ILLVSTRIVM MI-RACVLORVM, ET, HISTORIARVM MEMORABILIVM LIB. XII.

Ante annos fere CCCC. *à* CAESARIO HEISTERBACHCENSI, *ordinis Cistercienſis, Colonienſis diocœſis, viro veneranda pietatis & recondita doctrina, de ijs, quæ ſua ætàte memoratu digna contigerunt, accuratè conſcripti:*

Ab omnibus quidem Orthodoxæ religionis & veræ pietatis amantibus, propter euidentem vtilitatem & iucunditatem diu deſiderati:

Nunc ab innumeris mendis, quibus incuria veterum ſcriptorum & Chalcographorum ſcatebant, diligenter repurgati, & recèns in lucem editi.

COLONIAE AGRIPPINAE
In Officina Birckmannica, ſumptibus Arnoldi Mylij.
Anno M. D. XCI.
Cum gratia & Priuilegio Sacræ Cæſareæ Maieſtatis.

ADMODVM REVERENDO IN CHRISTO PATRI AC DOMINO, D. IOANNI RODERO,

insignis Monasterij Hemmenrodensis sacri Ordinis Cistertiensis Abbati Religiosissimo, Domino ac Patrono suo, Iacobus Fischerus Harlemius salutem in Christo veram exoptat.

PRAECLARE de Republica Literaria mereri illos, qui magno studio ac labore comparatã variarũ rerũ notitiã, non sibi solis seruare, sed alijs quoq; transmissis ad posteros doctissimis libris, eãdem communicare student, Reuerende Domine, notius est, quàm vt fusiùs me id comprobare necesse sit. Quanquam enim non desint fortè, quibus minus probetur, tã multa ac varia quotidie, vtilia licet, prodire noua volumina, quibus & ingenia obrui, & nimijs sumptibus liberalium artium & scientiarum studiosos grauari existimant: qui tamen rectiùs iudicant, Beati potius Augustini, scio, sententiam cõprobabunt; qui etiam de ijsdem quæstionibus ac rebus, plures à pluribus conscribi libros, diuerso

Lib. 1. de Trinit. cap. 3.

stylo, non diuersa fide, vtile censet; non solùm, quod difficile sit in omnium manus, quæ scribuntur à singulis, venire: verùm etiam, quod qui vel minus intelligit, minorìq; cum voluptate legit vnum, fortè melius assecuturus sit, libentiusq; lecturus alterũ, rem eandẽ alijs verbis, aliaq; methodo explicantem. Nam quod in cibis corporalibus, quib⁹ hoc corpus sustentatur, euenit, vt vnus idẽq; vni eidemq; homini placeat & displiceat, variè conditus & apparatus; idem quoque in scriptis illis, quibus mens nostra pascitur, accidere certum est. Nonnulli siquidem res multis verbis explicari, alij breuiter proponi; quidam non nisi ornata dictione delectantur; alij simplicem amant. Vt ergo omnibus fiat satis, cupit B. Augustinus, à diuersis etiam eandem rem variè pertractari, eosq; cẽset laude dignos, qui suam in eo operam studiumq; ponunt. Sed non ij soli commune bonum quærunt, qui proprijs scriptis in lucem edendis, aliorum vtilitati consulunt, verùm etiam illi, qui veterum scripta, quæ vel in obscuro latẽt, & à tineis, ipsaq; vetustate sensim absumuntur, primùm in lucem & publicum proferunt; vel, si iam lucem aspexerũt, ab erroribus, quibus partim scriptorũ, partim calcographorum vitio plerumq; scatent,

expur-

expurgãt: quorũ labor eò censeri solet vtilior, quò libri ipsi plus cõmodi Dei Ecclesiæ adferunt. In quo genere vt libenter primas partes deferimus ijs, qui diuinitùs inspiratis sacris vtriusq; Testamenti libris nitori suo restituendis incumbunt: sic non postremas censemus ijs deberi, qui veterũ catholicorum Theologorũ scripta curant quàm emendatißimè euulgari. Nouimus verißimum esse, quod B. Augustinus tradit ad D. Hieronymum & Fortunatianum scribens, nullis etiam Catholicißimorum hominum scriptis eum deferendum honorem ac timorem, quem Canonicis diuinarum Scripturarum libris; quorum cùm DEVM solum authorem sciamus, nullam quoque omninò falsitatem in ijs reperiri posse profitemur: imò, cum B. Basilio grandem iudicamus blasphemiam, vel verbum vnum dicere otiosum in ijs esse. Interim post diuinitùs inspiratas sacras literas, & Oecumenicorum Conciliorum decreta, magno semper in honore apud catholicos fuerunt veterum Theologorum scripta, quos meritò lumina ciuitatis DEI cum B. Augustino vocare possumus. Vnde & vtilem nauare operam iudicati sunt hactenus, qui horum libris ab interitu & erroribus vindicandis student. Ex quorum numero fuisse Reue-

Epist. 19. & 111.

Homil. 10. in Hexameron.

Lib. 1, contra Iulianũ cap. 2. & lib. 2. ante finem.

rendũ & Eximiũ S. Theologiæ Doctorem, & ad D. Gereonẽ Coloniæ, dũ viueret, canonicũ D. Tilmannũ Brædenbachiũ, cũ alia eius studio & labore edita veterũ scriptorũ monumenta testantur, tũ hi ipsi Cæsarij Heisterbacensis Ordinis Cisterciensis Religiosi Dialogorũ Libri abũdè satis cõprobãt, in quibus ille recognoscendis, expurgãdis, atq; cũ varijs exẽplarib⁹ conferẽdis, multũ sanè laboris posuerat, sed cùm iam penè ad calcem peruenisset, DEVS illum ad eam vitam, vt speramus, euocauit, in qua neque labor, neque luctus; sed pro labore Christi nomine suscepto, sempiterna quies, & gaudium nunquam finiendum tribuitur. Ne verò tanti viri pia studia perirent, sedulò curatum est, vt quod deerat his libris recognoscendis & illustrandis, ab ijs qui non tam priuata sua, quàm Reipublicæ commoda quærunt, haud minori industria suppleretur. Licèt enim minus ornata sit dictio Cæsarij, magnum tamen hæc eius scripta ad permouendas mentes catholicorum, eorum præsertim, qui pietatis atque virtutis studio flagrant, momentũ habent; quia varijs exẽplis ac miraculis tam ea quæ ad fidẽ Catholicã pertinent, quàm quæ ad conformandos fideliũ mores, volũtati diuinæ, sedulò inculcat. Neq; parua eius censeri debet

bet authoritas, quã non ſolũ antiquitate, quippè qui ante quadringentos penè annos vixit; ſed & eruditione apud Orthodoxos omnes optimo iure obtinebit. Verũ pluribꝰ, Reue. Domine, te nõ diſtinebo, quod & alijs implicitũ arduis negotijs ſciã; & quæ de authore, eiuſq; his ſcriptis adferri poſſent, fusè ſatis in ea, quæ ad lectorẽ ſubijcitur, epiſtola, cõmemorentur. Quod verò hũc Cæſariũ ad te mittendũ putarim, fecit primũ virtus illa eximia, qua tui ordinis tã Prælatis quàm ſubditis, egregiè præluces, de qua plura me ſcribere volentẽ modeſtia, & animi tui ſubmiſsio cohibet. Deinde ipſe Cæſarius, qui veſtrũ hoc Hẽmenrodenſe, cui cũ laude præſides, monaſteriũ mirificè prædicat, & tanquã parentẽ Heiſterbacẽſis ſui cœnobij impẽsè veneratur; virtutes Religioſorũ eius prolixè perſequens. Deniq; ni ingrati animi turpiſsimã notã inuri mihi velim, opus hoc, meũ in ius translatũ, ad aliũ deſtinare nõ potui, quã ad eũ cuius tãta in me hominẽ peregrinũ, extãt merita, quãta vix à ſanguine mihi cõiunctiſsimis ſperare licuiſſet. Nam integro penè decennio, dum à dulciſsima patria exulo, quod & bellis ſæuiſsimis externa, & hæreſibus immaniſsimis animarum eius vaſtẽtur bona, non tantũ ſuauiſsimum mihi hoſpitium libera-

 liſsimè

lißimè concedis, ac fouere peramanter pergis; verùm etiam, quò ornares quoque, ad Doctoratus in Theologia gradũ euexisti: pro quibus ſanè beneficijs, cùm gratiam referre nequeam, ſaltem animũ beneficiorũ memorem declarare debeo, quod, dum vixero, DEO adiuuante, facere non intermittam. Accipe itaque dignißime Domine Abbas hoc Cæſarij monumentum, pignus non modò obſeruantiæ ac amoris in me tui; ſed & teſtimonium grauißimum antiquitatis, & religioſæ diſciplinæ Monaſterij huius, cuius non minori cum fructu, quàm laude, gubernacula tenes; & ſi quando à curis grauioribus quid ſuperſit temporis, eius te lectione vtiliter oblecta, tuiſq; ſubditis, vt ex eodem fructus vberes percipiant, legendum trade. DEVM oro, vt R.T. quàm diutißimè huic ſuæ Religioſæ familiæ, adeoq; toti Eccleſiæ ſeruare dignetur incolumem, ad diuini nominis ſui immortalem gloriam, multorumq; afflictorũ conſolationem, ac ſalutem ſempiternam. Hemmenrodij, à partu glorioſißimæ Virginis, anno milleſimo, quingenteſimo, nonageſimo, Menſis Octobris die viceſimo primo.

AD

AD CATHOLICVM VIRTVTIS STVDIOSVM LECTOREM.

PRODIT denuo, non ſemel quidem olim typis euulgatus Cæſarius, ſed poſtrema, vt videtur, editio in annum à Chriſto ſeruatore noſtro nato 1481. incidit: cuius cùm iam vix pauca, eaque nõ niſi in peruetuſtis bibliothecis reperirentur exempla, Reuerendus & eximius ſacræ Theologiæ Doctor D. Tilmannus Bredenbachius, inſignis Collegij Coloniæ ad D. Gereonem, dum viueret, Canonicus, nõ minus virtutibus quã literis clarus, parentis ſui viri optimi & doctiſsimi exemplum ſecutus, totum ſe cõmuni reipub. Chriſtianæ bono conſecrans, cùm ad alios ſcriptores, tum ad hunc Cæſarium recognoſcendũ animum adiecit; non ſolùm quod ipſe miraculorum, & exemplorũ lectione mirificè delectaretur, ſicut eius ſacrarũ collationum libri teſtantur: verùm etiam quod magnam his vim ineſſe cenſeret ad excitandã fouendamque

in animis fidelium, hac mundi senecta penè extinctã, pietatem; quo etiã nomine hos libros magnopere à plurimis eruditione & virtute cõspicuis viris expeti sciebat. Quem ille laborẽ cùm iam ad finem vsq; perduxisset, ac de euulgãdo opere cum typographo tractare cœpisset, immatura ecce mors, non sine multorum dolore, reipub. Christianæ, cui eius opera vtilißima adhuc fuisset, eum sustulit. Ne verò labor tam fructuosus intercideret, simulque virtutis studiosi hoc libro diutius carerent, data est sedulò opera, & Cæsarius ipse denuo, non tantũ diligenter relectus, sed etiã ex quodã manu scripto codice, licet nec vetustißimo, nec correctißimo, non vno loco emendatus. Dominus quidem Bredenbachius hinc inde, modicè tamen, stylum mutarat, aut verius paucula verba latiniora nõnullis locis substituerat; verũ quod hoc alijs minus in auctore veteri probaretur, relicta sunt vbique ipsius Cæsarij verba, etiã barbara, & minus latina, quæ prudentem lectorẽ minimè offendent, si & temporis illius, & finis quo ab autore liber conscriptus est, rationem aliquam habuerit. Nam

vt hac ætate nullus à populo Italiæ, aut Græciæ iure postularet sermonē Latinū vel Græcum; sic neque à scriptoribus, qui in ea inciderūt tempora, quibus politiores literæ ex scholis, harum maximè partium, si nō penitus exulabāt, dominante certè barbarie vix apparebāt, ornatā dictionem qui requireret, iure reprehendendus esset. Quod cū vniuersè de quibusuis illorū temporū & locorū statuendū sit, maximè tamē in illis obseruādum erit, quibus non fuit propositum verba sectari, sed res explicare; nō linguā aut sermonē legētium perpolire, sed mores vitāq; formare & ornare: ꝙ vt Cæsario hos dialogorum libros illa ætate scribenti; sic & Dn̄o Bredenbachio p.m. eosdē recognoscēti, & reliquis editionē hāc vrgentibus & promouētibus, propositum fuit, vt nimirū hinc lectores & vitia fugiendi, & virtutes consectandi, & auitā maiorū fidem pietatemq́; maiori studio conseruandi, incitamenta caperent: ad quod sicut verborum elegantia parū, ita sanè viua exēpla, etiā simplici dictione nudeq; proposita, plurimū valere ōnis & antiquitas testatur, &

optima

optima rerũ magiſtra quotidiana experientia nos edocet. Quare vt Theologi, Legum, Canonumq́; doctores, Medici item & Philoſophi ſuarũ facultatũ autores & interpretes, quantumuis inculta dictione vtãtur, quod rerũ vtilium ſcientiã inde hauriant, aſsiduè tamen, & diurna & nocturna lectione verſant; ſic quoque minimè cõuenit Chriſtianæ philoſophiæ ſtudioſos, eos aſpernari libros, quorum lectio, etſi ornatè dicendi facultatem non ſuppeditet, bene tamen recteq́; viuendi rationem edocet: indignum ſiquidem eſſet, id quod à prudentiſsimis hominibus ſolius ſcientiæ comparandæ gratia fit, quæ abſque caritate poſſeſſoribus ſuis haud rarò perniciem adfert; id in ijs quæ ſalutem noſtram, & quidem ſempiternam propius attingunt, à nobis non preſtari. Sicut ergo illi ſciunt à rerum magiſtris non poſtulãdam dictionem ornatam, ſed ab ijs quorum ea profeſsio eſt, vt circa verba eorumque delectũ verſentur; ſic ab his, qui moribus Chriſtianorum formandis inſiſtunt, id petere haud æquum eſt. Etſi enim optabilius foret, vt res etiam iſtæ per ſe ex-

ſe ex-

ſe excellentes, grauiſsima politaque oratione explicarentur, non tamen ſi quando hæc deſit, res ſimul vtiliſsimæ abijciendæ veniunt. Quod verò ad res his libris pertractatas attinet, ſunt illæ non tantùm ob varietatem iucundæ, ſed etiam vtiliſsimæ; recenſet ſiquidem autor multiplices hiſtorias ſuæ ætatis, caſque non confuſas, ſed in certum ordinem digeſtas: bona autem optimaq; fide eum vſum eſſe, prudens acriſque iudicij lector facilè aduertet. Scio non defuturos qui hæc velut leuia, quin etiam tanquam vana aſpernabuntur; ex quibus ij qui à ſalutis fundamento exciderunt, & iam olim damnatas hæreſes ſectantur, nō magnoperè Catholicum Eccleſiæ filium remorabuntur; quippe cùm non ignoret aſtutiam fraudeſque ſathanæ per electa ſua organa id ſtudioſè agentis, vt nō ſolum credentium fidem, ſine qua ſalus vera obtineri nequit, ſubuertat; ſed per eoſdem quoque mores illorum, quorum fidem altiores egiſſe radices cernit quàm vt tam leui vento deijci poſsit, corrumpat: cùm ſine probatis moribus, fides, ſana licet & integra, ſalutē fideli afferre nequeat:

quod

quod callidus ille ſerpens, & humani generis hoſtis acerrimus nõ ignorãs, ea omnia præſidia, quæ magnũ habẽt ad corrigendos formandoſq; mores momentũ, eripere ſtudet. Nihil proinde mouebit Catholicũ lectorẽ, illa hominis Zuingliani iniqua cenſura, dum ſcribit in his dialogis omnia fabularum plena eſſe. quid enim aliud iudicaret de Cæſarij libris, quibus cũ apertè cõfirmatur doctrina Eccleſiæ Catholicæ, à qua ipſe deficiens, hæreſes, quæ iiſdẽ libris refelluntur, cõſectatur; vt niſi pro fabulis hæc habeat, ſe non veritati fidei, ſed reprobatis erroribus adhæreſcere cõfiteri cogatur. Laudare ſcripta hæc Cæſarij non potuit, niſi ſimul laudaret dogmata catholica de veritate Euchariſtiæ, miſſæ ſacrificio, ſacramẽtis pœnitentiæ, extremæ vnctionis, & ſacræ ordinationis, efficacia baptiſmi aquæ, ſanctorũ inuocatione, igne purgationis ſiue emendationis, ſtatu, votis, profeſsione monachorum ac religioſorum hominum, & alia ſexcenta id genus: quæ ſi approbet: iam ſe gregemque ſuum damnet neceſſe erit. At non vidit miſer etiam exploſo

Ioannes Iacobus Friſius in additione ad Simleri bibliothecam.

ſo Cæſario ſupereſſe innumeros alios neque eruditione, neque ſanctitate, aut autoritate inferiores, qui eadem omnino ſuis ſcriptis confirmant. Certè ipſe quoque Cæſarius, ſi viueret, gloriosum ſibi duceret, cum vetuſtiſsimis ac ſanctiſsimis Eccleſiæ Patribus, qui hanc orthodoxam & catholicam fidem, grauiſſimis ſententijs, firmiſsimis rationibus, certiſsimis atque euidentiſsimis miraculorum exemplorumque teſtimonijs comprobarunt, ab hæretico homine damnari: cùm præſertim eos duces ipſe ſecutus ſit in hoc opere conſcribendo, quorum aliquot paulò poſt recenſebimus. Norunt ſiquidem catholici etiam gloriosum eſſe, ab hoſtibus fidei vituperari, quos non ignorant veræ pietatis & religionis exercitijs, nomen ſuperſtitionis & impietatis falsò imponere: ſicut improbi & vitijs dediti, virtutum nominibus cohoneſtare actiones ſuas ſtudent. Quare ſi hi ſoli huius generis ſcripta contemnerent, haud magnoperè nocerent veræ fidei aſſertoribus: ſed quod nonnulli etiam qui Catholici videri dicique volunt,

volunt, ſic affecti ſint, vt haud magnũ pondus libri hi Cæſarij apud eos habituri videantur, tum quod iſtiuſmodi res flocci faciãt, tum quod ſcriptorum fidem ſuſpectam habeant, id fortè nonnullis maiorem difficultatem adferet. Verũ qui ita affecti ſunt, videant qua ratione inducti ijs, qui verum Deum norunt & colunt credere renuant, cùm ethnicis & idolorum & dæmonum cultoribus hiſtorias ſcribẽtibus tam facilè aſſentiantur. Certè à ratione videtur alienum viri non ſolùm prudentis ac eruditi, ſed & probi ac religioſi, qui, ne quid committeret quo Deus iudex, vindexq; malorum offendi poſſit, à multis, quibus alioqui licitè perfrui poterat, voluptatibus abſtinens, aſperam atque auſteram viuendi rationem ſectatus eſt, fidem ſuſpectam habere, cũ mentiendi cauſſam nullam habeat; ne autem quid confingeret, timore diuino meritò cohiberi debuit. Nouerat ſanè Cæſarius, quẽ ſcripta eius & vita teſtantur religioſum Dei cultorem fuiſſe, ſcriptum eſſe, Os quod mentitur occidit animam; non igno rabat Deum, noſtro mendacio, quod execratur, minimè egere: ſciebat

Sapien. 1.

causam

causam bonam, quam tractaturam susceperat, mendacijs non promoueri aut stabiliri, sed potius euerti. quæ etiam caussa illum compulit, statim initio libri protestari, Deumque testẽ inuocare, nihil omnino à se confictũ in hos libros relatum esse: quod ipso quoque tacente, res ipsa loquitur, dum non tantùm quod gestum sit, sed etiã à quo, quo loco, quoq; tempore, & à quibus demum illud acceperit, tam accuratè recenset, idq; simpliciter absque omni verborũ fuco, nullis non solùm hyperbolis, sed nec amplificationib9, nuda scilicet apertaq; oratione veritatis amica vtens. Quòd si corã æquo iudice omni priuato affectu seposito in medium cõtrouersia hæc proponatur, quis non videt illum pro Cæsario sententiam laturum, dicturumque potius credẽdum tam probo illorum temporum scriptori bona fide referenti, quæ sua ætate gesta acceperat, quàm cuiuis alteri, post tot sæcula in dubium eadem vocanti, non aliam ob caussam, quàm quod sibi videantur ea nõ ita, vt Cæsarius cõmemorat, accidisse? Et quia cum Christianis nobis agendũ,

 considerent

considerent illi quàm alienum ſit, & à caritate, quæ malum non cogitat, ſed omnia credit; & à Chriſti Domini noſtri inſtitutione tã ſedulò monentis, Nolite iudicare, & non iudicabimini; nolite cõdemnare, & non condemnabimini; huiuſmodi non ſolũ dicere, ſed vel cogitare de proximis, ijs præſertim, qui tot iam ſæculis viri boni & eruditi habiti ſunt. Videant ne eius criminis, quod alteri imponunt, ſe reos comprobent: qualis enim quiſque eſt, tales etiam alios iudicat: nam libidinibus deditus, omnes ijſdem deſeruire exiſtimat, imò impoſsibile cenſet quemquam caſtè viuere: ſic arrogans quidquid ab alijs fit, ex eadem radice profectũ putat; atque id Sapiens aduertit, In via, inquiens, ſtultus ambulans, cùm ipſe inſipiens ſit, omnes ſtultos æſtimat. At qui ſubmiſſo eſt animo, qui cõtinentiæ cultor, qui amans virtutis, ad bene ſentiendum de alijs propenſior eſt. Nec eſt cur quiſpiam miretur, ſi etiam modò in ordine eccleſiaſticorum nonnulli ſubinde inueniantur, quib⁹ huiuſmodi ſcripta, quæ pietatẽ ſpirãt, & legentiũ deuotionẽ promouent,

1. Cor. 13. *Luca 6.* *Eccle. 10.*

mouent, ſint inſipida: cùm neque initio naſcẽtis eccleſiæ defuerint fideles, in quos caderet illud B. Pauli; Animalis homo nõ percipit ea quæ ſunt Spiritus Dei: Stultitia enim eſt illi, & non poteſt intelligere; quia ſpiritualiter examinatur. Quorum enim vita & mores alieni ſunt à moribus & vita iuſtorum, his neque dicta, neque facta Sanctorum, ſed illorum qui mundi huius amatores ſunt placent & arrident. Notabat id B. Ioannes dicens; Ipſi de mundo ſunt ideo de mundo loquuntur, & mundus eos audit. Nos ex Deo ſumꝰ. Qui nouit Deum, audit nos; qui non eſt ex Deo, non audit nos. Quod Chriſtus Dominus iam ante Apoſtolis, omnibuſque ſuis ſectatoribus euenturum prædixit; Si de mundo fuiſſetis, mundus quod ſuum erat diligeret, quia verò de mundo non eſtis, ſed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus. Sicut enim ſimilitudo eſt cauſſa amoris; ita vbi diſsimilia ſunt, imò contraria ſtudia, ibi conciliatio vnioque animorum rara. Quemadmodum

1. Cor. 2.

1. Epiſt. 4.

Ioan. 15.

autē tractāt fabrilia fabri, & vt, Nauita de ventis, de bob9 narrat arator, sic quæ quisq; impensè amat, & assiduè tractat, de ijs quoq; magna cum voluptate crebrò sermonem miscet, continenterq́; cogitat. Vbi enim est thesaurus tuus, ibi est cor tuum, Seruator dicebat; vnde & illud non absurdè dicitur, animum magis esse vbi amat, quā vbi animat. Hinc fit quod non rarò videre sit ita affectos homines, magna auiditate legere & audire absque vllo fastidio, etiam prolixas de rebus vel amatorijs, vel vanis confictas historias, ex illisq́ue insignē voluptatem capere, apud quos si probatam sancti alicuius vitā, aut breuem vnde ad virtutem incitentur auditores narrationē, instituas, non solùm nullo sensu delectationis afficientur, sed & dicentē sibi molestū esse, & vultu, & gestu, si nō etiā verbis, afferent. Neq; mirū hoc accidere in reb9 gestis piorum, cū ex ipso etiā verbo Dei, nō rarò molestiā capiant. Quibus illud Salomonis inculcandum esset; Vsq; quò paruuli diligitis infantiā, & stulti ea quæ sibi sunt noxia cupient, & imprudentes odibunt scientiā? Neq;

Matth. 6.

Prouerb. 1.

ex alio fonte hoc malum manat, quã quod ſpiritum Dei non habeant, qui, quos inhabitat, à vanitate ad veritatem, à terrenis ad cœleſtia, à caducis ad ſempiterna, à vitijs ad virtutem, & denique ab ijs quæ ſenſibus ſubijciũtur, ad ea quæ mente tantùm percipi poſſunt, pertrahit. Siquidẽ pij omnes magno ſtudio huiuſmodi ſcripta ſolent ſtudioſè euoluere, cupidè audire, diligenter perueſtigare: cùm etenim ſpiritu Dei agantur, ea quæ idem ſpiritus in ſanctis iuſtiſque operatus eſt, queque eodẽ impulſore cõſcripta ſunt, diligunt, & complectuntur; nec contemnendũ fructũ inde colligunt. Quæ etiam cauſa impulit vitæ ſanctimonia & doctrina illuſtres Eccleſiæ, tam Græcos, quã Latinos, Patres, vt ſi quid ſimile alicubi ſua ætate accidiſſe intelligerent, ſtudioſè annotarent: teſtatur id B. Theodoreti Cyri Epiſcopi Dei amantium hiſtoria, Palladij Lauſiaca, Ioannis Euirati, ſiue Sophronij Hieroſolymitani antiſtitis Pratum Spirituale, Simeonis Metaphraſtæ ingentia illa de ſanctis conſcripta & collecta volumina; Petri Abbatis Cluniacenſis miraculorum

libri, Bedæ Venerabilis gentis Anglorum & diuersorum Sanctorum historiæ; id B. Gregorij Turonensis de gloria Martyrum & Confessorum libri; hoc S. Gregorij Magni Dialogi, & homiliæ; B. Euodij Vzalensis de miraculis Protomartyris Stephani commentarius, B. Augustini de eodem, & B. Ambrosij de alijs martyribus conscripta miracula, Seueri Sulpitij Dialogi, B. Hieronymi diuersorum Sanctorum descriptæ vitæ, & alij plures, quorum exemplo prouocatus idem non infæliciter aggressus est hic Cæsarius. Quod verò ad visiones & reuelationes attinet, quæ multæ his libris continentur, quia & illæ quibusdam, qui sibi sapientes videntur, minus arrident, sciat Catholicus lector, vt prudentiæ est non temere quibusuis reuelationibus fidem adhibere; ita iure reprehendi, damnarique eos, qui omnes proterue reijciunt, & velut confictas, aut delirantium somnia damnant: si enim sciant quo loco illæ à grauissimis Ecclesiæ doctoribus habeantur, impudentes sunt, qui tantorũ virorũ iudicio acerrimo suũ præferant; si ignorant,

norãt, temerarij, quod de reb⁹ minus sibi perspectis tã inconsideratè iudicent. Quanti autẽ visiones ac reuelationes fidelibus ostensas fecerint illi, discant ex B. Ioãnis Chrysostomi libro de Sacerdotio sexto; B. Gregorij Nisseni cõmentario de B. Macrina; Sanctiss. Christi martyre & Episcopo Cypriano epist. 8. 10. 34. 54. libro item de mortalitate; sentiẽt etiam ab eo se perstringi in fine epist. 69. Deniq;, ne nimi⁹ sim, Tertul. lib. De Idololatria c. 15. visionẽ nocturnã cuidã fidelium factã, nõ veretur diuinam appellare autoritatẽ: & lib. de spectaculis ca. 26. & de velandis virginibus cap. vlt. nõ erubuit mulieribus factas reuelationes, ad probationem eius quod tractabat adducere: quæ, aliaq; plura si temerarij illi censores expẽdant, discent modestius de his similibusq; rebus & sentire & loqui, scientque eos qui Dei spiritum habent, multo & acutius acriusque videre, & rectius dijudicare ea quæ idem spiritus in fidelibus operatur, quàm illos qui de studio acquisita prophana scientia gloriantur. Sed de his satis; tu verò Christiane lector, vtere his

 libris

libris Cæſarij, ex quibus fructum nõ cõtemnendum, ſi velis, percipies; ad cuius lectionem aditum tibi faciat B. Bernardus, cuius ætate Cæſarius vixit, cuiuſque verbis & prædicta comprobantur, & quæ ab eo breui ſermone explicari non poterãt, ab ipſo Cæſario fuſius pertractantur; is autẽ ſermone primo de dedicatione ſic ait; *Pſal. 67.* Mirabilis Deus in Sanctis ſuis, nõ modò in cœleſtibus, ſed etiã in terrenis. Vtrobique Sanctos habet, & in vtriſque mirabilis eſt; illos quidem beatificans, iſtos ſanctificans. An experimentum quæritis eius de qua loquimur ſanctitatis, & ſanctorũ vobis iſtorum miracula deſideratis oſtendi? Multi certè ex vobis (fratres ſuos religioſos alloquitur) à peccatis & vitijs, in quibus computruerunt tanquam *Ioel. 1.* iumenta in ſtercore ſuo, exiêre viriliter; & quotidie impugnãtibus eis potenter reſiſtunt, iuxta Apoſtolũ, qui *Hebr. 11.* de Sanctis loquens vtique, Cõualuerunt, inquit, de infirmitate, fortes facti ſunt in bello. Quid mirabilius, quando is qui vix per biduum poterat à luxuria, crapula & comeſſationibus, & ebrietatibus, à cubilibus & impu-

jmpudicitijs, cæteriſque ſimilibus & diſsimilib9 vitijs cõtinere, nũc ab eis continet multis annis, tota vtiq; vita ſua? Quod maius miraculum, quando tot iuuenes, tot adoleſcentes, tot nobiles, vniuerſi deniq; quos hic video, velut in carcere aperto tenentur ſine vinculis, ſolo Dei timore cõfixi, quod in tanta perſeuerant afflictione pœnitentiæ vltra virtutem humanã, ſupra naturam, contra conſuetudinem? Ipſi credo videtis, quanta iam poſſemus inuenire miracula, ſi perſcrutari ſigillatim liceret ſingulorũ exitum de AEgypto, & deſerti viam, id eſt, abrenunciationem ſæculi, introitum monaſterij, in monaſterio conuerſationem. Hæc S. Bernardus, quæ non inconcinnè videntur ſeruire libro primo Cæſarij, in quo agitur de conuerſione ſæcularium ad religionem.

VITA CAESARII EX HIS DIALOGORVM LIBRIS COLLECTA.

COLONIAE Agrippinæ, ſi non natus, quod tamē probabile eſt, certè à puero in ſcholis educat⁹ fuit, & quidem in ludo literario (A) eccleſiæ Collegiatæ S. Andreæ Apoſtoli: vbi cū puer literis imbueretur, & in grauē incidiſſet infirmitatē, diuinitus curat⁹ fuit hac (B) ratione. Matertera Cæſarij puellam paganam decem annorū ſuo ære emerat, quæ dum ſacro baptiſmi lauacro regeneratur, piorum hominū cohortatione, Cæſarij mater infirmum filiolum linteo adhuc madido, quo illa puella tecta baptiſteriū egreſſa fuerat, inuoluit, & ſimul atque ſacra aqua infirmū attigit, erumpente ſudore is conualuit. Anno Dñi Milleſ. centeſ. octuageſ. octauo, à Clemente III. Pontifice Max. Imperante Friderico I. in Germaniam miſſus fuit Henricus Cardinalis, Epiſcopus Albanenſis ordinis Ciſtertienſis, ad prædicandam crucem contra Saracenos, quem ſe puerum in Eccleſia S. Petri Coloniæ concionantē audiuiſſe (C) teſtatur. Quo tēpore autē Rex Philippus cum Otthone de imperio certās primò vaſtauit ditionem Colonienſem, cōtigit Cæſarium ex monte S. VValpurgis (monaſterio ordinis Ciſtertienſis, olim monialium, nunc monachorum; quod trium circiter horarum itinere diſtat Colonia propè Bruelam) Coloniam proficiſci cum D. Geuardo ſecundo

(A) *lib.* 6. *cap.* 4.

(B) *lib.* 10. *cap.* 44.

(C) *lib.* 4. *cap.* 79.

Abbate

Abbate monasterij Vallis S. Petri Heisterbacensis eiusdem ordinis; quod ex opposito ciuitatis Bonnensis nō ita longè à Rheno situm, inchoatum fuit circa annū Dñi Millesimū centesimum decimū octauū, autore (D) Philippo Archiepiscopo Coloniensi in monte primò Strombergh, at quarto post anno constitutum in ipsa valle, deducta (E) eò Colonia religiosorum ex monasterio Hemmenrode diocœsis Treuirensis: in quo itinere dictus Abbas Cæsarium hortatus est, vt seculo valedicens eiusdē ordinis regulam in suo Heisterbacensi monasterio profiteretur, ad quod vt eum induceret, narrauit insignem illam visionem in Claraualle diuinitus circà fratres laborantes ostensam, cuius etiam in his libris (F) mentionem facit, ex qua cohortatione permotus fuit vt promitteret Abbati, se si quando diuinitus ad mutandum vitæ genus incitaretur, non ad aliud quàm ipsius monasterium venturum. Remorabatur illū eo tēpore maximè votum peregrinationis ad S. Mariā Rupis Saluatoris, quo triū mensiū spacio (G) cōpleto, nullo amicorū suorū cōscio, Diuina gratia impellēte, seculo renūcians, ad dictū monasteriū venit. Incidit autē hæc eius cōuersio & monastici habitus ac instituti susceptio in annū (H) Domini 1199. Fuisse autem eo tempore virum, nō tantum pium ac religiosum, sed etiā prudentē & doctū, inde facilè colligere est: quod cùm ad idē monasterium eodem tempore venisset cōuersionis caussa D. Godefridus Scholasticus collegij Canonicorum S. Andreæ Coloniæ, vir decrepitæ ætatis, & anno probationis primo varijs, grauibusq; tentationibus

(D) lib. 4. cap. 64.

(E) lib. 1. cap. 1.

(F) lib. 1. cap. 17.

(G) ibidem.

(H) lib. 2. cap. 10.

tionib⁹ agitat⁹, multũ fluctuaret, à (I) Cæsario, itidẽ tũc nouitio, prudẽtissimè direct⁹, & vt in proposito suscepto persisteret, cõfirmatus fuerit. Perstitit in ordine, & in fratrũ eiusdem ordinis institutione vtilem operam posuit: pro quibus homilias morales de infantia Saluatoris, quarum non semel in hoc opere mentionẽ facit, scripsit: in quorum etiam potissimũ gratiam, hos dialogorum libros conscripsisse videtur, idq; Anno Dñi (K) Millesimo ducentesimo vigesimo secũdo, qui (L) fuit ann⁹ vicesimus secundus à suscepto habitu, & regula monasticæ professionis.

(I) lib. 4, cap. 49.

(K) lib. 10. cap. 48.

(L) lib. 2. cap. 10.

VITA EIVSDEM EX IOANNIS TRITHEMII Abbatis Spanheimensis libro de scriptoribus Ecclesiasticis.

CAESARIVS monachus in Heisterbach, ordinis Cistertiensis, natione Theutonicus, Coloniensis Agrippinæ diocæsis, vir deuotus, & in regulari disciplina præcipuus, atq; in diuinis scripturis longa exercitatione studiosus, cõposuit ad instructionem nouitiorum, quorum instructor erat, simplici & aperto sermone nonnulla opuscula, quorum lectio deuotis, & simplicioribus fratribus, non est spernenda, de quibus ego tantùm reperi subiecta.

Opus prolixũ de miraculis & visionibus diuersis suo tempore factis in Germania, quod ad imitationẽ S. Gregorij Papæ prænotauit.

Dialogorũ de varijs lib. XII. Colligite fragmẽta ne.

In Euangelijs Dominicalibus lib. II. Botrus Cypri dilectus.

In Euan-

In Euangelijs de Sanctis lib. I. Dominus ac Saluator noster Iesus.

Sermones ad nouitios lib. I.

Alia insuper complura adidit, quæ ad notitiã meam non venerunt.

Extant item in to. 6. de vitis Sanctorum R. P. Laurentij Surij, de vita S. Engelberti Archiepiscopi Coloniensis lib. II.

Item Commentariorum in Ecclesiasticum lib. IX. reperiuntur Coloniæ M. S.

CAESARIVS

PRAEFATIONE IN HOS LIBROS Dialogorum.

TESTIS est mihi Dominus; nec vnum quidem capitulum in hoc dialogo me finxisse; quod si aliqua fortè aliter sunt gesta, quàm à me scripta, magis his videtur imputandum esse, à quibus mihi sunt relata.

VOCABV-

VOCABVLORVM NONNVLLORVM APVD CAESARIUM significatio, quæ lectorem remorari possent.

Allodium siue Alaudiū, prædium liberum.
Alueus porcorum, linter.
Ambo, suggestus vel pulpitū.
Analogium, suggestus.
Anchorarij lapides, fortè, angulares, vel pro fundamēto.
Boti & Cothurni, Calceamenti genus.
Braxare, Cereuisiam coquere.
Braxatrix, quæ coquit cereuisiam.
Burgensis, Ciuis, vel burgi siue castri aut oppidi incola.
Calcei tacunati, refecti.
Campanarius, custos campanarum, qui eas etiam pulsare solet.
Campanile, turris in qua suspēsæ sunt campanæ.
Carnifex, lanio.
Carrota, biga.
Cauma, Calor.
Chorisare, saltare, choreas ducere.
Claustrum, sæpe accipit pro monasterio Hemmenrodensi diœcesis Treuirensis, ordinis Cistertiēsis.
Curialis, elegans, venustus.
Damnificare, damnum inferre.
Decretista, peritus decretorum siue iuris Canonici.
Depauperare, spoliare, ad paupertatem redigere.
Dextrarius, equus militaris.
Disciplinatus, bene institutus, probis moribus præditus.
Equaritia, grex equarum.
Esotes, siue Esox, piscis, lax.
Exemplificare, exemplis docere vel probare.
Exfestucare, abrenunciare vel abiurare.
Firmacula, seræ vel repagula, quibus ostia clauduntur.
Fœderatus, suffultus, ad vestes pertinet.
Fotrum, capsa vel instrumētū, in quo scyphi feruntur.
Garciones, pueri vel adolescentes.
Grangia, prædium siue villa.
Grāgiarius, religiosus qui præest villæ
Grossius, Crassius.
Grutillare, Ciconiarum est strepitum edentium.
Hæreditare, locupletare hæreditate.
Homagium, astrictio seruitutis facta Domino per pactionē, promittēte homine libero fidelitatem, seque costituēte hominē vel vasallū illius.
Illiteratura, ignorantia, inscitia & imperitia Scientiarū.

Infir-

Infirmatorium, domus vel habitatio infirmorum.
Iniuriari, iniuriam inferre.
Innotescere, notum facere.
Latinista, peritus linguæ latinæ, vel ea vtens.
Leccator, nequam, scurra.
Legista, peritus legum.
Licentiare, dimittere à se, vel potestatem facere.
Matta, storea.
Miles, videtur accipi pro equite aurato, quem constituit nobili inferiorem.
Minare, agere vel ducere gregem.
Minuere, venæ sectione sanguinem elicere.
Minuti, quibus vena secta est.
Mussus vel mussum fascis lignorum vel herbarum, nisi fortè dicere voluerit, Muscus, herbam seu lanuginem arborũ & locorũ palustriũ.
Nonnus, Monachus.
Ositium, edulium ex carnibus, & fortè caput ipsum porcinũ.
Ordo nigrorum, Benedictinorũ monachorum ordo.
Ordo viatorum, peregrinantes siue viatores.
Palefredus equus instructus, siue ornatus.
Pauperari, vel depauperari, ad inopiã redigi.
Pausare, quiescere.
Pitantia, vel Pictantia, portio lautior, vel ferculum extraordinarium.
Piperamentum, vocat ius spissum ex pipere.
Placitare, lites agere.
Plagare, affligere, plagas inferre.
Poledrus, pullus equinus.
Populare, coire, coagmentari, congregari.
Presbyterium, locus presbyterorum in Choro.
Proclamare, in religiosorum capitulo se vel aliũ accusare.
Quæstionari, quæstiones mouere.
Recidiuare, relabi.
Regratiare, gratias agere.
Regirare, iterum in gyrum aut circulum agere.
Rhombus, piscis genus.
Repatriare, repetere patriam.
Repedare, regredi, redire.
Resignare, signis respondere loquenti per signa.
Sarcinare, sarcinas componere.
Scandilia, gradus in schala.
Scapulare, monachorum amictus, quem patientiam nonnulli vocant.
Scarlatum, Coccineum.
Sclauinia, vestis peregrinantium.
Sellare, ephippium iumento imponere.
Sententiare, iudicare, vel sententiam vt iudex pronuntiare.

Seruus

Seruus originarius, Verna, siue seruus origine.
Signare, signis loqui.
Solemnizare, solēnitatem agere.
Stallum, locus in choro vel Capitulo cuiusque clerici aut religiosi.
Stiualia, ocreæ.
Strata, platea.
Subsellium, fortè humilem sedē stramineam. aut etiam stragulum aliquod vocat.
Torneamenta, nundinæ seu feriæ (vt loquitur cap. 1. de Torneamentis) in quibus milites ex condicto conuenire solent, & ad ostentationem virium suarum, & audaciæ, temerè congredi.
Trufa, fraus, nequitia.
Trufare, decipere, ridere.
Trufator, deceptor.
Trutanus, verbis alios in fraudem impellens & decipiens.

Veniæ, sunt inclinationes, vel genu flexiones religiosorum, reuerentiæ, vel satisfactionis causa factæ.

Enim pro autem frequenter vsurpatur, vt & alijs huiusmodi particulis nō rarò impropriè vtitur.

PRO-

PROLOGVS CAESARII CISTERCIENSIS MONACHI IN HEISTERBACHO IN LIBROS MIRACULORUM.

COLLIGITE fragmenta ne pereant. Cùm ex debito iniunctæ solicitudinis, aliqua ex his quę in ordine nostro, nostris tēporibus miraculosè gesta sunt & quotidie fiunt, recitarem nouitijs, rogatus sum à quibusdam cum instantia multa, eadem scripto perpetuare: Dicebāt enim irrecuperabile fore damnum, si ea perirent per obliuionem, quæ posteris esse poterant ad ædificationē. Cùm ad hoc minus essem paratus, cùm propter latini sermonis inopiam, tum propter inuidorum detractionem, accessit abbatis mei imperium, nec non & abbatis loci sanctæ Mariæ consilium, quibus contradicere licitum non est. Memor etiam prædictæ sententiæ Saluatoris, alijs panes integros turbis frangentibus, id est, fortes scripturarum quæstiones exponentibus, siue excellentiora moderni tēporis acta scribētibus, ego micas decidētes colligēs, ꝓpter inopes, nō gratia, sed literatura, duodecim ex eis sportellas impleui. Totidem enim distinctionibus omne opus diuisi. Prima distinctio agit de conuersione; Secūda de contritione; Tertia de cōfessione;

Ioan. 6.

Quarta de tentatione; Quinta de dæmonibus; Sexta de virtute simplicitatis; Septima de beata virgine Maria; Octaua de diuersis visionibus; Nona de sacraméto corporis & sanguinis Christi; Decima de miraculis; Vndecima de morientibus; Duodecima de pœna & gloria mortuorũ. Vt autem competentius exempla ordinarem, more dialogi duas induxi personas, Nouitij videlicet interrogantis, & Monachi respõdentis: quia dum dictantis nomen pagina supprimit, detrahentis lingua citius deficit, & arescit. Attamẽ qui nomen eius scire desiderat, prima distinctio nũ elementa compingat. Plurima etiam inserui, quæ extra ordinem contigerunt, eò quod essent ædificatoria, & à viris religiosis, sicut & reliqua mihi recitata. Testis est mihi Dominus, nec vnũ quidem capitulum in hoc dialogo me finxisse. Quod si aliqua fortè aliter sunt gesta, quàm à me scripta, magis his videtur imputandum esse, à quibus mihi sunt relata. Et quia cõuerti quis potest exterius sine contritione, prima distinctio loquitur de cõuersione. Item quia conuersio inutilis est sine contritione in peccatore, secũdum locum tenet distinctio contritionis. Item quia contritio in se arescit, nisi subsequatur confessio oris, rectè ei subiungitur distinctio cõfessionis. Item quia confessio rarò sufficit ad delendam peccati pœnam, bene ei continuatur satisfactionis distinctio, quam tentationem esse probaui. Item quia dæmones tentationum auctores sunt, siue incentores, sequens de eis distinctio subiungitur. Item quia simplicitas magnum est antidotum cõtra tentationem, distinctioni dæmonum distinctio subnectitur simplicitatis. Sex istę distinctiones pertinent ad meritum, reliquæ sex ad præ-

Codex impressus in posterioribus libris habebat Apolloniũ & Cæsarium, quod deinde in prioribus seruandum duximus.

ad pręmium. Vt autem ſic ordinētur, etiam ratio numeri requirit. Sicut vnitas radix ęſt omnium numerorum, ita & conuerſio ſignū eſt omnium iuſtificationum. Binario congruit contritio, quę duplex eſt, cordis per dolorē, & corporis per afflictionē. Ternario cōfeſſio, quæ triplex eſt, laudis, fidei, criminis. Quaternario tētatio, quia quatuor quę nos tentant, Deus, diabolus, caro, & mundus. Quinarius cōgruit diabolo, eò quod numerus ſit apoſtaticus. Senarius qui ꝑfectus eſt, ſimplicitati, quæ totū corpus lucidū reddit. In principijs verò diſtinctionum, tā de iſtis, quàm de cæteris, quę ſequūtur diſtinctionibus ratio ordinationis plenius aſſignata eſt, quia Chriſti benedictione collecta fragmenta in tantum multiplicata ſunt, vt panibus integris in quantitate comparentur, ad inſtar duodecim panum propoſitionum, in duobus codicibus illa poſui, ſex † diſtinctionibus in vno, & ſex in altero ordinatis.

Matth. 6.

† *In gratiam lectoris nomen diſtinctionis in libri mutatum, ſicque totum opus in libros XII. diſtributum eſt.*

 CAPI-

CAPITA LIBRI primi.

De Ger-

 vidit,

DE CON-

DE CONVERSIONE LIBRI PRIMI

CAPVT PRIMVM.

CAESARIVS.

CVPIENS loqui de conuersione, illius gratiam inuoco, qui loquitur pacem in plebē suam, & super sāctos suos, & in eos qui cōuertuntur ad cor. Cuius est scribēda inspirare, calamum gubernare, mercedem laboris compensare. Ab ipso enim salutaris est conuersio, quia quos potenter conuertit, ab ipsis misericorditer iram suam auertit. APOLLON. Videtur mihi necessarium, vt priusquam tractes de virtute conuersionis, summatim perstringas, quo in loco, à quibus personis, qua necessitate noster ordo sit institutus, vt sic posito fundamento, super ædifices parietes spirituales ex lapidibus viuis, politis, pretiosis, qui voluuntur super terram. CAESARIVS: In Episcopatu Lingonensi situm est cœnobiū, nomine Molismus, fama celeberrimū, religione perspicuū, viris illustribus nobilitatum, possessionibus amplum, virtutibus clarum. Et quia diuitijs virtutibusque diuturna non potest esse societas, viri nimirū sapientes, & virtutum amatores, altius intelligentes, licet honestè in præfato cœnobio viuerent, minus tamen ipsā, quam professi fuerant regulam, quia obseruarent considerantes, habito inter se communi consilio, viginti & vnus monachi, vnà cum patre suo Roberto vnanimi assen-

Psal 84.

De initio ordinis Cistertiensis.

assensu, eodem spiritu, venerunt in locum horroris, & vastæ solitudinis nomine Cistertium, ibi viuere cupientes de opere manuum suarum secũdum regulæ præceptum. Anno igitur Dominicæ incarnationis millesimo nonagesimo octauo, venerabilis Hugonis Lingonensis ecclesię Episcopi, & tunc Sedis Apostolicæ legati, atque religiosi viri Vualteri Cabilonẽsis antistitis, nec non & clarissimi principis Odonis ducis Burgundiæ, consilio & auctoritate roborati, in prædicto loco abbatiam construere cœperunt. Et quia cœnobium, de quo exierunt, constructum fuerat in honore beatæ Dei genitricis Mariæ, tã ipsi, quàm eorum successores, de eodem nouo monasterio propagati, omnes suas ecclesias in honore eiusdem gloriosæ Virginis censuerunt esse dedicandas. Non multò post, cum instantia monachis Molismensibus Abbatem suum requirentibus, iussu secundi Vrbani, consensu Vualteri Cabilonensis Episcopi reducitur, & Albericus vir sanctus ac religiosus eius loco substituitur. Cuius sollicitudine, Dei gratia cooperante, non mediocriter vallis illa claruit, & in rebus necessarijs creuit. Quo defuncto, Stephanus vir æquè sanctus, natione Anglicus, successit. Et cùm adhuc essẽt pauci numero, personis secularibus venerantibus in eis vitę sanctitatẽ, sed abhorrẽtibus austeritatẽ, sanctus Bernardus, anno decimo quinto cum triginta fermè socijs aduenit, & suaui iugo Christi ibidem collum submisit. Ex tũc cœpit vinea illa Domini Sabaoth crescere, ac dilatari, atque palmites suos extendere à mari vsque ad mare, & impleta est terra possessione eius. Primæ eius propagines, Firmitas, Põtinia-

Psal. 79.

cum,

cum, Clarauallis, Morimūdus. Istarum quatuor domorum Abbates, tantæ auctoritatis sunt, vt Abbatem Cisterciensem visitent simul, & singillatim ab eo versa vice visitentur. APOLLONIVS: Quid est visitatio? CAESARIVS: Disciplinę conseruatio. Duo enim primitiui patres instituerunt ad vitiorū correctionem, & charitatis conseruationem videlicet, generale capitulum, & singulis annis visitationes domorum. Anno Domini 1115. fundata est domus Clarauallis, cuius primus Abbas erat Sanctus Bernardus: Claustrensis verò, millesimo centesimo tricesimo quarto. Deinde anno millesimo centesimo octogesimo octauo, sextodecimo Kal. April. cōuentus noster exiuit de Claustro cū Abbate suo Hermanno, & vndecimo Kalend. eiusdem mensis venit super montem Stromberg. Posteà quarto anno descendit in vallem, quæ nunc dicitur vallis sancti Petri. APOLLONIVS: Cùm ex his quæ audiui, ordo Nigrorum & noster, eiusdem sint regulæ, miror cur tam disparis sint disciplinæ. CAESARIVS: Noueris Cluniacenses & Cistercienses vnius quidem esse regulę, sed dissimilis obseruantiæ: aiunt enim rigorem regulæ à quibusdam sanctis patribus esse temperatum, vt multi in ordine possint saluari. De habitu verò, in quo maxima videtur esse diuersitas, audi quid dicatur; De colore, aut grossitudine, non causentur monachi, sed quales inueniri possunt in prouincia qua habitant, aut quod vilius comparari potest. Hæc de his dicta sufficiant. Hoc autem fixum teneas, ordinis nostri auctorem esse Spiritum sanctum; institutorem sanctum Benedictum; innouatorem verò venerabilem Abbatem Robertum.

Hemmenrodēse monasterium intelligit.

S. Benedict. ca. 55. regulæ suæ.

CAPVT II.

APOLLONIVS.

COnsiderans in præfatione tua ordinem propositæ narrationis, miror contritioni antepositam gratiam conuersionis, cùm videatur prorsus superfluum, vt quis conuertatur, nisi prius de peccatis suis conteratur. CAESAR. Contritio aliquando præcedit conuersionem, aliquando sequitur. APOLLON. Vellem mihi hoc exemplis probari: prius tamen audire delectat, quid sit conuersio, vnde dicatur, quot sint eius species, seu quibus occasionibus quis conuertatur. CAESAR. Conuersio est cordis versio, vel de malo in bonum, vel de bono in melius, vel de meliori in optimum. De hac conuersione per Salomonem dicitur: Verte impium, & nō erit; subaudis, peccator, quod prius fuit. Prima versio est ad cor, secunda in corde, tertia de corde. prima conuersionis, secunda deuotionis, tertia contēplationis. Conuersio ad cor, est redire de culpa ad gratiam, de peccato ad iustitiam, de vitio ad virtutem; de hac per Isaiam dicitur: Præuaricatores redite ad cor. Conuersio in corde, est proficere in charitate, ire de virtute in virtutem, donec videatur Deus deorū in Sion, id est, in contemplatione. de hac per Psalmistam dicitur: Ascensiones in corde suo disposuit &c. Conuersio de corde, est mentis excessus in contemplatione: Hac vsa sunt cælestia illa animalia, quæ ibant & reuertebantur. Ibant de corde ad Deum, per contemplationē ascendendo; reuertebantur ad actionē rursum descendendo. Contemplatio supra cor est, vnde excessus mentis in scripturis dicitur.

Prouer. 12. *Isaiæ* 46. *Psal.* 83. *Ezech.* 1. *Actor.* 10. 11.

tur. Dicitur autem conuersio, quasi simul versio, id est, totalis. Secundum hoc qui vnum vitium deserit, & ab altero non recedit, se quidem vertit, sed non conuertit: Vnde Psalmista orat; Conuerte nos Deus salutaris noster &c. Est & alia species conuersionis, cùm quis locum & habitũ mutat, zelo alicuius religionis. Talis conuersio sæpe fit sine contritione. Neque magnum est coram Deo peccatorem mutare locum, & non vitium; mutare vestem, & non mentem. Monstrosa res est, sub vestitu ouium, cor gerere lupinum. APOLLON. Nunquid hoc contingere solet? CAES. Etiam, ecce exemplum.

Psal. 84.

CAPVT III.

Retulit mihi frater Godefridus monachus noster, quondam canonicus sancti Andreæ in Colonia, cùm essemus simul in probatione rem dignam memoria. Asserebat sibi à quodam monacho Claræuallis bene noto relatum, quendam clericum actu trutanum, quales per diuersas vagari solent prouincias, venisse ad Claramuallem, non quidem zelo ordinis, sed vt aliquid monasterio raperet sub pallio religionis. Factus itaque nouitius, cùm per totum annum probationis suæ insidiaretur ornamentis Ecclesiæ, & propter diligentem custodiam satisfacere nequiuisset cordis sui malitiæ, hæc intra se cogitabat: Cùm factus fuero monachus, & licuerit ministrare, sine nota ac labore ipsos calices subtraham, sicque recedam. Ecce tali intentione legit professionem, promisit obedientiam, induit cucullam. Sed pius Dominus, qui non vult mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat, peruer-

De ijs qui in conuersione habitum & locum, non mentem mutant.

Ezech. 18.

uersam voluntatem mirabiliter mutauit, & venenum in antidotum misericorditer conuertit. Induto enim habitu monachali, contritus & cõuersus adeò profecit in sancta religione, vt non multo post propter meritum vitæ, ad dignitatẽ Prioratus ascenderet in Claraualle, &, vt iam dixi, ipsa eius culpa, alijs facta est medicina: nã postea sæpius ista recitare solitus erat nouitijs, & plurimum in eis ædificati sunt. APOLLONIVS: Vellem nosse, vnde ei talis, ac tanta fuerit mutatio. CAESARIVS: Vt æstimo principaliter ex misericordia Dei; secundariò ex virtute & benedictione monachali, vt ait quidam sanctorum patrum antiquorum, habitus monachi virtutem habet baptismi. Nouerunt multi Henricum conuersum de Claustro Hemmenrode, magistrum in Grangia, quæ vocatur Hart, qui testatus est Spiritum sanctum in specie columbæ super caput cuiusdam nouitij descendisse, cùm in monachum benediceretur ab Abbate. APOLLONIVS: Audio in isto quod lætificat, sed quoddam occurrit memoriæ, quod multum me terret: quosdam intellexi venisse ad ordinem bona intentione, & adolescentes magnæ innocentiæ, qui processu tẽporis respexerunt retro, & perierunt. CAESAR. Frequenter audiui talia; dicere solitus erat dominus Ioannes Archiepiscopus Treuerẽsis, vir prudens, & cui satis erant nota ordinis nostri secreta, rarum esse quod pueri, vel iuuenes ad ordinẽ venientes, quorum conscientias pondus peccati non grauat, feruentes sint; imò, quod miserabile est, vel in ordine tepidè, & minus bene viuunt, vel ab ordine prorsus recedunt: quia non est in eis timor accusatricis conscientiæ, de virtutibus suis

Hieron. epistol. 25. de obitu Blesillæ.

suis præsumunt, sicque subortis tentationibus minus resistunt. Nosti fratrem, qui infra hunc mensem de Grangia vicina deceptus à muliere recessit? APOLLONIVS: Optimè. CAESARIVS: De isto mihi cõstabat, quod corpore virgo fuit, iuuenis disciplinatus, ita quod neminem inter conuersos æstimabam eo meliorẽ. APOLLONIVS: Verè Dominus, vt dicit Propheta, terribilis in consilijs super filios hominum. CAESARIVS: Dicam tibi & aliud, quod temporibus seniorum nostrorum contigit in Claustro, matre nostra Hemmenrode, sicut illorum relatione cognoui.

Psal. 65.

CAPVT IIII.

Resiliẽtes à suscepto proposito religionis.

VEnit illuc quidam adolescẽtulus multum deuotè & humiliter petens ingressum; susceptus autem, sine querela cõuersatus est. Hunc verò venerabilis sacerdos Dauid, de cuius sanctitate mira dicuntur, specialiter amabat, & ad propositum religionis verbis suis mellifluis frequentiùs animabat: cui iuuenis idem sequentias, & quæque dulcia cantica de Domina nostra versa vice recitauit, quibus sanctã illius deuotionem sæpius excitauit. Eodem anno flante aquilone, à quo panditur omne malum, cœpit idem nouicius fluctuare, & quia periculosè tẽtaretur, sancto viro indicare; à quo multis sermonibus confortatus, cùm tentatio non cessaret, tandem de perseuerantia desperatus ait; Ecce iam recedo, diutius quod patior sustinere non valeo. Et sanctus; Expecta me, inquit, donec vadam ad ecclesiam, & orem. & promisit. Festinante viro Dei ad oratorium, ille concito cursu rediit ad seculum, timens eius sanctis orationibus reti-

Ierem. 1.

retineri. Reuersus venerabilis sacerdos ab oratione, cùm non inuenisset, quem reliquerat in probatione, gemens ait; Nō est omnibus datum, scilicet vt perseuerent in ordine. APOLLONIVS: Stupenda sunt, quæ audio: Prior, de quo supra dictum est, Clarçuallis, in sua & à sua peruersitate conuertitur; adolescens iste in sua conuersione peruertitur. Quid tibi de his sentiendum videatur, edicito. CAESARIVS: Dico, sicut dixit sanctus; Non est omnibus datum: In illo manifesta Dei misericordia prædicatur; in isto occultum Dei iudicium formidetur. Miserebor ait cuius misereor; & misericordiam præstabo cui miserebor: Non enim volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. APOLLONIVS: Procede ergo, quia expediri volo, quo instinctu, quibusue occasionibus homines seculares conuertantur ad ordinem.

Rom. 9.

CAPVT V.

CAESARIVS.

Causæ conuersionis.

MVltæ sunt causæ conuersionis: quidam enim conuerti videntur sola vocatione siue inspiratione Dei: alij solo instinctu spiritus maligni; nonnulli quadam leuitate animi; plurimi etiam per ministerium conuertuntur aliorum, videlicet verbo exhortationis, virtute orationis, exēplo religionis. Sūt & innumeri, quos trahit ad ordinem multiplex necessitas, id est, infirmitas, paupertas, captiuitas, erubescentia alicuius culpæ, periculum vitæ, timor vel experimentum pœnę gehennalis, desiderium patriæ cælestis. Talibus congruit illud Euangelicū; Compélle intrare. APOLLONIVS: Licet hęc videantur probabilia, minus tamen sufficient, nisi anne-

Lucæ 14.

annexa fuerint exēpla. CAESARIVS: Quod quidam conuertantur sola Dei vocatione, ex hoc quod nunc subiungam, poteris exemplo dinoscere.

CAPVT VI.

Sola Dei vocatio

TEmporibus Conradi regis Romanorum, cùm Sanctus Bernardus prędicaret crucem in Leodio, quidam canonicus maioris ecclesiæ prostratus in oratione ante quoddam altare, vocem huiusmodi cælitùs demissam audiuit; Exi, & audi, euangelium reuixit: qui mox ab oratione surgens exiuit, & virum sanctum crucem contra Saracenos prædicantem inuenit: alios quidem signabat, alios ad ordinem suscipiebat; qui compunctus, & Spiritus sancti vnctione intus instructus; crucem suscepit, non tamen transmarinæ illius expeditionis, sed ordinis, salubrius iudicans longam crucem imprimere menti, quàm breuem zonam ad tempus assuere vesti: legerat Saluatorem dicentem; Qui non tollit crucem suam quotidie, & sequitur me, non est me dignus. Non dixit vno anno, vel duobus, sed quotidie. Multi post peregrinationes deteriores fiunt, & pristinis vitijs amplius se inuoluũt. hi similes sunt canibus reuertentibus ad vomitum, & suibus lotis in volutabro luti sui. Monachorum vita regulariter viuentium, tota crux est, eò quod in singulis membris eos obedientia crucifigat. APOLLONIVS: Videris mihi præferre ordinem peregrinationi. CAESARIVS: Non mea, sed auctoritate ecclesiæ præfertur: habet ordo Cisterciensis à Sede sibi Apostolica indultum, vt cruce signatus, vel voto cuiuslibet alterius peregrinationis obligatus, si transire voluerit ad

Lucæ 9. Matth. 10.

2. Petr. 2.

rit ad

rit ad ordinem, corã Deo, & facie ecclesiæ, sit ab solutus. Quod si istæ duæ cruces, ordinis videlicet & peregrinationis, æquè essent salubres, indifferenter fieret cõmutatio alterius in alterũ. Monachus ordinem deserens, & crucem suscipiens, vel, quod tolerabilius est, sine præcepto & licentia ordinis, eidem peregrinationi se mancipans, non Christi peregrinus, sed apostata iudicatur. Nouit successor Petri, cui specialiter com missæ sunt claues regni cælorum, multo fore salubrius intus semper dimicare contra incentiua vitiorum, quàm foris dimicare ad tempus aduersus acies Saracenorum. Quibusdam tamen conuerti volentibus sanctus Bernardus non con sensit, sed cruce signari præcepit. APOLLON. Non me pœnitet hanc mouisse quæstionẽ, quia multum me delectat talem audisse solutionem. CAESARIVS: Secutus esset iã fatus clericus sanctum Bernardum cum socio suo Vualtero ad Clarãuallem, factique sunt ibidem ambo monachi. Contigit per idem tempus vt conuentus à Claraualle mittendus esset in Alna monasteriũ fratrum regularium, eò quod ijdem fratres reddere se ordini consensissent; habebat autẽ sæpe dictus Leodiensis magnum desiderium eundi cum fratribus ad ipsum locũ, sed timuit dicere patri, verens ne fortè deputaret leuitati; conuer susq; ad Dominum orauit, quatenus sibi reuelaret, quid facere deberet. Et facta est vox ad eũ; Pete quod vis, & fiet tibi. Tunc accedens ad Abbatẽ suum audacter, dixit; Pater si esset voluntas vestra, libenter irem cum fratribus istis.: & respõdit; Vade cum eis in nomine Domini. Missusque est tam ipse, quàm Vualterus cum nouo con uentu

Matth.16.

uentu in Alna. Non multo post factus est Prior in eodem loco. Die quadam cùm ei vnus monachorum de confessione signum faceret, ille, eò quod Sextam Dominæ nostræ psalleret, innuit ei vt modicum exspectaret; interim pulsata est Sexta; & intrauit chorum vterque: Stante Priore in stallo suo, angelus Domini, vt postea patuit, in figura & habitu eiusdē monachi quasi facturus cōfessionem ad pedes Prioris se prostrauit, quem cùm leuare vellet, disparuit; & reuersus in se Prior, intellexit angelum fuisse monachi confiteri volentis, & confessionis repulsam sibi quodammodo improperantis. APOLLONIVS: Valdè miror, quod angelus sanctus Domini sic humiliter se pedibus hominis prosternere dignatus est. CAESARIVS: Cùm nobis à prælatis nostris negatur quod saluti nostræ impendere tenētur, maximè quod ab angelis nobis deputatis vtiliter suggeritur, quasi ipsis in hoc resistitur. Angelus verò homini, tanquam cælum terræ, tanquam aurum luto, se prostrauit, vt ex ipso facto, illius negligētiæ exprobraret, & timore percussum, de cætero cautiorem efficeret. Hinc est quod Saluator in Euangelio dicit; Vę qui scandalisat vnum ex pusillis istis: & post pauca; Angeli eorum semper vident faciem patris mei, qui in cælis est. Expleta hora canonica, Prior, vocato ad se monacho, dixit ei; Modò fac confessionem tuam; cui cùm ille responderet; Bene expectabo domine vsque in crastinum, in hæc verba prorupit; Hodie non gustabo, nisi audiam confessionē tuam: erat enim hora prandij; & acquieuit ille. Ex illa hora Prior Deo promisit, quia nulla eum occupatio, nulla occasio, nō inceptio Psalmi, neque

Matth. 18.

que cursus genitricis Dei Mariæ, ab audiendis confessionibus abstraheret, cùm signum confessionis videret. Factus verò grandæuus, cùm propter corporis debilitatem ad prioratum non sufficeret, laborem Marthæ commutauit in quietem Mariæ: vouit enim Deo, vt singulis diebus psalterium ex integro decantaret, sicque virtutibus plenus migrauit ad Dominum, coniunctus cœtibus sanctorum angelorum. Vualterus compatriota eius, qui hæc, quæ dicta sunt, domino Henrico Abbati nostro recitauit, & ipse mihi, cùm cuperet dissolui & esse cum Christo, diceretque quotidie in oratione: Quando veniam & apparebo ante faciem Dei? vox illi diuina respondit: Regem in decore suo videbũt oculi tui. Qui cùm moreretur stella lucida die clara super locũ migrationis eius apparuit, ita vt in tota illa prouincia videretur. APOLLONIVS: Satis credibile est, quod visio stellæ illius radiantis, meritum designauerit animæ egredientis. CAESARIVS: Rectè moueris. Hoc autem scias, quod rarissimè contingit, vt sole existente in superiori hemisphærio, stella aliqua videatur: quod verò super morientem stella visa est, signum fuit, quod sancta illa anima in magna virtutũ claritate Christo soli iusticiæ coniuncta est. APOLLON. Non miror si Deus eos quos tã euidenter ad cõuersionẽ vocat, tã excellenter in morte glorificat. CAESARIVS: Dicã tibi adhuc conuersionẽ vnius monachi, in qua perpẽdere poteris, quia ibi sola operata sit vocatio, siue inspiratio Spiritus sancti.

Philip. 1.
Psal. 41.
Isaiæ 33.

CAPVT VII.

IN Ecclesia sanctæ Mariæ ad gradus in Colonia, erat quidam canonicus nomine Geuardus,

dus, ætate adhuc floridus, & mundi vanitatibus satis deditus: in quadam solennitate, cùm statio esset ad eandem ecclesiam secundum consuetudinem, affuit & dominus Euerhardus sancti Iacobi plebanus, vir iustus atque religiosus, & propter suam sanctitatem omni ciuitati reuerendus: qui cùm venisset ante ostium chori, & introspexisset, contemplatus est eundem Geuardum in tonsura & habitu monachi Cisterciensis, inter concanonicos suos stantem, & miratus valde, dicebat intra se; O factus est Geuardus monachus? Et cùm intellexisset postea visionem fuisse, hoc de illo in corde suo iudicauit, quod postea rei euentus probauit. Et quia consilium diuinæ dispositionis mutari non potest, omnimodè in illo compleri necesse fuit, quod de eo Deus præostendit. Modico elapso tempore, idem iuuenis non sine multorum admiratione valedicens seculo, conuersus est in Claustro, factusque nouicius in eodem cœnobio. Quod cùm cognouisset prædictus sacerdos, Hemmenrode venit, & Geuardum visitauit, & quid de illo viderit, omnibus nouitijs recitauit. Hæc mihi dicta sunt à nonno Frederico monacho, qui tūc præsens fuit cùm vir sanctus ista perorauit. Idē Geuardus postea in tantum profecit, vt domino Hermanno primo vallis sancti Petri Abbati succederet, & non modicum per eum locus ipse, tā in religione, quàm in possessionibus proficeret. Quod si tibi minus suffecerint hæc noua exempla, referam tibi etiam de verbis sancti Bernardi testimonia satis vera. APOLLONIVS: quæ nondum legi, audire delectat.

CAPVT VIII.

CAESARIVS.

DVM ingressus fuisset aliquando regnum Germaniæ sanctus Bernardus Abbas, pacē reformaturus inter Lotharium regem Romanorū, & prædecessoris eius Henrici nepotes, Maguntinorū Episcopus Albertus nomine, clericū suum Masselinum, sic ei nomen erat, obuiā ei misit; qui cùm se missum diceret à domino suo ad seruiendum ei, paulisper eū intuitus vir Dei dixit; Alius dominus te misit ad seruiēdum sibi. Et cùm ille ad verba sancti expauesceret, se asserens ab Episcopo missum, respondit beatus Bernardus; Falleris, maior dominus misit te Christus. Tunc primùm intelligens, quorsum sermonem vibraret, ait; Putas me monachum velle fieri? absit à me, nec cogitaui, nec ascendit in cor meum. Nihilominus tamen illo renuente famulus Dei affirmabat omninò fieri debere, non quod ipse de se cogitauerit, sed quod Deus de illo disposuit. Qui in eodem conuersus itinere, valedicens seculo, factus est monachus in Claraualle. Ecce vbi in isto voluntas conuertendi, in quo sola operata est voluntas Spiritus sancti? APOLLONIVS: Placet quod dicis, sed dic quæso exemplum de hoc, quod quidam econuerso conuertantur, solo instinctu spiritus maligni. CAESARIVS: Exemplum præsto est.

CAPVT IX.

Solus instinctus dæmonis.

LEgitur in vita iam dicti patris, tempore quodam venisse ad Clarāuallem magistrum Stephanum de Vitreio, virum magnæ scientię, vt putabatur gratia conuersionis, de cuius aduētu cùm

tu cùm tota vallis exultaret, pèrsonam tanti viri considerans beatus Bernardus, in hæc verba prorupit; Diabolus eum adduxit; solus venit, solus reuertetur. Ad hoc enim venerat, vt quosdam nouitios, quos in literatura ipse informauerat, ad sæculum reduceret. Ne sanctus pater scandalizaret pusillanimes, hominem recepit, quem non perseueraturum sciebat, vt nouitius fieret consensit. At spiritus malignus, cùm toto illo anno per os sui mancipij in aure nouitiorum sibilaret, nec proficeret, quem ad illorum ruinam adduxerat, solum secundum prophetiam viri Dei cum multa confusione reduxit. Audi & aliud exemplum de vicino.

Vita S. Bernardi li. 1. cap. 13.

CAPVT X.

VEnerunt ad nos duo sacerdotes girouagi, ingressum petentes, de quorum perseuerantia cùm pene nulla esset nobis spes, negatum est eis quod postulabant. Vno discedēte, alter, cui nomen erat Gosuuinus, importunitate sua vt reciperetur obtinuit, qui vix per sex hebdomadas in probatione stetit. Et nocte quadam infra matutinas, mandatis eius qui eum adduxerat obediēs, cùm furto recessit. APOLLONIVS: Fortè simplici intētione venit. CAESARIVS: Nequaquā: cùm adhuc cum socio suo esset in hospitio, & paterentur difficultatem in recipiendo, dicebat alter ad alterum; Sine, licet modò nobis sint graues, tamen eos decipiemus. Hoc quidam conuersorum nostrorum illis ignorantibus audiuit. Nonnullos conuerti ex quadam leuitate animi, sæpius expertus sum.

CAPVT XI.

Leuitas animi.

VEnit ad nos adolescens quidam canonicus in Colonia, magis, vt postea rei exitus probauit, ex quadam leuitate mentis, quàm deuotione conuersionis, qui suum nobis aperiens propositum, iuuenibus nostris maximè, non paruum fecit gaudium. Dominus Geuardus Abbas noster intelligens solam in causa esse leuitatem, eò quod delusisset vestimenta sua, sola quippe tunica indutus venit, cùm tamen satis rogaretur suscipere iuuenem, non consensit: qui mox eadem via, qua venerat, rediit, nec aliquando postea alicuius conuersionis mentionem fecit.

CAPVT XII.

ALius quidam adolescens bene natus, & diuitum filius ad nos parentibus ignorantibus venit, & vt reciperetur facilè obtinuit; nolo enim nomina tam huius, quàm supradicti exprimere, sperans adhuc eos reuersuros, ne fortè ex hoc patiantur confusionem. Factus itaque nouitius, vix tribus, vel quinque diebus elapsis, venerunt amici eius dolentes, & vt reuerteretur ad seculum, plurimum verbis exhortantes. Nouerant eum quandam summam pecuniæ perdidisse, nescio quo ludo, & magis ex dolore, quàm deuotione conuersum: & cùm non proficerent, suaserũt vt debita sua solueret, & statim rediret: sicque non vi, sed dolo ab amicis extractus, non est reuersus. Et cùm solenne votum fecisset inter manus domini Abbatis, & propter hoc coram clero ab eo tractus fuisset in causam, per literas Legati, aliisq; modis, quibus potuit, se defendit, asserens se conuersum ex quadam leui-

uitate,& turbatione animi. quod si verum non ſet, exemplum domini Henrici Abbatis noſtri nitatus fuiſſet. APOLLONIVS: Hoc quid ſit dire delectat.

CAPVT XIII.

CAESARIVS.

N ecclesia Bonnenſi idem Henricus canonicus fuit, plures habens redditus; inſpirante Deo, fallax ſeculum occultè deſeruit & deſirio ordinis Ciſtercienſis accenſus, ad domum ſtram conuerſionis gratia venit. Cùm adhuc ſet in hoſpitio, duo milites fratres eius fugam us intelligentes, & ſicut homines ſeculares, rnalia ſpiritualibus, & temporalia æternis æponentes, vnde gaudere debuerant, turbati nt: & concito gradu venientes, præmiſerunt ierum, qui ei quaſi ex parte matris loqueretur, tali occaſione à conuentu abſtraheretur: quē m in locum inſidiarum idem puer duxiſſet, ac rrētes milites, vi equo iniectum, nolentem & luctantē, cum dolore totius cōuentus, reduxeint: nondum enim habitum induerat. Per aliod tempus cum eis commoratus, cùm iam ſeri eſſent de eo, iterum fugit, indutoque habitu em totius reuerſionis eis excluſit. Non iſte fet ſicut duo ſuperiores, quia non leuitatis vitin, ſed virtus conſtantiæ in conuerſione fuit. oc exēplum, & alia quædā, quę hic ædificatios cauſa ſcripturus ſum, in homelijs moralibus infantia Saluatoris poſuiſſe me memini. AOLLONIVS: Puto graue eſſe peccatum, nouium redire ad ſeculum. CAESARIVS: Quanta culpa, facilè perpenditur ex pœna.

CAPVT XIIII.

Redeuntes ex religione ad seculū puniti.

PRiusquam venirem ad ordinem, in ecclesia sanctæ Mariæ ad gradus in colonia, canonicus quidam fuit, qui valedicens seculo, religionis habitum in Hemmenrode suscepit. Nomen iuueni Leonius, & erat mihi bene notus. Habebat hic fratres milites in seculo satis potētes, qui cognita eius conuersione, turbati sunt, venientesque ad Claustrum, multis verbis suaserūt, vt rediret ad seculum, ordinis austeritatem ei proponentes: & quia obligatus erat debitis, aiebant hoc rationabile vt rediret, debita solueret, sicque reuertens sine querela Domino seruiret; & promiserunt quia eum reducerent. Quorum verbis miser seductus, exire consensit, inimici laqueos non obseruans. Quod videns Hermannus Abbas ingemuit, & cum multo cordis dolore militibus dixit; Hodie fratrem vestrum eijcientes de paradiso, deponitis in inferno. Reuersus ad præbendam suam, deterior factus est quàm prius, magis operam dans explendis vitijs, quàm soluendis debitis. Post annos aliquot grauiter infirmatus, iusto Dei iudicio ex nimietate infirmitatis in furorem versus est; quem cū sui monerent de confessione, & de sacra communione, verba salutis non intendit; sed quasdā mulierculas, cum quibus sanus peccauerat, proprijs nominibus crebrius vocitauit: scissis autem catulis, carnes illorum calidas, quasi pro remedio, capiti eius nudo imposuerunt, sed nihil ei profuerunt. Non enim poterant carnes rabidæ, sedare pœnam apostasiæ. Audi & aliud exemplum de alio nouitio.

CAPVT

CAPVT XV.

MIles quidam Benneco nomine, de villa Palmirſdorp oriundus, mecum in proba tione nouitius fuit, vir quidem ætate grá
ıs, ſed circa propoſitum religionis minus
›tus, multis modis tentatus, & in tẽtatione
ıs, cùm non acquieſceret conſilio fratrum,
canis ad vomitum, ſic miſer reuerſus eſt ad
um. Secunda vice id actitans, præuentus in-
tate, in domo propria, in habitu ſeculari,
clauſit extremum, nullum pœnitentiæ
›nſtrans indicium. Qui cùm moreretur, tan
iit circa domum flatus ventorum, tanta ſu-
ectum multitudo coruorum, vt excepta v-
etula, omnes de domo territi fugerent,
rientem desererent. Ecce quali morte mo-
ur, qui à Deo recedunt. APOLLONIVS:
quia flátus ille vẽtorum, & turba crocitan-
coruorum, euidẽs fuerit ſignum præſentiæ
›niorum. CAESARIVS: Planè ita eſt; ait e-
Saluator; Nemo mittens manum ad ara- *Luca 9.*
,& reſpiciens retro, aptus eſt regno Dei. Mi
te, quia per apoſtaſiam retro reſpexit, de
non pœnitendo, miniſtris gehennæ gau-
fecit. APOLLONIVS: Si tãta eſt culpa no-
redire ad ſæculum, quid eſt quod ſanctus
ictus præcepit, vt perlecta regula, nouitio
verba dicatur; Ecce lex ſub qua militare
›otes obſeruare, ingredere; ſi non potes, li-
ſcede? CAESARIVS: Mauult ſanctus pa-
ter duo mala nouitium diſcere tempore
tionis, quàm iam monachũ poſt diem pro
nis, vnde eum liberum vocat à loco, non à

voto : vt enim taceam de his, qui iam habitum religionis induerunt, qui semel, ac secũdò in facie capituli stabilitatem suam promiserunt: secularibus personis, quæ solo verbo votum fecerunt inter manus Abbatis, nequaquam licitum est vitã secularẽ sectari, vel matrimonio ligari. Circa nouitiũ, in necessitate dominus Papa dispensat, vt ad ordinem transeat mitiorẽ: sed non permittit, vt ad vitam redeat sæcularem. Ex his quæ dicta sunt dinoscere poteris, quosdam conuerti sola vocatione Dei; alios solo instinctu spiritus maligni; nonnullos quadam leuitate animi. Quod autem quidam conuertantur per ministerium aliorum, certum est; quia sicut olim in tabernaculo Dei, cortina traxit cortinam, ita hodie in ecclesia Dei, frater trahit fratrem, & hoc tribus modis, sermone videlicet, oratione, exemplo religionis; Ecce funiculus triplex, qui difficile rumpitur. APOLLONIVS: de his exempla requiro.

Author hic loquitur de nouitijs voto aliquo obligatis.

Eccles. 4.

CAPVT XVI.

CAESARIVS.

IN Clarauallle ante hos vndecim annos monachus quidam Hericus nomine defunctus est, vir grandæuus & sanctus; corpore quidem contractus & confractus, sed corde multum diffusus, ac dilatatus. Multas hic habebat à Deo consolationes, plurimas reuelationes, spiritu pollẽs prophetiæ, nullius expers spiritualis gratiæ. Venerabilem hunc virum tempore generalis capituli Abbates frequentabant, quos plurimũ suis sermonibus ædificabat. Huic familiaris erat dominus Geuardus Abbas noster, cui inter cætera narrauit totum ordinem cõuersionis suę.

Aliorum sermone quidã conuertuntur.

Cùm

Cùm sanctus Bernardus prædicaret crucem in Diocæsi Constantiensi, contigit eũdem Henricũ interesse sermoni, qui cùm esset homo diues & potens, multa habens castra, & cùm diuitijs infinita crimina, sermone viri Dei compunctus, ait ad ipsum; Domine, si me non terreret illa consuetudo, quam intellexi esse in ordine vestro, scilicet quod venientes ad vos indifferenter ad diuersas emittitis regiones, ego me vobis redderẽ in continenti. Cui vir sanctus respondit; Ego sub cõditione te non recipiã, sed hoc tibi promitto, quia si in Claraualle monachus fueris, ibi morieris. Audito hoc verbo, mox se reddidit, factusq; est interpres Abbatis, eò quod in vtraque lingua, Gallicana videlicet & Teuthonica, multum foret expeditus. Videns hoc quidam balistarius seruus eius, homo crudelis & pronus ad fundẽdum sanguinem, nimis de domini conuersione turbatus, telum balistæ imposuit, vt sanctũ Abbatem feriret, statimque ab angelo Domini percussus, retrorsum cecidit, & expirauit. De cuius tam repentina morte Henricus territus, & maximè de perditione animæ contristatus, sciens Abbatis sanctitatem, & in signis potentiam, cecidit ad pedes eius, humiliter cum multa instantia supplicans, quatenus miserum de faucibus inferni suscitando liberaret. Compassus vir beatus tam vnius dolori, quàm alterius perditioni, flexis genibus Deum cum lacrymis exorauit, & mortuum celerius suscitauit. Qui suscitatus, ad suscitantis pedes corruit, & vt se in conuersum susciperet, cum multis suspirijs petiuit: cui vir sanctus respondit; Scio quod naturaliter proterus sis ac distortus, nec expedit vt sis inter religio-

giosos;sed volo vt crucem suscipias, mare transeas, vt cum Saracenis confligendo, citiùs finiaris. Et fecit sic, crucem suscepit, mare transiuit, cum inimicis crucis dimicauit, & in conflictu necatus, ad Deum migrauit. Eodem tempore mulier quædam paralytica clamauit post hominem Dei, sanitatem ab eo postulans; & cùm sequi non valeret, iam enim præcesserat, misertus illius Henricus, leuauit eam in equum suum, quam sancto presentans, benedictione percepta deposuit, quæ sana facta stetit, & proprijs pedibus gaudés ad propria remeauit. Hæc ab ore domini Geuardi audiui. Iste est Henricus, qui tempore quodã ab eodẽ sancto patre in partes remotiores missus, glacie sub pedibus eius fracta, longius sub vnda tractus, mirabiliter est illius benedictione reductus. Ecce iste sermone conuersus est. Sed quid quæro exempla de remoto, cùm hoc quod de alijs recito, impletum gaudeam in meipso?

CAPVT XVII.

EO tempore quo rex Philippus primò vastauit dioecesim Coloniensẽ, contigit me cum domino Geuardo Abbate, de monte sanctæ VValburgis ire Coloniam: & cùm me in via cũ multa instantia hortaretur ad conuersionem, nec proficeret, retulit mihi visionem illam gloriosam Claręuallis, in qua legitur, quod quodã tempore messis, cùm conuentus in valle meteret, beata Dei genitrix virgo Maria, & sancta Anna mater eius, ac sancta Maria Magdalena, de mõte venientes, quodam viro sancto, qui stabat ex aduerso, aspiciente, in vallem eandem cum magna claritate descẽderunt, monachorum sudores

terse-

terserunt, flabellis manicarum suarum ventum admouerunt, & reliqua quæ ibidem posita sunt. Sermone huius visionis in tantum motus fui, vt Abbati promitterem, me non venturum nisi ad eius domum gratia conuersionis; si tamen Deus mihi inspiraret voluntatem. Astrictus tunc fueram voto peregrinationis ad sanctam Mariam Rupis Saluatoris, quæ maximè me retinuit: qua per menses tres expleta, nullo amicorum meorũ sciente, sola Dei misericordia præueniente & promouente, ad vallẽ sancti Petri veni, & quod sermone conceperam, nouitius factus, opere ostendi. Simile penè contigit fratri Gerlaco de Dinge monacho nostro. APOLLONIVS: Nõ erit inutile his qui adhuc in sæculo sunt, exempli gratia talia audire.

CAPVT XVIII.

CAESARIVS.

ANte hos tres annos dominus Henricus, qui nunc est Abbas noster, dum vice Abbatis de Claraualle visitaret in Frisia, contigit eum hospitari in castro cuiusdam militis nomine Suederi. A quo cùm multum deuotè susceptus esset, vt ei consuetudinis est, recitauit ibi quædam mirifica, quæ in ordine nostro contigerunt; & cùm adesset prædictus Gerlacus filius fratris eius militis, canonicus maioris ecclesiæ in Traiecto, sicut terra bona, semen verbi in agro cordis sui suscepit, & non multo post, fructum ex eo centuplum fecit. Qui, sicut mihi postea in probatione retulit, ex illa hora propter conuersionem cœpit fluctuare, & qualiter conceptum ardo-

ardorem extingueret, diligẽtius cogitare. Nacta igitur occasione, ne notaretur, quasi ad studium Parisios perrexit; vbi cùm modicum fecisset tempus, ad nos diuertit, factusque nouitius, ad spirituale studium se conuertit. Ex his duobus exemplis patet quosdam sermone conuerti, vt impleatur illud Apoc. Qui audit, dicat, Veni: qui audit vocem Domini se vocantis, per internam inspirationem, iustum est, vt & alios vocare studeat per sermonis exhortationem. APOLLONIVS: Fateor mihi ista sufficere de sermone: nunc procedas obsecro de oratione. CAESARIVS: Sicut multos conuertit exhortatio sermonis, ita plurimos ad ordinem trahit virtus orationis. Vnde Apostolus Iacobus dicit; Orate pro inuicem vt saluemini: Multum enim valet deprecatio iusti assidua. Cuius efficaciam per exempla subiecta plenius agnosces.

Apoc. 22.

Iac. 5.

CAPVT XIX.

Conuersi per aliorũ orationes.

ACcidit tempore quodam, vt Henricus germanus regis Franciæ veniret in Claráuallem, locuturus beato Bernardo super quodam seculari negotio; totum etiam conuentum visitans, illius se orationibus commendauit: cui venerabilis Abbas inter cætera vitæ salutaris monita respondit; Confido in Domino, te non moriturum in eo in quo nunc es statu; sed velociter experimento probabis, quãtum tibi istorũ prosit oratio, quos expetisti. Quod eodem die probatum est, non sine multorum admiratione, de tanti iuuenis exultãtes conuersione: sui eum lugebant, & tanquam mortuum cernerent, ita inconsolabiliter eiulabant. APOLLONIVS: Non miror, si citò potuit conuerti, qui se habilem

lem exhibuerat conuersioni. CAESARIVS: Quod si illius conuersionem magis ascribis eius meritis, quàm orationibus iustorum, audi quid post hæc actum sit. Cùm socij ac tota familia Henricum, vt iam dixi, deplangerent, Andreas quidam Parisiensis, ex nimia impatientia doloris, quasi in furorem versus, dominum suum ebrium, insanum, mentisque impotem vociferabatur, neq; conuitijs, neque blasphemijs parcẽs. Et cùm Henricus virum sanctum deprecaretur, vt pro illius conuersione operam daret, respondit; Ne sis pro illo sollicitus, anima ei⁹ modò in amaritudine est, tuus est ille. Et cùm repeteret audiente Andrea hoc verbum, ille sanctam religionem plurimum abhorrens, talia in corde suo tacitus voluebat, sicut postea confessus est; In hoc te nuntio falsum esse prophetam, de hoc enim certus sum, quod locutus es verbum, & non fiet. Hoc tibi coram Rege, & principibus, in celebri conuentu improperabo, vt falsitas tua omnibus innotescat. Et cùm altera die recederet, mala omnia monasterio imprecans, & vallem funditus subrui desiderans, in ipsa nocte victus, & quasi vinctus, trahente se gratia, & vim faciente spiritu Dei, vix diem expectare potuit, & ad monasterium reuertens, cunctis mirantibus, alterum se exhibendo Saulũ, beato viro se reddidit. Vbi quæso in isto fuit conuertendi voluntas, siue conuersionis habilitas? Ecce Andreas iste, quantum in ipso fuit, à gratia se auertit: sed virtus orationis sanctorum, auersum potenter conuertit. APOLLONIVS: Mira sunt hæc & stupenda, & vt considero, iustorum oratio præcipuè peccatoribus est appetenda.

Act. 9.

CAPVT

CAPVT XX.

CAESARIVS.

IN domo nostra quidam monachus est, qui ad ordinem veniens, germanum suum, quem vnicũ habuit, adhuc conuersioni, propter ætatem minus habilem, in sæculo reliquit; Timens eum seculi impedimentis irretiri, eiusque per hoc conuersionem impediri, quotidie Dominũ orauit, maximè tamen beatam eius genitricem, vt illius suis precibus accelerare dignaretur cõuersionem, cuius in sæculo periculosam esse cõsiderauit habitationem: nouerat pueros à suo proposito facilè posse auerti. Attendens pius Dominus, pium monachi circa germanum studium, cordi Abbatis immisit, vt puerum susciperet, quem infra annos, sine officij sui periculo, suscipere non potuit. Ea nocte qua habitum induit, quidam ex sacerdotibus huiusmodi visionem de illo vidit. Videbatur ei quod matrona pulcherrima ante ostium monasterij staret, & puerum pulchrum in brachijs teneret, à quo interrogata, cuius esset puer ille, respondit; Filius illius monachi est, fratrem eius nomine designans, simulque nomen nouitij intrantis exprimens: & sicut ipse intellexit, qui hanc visionem vidit, ipsa matrona pulcherrima, beata Dei genitrix fuit. Secundum Apostolum; Qui alium verbo, vel exemplo, ad bene viuendum informat, hunc profectò tanquam propriũ filiũ Christo generat. Quod autem eundem nouitium venerabilis virgo Maria ad ostium nonasterij, quasi mater filium, dignata est præsentare, dedit patenter

1. Cor. 4. & ad Philem.

ter intelligere, eius conuersionem prædictū
nachum suis orationibus per eius magna me
obtinuisse. APOLLONIVS: Satis ex his cog-
sco virtuté orationis, superest vt cognoscam
irtutem, quæ est in exemplo religionis. CAE
RIVS: Hoc scias, quia multi quotidie sine ex-
tatione sermonis, nullis specialibus adiuti
tionibus, per sola exempla religionis ad or-
em trahuntur, & per quædam signa deuotio-
disciplinæ, vel sanctitatis, quæ vident, con-
tuntur.

CAPVT XXI.

Exemplis boni conuersi.

Rater Theodericus monachus noster, cùm
adhuc adolescés esset in seculo, sacerdotem
quendam cognatum suum iam nouitium vi-
e venit; sed non vt conuerteretur venit. Cō-
interim fratrem mortuum sepeliri, quo se-
o, cùm conuentus dicta antiphona, Clemen
me Domine, circa sepulchrum hinc inde cū
ta humilitate veniam peteret, diceretque;
nine miserere super peccatore; ita est com-
ctus, ita ad conuersionem est accensus, vt
orius à domino Geuardo Abbate admoni-
conuerti noluerat, ab illa hora vt suscipere-
vix multis precibus obtineret. Talem modū
conuersionis sæpius mihi recitauit tempore
probationis. Recitauit mihi & frater Bernar
monachus noster in Vilario monasterio, ad
nem similis veniæ primùm voluntatem cō-
endi se concepisse. APOLLONIVS: Miror
l res tam modica, tam magnam salutem ope
in anima. CAESARIVS: Quid de hoc mira
Quantum ad massam multum modica est
la, sed quantum ad efficaciam, virtus illius

est maxima;omnes corporis venas percurrit, humores soluit & eijcit, infirmum ad sanitatē conuertit. Si tanta virtus consistit in perceptione vnius corporalis pillulæ, quare mirari debes maiorem esse,& ideo maiorem, quia spiritualem, in visione vnius veniæ. Audi & aliud.

CAPVT XXII.

NObilis adolescens dominus Adolphus, nūc Episcopus Osnaburgensis, canonicus fuerat maioris ecclesiæ in Colonia; hic cùm tempore quodam ad Campum, domum ordinis nostri, venisset,& post missam ad orationem in oratorio staret, vidit quomodo monachi, tam senes, quàm iuuenes, ad vniuersa currentes altaria, ad disciplinas suscipiendas nudabant dorsa sua, humiliter confitentes peccata sua: quæ visio sicut mihi quidam eius familiaris narrauit, tantum boni operata est in corde adolescentis, vt abire non posset, sed seculi pompam contemnens, & totum se ad Deum conuertens, ibidē manens, sacrum religionis habitum susciperet: in quo tantum profecit, vt non multo tempore post, tū propter nobilitatem, tum propter religiositatem, in prædicta ecclesia apicem conscenderet episcopalem.

CAPVT XXIII.

NOsti Henricum camerarium nostrum, huius cōuersio talis fuit. Cùm esset clericus, & maioris ecclesiæ in Treueri canonicus, atque multis alijs ecclesiasticis stipendijs honoratus, vel oneratus, tempore quodam infirmatus est: spe igitur recuperandæ sanitatis, accepta se-

ta secum pecunia, Coloniam descédere nauigio proposuit, vt & physicos, quorum illic copia est, consuleret, & ex ipsa aëris mutatione, aliquod remedium perciperet. Veniensque contra monasterium nostrum, loci nomen requisiuit & agnouit; dicensque se velle hospitari in monasterio, pueros suos ad Abbatem pro equis, quibus ascenderet, præmisit, & accepit. Eadem nocte, nescio quid viderit, vel quo instinctu conuersus fuerit, mane familiam suam flentem cum naue remisit, & habitum regulariter induens nobiscum permansit.

CAPVT XXIIII.

FRater Gerlacus sacerdos & monach' noster, propter signa vnius deuotionis, quã in quodam monacho nostro vidit, sicut mihi confessus est, primum conuersionis amorem concepit. Die quadam cùm monachus ille, quem bene nosti, missam in eius parœcia celebraret, tantam secundum consuetudinem habebat gratiam lacrymarum, vt Gerlacus, qui propter ministeriũ a latere stabat, eandem considerans gratiã, admirans Dominum glorificaret. Ex illa hora ita cepit ordinem diligere, vt non quiesceret, donec vnus ex ordinis personis fieret. Multa tibi adhuc possem dicere de his, qui exemplo aliorũ conuersi sunt, sed breuitati studendum est. APOLLONIVS: Ex his quæ iam audiui, certum est quosdam conuerti per sermonem exhortationis, alios per virtutem orationis, nonnullos solo exemplo religionis. CAESARIVS: Dictum est superius, adhuc alias esse causas multiplices, quæ multis occasiones sunt conuersionis, scilicet infirmitatem, paupertatem, captiuitatem, notam

alicuius infamiæ, periculum præsentis vitæ, timorem, siue visionem gehennalis pœnæ, solum desiderium cælestis patriæ. APOLLONIVS: De his precor vt exempla subiungas. CAESARIVS: Quod quosdam compellat infirmitas conuerti, quotidie videmus.

CAPVT XXV.

Infirmitate compulsi aliqui conuertuntur.

ANte hoc triennium miles quidam Lodouuicus nomine, de castro Are, in acutis laborabat, & vocatus est dominus Abbas, vt infirmum visitaret. Inardescente infirmitate, cùm miles idem iam omnino esset desperatus, monitus est ab Abbate, vt se ordini redderet, & votũ cõuersionis, vt mos est, verbis exprimeret; qui consilio acquiescens, mox vt ex consensu vxoris inter manus Abbatis se reddidisset, facies eius cepit immutari, & quodammodo alterari, ita vt pallor verteretur in cãdorem, & color liuidus proficeret in ruborem, cunctis qui aderãt stupentibus, & Dei donum in moribundo mirantibus. Et vt pius Dominus adhuc manifestius ostenderet, quia propter votum ordinis infirmũ distulisset, cœpit idẽ miles sine sudore, sine sanguine, sine sternutatione, contra infirmitatis naturam, conualescere. Qui non ingratus beneficijs diuinis, deportari se fecit ad monasterium nostrum, in quo factus nouitius & monachus, non multo post migrauit ad Dominum. APOLLONIVS: Sicut ex verbis tuis colligo, opinio tua est, infirmum per pœnitentiam & orationes, dies suos posse prolongare.

CAPVT

CAPVT XXVI.

CAESARIVS.

NOn hoc dico, quia non credo quempiam posse terminum sibi à Deo constitutum extendere, sed mortem quandoque imminentem euadere. Quod si verum non esset, ecclesia superfluè pro infirmantibus oraret. Cùm oratio sancta mortuos suscitet ad vitam, cur nõ, quod minus est, morituris obtineat sanitatem? Ezechiæ pœnitenti & flenti, per Isaiam à Domino dicitur; Audiui orationem tuam, & vidi lachrymas tuas: ecce ego adijciam super dies tuos quindecim annos. Super quem locum Haymo sic dicit: Sciendum verò, quod sicut protoplasto quasi sub conditione datum est, vt immortalis esset, si diuinæ iussioni obediret; ita in prædestinatione Dei hi quoque anni dati sunt illi, si innocenter viuens, minimè superbiret: qui verò propter superbiam subtracti sunt, propter humilitatem iterũ restituti sunt. APOLLON. Vellé mihi ista, quia profunda sunt, ex scripturarũ testimonijs aperti' probari, quia nodus diuinæ prædestinationis, multis via fuit erroris. CAESARIVS: Nodus diuinę prædestinationis mihi prorsus insolubilis est; Quis enim nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? attamen quę superius dicta sunt, scripturarum authoritare referantur. Sanctus Iob de hominis mutabilitate loquens, dicit Deo; Constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt. Ecce in hoc loco habes, homini terminum viuendi à Deo constitutum, & quod idem terminus intransgressibilis sit. Quod verò eundem terminum quandoque quis malè viuendo possit præanticipare, testis

4. Reg. 20.
Isai. 38.
Haymo in cap. 38. Isaiæ.
Rom. 11.
Iob. 14.

Psal. 54. est Psalmista qui dicit; Viri sanguinum & dolosi, non dimidiabunt dies suos. Si non conceditur eis dies, quibus viuere poterant, dimidiare, certum est illos longè infra terminum constitutum deficere. Similiter boni bene viuendo quandoque merentur terminum suum præuenire, sicut de vno bono in omnium bonorum persona dicitur; Sap. 4. Raptus est, ne malitia mutaret intellectum illius, & ne fictio deciperet animam illius. Desinant ergo homines stulti stulta dicere, stultè credere, quia hodie pauci sunt principes, paucique nobiles, qui dies suos impleant, & ad ætatem senilem perueniant. Quare hoc? nimirum quia pauperes deprædantur, & pauperũ lacrymis ante tempus suffocantur. Vis ne audire exemplum de quodam tyranno, qui quia dies suos curtare peccando nõ credidit, liberius peccauit? APOLLONIVS: Volo & desidero.

CAPVT XXVII.

CAESARIVS.

Ex relatione cuiusdam viri religiosi cognoui, Lodovuicum Lantgrauium, patrem Hermanni Lantgrauij, qui ante hos duos annos defunctus est, in errorem periculosum non solum propriæ animæ, sed & subditorum substantiæ decidisse: qui cùm esset prædo ac tyrãnus maximus, duras & plurimas in sibi commissum populum faciens exactiones, multas ecclesiarum sibi vsurpans possessiones, & propter hoc, aliaq; plurima mala, à viris religiosis corriperetur, qui ei proponebant in confessione pœnã malorum, & gloriam electorum, verbum miserabile respõdit; Si prędestinatus sum, inquit, nulla peccata poterunt mihi regnum cœlorum auferre; si præscitus, nulla bona mihi illud valebunt con-

ferre. Et, ſicut mihi dicere ſolitus erat nonnus Conradus ſenex monachus noſter, de Thuringiæ partibus oriundus, verſiculum illum Pſalmiſtæ; Cęlum cęli Domino, terram autem dedit filijs hominum, loco prouerbij ad ſuam excuſationem arguentibus ſe proponebat: erat ſiquidē literatus, & ob hoc amplius induratus. Et cùm ei dicerent viri timorati; Domine parcitę animæ veſtræ, deſiſtite peccare, ne Deus prouocatus, peccatorem in peccatis occidat, iterum reſpondit; Cùm venerit dies mortis meæ moriar, non illum potero bene viuendo extendere, neque malè viuendo præuenire. Volens illum pius Dominus à tanto errore miſericorditer reuocare, & reducere ad mentem, infirmitate periculoſa cœpit eum flagellare. Vocatus eſt medicus eius, vir bonus, & diſcretus, & non ſolùm in phyſica, ſed etiam in Theologia non mediocriter literatus: cui Princeps dixit; Vt vides infirmus ſum valde, adhibe curam vt poſſim conualeſcere. Memor medicus illius erroris, reſpondit; Domine, ſi venit dies mortis veſtræ, non vos poterit cura mea morti ſubtrahere; ſi verò moriturus nō eſtis de infirmitate iſta, ſuperflua erit medicina mea. Et ille; Quomodo ſic reſpondes? ſi mihi nō fuerit adhibita curæ diligētia, & dieta propoſita, potero tam à mę ipſo, quàm ab alijs imperitis negligi, & ante tempus mori. Audito hoc verbo phyſicus multum hilaris effectus, data occaſione reſpondit; Domine ſi creditis vitam veſtram poſſe protelari virtute medicinæ, quare hoc credere renuitis de pœnitentia, & operibus iuſtitiæ, quæ ſunt antidota animæ? ſine his anima moritur, ſine his ad ſanitatem, quæ eſt in futura

Pſal. 113.

vita, nemo peruenit. Considerans Lantgrauius pondus verborum, & quod rationabiliter perorasset, dixit ei; De cætero medicus esto animæ meæ, quia per tuam linguam medicinalẽ, Deus liberauit me à maximo errore. APOLLONIVS: Nunquid bene postea vixit Princeps iste? CAESARIVS: Minimè, promisit verbis, quod non impleuit factis: qualis eius finis fuerit, cum quãta sarcina peccatorum obierit, pœna tormentorum illius in sequentibus te docebit. Reuertamur igitur ad præcedentia, quia longam hanc euagationem fecit interrogatio tua.

CAPVT XXVIII.

Pauperta te impulsi.

SIcut multos trahit ad ordinem medicina infirmitatis, ita plurimos intrare compellit caminus paupertatis. Sæpe vidimus, & quotidie videmus, personas aliquãdo in seculo diuites & honestas, vt sunt milites, & ciues, cogente inopia, venire ad ordinem, magis ex necessitate volentes diuiti Deo seruire, quàm inter cognatos, & notos egestatis confusionem sustinere. Cũ quidam vir honestus exponeret mihi conuersionis suæ ordinem, adiecit; Certè si in rebus meis habuissem prosperitatem, nũquam venissem ad ordinẽ. Noui quosdam, qui patribus, siue fratribus conuertentibus, conuerti renuerunt, & cùm consumpsissent omnia sibi dimissa, tũc primùm venerunt, necessitatem pallio deuotionis palliantes, vel potius de ipsa necessitate virtutem facientes. APOLLONIVS: Non est necesse de talibus exempla quærere, cùm videamus tali occasione plures maximè cõuersos ad ordinem venire: sed beati sunt illi, qui diuitias habuerũt, & pro

& pro Christo illas contempserunt. CAESARIVS: Non ideo beati, quia diuitiarum possessores, sed ideo beati, quia diuitiarum contemptores. Plus placuerunt Deo duo minuta viduæ, quàm multæ diuitum eleemosynæ. Scias etiam quosdam conuerti propter erubescentiam alicuius culpæ, siue notam qualiscunque infamiæ.

Marc. 12.

CAPVT XXIX.

Nota infamiæ.

IVuenis quidam in domo nostra nouiti⁹ fuit, quem occasio huiusmodi ad ordinem traxit: Fuerat siquidē canonicus cuiusdam ecclesiæ in Colonia, qui cùm fecisset domino, clerico honesto, cuius tunc temporis commensalis erat, furtum, licet paruum, & à seruis illius depræhēsus fuisset, in tantum erubuit, vt de seculo fugiens, monasterium nostrum peteret, atque nouitius fieret. Maluit Deo seruire, quàm tantam confusionem inter suos confratres sustinere. Ego eodem tempore in eadem ecclesia positus, causam conuersionis eius, vt iam dictum est, intellexi, & quia stabilis non esset talis conuersio, satis timui.

CAPVT XXX.

ALius quidam adolescens, sanctimonialem quandam impregnauerat, & cōfusione vrgente, simulque timore, eò quod fœmina nobilis foret, conuersus est in ordine nostro: & quam diabolus ei præparauerat in ruinam, per occasionem facta est illi in salutē. Iuuene supra dicto, iusto Dei iudicio, ordinem deserente, iste adhuc perseuerat, Dei se misericordia conseruante. APOLLONIVS: Vt video, non est volen-

Rom. 9. tis, neque currentis, sed miserentis est Dei. CAESARIVS: Ita est. Quod quidam etiam conuertantur ob periculum vitæ temporalis hoc exemplo doceberis.

CAPVT XXXI.

Periculum vitæ.

EO tempore, quo rex Otto profectus est Romam coronari in Imperatorem, imperium supra Mosellam fratri suo Henrico Palatino regendum commisit: hic nobilem quendam virum prædonem, per iudicium capitali sententia damnauit: aduenit Daniel Abbas Sconauiæ, suisque precibus apud Palatinum obtinuit, vt ei liceret viuere, & Deo pro peccatis suis in ordine Cisterciensi satisfacere. Sic homo pro suis sceleribus morti addictus, per gratiam conuersionis euasit sententiam damnationis. Frequenter huic similia audiui, scilicet vt homines flagitiosi pro suis criminibus varijs supplicijs deputati, beneficio ordinis sint liberati. APOLLONIVS: Licet hæc videantur minima, non tamen sunt parui pendenda, eò quod sint ædificatoria. CAESARIVS: Quibus hæc videbuntur minima, audiant de his, quos timor pœnæ gehennalis conuertit, magna atque terribilia.

CAPVT XXXII.

Gehennæ metus.

ANte hos annos vigintiquatuor Abbas quidam Morimundis fuit, quem talis necessitas ad ordinem traxit: quæ de illo dicturus sum, ex relatione domini Hermãni Abbatis loci sanctæ Mariæ cognoui, qui eundem Abbatẽ vidit, loquẽtem audiuit, atque gestus illius diligentius, vtpote qui mortuus fuerat, & reuixit,

t, considerauit. Cùm esset iuuenis cum cæteris
cholaribus studebat Parisijs; qui cùm esset duri
ngenij, labilisque memoriæ, ita vt penè nihil
osset capere vel retinere, ab omnibus irrideba
ur, ab omnibus idiota iudicabatur; vnde cœpit
urbari, multisque doloribus cor eius affligi. Cõ
igit vt die quadam infirmaretur, & ecce sathan
ffuit, qui diceret ei; Vis mihi facere homagiũ,
& ego tibi dabo scientiam omnium litterarum?
Audiens hæc iuuenis, expauit, & diabolo ta[illegible]ia
suggerẽti respondit; Redi post me sathanas, qu[illegible]a
nunquam eris dominus meus, neque ego hom[illegible]o
tuus; & cùm ei non acquiesceret, manum illius
quasi violenter aperuit, lapidemque imponens
dixit; Quamdiu conclusum tenueris lapidem i-
stum in manu tua, scies omnia. Recedente ini-
mico, iuuenis surrexit, scholas intrauit, quæstio
nes proposuit, omnesque disputando superauit.
Mirati sunt omnes, vnde idiotæ tanta facundia,
nouitas tam inusitata: ille verò negotium cela-
tum habuit, nec alicui hominum causam tantæ
scientiæ exponere voluit. Non multo post infir-
mari cœpit vsque ad mortem, vocatus est sacer-
dos, qui eius audiret confessionem, cui etiam in-
ter cætera confessus est, quomodo à diabolo re-
cepisset lapidem, & cum lapide scientiam. Res-
pondit sacerdos; Proijce miser artem diaboli,
ne expers fias scientię Dei; territus ille, lapidem,
quem adhuc manu tenebat, proiecit, & cum la-
pide fallacem scientiam deposuit. Quid plura?
Defunctus est clericus, & corpus eius positum
in ecclesia, ordinatis circa feretrũ scholaribus,
qui more Christiano Psalmos decantarent, Dæ-
mones animam tollentes, & ad vallem pro-
fun-

fundam, terribilem, fumumq; sulphureum euaporantem, illam portantes, ordinabant se ex vtraque parte vallis; & qui stabant ex vna parte, animam miseram, ad similitudinem ludi pilæ proijciebant; alij ex parte altera, per aêrem volantem, manibus suscipiebant; quorum vngues ita erant acutissimi, vt acus exacuatas, omneque acumē ferri, incomparabiliter superarent: à quibus ita torquebatur, sicut postea dicebat, cùm eū iactarent, vel exciperent, vt illi tormento nullum genus tormentorum posset æquiparari. Misertus illius Dominus, misit nescio quam cœlestem personam, virum magnæ reuerentiæ, qui dæmonibus tale nuncium deferebat; Audite, pręcipit vobis Dominus altissimus, vt animam à vobis deceptam dimittatis. Mox omnes inclinātes simul animam dimiserunt, nec eam amplius tangere pręsumpserunt. Quæ reuersa ad corpus, mēbra exanimata viuificauit, viuificata erexit, scholares circumsidentes in fugam vertit; descendensque de feretro, dicebat se viuere, & quid viderit, quidve audierit, magis opere quàm sermone manifestauit: Nam statim cōuersus in ordine Cisterciensi, tam rigidus fuit sibi, tam durus castigator corporis sui, vt omnibus qui eum videre poterant, patenter daretur intelligi, quia pœnas senserit purgatorij, vel potius inferni. APOLLONIVS: Expediri vellem, vtrum locus in quo tormentabatur, infra metas fuerit inferni, siue purgatorij. CAESARIVS: Si vallis illa pertinebat ad gehennam, constat eius cōfessionem fuisse sine contritione, quod satis ex hoc probatur, eò quod maximè pœnam illam, teste cœlesti nuncio, sustinuit propter cōsensum retenti lapidis.

APOL-

POLLONIVS: Nunquid dicendus est dæmoni onsensisse? CAESARIVS: Non vt ei faceret ho- agium consensit, sed in tantum consensit, quod on statim lapidem de manu iactauit, sed ad vsũ cientiæ diligentissimè reseruauit; circa quem tiam tãto afficiebatur amore, vt nec quidem in nfirmitate deponeret, sed cum dolore ad impe- ium sacerdotis proijceret. Si eum dixero fuisse n purgatorio, suspecta est mihi absẽtia sanctorũ ngelorum, & præsentia dæmoniorum, qui ani- mam egressam suscipiebant, susceptam deduce- bant, deductam tam crudeliter extorquebant. Dicebat magister Rudolphus Scholasticus Co- loniensis, in cuius scholis & ego frequentius e- ram, quod dæmones animam electam de corpo- ris ergastulo egredientem nunquam tangerent, sed beati angeli ad loca purgatorij, si tamen dig- na esset purgatorio, deportarent: tali enim ex- emplo vtebatur; Non decet, ait, vt carbonarius purget aurum, sed aurifex. Postea verò propter meritum vitæ suscitatus, factus est Abbas in Mo- rimunde, in vna de quatuor primis domibus, vir sanctus & iustus. De quo cùm interrogassem prædictum Hermannum Abbatem, si viderit il- lum aliquando ridentem, quia de resurgentibus dicitur, quod ridere non soleant. Respondit; Scias me hoc ipsum in illo considerasse, nec po- tui deprehendere in gestibus eius nutum quidẽ leuitatis, tantæ erat grauitatis, tantæ longanimi tatis: nunquam illum vidi, ne quidem subriden- tem, neque verba leuitatis proferentem. APOL- LONIVS: Miror si aliquid dixerit de forma & virtute animæ. CAESARIVS: Etiam, asserebat ani- mam suam fuisse tanquam vas vitreum & sphe-

ricum,

ricũ, oculatam retro & ante, plurimum habuisse scientiæ, vidisse vniuersa: Nam scholaribus circa feretrum sedentibus, quæcunque actitauerant manifestauit; Vos inquit tesseris lusistis, vos inuicem capillis traxistis, vos diligenter psallebatis. APOLLONIVS: Valdè me lætificat, quod vir iste, qui corpore exutus tanta in pœnis vidit, tanta audiuit, cæteris religiosis ordinibus omissis, ordinem nostrum intrare voluit. CAESARIVS: Meritò lætificare te debet, sed aliud tibi dicam, quod eandem tuam lætitiam geminet.

CAPVT XXXIII.

DVo iuuenes, sicut didici lectione, nõ relatione, apud Toletum studebant in necromãtia; Accidit vt vnus illorum vsque ad mortem infirmaretur, qui cùm moriturus esset, rogauit alter, vt infra viginti dies sibi appareret, & promisit, si tamẽ sibi concederetur. Sedẽte eo die quadam in Ecclesia coram imagine beatæ Virginis, & Psalmos pro anima illius legente, affuit miser ille, miserrimis gemitibus sua indicans tormenta; quem cùm interrogasset, vbi esset, vel quomodo haberet, respondit; Vę mihi, quia æternaliter damnatus sum, propter artem quam didici diabolicam, quia reuera mors animæ est, sicut titulus eius ostendit: consulo autem tibi, tanquam socio meo vnico, vt ab hac execrabili sciẽtia recedas, & vitam religiosam sectando, Deo pro peccatis satisfacias. Quem cùm viuus interrogasset, vt tutiorem sibi viam viuendi ostenderet, iterum respõdit; Non est via securior, quàm ordo Cisterciensis, neque inter omne genus hominum pauciores descendunt ad inferos, quàm per-

-ſonæ religionis illius. Retulit ei & alia pluri-
a, quæ cauſa breuitatis omitto, eò quod in li-
o viſionum Clareuallis ſcripta ſunt. Iuuenis
erò mox renuncians necromantiæ, factus eſt
ouitius; ac deinde monachus in ordine Ciſter-
enſi. APOLLONIVS: Fateor in hoc facto lętitiam
ordis mei geminatam. CAESARIVS: Quia in ore
uorum, vel trium teſtium ſtabit omne verbum;
is audire de tertio clerico pene ſimili modo cõ
erſo? APOLLON. Volo ac plurimum deſidero.

Matth. 18.

CAPVT XXXIIII.

CAESARIVS.

NArrante mihi ſæpius ſene monacho noſtro Conrado, qui pene centenarius eſt, cuius ſupra feci mentionem, didici quod refe-
o: ipſe quidem de Thuringia oriundus, & in ar-
nis ante conuerſionem exercitatus, multa no-
it de actibus Lodovuici Lantgrauij, de quo ſu-
ra c.xxvij. longam texui narrationem; hic cùm
moreretur, duos filios reliquit hæredes, Lodo-
vuicum ſcilicet, qui in prima expeditione Iero-
ſolymitana, quæ facta eſt temporibus Frederici
Imperatoris, defunctus eſt, & Hermannum, qui
eidem in principatu ſucceſsit, qui nuper obijt.
Lodovuicus verò, qui ſatis erat tractabilis, & hu
manus, & vt verius dicam, cæteris tyrannis mi-
nus malus, tale edictum propoſuit; Si modò ali-
quis eſſet, inquit, qui veris indicijs vera mihi de
anima patris mei dicere poſſet, bonam cortem
à me reciperet. Audiebat hæc miles quidam pau
per, qui fratrem habebat clericum in necroman-
tia quandoque ſatis expeditum: cui cùm verba
Principis indicaſſet, reſpondit ille; Bone frater,
diabolum aliquando per carmina vocare con-
ſueui,

ſueui,ſciſcitabar ab illo quæ volui, diu eſt quod eius colloquijs artibusque renunciaui. Inſtante milite oportunè, importunè, ad memoriam ei reducens propriam paupertatem, promiſſumq; honorẽ, precibus eius tandẽ cleric⁹ victus, dęmonẽ vocauit: vocatus, quid vellet inquiſiuit; reſpõdit clericus; Pœnitet me tãto tẽpore receſſiſſe à te, indica mihi obſecro, vbi ſit anima domini mei Lantgrauij. Ait dæmon; Si vis mecum pergere, egò illum tibi oſtendam. Et ille; Libenter illum viderem, ſi ſine periculo vitæ meæ illum videre poſſem. Cui diabolus; Iuro tibi per altiſſimum, & per tremendum eius iudicium, quia ſi fidei meæ te commiſeris, incolumem te illuc ducam, hucque reducam. Ponens clericus propter fratrem animam ſuam in manibus ſuis, collum dæmonis aſcendit, quem infra breue tẽpus ante portam inferi depoſuit; introſpiciens clericus, contemplatus eſt loca nimis horrenda, pœnarumque diuerſa genera, & dæmonem quendã aſpectu terribilem, ſuper opertum puteum reſidentem. Clericus vt hæc vidit, totus cõtremuit: & clamauit dæmon ille, ad dæmonem baiulum; Quis eſt ille, quem tenes in collo; adduc eum huc; Qui reſpondit; Amicus noſter eſt, & iuraui ei per virtutes tuas magnas, quia eum non lęderem, ſed animam Lantgrauij domini ſui oſtenderem, ſanumque reducerem, vt omnibus tuam immenſam prædicet virtutem. Ille verò ſtatim operculum igneum, cui inſedit, amouit, & tuba ænea puteo immiſſa, tam validè buccinauit, vt videretur clerico totus tremere mundus. Poſt horam, vt ei videbatur, nimis longam, puteo eructante flammas ſulphureas, Lantgrauius inter

ſcin-

ſcintillas aſcendentes ſimul aſcendens, videndum ſe clerico collotenus præbuit, ad quem ait; Ecce præſto ſum miſer ille Lantgrauius, quondã dominus tuus, & vtinam nunquam natus. Cui clericus; Miſſus ſum à filio veſtro, vt ei renunciare poſsim de ſtatu veſtro, & ſi in aliquo poteſtis iuuari, mihi dicere debetis. Reſpondit ille; Statum meum bene vides, hoc tamen ſcias, quia ſi filij mei reſtituere vellent tales poſſeſſiones talium eccleſiarum, proprijs nominibus eas exprimens, quas mihi iniuſtè vſurpaui, & ſub titulo hæreditario ipſis reliqui, magnum animæ meæ conferrēt remedium. Cui cùm clericus diceret; Dñe non credent mihi; Reſpõdit; Ego dicam tibi ſignum, ꝙ nemo nouit prçter me, & filios meos. Accepto ſigno, & Lãtgrauio, eo vidẽte, puteo immerſo, per dæmonem reductus eſt: qui licet vitam non perdiderit, ita tamẽ pallidus & languidus redijt, vt vix agnoſceretur. Verba patris filijs retulit, ſigna oſtendit, ſed modicum illi profuit. Non in hoc conſentire voluerũt, vt poſſeſſiones reſtituerent. Reſpondit tamen Lodovuicus Lantgrauius clerico; Signa cognoſco, patrẽ meum te vidiſſe nõ dubito, propoſitum tibi præmium dare non renuo. Ad quem ille; Domine cortis veſtra vobis maneat, ego cogitabo quid animæ meæ expediat, relictiſque omnibus, factus eſt monachus in ordine Ciſtercienſi, contemnẽs omnem laborem ſuſtinere temporalem, dũmodo pœnam euaderet æternam. Ecce habes tria exempla, quod quidam conuertantur timore, vel viſione pœnæ gehennalis. Poſſem tibi de his adhuc plura dicere, ſed in alijs diſtinctionibus illa tibi propono diſſerere. APOLLONIVS:

D Si ta-

Si talia homines videre possent, puto quia tam libere non peccarent. CAES. Ita est vt dicis. Audi adhuc quod superest exemplũ, videlicet, quod quosdã cõuerti cogat, nõ morsus cõscientiæ, sed amor cõseruãdę innocẽtiæ, & desideriũ cęlestis patrię.

CAPVT XXXV.

Amor cælestis patriæ.

IN monasterio sancti Panthaleonis in Colonia, quod est nigri ordinis monachorum, iuuenis quidam fuit nomine Godefridus, puritatis eximiæ, inter fratres suos sine querela conuersatus, secundum disciplinam ordinis illius. Et quia scriptum est; Iustus iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc, desiderio supernæ vitæ accensus idem Godefridus, & quia secundum regulæ mandatum viuere non posset considerans, venit ad nos, humiliter & instanter supplicans, vt fratrum collegio iungi mereretur. Timẽs Abbas noster magis in causa esse leuitatem, quàm deuotionem, eum heu suscipere non acquieuit. Passus à nobis repulsam, Vilarium venit, & quod petiuit, citius obtinuit. Qui quantæ fuerit religiositatis, quãtæ sanctitatis, quàm feruens in ordine, per sacras eius reliquias vsque hodie Dominus nõ cessat ostẽdere. Tempore quodam dominus Carolus Abbas Vilariẽsis, qui fuerat Prior noster, veniẽs ad nos, duxit secum eundem virum venerabilem; &, sicut mihi dixerũt, qui viderunt, tantam gratiam deuotionis ei Dominus in missa contulit, vt stillicidia lacrymarum ex eius oculis super altare, vel pectus eius stillarent, quem cùm interrogaret nonnus Theodoricus de Lureke, tunc nouitius, quondam canonicus Bonnensis, quomodo orare deberet, respondit, Nihil debetis in oratione dicere, sed tantùm cogitare de Saluatoris nostri natiuita-

Apoca. 22.

te,

te, passione, resurrectione, & alijs quæ vobis nota sunt. Quod ipse frequenter in vsu habuit, hoc & alios docere studuit. Habebat & spiritum prophetiæ, ita vt quãdoq; monachis tentationes futuras pdiceret, & vt corda sua per patientiã præpararent admoneret. Quãtas habuerit cõsolationes, q̃ mirificas visiones, solus ille plenè nouit, q autor illarũ fuit. Dicã tibi quod mihi retulit monachus quidã Vilariensis de illo. Cũ esset tempore quodã hebdomadarius coquinæ, & sabbato, secũdũ consuetudinem, lauaret pedes monachorum, dicto completorio, cùm clausisset oratoriũ, erat enim sacrista, apparuit ei Saluator linteo præcinctus, & peluim in manu tenens, & ait ad Godefridum; Sede, vt lauẽ pedes tuos, eò quòd dudũ laueris pedes meos: quod cùm territus renueret, coegit eũ, flexisq; genibus, pedes eius lauit, sicq; disparuit. Secũda feria post Palmas, stãs in choro, cùm Psalmus, Eructauit cor meũ, deuotè à conuentu decantaretur, ecce, gloriosa Dei genitrix Maria de presbyterio descendens, & chorum more Abbatis circũiens, monachis benedixit, sicque inter Abbatis & Prioris stalium exiens, quasi ad conuersorum chorum properauit; exiuit ille post eam, vt videret quò iret, sed eam videre non potuit. Statim, nescio verũ proxima, vel tertia die, infirmari cœpit, & cũ laboraret in acutis vsq; ad Pascha in cõuentu pseuerans, dorsumq; castigationibus lacerans, atq; sacros pannos cum cæteris lauãs, tandẽ infirmitate depressus, in infirmatorio posit⁹ est: qui cùm iã agonizaret, & esset tempus comedendi, dixit ei minister suus; Inuitus vado comedere, timens ne interim moriamini; Vade, inquit, securus, ante videbo te. qui cùm in mensa sederet, Godefridus ostium

Psal. 44.

refectorij aperuit, monachum respexit, & benedixit, sicque versus oratorium tetendit. Territus ille, putabat eum miraculosè cõualuisse, statimque percussa est ad exitum eius tabula, & recordatus est infirmarius, quia hoc ei promiserat. Nudato eius corpore ad lauandum, ita inuenerunt dorsum eius plagis virgarum liuidum, vt omnes mirarentur. Nuper per reuelationem leuata sũt ossa eius, & in sacrario posita, reseruanturque pro reliquijs. Ipsi gloria qui sic ad se conuersos magnificat, cui cum patre & spiritu sancto honor & imperium per omnia sæcula sæculorum. Amen. Multa alia de eo referunt, quæ studio breuitatis supprimo.

CAPVT XXXVI.

APOLLONIVS.

De modo siue forma conuersionis.

SAtisfactum mihi fateor de causis, siue occasionibus cõuersionis; nũc de modo, vel de forma eiusdem audire aliquid delectat. CAESA. Quosdã ad conuersionem venire videmus, cum quadam gloriola & ostensione sęculari, alios cum exhibitione multę humilitatis. APOLLONIVS: Quod horum est melius? CAESARIVS: Humilem conuersionem Deo placere nemo dubitat; ostensio autem alicuius gloriæ sæcularis, secundum intentionem se conuertentis iudicatur. Quidam conuerti desiderantes, de nouo se vestiunt, cum cognatis & amicis ad monasterium veniunt, ne quasi vagi & pauperes repulsã patiãtur: alij verò, cùm diuites sint, paupertatis habitum assumunt, vt ex humilitate conuersionis, amplius mereantur. De quibus tibi exempla subiungam.

CAP.

CAPVT XXXVII.

Miles quidam nomine VValeuuanus conuerti desiderans, cum dextrario & armis suis militaribus Hemmërode venit, armatus claustrum intrauit, & sicut mihi retulerunt seniores nostri, qui tunc præsentes erant, portario ducente, per medium chorum vadens, conuentu inspiciente, & nouam formam conuersionis mirante, super altare beatæ virginis se obtulit, armisque depositis, in eadem domo religionis habitum suscepit. Visum est ei congruum, ibi militiam deponere sęcularẽ, vbi assumere proponebat militiam spiritualem. Adhuc viuit, vir bonus & religiosus, prius inter monachos nouitius, postea ob humilitatem factus est conuersus.

CAPVT XXXVIII.

Abbas Philippus de Ottirburg contrarium fecit, sicut mihi retulit canonicus quidã Traiectẽsis, qui tunc tẽporis præsens fuit. Hic cùm esset de honesta parentela natus, & maioris ecclesiæ in Colonia canonicus, Rodolphũ eiusdem ecclesiæ Scholasticum, Parisijs legentẽ audiuit. Diuina inspirante gratia, magistro suo ignorante, scholas deseruit, & cùm esset adolescens delicatus, bonisq; vestibus indutus, pauperi scholari sibi occurrenti, illas dedit, & vilia vestimenta illius reinduens, ad domum quandam ordinis nostri, quæ Bona vallis dicitur, veniens, se in nouitium suscipi humiliter petiuit. Videntes illum fratres cappa trita, atque vetusta indutum, æstimantes eum scholarem pauperem & vagum, suscipere renuerunt: considerans

moram repulsæ esse periculosã, ingressumque sibi negari, nouissimè dixit; Si non susceperitis me, fortè vos pœnitebit, & cùm facere volueritis, esse non poterit: tunc demum susceptus est. Cognita eius conuersione, magister Rodolphus dolens, cum socijs quibusdam ad monasterium venit, sed fundamentum supra petram positum, moueri non potuit: & quia idem Philippus se in conuersione humiliauit, in tantum illum Dominus exaltauit, vt non multo post eidem domui Abbas præficeretur.

CAPVT XXXIX.

Celatus ordo sacer.

TAnta est virtus humilitatis, vt eius amore sæpe ad ordinem venientes clerici, laicos se simulauerint, malentes pecora pascere, quàm libros legere, satius ducentes in humilitate Deo seruire, quàm propter sacros ordines, vel litteraturam, cæteris præesse. Hoc quia sæpius in ordine contigit, ita vt de conuersis fierent monachi, ante hos quatuor annos definitum est in capitulo generali, vt tali modo conuersi, manerent inter conuersos. Eodem anno quidam veniens, vt puto Diaconus, laicum se simulans, in conuersum susceptus est, cuius Abbas cùm postea, nescio quo prodente, ordines intellexisset, in sequenti capitulo casum eundem proposuit; & quia viris discretis videbatur omnino absurdum, vt quis in tam sublimi ordine positus, foret sine caractere coronæ, & sine sacrorum ordinum executione, sententiam mutauerũt. APOLLONIVS: Non miror si aliqui celant suos ordines in conuersione,

cùm

cùm legamus priſcis temporibus fœminas, vt fuit beata Eugenia, & ſancta Eufroſina, atque beata Marina, ſexum virilem ſimulaſſe. CAESARIVS: Quid hoc miraris factũ temporibus priſcis, cùm recentiori tempore ſimile in ordine noſtro contigiſſe ſciamus? APOLLONIVS: Hoc omnibus modis ſcire deſidero, videlicet à qua perſona, vbi, vel quomodo tam mirabilis facta ſit conuerſio.

CAESARIVS: Fœmina, de qua dicturus ſum, quæ fuerit, vel quomodo ad ordinem venerit, ſeu quomodo in ordine fuerit, vel conſummauerit, ſicut nobis retulit monachus quidam, qui cum ea nouitius fuerat in probatione, fida tibi pandam relatione.

CAPVT XL.

Sexus diſſimulatus.

IN ciuitate Nuſſia, quæ quinque miliaribus diſtat à Colonia ciuitate magna, ciuis quidam habitauit, filiam habens formoſam ac dilectam, nomine Hildegundem; quam vxore defuncta, cùm adhuc eſſet in ætate tenera, orationis gratia ſecum Ieroſolymam duxit. In reditu verò infirmatus pater, apud Tyrum, diem clauſit extremum. Moriens autem, filiam, & omnia quæ habuit, miniſtri ſui fidei commendauit; ſed fidem non ſeruans ſeruus domino, neque miſericordiam exhibens defuncto, cùm eſſet impius & auarus, puella nocte in domo relicta, clam nauigauit, multis illam miſerijs exponens. Quæ manè ſurgens, cùm intellexiſſet tutorem infidum cum patris ſui ſubſtantia nauigaſſe, vehementer doluit, & quid ageret, vel quò ſe verteret, penitus ignorauit;

non intelligens idioma terræ, fame cœpit tabescere, mendicando tamen scholas in eadem ciuitate anno vno frequentauit. Post hæc peregrinis de Alemannia aduentantibus, calamitatem suam exposuit, & vt sui misererētur lacrymabiliter exorauit. E quibus vnus cæteris ditior, vir bonus & nobilis, cōsolans desolatam, assumensq; in nauim suam, derelictā, datis necessarijs, ad patriam reduxit peregrinam. Eodem tempore cùm orta fuisset controuersia in ecclesia Treuerensi inter duos electos, Volmarum scilicet eiusdem ecclesię Archidiaconum, & Rodolphum maiorem Prępositum, dominus Papa Lucius priori fauebat; partē alterius Fredericus Imperator defensabat. Et quia nulli erat tutum, apices ad Apostolicum, qui tunc temporis apud Veronam morabatur, deferre, propter insidias Imperatoris, ecclesia Coloniensis, cùm vni partium faueret, & ob hoc literas ad iam dictum Papam destinaret, baiulus earundē vitæ suæ timens, præfatam puellam, propter tōsuram & habitum adolescentem ęstimans, prece simul, & precio, eo quod minor suspitionis nota foret in pedite, quàm in equite, clausas in baculo literas, vt portaret obtinuit. Quæ cùm iuxta Augustā deuenisset, furē offendit: rogata ab eo, vt socius esset eius itineris, nihil mali suspicās, libens annuit. Cumq; paululū processissent, & fur quasi sonū persequentiū excepisset, onus cum furto penes puellam reposuit, ipse verò ad secessum se ire simulans, inter fruteta se abscondit. Quid morer? Illa à persequentibus comprehenditur, cum sacco ad iudicium trahitur, & per sententiā laqueo adiudicatur. Quæ

cùm

cùm ob furti præsentiam nullam sibi prodesse cerneret allegationẽ, nullã excusationẽ, sacerdotẽ petiuit, & obtinuit: cui excessus suos cõfitens, satis simpliciter exposuit per ordinẽ viæ suę causam, & furis nequitiã, & vt sacerdoti verborũ fidẽ astrueret, arũdinẽ, literas pontificales continentem, ostendit, & adiecit: Si fuerit fur quæsitus, ocyus inuenietur. Mox, ad consilium sacerdotis, nęmus retibus & canibus ambitur, fur quæsitus comprehenditur, ad iudicium vterque trahitur. Cùm miser ille ad criminis confeßionem cruciatibus cõpelleretur, ait; Iniustè compellor confiteri quod non feci, iste cum furto deprehensus, secundum ius ciuile damnandus est. Econtra, cùm puella diceret, sibi onus dolosè fuisse cõmissum, & restituere vellet depositum; respondit ille; Onus istud meum esse nego; vox vnius, testimoniũ est nullius. Ad hæc virgo obmutuit. Tunc accedens sacerdos pro ipsa allegauit, & quod esset innocens, doloque hominis circumuenta, satis affirmauit, &, si minus, inquit, verbis meis creditur, examine ferri candentis, quis reus sit, quis innocens, facilè comprobabitur. Quod cùm omnibus placuisset, manus furis exusta est, puellæ verò manus illæsa apparuit. Tunc fure celerius suspenso, confessor & liberator virginis gaudens, illam in domum suam recepit. Et ecce, diabolo instigante, qui saluti virginis inuidit, cognatio furis, de tam turpi morte eius furens, innocuam, & Dei iudicio liberatam, de domo sacerdotis extraxit, reoque deposito, loco eius illam suspendit. Mox angelus Domini adfuit, qui & virginem, ne laquei

ſentiret anguſtias, ſuſtentauit; & mirifico vultus ſui odore refecit: & cùm nihil ſentiret doloris, imò maximis ſe putaret intereſſe delitijs, in ipſa nocte tam ſuauem audiuit melodiam, & ſymphoniam tam diuerſam, tamque iocundam, vt nullus chorus, ſiue corporalis, ſiue inſtrumẽtalis, tantæ dulcedini poſſet comparari. Sciſcitante ea, quid hoc eſſet? Reſpondit angelus, Anima ſororis tuæ Agnetis cum hoc concentu angelico in cœlum defertur, & tu poſt biennium feliciter ſequeris. Sic beata illa per biduum pendente, paſtores in vicinio paſcentes, miſericordia moti condixerunt, vt corpus deponerent, atque ſepulturæ commendarent. Inciſo verò laqueo, non, vt conſuetudo eſt cadauerum, cum pondere cecidit, ſed paulatim, angelo ſuſtentante, ad terram demiſſa ſtetit: quo viſo territi paſtores fugerunt, dixitque ei, angelus Domini; Ecce libera es, vade quò libet. Reſpondit illa; Domine mi, Veronam ire propoſui. Statimque in momento tranſlata eſt Veronam. Et ait angelus; Verona hinc diſtat tribus miliaribus: inter Auguſtam ver & Veronam, ſeptem dietæ numerantur. A P O L L O N I V S: Videtur mihi in hac puella, antiqua iuſtorum miracula renouata, videlicet ſancti Benedicti Abbatis, & Abacuc prophetæ: ex quibus prior cùm abſens eſſet, vidit germanæ ſuæ Scholaſticæ animam in ſpecie columbæ cœli ſecreta penetrare: alter verò, propheta ſcilicet, de Iudæa in momento in Babylonem tranſlatus eſt. C AE S A R I V S: Verum dicis, nec minus miror quod audire meruit animam ſororis cum concentu angelico tanto locorum ſpacio interpoſito deferri

Gregor. lib. 2. Dialog. c. 34.

Dani. 14.

ferri in cœlum, quàm quod beatus Seuerinus Coloniæ positus, animam sancti Martini cum consimili concentu ascendere cognouit ad Dominum. Adhuc alia duo magnæ gloriæ beneficia sunt ei exhibita, scilicet quod angelo sustentante, eculei dolores non sensit, & quod finem suum tam longè ante presciuit. Prosperè verò apud Veronam negotio peracto, cùm rediens intrasset diœcesin VVormaciensem, non ingrata diuinæ misericordiæ, prece, & ope cuiusdam venerabilis inclusæ, obtinuit, vt à domino Theobaldo Abbate Sconauiæ, in nouitium susciperetur. Est autem Sconauia locus amœnissimus, nomē trahens à re. Putans eam idem Abbas esse adolescentulum, post tergum suum in eodem equo sedere iussit: quæ cùm loqueretur voce fœminea, & gracili, dixit ei Abbas; Frater Ioseph, nondum mutasti vocem tuam: respondit illa, Domine nunquam illam mutabo: Adolescentem se simulans, nomē sancti Ioseph sibi imposuerat, vt eum quem validas tentationes vicisse nouerat, contra duplicē hostem pugnatura, carnē scilicet & diabolū, memoriæ suæ arctius imprimeret, & per auxiliū plenius sentiret. Et videtur in ea illud Salomonis impletū: Mulierē fortē quis inueniet? Non est inuentū simile in ordine nostro, & ideo sine exēplo, Mulierem, inquit, ex omnibus nō inueni. Ingressa probationem, manū suam misit ad fortia; inter viros dormiuit, cum viris comedit & bibit, viris ad disciplinas dorsum suū nudauit: & cùm esset iuuencula multæ grauitatis, tamen ne sexus eius notaretur, quandoque suis socijs in probatione signa aliqua ostendit leuitatis. nam

Seuer. epist. ad Bassulam de transitu S. Martini.

Prou. 31.

Eccl. 7.

nam absente magistro, monachum, qui hoc nobis retulit, Hermannum nomine, tunc puerum quatuordecim annorum, ad cyphum suum ducens ait; Consideremus in hoc vino, quis nostrum sit formosior, & cùm relucentes in eo facies attenderent, iterum aiebat; Hermanne quomodo placet tibi facies mea? respondit ille, Videtur mihi mentum tuum dispositum sicut mentum mulieris. Tunc illa quasi indignando recessit, postea pro neglecto silentio, ambo vapulabant. APPOLLONIVS: Miror, si aliquis in ordine habuerit tentationes. CAESARIVS: De eius tentationibus nihil audiui, sed quod alijs causa fuerit tentationis satis intellexi. Cùm appropinquaret tempus resolutionis eius, cœpit infirmari, & cùm præ nimia debilitate ad lectum suum portaretur, monachus quidam eam intuens, iuxta se stantibus clara voce dicebat; Homo iste vel fœmina est, vel diabolus, nũquam illum respicere potui sine tentatione. Et satis probatur ex hoc loco, quod fortis sit vis naturæ. Vocansq; Priorem, cùm ei peccata quædã leuia confiteretur, & ille interrogaret, si vnquã aliquam cognouisset mulierem, respondit illa; Nunquam domine reus fui alicuius mulieris, siue viri, hoc adijciens propter sexum. Deinde recitauit ei per ordinem eo modo quo prædictum est, vniuersa quæ circa se acta sunt, tacito sexu. Priore stupente, ac dicente; Frater quæ loqueris fidem excedere videntur, & quo argumento probare potero illa esse vera. Respondit puella: Hodie biennium effluxit, ex quo angelus Domini pendenti mihi diem resolutionis meæ prædixit; scio cui credidi, fidem seruaui, cursum cō-

2.Tim. 4.

sum-

summaui: de reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. Si ea feria, qua prædixi, ante obitum meum non deposuero officium linguæ, in spacio vnius missæ legendæ, non mihi credatis. Et adiecit, Cùm defunctus fuero, apparebit in me vnde stupeatis, & diuinæ virtuti gratias meritò referatis. His dictis quarta feria hebdomadæ paschalis XII. Kal. Maij. Anno D. millesimo centesimo octogesimooctauo, sole tendente ad occasum, sancta illa anima de corpore virgineo egressa, migrauit ad Dominum. Percussa tabula, cùm tam Abbas, quàm cæteri fratres ad eius exequias conuolassent, & corpore exportato ad lauandum detectum fuisset, sexus femineus apparuit. Tunc omnibus in stuporem versis, miraculi nouitate, nunciatum est sacerdoti commendationes legenti: qui cognito sexu, textum mutauit, & pro monacho monacham, & pro fratre sororem nominauit. Postea cùm breuia pro ea scribenda essent, & nomen eius ignorarent, sub tali forma scripta sunt. XII. Kalen. Maij obijt ancilla Christi in Sconauia. Elapsis aliquot diebus, cùm fratres nomen illius beatæ scire desiderarent, miserunt in viciniam Coloniæ, vnde se oriundam dixerat, & cùm studiosè circumquaque de eius cognatione inuestigarent, nutu diuino inuenta est quædam anus, quæ se eius cognatam fuisse diceret, asserens eam Hildegundem vocatam. Cùm ante hos annos consecraretur nouum oratorium in Sconauia, ex diuersis prouincijs ad dedicationem populi confluentes, & prædictas beatæ Hildegundis virtutes audientes, tumulum eius frequentauerunt, matronæ maximè, sanctis eius orationibus

bus se commendantes, Deumque super tantis mirabilibus glorificantes. Et nos fratres cum illis gratias referamus Saluatori nostro, qui hæc fieri voluit nostris temporibus in ordine nostro, ad gloriam suam, & ædificationem nostram, qui viuit & regnat cum patre & spiritu sancto in secula seculorum. Amen.

EPITAPHIVM EIVSDEM virginis.

Omnis homo miretur, homo quid fecerit iste,
Hac, cuius fossa cineres inclusit & ossa,
Mas viuens paret, moriens sed fœmina claret.
Vita fefellit, morsque refellit rem simulatam.
Hildegunt dicta, vita est in codice scripta.
Maij bissenis est hæc defuncta Kalendis.

APOLLONIVS. De hac puella videtur intelligendum illud Salomonis: Mulierem fortem quis inueniet? *Prouer. 31.* CAESARIVS: Tanta est fortitudo mentis in quibusdam fœminis, vt meritò laudentur.

CAPVT XLI.

HOnesta quædam matrona de Colonia, diuitijs pollens, & ætate florens, cùm post mariti mortem Christo nubere vellet, timore amicorum, à quibus eius desiderium impediebatur, habito consilio domini Caroli Abbatis Vilariensis, cappam conuersi induit, sicque per illum de ciuitate educta, in monte sanctę VValburgis monialis est effecta. APOLLONIVS: De côuersione viduarum seu maritarum, quę

quę de fece sæculi gustauerunt, non multum miror; virginum verò contra parentum voluntatem se conuertentium constantiam satis admiror. CAESARIVS: Quasdam ex his pro exemplo tibi ponam.

CAPVT XLII.

Virgines contra parentum voluntatem conuersæ.

DOmina Methildis magistra hodie in Fusenich, cùm haberet parentes ditissimos, & ad sæculi nuptias nutriretur, adhuc in ætate tenera constituta, se solo Christo velle desponsari monialemque fieri, quotidie protestata est; cumque blanditijs siue minis non posset auerti, die quadam vestibus purpureis contra voluntatem induta, matri respondit; Etiam si feceritis me auream, non poteritis mutare propositum meum. Tandem tædio affecti parentes eius, cùm eam locare vellent in prædicto monasterio sanctæ VValburgis, nec esse posset, eò quod completus fuisset statutus numerus sororum, in Fusenich conuersa est, vbi adeo profecit, vt non multo post licet adhuc adolescentula, magistra efficeretur. Quam post annos paucos Aleidis soror eius carnalis marito viduata, & ipsa adhuc adolescentula, secuta, in eodem loco facta est Priorissa, quarum exemplo quędam earum cognata timore parentum de diœcesi Traiectensi, in habitu virili egressa, apud sanctum Thomam, quæ est domus ordinis nostri, in episcopatu Treuerensi posita, se conuertit. Hanc cùm sorori imitari vellet, à parentibus capta est & viro tradita. Spero autem quod Deus tam feruentem conuersionis voluntatem, non relinquat irremuneratam.

CAP.

CAPVT XLIII.

LAudabilem, imò ſatis mirabilem, dominę Helſvuindis Abbatiſſæ de Porceto conuerſionem tibi replicabo. Hæc cùm eſſet Arnoldi Sculteti Aquenſis, viri potentis diuitiſq; filia, ſic ab ineunte ætate feruebat zelo conuerſionis, vt matri frequenter diceret: Mater fac me monialem. Solita enim erat cum matre aſcendere montem ſancti Saluatoris, in quo tunc manebat conuentus ſororum de Porceto. Die quadam per feneſtrã coquinæ latenter intrans, dormitorium aſcendit, & puellæ cuiuſdam cucullã induens, cum cæteris chorum intrauit; quod cùm matri abire volenti per Abbatiſſam innotuiſſet, illa putans iocum eſſe, reſpondit, vocate puerum, oportet nos ire. Venit illa intrinſecus ad feneſtram dicens, monialis ſum, nõ ibo tecum. Mater verò timens maritum, reſpondit, modò tantùm venias mecum, & ego patrem tuum rogabo, vt te faciat monialem: ſicq; exiuit. Matre verò tacente, contigit vt iterum montem aſcenderet, filia dormiente, quæ cùm ſurrexiſſet, matre in eccleſia quęſita, & non inuenta, in monte eam eſſe ſuſpicans, ſecuta eſt ſola, & per prædictam feneſtram ingreſſa, rurſum habitum induit, matrique roganti vt exiret, reſpondit; Amodò me non decipies, verba ſibi promiſſa replicans. Matre verò cum multo timore recedente, pater cum fratribus furibundus aſcendit, fores effregit, filiam vociferantem eduxit, cognatis, qui eam auerterent, commiſit: quibus illa, nondum, vt puto, nouem annorum, tam ſapienter reſpondit, vt mirarentur. quid plura

plura? Episcopo Leodiensi patrem, & eos à quibus educta fuerat excommunicante, loco restituta est, & post annos paucos ibidem in Abbatissam electa. Hæc de conuersione dicta sint: multa huiusmodi Christus in suis operatur electis, ad gloriam sui nominis, cui cum patre & spiritu sancto honor sit & imperium per infinita secula seculorum. Amen.

Libri primi finis.

CAPITA LIBRI secundi.

De

Finis capitum.

DE CONTRITIONE LIBRI SECVNDI

CAPVT PRIMVM.

De contritione.

EX superiori distinctione declaratum est, conuersionem aliquã do præcedere contritionem, aliquando sequi, & exemplis probatum. Nunc verò de ipsa contritione, prout Domin⁹ donare dignabitur dicere propono, atq; eadem quę dicturus sum exemplis confirmabo. Et scire debes quod contritio sit magnum bonum, & perfectum quandoq; Dei donum de sursum descendens à patre luminum, in quo non est transmutatio, neque vicissitudinis obumbratio: Quandoq; additum perfectioni, quia minima contritio, maximam delet culpam, perfecta verò, culpam simul tollit & pœnam. APOLLONIVS: Vt plenius intelligere valeam contritionis virtutem, primùm mihi debes exponere, quid sit contritio, vnde dicatur, vtrum gratis infundatur, seu ab homine mereatur, quot sint eius species, vel quid operetur in peccatore. CAESARVS: Contritio est cordis pœnitudo, scilicet dolor de peccatis, partim surgens ex timore gehennæ, partim ex amore cœlestis patrię. APOLLONIVS: Est ne aliqua differentia inter pœnitudinem & pœnitentiam? CAESARIVS: Etiam; Pœnitudo dolor est interior, tollens culpam: pœnitentia satisfactio exterior peccati delens pœnam. APOLLONIVS: Quæ

Iac. 1.

Quid sit.

est

est differentia inter culpam & pœnam? CAESARIVS: Culpa est ipsum peccatum; pœna premium peccati: si culpa est mortalis, debetur ei pro præmio æterna pœna. hanc Deus per cordis pœnitudinẽ, in pœnã cõuertit temporalẽ. Hãc, si insufficiens fuerit contritio, delet exterior satisfactio, hæc est pœnitentia, quasi pœnam tenens dicta. APOLLONIVS: Vnde dicitur contritio? CAESARIVS: Contritio dicta est quasi simul tritio, componitur autem à con, quod est simul, & tritio, eò quod de omnib. peccatis cor simul teri debeat per dolorem. Qui de peccato vno dolet, & non de altero, nequaquam conceditur quod in corde huius sit cõtritio. Non debet peccator diuidere culpam, quia Deus non diuidit indulgentiam: simul enim totum debitum dimittit. APOLLONIVS: Si simul conterendum est de omnibus, quid est quod Psalmista dicit; Lauabo per singulas noctes lectum meum? Lectum, sicut nobis exponere soles, appellat cõscientiã, singulas noctes, singula peccata: & si per singula deflet, vt sic interpolatim abluantur, quomodo pro omnibus simul conteritur? CAESARIVS: Vna debet esse generalis contritio, quæ deleat culpã, deinde singulis, si fieri posset, diebus lacrymandum cum Thaide esset, ad abluendam pœnam: vnde Ezechias dicit; Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine animæ meę. APOLLONIVS: Vnde oritur contritio? Infunditurne gratis, vel meretur ab homine? CAESARIVS: Dicam tibi quid maiores de hoc sentiant. In iustificatione peccatoris dicunt quatuor cõcurrere, gratiæ infusionem, motum surgentem ex gratia & libero arbitrio, cõtritionẽ, & peccatorũ remissionẽ. Quatuor ista, appellant quatuor

Psal. 6.

Isai. 38.

Intelligit for auctor de merito congrui, aliquid tenẽ dum quod tradit Cõc. Trid. sessi. 6. cap. 8.

Lucæ 7.

iustificationes; primam non meremur, quia gratis infunditur, nec secundã meremur, quia mox ex gratia & libero arbitrio motus quidam excitatur. Motum istum licet non meremur, tamẽ eo meremur tertiã iustificationem, id est contritionem. Hanc iustificationem meremur, & ea meremur quartã iustificationem, scilicet remissionẽ peccatorum. Ob hoc dictũ est Mariæ; Dimissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multũ: cõtritio enim esse non potest sine dilectione. Ecce habes quod cõtritio meretur. Et hoc scire debes quia vna iustificatio, alterã non præcedat tẽpore, sed natura. APOLLON. Vellem mihi ista plenius exponi sub aliqua similitudine. CAESAR. Aduerte quę dico: Pluuia terræ infunditur, ex vtroque herba gignitur; deinde ex herba fruct' producitur. Quid pluuia, nisi gratia? quid terra, nisi liberum arbitrium? Ex pluuia & terra gramen gignitur, & ex gratia liberoque arbitrio, vt dictum est, motus contritionis oritur. Herba fructificat, cũ idem motus liberũ arbitriũ ad satisfactionem mouet. Sterilis est terra sine pluuia, & absq; fructu liberũ arbitriũ sine gratia; nihil operatur pluuia sine terra, q.a sicut auctoritas dicit; Qui fecit te sine te, nõ te iustificat sine te. Vnde Apost. Non ego, sed gratia Dei mecũ. APOL. Quot sunt species contritionis? CAES. Duæ, interior scil. & exterior. interior est in amaritudine cordis; exterior in afflictione corporis: de illa per Psalmistam dicitur; Cor contritum & humiliatum Deus non despicies: de ista verò Ieremias; Maledictus homo; qui prohibet gladium suum à sanguine, id est, à pœna peccati, per quam corpus affligitur. APOLLONIVS: Iam perpendo, quod maxima sit virtus contritionis. CAESARIVS:

Aug. serm. 15. de ver. Apostoli

1. Cor. 15.

Psal. 50.

Ierem. 48.

vs:Tanta est eius virtus, vt sine illa in adultis, qui actuale addiderunt originali, infructuosus sit baptismus, sterilis confessio, inutilis satisfactio. Ecce hic habes, quod contritio in nō baptisatis, baptismus sit primus: in baptisatis, post lapsum, secūdus. Baptismo igitur cōtritionis, baptisatus est latro in cruce, Maria Magd. ad pedes Saluatoris. Quod culpā, quantumlibet magna sit, deleat contritio, subiecto doceberis exēplo.

Luc.23.7.

CAPVT II.

Cōtritione deleri culpam.

IVuenis quidam nobilis conuersus est in quadam domo ordinis nostri, habebat autem Episcopum quendam cognatum, à quo vnicè amabatur, qui cognita eius conuersione, ad monasterium venit, & vt rediret ad seculum, verbis quibus poterat suasit, sed persuadere nō potuit. Anno probationis expleto, factus est monachus, & non multo post gradatim ascendens, in sacerdotem est ordinatus. Qui suadente diabolo, à quo primus homo eiectus est de paradiso, oblitus voti, oblitus sacerdotij, & quod pessimum est, creatoris sui, ordinem deseruit, & quia ad parentes redire erubuit, prædonibus, quorum multitudo Rutta vocatur, se coniunxit. Qui ita datus est in reprobum sensum, vt qui prius bonis erat melior, postea malis fieret deterior. Accidit vt in obsidione cuiusdam castri telo percussus & perfossus, ad extrema deueniret, deportatus est à socijs in quandam villam, adhibitis quibusdam qui ei ministrarent; & cū nulla spes esset euadendi mortem tēporalem, hortabantur ad confessionem, vt saltē illius beneficio mortem euaderet æternam; quibus respondit, quid mihi prodesse posset confessio, qui tanta, & tam innumera feci mala; qui

tam enormia commisti scelera? Ad hæc illi; Maior est Dei misericordia, quã iniquitas tua: vix tandem, importunitate victus illorum, ait; Vocate sacerdotem, qui cùm vocatus adesset, & corã infirmo sederet, pius Dominus, qui potens est auferre cor lapideum, & dare cor carneum, tantam cordi eius contulit contritionem, vt sæpè confessionem inciperet, & propter lacrymas & singultus totiens in voce deficeret. Tandem collecto spiritu in huiusmodi verba prorupit; Domine peccaui super arenam maris, monach⁹ sum ordinis Cistercienfis, & in ordine sacerdos factus, ordinem, peccatis meis exigentibus, deserui; & non mihi suffecit quod apostataui, sed & prædonibus me coniunxi, quos in crudelitate superaui; quibus illi tollebant substantiam, ego abstuli vitam, nemini parcebat oculus meus: si illi quandoque parcebant humana ducti miseratione, ego cordis mei impellente malitia, nemini, quantum in me fuit, parcere potui, multorum vxores & filias violaui, incendijs plurima vastaui. Enumerauit & alia q̃ plurima, quodammodo naturam humanam excedentia. Talibus sacerdos auditis, peccatorum eius enormitate territus, sicut stultus fuit, ita & stultè respondit: Maior est, inquit, iniquitas vestra, quàm vt veniam mereamini: respondit ille; Dñe literatus sum, sępius audiui & legi, quia nulla sit cõparatio humanæ malitiæ ad diuinam bonitatem: Ait enim per Prophetã Ezechielẽ, In quacunq; hora peccator ingemuerit, saluus erit. Itẽ; Nolo mortem peccatoris, sed vt conuertatur & viuat. Rogo vos ergo intuitu diuinæ misericordiæ, vt aliquam mihi dignemini pœnitentiam iniungere. Et sacerdos: Nescio, quid

Ezech. 11.

Ezech. 33.

quid tibi iniungere debeam, quia homo perditus es: respódit monach⁹; Domine, ex quo non sum dign⁹ à vobis recipere pęnitétiã, ego mihi ipsi pœnitentiã iniungã: eligo enim duo milia annorum esse in purgatorio, vt post illos misericordiam inueniam coram Deo. Positus siquidem fuerat inter duas molas, timorem videlicet gehennæ, & spem gloriæ. APOLLONIVS: Vt quid tam prolixum terminum elegit? CAESARIVS: Quia & magnitudinem peccatorũ suorum considerauit, & pœnã temporalem respectu æternæ pœnæ quasi momentum reputauit. Dicebat iterum sacerdoti: Ex quo negastis mihi medicinã satisfactionis, peto vt non fraudetis me à viatico sacrę communionis. Respondit ei stolidus sacerdos; Si tibi ausus nõ fui iniungere pœnitentiã, quomodo præsumam tibi dare Christi corpus & sanguinem? Et cùm ad neutrum acquiesceret, vnicam tandem rogauit petitionem dicens; Statũ meum in scedula scribere volo, & vos deferre eam debetis tali Episcopo cognato meo, ex nomine eum designans, spero quia pro me orabit. Et promisit sacerdos. Mortuus est monachus, & ad purgatorium deportatus. Et venit sacerdos ad Episcopum, defuncti literas ei deferens, quas cùm legisset, amarissimè fleuit, dixitque sacerdoti, nunquam tantum dilexi hominem, dolui de apostasia, doleo de morte, dilexi viuum, diligam mortuum, quia iuuari potest, & contritus obijt, orationibus ecclesiæ meæ non carebit: & conuocans prę latos episcopat⁹ sui, Abbates scilicet, Decanos, Priores & Pastores ecclesiarum, vel quibus cómissa fuerat cura animarum, & hoc ipsum demandans monasterijs sanctimonialium, rogãs

cum multa humilitate, & instantia, viua voce præsentes, literis absentes, vt omnes speciales orationes quas ipse iniunxit, illo anno animæ iam dicti defuncti impenderent, tam in Missis quàm in Psalmis. Ipse verò præter Missas, & eleemosynas, ac orationes peculiares, quas pro eo fecit, singulis diebus hostiam salutarem pro absolutione animæ eius immolauit. Quod si fortè in maxima necessitate, vel infirmitate, hoc per seipsum facere non potuit, alter defectum illũ suppleuit. Anno completo, in fine missæ post altare stās defunctus, apparuit Episcopo, pallid⁹, exilis, macilentus, in veste pulla; vultu habituq; statum suum bene declarans, quem cùm interrogasset, quomodo haberet, vel vnde veniret, respondit; In pœnis sum, & de pœnis venio, sed gratias ago charitati tuæ, quia annus iste propter eleemosynas & orationes tuas, atq; beneficia Ecclesiæ tuæ, mihi exhibita, abstulit mihi mille annorum pœnas, quas sustinere habebam in purgatorio: quod si adhuc vno anno similem mihi impenderis opem, omninò liberabor. Audiens hoc Episcopus, lætus effectus, Deo gratias egit, missisque literis ad ecclesias, siue monasteria, visionem omnibus exposuit, & vt adhuc vno anno iniunctas seruarent orationes obtinuit. Episcopus verò annum sequentem præcedenti continuauit, tanto in exhibitione feruentior, quanto iam de liberatione securior. Expleto anno, cùm Episcopus missam pro eo celebraret, iterum adfuit illic in cuculla niuea, & facie serenata, dicens sibi omnia optata succedere, & ait Episcopo; Remuneret Deus omnipotens charitatem tuam sanctissime pater, quia propter tuam sollicitudinẽ ereptus de pœnis,

iam

iam ingredior gaudium Domini mei; & ecce isti duo anni, reputati sunt mihi pro duobus milibus annorum: & non vidit eum amplius. APOLLONIVS: Valdè lætificant ista; sed duo mihi occurrunt admiratione digna, primum est, virtus contritionis, per quam meritò damnandus, dignus effectus est vita æterna: Secundum est, virtus orationū, per quam tam celeriter liberatus est à pœna purgatorij. CAESARIVS: Licet magna virtus sit in vtroque, amplior tamen inuenitur in contritione; orationes enim ecclesiæ, siue eleemosynę, nō sunt de substantia meriti; valent quidem defuncti minuere pœnam, sed nō possunt augere gloriam. APOLLONIVS: Miror etiam, quod homo apostata in habitu seculari mortuus & sepult⁹, in cuculla apparuit. CAESARIVS: Contritio de apostata monachum fecit, & vestem secularem in cucullam conuertit. APOLLONIVS: Vellem mihi hoc euidentiori exemplo probari. CAESARIVS: Exemplum ad manum est.

CAPVT III.

Contritio ex apostata facit monachū.

BEatus Bernardus, sicut quidam sacerdos retulit religiosus, monachum quendam habuit, in quo hoc quod quæris, ꝑ virtutē contritionis Deus manifestius ostendit: Multa ad huc à veteranis, qui eundem viderunt, quorum adhuc quidam in domo nostra supersunt, narrari solent, quæ non sunt scripto mandata. Monachus idem, de quo cœpit sermo, suadēte inimico, habitum deposuit, & paręciam quandam, eodem cooperante, regendā suscepit: erat quippe sacerdos. Et quia sæpe peccatum pecca-

to

to punitur, desertor ordinis, in vitium labitur libidinis; concubinam, sicut multis consuetudinis est, ad sibi cohabitandum accepit, de qua & liberos genuit. Accidit vt post annos plurimos, miserante Deo, qui neminem vult perire, sanctus Abbas per villam, in qua monachus habitauit, transiret, & ad domum illius hospitandi gratia diuerteret: quē ille bene cognoscens, & quasi proprium patrem cum multa reuerentia excipiens, deuotè ministrauit, & tam ipsi, quàm socijs, ac iumētis, necessaria copiosè procurauit, non tamen recognitus est ab Abbate. Manê cùm vir sanctus, dictis matutinis, paratus esset ad eundum, nec posset loqui sacerdoti, eò quod maturius surgens isset ad ecclesiam, ait filio ipsius sacerdotis; Vade defer nuncium istud domino tuo; erat autem puer mutus à natiuitate. Qui præcepto obediens, & etiam præcipientis virtutem in se sentiens, ad patrem cucurrit, & sancti patris verba, verbis valdè absolutè expressit, dicens; Hæc, & hæc mandat tibi Abbas. Pater primam vocem filij audiens, & præ gaudio lacrymans, vt secundò, & tertiò eadem verba repeteret admonuit, & quid sibi Abbas fecerit, diligenter inquisiuit. Cui ille; Nihil aliud mihi fecit, sed solummodo verbis dixit mihi, Vade dic domino tuo verba hæc. Ad tam euidens miraculum sacerdos compunctus, festinanter ad sanctum virum venit, seque cum lacrymis ad pedes illius prostrauit; Domine pater, inquit, monachus vester talis, ac talis fui, & tali tempore à monasterio recessi, rogo igitur paternitatem vestram, vt liceat mihi redire vobiscum ad monasterium, quia Deus in aduentu vestro visitauit cor meum. Cui sanctus; Expecta

pecta me hic, & ego peracto negotio citius reuertens, ducam te mecum. Timens ille mortem quam prius non timebat, respondit; Domine timeo interim mori. ad hæc ille; Hoc pro certo scias, quia si in tali cõtritione ac proposito mortuus fueris, coram Deo monachus inuenieris. Recessit, rediit, illumque recenter mortuum, ac sepultum audiens, sepulchrum aperire præcepit. Dicentibus qui aderant, quid facere vellet? respondit; Volo videre vtrum in sepulchro iaceat monachus, an clericus; Clericum, inquiunt, in habitu clericali sepeliuimus. Reiecta terra, non in veste qua sepultus fuit, sed in tonsura, & habitu monachi cunctis apparuit. Et magnificatus est ab omnibus Deus, qui voluntatem pro facto reputat. Ecce in isto manifestè habes, quod vera contritio coram Deo restituat, quicquid tollit vitium apostasiæ. Hoc tamen scias, quod tempus apostasiæ totum infructuosum sit. APOLLONIVS: Bene ex his quę iam dicta sunt recognosco virtutem contritionis, sed amplius admiror ineffabilem misericordiam nostri Saluatoris. Homo iste apostata fuit, fornicator fuit, & quod amplius pondero, quotidie sacrosancta Christi mysteria tractare pollutis manibus non pertimuit. CAESARIVS: Iustè moueris, vbi contemptus est maior, ibi & culpa grauior. Ait enim Apostolus: Quicunque manducat panem & bibit calicem Domini indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini: Super quem locum dicit glossa; mortis Christi pœnas dabit, ac si Christum occiderit, punietur. Si Christi crucifixoribus in pœna similis erit, qui indignè, hoc est, in mortali quolibet existens, accesserit, quid de illo sentiendum est, qui in multis

1. Cor. 11.

Gloss. interli. & eadem ibidem.

multis,& assiduis mortalibus manens, non solùm manducat, sed etiam scelestis manibus conficit & tractat? Audi quid mihi dixerit nonnus Cæsarius monachus noster, quondam Abbas Prumiæ.

CAPVT IIII.

De malis sacerdotibus.

LOquente me, ait, tempore quodam cum quodam sacerdote de peccatis, ille non cõfitendo, sed peccata paruipendendo, respondit; Si peccata, sicut hominesdicunt, sunt peccata,& tam grauia,nunquam saluari poterit anima mea, inquit; Quia in hac nocte dormiui cum legitima cuiusdã, & hodie celebraui tres Missas.Erat autẽ in eadẽ nocteduplex festiuitas, scilicet dominicæ diei,& S. Laurẽtij martyris. APOLLONIVS: Stupenda sunt quæ audio, sed miror valde quod Deus tantum in se contemptum potest sustinere. CAESARIVS: Si Deus in peccatis statim occideret peccatores, non hodie tam innumeros haberet professores. Vis ergo audire rem horrendam de sacerdote huiusmodi,in quo & mirari poteris ineffabilem patientiam Dei? APOLLONIVS: Volo,& audire desidero, quia diuina patiẽtia permaximè nobis est necessaria.

CAPVT V.

DOminus Conradus quondam Episcopus Halberstadẽsis anno preterito retulit nobis historiã satis mirabilẽ, quam cõtigisse dicebat ante paucos annos in regno Franciæ. Erat ibi sacerdos quidam, qui in ipsa nocte natalis Dñi transire debebat per breuẽ cãpum de vna villa ad aliam, vt ibidem secundum cõsuetudi-

tudinem matutinas diceret, Missasq; celebraret: opere diaboli, vt creditur, iuxta villam soli sola mulier occurrit, & quia sine teste fuit, solus cum sola peccauit. Perpetrata culpa tam nepharia, non eum retraxit à maiori contemptu accusatrix conscientia, sed magis timens humanam verecundiam, quàm diuinam vindictam, ecclesiam intrauit, dictisque matutinis, Missam de nocte in primo galli cantu, secundum morē, solēniter inchoauit. Transubstātiatione facta, panis videlicet in corpus, & vini in sanguinem Christi, columba niuea ipso sacerdote aspiciente, super altare descendit, totumque ebibens quod erat in calice, rostro suo hostiam tulit, & auolauit. Videns ista sacerdos, satis, & si non salubriter, est territus, & quid faceret, non parum perplexus, canonem propter populum circumstantem, quantum ad verba & signa compleuit, sed fructu canonis caruit. Post Missam, decantatis laudibus, cùm Missam diceret, eò quod non haberet, qui vicem suam suppleret, eadem columba, hora qua prius, iterum venit, sacramentum abstulit, & recessit. APOLLONIVS: Quare exemplo Abrahæ non abegit eam? CAESARIVS: Talis columba non fuit, quę repelli, aut teneri posset, puto eam similem fuisse illi columbæ, quę in Iordane vidente Ioanne, super verticem Domini resedit. APOLLONIVS: Quid sentiēdum est de illa columba, eratne Spiritus sanct⁹? CAESARIVS: Nequaquā, sed indicium præsentiæ Spiritus sancti. Peracto enim ministerio, ad quod à Spiritu sancto fuerat creata, in pręiacentem materiam est redacta. Natura diuinitatis, non potest oculis corporalibus videri, non

Gene.10.

Matth.3.

non auribus audiri, non manibus tangi. In subiecta creatura, vt est ignis, & columba, sæpe visus est. APOLLONIVS: Quid postea egit sacerdos? CAESARIVS: Non cessauit à præsumptione sua, sed tertiò accedens ad altare celebraturus Missam de die, per eandem columbam, eo modo quo primo & secundo, ei puer natus sacramentum corporis & sanguinis sui subtraxit. Tandem in se miser reuersus, & de culpa, licet indignus, Dei tamen gratia cōpunctus, venit ad quendam Abbatem ordinis nostri, confessionem ei faciens tanti peccati: exposuit ei omnem ordinem rei, cum multis lacrymis, videlicet quàm indignè tertiò repulsus sit à diuinis sacramentis. Abbas verò, sicut vir prudens & discretus, contritū eum ex toto corde considerans, virtutem contritionis probare volens, dandā pœnitentiā suspēdit, & vt ocyus iret celebrare Missam præcepit. Ille verò quasi Deo obediens confessori suo, cum multo timore, & lacrymis ad altare Missam celebraturus accessit, quem pius Dominus, qui nihil horum odit, quæ fecit, sed dissimulat peccata hominū propter pœnitentiam, mirabiliter lætificauit. Ante horam sumptionis columba rediens, tres hostias, quas singulatim tulerat, simul rostro deferens, corporali imposuit, & trium Missarum liquorem, de gutture suo calici immisit, ac recessit. Videns hæc presbyter, gaudio repletus est maximo, gratias agens Deo, qui facit mirabilia magna solus. Reuersusque ad Abbatem, diuinam ei consolationem recitauit, & vt ab eo in monachum reciperetur humiliter supplicauit. Cui respondit Abbas, non te hoc tempore suscipiam, sed volo vt mare transeas, & pro peccato

Sapien. 11.

Psal. 135.

cato tuo tribus annis in hoſpitali infirmantibus ſeruias; ſi tunc reuerſus fueris, nullam à me repulſam patieris: volebat enim, vt per laborem tanti itineris, & pericula maris, pœnam peccati deleret, & pauperes infirmoſq́; propter opera miſericordiæ ſibi interceſſores faceret. Fecit ille, quod Abbas præcepit, & poſt tres annos reuertens, habitum religionis in eius domo ſuſcepit. APOLLONIVS: Felix peccatum, cuius occaſione tantus peccator ad tantum peruenit bonum. CAESARIVS: Licet mortalis noxa in ſe valde ſit mala, aliquando tamen per occaſionem quibuſdam efficitur bona, id eſt, vtilis. Timore vnius peccati, quandoque homo à multis, imò ab omnibus peccatis liberatur: dũ enim pœnam imminentem timet, confitetur & dolet, & per pœnitentiam totum delet. APOLLONIVS: Bene hoc, quod dicis, concedo, quia ſi vnam deformem maculam in veſte mea videro, occaſione illius totam veſtem lauo. CAESARIVS: Hoc tamen ſcire debes, quod quandoq; Deus peccata dimittit mortalia, & non quædam venialia: ſed non dimittit aliquod veniale, niſi ſimul dimittat quodlibet mortale. APOLLON. quomodo hoc ſit nõ intelligo. CAES. Quædã ſunt venialia, vt eſt nimius affectus parentũ circa liberos, de quibus non poſſunt dolere, nec ea poſſunt dimittere, & idcirco eis in præſenti non remittũtur. Sed quicquid de venialibus fiat, homo prudens de mortalibus caueat; quia cũ per ſe poſſit cadere, non tñ per ſe valet reſurgere. quis ſcit ſi Deus lapſo dignetur porrigere manũ ſubleuantem, hoc eſt, gratiam illuminantẽ? Quidã cadunt, vt Iudas, & non reſurgunt: alij, vt Petrus, cadunt, & fortius reſurgunt. Dicã tibi

F de

de his testimonia verissima, & tanto tibi esse debent gratiora, quanto recentiora.

CAPVT VI.

Lapsi non resurgentes.

RÉcitauit mihi frater Bernardus monachus noster, de quodam homine diuitis cuiusdam villico, qui satis grauiter cecidit, & post lapsum surgere non voluit; Et ideo fortè non voluit, quia non potuit; reuera non potuit, quia donum contritionis in corde non fuit. Nomen homini Hildebrandus, habitans in villa quadam diœcesis Traiectensis, quę dicitur Holchoyn. Die quadam syluā cum alio quodā conciue suo intrauit, quem, suadente diabolo, cùm soli essent, occidit. Fuerant aliquādo inter eos inimicitiæ, sed tunc temporis penitus erant sopitæ. Reuerso Hildebrando in villam, interrogabāt eum amici occisi vbi esset, qui respondit, nescio, expectātibus illis die illo & altero, cùm non rediret, qui iam redire non potuit, suspectum habentes Hildebrandum propter antiquas inimicitias, coram iudice in causam traxerunt, crimen homicidij imposuerunt: quo timidè negāte, cępit ipsa facies eū prodere, & cū instantibus illis iam negare non posset, confessus est quia hominem occidisset. Statim data super eum sententia, pœnæ rotali adiudicatus est. Cumq; duceretur ad mortem, sacerdos eiusdē villæ, nomine Bertolphus cum alio sacerdote, qui vocabatur Ioannes, germano fratris supradicti Bernardi, & aduocato villę, vtpote virum honestū, traxerunt in partē, satis diligenter eum monētes de confessione atq; cōtritione cordis. Et quia miser homo per se surgere non potuit, nec manum in se subleuantem sensit, miserabiliter respondit; Quid mihi possunt illa prodesse? homo

homo enim dãnatus ſum. Reuera reſpõdit ſicut homo induratus & deſperatus, ſimilis illi qui dicebat; Maior eſt iniq̃tas mea, quã vt veniã me rear. Et ait illi ſacerdos; Adiuro te per Patrẽ & Filiũ, & Spiritũ S. vt infra hos dies triginta mihi appareas, & ſine omni periculo vitæ meæ, de ſtatu tuo me certifices. Reſpondit; Si mihi licuerit, libenter hoc faciam. Sicq; tali pœna plexus, de tormento corporis, tranſiuit ad tormentũ æternę dãnationis. Nocte quadã infra ſtatutum tẽpus, Bertolpho dormiente in ſtratu ſuo, tant⁹ eſſe cœpit circa domum fragor arborũ, tam vehemens flatus ventorũ, vt ipſa animalia ſtuperent, & vix ſuis loris infra clauſtra ſtabuli retineri poſſent. Expergefactus Bertolphus, reſpexit ad oſtium domus, & ecce ianuæ quaſi vi ventorum impulſæ aperiebantur, viditque Hildebrandum in camino ardente reſidentem, ſibiq; celerius propinquantem. Territus autem ſupra modum, ſe ſignauit, & vt ſtaret ſub inuocatione diuini nominis præcepit; Ecce hic ſum ſicut promiſi, inquit. Sciſcitante illo de ſtatu ſuo, reſpondit; AEternaliter damnatus ſum, æterniſq; incẽdijs propter deſperationẽ maximẽ deputatus: ſi ſecũdũ tuum conſilium egiſſem pęnitentiam, per pœnam temporalem euaſiſsem æternã. Nõ enim punit De⁹ bis inidipsũ: hoc aũt ſcito, quia ſi non fuiſſẽ viuus à te adiuratus, ne tibi mortu⁹ nocerem, malo tuo huc adueniſſem; conſulo tibi, vt vitã tuam emendes, ne poſt hanc vitam ſimilem pœnã recipias: erat aũt idem Bertolph⁹ ſacerdos nomine, ſed non re: Nam vſq; ad illud tempus ſine ordine presbyterij celebrauerat: q̃ cum adhuc miſerũ amplius interrogare vellet, reſpondit; Non licet mihi hic diuti⁹ morari, q̃a

Geneſ. 4.

Nahum 1.

multi dæmones foris ante ostium præstolantur reditũ meum. Hoc dicto, statim impulsus & expulsus cũ stridore & vlulatu maximo, ab eo discessit, transiensque circa stabulum, animalia, sicut prius, in stuporem & commotionem conuertit. Bertolphus verò timore tã horrendæ visionis seculum deseruit, & in domo quadam ordinis nostri, quæ vocatur Hersethusin, religionis habitum suscepit. Abbas loci illius, eò quod intellexisset virum esse literatum & eloquentẽ, vt ei ad ordines liceret accedere, satis apud dominum Papam Innocentium laborauit, sed obtinere non potuit. Ante hoc biennium, sicut mihi retulit Prior de Campo, in manu, quam extenderat temerè ad archam Dei, morbo, qui anthrax dicitur, punitus est: quæ cùm ei, quasi pro remedio, eò quod morbus serpens sit, abscinderetur, nihil illi profuit, imò dolori dolor additus, mortem ei potius accelerauit. Voluit eum Dominus, vt spero, punire in præsenti, ne puniret in futuro. Ecce iste villicus cecidit, & non surrexit. Si non cecidisset, nequaquam damnatus fuisset. APOLLONIVS: Ex huius pœna perpendo, quàm periculosum sit in mortali manere peccato. CAESARIVS: Scias non solum esse periculosum, sed & damnosum: periculosum est, quia sicut febris acuta se habet ad mortem, ita mortale peccatum ad gehennam: Dannosum autem, quia quicquid interim peccator boni facit, totum perdit. Nihil inde æternæ mercedis consequitur. APOLLONIVS: Quæro etiam, vtrum casus sit ex culpa hominis peccantis, vel ex occasione gratię recedentis? CAESARIVS: Nequaquam homini subtrahitur gratia, nisi prius præcedat culpa, alioquin

quin meritò re funderetur peccatum in auctorem gratiæ Deum. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Delectat te audire adhuc de alio quodam misero, qui propter suam culpam pœnam in gehenna sibi præparatam vidit, atq; ab inferis rediens, pœnitere contempsit? APOLLONIVS: Etiam.

CAPVT VII.

CAESARIVS.

EO tempore quo magister Ioannes Xantensis Scholasticus, & magister Oliuerus Coloniensis Scholasticus, crucem contra Saracenos prædicarent in diœcesi Traiectensi, sicut retulit supradictus Bernardus, qui tunc temporis collega fuit eiusdem Oliueri, & cooperator in prædicatione: erat ibi quidam rusticus, si bene memini, nomine Godescalcus, opere vsurarius. Iste cum cæteris, non ex deuotione, vt postea patuit, sed ex circumstantium importuna admonitone, crucem suscepit. Cùm dispensatores ex mandato Innocentij Papę, pecuniam redẽptionis colligerent à senibus, pauperibus, & infirmis, idem vsurarius se pauperem mentiens, cuidam dispensatori circa summam quinque talentorum dedit, talique dolo sacerdotem circumuenit. Testati sunt postea vicini eius, quod dedisse potuisset quadraginta marcas, nec tamẽ exhæredasset liberos suos, q; ipse prætendebat. Deus aũt, qui falli nõ potuit, eius fallaciã postea terribiliter cõclusit. Sedebat miser in tabernis Deũ prouocãs, eiusq; peregrinis exprobrãs in hũc modũ; Vos stolidi mare trãsibitis, substãtiã vestrã expendetis, vitã vestrã multis periculis exponetis: Ego verò cùm vxore & liberis meis

 domi

domi residens, propter quinque marcas, quibus redemi crucem meā, similē vobis habebo mercedem Sed iustus Dominus, vt palam ostenderet quantum placeret labor, & expensæ peregrinantium, & quantum eius oculis displiceret dolus ac blasphemia detrahētis, hominem miserrimum tradidit Sathanæ, vt disceret non blasphemare. Nocte quadam dormiēte eo cum vxore sua in proprio molendino domui suæ contiguo, motū quasi rotæ molētis audiuit, vocásq; puerū dixit ei: Quis admisit molendinum? vade vide quis sit ibi. Iuit puer & rediјt; nimio enim horrore perculsus procedere non potuit. Cui dominus: Dic, quis est ibi? respondit; Tātus horror ad ostium molendini me inuasit, vt compellerer redire. Et ille, Etiamsi diabolus ibi sit, ego vadam & videbo. Iniectaque toga scapulis, eò quod nudus esset, ad molendinum venit, ostium aperuit, introspexit, in quo horrendam visionē vidit. Stabant ibi duo equi nigerrimi, & vir quidam deformis eiusdem coloris iuxta equos, qui dicebat ad rusticū; Festina, ascende equū istum, quia propter te adductus est. Expalluit ille, & contremuit, quia iubentis vocē minus libenter audiuit. Cumq; ad talē obedientiā imparatus esset, iteratò clamat diabolus: Quid tardas? proiјce vestem & veni. erat autem crux, quam susceperat, eidem vesti assuta. Quid plura? virtutē diabolicæ vocis per desperationē in corde suo sentiens, & iā resistere non valens, vestem reiecit, in molēdinū intrauit, equum, imò diabolū ascendit: ascēdit & diabolus equū alterum, & sub multa celeritate simul deducti sūt ad diuersa loca pœnarū, in quib. homo miser patrē & matrē miserabiliter vidit, aliosq; plu-

plurimos,quos defunctos ignorauit. Vidit ibi
etiam quēdam honeſtũ militem nuper mortuũ,
Helyā nomine de Riningen, burgrauium in ca-
ſtro Hurſt,vaccæ furenti inſidentē aduerſo cor
pore, ita vt dorſum haberet ad cornua vaccæ,q̄
huc illucq; diſcurrebat,& crebris ictibus dorsũ
militis cruentabat: cui cùm vſurarius diceret,
Domine quare ſuſtinetis tantam pœnam? Reſ-
pondit: Vaccam iſtam rapui ſine miſericordia
cuidam viduæ,& ideo ſine miſericordia opor-
tet me ab illa pœnam hanc ſuſtinere. Oſtēſa eſt
ei in eiſdē locis ignea ſedes, in qua nulla potuit
eſſe qes,ſed ſeſsio pęnalis,&pœna interminabi
lis,dictũq; eſt ei; Modò reuerteris in domũ tuā,
poſt tres autem dies, exuto corpore reuerteris
in locum tuum, & mercedem tuā accipies in ſe
de iſta.Mox à dœmone reductus,& in molendi
no depoſitus,penè exanimis relictus eſt.Inuen-
tus ibi ab vxore & familia,atq; in lectũ deporta
tus,cùm requireretur,vbi eſſet, vel vnde veniſ-
ſet,reſpondit; Ad loca infernalia ductus fui, &
hæc,atq; hęc ibidem vidi:oſtendit mihi in eiſdē
locis ductor meus ſedē vnam,&dixit,quia mihi
foret præparata, & qa poſt tres dies recepturus
eſſem mercedem meā in ea.Vocat⁹ eſt ſub celeri
tate ſacerdos,rogatus ab vxore, vt puſillanimē
confortaret, deſperatum erigeret, & ad eá, quæ
ſunt ſalutis, hortaretur: quem cùm ſacerdos
moneret, vt contritionem haberet de peccatis
ſuis,& vt puram faceret confeſsionem, dicens,
neminem debere de Dei miſericordia deſpe-
rare, reſpondit; Quid proſunt verba iſta?non
poſſum conteri, ſuperfluum iudico confiteri,
quod de me diſpoſitum eſt neceſſe eſt impleri:

ſedes mea parata eſt, poſt tertium diem illuc ve niã, & ſecundũ quod geſsi, in ea recipiam. Sicq; ſine contritione, ſine confeſsione, ſine viatico, & ſacra vnctione, tertio die defunctus, in inferno ſepultus eſt. Sacerdos verò cùm eccleſiaſticam ei negaret ſepulturam, ab Vxore eius corru ptus, in cœmiterio ſepultus eſt; propter quod poſteà in ſynodo Traiectenſi accuſatus, pœna, neſcio qua, mulctatus eſt. Vix ſunt tres anni elapſi, ex quo iſta cõtigerunt. Ecce iſte ſuperior ce cidit, & minimè ſurrexit. APOLLONIVS: Videtur mihi aliquid habere ſignificationis, quod in vacca inquieta pœnam ſuam miles recepit; vſurarius verò in ſede, quæ ſignum eſt quietis & ſtabilitatis. CAESARIVS: Deus ſecundum qualitatem & modum peccati ipſum punit peccatum: Miles iſte quia vaccam rapuit, in vacca peccatũ luit. Hæc de qualitate. Vacca pro pter paſcua per diuerſa prata diſcurrit, & aſsidua præciſione recreſcentia gramina depaſcit: Vacca, ipſa ſua inquietudine & depaſtione, nobiles & aduocatos temporis noſtri deſignat, qui domos & agros ſubditorum hoſpitando depaſcunt, & per aſsiduas exactiones, quas in illos faciunt, in ſubſtantia recreſcere non ſinunt. Iſti prędonibus in pœnis ſimilabuntur, & ſicut modò alios agitant, ita ipſi cum prædicto milite exagitabuntur. hæc de modo dicta ſint. Vſurarius verò, quia domi quietè reſidens, pecuniam ſuam ad vſuram dedit, in inferno ſedem igneam recepit. Bene autem eadem ſedes ignea fuit, quia ſicut ignis ſtipulam, ita vſura pauperum deuorat ſubſtantiam.

CAP.

CAPVT VIII.

APOLLONIVS.

VIdetur mihi vſura peccatum eſſe multum graue, & ad emendandum difficile. CAESARIVS: Iuſtè moueris. Non eſt aliquod
ccatum quod non quandoque quieſcat, vſu-
verò nunquam à peccato ceſſat; Dormiente
mino ſuo, ipſa non dormit, ſed ſemper creſ-
& aſcendit. Difficilis eſt ad emendandum,
ia Deus non dimittit reatum, niſi reſtituatur
latum; fornicator, adulter, homicida, periu-
s, blaſphemus, mox vt de peccatis ſuis con-
untur, indulgentiam à Deo conſequuntur;
rarius verò, licet de peccatis ſuis doleat, ta-
n quàm diu vſuram tenet, cùm poſsit reſti-
re, nil conſequitur indulgentiæ. APOL-
NIVS: Quid ſi iam vſuram conſumpſit,
liberis diſtribuit, nil habens pręter poſſeſ-
es iuſtas? CAESARIVS: Illas debet ven-
e, & rapinam reddere. APOLLONIVS:
ia Epiſcopi, qui ſunt eccleſiarum pręlati, &
culatores, vſurarijs communicant, & ad
ulturam Chriſtianā recipiunt, idcircò multi
t hodie. CAESARIVS: Si ſolummodo
a ſibi commiſſorum diſsimularent, & non
ſimilia facerent, tolerabile eſſet. Quidam
ſcoporum tam graues in plebem ſibi ſubie-
n hodie faciunt exactiones, ſicut perſonæ
lares. Iſti ſunt ficus malæ, malæ valde: val-
imendum eſt talibus, ne ſibi cathedras præ-
ent, iuxta ſedem vſurarij in inferno, quia
a, & exactiones violentæ, nihil aliud ſunt,
m rapinæ. APOLLONIVS: Quomodo
re poſſent membra, vbi tam infirma ſunt

capita? CAESARIVS: Occaſione huius ſedis, recordor cuiuſdam parabolæ à quodã Epiſcopo dictæ.

CAPVT IX.

IN VVormatia ante paucos annos quidam Epiſcop⁹ fuit, nomine Lupoldus, ſolo quidẽ nomine Epiſcopus, opere autem tyrannus. Hic cùm eſſet vaniſsimus, nihil in ſe habẽs pietatis, nil religioſitatis, dicebat ei quodam tempore germanus ſuus vir nobilis; Domine Epiſcope, multum ſcandaliſatis nos laicos veſtro exemplo: antequam eſſetis Epiſcopus, aliquid Deum timebatis, modò nil prorſus de illo curatis. Cui ille reſpondit; Frater, duo vicini erant, ex quibus vnus exemplo alterius peccauit, mortui ſunt ambo, & deducti in infernum: cùm eſſent in tormentis, vnus alteri dicebat, Væ tibi, quia tuo exemplo prouocatus ad peccatum, merui hunc locum: cui alter; Bone vicine, ſi placet tibi amplius ſedes mea, trade mihi illam, & ego tibi meam: Sic dico vobis frater, quando venerimus ad inferos, ſi videbitur vobis ſedes mea honorabilior, aſcendite eam, & recipiam veſtram. Reſpondit ille: Mala conſolatio hæc. Iſte Lupoldus ita diabolicus erat, vt tempore ſchiſmatis, quod erat inter duos reges Ottonem ſcilicet & Philippum, cùm ſibi vſurpaſſet Epiſcopatum Maguntinenſem eiuſdem Philippi auctoritate, & multis intereſſet bellis, non parceret eccleſijs, non cœmiterijs. Et cùm milites ſui ei dicerent: Domine, non licet nobis ſpoliare cœmiteria, reſpondit; Si oſſa mortuorum tollitis, tunc primùm cœmiteria ſpoliatis. Qui cùm eſſet priuatus ab officio

&bene-

beneficio ab Innocentio, Papa propter inuanem iam dicti Episcopatus, auxilio Philippi etus, collecto exercitu, profectus est in Italiã, sum Papã debellare; quem etiam in diuersis cis, quod dictu horribile est, ardentibus canelis excommunicauit. Postea verò in odium nperatoris Ottonis, officio & beneficio reitut⁹ est. Vir iste sæpe & valdè, vt iam dictũ est, ecidit, nescio vtrum surrexit in fine per cõtriionem: hoc scio, quod legatio in qua hominẽ eposuit, multæ dissentionis seminarium fuit. APOLLONIVS: Sæpe quosdam vidi cadere, & per pœnitẽtiam resurgere, sed quod quidam ortius resurgant, probari mihi vellem exemplis.

CAPVT X.

CAESARIVS:

Post lapsum quosdam fortius resurgere.

ANnus modò vicesimus est secundus, plus minus, eo tempore quo ad ordinem veni, qui fuit ab incarnatione Domini millesimus ducentesimus vno minus, in quo tale quid à viris religiosis, & literatis, vt sunt Abbates & Scholastici, contigisse Parisijs veraciter intellexi. Erat ibi iuuenis quidam in studio, qui suggerente humani generis inimico, talia quædã peccata cõmiserat, quæ obstãte erubescentia, nulli hominum confiteri potuit: cogitans tamen quæ malis præparata sunt tormenta gehennæ, & quæ bonis abscondita sunt gaudia perennis vitæ, timens etiam quotidie iudicium Dei super se, intus torquebatur morsu conscientię, & foris tabescebat in corpore: quid plura? tandem miserante Deo timor ille

serui-

Augustin. tract. in Epi. Ioan. seruilis verecundiam vicit, qui sicut seta filũ, charitatem inducere consueuit. Veniens ad S. Victorem, Priorem vocauit, & quia confitendi gratia venisset indicauit. Ille paratus ad tale officium, sicut omnes sunt fratres eiusdem monasterij, statim venit, in loco ad hoc deputato sedit, præmissaque exhortatione, iuuenem confiteri volentem expectauit. Mira res; tantã hora eadem pius Dominus, cuius natura bonitas est, cuius voluntas potestas est, cuius opus misericordia est, cordi eius contulit contritionem, vt quotiens confessionẽ inciperet, totiens singultibus intercepta vox deficeret; in oculis lacrymæ, suspiria in pectore, singultus erant in guttu re. Hęc vt vidit Prior, dicebat scholari; vade scribe peccata tua in scedula, & defer ad me. Placuit consilium iuueni, abijt, scripsit, die altera redijt, & si confiteri posset iterum tentans, vt prius defecit: & cùm nil proficeret, scedulã Priori porrexit. Legit Prior, & obstupuit, dixitque iuueni; Non sufficio tibi solus dare consilium, vis vt ostendam Abbati? Et licentiauit ei. Venit Prior ad Abbatem, & porrexit scedulam legendam, rem ei per ordinem exponens. Quid deinde gestum sit, audiãt peccatores & consolentur, desperati & recreentur. Mox enim vt Abbas car tulam ad legendum aperuit, totam eius continẽtiam deletam inuenit. Impletumq; est in eo, quod Dominus per Isaiam dicit; Deleui vt nubem iniquitates tuas, & quasi nebulam peccata tua. Et ait Abbas Priori: Quid legam in scedula ista? nihil in ea scriptum est. Hæc vt Prior audiuit, scedulam simul cum Abbate respexit, dixitq; ad illũ; Sciat pro certo paternitas vestra, supradictũ iuuenem in hac scedula scripsisse pec cata sua, & cùm à me fuissent lecta, vobis etiam dona-

Isa. 44.

-aui legendam;sed, vt video, misericors De-
qui maximam iuuenis contritionẽ attendit,
pam iam sufficienter punitam, iustè deleuit.
letio siquidem totius scripti, abolitionẽ sig-
icat totius delicti; & aduocantes scholarem,
tenderũt scedulã, dicentes eius peccata diui-
tus esse deleta; quam cùm perspexisset, & ex
nis bene cognouisset, in tantũ cor eius ex ma-
itudine gaudij est dilatatũ, in quantũ prius
magnitudine tristitiæ fuerat angustiatum: &
llam ei iniungentes satisfactionẽ, monuerũt,
taten⁹ Deo de perceptis beneficijs gratias age
t, atq; de cętero cautius viueret. Ecce iuuenis
te, vt satis videtur, ante ruinã imperfect⁹ fuit,
ecidit, & perfectus surrexit. APOLLON. In quo
it perfectus? CAES. In charitate. APOLLONIVS:
Quæ est perfectio charitatis? CAESARIVS: Quan-
o mẽs non est sibi cõscia alicuius peccati mor-
alis, siue venialis, libera non solùm à culpa, sed
tiam à pœna. Et puto, si sæpèdictus clericus de
cessisset in tali statu, minimè sensisset pœnam
purgatoriam, quia perfecta charitas, consu-
mit plumbũ & stipulam, culpã & pœnam. Hæc
est opinio multorũ: alij dicunt etiã viros per-
fectissimos secum trahere fœnum & stipulam.
APOLLON. Miror quare non fuerint peccata
eius deleta, antequam priori essent ostensa. CAE-
SARIVS: Ne superflua videretur confessio, sine
cuius desiderio nulla fit remissio: ipsa etiã con-
fessio, propter erubescentiam, maxima pars est
satisfactionis: Nam in primo cõtritionis pun-
cto, dimissa fuerat ei culpa, deinde contritione
inardescente & confessione accedente, deleta
est pœna. APOLLONIVS: Non miror minus
con-

contritionem huius hominis, quàm Mariæ, cui tantùm lacrymanti, & nil dicenti voce Saluatoris dictum est; Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. CAESARIVS: Ex quo mentionem fecisti Mariæ Magdalenæ, dicam tibi de mira contritione cuiusdã mulieris luxuriosæ, in qua nostris temporibus Christus non minora ostendit gratiæ suæ miracula, quã olim in Maria.

Luca 7.

CAPVT XI.

IN diuersis locis, à diuersis personis, hoc quod dictur⁹ sum audiui. Ante hoc quadriẽnium, eodem, si bene memini, anno, quo defunctus est Innocentius Papa, mulier quædam igne libidinis succensa, proprium adamauit filium, de quo concepit & peperit filium alterũ. Terrore tam nephariæ commixtionis percussa, quolibet momento timens se tradi sathanæ, vel morte subitanea interire, Deo miserante de satisfactione anxiari cœpit. Præhabito prius cõsilio sacerdotis sui, infantulum secum tollens, ita enim mihi dictũ fuisse puto, Romã venit, & cum multa importunitate domini Innocentij Papæ oculis se ingessit, cum tantis lacrymis & clamoribus cunctis audientibus faciens cõfessionem, vt omnes verteret in stuporem: gestauit in brachijs infantem, cõmissi facinoris testem. Videns dominus Papa in muliere tantã contritionẽ, & quia verè esset pœnitens, misericordia motus super eã, sicut prudens medicus, volens infirmam plenè, & citò sanare, medicinam etiã contritionis probare, præcepit vt in tali veste ibi appareret, in quali venerat ad filium, cùm peccaret. Illa confusionem æternam, temporali anteponens, mox exuit, vestes posuit, in camisia redijt, & quàm paratissima

na foret ad omnem ſatisfactionē, in tali obe-
entia ſatis oſtendens. Conſiderans vir lite-
tiſsimus tali obedientiæ,tali verecundiæ,tali
enitentiæ, nullius peccati pœnam poſſe re-
tere,coram omnibus dixit ad mulierem; Di-
iſſum eſt peccatum tuum, vade in pace: & nil
nplius iniunxit ei. Audiuit hæc quidam ex
ardinalibus, & cum Phariſæo contra Papam
urmurans,iudicium eius reprehendit dicens,
d tantam culpam tam breuem pœnitentiam
ninus ſufficientem: cui ille reſpondit: Si ego
niuſtè egi cum muliere iſta, & inſufficiens eſt
ius coram Deo pœnitentia,poteſtatem habeat
liabolus ingrediendi corpus meum, & coram
mnibus me vexet:ſi verò tu iniuſtè me repre-
nēdis, ſimile tibi fiat.Statim diabolus Cardina
em eundem vexare cœpit, per cuius vexatio-
nē perfectam mulieris pœnitentiam Deus pa-
lam oſtendit. Tandem omnium oratione pur-
gatus Cardinalis,didicit in ſua vexatione,diui-
næ miſericordiæ de cætero non oblatrare. Ecce
mulier iſta, ſicut ſupra dictus clericus, infirma
cecidit,& ſaniſsima ſurrexit. APOLLONIVS:
Magna Dei clementia, quod tam magnum pec-
catum,cui pœnitētia debetur quindecim anno
rum,tam breuis delet contritio.CAESARIVS:
delet peccata multo maiora. APOLLONIVS:
quę ſunt illa? CAESARIVS: Idololatria,hære-
ſis,abnegatio creatoris; iſta ſunt ex inſania dia-
bolica, peccata verò carnalia,ex infirmitate hu
mana, vnde ad mitigandam iram diuinam in
commendatione defunctorum dicitur, licet ti-
bi peccauerit,non tamen te negauit.APOLLO-
NIVS: Rogo,ſi noſti aliquem qui Deum abne-
gando cecidit,& per contritionem ſurrexit,ex-
empli cauſa manifeſtes. Cap.

CAPVT XII.

CAESARIVS.

INfra hoc quinquennium, iuxta Floreffiam, cœnobium ordinis Pręmõſtratenſis,in diœceſi Leodienſi, adoleſcens quidam nobilis habitauit, cui pater moriens, vtpote vir magnꝰ & potens multas diuitias reliquit. Factus miles idem iuuenis, vt gloriam ſibi conquireret temporalem,in breui ad magnam deductus eſt paupertatem: cauſſa laudis humanæ torneamentis totus deditus erat, hiſtrionibus larga manu ſua tribuebat, & quia ad tales effuſiones redditus annui minus ſufficiebant, hæreditatem paternã vendere compellebatur. Erat autem in proximo manens miles quidam diues & honeſtus, miniſterialis tamẽ, huic iuuenis iam dictus allodia, ſiue feuda ſua partim vendebat, partim in vadimonio exponebat. Et cùm iam non haberet quod venderet, vel exponeret, cogitabat exulare; tolerabilius iudicans inter extraneos mendicare, quàm inter notos & affines egeſtatis confuſionem ſuſtinere. Habebat autem villicum, hominem quidem malignum, nomine, non re Chriſtianum, & dæmonum miniſterio totum mancipatum. Videns hic dominum ſuum triſtem, & triſtitiæ non ignorans cauſam, dicebat ei; Domine vultis diues fieri? Reſpondit, libẽter diues fierem, dũmodo ipſæ diuitiæ eſſe poſſent cum Deo. Et villicus; Nolite timere, ſequimini tantùm me, & bene erit vobis. Statim ſecutus eſt miſerũ, tanquam ſerpentis vocem Eua, quaſi ſibilum aucupis auicula, in laqueum diaboli celerius deponendus. Et duxit eum in ipſa nocte per quoddã

nemus,

aemus, in locum paluſtrem, & cœpit quaſi cum aliquo habere ſermonem: cui iuuenis; cum quo loqueris? Reſpondit domino ſuo villicus ille iniquitatis: Tacete tantùm vos, nec ſit vobis cura cum quo loquar. Cumque ſecundò loqueretur, & iuuenis iterato ſcicitaretur, reſpondit; Cum diabolo. Et cœpit iuuenis nimis horrere. Quem non concuteret horror tali loco, in tali hora, & de tali ſermone? Dicebatque villicus diabolo; Domine, ecce virum hunc nobilem dominum meum adduxi gratiæ veſtræ, maieſtati veſtræ ſupplicans, vt veſtro auxilio priſtinis honoribus, atq; diuitijs reſtitui mereatur. Ad quē diabolus; Si mihi voluerit eſſe deuotus ac fidelis, dabo ei diuitias magnas, inſuper addam gloriam & honores, quales non habuerunt patres eius. Reſpondit villicus; Libenter vobis obſequioſus erit & fidelis, ſi talia fuerit conſecutus. Et ille; Si voluerit iſta à me conſequi, abrenuntiare debet in inſtanti altiſsimo. Quod cùm iuuenis audiret, & facere renueret, dicebat homo ille perditionis; Quid timetis proferre verbulum vnum? dicite, abrenuncio. Tandem miſer iuuenis à villico perſuaſus, creatorem ſuum ore ſuo negauit, manu exfeſtucauit, diabolo homagium faciens. Hoc ſcelere perpetrato, diabolus adiecit; Adhuc opus imperfectum eſt, etiā abrenuntiare debet matri altiſsimi; illa eſt enim quæ maximum nobis infert dānum; quos filius per iuſtitiam abijcit, mater, quia nimis miſericors eſt, ad indulgentiam reducit. Sibilauit iterum ſerpens in aure adoleſcentis, vt domino ſuo in hoc obediret, vt ſicut filium ita etiam & matrem abnegaret. Ad quod verbum iuuenis nimis expauit, turbatuſque ſupra modum, reſ-

pondit; Hoc nunquam faciam. Quare, inquit villicus, fecistis quod mai' est, facite nũc quod minus est: maior est creator, quàm creatura. Et ille; Nunquam eam negabo, etiamsi me oportu erit ostiatim mendicare per omnes dies vitę meæ; & non acquieuit. Sicque infecto negotio, ambo reuersi sunt, nihil quidem honoris consecuti, sed maximo peccati pondere grauati, villicus suadendo, iuuenis consentiendo. Pergentes verò simul, venerunt ad quãdam ecclesiam, cuius ianuam campanarius exiens reliquerat semiclausam: mox iuuenis desiliens de equo commisit eum villico dicens: Expecta me hîc, donec reuertar ad te; & intrans ecclesiam ante ortũ aurorę, prostrauit se ante altare, & ex intimo corde ipsam matrem misericordię cœpit inuocare: erat autem super altare imago ipsius virginis & matris Mariæ puerum Iesum in sinu tenens: & ecce, meritis ipsius præclarissimæ stellæ maris, verus lucifer oriri cœpit in corde sæpè dicti adolescentis: tantam ei dominus propter honorem matris, quam non negauerat, contritionem donare dignatus est, vt pro fletu rugiret, & pro planctu nimijs clamoribus ecclesiam repleret. Eadem hora supradictus miles, qui omnia eius bona habebat, diuino vt creditur nutu, ad ecclesiam diuertit, & cùm videret apertam, putans ibi diuina celebrari, maximè propter clamores intrinsecus, solus intrauit; inueniensque coram altari iuuenem sibi bene notum lacrymantem, & putans quia suam solũmodo defleret calamitatem, retrò quandã columnã secessit, rei exitum exspectans. Cùmq; terribilem illam maiestatem, quam negauerat, nominare, vel inuocare non auderet, sed tantũ pijssi-

pijſsimam eius genitricem lacrymoſis vocibus pulſaret, vtroq; audiēte, per os imaginis ſuæ, beata & ſingularis Chriſtianorum aduocata filio loquebatur in hæc verba; Dulciſsime fili, miſerere huic homini. Puer verò matri nil reſpondit, faciem ab ea auertens: cumq; iterum rogaret, hominem ſeductum aſſerens, matri dorſum vertit dicens; Homo iſte negauit me, quid ei faciam? Poſt hæc verba imago ſurrexit, puerū ſuꝑ altare poſuit, eiusq; pedibꝰ ſe prona proſtrauit, & ait; Rogo fili, vt propter me dimittas ei peccatum hoc. Mox infans matrem eleuans, reſpondit illi; Mater, nunquam tibi aliquid negare potui, ecce propter te totum dimitto. Prius dimiſerat culpam propter contritionē, deinde pœnam peccati, propter matris interceſsionem. APOLLONIVS: Quare tam durus dilectæ matri fuit? CAESARIVS: Vt iuueni oſtēderet, quantū in ſe peccaſſet, & vt per dolorem cordis, amplius in ſe peccatum ipſum puniret. Surgens autem iuuenis, exiuit de eccleſia, triſtis quidem de culpa, ſed hilaris de indulgentia. Exiuit poſt eum ſæpedictus miles latenter, & quaſi rem ignoraret, quæſiuit, quare tam humidos, & tam tumidos oculos haberet? reſpondit, De vento eſt. Et ille; Domine, non me latet cauſa triſtitiæ veſtræ; habeo vnicam filiam, ſi vultis illam ducere in vxorē, omnia veſtra vobis cum illa reſtituā, inſuper & diuitiarum mearū hęredē vos inſtituam. Ad hoc iuuenis lætus effectus, reſpondit; Si hoc facere dignaremini, plurimum mihi placeret. Reuerſus miles ad vxorem ſuam, rem ei per ordinē retulit, conſenſit illa, nuptiæ celebrantur, iuueni ſub nomine dotis oīa ſua reſtituūtur. Adhuc, vt puto, viuit, viuunt & ſoceri,

post quorum mortem, eorum hæreditas ad ipsum reuertetetur. APOLLONIVS: Multum iuuenis iste regratiari tenetur Beatæ Virgini, quia per ipsam meruit remissionem peccatorum, insuper & consolationem temporalium bonorũ. CAESARIVS: Verum dicis, quia ipsa intercedẽte Dominus cordi eius infusit contritionem, per quam peccati meruit remissionem: pœna etiam peccati, ipsa intercedente, iuuene audiente, dimissa est. Ecce homo iste grauissimè cecidit, sed cæteris, de quibus supradictum est, celerius surrexit: cecidit intempesta nocte, surrexit in mane. APOLLONIVS: Quid tibi videtur de his, qui in fine conterũtur? CAESARIVS: Audi de hoc non meam, sed Beati Augustini sententiam; ait enim sic:

August. homel. 41. ex 50.

CAPVT XIII.

De pœnitẽtia, quæ fit in fine vitæ.

SI quis positus in vltima necessitate, voluerit accipere pœnitentiam, & accipit, & mox reconciliatur, & hinc vadit, fateor vobis non illi negamus quod petit, sed non præsumimus quia bene hinc exit. Si securus hinc exit, ego nõ sum securus. Pœnitentiam dare possum, securitatem dare non possum. Nunquid dico, damnabitur? nõ dico. Sed dico etiam, liberabitur? Nõ. Vis te de dubio liberare? vis quod incertum est, euadere? Age pœnitentiam dum sanus es. Si sic agis, securus es, quia pœnitẽtiam egisti eo tempore, quo & peccare potuisti. Si vis agere pœnitentiam tunc, quando peccare non potes, peccata dimiserunt te, non tu illa. Item duæ res sunt; aut ignoscitur tibi, aut non ignoscitur. Quod horum tibi futurum sit, nescio. Ergo tene certum, dimitte incertum.

CAPVT

CAPVT XIIII.

DIcam tibi quid ante paucos annos contigit in domo nostra; Conuersus quidam Henricus nomine, homo senex, & secundum ingressum prior omnium conuersorũ, peccatum quoddam commiserat, quod nunquam Abbati, neq; Priori, neq; alicui confessus fuerat: sæpius tamen solitus erat confiteri, & videbatur nobis omnibus quod vir sãctus esset, & multum religiosus. Cùm iam in extremis laboraret, idem peccatum domino Danieli, tunc Priori nostro confessus est, & sicut nobis postea retulit, vt nos cautos redderet, tam graue erat peccatũ, quod omninò dãnatus fuisset, si tacuisset. APOLLONIVS: quid sentis de saluatione huius hominis? CAESARIVS: Sicut Augustinum lego sensisse; si contritio eius fuerit in caritate, saluatus est; sin autem, damnatus: qui serò pœnitet, oportet non solùm timere iudicem, sed diligere. APOLLONIVS: Meruit ergo vigilando, ieiunando, laborando, obediẽdo, alijsq; operibus iustitiæ, quamdiu in illo mortali fuit? CAES. Nequaquam, quia opera extra charitatem facta, mortua sunt, & nunquam reuiuiscunt; væ ergo illis qui quotidie in Dei seruitio mortificantur, & nihil inde mercedis in vita æterna consequuntur. Multi ista ignorant, de finali pœnitentia plurimum præsumentes, nescientes pœnitentiam, quæ in fine agitur, vt supra dictum est, tam incertam esse. Dicam tibi tamen exempla de duobus, ex quibus vnus in fine fictam, alter veram egit pœnitentiam.

CAPVT XV.

PArisijs in ecclesia sanctæ Dei genitricis Mariæ Canonicus nuper obijt, qui multa habẽs stipendia, delicatissimè vixerat: & quia ex delitijs, maximè his quæ ad gulam pertinent, libido nascitur, nata nutritur, & quotidianis eius incitamentis augmentatur: idem iuuenis valdè tunicam carnis suæ maculauit, & tam illo, quàm alijs suis peccatis, iram Dei in se prouocauit. Tandẽ per infirmitatem tactus, timore mortis confessionem fecit, peccata defleuit, & emendationẽ promisit, viaticum accepit, inunctus est, hominem deposuit. Cuius corpus, vtpote viri nobilis, diuitisq́;, cum magna pompa secularis gloriæ tumulatum est; & erat in illa die tanta serenitas, vt ipse aër eius obsequijs famulari videretur; dixeruntq́; homines ad inuicem; Multa bona præstitit Deus homini isti, nihil ei defuit horum quæ homo Christianus habere debuit, dominicis sacramentis munitus est, aër in eius morte serenatus est, cum magna gloria sepultus est. Sed homo videt in facie, Deus autem intuetur cor. Post paucos dies cuidam sibi valdè familiari apparens, dicebat se esse dãnatum: cumque miraretur ille, & expauesceret, pœnitentiã eius & confessionem, sacrã etiã cõmunionem, & inunctionem commemorans, respondit defunctus; Vnum bonum mihi defuit, sine quo nullum horum, quæ enumerata sunt, mihi prodesse potuit. Quid est illud? inquit. Respondit mortuus; Vera contritio; licet enim Deo promiserim consilio confessoris mei continentiam, siue alia quę salutis sunt, tamen dicebat mihi conscientia, quia si conualueris, obseruare non poteris; & quia cor magis declinabat

1.Reg.16.

ad

ad transgressionem, quàm ad voti obseruationem, nullius peccati merui remissionem: Deus requirit fixum propositum pœnitendi. Ecce hominis huius pœnitentia sera fuit & ficta, nec tamen fuisset sera, si fuisset vera. APOLLONIVS: Non mirabor amodo pœnitentiam seram vix esse veram. CAESARIVS: Plures sunt in seculo, quos ego bene noui, qui tempore infirmitatis, cùm timerent mori, se inter manus Abbatis reddiderunt, & cùm conualuissent, trangressores voti facti sunt.

CAPVT XVI.

Anno præterito apud Bonnam vicum diœcesis Coloniésis, vagus clericus quidam, Nicolaus nomine, quem vocant Archipoetam, in acutis grauiter laborauit, & cùm mori timeret, tam per seipsum, quàm per canonicos eiusdem ecclesiæ, vt in ordinem susciperetur apud Abbatem nostrum obtinuit. Quid plura? Cum multa, vt videbatur nobis, contritione tunicam induit, quam facta crisi celerius exuit, & cum quadam irrisione proijciens, aufugit. APOLLONIVS: Multi sunt peccatores, qui contritionem habere non possunt, & de ipso dolent, quid ergo sentiendum est de tali dolore? CAESARIVS: Talis dolor meritorius non est, quia sine charitate; præparat tamen aliquando viam charitati: charitas, & peccandi voluntas, simul inesse non possunt. Quid de tali dolore sanctus Bernardus senserit, verbis & exemplo illius doceberis.

CAPVT XVII.

REtulit mihi frater Godefridus monachus noster, quondam Scholasticus sancti Andreę in Colonia, cuius in superiori distin. iij. cap. mentionem feci, tale quid contigisse in ciuitate Remēsi. Eo, inquit, tempore quo Remis fui in studio cum domino Philippo, postea Coloniensi Archiepiscopo, cuius magister & pædagogus eram, contigit ibidem militem quendam infirmari vsque ad mortem: instinctu diaboli idem miles, si bene memini, habebat auunculi sui filiam concubinam, cui tanto conglutinatus fuerat amore, vt non admonitione, nec excommunicatione, neque aliqua verecundia humana posset, vel vellet, ab ea separari. Timore autem mortis vocauit sacerdotem, satis puram, & cum lacrymis de omnibus suis peccatis illi faciens confessionem; quem cùm sacerdos moneret, vt tam illicitam abiuraret commixtionem, ipsamq; personam cognatam suam; respódit; Domine, nó possum: Et ille; Si in tali voluntate mortuus fueris, gaudio cælestis vitæ priuaberis, & æterna tormenta te suscipient; milite in sua obstinatione perseuerante, recessit sacerdos cum corpore Domini, quod secū detulerat ad communicandum infirmum. Nutu diuino, extra domū sacerdoti occurrit sanctus Bernardus Abbas Clareuallis, quem cùm interrogasset, quare infirmum nó communicasset, causam que, quæ nota erat omnibus, intellexisset, ait sacerdoti; Reuertere mecum ad infirmū. Reuersi autem, cū sanctus vir militi iam morituro, quæ salutis erant suaderet, & ille pręter istam solam rem iam dictam, in omnibus obedientiam sponderet,

deret, nouifsimè fubiunxit; Nunquid non doles quod non potes habere voluntatem recedendi ab illa? refpondit, Domine valdè doleo me de hoc nō poffe dolere; Audito hoc verbo Abbas, mox dixit facerdoti, vt corpus Domini daret infirmo: Mira res; ftatim vt Saluator intrauit, facta eft falus illi domui; ab illa enim hora tam perfectè mutata eft voluntas eius peruerfa, vt amplius odiret, quàm illicitè amauerat, ita vt fancto viro cum multis lacrymis diceret; gratias ago Deo meo, qui me liberauit, quia modò libentius viderem bufonem, quàm illam, ficque in bona cōfefsione, & perfecta contritione, migrauit ad Dominum. APOLLONIVS: Miror vtrum contritionem illam meruerit prædicto dolore, fiue Dominici corporis participatione. CAESARIVS: Chriftus in fuo facramento ad iudicium intrat, nifi gratia eius præcedat; Puto enim propter orationes viri fancti, gratiam Chrifti abyffum cordis eius illuminaffe, dolorem fterilem fœcundaffe, ne & vir beat' [illegible]caretur de præfumptione, & moriētis pœ[illegible]fceret in fua dānatione. Ecce hominis huius cōtritio fiue pœnitentia, multū fuit fera, & penè morti cōtigua, vera tamē, tefte Sancto Abbate, per cuius meritū illam creditur habuiffe. APOLLO. Reuera iuftorum præfentia morientibus multum eft neceffaria. CAESARIVS: Hoc Sanctus Gregorius manifeftat in quadam Homilia loquens de quodam peruerfo iuuene, qui fe deuorandum draconi traditum clamabat, quem fratrum circumftantium oratio fugauit, & contritionis gratiam infirmo obtinuit. Audi etiam adhuc de quodam viro feculari,

Grego. Hom. 19. in Euang.

cuius contritio finalis tam vera, imò tam verissima fuit, vt per eam non solùm mereretur remissionem peccatorũ, imò etiam gloriam miraculorum.

CAPVT XVIII.

ANte hoc triennium defunctus est Philippus comes Namurcensis, vir potẽs & nobilis, filius Balduvvini comitis Flandriæ: antequam moreretur, tantam ei contulit Dominus in infirmitate contritionem, vt talis contritio non esset visa in aliquo homine nostris temporibus: quatuor Abbatibus ordinis nostri simul & sæpe confessionem suam facere consueuit, in tantum se accusans, tantum plangens, vt omnes ad lacrymas prouocaret. Nec ei ista sufficiebant, quin laqueum collo suo inijceret, rogaretque confessores suos, vt se traherent in plateã, dicens: Sicut canis vixi, dignum est, vt moriar [illegible] canis: filias fratris sui Balduvvini Co[illegible] qui factus fuerat rex Græciæ, tradiderat [illegible] Franciæ, cuius filiam duxerat vxorem: quidam dixerunt, quia vendiderit èas, de quo facto plurimum dolebat. Deportari se fecerat in pauperrimam domum ciuitatis suæ, in qua pauper spiritu migrauit ad Dominum. Volens autem pius dominus, tantam eius remunerare contritionem, miraculis eum glorificare dignatus est, tanquam dilectum confessorem: sepultus in ecclesia Sancti Albani martyris, in qua ipse instituerat conuẽtum canonicorum, de suis iustis redditibus

eis

eis stipendia adhuc sanus ordinans, tantis vsq; hodie signis coruscat, vt de remotis regionibus infirmi aduenientes, ad eius tumbam sanitatem recipiant, ipsamque terram circa sepulchrum effodientes, secum pro benedictione deportent. APOLLONIVS: Miror vtrum gratiam tantam meruerit conuersatione, vel finali contritione. CAESARIVS: Satis puto quod charitatem habuerit ante suam infirmitatem, quia satis erat mansuetus & humilis; sed vix aliquis est qui nouerit eius vitam & extremam pœnitentiam, quin magis hāc gloriam miraculorum adscribat extremæ, quæ maxima fuit, contritioni, quàm pristinæ conuersationi. APOLLONIVS: Videtur mihi, quod multū apud Deū valeant lacrymæ contritionis. CAESARIVS: Quanti sint apud Deum valoris, quantiue ponderis, subiecto tibi exemplo demonstrabo.

CAPVT XIX.

De lacrymarū virtute.

Tempore schismatis, quod fuit inter Alexandrum & Calixtum sub Frederico Imperatore, qui eiusdem schismatis auctor erat & defensor, compellebātur omnes ecclesiæ per vniuersum orbem Romanum literis imperialibus, iurare fidelitatem & obedientiam Calixto, quem ipse Papam creauerat; resistentes verò iussi sunt exulare. Cùm huiusmodi literæ exhibitæ fuissent conuentui de Hemmerode, & fratres vnanimi consilio dicerent, se nequaquam velle recedere ab vnitate, præceptum est eis vt celerius exirent

de Romano imperio. Viri illi virtutis diuinum timorẽ minis regijs anteponentes, cùm iam res ſuas, & veſtimẽta ſarcinaſſent, ordinatiq; fuiſſent in diuerſas domos regni Francorũ, dicebat vn' eorũ venerabili ſacerdoti Dauid monacho ibidẽ; Pater ignoras quia omnes migrabimus de loco iſto? Ita enim intentus erat cœleſtibus, vt quid in exterioribus ageretur prorſus ignoraret: cui cùm miranti & interroganti cauſam, ille negotium totum explicaret, maximam in Domino habens fiduciam vir beatus reſpondit; Confortamini fratres, non enim deſerit Dominus ſperantes in ſe; Antiphonam, quæ in nocte dicetur ſuper Magnificat, fortiter & cũ lacrymis cantate, & Dñs conſolabitur vos; erat autem Dominica ante Aduentum, in qua antiphona eſt ſuper Magnificat, Qui cœlorũ contines thronos, & abyſſos intueris, terram pugno concludis, exaudi nos in gemitibus noſtris. Ipſe verò ſanctus intrans oratorium, effudit animã ſuam in oratione, cum multis lacrymis diuinã interpellans clementiam. Acquieſcentes eius conſilio fratres, eandem antiphonam tanto intentius cantabant, quanto fortius cantantes anguſtia premebat, & ad cantãdum incitabat. Flexus pius Dominus lacrymis ſeruorum ſuorum, Imperatoris cor mutauit, & miſſæ ſunt literæ ſub feſtinatione, vt manerent, orarentq; pro imperio. Ex his poteris colligere, quàm efficaces ſint in auribus Dei lacrymę cõtritionis. APOL. Poteſt quis alteri tales obtinere lacrymas meritis ſiue precibus? CAESARIVS: Quod alij alijs huiuſmodi gratiã obtinere poſsint à Deo meritis, habes ſuperius cap. 3. vbi apoſtata monachus, meritis patris, & hoſpitis ſui ſancti Bernardi,

nardi, per lacrymas cõtritionis iustificatus est. Aliud habes exemplum in cap. 17. vbi miles apud Remis, in eius præsentia communicans, meritis ipsius per donum contritionis, cùm in maximis peccatis esset, meruit illuminari: pro nullo horum dicitur orasse. Item, quod quidam alijs lacrymas contritionis, quibus peccata sua diluant, impetrare valeant, diuersis tibi ostendam exemplis.

CAPVT XX.

Quibusdã impetrari lacrymas per alios.

RElulit nobis hoc anno dominus walterus Abbas Vilariẽsis te teste, quod monachus quidam, cùm mitteretur ab Abbate suo ad cœnobium quoddã sanctimonialiũ ordinis nostri, rogauerit vnam ex eis, quam amplioris meriti apud Deum sperabat, pro se orare: Respondit illa; Quid vultis vt orem pro vobis? Et monachus; Volo vt obtineas à Domino, ter mihi in hebdomada ad solennes vigilias, hóc est, feria secunda, feria quinta, & sabbato, quando longiores sunt vigiliæ, specialem gratiam lacrymarum & deuotionis. Cui illa constanter promisit, quia hoc ei obtineret. Reuersus monach⁹ ad claustrum suum, gratiam promissam stãs ad vigilias expectauit, & in eisdem noctibus, per orationes sanctæ illius mulieris, à Domino copiosè lacrymas percepit. Illa per spiritum intelligens se exauditam, eidem monacho per quendam clericum familiarem mandauit, & quia iã gratiam percepisset promissam intimauit. Cùm verò Abbas eiusdem domus, iam dictam gratiã pro ædificatione clerico recitaret, subrisit ille dicens, se eo multò melius scire, vtpote qui ab ipsa audierit, quæ talem gratiam impetrare potuit. Recitauit nobis & simile huic idem Abbas

in

in sua sancta iocunditate dicens; Vos non estis sancti, ego aliquid referam vobis de sanctitate mea, sic incipiens:

CAPVT XXI.

DVm intellexissem supradictum monachũ gratiam illam lacrymarum percepisse à fœmina tali religiosa, rogaui Abbatem meum, tunc recenter factus monachus, vt liceret mihi tales visitare fœminas, & concessit mihi statim. Veniens itaque ad domum cuiusdam honestæ matronæ Brabantiæ hospitandi gratia, cùm intellexisset desiderium meũ, dixit in ioco; Quid quęritis videre istas beginas? vultis ego ostendam vobis mulierem bonam, quæ quicquid vult, obtinet à Deo? Respondi; Talem multũ desidero videre. Et statim ad verbũ eius mulier quædam de cubiculo suo egressa, veniens ad me, cœpit mecum loqui. In cuius aduentu, cùm mihi sentirem gratiam adesse, rogaui eam, vt oraret pro me; quæ cùm diceret; Quid vultis vt orem pro vobis? Respondi; Vt possim deflere peccata mea. Et illa; Nunquid non estis monachus? qui peccata sua non potest deflere, monachus non est. Et cùm instarem quatenus mihi gratiam hanc obtineret, respondit; Ite, abundanter habebitis. Proxima nocte orans ante lectum meum, cùm de peccatis meis cogitarem, nec tamen mulieris promissum attenderẽ, cœpi ita abundanter & supra morem solitum flere, penè vsque ad mediam noctem, vt tandem timens capiti meo, vix me cohibere possem à fletu. Quæ cùm mihi mandasset, quod tali nocte gra-

&te gratiam illam lacrymarum mihi impetrasset, iterum reuersus sum ad eam, & sciscitatus sum ab ea dicens; Dicite mihi in charitate, qualiter mihi obtinueritis gratiam illam. quæ respondit mihi sub his verbis; Primò quidem Dominum durum inueni, sed dixi ei, Domine non euades manus meas, nisi monachus ille habeat gratiam lacrymarum: & statim concessit tibi. Adiecit & tertium exemplum de simili materia.

CAPVT XXII.

ALio, inquit, tempore, rogaui vnum ex monachis nostris bonæ opinionis virum, vt rogaret Deum pro me; qui cùm mihi daret optionem, quid mihi vellem à Deo impetrari, volens sermonis eius fiduciam probare, respondi ei; Volo vt obtineas mihi post Missam gratiam lacrymarum, quibus peccata mea deplangam: & promisit mihi multum confidenter. Sequenti die, cùm post Missam moram facerem ante quoddam altare, & essem solus in oratione, tanta mihi affuit abundantia lacrymarũ, vt mirarer. Postea cùm vidisset me supradictus monachus, corpore quidem iuuenis, sed moribus valde maturus, cœpit mihi signare, si bene esset mecum, gratiam notans mihi collatã: ego signum eius non intelligens, & ante Priorem illum ducens, quęsiui quid signaret: qui dixit mihi; Nunquid non copiosè hodie habuistis lacrymas? quem cùm interrogassem si vidisset me lacrymantẽ, respondit; Estis vos tam stultus, quod putatis me vidisse? Ego minui sanguinem, nec licuit mihi dictis Missis morari in oratorio. Tunc interrogatus à me, quomodo mihi gratiam

gratiam eandem obtinuisset, respondit penè sicut supra dicta mulier; Dominum, inquit, primò durum inueni, sed dixi illi; Ecce Domine nō dimittam te, nisi facias quod rogo: his verbis placatus, exaudiuit me. APOLLONIVS: Miror bonitatem Dei, quod cogi potest, & vult à seruis suis & ancillis, quomodo pater dulcissimus cogi solet à filijs & filiabus delicatissimè ab eo nutritis. CAESARIVS: Qui eum perfectè diligunt, nullam ab ipso in orationibus suis patiuntur repulsam, si tamen saluti contraria non fuerint quæ petuntur. APOLLONIVS: Si Dominus confert alicui lacrymas, vel alia bona signa contritionis, & vult illa ab alijs videri, est ne ei periculosum? CAESARIVS: Secundum intentionem orantis, pendet solutio huius quęstionis: si ei placet, vt alij lacrymas eius videant, quatenus per eas ædificentur, ipse tamen humilitatem in corde custodiat, meretur: sin autem, demeretur.

CAPVT XXIII.

Monachus quidam magnæ opinionis retulit mihi, quando nouitius fui, de quodam monacho, quod die quadam, cùm iaceret in oratione ante quoddā altare, & Dominus ei tantam contulisset gratiam lacrymarum, vt etiam irrigaret terram; ex immissione diaboli, vt postea patuit, cordi eius suborta est inanis gloria, ita vt diceret intra se; Vtinam aliquis videret modò gratiam istam. Mox is, qui immisit, adfuit, & ad lacrymas eius stans à latere diligentissimè respexit: transfigurauerat enim se in specie nigri monachi. Leuans oculos

monachus

onachus,tam ex horrore mentis, quàm nigre-
ne vestis,dæmonem,totiùs superbiæ auctoré,
e deprehendit; &, quem per vitium inanis
oriæ inuitauerat,per virtutem & signum cru-
s fugauit. Ob huiusmodi pericula iubentur à
omino oraturi intrare cubiculum, & claude-
ostium super se,hoc est, vitare laudem huma
m. APOLLONIVS: Si nosti adhuc ali-
a de contritione exempla, mihi vt edisseras
secro. CAESARIVS: Cogitanti mihi de
ntritione,alia atq; alia occurrunt exempla,
quibus Christus, totius virtutis auctor, glo-
icetur,& pœnitens omnis consoletur.

Matth. 6.

CAPVT XXIIII.

De contritionis virtute.

N ciuitate quadam Angliæ, puellá quædam
habitauit,Iudæi cuiusdam filia,& secundum
genus suum satis speciosa: hanc iuuenis qui-
n clericus, Episcopi eiusdem ciuitatis co-
atus,& ecclesiæ maioris canonicus, vt vidit,
ncupiuit, & verbis amatorijs ad consensum
libidinis cum multo labore inclinauit. Ad
us amplexus dum aspiraret,& nimijs incen-
s æstuans, eam quotidie ad commixtionem
icitaret, respódit illa; Patri meo multũ sum
ecta,qui in tatũ custodit me, vt neq; ego ad
neq; tu posis venire ad me,nisi in nocte sex-
eriæ, quæ Pascha vestrũ præcedit; tunc enim
æi laborare dicuntur quadã infirmitate,quæ
us sanguinis dicitur, circa quam occupati,
s tunc minus intendere possunt. Iuuenis
audiens, & ob amoris nimietatem penè ra-
ne carens,oblitus Christianæ religionis,im-
mor Dominicæ pasionis, nocte eadem ad

virginem venit,& vſque ad matutinum cum illa dormiuit. Iudæus verò pater puellæ ante lucem cum lumine cubiculum intrans, venit ad lectum filiæ, volens videre quomodo iaceret, vel ſi fortè operiri neceſſe haberet, videnſq; ad latus eius iam dictum iuuenem cubantem, expauit,& infremuit, vtrumq; occidere cogitans: cognoſcens tamen quod eſſet cognatus Epiſcopi, timore illius,manum cohibuit,& cum multa ira exclamauit; Quid facis hic ô male Chriſtiane? vbi eſt fides tua, vbi eſt religio tua? Traditus es iuſto Dei iudicio in manus meas: ſi non timerem Dominum meum Epiſcopũ,modò occiderem te. Ille timens, & veniam poſtulans, cum maxima cõfuſione eiectus eſt. Die eadem, cùm Epiſcopus ſolenne officium ad nonã eſſet celebraturus, iuuenis idem, vtpote hebdomedarius,epiſtolam lecturus,timuit cum tam immunda conſcientia ad ſacrum miniſterium accedere, & timuit propter notam alteri vicem die tali committere, timuit tam turpe peccatũ, tam recenter per confeſsionem alicui aperire: & cùm victus erubeſcentia ſacris veſtibus indutus coram Epiſcopo ſtaret in loco ſuo, ſupradictus Iudæus,multitudine Iudæorum ſtipatus, cum magno ſtrepitu intrauit eccleſiam,Epiſcopo de cognato ſuo facere volens querimoniam. Quem vt iuuenis vidit, & bene intelligeret ad quid veniſſet, cœpit timere, pallere, tremere,& dicere, Domine Deus libera me in hac hora, & ego tibi promitto, quod de cætero te non offendam,imò de hoc peccato tibi ſatisfaciam. Creator pijſsimus, qui odit culpam, & diligit naturam,mox vt hominem contritum vidit,confuſionem,quam timuit, in caput infidelium conuertit.

ertit. Mirante Episcopo quid quærerent Iudæi
ı ecclesia, maximè tali die, quando Christiani
eprę́sentant Domini sui pasſionem, annuit vt
arent; illis amplius se eiús pręséntię ingerẽti-
ıs, statim vt ora ad clerici accusationem a-
eruerunt, priuati suis vocibus, omnes ob-
utuerunt. Videns Episcopus ora Iudæorum
ontra se hiantia, & nulla verba ex eis resonan-
a, putãs quia ad hoc venissent, vt diuinis my-
erijs illuderent, cum indignatione omnes de
rio ecclesiæ expelli præcepit. Clericus verò
uinam in se expertus clemẽtiam, statim cõ-
eto officio, accesſit ad pontificem, confessus
culpam, suscepit pœnitentiam: Episcopus,
ei misericordiam admirans & glorificans, tũ
o magnitudine miraculi, tũ pro pœnitẽtia
gnati, eidẽ suasit ac persuasit, vt puellã à se
floratam, per baptismi gratiam renouatam,
ítimè duceret, malens illum, sicut vir pius
ustus, ecclesiasticis carere beneficijs, quàm
ım multis expositã periculis in paternis ma-
e delictis. Clericus nõ ingratus diuinis be-
icijs, satisfacere cupiens Deo pro peccato cõ
sso, conuersus est postea in ordine nostro, si-
iter & eius instinctu puella. Hęc mihi sępius
itauit quidam religiosus Abbas ordinis no-
Ecce vides, quantũ boni operata sit in hoc
nine contritio, lapsum erexit, Iudæos elin-
s fecit, puellã infidelem ad fidem prouexit.
LLO. Bene video, admiror, & gaudeo, Deiq;
itatem circa nos in multis considero. CAE-
IVS: Quia sermo est de Iudæis, vis adhuc
n audire historiã, huic ex parte similem, ad
orẽ fidei nostræ atq; Christianor. cõfusionẽ
dęorũ? APOL. Anima mea sitit talia audire.

CAPVT XXV.

CAESARIVS:

De Iudæis Historia alia.

IN ciuitate, vt opinor, VVormatia, Iudæus quidam manebat, filiam habens formoſam: hanc iuuenis quidam clericus, in vicinio habitans, adamauit, deuirginauit, & impregnauit: erant enim domus illorum ſatis contiguæ, & poterat idem clericus, ſine nota, frequentius intrare, & pro libitu loqui cum virgine. Illa intelligens ſe concepiſſe, dixit iuueni, concepi, quid faciam? ſi cognouerit pater meus, interficiet me. Reſpondit clericus; Noli timere, bene liberabo te: ſi dixerit tibi pater tuus, vel mater, quid eſt filia, venter tuus intumeſcit, videris nobis concepiſſe, reſpondebis: Si concepi, neſcio, hoc ſcio quia virgo ſum, & nondum virum cognoui: ego bene agam cum illis vt credant tibi. Ille diligentiſsimè cogitans qualiter liberaret puellam, huiuſmodi trupham inuenit. Tollens arundinem, in ſilentio noctis ad feneſtram cameræ, iuxta quam illos dormire nouerat, acceſſit, & verba huiuſcemodi per immiſſam fiſtulã ſibilauit; O iuſti & Deo dilecti, proprijs nominib⁹ eos exprimẽs, gaudete, ecce filia veſtra virgo concepit filium, & ipſe erit liberator populi veſtri Iſraël: ſtatimque paululum retraxit arundinem. Ad hanc vocem Iudæus expergefactus, excitauit vxorem ſuam dicens ei; Nunquid non audiſti quid nobis locuta ſit vox cælica? Reſpondit mulier; Non: Et ille; Oremus, vt & tu audire merearis. Orantibus eis, cleric⁹ ad feneſtram ſtans, & diligenter quid loquerentur auſcultans, poſt morulã, eadẽ verba, quę ſupra, repetiuit atq; adiecit: Magnũ debetis filiæ

ſtræ honorem exhibere, magnã curã adhibe-
,& cum multa diligentia ſeruare puerum, de
us virgineo corpore naſciturũ, ipſe enim eſt
eſsias,quem expectatis.Illi exultantes,& poſt
petitionem facti certiores, vix diem expecta-
potuerunt:puellam verò conſiderantes intu-
eſcente aliquantulũ vtero cõcepiſſe, dixerũt
illam; Dic nobis filia,de quo cõceperis?qui-
s illa,ſicut edocta fuerat, reſpõdit.Et vix prd
udio ſeſe capiẽtes, nõ potuerunt ſe cõtinere,
in familiarib' ſuis dicerẽt,quid ab angelo au
erint. Illi alijs recitãtes, fama dilatãte diuul-
um eſt per ciuitates & caſtra, quia talis vir-
Meſsiam parturiret. Inſtante tempore pa-
ndi, multi ad domum puellæ confluxerunt
læi, cupientes noua natiuitate,diu deſidera-
lætificari: ſed iuſtus Deus, vanam ſpem ini-
orum conuertit in fabulam, gaudium in tri-
iã,expectationem in confuſionem. Et meri-
quorum patres olim cum Herode de natiui-
e ſalutifera filij Dei turbati ſunt, decuit vt *Matth.2.*
s temporibus tali illuderentur fantaſmate.
id plura? Adfuit hora vt pareret miſera, &
e ſecundum conſuetudinem mulierum,do-
gemitus,& clamor: tandem enixa eſt infan-
, non tamen Meſsiam, ſed filiam. Quo co-
to, valde confuſi & turbati ſunt Iudæi: ex
bus vnus, cum multa indignatione paruu-
pede apprehendens, alliſit ad parietem.
OLLONIVS: Quid poſt hæc actum eſt
uella? CAESARIVS: Pater eius confu-
em ſuam grauiter ferens, afflixit eam, &
tormentis extorſit ab illa confeſsionem
us doli. APOLLONIVS: Miſerabile
, quod virgo infidelis ab homine fideli ſe-

ducta ac corrupta, nõ est ad baptismi gratiã, vt supradicta puella, perducta. CAESARIVS: Fortè clericus hoc efficere nõ potuit, vel potius nõ curauit, magis gaudens de Iudæorum confusione, quàm de puellæ illuminatione. Si, vt dicis, miserabile est non baptisatam non illuminari per baptismum, multo miserabilius est, quod hodie ab Episcopo compellitur baptisata redire ad Iudaismum. APOLLONIVS: Casum istum audire desidero.

CAPVT XXVI.

CAESARIVS:

NVper cuiusdam Iudæi Louaniensis filia, tali ordine conuersa est ad fidem: Cleric⁹ quidam Reynerus nomine, capellan⁹ Ducis Louanij, solitus erat intrare domum Iudæi eiusdem ciuitatis, & disputare cum eo de fide Christiana. Habebat autem filiam paruulã, quæ valdè diligenter intendebat disputationi secundum capacitatem intellectus sui ponderans tã verba clerici opponentis, quàm verba Iudæi respondentis: sicque sensim, per diuinam dispositionem imbuebatur ad fidem catholicã. Suasa etiam à clerico, secretè tamen, contrita est in tantum, vt diceret se velle baptisari: adhibita est ei mulier, quæ sine nota puellam de domo patris educeret, quã clericus iam dictus baptisari fecit, eamq; in monasterio ordinis Cisterciensis, quod Parcus dicitur, locauit. Cognita conuersione, pater infidelis doluit, multam pecuniam offerens Duci, quatenus sibi restitueret filiam, quam furtim cõquerebatur fuisse sublatam. Dux verò cùm vellet patri restituere filiã,

Iu-

udæo ſcilicet Chriſtianam, reſtitit ei Reyne-
us clericus, dicens; Domine ſi hoc ſcelus com-
miſeritis contra Deum & ſponſam eius, nunquã
aluabitur anima veſtra: reſtitit ei & dominus
Valterus Abbas Vilarienſis. Videns Iudæus
e fruſtratum ſpe, quam habuit erga Ducem,
orrupiſſe dicitur dominum Hugonem Epiſco-
um Leodienſem, qui Iudæo in tantum faue-
at, vt conuentui ſanctimonialium de Parco li-
eris ſuis mandaret, quatenus illi filiam reſti-
uerent. Veniente verò Iudæo ad iam ſatum
œnobium cum amicis & cognatis ſuis, virgo
ntro conſtituta, cùm de illorum aduentu pror-
s nil ſciret, ſentire cœpit fœtorem magnũ,
a vt palam diceret; Neſcio vnde ſit, fœtor Iu-
aicus me grauat. Interim Iudæis pulſantibus
d feneſtram, cùm puellæ diceret Abbatiſſa, vt
uto; Filia Catharina, ſic enim vocata fuit in
aptiſmo, parentes tui volunt te videre: reſpõ-
t illa: Ecce iſte eſt fœtor quem ſenſi, non vi-
ebo illos; & non acquieuit exire. Anno præte-
to accuſatus fuit idem Epiſcopus Leodienſis,
ro eadem cauſa, coram domino Engelberto
rchiepiſcopo Coloniæ in ſynodo eius, & præ-
ptũ fuit ei, ne de cætero moleſtaret ſupradi-
um cœnobium pro puella baptiſata. Tunc
idem ſubticuit, ſed non obediuit. Poſtea
rò literis ſuis puellam citauit Leodium, ſub
ena excommunicationis, patri ſuo reſponſu-
m ſuper obiectis: Venit Catharina, ſub bona
men cuſtodia. Allegatum eſt pro Iudæo,
od infra annos rapta fuiſſet, & violenter
ptiſata: & dixerunt quidam ipſi puellæ;
tharina dictum eſt nobis, quod libenter re-
res ad patrem tuũ, ſi permitereris. Reſpõdit

puella; Quis hoc dicit? Respōderunt illi; Pater tuus. Tunc illa clara voce tale protulit verbū; Pater meus rectè mentitus est per mediam barbā suam. Cùm adhuc instaret aduocatus Iudæi, cōmotus dominus VValterus Abbas Vilariensis, ait illi; Magister, vos loquimini contra Deū, & cōtra honorem vestrum: sciatis pro certo, si adhuc vnum verbum locutus fueritis contra puellam, ego laborabo apud dominum Papam, vt perpetuum vobis in omnibus causis imponat silentium. Tunc ille timens, secretè respondit Abbati, Domine Abbas, quid nocet vobis, si potero pecuniam extorquere à Iudæo? Ego nihil loquor, q obesse poterit puellæ. Qui mox vt salarium suum accepit, dixit Iudęo; Non audeo de cætero loqui de hac causa. Anno præterito, quando dominus Guuido Abbas Clareuallis, visitauit in Episcopatu Leodiensi, eundem Episcopum conuenit, monuit & rogauit, quatenus intuitu Dei, & honoris sui, cessaret à vexatione puellæ iā Christo dicatę. cui Episcopus respondit; Bone domine Abbas, quid ad vos de causa ista? respondit Abbas; Bene ad me duplici de causa; Primò, quia homo Christianus sum; secundariò, quia domus illa, in qua degit, de linea Clareuallis est; & adiecit, Puellam & causam eius sub protectione domini Papæ constituo, & super literas, contra illam à vobis datas, appello. Tempore capituli generalis, literas à domino Papa contra Episcopū impetratas, per Abbatē nostrū misit Priori de Parco, vt si fortè Episcopus adhuc conuentū vexare propter puellā attentaret, eisdem litteris defenderet. APOLLONIVS: Sicut paulò ante in Episcopi Angliæ ædificatus sum misericordia, ita in huius

Epis-

piſcopi ſcandaliſatus ſum auaritia. CAESA-
IVS: Defenſores eius, dicunt eum non eſſe
ertinacem in hoc negocio amore pecuniæ,
d zelo iuſtitiæ; quibus minimè creditur, quia
agitaretur ſtimulis iuſtitiæ, nequaquam coge
et puellam baptiſatam, virginem Chriſto con
gnatam, & religione Chriſtiana, etiam ſupra
tatem, feruentem, ad Iudaicam redire perfidi-
m. APOLLONIVS: Hoc & mihi videtur.
AESARIVS: Occurrit mihi huic exemplo
iud ex parte ſimile, de quodā milite ſeculari,
a vt ipſo ſuo facto ſæpedicto pontifici, expro-
are videatur ſententia illa prophetica; Erube
e Sidon, ait mare. *Iſa. 23.*

CAPVT XXVII.

N villa nobis vicina, quę Linze dicitur, infra
hoc triennium, quædam puella Iudæi cu-
iuſdam filia, baptiſmi deſiderio diuinitus ac
nſa, ad quandam fœminam eiuſdem villæ
enit, & quia baptiſari vellet, ſatis ſimpliciter
timauit: cui ſuaſum eſt à muliere, vt Conra-
m militem adiret, voluntatemque ſuam ex-
oneret: quod cùm feciſſet, ille grauiſus valdè,
llicitus eſt, quia ei conſilio, auxilio, vel tem-
orali ſubſidio nullatenus deeſſet. Die quando
ptiſanda erat, dixit ad militem; Domine, pro
rate ne videat me pater meus infra hoc tridu
n, quia ſi ab eo viſa fuero, tanta ſcit quod ite-
m oportebit me redire ad Iudaiſmum. Poſiti
nt, milite procurante, circa cœmiterium ho-
ines armati, qui Iudæum vetarent intrare, vt
ella ſecurè poſſet introire, ſiue exire, ſine il-
s contemplatione. Procurante Deo, baptiſa-
eſt virgo, & vocata Eliſabeth. Paucis diebus

elapsis post baptismum, occurrit ei mater infidelis, & ait; Bona filia, reuertere ad Iudaismum: Respondit illa; Non possum, quia Christiana sum effecta. Tunc mater; Ego bene tibi auferam baptismum. Volens puella probare quid mater dicere vellet, respondit; Quomodo hoc faceres? Ego, inquit Iudæa, tribus vicibus te sursum trahā per foramen latrinæ, sicq; remanebit ibi virtus baptismi tui. Quod verbum puella audiens, & execrans, contra matrem spuit, fugiens ab illa. Prædictus miles, cùm sit ætate iuuenis, nec tamen multum diues, virginē loco filiæ nutrit, volens illam tradere viro, vel in aliquo locare monasterio. APOLLONIVS; Quid dicturus est Episcopus Leodiensis in die iudicij, cùm viderit hunc militem de virginis huius cōuersione gloriari? CAESARIVS: Non est nostrum Episcopos iudicare, cùm sępe à multis multum, sine causa etiam quandoq; iudicentur.

CAPVT XXVIII.

Episcoporū onus & periculum.

CLericus quidam Parisijs ante paucos annos verbum terribile contra Episcopos locutus est dicens; Omnia credere possum, sed vix credere possum, quod vnquam aliquis Episcopus Alemaniæ possit saluari. APOLLONIVS: Quare magis iudicauit Episcopos Alemaniæ, quàm episcopos Galliæ, Anglię, Longobardiæ, vel Tusciæ? CAESARIVS: Quia penè omnes Episcopi Alemaniæ vtrumque habent gladium, spiritualem videlicet, & materialem; & quia de sanguine iudicant, & bella exercent, magis eos solicitos esse oportet de stipendijs militum, quàm de salute animarum sibi commissarum. Inuenimus tamen ex ipsis

Epis-

piſcopis Colonienſibus,qui pontifices ſimul
uerunt, & duces, aliquos fuiſſe ſanctos, bea-
um videlicet Brunonem, ſanctum Heriber-
um,& ſanctum Annonem. Occaſione verbi iam
icti clerici, recordor & alterius cuiuſdam ver
i, adhuc terribilius, à quodam defuncto, con-
ra Epiſcopos prolati.

CAPVT XXIX.

IN Claraualle noſtris temporibus monachus
quidam in Epiſcopum electus eſt, quem cùm
electores requirerent, & ille onus ſuſcipe-
e renueret, imperium Abbatis eius, vel Epiſ-
opi acceſsit, ſed imperantibus, non acquieuit:
& ceſſatum eſt ab eo, atque non multo poſt de-
unctus; qui cuidam ſibi familiari manifeſtè
pparens poſt mortem, requiſitus de ſtatu ſuo,
& ſi aliquid timeret de illa inobedientia,
eſpondit: Non, & adiecit; Si obediens fuiſ-
ſem, & Epiſcopatum illum ſuſcepiſſem, dam-
atus eſſem æternaliter: ſubiunxitque ver-
bum valde terribile, Ad hoc, inquit, iam de-
uenit ſtatus eccleſiæ, vt non ſit digna regi, ni-
ſi à reprobis Epiſcopis. APOLLONI-
VS: Sanctum VVilhelmum Bituricenſem
Epiſcopum, qui ante paucos annos defunctus
eſt, eſſe de numero electorum, crebra eius te-
ſtantur miracula. CAESARIVS: Pu-
o illum verbum tam horribile contra Epiſ-
copos proferendo, reſpexiſſe ad multitudi-
nem malorum, & ad raritatem bonorum, &
quod eandem raritatem exigat malitia ſubdito-
rum; ſicut teſtatur ſacra ſcriptura, dicens: Qui
regnare facit hominem hypocritam propter *Iob.34.*
pec-

peccata populi. APOLLONIVS: Relinquatur ergo horum oratio, quia ea quę residua sunt de contritione, audire desidero. CAESARIVS: Quod dictum est de puellis baptisatis, & de Episcopis, ad contritionem pertinet, quia in adultis sine contritione nihil operatur baptismus, & Episcoporum est, mederi contritis corde, confessiones illorum recipiendo, & pœnitentiam iniungendo; vnde quia pauci nostri temporis Episcopi in tali physica student, & practicam eius minus exercent, iustè aliquando à subiectis & infirmis iudicantur.

Latius sumit contritionem, vt etiam comprehendat attritionē.

CAPVT XXX.

TEmpore Frederici Imperatoris, aui huius Frederici, qui nunc regnat, sedente Christiano Episcopo Maguntiæ, iuxta quendā Episcopum Longobardiæ, requisitus est ab illo, si nosset omnes episcopij sui homines. Subridente Episcopo, ac respondente, Puto Episcopatum meum non minorem esse tota Longobardia; expauit bonus ac solicitus Episcopus ille, considerans periculum eius in reddenda ratione. APOLLONIVS: Et meritò, quomodo ergo vnus homo, tot animas regere posset sine periculo? CAESARIVS: Visio quædam satis terribilis memoriæ occurrit, quę & supradictis respondet, & nostris temporibus videtur esse impleta, cuius tenor talis.

CAPVT XXXI.

Reuelatio & prophetia Simonis monachi.

FRater Simon, cùm esset in oratione ante altare sanctæ Dei genitricis Marię, audiuit vocem dicentem sibi; Mone pastorem tuum superiorem, & dic ei; Oues tuæ fundent sanguinē.

Et

t præcipe ei, ne semet,& eas, interficiat veneno;nam & posuit cor suum in ventres luporum atè hiantium. Membra mea incipient commoueri à crudeli bestia, quæ homo facta est. Exi,& clama vndique magnam Dei omnipotentis offensã,&dic;Nisi conuertamini,& emendemini, occidemini,& in ignẽ æternũ mittemini: inimici mei vindicabũt iniurias meas. Post hęc apparuerunt oues quinque pinguissimæ, ac deinde boues tres macilentæ: de quibus cùm quęreret quid significarent, respõsum est; Quinque oues, anni sunt quinq; magnæ abundantiæ; & boues tres, anni famis validæ. Et iterũ: Falsi Romani excitabũt crudeles rumores, & iniquo cõsilio suo diuident potestatem Romanam. Et iterum: Ierusalem capietur, & destruetur, & inimici mei vindicabunt iram meam, quia polluerunt vias meas, in quibus ego ipse ambulaui: fame maxima arctabuntur; cœli & terra trement, sed homo nõ vult tremere à crudeli bestia. Postea sol conuertetur in tenebras, deinde veniet dies habens longitudinem dierum duorum. Post obũbrationem autem solis, scietur quod crudelis bestia ostentabitur decem tribubus, quæ clausæ sunt. vnusquisque felix, scilicet meorum membrorum, sanguinem fundet. Idcirco vnusquisq; felix præparet se, ita vt rectè viuat in hac breui vita. Post hæc frater Simon vidit dæmonem loricatum & galeatum, habentem squamas tanquam piscis, qui vocatur carpo; pupillæ oculorum eius tetræ & ardentes, tanquam facula, quę vento agitatur; de ore & naribus eius procedebat flamma sulphurea; dentes eius partim albi, partim sulphurei. Post hæc facta est vox; Post contenebrationem solis, suscitabit crudelis

bestia

bestia arte mala quosdam Iudæos tanquam à mortuis, qui tamen non erunt Iudæi, sed falsi nuncij, dicentes se à mortuis resurrexisse, veris Iudæis spem vanam promittentes, & in infidelitate sua, & in errore Iudęos fouentes, & multos decipientes. Et adiecit: O Colonia Agrippina, deplora calamitates tuas, quæ venient tibi, quoniam non solum ex culpa solius Episcopi, sed etiam ex communi peccato, venient mala supradicta: veruntamen ipse Episcopus plurimum debet dolere, quoniam ipse omnibus alijs est prælatus. Hanc visionem conuentus noster missus super montem Stromberg, ibidem reperit. Eodem anno capta est Ierusalem, & terra sancta, quod in eadem visione fuerat prædictum. APOLLONIVS: Interpretationem huius visionis nosse desidero. CAESARIVS: Partim mihi tractare videtur de his, quæ nostris temporibus contigerunt in episcopatu Coloniensi, partim de aduentu Antichristi. Quod autem facta sit hæc reuelatio in episcopatu Coloniensi, & ad eiusdem dioecesis Episcopum, ex fine eius colligo; sed quis fuerit idem Simon, penitus ignoro. Pastorem hunc superiorem, Adolphum Episcopum intelligo, qui post mortem Henrici Imperatoris quasi venale Imperiũ habens, veneno auaritiæ seipsũ infecit, plurimosque interfecit; posuit enim cor suum, id est, consilium suum in ventres luporum, ad thesauros Richardi regis Angliæ, latè hiantium, quorum consilio Ottonem Saxonem, filium sororis eius, in Regem Romanorum elegit. Ex tunc crudelis illa bestia, scilicet auaritia, facta est homo, id est, hominibus ita sociabilis, & chara, vt eius zelo, Christianæ potestates à iustitia & fide

Prophetiæ interpretatio.

fide motæ, negligerent iuramenta, periuria
ruipendentes. Missus est eodem tempore
ardinalis Coloniam, qui Ottonis electio-
em confirmaret, principesque à iuramento
od Frederico, qui nunc regnat, fecerant, ab-
lueret, quod magis, vt rei exitus probauit,
perij fuit diuisio, quàm confirmatio. Ab il-
tempore prouinciæ incendijs vastantur, &
clesiæ deprædantur, sanguis multus effun-
tur, Adolphus deponitur, Colonia obsidetur.
inc impleta est extrema pars huius visionis; O
olonia deplora calamitates tuas &c. In prin-
pio episcopatus eiusdem Adolphi, cùm præ-
sissent anni magnæ abundantiæ, tres fuerunt
ni tantæ sterilitatis, vt in primo anno modi-
s siliginis venderetur marca argenti. Reliqua
uius visionis, nimis sunt obscura, nec patent
eo intellectui. APOLLONIVS: Tempo
diuisionis Romani Imperij, Dominus Inno-
entius Papa à multis iudicabatur, ita vt eum
icerent eiusdem schismatis auctorem, primò
artem Ottonis nimis fouendo, postea eundē
ersequendo. CAESARIVS: Propter hoc
ùm idem beatæ memoriæ Innocentius die
uadam sermonem Romæ ædificatorium face-
et in populo, Ioannes Capotius, qui Ottoni
uebat, eius sermonem interrupit dicens; Os
ium os Dei est, sed opera tua, opera sunt diabo
. APOLLONIVS: Peto vt nunc reuertaris
d contritionem, à qua occasione quorundam
erborum satis digressum est. CAESARIVS:
anta est virtus contritionis, vt nullum ei ob-
stare possit peccatum, non periuria, non
homicidia, non furta, nec vsuræ
quidem.

CAPVT

CAPVT XXXII.

Vsurariorum conuersiones.

RElulit mihi senex quidam sacerdos & monachus nigri ordinis, natione Saxo, rem memoria dignissimã de quodã vsurario, nec constat mihi, si scripta sit; Dixit quendam fuisse vsurarium diuitem nimis, qui diuersarũ ecclesiarum thesauros loco pignoris tenebat, cuius cùm esset inexplebilis auaritia, percussus est peremptoria infirmitate. Tunc primùm in se reuersus, licet serò, considerare cœpit pondus vsurę, tormenta gehennę, difficultatem pœnitentiæ: & vocans ad se quendam nigri ordinis Abbatem sibi familiarem, dixit ei; Domine, grauiter infirmor, non possum aliquid de rebus meis ordinare, neque vsuras acceptas restituere; si volueritis de anima mea Deo reddere rationẽ, peccatorum meorum mihi promittere absolutionem, omnia bona mea, tam mobilia, quàm immobilia, potestati vestræ subijciam, ita vt de illis quod visum vobis fuerit faciatis. Cernens Abbas hominem contritum, & verè pœnitentem, respondit; Ego deliberabo, festinansque ad Episcopum, verba vsurarij ei exposuit, & quid consuleret inquisiuit: respondit Episcopus; Bonum mihi videtur, vt pro anima eius spondeas, & substantiam suscipias, ita duntaxat, vt ecclesiæ meæ thesaurum mihi restituas. Mox Abbas ad ægrum rediens, ait; Ego deliberaui vt bona tua suscipiam, & pro peccatis tuis Deo spondeam: respondit infirmus; Nunc consilium meum est, vt allatis curribus, omnia mea prius efferas, & me nouissimè tollens, nullum patieris impedimentum in efferendo: habebat enim duas archas plenas auri & argenti, pignora et-

tiam plurima in vasis, in libris, varijsque
amentis;frumentum,vinum, supellectilem
tam,pecoraque infinita. Tunc Abbas prius
nibus præmissis,nouissimè in gestatorio po
s infirmum, properauit ad monasterium:
mox vt ille monasterium intrauit,spiritum
alauit. Abbas verò,non immemor sponsio-
in quãtumpotuit,vsuras restituit,plurimas
illius anima largiens eleemosynas, resi-
m in vsus fratrum conuertit. Positum est
pus in oratorio, choris psallentium circa
d ordinatis: in ipsa nocte,cùm fratres atten
psallerent,quatuor tetri spiritus apparen-
feretrum à parte sinistra circumstabant,qui
visis,territi fratres,omnes,excepto vno se-
re;fugerunt. Et ecce totidem Angeli sancti
tra quatuor dæmones à parte dextra se or-
abant, moxque is,qui primus inter dæmo-
videbatur, in illud Dauidicum erupit; Di- *Psal.35.*
insipiens,vt delinquat in semetipso,non est
or Dei ante oculos eius: hoc in isto homi-
mpletum est.Alter dixit;Quoniam dolosè
in conspectu eius, vt inueniatur iniquitas
s ad odium. Cui tertius subiunxit; Verba o-
eius iniquitas & dolus;noluit intelligere vt
e ageret.Quartus dixit;Iniquitatem medi-
us est in cubili suo; astitit omni viæ malæ,
litiam autem non odiuit.Tunc simul omnes
erunt;Si Deus iustus,& verba eius vera, ho-
iste noster est,quia omnium horum reus est.
ponderunt sancti Angeli;Si contra eum car-
n Dauidicum profertis,procedite.Dixerunt
mones; Ista nobis sufficiunt ad eius damna-
nem. Ad quod Angeli responderunt; Ex quo
tacetis, nos incœpti psalmi residua profe-

remus. Ait itaque primus; Domine in cœlo misericordia tua, & veritas tua vſque ad nubes. Cui ſecundus adiecit; Iuſtitia tua ſicut montes Dei, iudicia tua abyſſus multa. Tertius verò; Homines & iumenta ſaluabis Domine, quẽadmodum multiplicaſti miſericordiam tuam Deus. Cumque quartus ſubiunxiſſet; Filij autem hominum in tegmine alarum tuarum ſperabunt; ſimul in hanc vocem eruperunt; Quia Deus iuſtus eſt, & ſcriptura ſolui non poteſt, filius hic hominis noſter eſt, ad Dominum confugit, ad Dominum ibit, quia ſub tegmine alarum illius ſperauit. Inebriabitur ab vbertate domus eius, qui ſe lacrymis contritionis inebriauit; & torrente voluptatis ſuæ potabit eum: quoniam apud ipſum eſt fons vitæ, & in lumine eius videbit lumen. Ad hanc vocem dæmonibus confuſis, & obmuteſcentibus, cœleſtes nuntij animã contriti peccatoris tollentes, illis ſociauerunt, de quibus Saluator in Euangelio dicit; Gaudiũ eſt in cœlo angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiã agente. APOLLONIVS: Quid amplius profuit vſurario, eleemoſynæ, an contritio? CAESARIVS: Hoc ſecurè dico, quia ſi contritio defuiſſet, modicum illi eleemoſyna profuiſſet. Vis audire quantum Deus acceptet eleemoſynas vſurarij? APOLLONIVS: Volo, & deſidero.

Lucæ 15.

CAPVT XXXIII.

CAESARIVS.

MVltorum ore celebratur adhuc Coloniæ factum cuiuſdam vſurarij, in eccleſia S. Gereonis martyris ſepulti, qui cùm eſſet diues & auarus, tandẽ diuina miſericordia cõpun-

ctus, sacerdotem adijt, confessionem fe-
& vt Deum pro peccatis suis placaret, pol-
tus est quia omnia sua pro illius nomine
peribus erogaret: cui sacerdos respondit; In
de panibus tuis eleemosynas, ita vt cistam
is impleas, claudesque illam; qui cùm die
ra eandem arcam aperuisset, quot ibi posu-
eleemosynas, tot in ea reperit bufones; cui
sacerdos diceret; Vides nunc quantũ Deo
eant eleemosynæ de vsura? territus ille re-
dit; Domine quid faciam? Si vis, inquit, sal
ieri, hac nocte inter vermes istos nudus ia-
. Mira contritio: Ille, licet tale stratũ nimis
orreret, vermibus tamen morituris immor
præponens, tum timore gehennæ, tum
re cœlestis patriæ, nudus se super vermes
uit: Sacerdos verò arcam ipsam adijt,
sit, & abijt; quam die postera cùm aperuis-
ihil præter ossa hominis ibidem inuenit,
in porticu prædicti martyris sepulta, di-
ur tantæ esse virtutis, vt vsque hodie, nul-
ufo terminos eiusdem viuus possit intra-
POLLONIVS: Si eleemosynę vsurariorum
ntur in bufones, reliqua eorum substan-
ales ex se gignet vermes? CAESARIVS:
es infernales, vermes immortales, de qui-
er Isaiam in persona talium dicitur; Ver-
orum nõ morietur, & ignis eorum non ex *Isai.66.*
etur; & erunt vsque ad satietatem visio-
mni carni. Subtus eos sternetur tinea, &
ra eorum comedent immortales vermes *Isai.14.*
nę, animas semper rodet vermis cõscien-
APOLLON. Potuit ne ergo Abbas ille,
o superius dictum est, ex pecunijs vsurarij
uosas pro anima eius facere eleemosynas?

CAESARIVS: Prius, ficut me memini dixiffe, vfuras pro pofsibilitate reftituit, de reliquo eleemofynas fecit, hoc in ifto factum non eft: quod autem hoc liceat, ex hoc quod fequitur exemplo docebitur.

CAPVT XXXIIII.

TEmporibus Philippi regis Francorum, qui hodie regnat, erat in ciuitate Parifienfi vfurarius quidam ditifsimus, Theobaldus nomine. hic cũ haberet poffefsiones plurimas, infinitasq; pecunias ex vfuris congregatas, diuinitus compunctus, ad magiftrum Mauritium eiufdem ciuitatis Epifcopum venit, eiufq; confilio fe commifit. Ille verò cùm in ædificatione ecclefiæ beatæ Dei genitricis Mariæ nimis ferueret, confuluit ei, quatenus pecunias fuas ad ftructuram inchoati operis contraderet: qui huiufmodi cõfilio aliquantulum fibi fufpecto, adijt magiftrum Petrum Cantorem, verba Epifcopi ei infinuãs; cui ille refpondit; Non dedit tibi bonum confilium hac vice, fed vade, & fac clamari per ciuitatem fub voce præconis, quia paratus fis reftituere omnibus, à quibus aliquid fupra fortem accepifti: Factumque eft ita. Deinde rediens ad magiftrum ait; Omnibus ad me venientibus, tefte confcientia, omnia reftitui ablata, & adhuc fuperfunt plurima. Tunc ille; Modò, inquit, poteris eleemofynam dare fecurè. Retulit mihi dominus Daniel Abbas Sconauiæ, quod ad confiliũ eiufdem Cantoris, per plateas ciuitatis nudus in fuis femoralibus inceſſerit, feruo cum virga fe impellente, ac dicente; Ecce ifte eft ille, quem pro fuis pecunijs principatus honorabat, qui filios nobilium ob-

obſides tenebat. APOLLONIVS: Ex his duobus vſurarijs plenius agnoſco virtutem cõtritionis, quia vt conſidero, de cuius corde fons eius ſcaturit, nullus labor, nullus horror, nullus pudor, venas illius obſtruere valebit. CAESARIVS: Verum dicis, quia contritio quæ timore paruæ pœnitentiæ exſiccatur, fontem nõ habet vnde fluat. APOLLONIVS: Videtur mihi vſura multum eſſe defectiuæ naturæ, quia raro ad tertiam, ſiue quartam illam durare videmus generationem. CAESARIVS: Non ſolum defectiuæ, ſed & conſumptiuæ naturæ eſt, quia, vt dicis, in ſe celerius deficit, & nonnunquam ſibi admixta, ſiue coniuncta, conſumit. APOLLONIVS: Da exemplum. CAESARIVS: Hæc quæ dicturus ſum, à quibuſdam Abbatibus ordinis noſtri audiui, ſed nomen non retinui loci, in quo contigit.

CAPVT XXXV.

VSurarius quidam, cuidam ordinis noſtri Cellerario, quandam pecuniæ ſuæ ſummam commiſit reſeruandam; quam ille ſignatam in loco tuto, iuxta pecuniam monaſterij, repoſuit. Poſtea cùm vſurarius depoſitum repeteret, Cellerarius arcam reſerans, neq; illã, neq; ſuam inuenit: qui cùm vidiſſet arcæ ſeras intactas, & ſignacula ſalua ſacculorum, ita vt nulla eſſet de furto ſuſpitio, cognouit, quod pecunia vſurarij deuoraſſet pecuniam monaſterij. Ex quo colligitur, quod per eleemoſynam vſuræ, monaſterij ſubſtantia non augeatur, ſed deficiat. APOLLONIVS: Magna ſunt, quæ dicta ſunt de contritione, ſed quæro, ſi is qui oculos non habet, contritionem habere poſſit,

sit, cùm sine oculis flere non possit. CAESARIVS: Contritio non est in lacrymis, sed in motu cordis, cuius signa lacrymæ sunt oculorum, cùm & cor lacrymas suas habeat.

Capvt XXXVI.

Nobilis excæcati cõtritio.

DVx Henricus Saxo, pater Ottonis Imperatoris, tempore quodam virum quendam nobilem pro suo scelere exoculauit; Deus verò ex sua misericordia excœcationis pœnam viro conuertens in medicinam, tantam cordi eius contulit contritionem, vt iugiter peccata commissa defleret, & pro desiderio patriæ cælestis, semper suspiraret. Non recedebat de ecclesia beatæ Dei genitricis Mariæ in Hildesshem, orationibus, & ieiunijs vacans. Casu contigit, vt stultus quidam verbum stultum, eo audiente, proferret dicens; Qui hic oculos non habet, nec in futuro oculos habebit, quibus Deum videat: de quo verbo turbatus nimis, dum quotidie gemeret, nec verborum consolationem reciperet, à multis culpatus, respondit; Nisi mihi ex scripturarum auctoritate probetur, consolari non potero. Quod ei facilè probari potuit à viris literatis, quorum in eadem ciuitate copia fuit. APOLLONIVS: Quomodo autem probatur? CAESARIVS: Saluator dicit electis; Capillus de capite vestro non peribit: super quem locum dicit Augustinus; Perit caput, vbi non perit capillus? vbi non perit palpebra, perit oculus? Quasi diceret, Non: nam omnes mortui integraliter resurgent: Mali, vt in omnibus suis membris puniantur; Boni, vt in omnibus remunerentur. Hoc securè dico & credo, quod om-

Lucæ 21.

omnis homo, ſiue iuſtus ſit, ſiue peccator, ſi in contritione etiam minima deceſſerit, Deum viſurus ſit. Ad quam viſionem nos perducere dignetur Dominus noſter Ieſus Chriſtus, ſplen dor gloriæ, qui cum Patre & Spiritu Sancto viuit & regnat Deus, per infinita ſæcula ſæculorum, Amen.

Libri ſecundi finis.

CAPITA LIBRI tertij.

De

exemplo

DE

DE CONFESSIONE LIBRI TERTII

CAPVT I.

CAESARIVS:

Contritio debet habere coniunctum confitendi propositū.

SINE desiderio confessionis, quia infructuosa est omnis contritio, videre debemus quid sit confessio, qualis esse debeat, quæ sit eius virtus, quis fructus. APOLLONIVS: Si sine proposito confessionis informis est contritio, necessarium est scire ista nouitijs maximè, qui mox post conuersionem suam omnia peccata, quæ commiserunt, tenentur Abbati suo confiteri: sicut sum à te edoctus, & in memetipso expertus. CAESARIVS: Confessio tantum bonum est, vt solo desiderio eius, etiamsi necessitas ipsum actū excludat, peccata dimittantur. vnde Psalmista dicit; Dixi, Cōfitebor aduersum me iniustitiam meam Domino; & tu remisisti impietatem peccati mei. dixi, id est, deliberaui. APOLLOVS: Quid est confessio? CAESARIVS: Scire debes, triplicem esse confessionem, laudis, fidei & criminis. De confessione laudis Saluator in Euangelio dicit; Confiteor tibi pater Domine cœli & terræ. De confessione fidei dicit Apostolus; Corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutē. De confessione verò criminis ait Apostolus Iacobus; Cōfitemini alterutrum peccata vestra, vt saluemini. Initiū enim iustitiæ

Psalm. 31.

Confessiō triplex.

Matth. 11.

Rom. 10.

Iacob. 5.

tiæ confeſsio eſt peccatorum: vnde ſcriptum eſt in libro Machabęorum; Iudas præcedet vos in bellum, id eſt, confeſsio. Confeſsio criminis eſt, per quam latens animæ morbus aperitur, ſpe veniæ conſequendæ. Hæc multiplex eſſe debet, voluntaria, feſtina, debita, verecunda, generalis, ſpecialis, indiuidualis, nuda, integra, diſcreta, accuſatoria, amara, ſolicita, meticuloſa, vera, æſtimatiua, hilaris, propria, pluralis, frequens. Breuiter iſta tranſcurro, nec ad plenum, ſtudio breuitatis, elucido, quia ad exempla feſtino. APOLLONIVS: Habetne auctoritatem confeſsio à veteri teſtamento? CAESARIVS: Confeſsio ſacramentum eſſe dicitur veteris teſtamenti, figuris manifeſtis in illo declarata, verbis mandata, & exemplis confirmata. Leproſus ad arbitrium ſacerdotis mundus vel immundus iudicatur. Vnde Saluator cuidã leproſo à ſe ſanato dixit; Vade oſtende te ſacerdoti. In quatuor verbis huius clauſulæ, quatuor videntur mihi eſſe conſideranda, quæ maximè in cõfeſsione ſunt obſeruanda, videlicet, vt ſit feſtina, vt ſit nuda, vt ſit integra, vt ſit debita, id eſt, vt fiat proprio paſtori. Ac ſi dicat Dñs: Vade, vt confeſsio tua ſit cita vel feſtina; oſtende, vt ſit nuda; te, vt ſit integra; ſacerdoti, vt ſit debita. Quem gratia Ieſu mundat intus per contritionem, vt foris mundus iudicetur, oſtendere ſe debet ſacerdoti per confeſsionem. Vnde ſponſus voce confeſſoris in Canticis Canticorum loquitur ad contritum peccatorem; Oſtende mihi faciem tuam, per cordis contritionem, ſonet vox tua in auribus meis, per oris confeſsionem. Quid manifeſtius hac figura? Quod verbis mandata ſit, teſtis eſt

1. Mach. 2

Confeſſio peccati quid, & qualis.

Leuit. 13. 14.

Matth. 8.

Cant. 2.

Pro-

Psal.104. Propheta Dauid, qui dicit; Confitemini Do-
Psal.36. mino quoniam bonus. Item; Reuela Domino viam tuam,subaudi per cõfessionem.Et in Isaia
Isaiæ 43. secundũ Septuaginta; Dic tu iniquitates tuas vt iustificeris.Quod autem exemplis sit confir-
2.Reg.12. mata,exemplum nobis est ipse Dauid,qui super peccato Bersabeæ, venienti ad se Nathã respondit dicens,Peccaui Domino. APOLLONIVS: Miror vtrum maior sit virtus in cõtritione,siue in confessione. CAESARIVS: Non nisi per contritionẽ peccatori culpa dimittitur, & hoc sub quadã conditione,scilicet vt confessio subsequatur: quod si necessitas illam excluserit,defectum illum summus sacerdos supplebit. Est tamen confessio signum contritionis,cuius virtutem & fructum, magis tibi exemplis, quàm scripturarum testimonijs ostendere proposui.

CAPVT II.

Virtus Cõfessionis. Miles quidam in villa quadam habitauit, cuius vxorem eiusdem villæ sacerdos per adulterium maculauit: dictum est militi quia sacerdos rem haberet cũ vxore sua. Ille, cùm vir prudens esset, nec verbis facilè crederet, nullam de hoc facere mentionem voluit vxori, siue sacerdoti, veritatem verius volens experiri, non tamen sine suspicione fuit. Contigit vt in quadam villa, non multum à militis villa remota, quidam obsessus esset, in quo dæmonium tam nequam erat, vt coram astãtibus improperaret peccata, quæ ꝑ cõfessionem veram non fuissent tecta. Quod cùm miles ex multorum didicisset relatione, rogauit suspectum sibi sacerdotem, vt ad colloquiũ quod-

dam

dam secum ire non recusaret. Et acquieuit sacerdos. Cùm venissent simul in villam, vbi erat obsessus, cõscius ipse sibi sacerdos, suspectum cœpit habere militem, quia non latebat eum, quod obsessus à tam nequam dæmone in eadem villa habitaret, timensque vitæ suæ, si à dæmone proderetur, necessitatem naturæ simulans, intrauit stabulum ad seruum militis, pedibusq; eius prostratus, ait; Rogo te propter Deum, vt audias confessionem meã. Quem seruus expauescens, leuauit, audiens, quæ ab illo dicebantur. Facta verò confessione, cùm sibi sacerdos iniungi peteret pœnitentiam, seruus satis prudenter respõdit illi dicens; quantum alteri sacerdoti pro tali crimine iniungeretis, hoc sit satisfactio vestra, sicq; exiens iam securior, cùm milite ad ecclesiam venit, in qua dæmoniosum offendẽtes, requisitus est à milite in hæc verba: Nosti aliquid de me? Hoc enim ex industria factũ est, vt iam dicto sacerdoti tolleret suspicionem. Cui cùm dæmon nescio quid responderet, adiecit; Quid tibi videtur de isto domino? respondit ille; Nihil de eo scio. Et cùm hoc dixisset lingua teuthonica, mox latinè subiunxit: In stabulo iustificatus est: Nullus tunc aderat clericorum. APOLLONIVS: Satis puto, quod non sponte sua illa hora latinista factus sit diabolus. CAESARIVS: Non est permissus loqui teuthonicè, ne miles verbum, & ex verbo factum intelligeret, nec tamen tacere licuit, vt virtutẽ cõfessionis sacerdoti ostẽderet. APOLLONIVS: Magna est virtus confessionis, quæ & crimen adulterij à memoria diaboli deleuit, & hominem ab imminenti periculo

culo liberauit. CAESARIVS: Audi & fructum huius confessionis. Sacerdos non immemor collati sibi beneficij, seculum deseruit, & in quodã cœnobio ordinis nostri monachum se fecit: adhuc viuere putatur, sicut didici à quodam Abbate ordinis Cistereiensis. APOLLONIVS: Prophetia huius proterui dæmonis, causa ei extitit magnæ salutis. CAESARIVS: Narrauit mihi & aliud penè simile huic.

CAPVT III.

Simele exemplum.

CViusdam militis vxor, proprium seruum admiserat, libidinis igne succensa: cum quo cùm per tempus aliquod occultè peccasset, nec iã latere posset, ad aures mariti peruenit. Ille verò de verbo dolens, nec tamen verbis ad plenum credens, tacuit, sciens, se inuestigante, rem tam nephariam diu non posse occultari: Et quia vir erat diues & honestus, vxorisq; fama tam inops & inhonesta, maluit rem inexpertam per silentium ad tempus tegere, quàm se, & vxorem, genusque tam suum, quàm illius, per suspiciones dehonestare. Interim vbique diuulgatum est, in tali villa obsessum quendam esse, nescio tamen si idẽ fuerit, de quo superius dictum est, qui nemini parceret, sed præsentib⁹ peccata occulta obijceret, & improperaret. Quod cùm audisset miles, sperans per illum rei veritatem discere, assumpto secum seruo, cæpit illò pergere, viæ causam seruo penitus ignorante. Venientibus eis ad nemus quoddam, cùm dominus declinaret in semitam quandam, quæ ad dæmoniaci tendebat villam, cœpit seruus valdè pauere, sciens pro certo, se vltra viuere

uere non posse, si crimen adulterij proderetur à dæmone. Positus in tanto timore, dum in cogitationibus suis fluctuaret, hominem in eodem nemore ligna incidentem audiuit; immisitque Dominus menti eius, quem eadem hora satis diligenter inuocauerat, quod contra imminens periculum, confessio summum foret remedium. Et diuertens à domino, quasi ad satisfaciendum naturę, venit ad rusticum, confessus est peccatum, suscepit pœnitentiam. Statim reuersus ad militē, de tali opere nihil suspicantem, simul venerunt ad dæmonem: qui cùm seruum adulterum, imò de adulterio iam iustificatum, diligentius intuitus fuisset, ait miles; Dic si aliquid nosti de illo; Respondit dæmon; Multa de eo noui, quæ nunc ignoro. Sicque per virtutem confessionis liberatus est seruus à morte, & dominus à suspicione. Vides quantum valeat vera confessio? APOLLONIVS: Quæ est vera confessio? CAESARIVS: In qua firmum propositum est satisfaciendi. APOLLONIVS: Quid si ipsa satisfactio iniuncta negligitur? CAESARIVS: Si ipsa negligentia nō fuerit ex infirmitate, siue ex necessitate, sed iniuncta pœnitentia, vt sæpe contingit, paruipenditur & contemnitur, peccatū iam dimissum reuertitur: etiamsi peccatū fuerit veniale, & pœnitentia per obliuionem negligatur, nō dico quod pœna illius peccati per illam obliuionem deleatur.

CAPVT IIII.

Satisfactio iniũcta in Confessione, non negligẽda.

SAcerdos quidam in domo noſtra, ſicut ab eius ore audiui, die quadam confeſsionem fecit de illuſione nocturna; iniunctus eſt ei pſalmus vnus pro ſatisfactione; quem cùm per obliuionem negligeret, eadem die, circa loca genitalia tantum cœpit pruritum & ardorem ſentire, ac ſi carni eius ardentes vrticæ eſſent appoſitæ: qui quidem territus, cùm tactu exploraret quid eſſet, & nihil ibidem inueniret, recordatus eſt pſalmi iniuncti & neglecti, imputansque immiſſam pœnam eidem tranſgreſsioni, pſalmum dixit, & dolor conquieuit. Confitens fugere debet obliuionem. Audi aliud exemplum.

CAPVT V.

CAnonicus quidam in Steynuelt ordinis Præmonſtratenſis, ſicut mihi retulit canonicus quidã Monaſterienſis, valde laudabilis vitæ fuit, quem quaſi ad fugandum dæmonem de obſeſſo, Prior ad oſtium monaſterij ſecum eduxit. Quo viſo, mox diabolus per os hominis clamauit; Ego quædam de eo ſcio, propter quæ eum non timeo. Non tamen permiſſus eſt eadem publicare, eò quod minima eſſent, ne viro ſancto verecundiam inferret. Ille verbum intelligens, remordente conſcientia intrauit, culpam confeſſus redijt, & ſi dæmon adhuc aliquid ſciret inquiſiuit; Reſpondit dæmon; Adhuc aliqua culpæ veſtigia apparent in te, eò quod non ſit ſubſecutus ſtimulus, plagam virgarum intelligens. Iterum intrauit iuuenis, iniũctam accepit diſciplinam, reuerſuſque, ſi ſciret aliquid interrogauit; Reſpondẽte diabolo, per

iudicium

iudiciū meū nil modò noui de te, satis ædificati sunt fratres. APOLLONIVS: Non modicū me turbat, quod inimicus in sancto viro post confessionem factam, aliquod deprehendere potuit signum peccati. CAESARIVS: Deus permisit ad eius bonum. Quanto quis perfectior, tanto pro sua culpa delenda esse debet solicitior. Disciplinam iniunctam, quam mox accipere potuit, maximè contra diabolum pugnaturus, differre nō debuit. Nam in supradictis duobus, sacerdote scilicet & seruo militis, quorum confessio neque debita fuit, neque aliqua adhuc exterior pœnitentia subsecuta, diabolus nulla peccati vestigia deprehendere potuit. APOLLONIVS: Placet quod dicis, quia necessitas fuit in causa. Sed nosse vellem differentiam inter verā falsamque confessionem. CAESARIVS: Quanti ponderis confessio sit vera, & quàm inefficax confessio sit ficta, per subiecta dinosces exempla.

CAPVT VI.

Dæmonis virginem tentantis nequitia.

Tempore illo, quo Scholasticus Coloniensis Oliuerus crucē prædicauit in partibus Brabantiæ, sicut mihi narrauit Bernardus monachus noster, tunc eius collega in prædicatione, fuit ibi puella quædam religiosa, & voto virginitatis gloriosa, orta de Niuella. Inuidens diabolus tantæ virtuti, in specie viri admodū pulchri, satisque decenter vestiti apparens virgini, cœpit illam verbis amatorijs solicitare, clenodia offerre, laudare coniugij fœcunditatem, virginitatis vituperare sterilitatem. Cui virgo, nesciens quis esset, respondit: Virum ducere non propono, Christi

amori nuptias carnales poſtpono, & contemno. Cumque laſciuus ſpiritus nimis eſſet ei importunus, in diuerſis locis ad illam veniens, ſciens puella multas eſſe virgines ſe pulchriores, nobiliores, atque ditiores, cœpit amatorem fantaſticum habere ſuſpectum, ita vt ei diceret; Bone domine, quis, vel vnde eſtis, quod tanto mihi deſiderio copulari affectatis? Cumque ille inuitus ſe proderet, & virgo tanto propenſius inſtaret, tandem dæmon neceſsitate compulſus, confeſſus eſt dicens; Ego ſum diabolus. Ad quod verbum illa expaueſcens, reſpondit; Vt quid ergo exigis carnale coniugium, quod naturæ tuæ dinoſcitur eſſe contrarium? At ille, Tu tantũ mihi conſenti, nihil aliud à te niſi copulæ conſenſum requiro. Ad quod puella reſpondit; Modò omnino tibi contradico, fugans illum ſanctæ crucis ſignaculo: venienſque ad ſacerdotem, reuelauit illi dæmonis inſidias; à quo ſatis edocta ne maligno conſentiret, reuerſa eſt in domum ſuam. Dæmon verò poſt confeſsionem eam omnino nõ deſerens, de remoto tamen alloquens, in tantum illam vexauit, vt quaſlibet immunditias in eius ſcutellam mitteret cùm manducaret; vnde & mulierum cuſtodiæ ei adhibitæ ſunt. In quacunque domo illa fuit, illic dæmon reſponſa dedit: ab omnibus quidem audiebatur, ſed à ſola puella videbatur, eratque tam nequam idem ſpiritus, vt præſentium peccata detegeret, crimina improperaret, nec aliquod peccatum eum lateret, niſi quod vera confeſsio tegeret. Oſtẽdit & alia ſigna nequitiæ ſuæ. Stercora, ollaſque confractas fimo plenas, ſuper cõfluentes ſpargebat. Dixerunt ei quidam: Noſti ô dia-

Peccata per verã confeſsionem expiata, dæmon nõ cognoſcit.

ô diabole dominicã orationẽ? respondente illo, optimè scio, rogat⁹ illã dicere, ait, Pater noster qui es in cælis, nomẽ tuũ, fiat volũtas & in terra, panẽ nostrũ quotidianes da nobis hodie, sed libera nos à malo. Et cũ plures in eadem oratione fecisset saltus atq; barbarismos, cachinnãdo subiunxit: Ecce sic vos laici dicere, soletis orationem vestram. Requisitus etiam de symbolo, dixit se bene, & optimè scire, sic incipiens: Credo Deum patrem omnipotentem. Cui cùm quidam dicerent, Dicere debes, Credo in Deũ; illeque subiungeret, Crede Deo, viri literati, qui tunc erant præsentes, diaboli verbũ notantes, & vim accusatiui intelligentes, institerũt vt diceret, Credo in Deum; & non poterant eum ad hoc inducere. APOL. Vellem & ego scire, quid sit Credere in Deũ. CAESAR. Credere in Deũ, est ꝑ dilectionem ire in Deũ: Vnde Saluator ait; Omnis qui viuit, & credit in me, habet vitã æternã. Dæmon, sicut dicit Apostolus Iacob⁹, credit & cõtremiscit, sed nõ diligit. Credit Deum esse credit verba eius vera esse, sed nõ credit in eũ, quia non diligit eum. Salutationem verò Angelicam idem dæmon incipere non potuit, cùm tamen se illam scire profiteretur. APOLLONIVS; Cùm dignior sit oratio Dominica salutatione Angelica, miror cur permissus sit dicere illam, & non istam. CAESARIVS: Voluit hoc fieri Dominus, tum propter honorem matris, tum propter eminentiam sacramenti suæ incarnationis. Quantæ virtutis sit eadem salutatio, per quam initiata est humani generis redemptio, ex sequentibus plenius agnosces. Interrogatus idem dæmon, cur ita raucam haberet vocem, respondit; Quia semper ardeo. Dice-

Ioan. 11.
Iacob. 2.

bat eadem puella: quotiens veniebat ad me, cauit ne eum videre possem à dorso. APOLLONIVS: Miror quare hoc fecerit? CAESARIVS: Dæmones, sicut intellexi ex alia quadam visione, posteriora non habent; Vnde quidam dæmon puellæ cuidam apparens, frequentius, cùm ab ea diuertens semper retrocederet, interrogatus cur hoc faceret, respōdit; Licet corpora humana nobis assumam⁹, dorsa tamē nō habemus. APOL. Expecto exemplū, per ꝙ fictæ vereq; confessionis differētiam cognoscam. CAES. Hoc in prōptu est. Fuit in vicino vir quidam, qui supra dictum dæmonē audire nimis desiderans, propter turpia quædam, quæ commiserat peccata, appropinquare nō audebat, timēs sibi illa corā omnibus improperari: & veniens ad sacerdotem, confessus est vniuersa, volūtate tamen peccandi retenta: factusque ex eadem confessione securior, ad domum venit. Mira res; mox vt limen attigit, & introspexit, dæmon in aëre clamauit; Amice veni huc, veni, certè te bene dealbasti. Et statim coram omnibus, omnia eius peccata turpia, licet confessa, prodidit, in tantum illum confundens, vt eadem hora esse voluisset in ortu solis. Tristis effectus, & conscientia accusante in se reuersus, ad sacerdotē redijt, quæ gesta sunt retulit, confessionem iterauit, & quia de reliquo emendatius viuere vellet, de corde pollicitus est Deo & sacerdoti. Tunc sacerdos, modò, inquit, reuertere securus, non te confundet amplius. Et fecit sic: Intrante eo domum, quidam ex circumsidentibus dæmoni dixerūt; Ecce amicus tuus iterū venit: quibus ipse respōdit; quis est? Ille, inquiunt, cui paulo ante tam turpia peccata improperasti. Respondit dæmō; Ego

Confessionis fictæ & veræ effectus.

Ego nihil ipsi improperaui, neque aliquid de eo noui mali. Et æstimarunt dæmonem mentitum fuisse, hi qui hominis ignorauerunt confessionem, sicque per virtutem confessionis, ipse euasit notam maximæ confusionis. In eadem domo matrona quædam cum cæteris sedebat, filiam iuuenculam, sicut mos est matribus, sub pallio tenens, quæ cùm dæmonem, nescio in quo prouocasset, clamauit ipse; Putas filiam tuam sub tuo mantello sedentem virginem esse? væ tibi, malè eam custodisti. Dicente muliere, mentiris; respondit ille, Nequaquam mentior, si non credis, interroga Petronillam, illa bene dicet tibi veritatem: Erat enim eadem Petronilla mulier quædam stupri puellæ conscia. His verbis auditis, mater filiam à se repulit cum indignatione dicens; Recede à me immunda, nunquam tibi aliquid boni continget ex parte mea Illa bene sibi conscia, simulatis lacrymis egressa est eiulans, dæmonem mentitum fuisse affirmans, inspirataque à Deo ad vicinum cucurrit sacerdotem, commissum peccatum confessa est, & quia nunquam de cætero carnem suam illicitè coinquinaret, promisit. Tunc à sacerdote suasa, & quid dicere deberet diligenter edocta, reuersa est ad matrem, quæ nondum recesserat à loco, dixitq; illi: Verè mater multum peccastis, sine causa me tam grauiter confundendo, & tam immisericorditer repellendo, propter verba dæmonis huius, qui totus mēdax est, & pater eius. *Ioan. 8.* Cœpitq; lacrymari. Commota mater, tam verbis, quàm lacrymis filiæ, dixit ad dæmonem; Dic inique, vt quid tale crimen imposuisti filiæ meæ? Respondit ille: Quid enim mali locut⁹ sum de filia tua: bona est, & mūda,

nihil de ea mali noui, vel dixi. Sicq; puella, sicut vir supradictus, per beneficium confessionis liberata à suspicione fornicationis, ad matris gratiam reducta est. APOLLONIVS: Quid est quod diabolus stuprum ante confessionem nouit, & Petronillam stupri consciam nominauit, virum verò stupri auctorem non expressit? CAESARIVS: Satis puto de peccato illum egisse pœnitentiam, per quam diabolo culpæ subtraxerat notitiam. APOLLONIVS: Placet quod dicis, sed recordor adhuc supradictæ virginis de Niuella, & non desino mirari, quod dæmon, cùm spiritus sit, copulam carnalem contra suam naturam concupiscat, & requirat. CAESARIVS: Non mirum quod dæmones fœminas procantur, sed quod illis cõmiscentur mirabile est valdè. APOLLONIVS: Meministi hoc vnquam contigisse? CAESARIVS: Et memini, & legi, & vt fœminæ cautæ reddantur, quæ fortè hæc, quæ dicturus sum legent, vel audient, diuersa, quæ nostris contigerunt temporibus, exempla replicabo; quæ vt maiorem firmitatem habeant, prius vnum, quod in miraculis sancti Bernardi legitur, breuiter præmittam.

Lib. 2. vitæ S. Bernardi. c. 6.

CAPVT VII.

De incubis.

MVLIER quædã in regione Nanneti à quodam petulante dæmone sex annis, habito eius consensu, incredibili libidine vexata est: apparuerat ei in specie pulchri militis, & sæpè abutebatur ea inuisibiliter, marito eius in eodem lecto cubante, lasciuus ille spiritus. Quæ anno septimo timore correpta, veniente in prædictam ciuitatem

tem sancto Bernardo Clareuallis Abbate, misera mulier ad pedes eius corruit, passionem horribilem,& ludificationem diabolicam multis cum lacrymis confessa, succurri sibi flagitauit. A quo consolata, & quid facere deberet edocta, post confessionem diabolus ad illam accedere non potuit, sed tamen eam verbis terruit, & quia post Abbatis decessum ad eius supplicia reuerteretur, acerrimè minabatur; ita vt qui fuerat amator, crudelissimus fieret persecutor. Hæc cùm sancto indicasset, proxima die dominica, cum duobus Episcopis, accensis candelis, cum omnium fidelium, qui erant in ecclesia subscriptione, anathematisauit fornicatorem spiritum autoritate Christi, tam ad illam, quàm ad omnes alias mulieres, ei deinceps interdicens accessum. Extinctis verò illis sacramentalibus luminaribus, tota virtus dæmonis extincta est, & mulier post generalem confessionem peccatorum suorum communicans, plenè liberata est. Hæc nostris temporibus contigerunt. APOLLONIVS: Stupenda sunt ista. CAESARIVS: Audi adhuc alia exempla his penè simillima, multo tamen recentiora.

CAPVT VIII.

Bonnæ in parœcia sancti Remigij ante paucos annos sacerdos quidam fuit, Arnoldus nomine, filiam habens speciosam, quam nimis diligens, quia pulchra erat, propter iuuenes, & maximè canonicos Bonnenses, ei custodiam tantam adhibuit, vt quotiens de domo exiret, in solario domus illam clauderet. Die quadam apparens ei diabolus in specie viri,

cœpit animum eius in amorem suum intus suggestione latenti, foris locutione blandienti, inclinare. Quid plura? Persuasa misera, & corrupta, sæpius postea dæmoni ad suam pernitiem, consensit. Vna dierum sacerdos solarium ascendens, filiam gementem flentemque inuenit; à qua causam doloris vix extorquere potuit. Confessa est patri, quod delusa esset à dæmone & oppressa, ideoq; se meritò dolere, quæ etiam ita dementata est, & alienata à sensu, tum ex dolore, tum ex diabolica operatione, vt vermiculos, quos de sinu colligebat, in os mitteret & masticaret. Tristis effectus pater, misit illam trans flumen Rhenum, sperans eam ex mutatiōne aêris aliquid posse meliorari, & ob fluminis interpositionem, ab incubo dæmone liberari. Transmissa puella, apparuit dæmon sacerdoti, apertis ei vocibus dicens; Male sacerdos, quare abstulisti mihi vxorem meam? malo tuo hoc fecisti. Et mox trusit eum in pectore tam validè, vt sanguinem vomens, tertia die moreretùr. Huius rei testis est Abbas noster, testis etiam Gerardus monachus noster, aliquando Bonnensis Scholasticus, quibus res bene innotùit.

CAPVT IX.

IN villa Briseke, quæ vicina est castro Rinecke, sicut mihi narrauit Arnoldus monachus noster, qui tunc temporis rem gestam intellexit, ante hos annos duodecim mulier quædam fuit, quam dæmon quidam, eo quo prædictum est modo, corrupit. Sedente ea die quadam in taberna, cordis cœpit defectum sentire; timensq; adesse mortem, vocari sibi celerius

rius petiuit sacerdotem. Cui cùm dœmonis ludificationem, & horrendam illam, qua septem annis laborauerat, dixisset commixtionem, lingua deficiente, in ipsa confessione spiritum efflauit: quæ cùm incredibili libidine à libidinis autore vexaretur, nunquam alicui dicere voluit, vel potius ausa non fuit, vel, quod credibilius est, in illius amore delectabatur. APOLLONIVS: Si dæmones talia, cùm eis permissum fuerit, facere possunt, valdè cauendum est fœminis, ne eis occasionem præbeant, vel aliquo consensu posse tribuant. CAESARIVS: Non solum in his cauendum mulieribus, sed & viris, quia sicut dæmones per formas virorum, vt dictum est, fœminas ludificant & corrumpunt; ita per species, fœminarum viros seducunt & decipiunt. Lege Vitas patrum & inuenies ibi quosdam viros perfectos, per fantasmata mulierum delusos, confractos, & deiectos. Dicam tibi & aliqua exempla, quibus cognosces viros à dæmonibus in specie mulierum ludificatos.

CAPVT X.

De Dæmonibus succubis.

PRumiæ Scholasticus quidam fuit, Ioannes nomine, vir quidem literatus, sed leuis & lubricus. Isti, sicut de eo dicebatur, & sicut ab Abbate eiusdem monasterij audiui, fœmina quædam promiserat, quod tali nocte ad eum veniret: Nocte condicta, illa quidem nō venit, sed in eius specie, consimiliq; voce diabolus clerici lectū ascendit: quē putans fœminā bene sibi notā esse, cognouit eum. Manè surgens, cùm dęmonem, quem fœminam esse putauit, egredi cōpelleret: Respondit ille; Cū quo putas te hac nocte iacu-

iacuisse? cumq; ille diceret, Cum tali fœmina. Respondit dæmon, Nequaquam, sed cum diabolo. Ad quod verbum Ioannes, sicut mirabilis fuit, ita mirabile verbum, quod dicere verecundor, respondit, diabolum irridens, & de opere nil curans.

CAPVT XI.

IN ciuitate Susatia ciuis quidam erat Henricus nomine, cognomento Gemma; huius officij fuit vinum in tabernis vendere: habebat autem tabernam aliquantulum à domo sua remotam. Qui cùm nocte quadam secundum consuetudinem, tardè de taberna rediens, & pecuniam de vino collectam secum portans, domum festinaret, vidit quandam speciem muliebrem in alba veste & linea stantem in loco quodam, vbi ciues solent placitare. Nihil mali de ea suspicans, cùm ad locum venisset, illa per vestem hominem traxit, & ait; O amice, diu te hic expectaui, amare me debes. Illo vestem de manu eius excutiente & dicente, sine me ire, luxuriæ tuæ non consentiam, sed vadam ad vxorem meam. Illa fortiter institit, ad commixtionem eum inuitans. Quæ cùm verbis non proficeret, inter brachia sua virum tollens, & multum comprimens, in aêra leuauit, atque vltra monasterium sancti Patrocli, quod satis altum est, illum transferens, in pasculo deposuit. Qui dimissus, extra mentem factus, cùm post horam resumptis viribus respirasset, surrexit, & ad domum suam claustro vicinam, manibus pedibusque reptando, cum labore veniens, ad ostium pulsauit. Surgente familia, vt lumen accēderent, clamauit ille; Nolite lumen accendere, non

non enim mihi expedit illud videre. Et reclinauerunt eum in lectulo suo, quia debilis erat valdè, tam in sensu, quàm in corpore. Tribus noctibus continuè intempesta nocte, idem dæmonium pulsauit ad ostium, Henrico clamitante; Scio quia propter me venit; scio quia propter me pulsat. Postea superuixit annum, debilis & infatuatus. Hæc mihi retulit monachus noster Theodericus Susatiensis, dicens celebre esse valdè in eadem ciuitate, cuius frater adhuc viuit in ecclesia sancti Patrocli canonicus. APOLLONIVS: Si dæmones hominibus in assumptis corporibus commiscentur, sicut diuersis iam exemplis ostensum est, miror si de fœminis possent generare, siue de viris concipere & parere. CAESARIVS: De hac quæstione soluenda, nihil noui scio, sed quod in antiquis historijs legi, hoc replicabo.

CAPVT XII.

DVm gens Gothorum ex Asia migraret in Europam, sicut in gestis legitur, haberetq; mulieres deformes in suo comitatu, eiecit illas, timẽs ne liberos nimis deformes gigneret, sicque nobilitatem Gothorum deformaret: Quæ de castris extrusæ, cùm errarent in nemore, accesserunt ad illas incubi dæmones, genueruntque ex eis filios & filias, ex quibus processit fortissima gens Hunorum. Legitur etiam Merlinus propheta Britannorum ex incubo dæmone, & sanctimoniali fœmina generatus. Nam & reges, qui vsque hodie regnant in eadem Britannia, quæ nunc Anglia dicitur, de matre fantastica descendisse referuntur. Merlinus verò homo rationalis & Christianus fuit, multa futura

tura prædixit, quæ quotidie implentur. APOLLONIVS: Si homines ex vtriusque parentis semine concipiuntur tantum & nascuntur, quomodo dicendi sunt homines, qui partim ex homine, partim ex dæmone, carnis suæ trahunt originem? Nunquid resurgit in iudicio, quod nō est de veritate humanæ naturæ? CAESARIVS: Dicam tibi, quod audiui à quodam literato viro de hac quæstione; ait enim; Crementum humanum, quod contra naturam funditur, dæmones colligunt, & ex eo sibi corpora, in quibus tangi, videriq; ab hominibus possint, assumunt, de masculino verò masculina, de fœminino fœminina: sicque dicunt magistri in his, qui de eis nascuntur, veritatem esse humanæ naturæ, eosque in iudicio, vt verè homines resurgere. Hæc de his sufficiant: nunc reuertamur ad confessionem, de qua occasione interrogationis tuæ, aliquantulum digressum est, exempli causa.

CAPVT XIII.

Confessionis generalis virtus.

BOnnæ ciuitate diœcesis Coloniensis, sacerdos quidam fuit nomine Petrus, eiusdem ecclesiæ vicarius: iste, nescio quo Dei iudicio, in cameræ suæ ostio se suspendit, cuius concubina, Alheydis nomine, tam horrenda eius morte territa, seculum deseruit, & in cœnobio quodam sanctimonialium, quod Lancvuade dicitur, religionis habitum suscepit. Die quadam, cùm stans in dormitorio, de fenestra prospiceret, & contemplata esset iuuenem, imò in iuuene dæmonem, stantem iuxta puteum muro dormitorij contiguum, qui ea vidente vnum pedem super lignum, quo ambiebatur pute-

puteus,posuit, & altero se quasi volitando,ad ipsam in fenestram deposuit: quam cùm extensa manu per caput rapere conaretur, territa retrorsum cecidit & clamauit, penè exanimis facta. Audito eius clamore, accurrêre sorores, in lectulum suum illam reclinantes. Recedentibus illis, cùm paululum respirasset, solaque iaceret, dæmon iterum adfuit, & verbis quibusdam amatorijs eam solicitare cœpit: quæ cùm contradiceret, intelligens spiritum eum esse malignum; respondit ille; Bona Alheydis, noli sic dicere, consenti mihi, & ego te habere faciam virum honestum, probum, nobilem, diuitemque: quare fame te crutias in hoc loco paupere, vigilijs, alijsque multis incommodis ante tempus te interficiendo? Reuertere ad seculum, & vtere delitijs, quas Deus homini creauit, nihil tibi, me duce, deesse poterit. Tunc illa; Doleo quod tam diu te secuta sum, recede, quia non acquiescam tibi. Post hæc verba dæmon nasum emungens, contra eam ipsam immunditiam ad parietem lecti tam fortiter proiecit, vt pars aliqua resiliens, vestimento eius adhæreret, sicque disparuit; eratque emunctio ipsa sicut pix nigerrima, & tanti fœtoris, vt tolerari non posset. Deinde cùm spiritus ille nequissimus die noctuque esset ei infestissimus, suaserunt quædam ex sororibus, vt aquam benedictam semper paratam haberet, qua venientem aspergeret: aliæ verò, vt eundem, si aquam non timeret, thurificaret. Omnia quidem hæc tentauit, sed modicum ei profuit. Nam quotiens contra se signum crucis factum vidit, aspersionem etiam, siue thurificationem, ad modicum quidem

dem cessit, sed statim rediit. Tunc vna cæteris sororibus ætate maturior atque prudentior, suasit ei, quatenus dæmonem propius accedere sineret, & tunc alta voce salutationem angelicam in eius faciem iacularet. Quod cùm fecisset, diabolus, ac si sagitta esset percussus, vel turbine impulsus, aufugit, nec vnquam propius ei ex illa hora accedere præsumpsit. APOLLONIVS: Deinceps non mirabor, quod diabolus Angelicam salutationem dicere, vel incipere non potuit, sicut te dixisse recolo superius cap. vj. CAESARIVS: Huius loci ibidem recordatus sum. Sanctimonialis verò tali iaculo munita, dæmonem ab illa hora vidit sine terrore, & audiuit sine timore. Die quadam de his loquens cum viro quodam religioso, suasit ei ille dicens: Fac Priori tuo confessionem generalem purè, plenè, ac deuotè, in quantum occurrit memoriæ, & liberaberis omninò à dæmonis huius infestatione. Cui cùm consilium tale placuisset, mox accedens ad Priorem, rogauit sibi præfigi locum, & horam audiendæ confessionis. Mane, dictis Matutinis, illa se præparans, festinauit ad locum præfixum, capellam scilicet monasterio adhærentem, vbi Prior expectabat. Et ecce, dæmon occurrens in via festinanti, dixit: Alheydis, quò vadis? quò properas? Et illa; Vado confundere me & te. Tunc dæmon; O Alheydis noli, noli, reuertere, reuertere. Respondit illa: Sæpius confudisti me, ego modò confundam te, non reuertar. quam cùm non posset blanditijs, siue minis retrahere, sequebatur eam vsque ad locum confessionis, sicut miluus in aêre super ipsam volitans. Quæ mox, vt genua coram Priore flectens ad confessi-

Virtus Angelicæ Salutationis.

fessi-

fessionem os aperuit, ille clamans & eiulans euanuit, nec vnquam ab illa hora ab ea visus, vel auditus est. Ecce hic habes manifestum exemplum, quantæ virtutis sit confessio pura. Hæc mihi relata sunt à domino Hermanno Abbate loci sanctæ Mariæ, qui cùm talia, fama diuulgāte, cognouisset de præfata fœmina, sibi optimè nota, cùm esset Bonnæ canonicus, ad locū per seipsum accessit, & eo ordine, quo dicta sunt, ab illius ore cuncta audiuit. APOLLONIVS: Si confessio tanti ponderis non esset, nequaquam dæmones tam grauiter turbaret. CAESARIVS: Occurrit aliud exemplum, in quo satis agnosces, quàm grauissimè exacerbentur, cùm peccata nostra confitemur. Hæc quæ dicturus sum, post conuersionem meam facta sunt, & à domino Carolo mihi relata aliquando Priore nostro, tunc Abbate Vilariense: nomen personæ ac loci satis doleo me non retinuisse. Ait enim sic:

CAPVT XIIII.

Diaboli mirafrans, cō fessione tā dem victa.

ERat quidam sacerdos, & adhuc est, admodum religiosus, & ob vitæ meritum multis dilectus in partibus nostris parœciam regens. Inuidens gratiæ eius mille artifex diabolus, nolebat eum apertis tentationibus molestare, sperans illum sub specie boni ad suum consilium efficacius inclinare. In angelum lucis se transfigurans minister ille tenebrarū, ostendit se sacerdoti, & ait; Amice Dei, missus sum ad te, præpara te, quia hoc anno morieris: Sacerdos verò, nullam habens de angelo malo suspicionem, sed ita credēs esse futurum, vt prędixerat, cœpit se diligenter quasi ad mortē pręparare,

parare, conſcientiam per confeſsionem mundare, corpus ieiunijs, vigilijs, aſsiduiſque orationibus caſtigare, annonam ſuam cum ſupellectili egentibus erogare. Cumque multi ab eo quærerent, cur tam indiſcretè ſua diſtraheret, vni illorum ſub typo confeſsionis cauſam aperuit dicens; Angelus Domini reuelauit mihi, quod hoc anno moriturus ſum. Ille verò, cùm hoc minimè poſſet celare, alteri cuidam ſibi familiari dixit, ſicque per eum ad notitiam totius parœciæ peruenit. Anno completo, ſacerdos non eſt mortuus, & inuentus eſt falſus propheta diabolus. Et quia electis omnia cooperantur in bonum; in eo, in quo vir ſanctus videbatur à diabolo deceptus, eſt promotus: nimis enim de tam doloſa circumuentione erubeſcens, propter homines, ad quos verbum peruenerat, nec habens vnde viueret, ſæculum cum parœcia deſeruit, & in quadam domo ordinis noſtri, cuius nomen excidit, ſe conuertit. Facto eo nouitio, iterum diabolus adfuit, & huiuſmodi verbis prædictum dolū palliauit; Ne turberis, inquit, homo quod mortuus non es, vt prædixi, quia Deus ſua prouidentia vitam tuam diſtulit ad multorum ædificationem: miſſus ſum ab illo vt tibi aſsiſtam, inſtruam, & cuſtodiam. Et credidit ei ille. Circa quem diabolus frequenter verſabatur, & ſemper, ſicut poſtea notauit, ad ea quæ ad commodum ſunt eum hortabatur. Cùm eum feruor quandoque impelleret amplius orare, vigilare, ſiue manibus laborare, arguit eū dicens; Diſcretio mater virtutum eſt, diu adhuc poteris viuere, & ideo tibi debes parcere, vt poſsis Deo diu ſeruire. Quando lapidem leuare volebat maiorem, iterum dicebat; Nimis

Roman. 8.

eſt

est magnus, leua istum. Cùm factus esset monachus, ait; Roga Priorem vt concedat tibi ire ad singulares labores, quatenus liberius vti possis colloquio meo, & ego tuo: & licentiauit ei Prior vt causam cognouit. Nocte quadam volens diabolus dolum diu protractum perducere ad effectum, intempesta nocte ad lectum monachi accessit, excitans eum & dicens; Surge, Dominus vult remunerare labores tuos magnos, vade ad cameram priuatam, & in tali trabe zona tua suspendas te, vt sic martyrem recipiat te. Audito hoc verbo monachus expauit, & contra diabolum crebrius spuens, clamauit; Recede inique à me, recede, modò noui quis sis: & signans se, fugauit illum. Vides quanta sit circa nos clementia diuina. Bene permisit vt seruum suum diabolus in bono, licet insidiosè, subtiliori propositione exercitaret, noluit tamen vt grossam assumptionem subinferret, ne simplex deceptus, conclusionem æternæ mortis incurreret. Statim surgens, ad lectum Prioris accessit, & dormientem excitauit, signum ei faciens confessionis. Illo innuente, vt expectaret vsque manê, cùm non acquiesceret, surrexit, atque cum eo capitulum intrauit: Mox se monachus prosternens ad pedes Prioris, confessus est qualiter à diabolo sub angeli specie sit multo tempore deceptus, & per consilium suspendij à se deprehensus. Confessus est & alia peccata sua. Cui cùm Prior aliquam pœnitentiam iniunxisset, & vt de cætero cautior foret monuisset, ad lectum suũ redijt. Monachus verò, ob necessitaté naturæ, priuatã ascendẽs, dũ in vna sediũ sederet, dęmoné per cõfessioné exacerbatũ cũ arcu extéto, sagittaq; imposita cótra se vidit

ſtantem,& clara voce dicentem; Malo tuo confudiſti me, ecce nunc occidam te: Cui cùm ille reſponderet; Vade maledicte, iam non timeo te, ad ſignum crucis euanuit, ſicque per virtutem confeſsionis liberatus, amplius dæmonem non vidit. APOLLONIVS: Quid eſt quod huic ſacerdoti diabolus nocere non potuit; Arnoldum verò plebanum ſancti Remigij, de quo ſupra dictum eſt, tam crudeliter occidit? CAESARIVS: Sicut dicit Pſalmiſta; Cuſtodit Dominus omnes diligentes ſe, & omnes peccatores diſperdet. Vnde & eiuſdem plebani filiam corrupit, virgini verò de Niuella nocere non potuit. Nõ ſine cauſa diabolus tantam poteſtatem accepit in vtrunque, patrem ſcilicet & filiam. APOLLONIVS: Si dæmones tantum turbantur cùm peccata noſtra confitemur, puto eos plurimum exhilarari, cũ eadẽ per ſilentiũ tegimus. CAES. Hoc certiſsimũ eſt. hoc plenius agnoſces in diſ. vij. cap. ix. & x. Vbi gratia B. Dei genitricis quibuſdam ad confitendum lingua reſerata eſt; ipſi enim glorioſæ Virgini eadem diſtinctio aſsignabitur. APOLLONIVS: Ex his quæ dicta ſunt ſatis intelligo, confeſsionem, animæ eſſe medicinam; nunc noſſe vellem, ſi aliquid ſalutis per eam corpus recipiat. CAESARIVS: Vtriuſque hominis medicina eſt: nam ſicut animã peccatoris liberat à pœna gehennali, ſic nonnunquam corpus liberat à pœna temporali. APOLLONIVS: Videtur mihi vtile nimis de his exempla audire, quia multi ſunt ſi ſcirent fructum corporalem eſſe in confeſsione, paratiores eſſent in illius executione. CAESARIVS: Nunquid non memor es qualia, vel quanta dominus Vvalterus Abbas Vilariẽſis nobis

Pſal. 144.

nobis dixerit de confeſsione, veniens de ſolenni curia Franckenfort, in qua filius Frederici Regis Romanorũ electus eſt in regem? APOLLONIVS: Bene quidem recordor, ſed quia mẽs hominis labilis eſt memoriæ, placet ſemel audita, maximè quæ ſaluti ſunt neceſſaria, ſæpius audire. CAESARIVS: Cùm eſſem, inquit, Franckẽfort, & loquerer cum magiſtro Conrado, Decano Spirenſi, inter cætera dixi illi; Quædam noui de confeſsione, quæ vos prædicatores ſcire deberetis; prædicabat enim crucem, & rogauit me illa replicare, quorum tenor talis eſt.

CAPVT XV.

Confeßionem etiam corpori prodeſſe.

APud ciuitatem Atrebatẽſem ante paucos annos, iuuenis quidam clericus extitit, de eadem ciuitate natus, delicatius ibidẽ ab infantia educatus, & inter honeſtos clericos conuerſatus: Qui cùm non haberet aliquod ſtipendium eccleſiaſticum, & mater eius cœpiſſet egere, puduit eũ manere cũ illa; inflatusq́; ſpiritu diabolico, ad domũ cuiuſdã diuitis argẽtarij venit cum dolo, cui & dixit; Mercator quidã diues venit in domum meam, volens comparare ſcyphos argenteos; calices etiam, & alia quædã vaſcula, ſiue ornamenta de auro, ſiue argento fabrefacta, ſi quid de tali opere vendere volueris, in ſacculo pone, & tali hora ſolus, quia ſecretum vult eſſe, venias ad domum meam. Argentarius de clerico bene ſibi noto nullam habens ſuſpitionem, vt iuſſerat fecit, tamen quò iturus eſſet familiæ ſuæ notificauit: Quem cùm clericus ſolum venientem aſpiceret, poſt oſtium ſe abſcondit, intrantiſque cerebrum ſecuri diuiſit, & occidit: deinde cum ſorore

virgine, hominem membrátim diuidentes, in cloacam proiecerunt. Familia verò artificis, cùm redire tardaret, ad domum clerici venit, vbinam dominus ſuus eſſet, inquiſiuit, Clerico cum ſorore reſpondentibus, non venit huc. Quorum verba ſuſpecta habentes, & oculis circumſpicientes, veſtigia fuſi ſanguinis repererunt, quibus crimen homicidij mox imponentes, accitis iudicibus, cùm iam negare non poſſent, tum profuſi cruoris oſtenſione, tum theſauri repertione, ſententia data eſt, vt ambo mitterentur in ignem. Similis caſus Coloniæ contigit cuidam monetario temporibus meis. Quid plura? Cùm ducerentur ad pœnam, dicebat puella germano; Frater propter te modò ducor ad mortem, neque ob aliam cauſam cooperata ſum tibi in hoc homicidio, niſi vt crimen tuum celarem; attamen quia euadere non poſſumus mortem imminentem, conſilium meum eſt, vt de commiſſo faciamus confeſsionem, vt ſaltem pœnam euadamus æternam. Ad hæc verba clericus indignatus, quia deſperatus, reſpondit; Non faciam, quid enim mihi prodeſſet confeſsio tam tarda? Illo indurato, puella petiuit ſacerdotem, cui cum multa contritione confeſſa eſt crimen. Deinde ambo ligati ſunt in ſtipite vno, igne copioſo circumpoſito. Mira virtus confeſsionis, mira clementia Saluatoris; Clericum deſperatum flamma deuorauit, puellam verò ignis non tetigit, neque contriſtauit, nec aliquid moleſtiæ intulit, vincula tantùm eius, ſicut legitur de tribus pueris, combuſsit, ita vt liberè deambulare poſſet, nec aliter ſenſit flammarum ardorem, quàm ventum roris flantem.

Daniel. 3.

Viſo

Viſo tanto miraculo, iudices puellam innocentem æſtimantes, iuſſerunt vt exiret, ſicque per confeſsionem, incendij illius euaſit ardorem. APOLLONIVS: Quid iudicas de Clerico? CAESARIVS: Hoc quod in ſuperiori diſtinctione cap. vj. de ſe iudicauit Hildebrandus latro deſperatus; AEternaliter, inquit, damnatus ſum, æterniſque incendijs propter deſperationem maximè deputatus: ſi egiſſem pœnitentiam confitendo culpam, per pœnam temporalem euaſiſſem æternam. Retulit nobis idem Abbas aliud miraculũ, in quo adhuc amplius manifeſtata eſt virtus confeſsionis in húc modum.

CAPVT XVI.

IN Cameraco ciuitate epiſcopali infra hoc quinquennium plures hæretici comprehenſi ſunt, qui omnes timore mortis ſuam perfidiam negauerunt. Miſſus eſt ab Epiſcopo clericus, qui negantes per candens ferrum examinaret, aduſtos, hæreticos eſſe ſententiáret. Examinati ſunt omnes, & combuſti ſunt omnes: qui cùm traherétur ad pœnam, vnus ex eis vir nobilis ſanguine, reſeruatur à clerico ad vitam, ſi fortè illum quoquo modo reducere poſſet ad pœnitentiam, cui ſic dixit: Homo nobilis es, miſereor tui, & compatior animæ tuę, rogo, & moneo, vt adhuc de tanta perfidia reſipiſcas, & de errore ad veritatem redeas, ne per mortem temporalem, mortem incurras æternam. Ad hæc, ille reſpondit; Experimento didici me erraſſe, ſi ſera pœnitentia mihi prodeſſe poſſet, non renuerem confiteri. Cui cùm ille diceret, pœnitentiam veram nunquam eſſe ſeram, vocauit ſacerdotẽ, confeſſus eſt homo ſuũ erro-

ré, ex toto corde Deo promittens, si vita concederetur, satisfactionem. Vt auté pius Dominus vim ostenderet confessionis, mox vt pœnitens cœpit peccata sua confiteri, cœpit & ipsa combustura in manu confitentis paulatim minui, quæ in tantum eo aspiciente decreuit, in quantum confessio profecit. Medietate confessionis peracta, media pars plagæ est sanata; vt autem confessionem totam compleuit, & virtus ipsa confessionis, combusturam tam in dolore, quá in colore deleuit, & manus pristinam sanitatem recepit. Vocatus est vir à iudice ad ignem, ad quem clericus; Quare eum vocatis? Vt ardeat, inquit, eò quod in examinatione combustus sit. Tunc clericus ostendens manum eius sanissimam, liberauit eum à pœnis, cæteris igne consumptis. Hæc cùm audisset magister Córadus, respondit Abbati; Et ego dicam vobis simile, quod ante paucos annos apud Argentiná recordor contigisse.

CAPVT XVII.

DEcem hæretici in eadem ciuitate, scilicet Argétina, quæ & Straessburg, comprehensi sunt; qui cùm negarent, per iudiciú candentis ferri conuicti, sententia incendij sunt damnati. Die statuto, cùm ducerentur ad ignem, quidam ex comitantibus vni illorum dicebat; Miser, damnatus es, age vel nunc pœnitentiam, peccata tua confitendo, ne post incendia corporis, quæ momentanea sunt, animam tuam ignis gehennalis æternaliter comburat: Cui cùm ille diceret; Considero quidem me errasse, sed timeo pœnitentiam tantæ necessitatis minus acceptam esse Deo; Respondit; Ex corde

tan-

tantũ cõfitere, Deus eſt miſericors,& pœnitentem ſuſcipiet. Mira res, mox enim vt homo confeſſus eſt perfidiam, manus eius plenam recepit ſanitatem. Tardante eo in confeſsione, cùm à iudice vocaretur ad pœnam, confeſſor eius iudici reſpondit; Non iuſtum eſt, vt homo innocens damnetur iniuſtè. In cuius manu dum nullum veſtigium cõbuſtionis reperiretur, dimiſſus eſt. Habebat idem homo vxorem non longè à ciuitate manentem, horũ quę dicta ſunt, prorſus ignaram, ad quam cùm veniſſet gaudens, dixiſſetq́; ; Benedict⁹ Deus qui me liberauit hodie ab interitu corporis & animæ, cauſam ei exponens; Reſpondit illa; Quid feciſti ô miſerrime, quid egiſti? vt quid propter momentaneum dolorem, receſsiſti à fide tua ſana & ſancta? magis debueras, ſi fieri poſſet, centies corpus tuum incendijs ſubijcere, quàm à tam probata fide ſemel recedere. Sed, quem non ſeducat vox ſerpentina? Immemor ille beneficij ſibi diuinitus collati, immemor tam euidentis miraculi, conſilio vxoris acquieuit, & errorem priſtinum reſumpſit. Deus verò nõ immemor vindictæ, pro tanta ingratitudine, manum plagauit vtriuſq;. Renouatum eſt incendium in manu hæretici, & quia coniunx auctrix extitit reſumpti erroris, conſors facta eſt rediuiui doloris. Tam vehemens erat incendium, vt oſſa manuum penetraret, & cùm vti non auderent clamoribus in villa, quos vis extorſit doloris, fugerunt in nemus vicinum, illic vt lupi vlulantes. Quid verbis immorer? Proditi ſunt, in ciuitatem reducti ſunt, ſimulq́ue in ignem, nondum plenè extinctũ, miſsi, & in cinerem redacti. APOLLONIVS: Iuſtè actum eſt cum iſtis. CAESARIVS: Con-

fessione pura pugnantes merentur victoriam, damnandique indulgentiam.

CAPVT XVIII.

TEmpore illo, quo Henricus Imperator, pater Frederici, qui nunc regnat, nouissimè intrauit Longobardiã, accusatus est apud eum ab eisdem Longobardis castellanus quidã de rapinis, alijsque insolentijs multis, à quibus etiam adductus est pugil quidam fortissimus, gigantææ altitudinis, qui eum monomachia impeteret. Nolẽs eis Imperator negare iustitiam, militem adesse præcepit. Quem cùm gigas ille ad duellum secundum ius ciuile citaret, frater eiusdem militis ad pedes Imperatoris se prostrauit, & vt sibi pro germano tenerrimè dilecto pugnare liceret, multis lacrymis obtinuit: qui cùm se præparasset diligentissimè per contritionem, confessionem, & orationẽ, omnẽ suam spem in Christo posuit, cuius signaculum tam in veste, quàm in clypeo, atque manu pugnaturus pro munimento circumtulit: erat enim vir gracilis, nec multum fortis; cui cùm occurrisset pugil aspectu horribilis, alterũ se exhibens Goliath, ictũ tã validè in clypeo eius dedit, vt tonitruum putaret: miles verò ictum ictui continuans, antequam manum retraheret, cùm tanto nisu illam percussit, vt baculum lapsum leuare non posset; deinde crebris ictibus mactans pugilem, per confessionis virtutem vicit insuperabilem: qui, sicut mihi retulit Henricus monachus noster, qui præsens fuit, sicut bos mugiens in hæc verba prorupit; Væ mihi misero, quomodo tam turpiter confu-

ſus ſum ab hoc homunculo? ſicque per fratris humilem confeſsionem, homo morte dignus euaſit mortem, adeptus eſt victoriam. Quod autem damnandis confeſsio tribuat veniam, præſto eſt exemplum.

CAPVT XIX.

CIrca illa tempora quando poſitus fui ad literas, fur quidam in cippo tenebatur ante portam Martis Coloniæ; quem ſacerdos quidam ſatis laudabilis vitæ, nomine Euſtachius, eiuſdem portæ capellam regens, inuiſit, confeſsionem audiuit, & per eleemoſynas ſuas viſitauit. Et, ſicut mihi retulit idem ſacerdos, ſæpe ei ex induſtria mittebat ſcyphum ſuum, in quo ipſe bibere conſueuit. viderunt hoc homines, & mirabantur. Et cùm honor à ſacerdote tali furi exhibitus, delatus fuiſſet ad iudices, hominem innocentem putantes, dimiſerunt illum. APOLLONIVS: Quare non conſequuntur omnes rei huiuſmodi beneficia per confeſsionem? CAESARIVS: Non expediret, quia multis fieret occaſio peccandi; vult Deus aliquando huiuſmodi miracula fieri per confeſsionem exempli cauſa, vt quantum animæ, cuius medicina eſt, valeat, per ſigna exteriora oſtendat. Bene vult vt reus poſt confeſsionem puniatur in præſenti, ne eum in futuro puniat, quia non punit bis in idipſum. De hoc tibi dicam manifeſtum exemplum à quodam ordinis noſtri Abbate mihi relatum.

Nahum 1.

CAPVT

CAPVT XX.

IN ecclesia Leodiensi Episcopus quidam fuit vir religiosus ac timens Deum: die quadam, cùm sederet in capella sua solus tẽpore quadragesimali, & psalterium lectitando, venisset ad locum illum Psalmi 105. scilicet: Quis loquetur potentias Domini, auditas faciet omnes laudes eius? Ingressus quidam ex officio, orationem eius interrupit dicens; Domine quid iubetis vt fiat de illo criminoso? Episcopus misericordia motus, respondit illi; Parce pauperi propter sacrum tempus quadragesimæ. Recedente iudice, vt reum dimitteret, Episcopus reflexit oculos ad psalmũ dimissum, statimq; occurrit ei versiculus; Beati qui custodiunt iudicium, & faciunt iustitiã in omni tempore. Qua voce territus, ac si diuino responso correptus esset, & etiam instructus, sicut reuera fuit, iudicem reuocauit, dicens; Discute causam diligenter hominis, & iustè iudica illum: Sicque ob vocem propheticam reus vita priuatus est. Fortè iste contritus decessit, & si superuixisset, deterior factus, mortem æternam incurrisset, sicut supra legitur de hęretico Straesburgensi per cõfessionem sanato & recidiuo. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Confessio summum remedium est in periculis, etiam in mari longè.

CAPVT XXI.

PEregrini quidam, sicut magister Ioannes Xantensis populo recitauit, in suis stationibus crucem prædicans, cùm tempore quodam transfretarent in succursum terræ sanctæ, orta

orta est eis in mari tempestas tam valida, vt nauis ipsa operiretur fluctibus. Fremebant venti, excitabãtur fluctus turbulenti, nutabant viri fortissimi, spes omnis nautarũ defecit; videntes ante oculos mortem, cœperunt singuli, vnusquisq; sibi vicino de peccatis suis facere confessionem, & meritò: Nam propter vnius hominis peccata, Dominus eandem excitauerat tempestatem: erat enim in naui illa homo quidam miserrimus, homo fœtidissimus, cuius peccata fuêre tam grauia, tam turpia, tam horrẽda, tam in quantitate, quàm in qualitate, vt nec ipsum mare pondus illorũ posset portare. Cùm natura eius sit eijcere immunditias quaslibet corporales, quomodo æquanimiter sustineret tantas immunditias spirituales, id est, peccata creatori suo contraria? Timens homo ille peccator vitæ suæ, simul & animæ, & propter se omnes alios periclitari cõsiderans, surrexit & ait; Audite fratres, audite, si propter peccata tẽpestas hæc orta est, ego occasio sum tanti periculi, rogo vt audiatis confessionem meam. Tacentibus omnibus cœpit voce valida tantum venenum peccatorum euomere, vt aures humanæ etiam horrerent audire. Mira clementia Dei, mox vt massam iniquitatis per cõfessionem eiecit, mare furens siluit, & facta est tranquillitas magna, ita vt omnes mirarentur. Miris miranda succedunt, statim vt nauis ad littus peruenit, audita peccata Deus de memorijs singulorum deleuit. Bene permisit vt quàm diu erant in naui conclusi, confunderetur in aspectu illorum; & ne exeuntes fortè eius peccata propalarent, vel improperarent, induxit eis obliuionẽ: Bene retinuerunt se in mari fuisse periclitatos, hominẽ

aliquid

aliquid fuisse confessum, sed quid dixisset, prorsus ignorauerunt. Et hoc ipsum didicit experimento. APOLLONIVS: Valdè lætificant ista, sed mirum videtur, quod ob vnius hominis peccata Dominus tantam turbauit multitudinem. CAESARIVS: Legitur propter inobedientiam Ionæ mare turbatum, & nautas periclitatos, illoque eiecto, mox mare stetisse à feruore suo. Nam sicut ob vnius hominis peccatũ aliquãdo Dominus multitudinem temporaliter affligit; ita propter vnius iusti merita, frequenter multis parcit. De hoc plurima habentur exempla. APOLLONIVS: Scio nihil fieri sine iusto Dei iudicio, sed summæ iudico esse dementiæ, quod homo sciens se esse in peccatis mortalibus, periculis se audet committere. CAESARIVS: Quibus nota est medicina confessionis, nec vna die morari debent in peccatis, neque differre confessionem nisi necessitas excludat confessionem. Audi de hoc Episcopi cuiusdam verbum bonum, verbum sanctum, verbum memoria dignissimum.

Ionæ 1.

CAPVT XXII.

Confessionem non differendam.

SICVT didici à quodam Abbate, nuper in Anglia defunctus est Episcopus ordinis Præmonstratensis, vir bonus, & magnæ religionis: hic cùm ageret in extremis, nec confessorem requireret, dixerunt ei clerici sui; Domine debilis estis valdè, quare non facitis confessionem vestram? Respondit Episcopus; Non faciã. Illis verbum exhortationis repetentibus, adiecit; Putatis stolidi, quod vsque ad hanc horam distulerim confessionem meam? Dixerunt ei iterum: Consilijs regis interesse solebatis. Quibus

bus rursum respondit; Non aliter fui coram rege, quàm Christus coram Pilato. Hoc quidem dixit, & fecit Episcopus ille sanctus pro exemplo, sciens scriptum; Ante mortem confitere, à mortuo quasi nihil confessio perit. Cōfitebe-ris viués, viuus & sanus cōfiteberis, & laudabis Deum, & glorificaberis in miserationib⁹ illius. Quotidie solitus fuit mundare conscientiam, nec differre confessionem suam de die in diem, sicut multi faciunt: qui etiam post mortem miraculis claruit. APOLLONIVS: Sicut colligo ex verbis Episcopi huius, non est perfectorum confessionem differre. CAESARIVS: Dilatio ista confessionis, ad memoriam reuocat casum quendam, qui anno præterito apud nos contigit.

Eccle. 17.

CAPVT XXIII.

QVIDAM ex senioribus nostris, quem nolo nominare, habebat hanc consuetudinem, sicut cæteri multi, sæpius reuocare confessionem, ita vt Abbas putaret quod generalis esset, eò quod à pueritia vsque ad senectutem peccata sua commemoraret. Ante mortem suam per aliquod tempus debilis, subitò defecit & obmutuit. Accurrimus omnes, inungentes eum oleo sancto. Die, vt puto, sequenti dominus Abbas venit, in cuius aduentu Dei misericordia desperati linguam reserauit, & cœpit confiteri peccata quædam mortalia, ante conuersionem commissa, quæ nunquam ei fuerat confessus. Territus verò Abbas, requisiuit si vn-

si vnquam eadem fuisset confessus peccata? Alijs, inquit, Abbatibus dixi ea, habuerat ante ipsum tres Abbates: & sicut retulit nobis Abbas noster, propter hoc Dominus, qui magnos eius labores respexit, os aperuit, vt esset confessio eius integra. APOLLONIVS: Quid si alijs Abbatibus de quibusdam peccatis mortalibus nouissimo confessis Abbati simili modo aliqua ex verecundia subticuerat? CAESARIVS: Sicut dixi in primo capitulo huius distinctionis, sicut confessio esse debet nuda, & debita, ita esse debet integra & pura, id est, non per plures confessores debet esse diuisa. Quid prodest, vt ait Beda super Lucam, si tota custodiatur ciuitas, & vnum foramen, per quod hostes intrēt, relinquatur? Audi quid dicat Osee propheta de semiplenè confitentibus; Colligata est iniquitas Ephraim, absconditum peccatum eius; dolores parturientis venient ei. Spero autem eũ alicui Abbatum integram fecisse cõfessionem, quia vir erat prudens, & multas vidimus in illo virtutes. APOLLONIVS: Si peccaret confitens cum confessore, posset ei fructuosè eadem confiteri peccata? CAESARIVS: Talis confessio nulla * est, quia nulla ibi erubescētia, neq; aliqua ibi denudantur peccata. Dicam tibi pro exemplo, & ad solutionem tuæ interrogationis quendã mirabilẽ casum, qui ante paucos annos contigit, quem domin⁹ Abbas Cysterciẽsis omnibus Abbatibus in generali capitulo loco sermonis recitauit, monens vt singuli eum monachis suis in cautelam referrent.

Osee 13.

Confessio non faciẽda ei, cum quo peccauit quis.

* *Videtur autor præsumere in istiusmodi confessione non esse verum dolorem de peccatis, dum tantopere refugit peccator erubescentiam. Vel quia deest in confessario potestas iurisdictionis.*

CAPVT

CAPVT XXIIII.

IN quodam, inquit, monasterio, sacerdos quidam nuper defunctus est: cui Abbas suus ob meritum vitæ iniunxerat, quatenus fratrum suorum confessiones audiret: nomen verò domus,& personæ subticuit. Erat in eadē domo adolescens quidam, qui ad eum confitendi causa frequenter venit, cum quo, diabolo instigante,& humana fragilitate consentiente, idem confessor semel tantummodo peccauit. Statim opere perpetrato, cœpit dolere & flere amarissimè, dicebatq; iuueni; Malè fecimus; alijs hoc peccatum confiteri ob verecundiam non possumus, sed consulo vt tu mihi confitearis, & ego tibi, alterque ab altero suscipiat pœnitentiam. Quid plura? Placuit iuueni consilium, confessi sunt peccatum inuicem, & tam duram vnus ab altero suscepit pœnitentiam, qualem nec Abbas, siue aliquis confessorum illis iniunxisset. Paruo post tempore sacerdos idem infirmatus est vsque ad mortem, & cùm iam in extremis ageret, & ad exitum festinaret, timore gehennæ peccatum vtriusque dixit, personam verò, peccati consortem, non expressit. Defuncto eo Abbas vehementer doluit, quod scire non potuit cum quo peccasset. Ait tamen intra se; Ad confessionem tibi veniet, quisquis est ille. Interim mortuus, clara die apparuit adolescēti cùm esset solus, facie lurida, & veste trita: quem cùm ille vidit, mox agnouit, timuit, & exhorruit. Cui mortuus; Sta, ne timeas, quia propter te veni, vt indicem tibi de statu meo. Confortatus iuuenis verbis eius, & animatus, cùm interrogaret, vnde veniret, vel quid quæreret, Respon-

 dit ille:

dit ille: In maximis pœnis sum propter illud tantũ quod tecum commisi peccatum: ignea enim catena genitalia mea astringit, qua suspensus torqueor. Confeßio illa, quam fecimus inuicem, nihil mihi profuit, quia nulla fuit: & nisi in extremis quoquomodo peccatum expreßissem, æternaliter damnatus fuissem. Cui cùm iuuenis dixisset; Est aliquid, quod poßit vobis prodesse? Respondit ille; Si tu purè, & plenè confessus fueris peccatum nostrum, mihi multum proderit: sin autẽ, æterna pœna te suscipiet, sicque disparuit. Territus iuuenis recenti visione, cùm facere vellet cõfeßionem Abbati, nec poßet propter Abbatis absentiam, interim distulit. Intercedẽte verò temporis dilatione, timor conceptus cœpit tepescere, & verecundia crescere, in tantumque est erubescentia victus, vt cùm Abbas venisset, nihil ei cõfiteretur. Abbas verò non immemor culpæ sibi confessæ, cùm ad confeßionem non veniret, quem quotidie expectauit, cogitauit diligentißimè, qualiter malè latentem salubriter deprehenderet; præcepitque toti conuentui sacerdotibus, & ordinis inferioris, sanis, infirmis, vt omnes, nescio in qua solennitate, ad maius altare communicarent. Visum est ei, quod nequaquam accedere auderet, reus de culpa illa. Sedensq; contra altare respexit ad ora singulorũm. Adolescens verò, hoc propter se factum putans, & si se subtraheret notari timens, cum cæteris accesit: qui cùm propinquasset altari, tantus eum horror inuasit, tãtus timor perculit, vt & præsumptuosus vetaretur procedere, & ocyus compelleretur redire; veniensque ad Abbatem, fecit ei signum confeßionis; Qui gaudens & exultans,

dicebat

dicebat intra se, Eia, certè cæpimus bestiam, inuenimus prædam, iste enim est. Et surgens intrauit cum eo capitulum. Cuius pedibus iuuenis prostratus, fecit de peccato cõfessionem, retulit visionem, suscepit pœnitentiam; sicque per prudentiam medici, denudatum ac sanatũ est vulnus stolidi ægroti. Hæc nobis retulit dominus Geuardus Abbas noster, rediens de capitulo generali. APOLLONIVS: Magnum donũ Dei est, quod sic mortui viuos hortantur ad confessionem. CAESARIVS: Tantum bonum est confessio, vt etiam eo vtantur spiritus mortuorum. Sæpius percepi mortuos viuis apparuisse in somnis, & ob quæ peccata detinerentur in pœnis, confessos fuisse, & quibus beneficijs liberari possent, veraciter indicasse: quod postea veracibus signis probatum est: Similibus enim similia congaudent, quia corpus dormientis modicum distat à mortuo, & dum homo exterior quiescit, interior sæpe efficacius vigilat. Non semper somnia sunt vana, sed nonnunquam reuelationes diuinæ, sicut habes de Ioseph patriarcha, de Daniele, de Ioseph sponso Mariæ, de tribus magis. APOLLONIVS: Vellem mihi aliquo demonstrari exemplo quod spiritus mortuorum, spiritibus confiteantur viuorum.

Confeßio mortuorũ.

Gene. 37.
Dan. 7.
Matt. 1. 2.

CAPVT XXV.

IVuenis quidam in quadam domo ordinis nostri susceptus est in nouitium; modico elapso tempore idem nouitius grauiter infirmatus ad extrema peruenit; Nondum autem secundum consuetudinem ordinis confessionem generalem fecerat Abbati, quia absens erat. Quem cùm expectaret cum desiderio magno, & ille non veniret, confessus est Priori quæcunque commiserat, sicque ante Abbatis aduentum, diem clausit extremum. Eadem nocte, cùm Abbas in quadam sua grangia dormiret, & de obitu nouitij nihil prorsus sciret, ante lectũ Abbatis defuncti se spiritus inclinauit, & vt suam audire dignaretur confessionem, humiliter supplicauit. Abbas iste esse dicitur S. Hugo Abbas Bonæ vallis, qui iam incipit clarescere miraculis. Respondente eo nouitio, libenter te audiã: Ille omnia peccata sua cõfessus est ei eo ordine & modo, quo confessus fuerat Priori. Cuius contritio tanta fuit, vt etiam lachrymæ ex oculis nouitij se inclinantis & confitentis, cadere viderentur super pectus Abbatis. Confessione cõpleta hæc verba protulit; Modò, inquit, pater cum benedictione tua vado, quia saluari non potui, nisi fecissem tibi confessionem meam. Ad quod verbum Abbas euigilans, experiri volens vtrum visio esset vera, vel, sicut sæpe euenit, fantastica, cucullam supra pectus suum palpauit, quã totã inuenit madidã, lachrymarũque stillicidijs perfusam, & respersam. Tunc satis admirãs cùm domũ redisset, & Priori somnium recitasset, respondit ille; Vera fuit visio, & verissima confessio. APOLLONIVS: Quid

est

est quod nouitius dixit, se nõ posse liberari, sine tali confessione, cùm confessionem debitã non excluserit ei tempus, sed necessitas? Si contritus decessit, iam de saluandis erat: sin autem, nil ei post mortẽ confessio profuit, quia à mortuo quasi non sit, perit confessio. CAESARIVS: Puto quod Deus tantum verbis, vel actis eius voluerit ostendere, quantum ei placeat debita confessio, id est, illa, quæ fit proprio prælato. Quod autem ait, non potui saluari, sic dictum intelligo, id est, tã citò de purgatorio, sicut modò, liberari. De huiusmodi collationibus mortuorũ cum viuis satis audies in xij. dist. Nec te moueat quod spiritus hominum electorum dixi confessos fuisse peccata sua post mortem, cùm etiam confessione criminum suorum vsi fuisse maligni spiritus memorentur. APOLLONIVS: Eorum confessionem audire delector. CAESARIVS: Quod dicturus sum non legi, sed à viris religiosis audiui.

CAPVT XXVI.

Dæmon confitetur.

SAcerdos quidam cùm tempore quadragesimali in ecclesia sua sederet, & sibi cõmissorũ confessiones audiret, alijs recedentibus, atque alijs accedentibus, inter expectantes quidã stabat, quantum ad apparentiam corporis, iuuenis & robustus, confitendi tempus expectans. Omnibus expeditis, ipse nouissimus accessit, coram sacerdote genua flexit, & ad confessionem os aperuit: qui tanta & tam enormia confessus est crimina, tam multa homicidia, furta, blasphemias, periuria, discordiæ seminaria, & alia his similia, quorũ se auctorẽ, incentorẽ, siue

ſuggeſtorē eſſe dicebat, vt ſacerdos tā horrore, q̄ tædio grauatus, diceret ad illū; Si mille eſſes annorum, nimis eſſet, tam grauia, & tam multa te commiſiſſe peccata. Ad quod verbum ille reſpondit; Amplius ſum quàm mille annorum. Tunc amplius territus ſacerdos ait; Quis ergo es? Reſpondit ille; Dæmon ego ſum, vnus ex his qui cum Lucifero ceciderunt: peccata mea ex minima tibi parte confeſſus ſum, ſi velles audire reſidua, quæ ſunt innumerabilia, paratus eſſem tibi cōfiteri. Sciens ſacerdos peccatum diaboli fore inſanabile, dixit; Quid tibi commune cum confeſsione ô diabole? Reſpondit dæmon; Stabam ex oppoſito tui, vidiq; peccatores ad te accedere, & iuſtos redire, auſcultans valde diligenter quid illi dixerint, quidue eis reſponſum ſit à te, & quod poſt grauia peccata promiſſa ſit eis indulgentia, vitaque æterna. Ego verò, ſperans idem conſequi, veni peccata mea confiteri. Sacerdos verò, exemplo Sancti Martini, diabolo fiducialiter reſpondit; Si volueris vti conſilio meo, & agere pœnitentiam de peccatis tuis purè, ſicut hi, quos hinc exire vidiſti, ſimilem indulgentiā conſequeris. Reſpondit dæmon; Si tolerabilem mihi iniunxeris ſatisfactionem, parebo tibi. Ego, inquit ſacerdos, valdè modicam, & minorem his, qui ante te confeſsi ſunt tibi iniungam pœnitentiam; Vade & tribus vicibus in die iacta te in terram, ſicque proſtratus dicas; Domine Deus creator meus, peccaui tibi, ignoſce mihi: hoc ſolummodo ſit pœnitentia tua. Cumque diabolus diceret; Non poſſum hoc facere, nimis eſt mihi graue, reſpōdit ſacerdos, quare in tam modico grauaris? Non poſſum, inquit, me in tantum humiliare

Seuerus in vita S. Martini. Cap. 24.

liare ei, aliud quicquid iniunxeris, libens suscipiam. Tunc indignatus sacerdos, subiunxit; O diabole si tanta est cordis tui superbia, vt nec velis, nec possis te in tam modico humiliare creatori tuo, recede à me, quia neque hic, neque in futuro misericordiam ab illo cõsequeris. Ad quam vocem mox ille euanuit. APOLLONIVS: Mirum quod sic se superbus ille spiritus humiliare potuit homini, & non creatori. CAESARIVS: Hoc est quod Dauid de eo dicit; Superbia eorum, id est, dæmonum, qui te oderũt, ascendit semper. vnde statim in sequenti Psalmo subditur; Confitebimur tibi Deus, confitebimur; quasi dicat: Nos homines confitebimur tibi corde, confitebimur & ore: dæmones verò impœnitẽtes sunt. APOLLO. Cùm peccator habeat os & linguam ad loquẽdum, sufficit ei quod peccata sua scripto cõfiteatur.

Psal. 73.

Psal. 74.

Confiteri scripto an sufficiat.

CAPVT XXVII.

CAESARIVS:

NON videtur sufficere, quia ore confessio fit ad salutem: qui si semel peccata sua ore fuerit cõfessus, postea scripto se amplius confundere poterit, sicut pœnitentes, & sicut Sanctus August. fecisse legitur, in libris confessionum. Scholaris ille Parisiensis, de quo supra dictum est dist. 2. cap. 10. quia propter nimiam compunctionem loqui non poterat, defectum illum scripto suppleuit. APOLLONIVS: Quid est ergo, ꝙ in vita S. Ioannis eleemosynarij legitur mulier quædã peccata sua scripsisse, & sigillata eidẽ sancto tradidisse, & sine oris cõfessione, quã sola prohibuit verecundia, indulgentiam consecutam fuisse? CAESARIVS: Simile aliquid legitur de Carolo Imperatore in vita Sancti Egidij:

Rom. 10.

Leontius in vita eius.

Egidij: sed miracula nō sunt in exemplū trahenda: Hoc etiam scias, quod huiusmodi scripturæ autenticæ non sunt. APOLLONIVS: Iterum quæro, si confitens confessori prodere debeat personā, cum qua peccauit? CAESARIVS: Nequaquā, quia pœnitentialis hoc prohibet. APOLLONIVS: Quare prohibet? CAESARIVS: Propter diuersa, quæ inde euenire possent mala: talis fortè esset confessor, qui personam proditam, & per pœnitentiam iam iustificatam, despiceret, vel aliquas propter illius inconstantiam, tentationes incurreret.

Cōplices criminum vn nominādi in confessione

CAPVT XXVIII.

Adolescens quidam infirmus, cùm cuidā suo cōcanonico, nondum sacerdoti, compellēte necessitate, cōfessus fuisset, quod à quadam illectus sanctimoniali, osculatus fuisset eam, interrogatus est, si rem haberet cum ea. Respondente eo, non, sed illa libenter vidisset, satis me verbis inuitans ad cōmixtionē, ipsam etiam personam exprimens, confessor eandem personam ab illo tempore semper in corde suo despexit, nec potuit eam tantum diligere & venerari, vt ante. Talem posset confitens prodere personam, vt inter ipsum & confessorem odiū perpetuum nasceretur. APOLLONIVS: Verbi causa. CAESARIVS: Si diceret confitens; Domine ego peccaui cum sorore, filia, vel concubina vestra, puto vix posse fieri quin ille turbaretur.

APOLLONIVS: de hoc mihi dicas exemplum.

CAPVT.

CAPVT XXIX.

CAESARIVS:

SAcerdos quidam in Susatia habuit concubinam, quam adolescens quidam concupiscens, cum eadem peccauit: in quadragesima verò ad eundem sacerdotem veniens, confessus est peccatum, simul & personam. Quod cùm audisset sacerdos, turbatus est valde, & ab illius eum amore abstrahere volens, durius arguit, peccatum aggrauauit, pœnitentiamque duram nimis iniunxit. Rancor iste sine periculo non fuit. Vnde inuectio tam aspera, pœnitentia tam dura, nisi ex propalata persona? Hæc mihi retulit Theodericus Susatiensis monachus noster, qui vtrunque nouit, sacerdotem videlicet & adolescentem. Non ergo prodere debet confitens personam peccati consortem, cùm tamen ea, quæ peccatum ipsum aggrauant, confiteri teneatur. APOLLONIVS: Vellem instrui quomodo dicere deberet. CAESARIVS: Huiusmodi formam posset seruare; Domine ego peccaui cum legitima, concubina, filia, vel sorore cuiusdam cognati, affinis, amici, vel inimici mei, solis peccatis meis exigentibus, siue ab illa inductus. Et in hunc modum de cæteris peccatis, siue carnalia sint, siue spiritualia. In hunc modum & fœmina dicat. Quædam tamen peccata sic committuntur, vt vix exprimi valeant, nisi confessor de persona intelligat, non inde multum curandum est. APOLLONIVS: Quid si duo contra suum prælatum conspirarent, & vnus illorum pœnitentia ductus, peccatum suum eidem prælato confiteretur, deberetne alterum prodere, an non? CAESARIVS:

Video ex omni parte periculum; si non proderet personam, prælatus periclitari posset; si verò proderet, fortè perpetuum illi odium aduersus conspiratorem suscitaret. Audi exemplum ad cautelam satis necessarium.

CAPVT XXX.

Abbas quidam de Claustro mihi bene noto, de quodam vitio notatus fuit per cuiusdam monachi sui confessionem. Cùm intellexisset hoc alium quendam scire, diabolo instigante, cœpit eum occultè persequi, timens ab eo in visitatione accusari; & cùm illum mittere vellet ad quandam domum remotam, nescio quid prætendens accusationis, ille bene considerans causam persecutionis, respondit Abbati; Domine pater, domum meam non demerui, si vultis me mittere ad matrem nostram, ibo; sin autem, Visitatorem hic expectabo. Bene sciebat, quia illuc eum non mitteret, ne fortè detegeret de quo timebat. Hæc mihi relata sunt à quodam seniore domus illius in qua contigerunt. Si Abbas iste tam durè persecutus est hominem innocentem, quomodo persequi haberet conspiratorem? Cernis qualiter vterque periclitatus sit, Abbas persequendo, monachus grauissimis tentationibus laborando. APOLLONIVS: Licet in aliquo casu confitenti prodere personam alterius? CAESARIVS: De hoc à me requisitus magister Hermahnus Decanus Bonnensis, vir literaturæ magnæ, respondit; si talis persona fuerit, de qua constet confitenti, quod peccatum commune confiteri noluerit, bene eam prodere debet, ne tacendo pereat: de hoc mihi retulit exemplum vtile satis.

CAPVT XXXI.

DVm essem, inquit, plebanus apud sanctum paruum Martinum in Colonia, quidam ex parochianis meis vir honestus, cùm die quadam cuiusdam conciuis & amici sui domum solus intrasset, & vxorem illius solam in gradibus solarij reperisset, amplexibus atque osculis ipsius ad libidinem inflammatus, cum ea contra propositum peccauit: mox ad me, quasi hausto veneno, currens de fonte confessionis bibit, venenum expuit, pœnitentiam suscepit, & adiecit; Domine, ego personam vobis exprimam, fœmina turpis est, & multos corrumpit, & certum mihi est, quia peccatum illud minimè confitebitur. Tempore verò quadragesimæ veniens illa, magis ex consuetudine, quàm ex aliqua contritione, peccata quędam minima ac quotidiana mihi confitens, adulteriūq; omninò subticens. Ego nō immemor peccati mihi confessi, cū nollē eā confundere, neq; confitentem prodere, dixi; Domina ite modò, & cras reuertimini, interimq; dicite tres orationes Dominicas, quaten' Deus illuminare dignetur cor vestrū, vt dignè ac plenè cōfiteri possitis peccata vestra. Illa vadens, & in crastino rediens, nil adiecit, sed tantū peccata prius confessa replicauit. Quam cùm secundò iussissem abire, easdemq; orationes quas prius repetere; illa non sine suspicione discessit, & sequēti die reuersa, audiente quodam clerico cognato, quem secū adduxerat, in hæc verba prorupit; Ecce dominus iste, me digito demonstrans, adulteria mihi imponit, ego domino Episcopo conquerar de illo. Cūq; verbis illius satis essem iniuriatus, nec tamē motus, solus soli cū multa modestia

ſtia dixi; Bona domina, quare peccata veſtra abſconditis, & quare negatis quod modò dicitis? nunquid non commiſiſtis adulterium in tali loco, & cum tali viro? Illa intelligens crimen me non latere, tandem ad ſe reuerſa, ſatis humiliter reſpondit; Domine verum eſt, ego cum tali viro adulterium commiſi, parata ſum pœnitentiam ſuſcipere, & de cætero caſtè viuere: ſicque factum eſt, vt quæ peccatrix venerat, plebani induſtria iuſtificata rediret. Si non fuiſſet à confitente prodita, fortè non eſſet iuſtificata. APOLLONIVS: Si non licet confitenti perſonam peccati conſortem, niſi in tali vel in ſimili caſu prodere, quid ſentis de confeſſore? Licet illi in aliquo caſu peccata confitentium, ſiue perſonas ipſas confitentes prodere? CAESARIVS: Peccata quidem confitentium in multis caſibus prodere poterit, tacitis perſonis: ipſas verò perſonas prodere non debet, niſi in vno caſu, quem infra hoc quinquennium dominus Innocentius Papa, tali modo determinauit.

CAPVT XXXII.

Communis doctrina Theologorum (quæ magis conformis eſt decreto Cõcilij Lateranẽſis ſub hoc eodem Innocentio .celebrati [illegible]a.21.) cõ-

IN domo quadam Ciſtercienſis ordinis, monachus quidam ſine ordine celebrauit: hoc cùm die quadam Abbati ſuo retuliſſet in confeſsione, nec tamen ceſſare vellet à tanta præſumptione, Abbas dolens ac lacrymans, vt à blaſphemia tam magna deſiſteret, miſerum rogauit, monuit, & præcepit; ſed non profecit. Ille verò timens notari, ſi ceſſaret, celebrauit vt prius. In ſequenti capitulo generali Abbas idem propoſuit caſum eundem, interrogans quid faciendum foret confeſſori, ſi fortè tale quid in aliqua domo emergeret. Cumque dominus Ciſter-

ſtercienſis & cæteri Abbates ſuper hoc nihil auderent diffinire, caſum ſcripſerunt Innocentio Papæ;qui conuocans Cardinales, viroſq; literatos,caſum eis propoſuit,& quid de hoc ſentirent,à ſingulis requiſiuit;Omnibus penè in hoc conſentientibus,quod confeſsio non eſſet prodenda,reſpondit; Ego dico in tali articulo eſſe prodendam;quia talis confeſsio non eſt cōfeſſio,ſed blaſphemia;nec debet confeſſor blaſphemiam tantam ac inſaniam celare,per quam periculum incumbere poterit toti eccleſię.Et placuit ſententia omnibus: ſcripſitq; ſequenti anno capitulo,quod à ſe fuerat determinatum, & à Cardinalibus approbatum.Nec debes dubitare,quin confeſſores multum torqueantur, cùm tale quid audierint,quod ſoli portare non poſſunt.

trarium te net. Vide etiam Nauarr. in ca. Sacerdos, de pœnit. diſt. 6.

CAPVT XXXIII.

NOn eſt diu, quod monachus quidam peccatum quoddam grauiſsimum confeſſus eſt Priori ſuo,ſed cuius fuerit generis idē peccatum, ignoro:Quem cùm Prior,ſecundum conſuetudinem remittere vellet ad Abbatem, non acquieuit. Prior verò cùm pondus auditi peccati ſolus portare nequiret,& monachus eius conſilio minus acquieſceret, ex nimia animi mœſtitia corpore tabeſcere cœpit. Intelligens hoc per Spiritum S. frater Simon de Alna Conuerſus bene mihi not⁹,dixit Priori:Dñe, quid habetis,vt quid ſic marceſcitis?reſpondente illo; Triſtis ſum: ait Simon, Nolite turbari, cauſam triſtitiæ veſtræ bene noui, in breui Dominus vos conſolabitur. Accedensque ad monachum dixit, quare non confiteris peccatum tuum

De F. Simonis de Alna ſpiritu prophetiæ.

tuum Abbati tuo? Deus mihi reuelauit illud, & si non fueris confessus debito modo, ego te prodam. Ille conuersi sanctitatem non ignorans, magis ex timore, quàm ex deuotione peccatum Abbati confessus est, & Prior ab angustia liberatus est. APOLLONIVS: Videtur mihi vir iste spiritum habere prophetiæ. CAESARIVS: Reuera habet spiritum prophetiæ, si tamen adhuc viuit, sicut ex sequentibus cognosces. Notarius quidam Romanæ curiæ, cùm eundem Simonem ex multorum relatione didicisset spiritum habere prophetiæ, desiderio videndi eum, ab Vrbe venit in Alna monasterium, volens illo præsente peccata sua confiteri, sperans ab eo corrigi, si aliquid omitteret; animari, si minus plenè diceret. Quem cùm non inuenisset in abbatia, ductus est in grangiam eiusdem cœnobij, quæ Celenies vocatur, in qua ille magister erat. Quem mox vt frater Simon respexit, causam aduentus eius intellexit, & ait: Domine expectate me hîc; ego enim ibo pro negotio domus meæ ad talem locum, & cùm rediero, paratus vobis ero ad omnem vestram voluntatem. Iuit, & redijt, & cùm à clerici ore didicisset, quod tamen non ignorauit, misit ad monasterium, petens sibi transmitti confessorem discretum. Cui, cùm præsente conuerso, idem clericus peccata sua satis deuotè confiteretur, & in diuersis locis aliqua per obliuionem transiliret, quædam etiam, propter erubescentiam, minus integraliter cum suis circũstantijs exprimeret, interrumpens eius cõfessionem iã dictus Simon, ait, Quare hęc, & hęc peccata subticetis? Ista in tali ętate cõmisistis, & illa, & illa in tali loco ex leuitate, nulla ex

la ex necessitate fecistis; vbiq; eũ corrigens, ita vt valdè miraretur, & cum Regina Austri mediam partem gratiæ eius non audisse fateretur. Rediens verò ad Vrbem cũ gaudio magno, per totam curiam in tantum suum prophetam magnificauit, vt Dominus Innocentius Papa, ad cõsilium suum generale illum vocaret, vocatumq; de pluribus interrogaret, à quo tam ipse, quàm cæteri Cardinales didicerunt experimento, quod spiritu polleret prophetico. Hæc mihi retulit beatæ memoriæ VValterus de Birbach monachus in Hemmenrode, qui ei familiarissimus fuit, & plura de illo recitare consueuit. Alio tempore videns quandam mulierculam peccatricem, hortabatur ad confessionem dicens; Confitere me audiente; quod cùm fecisset, non sinebat eam aliquid per obliuionem, siue per erubescentiam supprimere, vbiq; eius corrigens confessionem, sicut supra dictum est de clerico Romano, ac si illam peccasse vidisset. APOLLONIVS: Considero in isto viro quieuisse spiritum Elisæi, qui corpore absens & spiritu præsens, peccantem Giesi corripuit. CAESARIVS: Non alius spiritus operatur in iustis veteris testamenti, atq; alius in sanctis gratiæ, sed idẽ, diuidẽs singulis prout vult. APOLLONIVS: Si nosti adhuc aliqua de hoc Conuerso, precor vt edisseras mihi, quia magis videtur miraculosum, occulta cordiũ nosse, & cogitationum secreta reuelare, quàm mortuos suscitare. CAES. Verum quidẽ dicitis, quia scire interiora hominis, solius est Dei; vnde Apostolus: Quis scit hominum, quæ sunt hominis, nisi spiritus hominis q in ipso est? Solus hic excluditur spiritus diuin⁹, qui vbiq; est & implet om-

3. Reg. 10.

4. Reg. 5.

1. Cor. 12.

1. Cor. 2.

omnia,& cui ipse voluerit reuelare. Tempore illo quo dominus Conradus nunc Episcopus Portuensis Cardinalis nouitius fuit in Vilario, contigit fratrem Simonem cum VValtero monacho nunc Abbate Vilariensi, & alijs quibusdam monachis, & conuersis ordinis nostri, in quadam ecclesia seculari Missam audire. Infra canonem verò eiusdem missæ, vidit idem Simon spiritum iam dicti Conradi, corpore satis à se remoti, coram se stare, & coronam aureã in capite gestare. Vidit & cogitationes cordis eius, atque orationes, in quibus tunc versabatur in Vilario. Finita missa, secretè locutus est VValtero dicens; Cùm videritis nonnũ Conradum nouitium Vilariensem, dicite ei, vt caueat sibi, quia huiusmodi tentationes patietur hoc anno; tales enim cogitationes, talesque orationes iam habuit in Missa, & sciatis quia magna persona erit in ordine. Postea, cùm idem VValterus vidisset nouitium, cœpit per ambages illum interrogare, quid infra missas soleret orare, quidve cogitare: respondente illo, sic & sic orare consueui: adiecit, Rogo etiam, vt dicatis mihi, quæ fuerit oratio qualisue cogitatio vestra die illa Dominica infra missam. Cui cùm diceret nouitius, Cur tam diligenter inuestigatis de cogitationibus meis? respondit; Dicite mihi, quod quæro, & ego vobis postea causam exponam. Tunc recitans ei nouitius per ordinem, quid orauerit, vel cogitauerit infra missam illam, in magnum eum vertit stuporẽ, q̃a nec in vno verbo discrepauit à verbis fratris Simonis: mox ei insinuans, quid de illo viderit, simul & modum tentationis, monuit, vt cautus esset, ne fortè sub specie boni à diabolo deciperetur.

retur. Mira res; cùm satis idem nouitius admonitus, satisque præmunitus esset, non tamen euadere potuit tentationem prædictam, quin satis ab illa eodem anno vexaretur. Quam sublimis persona factus sit postea, nõ solùm in ordine, sed & in ecclesia, nouimus omnes. Primò Prior factus est in Vilario, & deinde ibidem electus est in Abbatem; postea in Abbatem Clareuallis; deinde promotus in Abbatem Cisterciensem. Nec in illo gradu stare potuit, sed à domino Honorio Papa vocatus est in Cardinalem & Episcopũ Portuensem. Quid adhuc futurum sit de illo, ignoramus. Die quadam cùm idem Simon in choro Vilariensi staret inter cæteros Conuersos, Conuersus quidã Euergildus nomine, frater carnalis, beatæ memoriæ, Vlrici eiusdem domus monachi, ex opposito eius stans cœpit in eo scandalisari, & dicere in corde suo; Non videtur mihi talis esse Conuersus iste, sicut ab omnibus prædicatur; neq; ea quę dicit, spiritu dicere prophetico, sed tantùm conijciendo, & cœpit eum despicere. Mox finita hora, assumpto Vlrico monacho, cœpit ei per ordinem replicare, quæ ille tractauerat in corde suo, dicens: Monete fratrem vestrum, ne de cætero tam insipienter gratiam Dei in alijs iudicet, ne fortè ex hoc vindictam sentiat. Quod cùm fecisset, expauit Euergildus, discens experimento, quod alijs narrantibus credere non potuit de illo. Horum autẽ quę dicta sunt, testis est domin⁹ Vvalterus Abbas Vilariensis, cuius superius feci mentionem, à cuius ore ea audiui. APOL. Stupenda sunt quæ dicis. CAES. Vix elapsi sunt anni quatuor, quod dominus Simon, nunc Abbas Fomacensis, tunc Prior

ibidem,locum noſtrum,viſitans, eundem venerabilem Conuerſum ſecum duxit, nec tamen, vt æſtimo, ipſo conuerſo petente; quamdiu apud nos fuit,quis eſſet,dicere noluit: cui quædam ſecreta, apud nos correctione digna,diuinitùs ſunt reuelata, quæ recedens ipſe cuidā ſeniorum noſtrorum indicauit, & ipſe nobis, quæ poſtea vera eſſe comperimus. Eodem tempore veniens Coloniam, cùm in monaſterio ſanctæ Dei genitricis Mariæ ad orationem ſtaret,ſororeſq; pſallere audiret, ingemiſcens ait; Heu quod in omni collegio harum ſanctimonialium,nec vna eſt de adultis,quæ charitatem habeat,id eſt,quæ ſit ſine peccato mortali. Hoc eum noſſe per ſpiritum præſcientiæ,non ſolum ex præcedentibus,ſed & ex ſubſequentibus cognoſces.Deſcendens cum prædicto Simone Priore frater Simon,ad partes inferiores, ſimul venerūt ad dominam Methildam de* Sunthuſen, matronam valdè honeſtam ac deuotā, quæ diu illum deſiderauerat videre,eò quod multa audiſſet de eo; ſedenſq; iuxta eam per interpretē cogitationes cordis eius ei reuelauit,ita vt plurimum miraretur tantam in homine gratiam. Hæc ab eiuſdem matronæ ore audiui; Verè, inquit,domine ipſe mihi dixit quæcunq; cogitaui. Anno præterito, cùm dominus Engelbertus Archiepiſcopus Colonienſis Decanum Hermannum, & Godeſcalcum eius concanonicum, direxiſſet ad curiam Romanam pro abſolutione crucis,& inueniſſent eundem Simonem in quadam grangia, ſciſcitati ſunt ab eo de proceſſu negotij: ſicut eis euenit, ita de eis prophetauit; Nuncij, inquit, Epiſcopi parum in curia proficient, monachus bene nego-

*al.Smitzhauſen.

tium

tium ſuum expediet: vtrumque rei exitus comprobauit: nam illi imperfecto negotio reuerſi ſunt: monachus verò noſter, quem cum eis miſimus, ibi obtinuit quod voluit. Sunt adhuc alia multa & magna conuerſi huius opera, quæ ad meam notitiam non peruenerunt, ex quibus tamen quædam audiui, quæ ſcribere nolui, eò quod relata minus bene retinuerim. Satius duxi etiam vera ſubticere, quàm falsa ſcribere. APOLLONIVS: Miror ſi vir talis ac tantus aliquas pertulerit tentationes? CAESARIVS: Sicut audiui à quodam eius familiari, ita eum vexabat, & fortè adhuc vexare non ceſſat, ſpiritus fornicationis per incentiua carnis, vt dicere poſsit cum Apoſtolo; Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus eſt mihi ſtimulus carnis meæ, angelus ſathanæ, qui me colaphiſet: Dicitur tamen adhuc corpore eſſe virgo; à pueritia enim in Alna nutritus, pecora eiuſdem monaſterij pauit; deinde factus Conuerſus, adeò profecit, vt cuiuſdam grangiæ magiſter efficeretur; qui bene ac fideliter adminiſtrans exteriora, ſicut bonus ac fidelis diſpenſator, dona meruit interiora. APOLLONIVS: Vtinam haberent omnes confeſſores conuerſi huius ſpiritum, quia tunc confitentes nullum eis, ſiue per erubeſcentiam, ſiue per ignorantiam, poſſent ſubtrahere peccatum. CAESARIVS: Licet multis confeſſoribus deſit ſpiritus prophetiæ, ineſt tamen plurimis ſpiritus ſapientiæ atque prudentiæ, per quem defectus ille ſuppleatur. APOLLONIVS: Dic quæſo, prodeſt aliquem peccata confiteri, retenta voluntate peccandi?

2. Cor. 12.

CAESARIVS:

CAPVT XXXIIII.

Confitenti necessariũ esse proposi tum emendationis.

MOdicum prodeſt, quia Deus non proijcit iniquitatem, niſi homo prius malam proijciat voluntatem: qua proiecta, ſequitur quod dicit propheta Micheas; Deponet omnes iniquitates noſtras, & proijciet in profundum maris omnia peccata noſtra. Iubemur enim per Prophetam Ezechielem longè proijcere iniquitates noſtras, non iuxta nos ponere, ſicut illi faciũt, qui ante paſcha peccata ſua per confeſsionem, vt eis videtur, deponunt, & mox poſt octauam reſumũt; Longè, inquit, proijcite iniquitates veſtras. APOL. Eſtne melius ſic cõfiteri, quàm omninò tacere? CAESARIVS: Melius, id eſt, vtilius eſt cum voluntate iterum peccandi confiteri, quàm tacere. APOLLONIVS: Quare? CAESARIVS: Quia peccator in confeſſione à confeſſore per pœnam, quæ peccato debetur, terretur, admonetur, & inſtruitur: & fit nonnunquam, vt tam verbis, quàm exemplis, ab illo edoctus, ad ſe reuertatur, & de ſua peruerſa voluntate conteratur. Quod ſi confeſſor iuſtus eſt, & pro confitente orat, Deus aliquando illum pro meritis eius illuminat. Vides quãtus ſit fructus in confeſsione? APOLLONIVS: Video & gaudeo, atq; de his exempla requiro. CAESARIVS: Quod quis à confeſſore territus, peccandi voluntatem deſerat, exemplum hoc te doceat.

Michee 7. Ezech. 18.

Per cõfeſſarium prudentẽ, pœnitentes interdum cõuerti.

CAPVT XXXV.

QVidam veniens ad confeſsionem, cuidam ſacerdoti diſcreto confeſſus eſt illi peccata quædam criminalia: admonitus ab eo, vt peccata cõfeſſa deſereret, deſerta defleret, & de1e-

de reliquo emendatius viueret, respondit; Confiteri possum, sed peccata dimittere non posſú. Sacerdos hoc audito, pœnitẽtiam illi iniungere recusauit. Oblatus est ei ab illo nummus, quẽ quidem sacerdos recepit, sed in recedentis terga eundem cum clamore proiecit dicens; Pecunia tua tecum sit in perditionem. Ille verò tam de verbo, quàm de facto sui cõfessoris territus, in crastino rediјt, & confessionem iterauit, pœnitentiam condignã suscepit & egit. Vides nũc quantum valeat prudentia confessoris? Si imprudens confitens tali modo non fuisset territus, fortaſsis nec esset iustificatus. Audi & aliud exemplum, quantum confitentibus prosit consilium bonum.

Act. 8.

CAPVT XXXVI.

IN monasterio sancti Panthaleonis in Colonia Abbas quidam fuit, fratrem habens eiusdem ciuitatis conciuem, quem carnaliter diligens, sæpe pecuniam monasterij illi occultè largiebatur, quã propriæ substantiæ admiscẽs, & in ea negotians, quocunq; perrexit, semper cũ damno rediјt, factaq; est ei, licet nõ aduerteret, monasterij pecunia, tanquam ignis, & substantia propria quasi stipula. Et cùm esset in mercationibus satis gnarus, atq; circumspectior cæteris suis sodalibus, illorum prosperitatem, suũq; dispendium mirari non sufficiebat. Compassus eius infœlicitati Abbas, cùm semper ei daret, & ille non proficeret, imò semper minus haberet, tandem ad paupertatem deuenit. Cui Abbas, quid est frater quod agis? quare tam viliter consumis substantiam tuã ad confusionem tuã atq; meã? Respondit ille; Valde parcè viuo, mercatũ meum diligentiſsimè custodio, & quid sit

quod circa me agitur penitus ignoro. Tandem in se reuersus, venit ad sacerdotē, ei omnia circa se gesta aperiens per confessionem. Cui dixit sacerdos; Vtere consilijs meis, & citò diues eris: pecunia fratris tui furtum est, & ipsa substantiam tuam deuorauit; de cætero nihil recipias ab eo, & de modico, quod adhuc superest, negotiare, videbisque manum Domini super te bonam: quicquid autem lucratus fueris, medietatem fratri tuo reddes, de reliquo tu viues, & hoc tam diu facias, donec omnem pecuniam monasterij tibi datam illi restituas. Mira clemētia Dei, obediens homo confessoris sui cōsilio, in breui adeò ditatus est, vt & ipse abūdaret, & fratri recepta restitueret. Cui cùm Abbas diceret; Vnde tibi istæ diuitiæ frater? respondit; Quàmdiu substantiam fratrum tuorum recepi, semper pauper & miser fui, & tu grauiter peccasti, non tua mihi largiendo, ego verò aliena recipiendo: ex quo enim de his pœnitui, & furtum abhorrui, benedicente Domino abundaui. Ecce quantum valeat consilium bonum in confessione. Simile aliquid legitur in vitas patrum. Dicam tibi adhuc exemplum, quod mihi retulit Hermannus Decanus Bonnensis, asserens etiam se audisse à sacerdote cui contigit.

CAPVT XXXVII.

DVo ciues Colonienses, inter cætera sua peccata, confessi sunt duo peccatorum genera, quæ quidem in se valde sunt magna, licet propter vsum, mercatoribus maximè, par-

parua videantur, & quaſi nulla, mendacium ſcilicet atque periurium; Domine, inquiunt, penè nihil poſſumus emere, nihil vendere, niſi oporteat nos mentiri, iurare, & ſæpe peiurare. Quibus cùm diceret plebanus, peccata iſta valde ſunt grauia, & à Saluatore prohibita, ipſo dicente; Sit ſermo veſter, eſt, eſt; non, non. Reſponderunt; Non poſſumus hoc præceptum in negotiationibus noſtris cuſtodire. Ait ſacerdos; Vtimini conſilio meo, & bene cedet vobis; nolite mentiri, nolite iurare, ſicut mercatum veſtrum dare vultis, ſic ipſum laudate. Et promiſerunt ei, quia tentare vellent vno anno: hoc enim petiuit. Impediente eos ſathana, qui ſemper ſaluti humanæ aduerſatur, penè nihil anno illo vendere potuerunt; reuerſique anno euoluto ad ſuum plebanum, dixerunt; Obedientia huius anni, multum nobis fuit damnoſa, homines à nobis defluunt, nec aliquid ſine iuramento vendere poſſumus. Tunc dixit ſacerdos; Nolite timere, quia tentatio eſt, fixum tenete in corde veſtro, quod nulla aduerſitas, nulla etiam paupertas, vos à tali bono propoſito auertat, & Dominus vobis benedicet. Promiſeruntque ei Domino inſpirante, quia cuſtodire vellent eius conſilium, & diuinum præceptum per omnes dies vitæ ſuæ, etiam ſi oporteret eos mendicare. Mira res; ſtatim Dominus immiſſam compeſcuit tentationem, & cœperunt omnes homines plus quàm cæteros mercatores frequentare; factique ſunt in breui diuites, ita vt mirarentur. Et reuerſi ad ſuum confeſſorē, gratias egerūt, eò quod per eius ſalubre

Matth. 5.

consilium, à tam grauibus peccatis forent exonerati, & foris in rebus ditati. APOLLONIVS: Huiusmodi exempla prædicari deberent in ecclesijs mercatoribus, fortè expauescerent de pecunijs malè conquisitis negotiari, & in suis venditionibus iurare, vel mentiri. CAESARIVS: Verum dicis. APOLLONIVS: Nunc audire delectat, quòd quidam peccatores meritis sui confessoris iustificentur.

CAPVT XXXIX.

CAESARIVS:

IN vita sancti Malachiæ Hibernensis Episcopi, qui nostris fuit temporibus, beatus Bernardus Abbas Clareuallis scribit, mulierem quandam ita fuisse iracundam, vt animi eius furorem non vicini, non cognati, nec quidē ipsi filij eius possent sustinere; ad sanctum Malachiam illam ducentes, & querimoniam de ea facientes, vt eius misereretur deprecantur. Hortatur vir sanctus miseram ad confessionem: paret illa, iniungit pœnitentiam, orat Deum vt impatienti tribuat patientiam. Et ecce, facta est super eam mutatio dexteræ excelsi. Tantam ab illa hora patientiam, & tranquillitatem propter confessoris sui merita Dominus illi tribuit, vt quæ prius omnes ex asperare solita fuit, nullis damnis, siue contumelijs, deinceps turbari posset. Item quod quidam ex sola Dei misericordia in confessione conterantur, dictum est in secunda distinct. ca. ij. de monacho apostata, qui duo milia annorum elegit in purgatorio. APOLLONIVS: Quia tā multiplex est fructus confessionis, videtur mihi iustum, vt hi qui alios debēt mundare, ipsi

ipsi sint mundi & sancti. CAESARIVS: Ausculta. Cõfessor vt sit perfectus, debet esse timoratus, prudens, & literatus, discretus & misericors, affabilis, paratus volentibus confiteri. Quantum inde bonum proueniat, si has virtutes habeat; mali verò, si eis careat, exempla varia te docebunt. APOLLONIVS: Existimo quòd multum detestetur in Sacerdotibus auaritiam Dominus.

CAPVT XXXIX.

CAESARIVS:

Auaritia sacerdotũ reprehenditur.

De hoc non meam, sed ipsius Domini sententiam audias per os Ieremiæ prophetæ; Extendam, inquit, manus meas super habitantes terram: à minore vsque ad maiorem, omnes auaritiæ student: & à propheta vsque ad sacerdotem, omnes faciunt dolum. *Ierem. 6.* Item per Ezechielem; Propter pugillũ hordei, & fragmenta panis violabant me ad populum meum, vt interficerent animas, quæ nõ moriũtur, & viuificarent, quæ non viuunt. *Ezech. 13.* APOLLONIVS: Sicut audiui, quidam confessores pro vno gallinacio & vni sextario, multorum pœnam peccatorum vel relaxant, vel dissimulant. CAESARIVS: Idcirco eis per Osee dicitur; Peccata populi mei comederũt. *Osee 4.* Et hoc scias, quod non solum vitium auaritiæ, sed etiam vitium luxuriæ in sacerdotibus reprehendit Dominus, dicens per prophetam; Vaccas Bethauen coluerunt habitatores Samariæ. *Osea 10.* Samaria interpretatur custodia, habitatores Samariæ sacerdotes sunt, qui semper in sui & aliorum sibi commissorum custodia manere debẽt: vaccas Bethauen colunt, dum luxuriosè vi-

uunt;horum domus inutilis est, quia hoc Betha uē interpretatur;vaccæ, quæ animalia sunt lasciua,luxuriam designant,siue ipsas sacerdotum concubinas, quas heu multi hodie sine timore colunt. Quanta mala mali sacerdotes Deum nō timentes committant in confessionibus,plurimis exemplis tibi possem ostendere, sed parcendum est ordini, parcendum sexui, parcendum religioni. Vnum tamen tibi dicam ex remoto, quod quidam mihi sacerdos recitauit.

CAPVT XL.

MAtrona quædam diues & honesta,peccata quædam commiserat tam inhonesta, vt nulli ea confiteri posset sacerdoti præ verecundia. Die quadam infantem reperiens destitutum,leuauit,& loco filij illum nutriens, literis imbui fecit, atque in sacerdotem ordinari.Tunc demum fiduciam sumens de exhibita caritate,confessa est ei peccata diu latentia: quibus auditis,stultus ille immemor impensi beneficij,ex hoc sumens audaciam,quia si quod peteret negaret,minabatur se eius vitia velle propalare, cœpitque illam ad consensum suæ libidinis solicitare.Cuius verba cùm fæmina iam iustificata abhorreret,& ille contradicentem diffamaret, illa fiduciam habens de confessione, ne apud homines notæ perpetuæ subiaceret infamiæ,sufficienter se expurgans, beneficio confessionis liberata est, & criminator de prouincia eliminatus est. APOLLONIVS: Duo hæc exempla mihi sufficiunt de confessoribus malis; nunc aliquod mihi dicas de confessoribus timoratis.

CAPVT

CAPVT XLI.

CAESARIVS.

DVm quædam matrona nobilis cum quodam Abbate ordinis noſtri ſub typo confeſsionis de ſecretis conſcientiæ ſuæ loqueretur, dixit ſe in eius amore grauiter ſuccensam. Ille, ſicut ſacerdos iuſtus ac timens Deum, cor ſuum ſignauit, malè ad ſe conuerſam, verbis quibus potuit àuertit, dicens ſe monachum eſſe, ſenem, pannoſum, ac neglectum: &, ſicut ipſe dixit cuidam monacho, qui mihi recitauit, fœmina eadem tam clara fuit, & tam potens, vt ſi eſſem, inquit, in ſeculo, ſicut aliquando fui, nunquam illi de tali re nec in minimo verbo facere auderem mētionem. Cernis etiam, inquit, quomodo nobis iam mortuis ſeculo, diabolus inſidietur? fuerat enim idem Abbas ante conuerſionem miles in armis ſtrenuus, pulcher, faſque nominatus. Et ſi vis ſcire, ipſe erat domnus Abbas Carolus Vilariēſis. APOLLONIVS: Vtinam haberent omnes confeſſores timorem Domini, vt vir iſte. CAESARIVS: Non ſolùm eſt eis neceſſarius timor Dei, quo ſe à peccato cuſtodiant, ſed etiam prudentia, per quam inter peccata diſcernant, vt cum claue potentiæ, in vſu habeant clauem ſcientiæ, vt ſciant differentiam inter ſcabiem & lepram, id eſt, inter veniale & mortale. Item inter lepram & lepram, id eſt, mortale & criminale, quia peccata peccatis ſunt grauiora, ſiue venialia ſint, ſiue mortalia, & ſecundum hoc ſatisfactio debet extendi, & de ſcabie ſiue lepra iudicari.

Cōfeſſarij probitas.

Confeſſarij prudētia.

CAPVT

CAPVT XLII.

QVidam sacerdos & plebanus in prouincia nostra est, qui in quadragesima venientibus sibi ad confessionem dicere consueuit; Qualis pœnitentia iniuncta fuit, vobis ab antecessore meo, talem vobis modo iniungo: Alijs dicebat; Quod vobis iniunxi anno præterito, hoc & isto anno seruetis, non attendens quid postea peccauerint, vel qualiter pro prȩteritis satisfecerint. Hæc nobis recitauit vnus de parochianis eius.

CAPVT XLIII.

ALIVS quidam plebanus, sicut audiui ab eius successore, hanc habebat consuetudinem, vt in quadragesima confluentibus ad ecclesiam confessionis gratia parochianis suis, ipse sex, vel octo simul duceret ante altare, & stola collis eorum imposita, teuthonicè generalem eis prædiceret confessionem, singula verba eius illis post eum iterãtibus; quibus omnibus similem atque eandem iniungens pœnitentiam, simul abire præcepit. Sic faciebat omnibus, non considerans quid fecerint, quis plus, quisúe minus peccauerit. Defuncto eo, cũ quidam ex parochianis vir grandæuus, & in secularibus prudens, pro successore eius mitteret, postulans sacram communionem, eò quod infirmaretur vsque ad mortem, veniens sacerdos dixit; Prius debetis facere confessionem. Respondit ille; Vos mihi eam facite. Notabat enim consuetudinem supradictam. Cumque sacerdos monendo illũ, instaret, cõmotus ille dixit; Certè domine nunquã mihi talia fecit prædecessor

essor vester. Et cùm negaret ei sacram communionem, tandem in hæc verba prorupit; Confiteor me peccasse in adulterijs, furtis, rapinis, homicidijs, periurijs, alijsque criminibus multis. Tunc sacerdos; Fecisti hæc omnia? respondit ille; Verè domine nihil horum commisi; ex antiqua tantùm consuetudine sic confitebatur, & non poterat eum inducere, vt peccata à se cómissa confiteretur. Vides quales confessores, quales doctores, quales animarum rectores. Vnde tanta negligentia, vnde tam stulta iudicia, nisi ex diuinæ legis ignorantia? Vis nosse quantum prosint confitentibus confessores literati? APOLLONIVS: Volo & desidero.

CAPVT XLIIII.

CAESARIVS:

HErmannus Decanus Bonnensis, quando plebanus fuit ad Sanctum Martinum in Colonia, venit ad eum mulier quædam tempore quadragesimali peccata sua confiteri. Flectens coram eo genua, quicquid se boni meminerat commisisse, cœpit enumerare, & cum Pharisæo euangelico iustificare se dicens; Domine tot sextis ferijs soleo per annum in pane & aqua ieiunare, eleemosynas dare, & ecclesias frequentare, & multa in hunc modum. Cui plebanus dixit; Ad quid domina venistis? nunquid pro istis operibus vultis suscipere pœnitentiam? quare non dicitis peccatá vestra? Respondente illa: Nihil mihi conscia sum. ait plebanus; Cuius estis officij? Respondit mulier; Ferrũ vendere soleo. ad quod ille; Soletis aliquando minores ferri particulas in ligaturis maioribus

ribus intermiſcere, vt ſic totum ſimul vendatis? Dicente illa; Soleo; Reſpondit; Ecce hoc mortale peccatum eſt, quia dolus. Et adiecit; Soletis aliquando mentiri, iurare, peiurare, æmulis veſtris maledicere, alijs plus vendentibus inuidere? Reſpondit illa; In talibus ſæpè excedo: Plebanus dixit; Et iſta omnia peccata ſunt mortalia, & niſi pœnitentiam egeritis condignam, ocyus ibitis in gehennam. Territa illa in verbis eius, peccaſſe ſe recognouit, & quid de cætero confiteri deberet, didicit. Bene iſte, vtpote vir prudens & literatus, nouit fodere parietem, & oſtendere dola in corde mulieris depicta. APOLLONIVS: Quid eſt fodere parietem? CAESARIVS: De peccatis, eiuſque circumſtantijs interrogare confitentem; Verba ſunt Ezechielis, & à ſancto Gregorio plenè & excellenter expoſita. Cauere debet confeſſor, ne ſic incautè parietem, id eſt, confitentis conſcientiam per interrogationem fodiat, vt eum peccare doceat.

Ezechi. 8.

Gregor. li. 26. Moral. cap. 4. & par. 2. curæ paſtor. c. 10.

CAPVT XLV.

VIrgo quædam religioſa in partibus Brabantiæ ſacerdoti cuidam confeſsionem fecit; ille quidem, ſicut imprudens, incautè cœpit conſcientiam eius fodere, id eſt, de quibuſdam peccatis ignotis, quæ nunquam fecerat, vel audierat, interrogare: quæ mox de eiſdē peccatis cœpit tentari, & in tātum turbari, vt diceret ſacerdoti: Malè habeat caput veſtrum, quod hodie feciſtis mihi horum mētionem. Et, ſicut alteri poſtea confeſſa eſt ſacerdoti, non ſine maximis laboribus ab eiſdem peccatis ſe continuit. Ita fodiendus eſt paries, ne do-

né domus deijciatur, sic quærēda sunt idola sub
tramentis, vt tabernaculum non euertatur. De-
et tamē cōfessor valdè esse solicitus de pecca-
is sibi commissorum, eosque ad confessionem
rouocare tam verbis quàm exemplo.

CAPVT XLVI.

ABBAS quidam ordinis nostri scire volens conscientiam alterius cuiusdam Abbatis filij sui, sicut ab eius ore audiui, generalem illi de peccatis suis fecit confessionem: deinde dixit; Domine Abba, si vos aliquid vultis dicere, libenter audiam. verecundatus ille, confessus est ei versa vice peccata sua contra propositum, prouocatus illius exemplo magis quàm verbo, non enim tenebatur ei confiteri. APOLLONIVS: Vt video prudentia confessoribus satis est necessaria. CAESARIVS: Hoc amplius in subiecto probabis exemplo: quod autem dicturus sum, didici à quodam venerabili sacerdote, Priore ordinis Præmonstratensis.

CAPVT XLVII.

ABBAS quidam nigri ordinis, vir bonus & disciplinatus, monachos habebat satis mirabiles ac dissolutos. Die quadā quidam ex eis præparauerant sibi diuersi generis carnes, & vina delicata: quibus cùm vti non auderent in aliqua officina timore Abbatis, congregati sunt in vas vinarium maximū & vacuum, quod vulgo dicitur tunna, illuc deferentes præparata. Dictum est Abbati, quod tales monachi in vase tali conuiuium celebrarent; qui statim cum magno mœrore animi accurrens, & in-

& introſpiciens., conuiuantium lætitiam ſua præſentia conuertit in triſtitiam; quos cùm ter ritos aſpiceret, iocunditatem ſimulans, intrauit ad illos, & ait; Eia fratres voluiſtis ſic ſine me comedere & bibere? non hoc arbitror iuſtum: credite mihi, ego vobiſcum prandebo, lauitque manus, cum illis comedens & bibens, exemplo tali, territos confortans. Die ſequenti, Priore tamen præmonito, & quid facere deberet inſtructo, Abbas monachis illis præſentibus in capitulo coram illo ſurgens, & veniam petẽs cum multa humilitate, tremorem ac timorem ſimulans, in hæc verba prorupit; Confiteor vobis domine Prior, fratribus meis vniuerſis, quod vitio gulæ victus, ego peccator heri in abſconſo loco, & quaſi furtiuè in vaſe vinario, cõtra præceptum & regulam patris mei ſancti Benedicti, carnes manducaui. Statim reſidens, cùm ſe inciperet præparare ad diſciplinam, Priore vt hoc fieret prohibente, reſpõdit; Sinite vt vapulem, quia melius eſt vt luam hîc quàm in futuro: qui cùm accepta diſciplina, nec non & pœnitentia, reuerſus fuiſſet in locum ſuum, prędicti monachi timentes ab eo proclamari, ſi diſsimularẽt, vltrò ſurgentes, eũdem confeſsi ſunt exceſſum. quibus Abbas, à monacho ad hoc præordinato, dari iuſsit bonas ac fortes diſciplinas, durius illos corripiens, & ne vnquam de cętero talia prę ſumerenr, ſub interminatione magnæ vindictæ præcipiens. Sicque prudens medicus, quos verbo minus emendare potuit, correxit exemplo. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Audi nunc exemplum, quod prudentia diſcretione temperanda ſit.

CAP.

CAPVT XLVIII.

Discretio cõfessarij.

PEccator quidam magnus cùm pro suis peccatis nullam condignam suscipere vellet pœnitentiam, quia confessor valdè pru-
ens ac discretus fuit, ait illi; Potes pro pec-
ȧtis istis magnis saltem vnam orationem do-
ıinicam per singulos dies dicere? Respondente
: illo; Possum: eandem ei iniunxit. Mira cle-
ıentia Dei, ita eadem oratio cœpit homini
ulcescere, vt rediens amplius peteret, hoc-
ue tam diu faceret, quousque ad condignam
ervenire tpoenitentiam. Ad discretionem con
ssoris pertinet, vt pro peccatis magnis, ma-
ıam; & pro paruis, paruam iniungat pœ-
tentiam. Et quia omnis pœnitentia arbitra-
a est, secundum qualitatem personæ, mode-
ri poterit qualitatem seu quantitatem pœ-
e; Misericordiam semper superexaltet iudi-
o siue secreta, siue manifesta sit confessio, vt
em ipse consequatur à Deo.

Iacob. 2.

CAPVT XLIX.

DOminus Gisilbertus Abbas in Hemmenrode, tãtæ fuit misericordię, vt si aliquando quis monachorum, siue Conuersorum
:am eo proclamatus fuisset in capitulo, &
e neglecta virtute patientiæ extra se fieret,
irmitati illius compassus diceret; Bone fra-
, vade modò sedere, & cras eandem culpam
ognosce. Qui datis inducijs ad tranquil-
item animi reductus, & de commotione ve-
undatus, in crastino redijt, seque peccas-
recognoscens, duram pœnitentiam cum

multa patientia suscepit. Quantum etiam boni conferat pœnitentibus confessoris affabilitas, sequens declarabit exemplum.

CAPVT L.

Affabilitas confessarij.

SVpradictus Decanus Bonnensis, cùm tempore quodam quadragesimali sedens in ecclesia sancti Martini, in qua erat plebanus, audiret confessionem cuiusdam vetulæ, vidit eminus contra se duos ex parochianis suis in fenestra sedere, & fabulis vacare. Ex quibus vnus erat vsurarius, alter verò homicida manifestus. Vetula recedente, cùm accessisset ad eum confessionis gratia idem vsurarius, ait illi plebanus; Amice, ego & tu hodie bene decipiemus diabolum: tu tantùm verbotenus confitere peccata tua, voluntate peccandi deposita, & acquiesce consilio meo, & ego tibi vitam æternam promitto: sic tibi temperabo pœnitentiam, vt non fiat tibi onerosa. Bene nouerat vitium, in quo laborabat. Respondit ille; Si hoc quod promittitis constaret, libens vterer consilio vestro. Et promisit ei. Qui cùm confessus fuisset, & abiurata vsura pœnitentiam suscepisset, socio suo iam dicto homicidæ occurrens, ait; Verè dulcissimum habemus sacerdotem; nam pietate verborum suorum ad pœnitentiam me adduxit. Cuius exemplo ille prouocatus, ad confessionem venit, & similia circa se pietatis sentiens indicia, pœnitentiam suscepit & expleuit. APOLLONIVS: Ex multis, quæ iam dicta sunt, considero, quod confessio multam requirat perfectionem, tam in con-

ſin confitente, quàm in confeſſore. CAESARIVS: De vno adhuc ſupereſt dicendum, per quod omnes confeſſoris virtutes conſummantur, ſcilicet vt promptum & hilarem confiteri volentibus ſe exhibeat. De hoc habes exemplum in diſtinct. prima cap. ſexto, vbi Angelus domini Priori de Alna in ſpecie monachi improperauit, quod eundem monachum confiteri volentem, ſigno ſuſpenderat. Si confeſſor ad hoc fuerit paratus, quantum placeat Deo, & quantum peccatoribus expediat, ſequens ſermo declarabit.

Promptitudo confeſſarij.

CAPVT LI.

ANTE hoc biennium, cùm dominus VVilhelmus Abbas Clareuallis cum cæteris Abbatibus contra Gallonem Cardinalem profectus fuiſſet Romam, quidam ex monachis eius cuidam ex confeſſoribus peccatum quoddam criminale confeſſus eſt: cui dixit; Bene te audio, bonum conſilium do, ſed abſoluere te non potero, quia confeſsio hæc debita non eſt; conſulo, & rogo, vt confitearis Priori, qui poteſtatem habet. Illo reſpondente; Hoc nunquam faciam, confeſſor dolens, ac fluctuans corde, tacita perſona atque peccato, periculum confitentis domino Sigero Priori reuelauit: qui multum dolens, & de ſalute periclitantis cogitans, magni cónſilij angelum cum lacrymis inuocauit. Eodem tempore, cùm Conuerſus quidam ex eis peruerſus multa furaretur, Prior Dei nutu, nacta occaſione, in capitulo monachorum vitium furti exprobás,

hoc adiecit; Si fortè aliquis eſt inter vos, cauteriatam habens conſcientiam, ita vt non poſſit eam ſuo prælato aperire, pro tali tribus diebus vobis iniungo orationes. Omnibus orantibus, cuidam iuueni ſacerdoti, nomine VVilhelmo, in vigilia omnium Sanctorum cum lacrymis oranti, vox diuina reſpondit; Monacho pro quo oras, confeſsio ſua, quia debita non fuit, nihil profuit, ſed dic Priori, vt cras dicta Prima, poſt Miſſam ante capitulum ſtet, ipſe enim ad eum veniet; ſicq; factum eſt. Exhibente ſe Priore coram capitulo, ecce monachus venit, ſignumque confeſsionis Priori faciens, cum eo intrauit, & facta confeſſione cum multo gemitu & lacrymis pœnitentiam condignam ſuſcepit.

FINIS LIBRI
Tertij.

CA-

CAPITA LIBRI quarti.

De

FINIS CAPITVM.

DE

DE TENTATIONE LIBRI QVARTI

CAPVT PRIMVM.

CAESARIVS:

Tentatio quid sit, & vnde.

Exod.15.16.

ASCENDENTES filij Israel de AEgypto, mox tentati sunt in deserto. AEgyptus designat mundum siue peccatum, desertum monasterium: respectu enim multitudinis, à multis deseritur, & à paucis incolitur. AEgypt⁹ interpretatur tenebrę, vel tribulatio, vel angustia, vel persequens: & vbi maiores tenebræ, tribulationes, angustiæ & ꝑsecutio, quã in mũdo, & in peccato? Nusquã. Filij Israel sunt electi quiq;, qui statim vt egressi fuerint de seculo ꝑ cõuersionem, & de peccato per contritionem atq; confessionem, vix esse potest, quin in monasterio quasi in deserto, circa principium maximè, multimodam incurrant tentationem. Et congruè videtur in quarta distinctione esse tractandum de tentatione, quia quaternarius stabilitatis numerus est: corpus enim quadratum in quamcunque partem vergat, stationem naturalē seruat. Cùm peccator ad Dominum corpore, deserendo seculum, fuerit cõuersus, corde pro peccatis suis contritus, & oris confessione iustificatus atq; confirmatus, tunc ad pugnam tentationis procedet securius, & cum hoste dimicabit efficacius. Vnde Saluator post baptismum,

Matth.4.

non

ion ante, permisit se tentari à diabolo. Confessio oris cum contritione cordis, secundus baptismus est. Hinc est quod Apostoli post aduentum Spiritus Sancti, persecutionibus exponuntur, in cuius figuram mox post Pentecosten, libri Regum leguntur, in quibus bella fidelis populi cum gentibus, id est, virtutum cum vitijs, commemorantur. APOLLONIVS: Videtur is rectus esse ordo iustificationis, vt sicut contritionem confessio, ita confessionem sequi debeat satisfactio. CAESARIVS: Iustè quidem moueris, sed tentationis vim non intelligis. Quod apud religiosos & maximè in ordine monastico, satisfactio pro peccatis siue pœnitentia sit tentatio, facilè tibi ex verbis bene experti, id est, sancti Iob probabo: ait enim, Militia est vita hominis super terram. Alia translatio habet, Tētatio est vita hominis super terram: & militia est, & tentatio; militia est propter exercitium; tentatio propter laborem & periculū. Et nota quod non dicitur, tentatio est vita animalis, sed hominis, id est, humanè & rationabiliter viuentis, qualis est vita religiosorum, qui secundū spiritū viuunt, & carnis desideria non perficiunt. Seculares verò atq; carnales, qui secundum carnem ambulant, impropriè tentari dicuntur, quia mox vt tentamenta sentiunt, vel consentiunt, vel tepidè resistūt, similes equo & mulo, quibus non est intellectus. Si ergo tentatio est religiosorū vita, qui vigilādo, ieiunādo, orando, in prosperis & aduersis obediēdo propter Christum, nihil in hoc mundo terreni possidendo, semper vitijs & concupiscentijs contradicunt, necesse est, vt ipsam tentationem cōcedas pro peccatis illorum satisfactionem.

Act. 3.

Iob 7.

Gal. 5.

Psal. 31.

Venien-

Veniētibus ad ordinem noſtrum, etiam ſi innumera & grauiſsima commiſerūt peccata, nil eis aliud iniungitur pro ſatisfactione, niſi vt ordinem ſeruent. Hinc eſt quod Sanctus Bernardus, cùm tempore quodā quendā regem Francorum in ordinem recepiſſet, illi ſolummodo poſt confeſsionem, dominicā orationem iniunxit; quo turbato, putans ſibi à ſancto illudi, reſpondit Abbas beatus: Tu tantùm orationem hanc dicito, & ordinem cuſtodi, & ego pro peccatis tuis rationem reddā in die iudicij. Item cùm idem ſanctus caſu tranſiret, vbi homo reus erat ſuſpēdendus, & peteret eum ſibi dari, iudexq; diceret, Domine fur eſt, & ſuſpendio dignus. Reſpōdit Abbas; Da mihi eum, & ego ſuſpendam illū; ordinis diſtrictionem ſuſpendium appellans. Hoc indultum eſt ordini à ſede Apoſtolica, vt eius obſeruatio, pro qualibet ſatisfactione peccatoribus ſufficiat. APOLLON. Si religio noſtra pro peccatis noſtris eſt ſatisfactio, & eadem ſatisfactio exterior eſt tentatio, noſſe vellem in quibus, vel à quibus tentemur. CAESARIVS: In quibus tentamur, innumerabilia ſunt; à quibus tentamur, quatuor ſunt, Deus, caro, mundus, & diabolus. Quod à Deo tentemur, teſtis eſt Moyſes dicens: Tētauit Deus Abrahā. Item: Tentat vos Dominus Deus veſter. Deus verò, ſecundum quod Apoſtolus Iacobus ait, intentator malorū eſt. Tres reſidui tentatores, hoſtes ſunt, & ideo vt hoſtes cauendi: Cedendo eis, confundimur; reſiſtendo, meremur; vincendo, coronamur. Quātus ſit in tentatione labor, quantus timor, quantum diſpendium, quantūue meritum, ſequentia declarabunt exempla.

Gene.22. *Deut. 13.* *Iac. 1.*

CAPVT

CAPVT II.

SEPTEM sunt vitia principalia de vna virulenta radice, superbia scilicet, pullulantia, ex quibus vniuersa penè procedunt tentamenta. Primum vitium superbiæ succedens est inanis gloria, secundum ira, tertium inuidia, quartum acedia, quintum auaritia, sextum gula vel gastrimargia, septimũ luxuria. Ex his quædam spiritualia sunt, vt inanis gloria, ira, inuidia: quędam corporalia, vt gula & luxuria: quædam mixta, vt acedia, auaritia. Acedia, quãtum pertinet ad dolorem cordis, vitium spirituale est; quantum ad torporem corporis, corporale est. Septem istæ pestes, septem sunt riuuli, quibus irrigatur terra AEgypti, id est, tenebrosum cor peccatoris. Et sicut Nilus, ex cuius abundantia diuiduntur septem riuuli, fluit de paradiso, & deriuatur per AEgyptum: Ita Lucifer eiectus de cælo propter superbiam, per hæc septem vitia se diffundit per cor humanum peccatis mortalibus tenebrosum. Septem ista vitia designant septem illas gentes immundas, quas Dominus à facie Israel de terra promissionis deleuit. Designãtur etiam per dæmonia septem, quæ Saluator de corde Mariæ Magdalenæ eiecit. Ex quatuor rotis huius septenarij Ioël Propheta quadrigã construit Pharaoni, dicens: Residuum erucæ comedit locusta, & residuum locustæ comedit bruch⁹, & residũũ bruchi comedit rubigo. Per erucam beatus Gregorius notat libidinem, per locustam inanem gloriam, per bruchum ingluuiem ventris: per rubiginẽ iram. Multi domant libidinem, sed inde eriguntur in superbiam: de superbia ruunt in ingluuiẽ, de nimia

De 7. vitijs capitalibus.

Deut. 7.

Luc. 8.

Ioël 1.

Gregor. lib. 33. Moral. c. 39.

de nimia comeſtione & ebrietate in iram vertũtur. Tres equi hũc currũ trahentes, tria vitia ſunt reſidua, inuidia ſcilicet, triſtitia, & auaritia. Ecce tria & quatuor ſcelera, quib⁹ diabolus vehitur ſecũdũ Amos prophetã in Damaſcũ, in Gazam, in Tyrum, in Edom, in Ammon, in Moab, etiã in Iudam, & in Iſraël. APOLLONIVS: Cùm vitijs iſtis tentamur, ſunt in nobis, vel extra nos? CAESARIVS: Poſt ingreſſum virtutum non ſunt in nobis per habitum & vſum, ſed ſecundum fomitem. Sicut in ingreſſu filiorũ Iſraël ſeptem illæ gentes non ſunt omninò deletæ, ſed tributis ſubactæ: ſic ingreſsis virtutibus in terram cordis noſtri, vitia non prorſus extinguuntur, ſed reſtringũtur. Et ſicut poſtea filij Iſraêl ſæpius à reliquijs earundẽ gentium impugnabantur, ita per fomitem vitiorũ, frequenter virtutes noſtræ tentantur & exercitantur. APOL. Rogo vt de viribus horũ ſeptem vitiorum me expedias, & quàm acriter nos tentent, ſubiunctis exemplis oſtendas.

Amos 1. 2.

CAPVT III.

CAESARIVS:

De ſuperbia.

SVperbia, quæ primũ locũ tenet inter vitia, eſt ſingularis excellentiæ ſuper alios quidã appetitus: vnde dicta eſt ſuperbia, quaſi ſupra briam, id eſt, menſurã ſe extollens. Sub hoc vitio in prædicto ſeptenario à quibuſdã inanis gloria comprehenditur. Duo enim genera ſunt ſuperbiæ, vnum eſt intus in cordis elatione, alterum foris in operis oſtenſione: Primum propriè dicitur ſuperbia, alterum iactantia, vel inanis gloria. Superbiæ propagines & vires ſunt inobedientia, inconſtantia, hypocriſis contentio

ntiones, pertinacia, discordia, nouitatũ præ-
mptiones. Quantũ per vitium superbiæ caro,
ũdus, & diabolus, nõ solũ seculares, sed & per
nas claustrales tentent, sequentia declarabũt.

CAPVT IIII.

N Hemmenrode Conuersus quidam fuit na-
tione Coloniensis, nomine Liffardus, vir sa-
tis humilis ac mansuetus; huius erat officij
es monasterij custodire. Circa finẽ vitæ eius,
cut mihi retulit dominus Hermannus tunc
bbas illius, tali ordine tentatus est à spiritu
perbiæ. Cùm esset senex, & diu porcos pauis-
t, talia cœpit in cogitationibus suis tractare;
uid est quod ago? Homo sum bene natus, sed
opter hoc vile officium omnib⁹ amicis meis
espectus: nõ ero diutius in hoc loco subulcus
l illorum confusionem, ex quo mihi non par-
tur, recedam hinc. Qui cùm fixum teneret in
nimo, quod manê recederet de monasterio,
ntationes diutius non valens sustinere, nocte
dẽ, cùm in lecto suo sederet & vigilaret, per-
na quædã reuerenda illi apparuit, & vt se se-
ieretur manu signauit. Mox ille surgẽs, calcea
enta induit, & præcedentem secutus, ad ostiũ
ormitorij venit: quo cælitus patefacto, simul
l ianuam accesserunt ecclesiæ, quam eadem po
ntia considerans apertam, simul ingressi sunt.
a ei signis erat importunus, vt non posset non
qui præcedentem. Cumque duceretur per me-
um chorum Conuersorum, & coram altari
ncti Ioannis Baptistæ transiens, profundè in-
inaret & ordinatè, inclinauit & ille dicens;
ene fecisti, sic profundè inclinãdo: venientes-
ue ad meridionale ostium ecclesiæ, per quod
ur in claustrum, viderunt illud ostium simili-

Apostatare ex superbia volẽs, inspectis cadaueribus, resipiscit.

ter apertum,quod ducit ad cœmiterium.Vniuersa hæc ostia noctibus etiam clauibus firmantur. His visis frater Liffardus miratus est valdè, nec tamen ausus fuit illum interrogare, tu quis es,vel quò me ducis? Ingressis eis cœmiteriũ,statim aperta sunt sepulchra õnia mortuorũ, & cùm conuersum duxisset ad hominem recenter sepultum,dicebat illi; Vides hunc hominem? Citò talis eris, quò vis ire? Quem cùm adhuc ducere vellet ad alia corpora putrida, multumque fœtentia, cœpit Conuersus reniti & clamare, parce mihi domine,parce, nõ enim illa possum videre. Cui ductor respondit; Si non potes hoc quod citô eris videre, vt quid propter modicam superbiam, vis de portu salutis recedere? Si ergo vis vt parcam tibi,promitte mihi, quod non recedas ab hoc loco. Et promisit ei. Quem cùm reduceret,mox clausa sunt sepulchra, clausa sunt post eos ostia singula: & cùm transiret ante altare Conuersorum, ibique inclinaret, denuo de hoc eum commendauit; satis ostendens quod Deo placeret inclinatio profunda. Ingressis eis dormitorium, statim post eos clausum est ostium; mox verò vt conuersus in suum lectum se reclinauit,persona ducentis disparuit, & ab illa hora tentatio immissa cessauit. APOLLONIVS: Puto angelum Domini fuisse personam illam, qui conuersum superbientem tam horrenda visione erudiret, & ad statũ humilitatis reduceret. CAESARIVS:Bene sentis: tanta enim est clementia Redemptoris, vt licet sinat suos aliquando seruos grauibus tentationibus pulsari, non tamen eosdem permittit, tentationibus cedendo, mercede suorum laborum fraudari.

APOL-

APOLLONIVS: Timeo quod sæpè inanis gloria religiosorum merita impediat. CAESARIVS: Vana gloria virtutibus nimis est importuna, & de sanctitate nascitur.

CAPVT V.

Virginitatem sine humilitate dæmon non timet.

OBsessum quendam amici sui ad quoddam cœnobium ordinis nostri, spe liberationis, traxerunt. Ad quem egressus Prior, assumpto secum monacho magnæ opinionis adolescente, quem nouerat virginem corpore, ait dæmoni; Si præceperit tibi monachus iste vt exeas, quomodo audebis manere? Respondit dæmon; Non eum timeo: superbus est enim. APOLLONIVS: Ex hoc loco satis intelligo, quod ex virtute corporalis innocentiæ, in mente huius monachi natum sit vitium inanis gloriæ. CAESARIVS: Nec Deo placet, nec diabolus timet sine humilitate virginitatem, cùm tamen Deo placeat, & diabolus timeat sine virginitate humilitatem. Ecce exemplum.

CAPVT VI.

Humilitatem odit diabolus.

APud nos quidam monachus fuit, nomine Theobaldus, ante conuersionem peccator opere, vino, & tesseribus deditus totus, & propter suã scurrilitatẽ in tota ciuitate Coloniensi notissimus. Sæpe illum nudum per plateas eiusdem ciuitatis incedere vidi. Tandem de scurrilitate sua compunctus, ad intercessionem Priorum Coloniensium à domino Geuardo Abbate nostro susceptus, in domo nostra nouitius est effectus. Cùm esset in probatione, sperans

Deo nihil esse acceptabilius operibus humilitatis, vt sibi lauare concederetur panniculos cauteriorum petiuit, & obtinuit. Quod cùm fecisset per dies aliquot, tẽtator adfuit, & sagitta superbiæ cor eius vulnerans, huiusmodi cogitationes immisit; Quid agis ô stulte? quid ad te pertinet horum immunditias, quorum tu fortè natione maior es, lauare? Dum huiusmodi cogitationes aliquanto tempore in eius corde versarentur, à diabolo illas esse intelligens, qui rex est super omnes filios superbiæ, die quadam panniculos, solito diligentius lauit, & vt diabolum amplius confunderet, immissamque superbiam retunderet, ipsam ablutionem bibit. Vidit hæc diabolus, & inuidit, & quem per spiritum superbiæ prosternere non potuit, terroribus aggressus est. Hæc quæ dicta sunt, retulit mihi dominus Henricus Abbas noster, asserens se ab eius ore audiuisse sub typo confessionis. Ex ipsa enim immunda & fœtida potatione ita in ventre torsionibus fortissimis torquebatur, vt omnia eius interiora disrumpi viderentur. Nocte quadam, cùm natura cogente iret ad priuatam, duos homines in trabe eiusdem cameræ suspensos vidit: erant eorum corpora nigra, vestimenta laniata, facies velatæ, vt nihil aliud quàm fures putarentur. Quos cùm nouitius ex improuiso conspexit, valdè territus, & penè extra mentem, factus ad dormitorium recurrit, & iuxta lectum Henrici monachi, postea maioris Cellerarij, anhelus resedit, &, sicut mihi idem Henricus recitauit, ita contremuit, ita crebris singultibus pectus pulsauit, vt valdè miraretur quid haberet, vel quid vidisset. Cui cùm signasset vt iret dormitum, eò quod frigus esset, & ille

le in sola tunica sederet, non acquieuit. Tunc
capulis eius partem operimenti sui iniecit, sic-
ue vsque ad signa matutinalia sedere permisit.
POLLONIVS: Mirum quod paries nouus
am validè impulsus, subsistere potuit. CAE-
ARIVS: Diu nō stetit, quia crebris tentationū
ictibus quassatus, tandem sub specie boni dece-
tus est, & deiectus. Factus verò monachus, vt
bi liceret visitare cognatos suos in Francia,
uos ante conuersionem in viginti annis non
iderat, nec videre curauerat, & illic esse per
nnum in quadam domo ordinis nostri ab Ab-
ate cum multa importunitate extorsit. Iuit, &
edijt, ac deinde apostasiam incurrens, extra
rdinem defunctus est. Retulit enim nobis qui-
am vagus clericus, qui etiam fini eius inter-
uit, quod cuidam seculari sacerdoti fuerit con-
essus, & ab eo inunctus, atque communicatus,
icque in bona contritione defunctus est.
POLLONIVS: Ex nimis importuna
æmonum tentatione hic disco, plus eos ti-
uisse nouitij huius humilitatem, quàm su-
radicti monachi virginitatem. CAESA-
IVS: Quàm contraria sit illorum superbiæ
vera humilitas, ex sequenti capitulo ple-
niùs agnosces. Quod dicturus sum de
Sancto Bernardo gestum audiui, &
quia nusquā scriptum inueni,
scripto mandare dignum
duxi.

CAPVT VII.

DIE quadam, humilitatis causa, Sanctus Abbas Bernardus à ferrario sibi iussit vnguentũ dari, & in calefactorio ignẽ fieri: qui super se ostium claudens, ne ex opere tã despecto laudem quærere videretur, calceos suos inungere cœpit. Inuidens tantæ humilitati superbiæ spiritus, officinam humilitatis in forma honesti hospitis intrauit, & vbi esset Abbas clara voce requisiuit. Ad quem cùm vir sanctus oculos leuasset, dæmõ clamauit, VVach qualis Abbas? certè magis deceret illius honestatem hospitibus occurrere, quàm ad confusionem fratrum suorum in calceis inungendis occupari. Statim vir sanctus per sanctum Spiritum illũ intelligens spiritum esse immundum, rursum ad opus humilitatis oculos reflexit, & spiritus ille vẽtosus in aêrem resolutus, nusquam comparuit. APOLLONIVS: Si viri iusti in operibus despectis timent elationem, vel quod min⁹ est, notari ab illa, multùm nobis cauendum est de vana gloria, quando opera exercemus sancta & honesta. CAESARIVS: Quid appellas opera sancta & honesta? APOLLONIVS: Orare, cantare, prædicare, hisque similia. CAESARIVS: Nobis, qui iusti nondum sumus, vt dicis, plurimum cauendum est de inani gloria, quia orantes frequenter etiam nolentes extollit ipsa lacrymarum gratia, & deuotio cordis; cantantes siue psallentes, dulcedo vel sonoritas vocis; prædicantes sæpè tentat & inflat scientia, eloquentia, & sublimitas sermonis. Alij, quod omnino stultitiæ deputandum est, cùm non habeant gratiam orandi, vel vocem cantãdi, siue

Inanis gloria cauenda in bonis operib.

li, siue scientiam facundiamque prædicandi, quasi de habitis gloriātur. Quod etiam maioris dementiæ est; quidam ad hoc tantum orant, cantant, prædicant, vt laudem humanā, atque temporale emolumentum ex eis consequantur. De talibus Saluator dicit in Euāgelio: Amen dico vobis, receperunt mercedem suam, id est, hoc quod quæsierunt, laudem scilicet hominum & lucrum. Ita iam dictis operibus sanctis, quosdam tantum superbia ad meritum tangit; aliosque per delectationem angit; plurimos, vt hypocritas, per consensum & desiderium victos fortiter premit. Vis nunc aliqua de talibus audire exempla? APOLLONIVS: Hoc dudum desideraui. CAESARIVS: De excellentia orationis habes exemplum in in secunda distinctione, capite vicesimo secundo, vbi diabolus ad monachi lacrymas respexit, cùm eum gratia eadem extulisset. Quantum sit periculum in vocis extollentia, exempla te instruent subsequentia.

Matth. 6.

CAPVT VIII.

Inanis gloria ex voce canora quæsita.

SICVT didici, non ex lectione, sed ex cuiusdam magni, tam vita, quàm doctrina viri relatione, monachus quidam erat in monte Casino vocem habens suauissimam, hic cùm in Vigilia Paschæ in veste leuitica cereum benediceret, & voce dulcissima dulcissimam eiusdem benedictionis melodiam resonaret, & vox eius in auribus omniū tanquā musica in cōuiuio vini, benedicto cereo, aliorsum trāslatus nusquā comparuit: & nescitur vsq; in hodiernū diem, à quo sit trāslat⁹, vel in quē locū deposit⁹.

Eccli. 4

APOLLONIVS: Quid si illum transtulit Angelus Domini? CAESARIVS: Hoc non est visum Fratribus, qui eius vitam nouerant. Magis timetur quod causa raptus eius fuerat vitium subortæ elationis, quàm meritum deuotionis. Audi quid Augustinus dicat: Quotiēs, inquit, me plus delectat cantus, quàm res quæ cantatur, totiens pœnaliter me peccare confiteor: Et organum illud sancti Spiritus Beatus scilicet Papa Gregorius etiā dicit; Cùm blanda vox quæritur, vita sobria deseritur. Ecce exemplum.

Li. 10. Cōfess. ca. 33.

CAPVT IX.

TEmpore quodā clericis quibusdam in ecclesia quadam seculari fortiter, id est, clamorosè cantantibus, non deuotè, & voces tumultuosas in sublime tollentibus, vidit homo quidam religiosus, qui fortè tunc adfuit, quendam dæmonem in loco eminentiori stantem, saccum magnum & longum in sinistra manu tenere, qui cantantium voces dextra latius extensa capiebat, ac in eundem saccum mittebat. Illis expleto cantu inter se gloriantibus, tanquam qui bene & fortiter Deum laudassent, respondit ille, qui viderat visionem; Bene quidem cantastis, sed saccum plenum cantastis. Mirantibus illis, & interrogantibus cur hoc diceret, visionem eis exposuit. Hæc mihi retulit Abbas ordinis Cisterciensis, vir summæ grauitatis. His exemplis non confunditur deuotus clamor, quo Deus laudatur in cantu & psalmodia, sed tantùm inanis gloria. Memini Prophetam dixisse: Circuibo & immolabo in tabernaculo eius hostiam vociferationis, cantabo & psalmum dicam Domino. Quantum ei placeat

Psal. 26.

placeat deuota vocum exaltatio, satis audies in sequenti distinct. cap. v. Ibidem inuenies, quantum dæmones lætentur ex hoc, si sine humilitate in psalmodia voces exaltentur. Audi nunc exemplum satis terribile de superbia, & lucratiua prædicatione.

CAPVT X.

EO tempore quo Oliuerus Scholasticus Coloniensis, cuius in distinctione secunda mẽtionem feci, crucem prædicauit inter Brugas & Gandauum ciuitates Flandriæ, venit ad fratrem Bernardum monachũ nostrum, qui tũc comes erat verbi, & collega eiusdem Oliueri, sacerdos quidam Segerus nomine, in habitu religioso, cappam habẽs in pectore signatam, quasi Templarij: erat autem facie pulcher, statura procerus, atque in suo idiomate satis facundus. Hic cùm obtulisset iam dicto Bernardo gẽmam diuersi coloris, & dixisset se illam attulisse de * Septia, & tantæ esse virtutis, vt victoriosos efficeret, qui ea vterentur. Respondit ille: Domine, vestra non recipiam, si potero vos apud magistrũ rationabiliter promouere, bene experiemini. Ad hoc videbatur laborare, vt haberet auctoritatẽ ab illo prædicandi. Eadẽ die cõcessum est ei sermonẽ facere ad populũ. Sequẽti die cùm præfatus Bernardus in proxima statione verbũ exhortationis proposuisset turbis, & Segerus adesset, finito sermone idem Segerus pronus in terrã corruit, & quasi obsessus, sicut reuera fuit, omnes sui corporis gest⁹ formauit. Mox accurrens magister Oliuerus cum clericis, nominẽ signauit, & in ecclesiã tractũ coram altari deposuit, vbi multas blasphemias, & verba quædam horribilia miser ille in Deũ, & in eun-

Concionatori ob vanã gloriam.

* *Alia lectio habet Seucia.*

dem Oliuerum euomuit. Tunc corio ligatus, curruique impositus, ad notos suos deportatus est; quem, vt aiunt, dæmon quinta die, prout ei promiserat, extinxit. Ex cuius vexatione seu morte satis datur intelligi, quod eius prædicatio non fuerit deuotionis, sed magis ambitionis. Dicitur & apostata fuisse, & à domino Papa literas, vt eum prouincia toleraret, obtinuisse. Alij dicebãt quod etiam fuerit in naue illa excõmunicata, quę Sarracenis arma bellica vendiderat in Septia. APOL. Miror quare Dominus in isto huiusmodi contemptus tam acriter vindicauerit, cùm talis sint hodie plures sacerdotes Christi sacrosancta mysteria indignissimè tractantes, & tantum per occasionem illum prædicantes. CAESARIVS: Ad terrorem arbitror esse factum aliorum sacerdotũ, tum ne fermentarent illam purissimã prædicationem crucis, quæ fuit ad honórem Christi, tum propter merita iam dicti Oliueri. Quàm durè Christus tunc temporis vindicauerit dolos & iniurias sibi in prædicatoribus illatas, habes exemplum distinctione secunda capite vij. de Godescalco vsurario, qui dispensatorem dolosè circumuenit: habebis & aliud in cap. sequenti de superba vetula, quæ magnum Arnoldum, prædicti Oliueri discipulum, prædicantem subsannauit.

CAPVT XI.

Irridens concionantem punitur.

CVm esset idem Arnoldus pastor in Burgẽde, quæ est villa Duentiæ, & in die Apostolorum Petri & Pauli, eius parœciani ludũ quendam annuum in choreis & musicis instrumentis recolerent, ipse iam habens prædicandi auctoritatem, cum cruce ad choream accessit, & vt à ludo diaboli recederent, omnes monuit, roga-

gauit,& præcepit. Qui cùm in eodem loco
ædicare cępisset, quidam obedientes ad prę-
cationem eius venerunt;alij cum indignatio
recedentes,contra choream steterunt:nõnul
in sua pertinatia permanserunt;inter quos e-
t vetula vna stulta & superba , quæ quoties
te sacerdoté Domini in chorea circumeũdo
nisset,contra illum respiciens cantando sub-
nnauit. Quæ infra triduum subitò est defun-
a;quam vir sanctus sic defleuit,ac si eam extin
isset. Per vitium superbiæ multos diabolus tẽ-
t,vnde studendum omnibus,religiosis maxi-
è & claustralibus, vt sic se in verbis, in gesti-
is,in vestimentis, & in cæteris omnibus, quæ
l vsum exteriorem pertinent exhibeant, ne a-
ud seculares in vitio superbiæ notabiles fiãt.

CAPVT XII.

Religiosi sint humiles in habitu, & externis gestibus.

NObilis quidã monasteriũ quoddã in Francia spoliauit; erat aũt de ordine nigrorũ. Placuit Abbati & fratribus, vt vnus ex mo
achis ad Regem Philippum, qui tũc regnabat,
itteretur,per quẽ ei violẽtia militis expone-
etur. Missus est iuuenis sanguine nobilis, tanq̃
ui apud Regem propter cognatos aliquid am-
lius posset impetrare quàm cęteri. Veniens ad
egem ait; Dñe,vir ille nobilis multũ indebitè
onasterium nostrum damnis & iniurijs ve-
at, sæpe fratres ac familiam nostram minis ac
ontumelijs molestat ; rogat maiestatem ve-
tram humilis conuentus noster, quatenùs, in-
uitu diuinæ remunerationis, eũdem nobilem
b iniurijs tantis compescatis,& ad satisfactio-
em condignam de ablatis cõpellatis. Conside-
ans rex gestus, vel habitum monachi,ait: Dñe,

quis,

quis, vel vnde estis? Cui cùm iuuenis diceret; Domine filius sum illius, patrem suum nominans; respondit Rex; Bene nobilis estis. Cumque Rex post hæc, nescio quid diceret, monach' subiunxit; Verè domine, omnia quæ, habemus rapit, & iam penè nihil nobis dimisit. Ad quod respondit Rex; Verè domine hoc bene apparet in calceis vestris; si aliquid dimisisset vobis corei, non essent tam stricti: quanto estis cæteris nobilior, tanto esse debetis humilior. Tunc volens post correptionem illum placare, adiecit; Non vos grauare debet correctio mea, quia ad bonum vestrum factum est. Reuertimini ad claustrum vestrum, & de cætero non molestabit vos nobilis.

¶CAPVT XIII.

PHilippus rex Romanorum simile verbum, nescio si habuerit à iam dicto rege Francorũ, in quendam Abbatem ordinis nostri iaculauit. Ad quem cũ Abbas in equo accessisset, de necessitate domus suæ cum illo locuturus, Rex eius calceamenta, quæ nimis erant stricta, cõsiderauit: qué cùm interrogasset; Vnde esset? Respondit ille; Dñe de paupere domo: & Rex; Bene apparet in calceis vestris, quod domus vestra pauper sit: nam coreum ibi carum est. De quo verbo valdè confusus est Abbas. APOLLONIVS: Meritò superbia confunditur.

¶CAPVT XIIII.

CAESARIVS:

ANno præterito Abbas quidam de ordine nostro bene notus mihi, cùm occurreret Frederico regi Romanorum, qui auunculo suo Philippo successit in Imperio, habens cũ illo

llo loqui aliquid, ita cępit equus eius hinnire, ısciuire, & in saltus se dare, vt Regi in equo satis mansueto sedenti, nullo nisu posset propinuare. APOLLONIVS: Quid putas tantum rincipem tunc cogitasse? CAESARIVS: Puo illum non modicè fuisse scandalisatum; nam mile ei in equo eodem contigit mecum, & eo scandalisatus fui in eo propter equum. Reedens verò à Rege cum multa erubescentia, quo illo effreni vti noluit de cætero. Abbas ie homo erat senex, simplex, satisque humilis, : disciplinatus, licet in hac equitatura minus uisset circũspectus. APOLLONIVS: Quod ıstè in religiosis secularibus displicet, Deo lacere non potest. CAESARIVS: Verum dis, quia Deo debemus conscientiam, hominiıs famã. Omnibus Christianis dicitur à Chrio: Discite à me quia mitis sum & humilis core. Vt enim taceam de scandalo secularium in ıperbia religiosorum, cùm Iudęi & pagani suerbiam vel signa superbiæ vident in Christias, religionem Christianã horrent, & blaspheatur nomen Christi per eos. De hoc tibi verı cuiusdam Saraceni referam memoria valde gnissima.

Matth. 11.

CAPVT XV.

FRater VVilhelmus aliquando camerarius noster, ante conuersionem canonicus fuerat apud Traiectum inferius: hic tempore lolescentiæ suæ signatus cruce, gratia Domici sepulchri transfretauit. Antequã nauis, in ıa erat, portum Achonis attigisset, ignem falarum ante ortum auroræ circa ciuitatem in uersis locis, tam ipse, quàm cæteri viderunt: ıi cùm interrogassent nautas causam ignis,

Vita Christianorum scãdalisat infideles.

respon-

responderunt: Tempus est æstiuum, & ciues propter calorem tentoria sua ob refrigerium circa ciuitatem metati sunt. Hoc ita esse putantes, in portum Achonis deuenerunt, & tunc primùm quia Saraceni obtinuissent ciuitatem cognouerunt. Eodem tempore, peccatis nostris exigẽtibus, data fuerat terra sancta in manus Saladini regis Syriæ, regnante Frederico Romanorum Imperatore. Noradinus autem filius Saladini, vir naturaliter pius & beneficus, tunc erat in ciuitate; hic cùm nauim Christianorum in portu vidisset, & eum causa aduentus eius, eò quod esset sola, nō lateret, misertus Christianorum, quẽdam nobilem paganũ in lingua Gallica satis expeditum ad nauem cum galea misit, per quem ne timerent mandauit. Vsque ad illam horam fuerant suspenso positi, ignorantes vtrum essent occidendi, vel capiendi. Interim nobilis quidã Christianus de Alemania oriundus, in extremis laborans, omnia sua arma valdè decentia, cum tribus dextrarijs per eundem paganum Noradino misit, pro vita fratrum illi supplicans: Ego, inquit, tribus annis voueram Christo in his armis seruire, sed vt video, non est eius voluntas. Destinati sunt & nuncij Christiani, ex quibus vnus erat frater. VVilhelmus propter scientiam linguæ Gallicæ, qui munera principi præsentarent: Noradinus verò, vt vidit xenia transmissa, cum multa deuotione suscepit, & singula, id est, loricam, clypeum, galeam, gladium, nec non & dextrarios deosculans, quia per semetipsum visitare vellet infirmum, remandauit. Interim milite mortuo, & cautè appenso lapide eiecto, ac etiam demerso, alioque milite ægroto etiam æquè nobili

bili viro in loco infirmitatis eius reposito, Rex manê cum multis diuersi coloris galeis egressus aduenit, nauem intrauit, & de transmissis gratias referens ante infirmum sedit, atque cum medico, quem secum adduxerat, de conualescentia illius disputauit: obtulit & quædam nobilissimi generis poma, quæ creuisse dicebat in horto patris sui apud Damascũ; deinde ait infirmo: Propter tè omnibus Christianis benefaciam. A quo cùm peterent conductum ad ciuitatem sanctam Ierusalem, quã adhuc tenebant Christiani, respondit: Non esset vobis tutum, neq; mihi honestum, si latrunculi, qui modò per omnes vias illius vagantur, vos læderent, & conductum violarent. Egressus verò de naui, tam ægroto, quàm cæteris valedixit, dãs eis licentiam repatriandi, contra impetus Saracenorum signo teli regalis illos muniens. Tunc supradictus nobilis paganus reducens secum in ciuitatem fratrem VVilhelmum, interrogauit eum dicens; Dic ô iuuenis, quomodo seruant Christiani legem Christianam in terra sua? Ille dicere nolens quod verum fuit, respondit; Satis bene. Ad quod Admiraldus: Ego dicam legem Christianorum terræ huius. Pater meus erat vir nobilis & magnus, & misit me ad regem Ierosolymitanorum vt Gallicum discerem apud illum, ipse verò versa vice misit patri meo suum filiũ, ad discendum idioma Saracenicum. Vnde omnis vita Christianorum bene & optimè mihi nota est. Non fuit aliquis ciuis adeo diues in Ierosolyma, qui pro pecunia sororẽ, filiã, vel, quod execrabilius erat, luxuriæ peregrinorũ vxorẽ propriã nõ exponeret, sicq; illos mercedibus laborum suorũ euacuaret. Ita om-

omnes gulæ & carnis illecebris dediti erant, vt nihil omnino à pecoribus differrent. Superbia verò ſic in eis regnauit, vt cogitare non ſufficerent, quali modo veſtimenta ſua inciderẽt, ſtringerent, atque cultellarent. Idem dico de calceamentis. Et adiecit: Conſidera veſtimenta mea, calceamenta mea, quàm ſint rotunda, quã ampla, quàm ſimpliciter & humiliter formata; Sicut nobis retulit idem VVilhelmus, manicas habebat laxas & amplas, ſicut monachus: nulla erat in veſtibus plicarum multiplicitas, nulla curioſitas, licet ipſa veſtium materia foret ſatis precioſa. Ecce, inquit, iſta ſunt vitia propter quæ eiecit Deus Chriſtianos ſuperbos & luxurioſos de terra iſta: non enim diutius potuit tantas illorum iniquitates ſuſtinere. Putas quia noſtris viribus obtinuerimus illam? nequaquam. Nouiſsimè etiam hoc adiecit: Neminem ex Regibus veſtris timemus, neque ipſum Imperatorem veſtrum Fredericum, ſed, ſicut legimus in libris noſtris, Chriſtianus Imperator quidam ſurget Otto nomine, qui terram hanc cum ciuitate Ieruſalem cultui Chriſtiano reſtituet. Nos iſta audientes, ſperabamus quia prophetia illa implenda eſſet in Ottone Imperatore Saxone, qui ante aliquot annos defunctus eſt. Eodem tempore Saladinus humanitatem exhibuit Chriſtianis ſatis magnam. Cùm eſſet exercitus Chriſtianorum, partim ab eius exercitu occiſus, partim captus, atque diſsipatus, reliquias ciuitatum, quæ ſe vltrò reddiderunt, in ciuitatibus eiuſdem eſſe permiſit, ſub bona tamen cuſtodia. Diebus aliquot elapſis, cùm requiſiſſet à ſuis, quomodo ſe haberent Chriſtiani, reſponderunt illi; Domine non aliter

er viuunt quàm pecora, ludis tantùm, gulæ, & lecebris seruientes. Tunc iratus iussit eos de iuitatibus expelli. APOLLONIVS: Proch olor, quod abhorret Iudæus, & quod execra- ar paganus, hoc quasi pro lege habet Christia- us. CAESARIVS: Hæc de tentatione su- erbiæ sint dicta; nunc ad iram accedamus.

CAPVT XVI.

De Ira.

Ra est irrationabilis perturbatio mẽtis: Vel, Ira est, secundum aliam descriptionem, stri- ctus concitati animi furor, vlciscendi libi- ine feruens. De ira nascuntur rixæ, tumor men s, contumeliæ, clamor, indignatio, blasphe- iæ. Ira in corde latet, in verba prorumpit, in- rias exercet. Vnde Salomõ in Prouerbijs: Vir acundus prouocat rixas; & qui ad indignan- um facilis est, erit ad peccandum procliuior. em Ecclesiasticus; Ira & furor vtraque exe- abilia sunt. Et in epistola sua Iacobus Apo- olus: Vbi zelus & contentio, ibi inconstantia omne opus prauum.

Proue.29. *Eccli.27.* *Iacob.3.*

CAPVT XVII.

Ex ira homicidium.

DVo serui ex familia nostra verbis inter se contenderunt; ex quibus vnus ita est ira inflammatus, vt quasi in furorem versus, terum, minus talia suspicantem, extra mona- rium ei occurrens, occideret. Valida erat hu- s tentatio. Ecce quã modica scintilla in mag- m ignem profecit: scintilla ira, ignis sequens micidium. Noui aliquos ita propter verbu- n vnum tentatos, vt apostasiam incurrerent. os reuera tetigerat sexta plaga Aegypti, sci- et vesicæ bullientes, id est, ira cum insania.

Exod.9.

Apostatare, insanire est. Naturale est irasci, sed cùm motus idem immoderatus est, pro vitio reputatur. APOLLONIVS: Vellem aliqua nunc audire exempla de viris religiosis, quæ nobis iram temperarent, & ad patientiæ virtutem amplius accenderent. Nam apud seculares irasci & indignari, quasi pro nihilo habetur, & nisi prouocati se vlciscantur, à cæteris despiciuntur. CAESARIVS: Vis audire exempla, per quæ cognosces quàm sit periculosum, Deoque contrarium subiectis irasci, & indignari suis prælatis, etiam ab illis prouocati? APOLLONIVS: Volo. CAESARIVS: Dicam tibi sicut ab ore eius audiui, cui contigit.

CAPVT XVIII.

Irasci Prælatis quàm graue.

PRior quidam ordinis nostri, vir bonus & disciplinatus, ab Abbate suo plus quàm necesse esset, & quàm meruisset exacerbatus est, & hoc sæpius. De qua re satis tentatus, non tam æquanimiter illius verbum, sicut debuit, tolerare potuit. Volens illi Dominus exemplo suæ passionis temperare feruorem tẽtationis, ostendere etiam, quod prçlati inæquales æqualiter propter ipsum forent supportandi, tali exemplo eum informauit. Visum est ei nocte quadam leui somno presso, quod ipse simul cum Abbate suo crucifixum portaret, ille in brachio dextero, ipse verò in sinistro. Dum sic illum tenerent æqualiter, brachium crucis quod Prior tenebat, de manu eius est elapsum, & alterum est erectum, factaque est inæqualitas. Mox euigilans visum intellexit dicens, quid agis ô miser? Non çquè portas corpus cum Abbate tuo, rancorem aduersus illum fer-

seruans in corde tuo. Interpretatus est, sicut reuera fuit, corpus Christi esse congregationem, crucem, cui fratres per obedientiā affixi sunt, ordinis rigorem: ad Abbatem enim & Priorē specialiter spectat conuentum, qui Christi corpus est, portare, tenere & sustentare: Portare per orationem, tenere per disciplinam; sustentare per consolationem. Abbas loco patris, Prior vice matris. Cùm Prior cum Abbate suo minus bene concordat, non æqua lance cum illo Christi corpus portat. Idem Prior cùm hac visione, eiusq́; , vt iam dictum est, interpretatione minus esset correctus, nec à concepto rancore deductus, alteram ei ostendit tanto efficaciorem, quanto terribiliorem. Nocte quadam, licet in somnis, non in pictura, non in sculptura, sed in carneo corpore, manifesta visione vidit Saluatorem contra se in cruce pendentem, eratq́; vinculis spineis, in quinque corporis sui partibus eidem cruci alligatus: Vnum vinculum ambiebat caput eius, frontem scilicet & tempora; aliud erat circa pectus; tertium circa manum dexterā; quartum circa sinistrā; quintum erat in pedibus circa talos & lignum. Ac si diceret illi Dñs; Ego propter te passus sum cruciamina tam dira, & tu æquanimiter ab Abbate tuo propter me tolerare nō potes, nō dico verbera, sed verba. Te grauat, quæ cordi tuo nō sapit obedientia, & ego factus sum propter te obediens patri vsq; ad mortem crucisq́; opprobria, quæ sunt quasi vincula spinosa: Sicut ipse mihi retulit, Dominus mox dedit ei intelligere visionē hoc modo: In hoc, inquit, quod Christus, qui caput est ecclesię, ligatus fuit spinis, ostendit tibi quod capiti tuo, id est, Abbati

obedire debeas etiam in aduersis. Quod ligatus fuit in pectore, docet te quia tuum velle Abbatis tui voluntati debeat concordare. Cor in pectore est,& in corde voluntas. In tantū enim tentatio eius processerat, vt locum mutare, si posset, firmiter proposuisset. Vincula, inquit, manuum eius insinuant, te nihil aliud debere facere, nisi quod ipse præcipit: quod autem spinis pedibus se ad crucem ligatum ostendit, signat quod tibi non liceat sine eius consensu locum mutare, sed secundum illius arbitrium stare vel ambulare. Ex his duabus visionibus territus simul & edoctus, de cætero studuit verba siue facta sui Abbatis æquo animo, propter Christum sustinere. APOLLONIVS: Vt video non est nobis tutum cum prælatis nostris contendere.

CAPVT XIX.

CAESARIVS:

ANno præterito Cellerarius quidam maior cum Priore suo de rebus exterioribus verbis contendit, & videbatur ei, quia valdè rationabiliter moueretur. In ipsa nocte Saluator ei in cruce apparuit iacens in terra, eratque velamen tenue ac perspicuum super corpus illius expassum: cuius cùm vellet vulnera retracto panno deosculari, imago manu auersa, indignabundè illum amouit: tanquā diceret; non es dignus attactu corporis mei, qui serò me in Priore tuo prouocasti. Ille mox euigilans,& causam repulsæ non ignorans, dictis matutinis, me præsente, ad pedes Prioris se prostrauit, veniam pro excessu suo postulans.

Matth. 5. APOLLONIVS: Si dignus est iudicio, qui irascitur

citur fratri suo, iam non ambigo, quin maioris poenæ sententiæ subiaceat, qui iratus fuerit patri suo, id est, prælato. CAESARIVS: Ita est, vt dicis, quia maiorem reuerentiam debemus patribus, quàm fratribus, siue carnales sint, siue spirituales. APOLLONIVS: Quid si ex commotione animi verbum iræ iaculetur in Sanctos, vel quod magis est, in ipsum Dominum? CAESARIVS: Tale verbum dicitur blasphemia, quæ ex ira nascitur, & sæpę multum acriter à Deo vindicatur.

CAPVT XX.

Blasphemia punitur.

SCHOlaris quidam Parisijs, eo tempore quo Abbas noster ibi studuit, verbum contumeliosum in sanctum Abraham euomuit: quo die tertio defuncto, cognouerunt omnes, qui verbum audierant, quod per poenā mortis Dominus sanctum suum vindicasset.

CAPVT XXI.

ANte hoc quinquennium, quando valida illa erāt tonitrua, & penè à quotidiana aêris intēperie messis impediebatur, miles quidam prouinciæ nostræ homo liber, de villa satis nobis vicina, videns à parte occidentali aêrem obscurari, nubesq; imbriferas oriri, iratus dixit; Ecce vbi iterum diabolus ascendit. Vix sermonem finierat, & ecce orta tonitrua, filium eius in sinu nutricis percusserunt, ipsa incolumi permanente. Sed & in alijs, ædificijs scilicet & iumentis, blasphemus ille satis flagellatus est, vt disceret de cætero non blasphemare. Hæc eodem tempore gesta sunt, quando fulminata est turris villæ nostræ in Kassele; vnde stultū est valdè, vt homo mortalis, cinis & vermis,

ponat in cœlũ os ſuũ. Ecce huiuſmodi mala aliaque innumera parit ira. APOLLON. Si Deus tam terribiliter peccatum iræ vindicat in præſenti, puto quod huic vitio ſubiectos acriter puniet in futuro. CAESARIVS: Ex capitulo ſequenti hoc cognoſces.

CAPVT XXII.

Ira poſt mortem punita.

NArrauit mihi anno præterito Sculterus proximæ Villæ, quæ Vvintere dicitur, rẽ ſatis terribilem. Nõ eſt diu, inquit, quod homo quidã religioſus & peregrinus in eccleſia noſtra ad Miſſam ſtetit. Stabant iuxta eum matronæ delicatæ, quorundam militum vxores, fabulis vacantes, quæ illũ orare non ſinebant. Expleta Miſſa, quoſdam ex militibus ſeorſum ducẽs dixit illis: Vos domini orationis cauſa ad eccleſiam hanc diuerti, & ecce, diabolo inſtigante, tantus erat circa me clamor & ſuſurrum illarum matronarum, vt omnino orare non poſſem. Dicã vobis rem terribilẽ, quæ meis temporibus in villa mea contigit. Erat ibi puella quædam bene nata, & diuitum filia, ſed ita iracunda, ita contentioſa atq; clamoſa, vt vbicunq; eſſet, ſiue in domo, ſiue in eccleſia, ibi rixas ſuſcitaret, & beatum ſe iudicaret, qui euadere poſſet flagellum linguæ illius. Tandem defuncta eſt, & in atrio eccleſiæ ſepulta. Manè venientes ad eccleſiam, vidimus tumbam eius ad inſtar fornacis fumum eructantem: vnde exterriti, & videre volentes quid hoc portenderet, terram eiecimus; & ecce, medietatem corporis ſuperiorem ignis conſumpſerat, inferior verò pars ab vmbilico, & deinceps, illæſa apparuit. APOLLONIVS: Quid hoc ſignifica-

nificabat? CAESARIVS: Quod homines qui nouerant illius vitam dixerunt, hoc & ego dico: Voluit Deus in eius corpore ostendere, quantum ei placeret virtus castimonię, & quãtum abhorreret vitium iracundiæ. quia virgo fuit, castitatis gratia crura eius cum femoribus illæsa seruauit; & quia nimis iracunda erat, fel, cor, linguam, manum, cum suis sedibus ignis deuorauit. Ira ignis est: vnde Ecclesiasticus: Ne struas ligna in ignem iracundi, id est, ne des illi materiam & occasionem irascendi. Item: Homo iracundus incendit* ignem. Et Apostolus Iacobus: Lingua, ignis est, vniuersitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus & inflammat rotam natiuitatis nostræ, inflammata à gehenna. APOLLONIVS: Ita me tua terret oratio, vt proponã omnino nõ irasci fratribus meis. CAESARIVS: Tunc beatus eris. Qui autem, vt ait idem Apostolus, putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum; huius vana est religio, id est, inutilis, & immunda. Lingua inquietum malum est, plena veneno mortifero. In ipsa benedicimus Deum & patrem, & in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. Vnde alibi scriptũ est de illa: Mors & vita in manibus linguæ. APOL. Qua similitudine dicitur lingua habere manus? CAES. Quia sæpe causa mortis efficitur corpori & animæ, si fuerit dura; vitæ verò vtriq;, si fuerit mollis & gratiosa. Vnde Salomon; Responsio mollis frangit irã; sermo dur⁹ suscitat furorem. Hoc impletum est in Dauid: Sermo durus Nabal in necem propriam gladium eidem porrexit, quem sermo sensatus Abigail

Eccli. 8. *Eccli. 28.* * *Litem.* *Iacob. 3.* *Iacob. 1.* *Iaco. 3.* *Prouer. 18.* *Proue. 15.* *1. Reg. 25.*

bigail retraxit. Et quia in manibus linguæ mors est, creator prudentissimus duplicem ei murum, osseum scilicet & carneum; id est, dentes & similiter labia anteposuit: propter vitam verò, vtrumq; peruium fecit. Loqui de bonis vitale est. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Hæc de ira dicta sint.

CAPVT XXIII.

De Inuidia.

IRæ succedit inuidia, & de ipsa nascitur: Est enim inuidia ira inueterata, odium videlicet felicitatis alienæ. Huius filiæ sunt odium, susurratio, detractio, exultatio in aduersis proximi, afflictio in prosperis eiusdem. Hoc vitium de angelo diabolum fecit: Hoc vitium hominem de paradiso eiecit. Inuidia enim diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Quàm graue & periculosum sit hoc vitium, in epistola sua Ioannes breui sermone concludit dicens: Qui odit fratrem suum, homicida est. Hoc vitium quanto est occultius, tanto periculosius.

Sap. 2.

1. Ioan. 3.

CAPVT XXIIII.

Inuidiæ exemplū.

NOn est diu, quòd monachus quidam stimulis inuidiæ agitatus & superatus, quēdam ex fratribus suis adolescentem accusauit apud Abbatem, imponens ei crimina pessima: cui cùm minus Abbas crederet, ille ad maiorē vindictam vsq; ad Visitatoris præsentiam suā accusationem reseruauit. Quid plura? Tanta apud illum inuidi machinatio profecit, vt ipse Visitator iuueni vitia relata in capitulo corā omnibus obijceret, neganti, & Deū innocentiæ suæ testē inuocanti, non crederet, sed habitu trūcato carceri manciparet. Post cuius discessum,

Deus

Deus iudex iustus, inuidum infirmitate peremptoria flagellauit: timens verò mori, confessus est iuuenem ex inuidia se accusasse. Quod cùm ex consilio confessoris senioribus propalasset, statim pro Visitatore missum est: qui territus ad monasterium ocyus rediit, ipse carcerem intrauit, ad pedes monachi se prostrauit, & vt sibi ignosceret quod ignoranter in eum deliquerat, supplicans, etiam reluctantem eum cum gloria eduxit. Hæc mihi relata sunt à quodam Abbate, qui visitationi eidem interfuit. APOLLONIVS: Puto monachum istum in tam grandi tentatione meruisse. CAESARIVS: Quod fornax auro, quod lima ferro, quod flagellum grano, quod vuæ torcular, hoc ei eadem fuit tentatio. Seruauit enim in tribulatione patientiam. Inuido autem sua erat inuidia, quod venenum stomacho, quod tinea vestimento, quod erugo flori, quod tabes corpori. APOLLONIVS: Si nosti adhuc aliqua de tentationibus inuidiæ exempla, precor vt mihi recites illa. CAESARIVS: Quia latens morbus est inuidia, nullũ ad præsens occurrit exemplum, quod vel memoria sit dignũ, siue ædificationi necessarium. Referam tibi tamen quãdam sanctam inuidiam, quam te audire delectet.

CAPVT XXV.

Inuidia sancta.

ANNO præterito in monasterio quodam ordinis nostri iuxta Frisiam, quod Iesse dicitur, duæ paruulæ puellæ ad literas positæ fuerunt. Quæ cum magno feruore discẽtes, satis inter se contenderunt, vt vna alteri in studio & scientia superior haberetur. Interim contigit vnam infirmari, quæ comparis sui profectui inuidens, satis cœpit tentari, timens quod

interim

interim multa discere posset, vocansque Priorissam, cœpit illi supplicare dicens; Bona domina, quando venerit ad me mater mea, ego requiram ab ea sex denarios, quos vobis dabo, vt non patiamini discere sororem meam donec conualuero: timeo enim, ne præcellat me. Ad quod verbum subrisit Priorissa, puellæ feruorem satis admirans. APOLLONIVS: Dic obsecro quæ est medicina contra inuidiam. CAESARIVS: Obsequia charitatis.

CAPVT XXVI.

Remedia contra inuidiam.

MAgister Rudolphus Scholasticus Coloniensis, quem ego bene noui, & frequenter audiui, discipulos suos instituens, exemplum contra inuidos docuit dicens: Frater aliquis quendam ex fratribus suis ita exosum habuit, vt sine cordis sui cruciatu illum respicere non posset. Quod ille sentiens, & vulnus cordis eius sanare cupiens, fratrem tam periculosè tentatum, imò in ipsa tentatione omninò superatum, obsequijs charitatis ad suũ amorem quantum potuit inclinauit. Capitale eius vertit & mollificauit, vestes excussit, calceamenta circa lectum composuit, & quicquid ad illius commodum esse nouerat, in quantum licuit & potuit, exhibuit. Sic ille inuidus obsequijs eius deuictus, & ad cor reductus, conceptum inuidiæ venenum expuit, & quem prius oculo æquo respicere non potuit, plus postea cæteris dilexit. Hæc de vitio inuidiæ pro exemplo dicta sint. Hoc vitium quia cæteris Deo, qui charitas est, plus videtur esse contrarium, idcirco ab omni homine magis cæteris vitijs est vitandum.

nota.

1. Ioan. 4.

CAP.

CAPVT XXVII.

QVarto loco ponitur Acedia, quæ viris religiosis solet esse satis importuna. APOLLON. Quia nomen huius vitij aliquantulũ rbarè sonat, quid sit acedia, vel vnde dicatur, ire desidero. CAESARIVS: Acedia est ex confusone mentis nata tristitia, siue tædium & amatudo animi immoderata, qua iocunditas spitalis extinguitur, & quodam desperationis ræcipitio mens in semetipsa subuertitur. Dici r autem acedia, quasi acida, eò quod opera spi tualia nobis acida reddat, & insipida; de qua er Salomonem dicitur: Manus remissa tribus seruiet. Item, Pigrum deijcit timor à bono pere: animæ autem effœminatorum esurient. icit autem de ea Seneca: Turpissima iactura, uæ per negligentiam fit. Acediæ, siue tristitiæ ropagines sunt, malitia, rancor, pusillanimias, desperatio, torpor circa præcepta, euagao mentis circa illicita. Acedia multos tentat, multos præcipitat. APOLLONI. De tentatione uius vitij exempla subiungas. CAESARIVS: Au quàm sit periculosum acedia vexari.

De Acedia. *Proue. 12.* *Proue. 18.* *Seneca epist. 1.*

CAPVT XXVIII.

MOnachum quendam diabolus, sicut exitus probauit, ita reddiderat acediosum, vt quotiés esset ad matutinas surgendũ, tatim ex quadã pusillanimitate & timore vigiiarũ, sudore perfunderetur. Putãs esse ex infirnitate, iacuit, vestib⁹ se operuit, & sicut ostiũ, se cundũ Prouerbiũ Salomonis, vertitur in cardine suo, ita piger ille vertebat se in lecto suo. No te quadã ad signa nolarũ surgẽtib⁹ cęteris omni ⁹, festinãtibusq; ad diuinũ officiũ, cũ ille surgere tẽtaret, audiuit de sub lecto, quãdo iterũ vetante

Acedia quàm periculosa. *Proue. 26.*

tante acedia se reclinaret, vocem quandam incognitam, clarè satis sibi dicentem: Noli surgere, noli sudorem tuum interrumpere, quia nó expedit tibi. Tunc primùm sentiens sibi à diabolo per vitium acediæ esse illusum, à fantastico illo sudore se excussit, nec postea tanto torpori facilè cósensit. Hoc scias quia nó permittitur diabolus nos tentare quantum vult, & quá diu vult, ne decepti ab illo pereamus: sæpe inuitus, virtute diuina compulsus, his quos tentat fallaciam suam manifestat.

CAPVT XXIX.

SAcerdos quidam ex monachis nostris, solitus fuit dictis matutinis in illo interuallo, quo fratres solent vacare orationi, vel psalmis, super vnam sedium se deponere, & inter orationis verba dormitare. Volens illi Domin' ostendere, quia tali hora, & maximè in tali loco non esset dormitandum, sed in oratione vigilandum, apparuit in cruce ei verso dorso ad illum, vt dicere videretur: Quia tepidus es, & acediosus, non es dignus faciem meam intueri, & hoc sibi sæpe contigisse testatus est.

CAPVT XXX.

ALius quidá monachorú nostrorú, Christian' nomine, ætate quidé iuuenis, sed vitæ tá sanctissimæ fuit, vt vnus crederetur de Sáctis, qui sunt in terra Domini. Hic corpore tam debilis erat, vt eum viuere tœderet. Nocte quadam dictis matutinis vsque ad laudes, capiti suo parcere volens, super lignum quoddam ante altare se prostrauit, sub forma orationis ibi dormitans. Mox vt oculos clauserat, affuit glo-

riosa domina nostra virgo Maria,& veste cū
ens,excitauit dicens;Christiane,non est hic
us dormiendi, sed orandi. Statim ille euigi-
,apertis oculis posteriora fœminæ receden
idit, & vocem fœmineam iam dictum ser-
nem cōcludentem audiuit. APOLLONIVS:
ntum ex isto iuuene considero, non omne
um boni operis ex vitio est, sed aliquando
orporis infirmitate. CAESARIVS: Ex vi-
rimi hominis omnis tentatio est & infirmi
eptem verò ex culpa illius cōtraximus pœ-
tates,esuriem videlicet, sitim, frigus, calo-
lassitudinem,infirmitatem,mortem: Quā-
notus harum pœnalitatum ordinatus est,
am habet,sed nō culpam: quando verò in-
natus est,pœnam habet & culpam. APOL-
NIVS: Quid appellas lassitudinem? CAE-
IVS: Somnolentiam, & alium quemlibet
rem,vnde homo fatigatur. Caueamus ergo
oc quod est naturę,vertatur in vitium;quia
olū per vsum malum gignuntur vitia, sed
n ex virtutibus,verbi gratia; Iustitia dum
ū excedit, vertitur in crudelitatem;nimia
s in dissolutionem; indiscretū zeli studiū
atur iracundia; nimia mansuetudo segni-
icitur & acedia. Sicque sentias de cæteris.
OLLONIVS: Puto prædictum iuue-
non parui fuisse meriti, quem beata vir-
aria sic familiariter excitauit. CAESARI-
uanti fuerit meriti,quantum dilectus cæ-
patriæ ciuibus, sequentia declarabunt.
propter nimiam capitis infirmitatem,ge-
em habuisset in capitulo licentiam manē-
vigilijs solennibus, quotiens voluisset,
isi compulsus, de choro exiuit: dictis verò

matu-

matutinis infirmorum, in oratorium rediit, & moram longiorem, quã ordo concederet, illic ex consuetudine fecit. Cui cùm diceret die quadã dominus Henricus Abbas noster, tunc monachus simplex; Bone frater Christiane, vos frequẽter nobis exponitis debilitatem capitis vestri, & tamen non vultis vti gratia vobis indulta: respondit; Non possum manere; stans enim extra chorũ, & alios psallere audiens, quia intrare non licet, corde crucior, eò quod recorder consolationum, quibus Deus inter illos lætificat animam meã. Audito hoc verbo domin' Abbas de spiritali præsumens amicitia, que essent illæ consolationes inquisiuit, & vt sibi diceret, cum multa precum instantia obtinuit. Confessus est ei, quia sæpius in choro tempore psalmodiæ beatos angelos videret circuire, & quod multo fuit excellentius, ipsum regẽ angelorum hominem Christum Iesum. APOLLONIVS: Magna dona concessa sunt huic iuueni. CAESARIVS: Et meritò; ex quo enim ad ordinem venit, nunquam sine tentatione fuit, tum propter nimiã debilitatem capitis, tum ob desiderium patriæ cælestis; flagellum Domini in tanta patientia sustinuit, vt omnes eius fratres mirarentur. Tẽpore quodam Dominus, qui intentator malorum est, gratiam lacrymarũ, quã illi copiosè contulerat, subtraxit, vnde satis tẽtabatur. APOLLONIVS: Antequam procedas, nosse vellẽ cur Deus huiusmodi gratias viris iustis subtrahat. CAESARIVS: Quatuor de causis videtur illa subtractio fieri, ne videlicet gratia assiduitate vilescat; ne mens de vsu illius superbiat; vt cũ maiori desiderio quęratur; & recuperata diligentius custodiatur; quarta causa est,

Iac. 1.

Cur Deus aliquando iustis subtrahat gratias suas.

lpa venialis. APOLLONIVS: Placet quod cis. CAESARIVS: Christianus verò de missa gratia satis dolens, & peccatis suis c imputans, cùm die ac nocte pro illius cuperatione oraret, nec proficeret, recordas est ligni dominici: dixitque in semetipso; facultatem haberes deosculandi lignum etiosum in quo Saluator sanguinem suum dit, gratiam tibi refunderet lacrymarum. ali suspensus desiderio, in quadam solemitate dicta Missa ad altare accessit, sacrumue lignum deosculans, cum augmento susceptam gratiam recepit. APOLLONIVS: uæ cruces sunt apud nos, quæ harum fuerit xpediri volo. CAESARIVS: Illa, in qua st lignum nigri coloris, quæ de Apulia veit: alteram, que rubei coloris est, nondum abuimus, quam de ecclesia sanctæ Sophiæ pud Constantinopolim sublatam, contulit obis Henricus de Vlme. APOLLONIVS: Vellem scire, quali fine vir tantæ gratiæ migrauerit ab hoc seculo. CAESARIVS: Sæpe ex manibus suis sentiebat tam aromaticum odorem, vt miraretur & dicere posset cum sponsa, cuius membrum fuit, etiam ad literã: Manus meæ stillauerunt myrrham, & digiti mei pleni sunt myrrha probatissima. APOLLONIVS: Fortè manus habebat impollutas. CAESARIVS: Noueris eum non fuisse carne virginem, vt scias odorem eundem fuisse magis ex virtute mentis, quàm ex integritate corporis. Accedens verò ad mensam corporalem, gratiam perdidit spiritualem; licet semper debilis esset & infirmus, tamen ante

Virtus sacri ligni Crucis Christi.

Cant. 5.

ante obitum ſuum per dies multos amplius in camiño ægritudinis excoctus, & ſicut aurum in igne probatus eſt. Nocte quadam in ſomnis Sãcta Agatha martyr & virgo apparens illi, dixit; Inter iſta conſolatoria Chriſtiane non ſit tibi onerosa infirmitas hæc, quia iſti ſexaginta dies reputabuntur tibi pro ſexaginta annis. Expergiſcens, quia viſionem intelligere non potuit, quibuſdam eam reuelauit. Quã quidam ita interpretati ſunt; quod tãtũ eum purgaret à peccatis infirmitatis illius acredo, quantum ſexaginta anni in purgatorio. Alijs videbatur, quod verius fuit, quia infirmitas illorum ſexaginta dierum, propter patientiam, eſſet ei pro merito ſexaginta annorum: nam in nocte Sanctæ Agathæ ſpiritum reddidit, qui dies fuit ſexageſimꝰ ab ea nocte, qua hæc audiuit. Conſummatus in breui, expleuit tempora multa. Et vt ſcias verũ eſſe ſermonem propheticum, qui dicit; Filius non portabit iniquitatem patris, noueris monachum hunc filium fuiſſe clerici Bonnenſis eccleſiæ Canonici. APOLLONIVS: Audiui de quibuſdam, quod nimis timeant, eò quod de legitimo thoro nati nõ ſint, illis expediret iſta audire. CAESA. Siue ſint filij legitimi, ſiue fornicarij, adulteri, vel inceſtuoſi, id eſt, de inceſtu nati, omnes ante baptiſmum eadem catena aſtricti tenentur. Omnes quidem nati ſumus filij iræ, per baptiſmum verò effecti ſumus filij gratiæ; ſed ſoli illi beati, qui per vitam bonam, & gratiam finalem computabuntur inter filios gloriæ. Reuocat mihi ad memoriam oratio tua Conuerſum quendam ſanctum, ſancti ſacerdotis filium, qui de ſua conditione ita erat tentatus, ita triſtis & turbatus, vt penè lapſus eſſet in deſpera-

Sapient. 4.

Ezech. 18.

Saluti animæ non obeſt defectus natalium.

esperationem. APOLLONIVS: Scire
ellem exitum tentationis eius. CAESARIVS:
icam tibi quod audiui ab ore cuiusdam Ab-
atis, qui illum nouit & familiaris fuit: sed &
go illum noui.

CAPVT XXXI.

NOmen conuerso Henricus fuit, in Vilario professus, & Domini Christiani de Claustro monachi fili⁹: De hoc Christiano mi-
ra tibi dicam in distinctione septima capite 16. Ministrabat autem idem Henricus in hospitali pauperibus, vir multæ humilitatis, patientiæ, & compassionis; & quanto plus Deum timuit, tanto plus ab illo separari formidauit. Immiserat enim diabolus quandam desperationem cordi eius, ita vt diceret; quia non es filius legitimi thori, non eris hęres cælestis regni. Quæ cogitatio in corde eius adeò creuerat, vt à confessoribus, tam de scripturis, quàm de exemplis prolatam, nullam prorsus reciperet consolationem. Misertus eius Dominus, nocte quadam, cùm tentatio esset validissima, in domum amplam & longam illum transtulit, in somnis tamen; in qua vidit de vtroque sexu multitudinem magnam. Et facta est ad eum vox; Henrice vides hanc multitudinem? Omnes quidem de legitimo thoro sunt nati, sed omnes reprobi præter te sunt. Euigilans, statim lætificatus est valdè, intelligens visionem propter se factam. Ab illa hora tentatio immissa cessauit, & ipse quàm diu vixit, Deo, qui non deserit sperantes in se, gratias egit. APOLLONIVS: Est ne acedia, in choro dormire? CAESARIVS: Consue-

tudo vitium acediæ ex se gignit, quod quidam per infirmitatem palliant, cùm idem vitium magis ex diabolica operatione, quàm ex infirmitate sit.

CAPVT XXXII.

Somnolentia in choro & diuinis à diabolo est.

LOquente me die quadam cum viro valde religioso ex Conuersis nostris, de his qui frequenter in choro nostro dormiunt, ipse mihi respondit; Sciatis pro certo, quod somnolentia illa ex diabolo est: die enim quadam tempore æstiuo, cùm laudes decantarentur, vidi in dorso fratris Vvilhelmi, qui etiam libenter ibi dormit, clara die serpentem serpere, & statim intellexi quia diabolus esset, qui in eius somnolentia pascebatur. Huiusmodi visionē, teste fratre Richardo, dicebat se de eodem conuerso sæpius vidisse. Conuersus, qui hæc vidit, vocabatur Conradus, vir bonus & iustus, de quo multa excellentiora tibi in distinctione octaua recitabo. Multos per somnolentiam tentat diabolus & vexat, & hoc in diuersis formis.

CAPVT XXXIII.

IN Hemmenrode Conuersus quidam valdè acediosus fuit, in choro penè semper dormitans. In cuius capite, alter quidam conuersus frequenter cattū sedere vidit, qui vt pedes suos oculis conuersi superposuit, statim ille oscitare cœpit. Quod cùm intellexisset ex relatione eius, qui hoc videre meruit, ne diutius illuderetur à diabolo, sedē stalli sui sic paráuit, vt dum dormitaret in partem declinando, sedentem præcipitaret, sicque somnolentiæ dæmon per artem excussus est, & frater acediosus feruen-

tior in Dei seruitio factus est. Hęc mihi à quodã conuerso eiusdem cœnobij relata sunt. Quantum dæmones illic dormitantes irrideant, ex subiecto cognosces exemplo.

CAPVT XXXIIII.

QVidam ex senioribus nostris Fredericus nomine, licet aliàs fuerit vir bonus, de vitio tamen somnolentiæ satis fuerat notatus. Hic nocte quadam, antequam emissus esset conuentus noster, cùm staret ad psalmodiam matutinarum in Hemmenrode, & dormitaret, vidit ante se, in somnis tamen, virum longum & deformem stantem, qui in manu nodum stramineum & lutosum, vnde equi terguntur, tenebat: qui cùm monachum proteruè intuitus fuisset & dixisset, quid hic tota nocte stas & dormitas magnæ fili mulieris? ipso fimoso stramine in facie eũ cecidit: mox ille territus euigilauit, & vt ictũ ferientis euaderet, caput retrahendo ad parietem durè satis illisit. Vide quanta subsannatio.

CAPVT XXXV.

NVper audiui, quod silere non debeo; In eodem monasterio monachus quidam est, qui in choro sæpe dormitat, & rarò vigilat, multum tacens, & parum psallens. Circa istum sæpe porci videntur, & porcorum grunnitus audiuntur: Puto quia colligant siliquas de ore eius cadentes. APOLLONIVS: Quid sunt siliquæ, vel quid signant? CAESARIVS: Siliquæ sunt folliculi leguminum, signantque verba psalmodiæ à virtute vacua, quæ somnolenti sine intentione proferunt, & eadem

 semiplenè

ſemiplenè prolata porcis, id eſt, dæmonibus colligenda proijciunt. Hi verò qui vigilant, & libenter deuoteque cantant, & pſallunt intentè, medullam comedunt, quia gratiam, quæ in verbis latet propheticis, percipiunt: tales in futuro, cum laudatoribus cæleſtis Ieruſalem, adipe frumenti Dominus ſatiabit, id eſt, viſione ſuæ deitatis. APOLLONIVS: Satis ex his quæ dicta ſunt colligo, quod tædium exercitij ſpiritualis ſit à diabolo. CAESARIVS: Vt dicis ita eſt, quia quidã ſunt qui ſtatim vt cœperint pſallere, orare, vel legere, mox dormitare incipiũt, vigiles in lecto, ſomnolenti in choro. Idem dico de audiendo verbum Dei; cùm verba ſecularia audiunt, bene vigilant; cùm verbum Dei eis proponitur, mox dormitant.

Pſal. 147.

CAPVT XXXVI.

IN ſolemnitate quadam cum Abbas Geuard⁹ anteceſſor huius, qui nunc eſt, verbum exhortationis in capitulo ad nos faceret, & plures, maximè de cõuerſis dormitare, nonnullos etiam ſtertere conſpiceret, exclamauit; Audite fratres, audite, rem vobis nouam & magnam proponam. Rex quidam fuit, qui Artus vocabatur. Hoc dicto, non proceſsit, ſed ait; Videte fratres miſeriam magnam; quãdo locutus ſum de Deo, dormitaſtis; mox vt verba leuitatis inſerui, euigilantes erectis auribus omnes auſcultare cœpiſtis. Ego eidem ſermoni interfui. Non ſolũ perſonas ſpirituales, ſed & ſeculares diabolus per ſomnolentiam tentat & impedit.

CAPVT

CAPVT XXXVII.

MIles quidam Bonnensis Henricus nomine, tempore quodam quadragesimali carenam fecit apud nos. Postquam reuersus est in domum suam, die quadam occurrens prędicto Geuardo Abbati, ait ad illum; Domine Abbas, vendite mihi lapidem illum, qui iuxta talem columnam oratorij vestri iacet, & ego dabo pro illo quicquid postulaueritis. Cui cùm diceret; Ad quid vobis est necessarius? respondit; Ego illum ponere volo ad lectum meum, quia talis est natura eius, vt qui dormire non potuerit, & caput super illum posuerit, statim dormiat. Illam confusionem fecerat ei diabolus tempore pœnitentiæ, vt quotiens veniens ad ecclesiam se super eundem lapidem causa orationis reclinaret, mox ei somnus obreperet. Simile verbum nobilis quidam, qui ob similem pœnitentiam fuerat in Hemmenrode, fertur dixisse: Molliores, inquit, sunt lapides oratorij Claustri, omnibus lectisternijs castri mei. Non poterat se continere, quin tempore orationis in illis dormiret. APOLLONIVS: Si non esset grauis culpa acedia in seruitio diuino, non nos ita diabolus ad illam solicitaret. CAESARIVS: Quanta sit culpa huius vitij, pœna te doceat vnius acediosi.

CAPVT XXXVIII.

VIX sunt duo menses elapsi, quod domin⁹ Abbas Campensis retulit nobis de monacho quodã, qui semper in choro solebat dormire, rẽ terribilẽ valdè. Nocte quadá, cú ex more dormiret alijs psallẽtib. crucifix⁹ de altari

venit, dormitantem excitauit, & cum tanto niſu maxillam eius percuſsit, vt infra tertium diem moreretur. APOLLONIVS: Stupenda ſunt quæ dicis. CAESARIVS: Monachus acedioſus, nauſeam Deo prouocat, & angelis ſanctis. Vnde cuidam acedioſo in perſona omnium per Ioannem dicitur à Chriſto: Vtinam frigidus eſſes aut calidus, ſed quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo. APOLLONIVS: Recordor te ſuperius dixiſſe idem eſſe vitium, triſtitiam & acediam. CAESARIVS: Verum eſt, quia acedia eſt ex confuſione mentis nata triſtitia, ex hac naſcitur malitia & deſperatio, ſicut ſubiecto tibi oſtendam exemplo.

Apoc. 3.

CAPVT XXXIX.

Deſperatio ex acedia orta.

ABBAS de Brumsbach anno præterito retulit Abbati noſtro tentationem quãdam ex triſtitia natam terribilem ſatis, ſic dicens: In prouincia noſtra quædam extitit puella nobilis, ac formoſa, diuitumque filia, quam cùm parentes tradere vellent marito, renuit illa dicens; Non nubam alteri viro, niſi ſponſo cęleſti Domino meo IESV. Tandem virginis pertinacia parentes ſedati, propriæ illam reliquêre voluntati. Quæ CHRISTO, quaſi de victoria gratias agens, cellam ſibi fieri fecit, in qua ab epiſcopo velata & recluſa, ipſi ſoli ſola ſatis deuotè per dies aliquot ſeruiuit. Inuidens tantæ virtuti diabolus, varijs illam tentationibus conquaſſauit, & veneno triſtitiæ innocuum

nocuum virginis pectus inficiens, ſanam infirmauit. Mox illa cœpit varijs tentationibus fluctuare, in fide nutare, de perſeuerantia deſperare. Inuaſit eam & defectus cordis, tabitudo corporis, torpor in oratione, dolor de recluſione. Interim dum ſic periculosè puella nutaret, ſupradictus Abbas ordinis Ciſtercienſis, cuius curæ ab epiſcopo commiſſa fuerat, viſitationis gratia aduenit, & quomodo viueret, vel quomodo haberet inquiſiuit. Reſpondit illa: Malè viuo, malè valeo, & quare, vel propter quem hic recluſa ſim prorſus ignoro. Cui cùm Abbas diceret; Propter Deum, & propter regnum cælorum. Illa reſpondit: Quis ſcit, ſi Deus ſit, ſi ſint cum illo angeli, animæ, vel etiam regnum cælorum? Quis enim iſta vidit? quis inde rediens viſa nobis manifeſtauit? Huiuſcemodi ſermones vt dominus Abbas audiuit, totus contremuit, conuerſuſque ad virginem ait; Quid eſt quod loqueris ſoror? ſigna cor tuum. Reſpondit illa: Ego loquor ſicut mihi videtur: niſi videam iſta, non credam; rogo vt ſinatis me exire, quia recluſionem hanc diutius ſuſtinere non valeo. Tunc Abbas intelligens ex immiſsione diaboli tam repentinam eſſe triſtitiam, & ex triſtitia deſperationem, ait; Soror inimicus gloriæ tuæ inuidens, periculosè te tentat, tu ſta in fide, viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine Dominum. *Pſal. 26.* Amicis & cognatis contradicentibus, tu ſanctam hanc elegiſti vitam, tu iſtam deſideraſti recluſionem. Quæ cùm ſurda aure monentis & exhortantis verba perciperet, rogauit eam Abbas, vt

ſaltem ſeptem diebus ibi ſuſtineret, donec ad clauſtrum iens & rediens, denuo eam viſitaret. Quod vt promitteret cùm vix obtinuiſſet, ad monaſterium pergens periculum virginis fratribus expoſuit, & vt orationes ſpeciales per hebdomadam pro illa deuotè ad Deum funderent, omnibus præcepit. Ipſe verò in propria perſona, quantum valuit, Domino ſupplicauit pro illa. Hebdomada completa, reuerſus ad eã ait; Quomodo habes filia? Reſpondit illa; Optimè pater, nunquam melius: infra hos dies ſeptem plus ſum lætificata, plus conſolata, quàm ante tuum diſceſſum fuerim contriſtata vel deſperata. Sciſcitante eo cauſam conſolationis, ait illa; Pater oculis meis vidi de quibus dubitaui: poſt diſceſſum tuum anima mea de corpore fuit educta, & vidi animas beatorum, vidi præmia iuſtorum; corpus autem meum vidi oculis animæ in pauimento cellulæ meæ ita exangue iacere, & pallidum, ſicut herbam ſine ſucco & arefactam. Interrogata ab Abbate qualis eſſet effigies animæ; reſpondit: Anima eſt ſubſtantia ſpiritualis, & in ſui natura ſphærica, ad ſimilitudinem globi lunaris, ex omni parte videt. Quando verò animæ exiſtenti in corpore angelus, ſiue anima apparet, in lineamentis corporeis ſe oſtendit: quando anima exiſtens in carne à carne libera eſt, animæ conſimili ſicuti eſt apparet.

APOLLONIVS: Huic viſioni ſatis concordat quod Abbas Morimundis animam ſuam à mortuis rediens, ſimilem eſſe dixit vaſi vitreo, & ex omni parte oculatam, ſicut memini te dixiſſe in diſtinctione prima, cap. 32.

CAB-

CAESARIVS: Quædam etiam retulit eadem sanctimonialis de aduentu Antichristi, quæ hic ponere nolo, eò quod multi de illo prophetandò decepti sint. APOLLONIVS: Satis me terret, quod Dominus mentem tam sanctam, tam mundam & virginalem, tam immundis & tam nephandis tentationibus vexari permisit. CAESARIVS: Incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius, sicut audies de tentatione alterius cuiusdam sanctimonialis, cuius tentatio tanto est periculosior, quāto incertum est quali sit fine terminanda. Rom. 11.

CAPVT XL.

INfra paucos menses quædam sanctimonialis fœmina prouectæ ætatis, & magnæ, vt putabatur sanctitatis, à vitio tristitiæ in tantum est turbata, à spiritu blasphemiæ, dubietatis, & diffidētiæ adeò vexata, vt caderet in desperationem. De his quæ ab infantia credidit & credere debuit, omnino dubitare cępit, nec ab aliquo induci potuit, vt diuinis communicaret sacramentis. Quam cùm interrogassent sorores, nec non & neptis eius carnalis, cur ita esset indurata? respondit; Ego sum de reprobis, de illis scilicet, qui dānandi sunt. Quadam die commotus Prior dixit ad illam: Soror nisi resipiscas ab ista infidelitate, cùm mortua fueris in campo te faciam sepeliri. Quo verbo illa audito, tunc tacuit, sed verbum bene retinuit. Die quadam, cùm quædam ex sororibus, nescio quò essent ituræ, illa latenter post eas exiens ad littus Mosellæ, super quod situm est monasterium, venit, & cùm nauis, quæ sorores porta-

bat, amota esset, de littore, in fluuium se præcipitauit: Hi verò qui in naui erant, sonum aquæ motæ audientes & respicientes, corpus eius canem putantes, nutu Dei vnus cognoscere volens certius quid esset, ad locum ocyus cucurrit, & vt hominem vidit, flumen intrauit & extraxit. Tunc considerantes quod supradicta foret sanctimonialis iam penè suffocata, territi sunt omnes, & curam ei adhibẽtes, postquam aquam euomuit, & loqui potuit, interrogauerunt eam dicentes: Quare tam crudeliter egisti soror? respondit illa: dominus iste, digito Priorem ostendens, minatus est mihi, quia me mortuam sepelire deberet in campo, vnde magis elegi gurgitem hunc supernatando descendere, quàm bestialiter in campo sepeliri.

TVNC ad monasterium illam reducentes, diligentiorem ei custodiam adhibuerunt. Ecce quanta malitia nascatur de tristitia. Fœmina ista ab infantia nutrita est in monasterio, virgo casta, deuota, rigida, religiosa, &, sicut mihi retulit vicini monasterij magistra, omnes puellæ ab ea educatæ, cæteris virginibus magis sunt disciplinatæ, magis deuotæ. Spero tamen quod Deus, qui multum est misericors, multisque modis electos suos tentat, qui tam misericorditer de flumine illam liberauit, pristinos eius labores attendens; finaliter perire non finet. Multa tibi possem huiusmodi tristitiæ exempla recenter gesta referre, sed timeo quod infirmis non expediat talia legere vel audire. APOLLONIVS: Ego iam satis didici nihil fieri sine ratione, fortè ideo Deus talia permittit, ne aliquis, quantum-

tumlibet sit perfectus, de suis virtutibus, vel virtutum operibus præsumat, sed Deo totum, à quo est bonum velle, posse, facere, & perficere, attribuat. CAESARIVS: Verum dicis. Idcirco vxor Loth inobediens, versa est in statuam salis, vt sit malis exemplum, bonis condimentum.

Genes. 19.

CAPVT XLI.

VIx sunt tres anni elapsi, quod Conuersus quidam ex nimia tristitia finalem incurrit desperationem miserabiliter. Loquendo vel scribendo de huiusmodi tragœdijs nephandis, inuitus exprimo nomina locorum, vel personarum, siue ordinis qualitatem, ne per hoc aliquam religiosis videar inferre verecundiam. Idem frater bene mihi fuit notus, vir à iuuentute vsq; ad senectutem laudabiliter & sine querela inter fratres conuersatus, ita vt nullus illo videretur in ordinis obseruatione districtior, & in virtutibus superior: Raro loquebatur, raro indultis consolationibus vtebatur: Nescio quo Dei iudicio ita tristis & pusillanimis effectus est, vt tantum de peccatis suis timeret, & omninò de vita æterna desperaret. Non quidem dubitauit in fide, sed tantùm desperauit de salute. Nullis scripturarum auctoritatibus poterat erigi, nullis exemplis ad spem veniæ reduci, modicum tamen creditur peccasse. Cui cùm fratres dicerēt, quid habetis vnde timetis, quare desperatis? Respondit: Non possum dicere, sicut consueui, orationes meas, & ideo timeo gehennam. Quia tristitiç vitio laborabat, idcirco acedios⁹ erat,

& ex vtroq; nata est in corde eius desperatio. Positus in infirmatorio, quodam mane ad mortem præparatus ad magistrum suum venit, dicens: Non possum diutius contra Deum pugnare: Illo verba eius minus cōsiderante, ad piscinam monasterio proximam abijt, & in eam se præcipitans suffocatus est.

CAPVT XLII.

IN alio quodam monasterio sanctimonialium anno præterito similis penè casus contigit, licet causa impellens dissimilis fuerit. Puella quædam, sicut mihi retulit quædam sanctimonialis eiusdem ordinis, à quodam homine misero, habitu quidem religioso, non animo, ita magicis artibus est dementata, vt tentationes ab illo conceptas sustinere non posset; nemini tamen suam passionem aperire voluit, sed solūmodo dixit; Exire volo, quia pœnitet me huc venisse. Quæ dum exire nō permitteretur, tristitia vrgente, in puteum se nullo vidente præcipitans extincta est: quam dum vbique quærerent, nec inuenirent, recordatæ sunt quædam sorores eam dixisse: Ego suffocabo me in puteo. Quæsita est ibi, & inuenta, sed mortua. Eodem tempore quidam homo miserabilis, alterius cuiusdam monasterij sanctimonialem simili extraxit malitia & impregnauit, quæ in seculo mortua est.

CAPVT XLIII.

ANte hos annos tredecim, cōuent⁹ noster veniens de messione, cùm nauigio Rhenum ascenderet, & in villam Coloniæ vicinam, quæ Rodinkirge dicitur, veniret, iuuencula quædam in ipsa hora vitam finierat, ad-

adhuc iacens in terra; de qua dicebatur, quod à quodam viro genuiſſet prolem, & quia ab eo fuerat repudiata, ex triſtitia vehementi, talem ſibi inflixerat mortem.

CAPVT XLIIII.

ANTE illud tempus adoleſcens quidam Coloniæ veſtes ſuas deluſerat, pro quo infortunio ita triſtis effectus eſt, vt ſolarium domus ſuæ aſcenderet, & laqueo vitam finiret. Vides nunc, quàm periculoſa ſit triſtitia, quæ non eſt ſecundum Deum? APOLLONIVS: Quid ſentiendum eſt de animabus iſtorum? CAESARIVS: Si ſola triſtitia & deſperatio, non freneſis, aut mentis alienatio, in cauſa fuerit, haud dubium quin damnati ſint. De furioſis & fatuis, in quibus ratio non viuit, quæſtio non eſt quin ſaluentur, quocunque modo moriantur, ſi tamen prius habuerunt charitatem. De ſupradicto Conuerſo, quidam vir ſapiens, qui illum bene nouit, me audiente ſic ait: Non credo quod vnquam perfectè fecerit confeſsionem ſuam: Deus enim iuſtos & timentes ſe, licet ex eis aliquando quoſdam, iuſto ſuo iudicio, permittat in ſenſu periclitari, non tamen illos ſinit tam miſerabili morte finiri. Ecce exemplum.

CAPVT XLV.

Indiſcreti feruoris exemplum.

IN Saxonia ciuitate Brunſvvich, miles quidã nobilis fuit, nomine Baldevvinus, eiuſdem ciuitatis aduocatus: iſte inſpirante Deo ſeculum deſerens, in domo quadam ordinis noſtri, quæ Relaxhuſen dicitur, habitum ſuſcepit, qui toto anno probationis ita ſibi rigidus extitit,

tit, vt tam ab Abbate, quàm à magistro suo sæpe argueretur. Factus verò monachus, tanti fuit feruoris, vt non sufficerent ei communia; imò etiam communibus superadderet multa specialia, & præponeret priuata: Cæteris quiescentibus, ipse laborauit; alijs dormientibus, ipse vigilauit. Tandem ex nimijs vigilijs & labore, exiccato iam cerebro, tantam capitis incurrit debilitatem, vt nocte quadam, antequam conuentus ad matutinas surgeret, oratorium intraret, formam nouitiorum ascenderet, & funi campanæ collo suo circumligato, desiliret, ipsamque campanam mole corporis trahẽdo crebris ictibus pulsaret. Territus custos, festinauit in oratorium; sed multo amplius territus est, dum sic pendere videret monachum: accurrens tamen funem incidit, & adhuc palpitantem, & penè strangulatum, deposuit atque refocillauit. Ab illo tempore nunquam sensum pristinum recuperare potuit. Adhuc dicitur viuere, nec est ei curæ quid vel quando comedat, siue quamdiu dormiat. Sic quandoque de indiscreto feruore nascitur vitium acediæ. APOLLO. Dictum est superius, de acedia siue tristitia etiã nasci pusillanimitatem, hæc non videtur mihi esse vitium. CAESARIVS: Arbor mala non potest facere fructum bonum. Licet pusillanimitas cæteris filiabus acediæ siue tristitiæ minor videatur esse malitia, satis tamen tentatio illius est periculosa: ipsa conuerti volentes ad bonam vitam, sæpe auertit; conuersos, ne proficiant, impedit. APOLLONIVS: Da exemplum.

Matth.7.

CAP.

CAPVT XLVI.

CAESARIVS:

Abbas quidam nigri ordinis, modò monachus in ordine nostro, narrauit mihi, quod magister quidam Parisiensis ad ordinem nostrum venire desiderans, silentium primi anni, ex quadam pusillanimitate mentis ita timuit, vt ordinem nigrorum intraret, ibique probationis annum compleret: qui mox vt factus est monachus dixit ad conuentū; Gratias ago vobis domini mei de beneficijs mihi à vobis exhibitis, q̃a ad quod veni, hoc apud vos expleui; modò cū licentia vestra migro ad ordinem Cisterciensem: non enim veni vt vobiscū manerem, sed vt inter vos tentationes, quas timui mihi, temperarem. Veniensque ad quandã domū ordinis nostri, non vt nouitius probationem intrauit, sed habitum tantùm mutauit.

Pusillanimitatis exempla.

CAPVT XLVII.

Recordor nunc cuiusdam viri valde literati, & cuiusdam nobilis ecclesiæ prælati; Huic cùm nuper dicerem, quare non venitis, vt quid tandiu expectatis? Respondit mihi; Non audeo intrare in tentationem; districtionem ordinis, tentationem appellans; ex multo enim tempore voluntatem habuit veniendi ad ordinem, sed quadam pusillanimitate impeditus est vsq; huc. Huic congruit illud Salomonis: Qui obseruat ventum nō seminat. Ventus est tentatio, seminatio conuersio. Qui nimis timet in ordine tentari, vix poterit ad ordinem conuerti. Noui plures in seculo, tam clericorum, quàm laicorum, qui à multo tempore votum fecerunt, nec tamē audēt conuerti timore ten-

Eccli. 11.

tentationum;ſemper ante oculos habent tentationes,ſed non conſiderant multimodas,quę in ordine ſunt,conſolationes.Ecce exemplum.

CAPVT XLVIII.

RETulit mihi Daniel Abbas Sconauiæ, militem quendam honeſtum,& in militia nominatum in Campo factum fuiſſe monachum;Hic cùm alium quendam militem, æquè in armis ſtrenuum in ſeculo amicũ habuiſſet, & die quadam ad conuerſionem eum hortatus fuiſſet; Reſpondit ille magnæ puſillanimitatis verbũ;Vere amice, ego fortè venirẽ ad ordinẽ, ſi nõ eſſet vna res quã timeo. Interrogãte monacho, quęnam eſſet res illa:reſpondit miles;Vermiculi veſtimentorum, pannus enim laneus, multos vermiculos nutrit. Tunc ille ſubridens ait;O fortem militem:qui in bello diaboli non timuit gladios,in militia Chriſti timere debet pediculos? Auferent tibi nunc pediculi regnũ cęlorum?Ille licet ad hæc verba tunc tacuerit, tempore tamen modico emenſo,effectu reſpõdit:nam & ordinem, tam verbis, quàm exemplo illius prouocatus,intrauit. Contigit vt poſtea hi duo conuenirent Coloniæ in eccleſia beati Petri,Monachus verò Campenſis cùm alterum regulariter ſalutaſſet,ſubridens adiecit: Quid eſt frater, timesne adhuc vermiculos? Ille bene recordans vnde talis interrogatio haberet originem, & ipſe ſubridendo reſpondit verbum bonum & memoria dignum : Crede mihi frater,& hoc pro certo ſcias,quia ſi eſſent omnes vermiculi omnium monachorum in meo corpore, non me de ordine morderent. Quo verbo audito, ille multum ædificatus eſt, mul-

multis ad ædificationem recitans: Vides quan-
e fortitudinis sit factus is, qui ante conuersio-
em nimis fuerat pusillanimis? Vnde hoc, nisi
x diuinis consolationibus, quę sunt in ordine?
Hæc de his dicta sint, quos vitium pusillanimi-
atis ne conuertantur auertit. Nunc audi ali-
ua exempla de his, quos post conuersionem,
e proficerent tentauit, & impediuit.

CAPVT XLIX.

Nouitiorũ tentationes.

Scholasticus sancti Andreæ in Colonia Godefridus, cùm esset vir debilis, & decrepitæ ætatis, ad ordinem cum multa animi instan-
a venit. Ego verò cum ipso in probatione sui;
e quo etiam plurima, quibus vexabatur ten-
ationum genera vidi & audiui. Die quadam
ùm ad chorum festinaret, & cappam suam in-
uere conaretur, diabolus conatum eius im-
ediuit, cappamque fortiter extraxit. Tandem
ost nõ modicam fatigationem ad se reuersus,
diabolo se impediri considerans, cappam in-
uere cessauit, & signãs se fugauit inimicũ, nec
iquid deinceps passus est impedimẽtum. Cũ
m ad finem tenderet annus probationis, cœ-
it ei diabolus ad mentem reducere diuersa,
uæ in seculo habuerat commoda, propone-
e etiam plurima, quæ in ordine esse videntur
icommoda, pondus videlicet vestimento-
um, longas vigilias, & silentium, calorem in
state, & frigus in hyeme, regulare ieiunium,
tenuẽ dietã, & cætera huiusmodi similia: in
uorum omnium consideratione ita pusillani-
is effectus est, vt omninò de perseuerantia
esperaret, & dixit mihi; Non putabam ordi-
em tantæ esse districtionis; vsque ad hoc tem-

pus æstimaui, quod minuti carnes comederent,& quod monachi sine cucullis suis dormirent; pœnitet me huc venisse; propositum meum est, vt per memetipsum cantem in ecclesia mea in Herlisheim, cuius pastor sum, quæ satis malè modò locata est, & spero per Dei gratiam, quod honestè & sine querela regere debeam in ea plebem mihi commissam. Cui respondi: Tentatio diaboli est, qui vos sub specie boni eijcere conatur. Tunc ait: Si istud non est bonum, reuertar ad præbendam meam, & in ambitu claustri cameram aliquam mihi eligam, vbi tam canonicè viuam, vt alij exemplo meo ędificentur; chorum frequentabo, & quicquid mihi subtrahere potero, pauperibus erogabo. Ad quod iterum respondi; Et hoc consilium diaboli est; si reuersus fueritis, omnibus eritis derisui, & qui hæc suasit, in peccata pristina vos præcipitabit. Sic eo fluctuante, cùm die quadam ego ad latus eius sederem, & verba consolationis impenderem, codicem psalmorum arripuit, & ait; Videam⁹ quid de me dicturi sint fratres mei, si reuersus fuero: primus autem versiculus qui occurrit iste erat; Aduersum me loquebantur, qui sedebant in porta, & in me psallebant, qui bibebant vinum. Statimque exclamauit: Verum prognosticum: ego, inquit, tibi exponam prophetiam istam; Si rediero ad sanctum Andream, concanonici mei, quotiens in porticu ecclesiæ suæ sedebunt, ipsi aduersus me loquentur, me iudicantes, & de salute mea disputantes: Noctibus verò, quando sedebunt ad ignem, & vacabunt potationibus, ero psalmus eorum. Sicque Dei misericordia ad mentem reductus, & à se confortatus, monachus effectus

Psal. 68.

fectus est, & non multo post in bona contritione defunctus, migrauit ad Dominum.

CAPVT L.

REinerus iam dictę ecclesiæ sancti Andreæ Scholasticus, & fratris Godefridi successor, cùm post eius mortem fieret apud nos nouitius, in tantum cœpit varijs tentationib' vexari & turbari, vt pusillanimis effectus, die quadam Domino Geuardo Abbati diceret: Non possum hîc diutius manere, quia nec ordinem valeo diutius sustinere. Quem cùm interrogasset; quò vultis ire? Respondit ille; Ad præbendam meam oportet me redire. Tunc Abbas, quasi vir prudens, quandam seueritatem simulans cœpit (nescio ad quem) clamare; Afferte mihi securim: cui cùm diceret nouitius; Quid debet securis? respondit; vt præcidantur pedes vestri. Credite mihi, magis volo vos sine pedibus semper pascere, quam vos sinam abire, & confundere domum nostram. Tunc ille subridens ait; Melius est vt maneam, sicque per verba iocosa cessauit tentatio satis dura. APOLLONIVS: Vt considero, nouitius facilè tentatur, & facilè sanatur. CAESARIVS: Hoc plenius scies in sequenti capitulo.

CAPVT LI.

NOuitius quidā cū in Hēmenrode satis tranquillè annū peregisset probationis, & volūtate stabilitatis expressa in capitulo, radēdus esset in monachum, atque is, qui eum radere debebat, rasoriū in corrigia corrigeret, diabol'

eadem hora sic iuuenem contristauit, sicque pusillanimem reddidit, vt mutato animo rasorem non admitteret. Quo viso, dominus Hermannus Abbas loci sanctæ Mariæ, tunc ibidē Prior, simulata quadam iocunditate accurrit, collum iuuenis vtroq; brachio strinxit, & quia eadem tristitia ex immissione esset diaboli docens, fluctuantem ocyus ad tranquillitatem perduxit. Tentatione verò sedata, mox adolescētis facies, non sine assistentium admiratione, est serenata, & permisit se radi. Sicut mihi retulit iā dict⁹ Abbas, ita vultus nouitij subitò fuerat immutatus, vt nigredo maxillarum, & tremor labiorum satis ostenderent, quid corde concepisset. APOLLONIVS: Ecce istud est quod iam dixi, quia nouitijs tentatio facilè veniat, & facilè recedat. CAESARIVS: Quædam tentationes nouitiorum tam duræ sunt, & tam validæ, vt illas conpescere valeant non verba, non exempla, sed sola potentia atque consolatio diuina.

CAPVT LII.

NOuitius quidam tempore probationis suæ, ex quadam tentatione diabolica, quā nunquam ante conuersionē senserat, grauissimè turbabatur: Erat enim eadem tentatio de incarnatione Verbi, non quod de illa malè sentiret, sed diabolus per spiritum blasphemiæ feruorem mentis illius nitebatur extinguere, vt dum de ea dubitaret, tātos pro Christo subire labores recusaret. Die quadam cùm staret ad Primam in choro nouitiorum contra altare, cōtemplatus est oculis corporeis imaginem crucifixi in aêre venire ad se, ac si diceret; Quare dubitas? respice in me, ego sum ille, qui natus & passus

passus sum pro te. Per aliquam horam ante faciem eius pendens erat ipsa imago, quam tantùm videre potuit ab vmbilico & supra. Interrogatus à me, si sciret quid hoc signaret, respondit; Dominus mihi contulit gratiam illam, vt nihil impudicum, & quod lędere possit verecundiam meam, cogitare possim de illo, & ideo intellexi, quod tantum partes corporis sui superiores, non inferiores mihi ostendere dignatus est. Ab eadem horà omnis illa cessauit tentatio, quam ante nulla confessio, nulla sanare potuit oratio. Et liçet iam dicta tentatio cessauerit, non tamen tentator cessauit. Quem enim deijcere non potuit per blasphemiam, fugare conatus est per acediam. Nam per plurimos dies, quotiens ire debebat ad ecclesiam ad horas canonicas, venissetque ad ostium cellæ, sensibiliter, & tam grauiter scapulis diabolus illum depressit, vt compelleretur residere & quiescere. Factus monachus, tam fortis, & tam feruens est in ordine effectus, vt tædere nesciret, quacumq; specie acediæ impugnatus.

CAPVT LIII.

Abbas Philippus de Ottirburg retulit Abbati nostro de quodam suo nouitio tentationem satis grauem, & sola Dei reuelatione sedatam. Cùm enim idem nouitius tam grauiter esset tentatus, vt à nullo hominum posset consolari, & firmum cœpisset propositum recedendi, eadem nocte, qua de mane ad seculum redire voluit, tale somnium vidit: Visum est ei, quia staret ante ostium portæ, de qua duas hinc inde considerauit

vias exire: vna ex illis vergebat ad dexteram, altera ad sinistram: vtraque tamen ducebat in syluam oppositam. Stante nouitio in biuio, cùm dubitaret quam illarum eligeret, senem quendam cominus stare conspexit. Cui sic ait; Bone vir si nosti, ostende mihi quæ ex his duabus vijs sit rectior & ad ambulandum commodior. Ad quod ille respondit: Ego plenè & bene te expediam. Via hæc, quæ est à dextris, in nemore per breue spacium spinosa est, inæqualis, lutosa, & aspera; postea sequitur campus amœnissimus, longus, planus, varijsque floribus decoratus. Via verò quæ est à sinistris, in sylua quidem commoda est, plana, sicca, lata, & bene trita, satisque deliciosa, sed non longa, cui campus mox continuatur longus, scopulosus, lutosus & asperrimus, etiam ipsi visui horrendus. Ecce totum prædixi tibi, quodcunque volueris elige. Hoc dicto nouitius expergefactus est, non dubitans visionem propter se factam, vtpote bene suæ tentationi congruentem.

APOLLONIVS: Vellem scire interpretationem huius visionis. CAESARIVS: Via ad dexteram, vitam signat monasticam & spiritualem; via ad sinistram, vitam secularem atque carnalem; sylua, præsens vita est, in qua more arborum homines crescunt per ætatem, & succiduntur per mortem. Vtraque vita breuis est, siue monastica sit, siue secularis: illa in præsenti spinosa est, per rigorem ordinis, inæqualis per multimodam tentationem, lutosa per humilitatem subiectionis, angusta per raritatem voluntariæ paupertatis. *Matth. 7.* Angusta porta, & arcta via est, quæ ducit

ducit ad vitam, quæ per dexteram designata est. Campus verò longus, & amœnus, paradisus est, quam per multas tribulationes oportet nos introire. Econtra vita secularis atque carnalis, quã sinistra designat, eò quod ad sinistrã Christi in se gradientes ducat cum hœdis iudicandos, in præsenti commoda est, ob carnis necessaria, plana propter prospera, sicca propter in obedientiam, lata & bene trita, eò, quod multi ambulent per eam, deliciosa propter concupiscentiam oculorum. In hunc modum visum interpretans, à tentatione apostasiæ liberatus est, atque à pusillanimitate spiritus & tempestate. APOLLONIVS: Satis est mirabile, quod Deus tam efficaciter spiritum instruit hominis dormientis. CAESARIVS: Recordor nunc cuiusdam nouitij, vigilando quidem satis tentati, & per visum nocturnum, non minori virtute, ab eadem tentatione liberati.

Act. 14.

Psal. 54.

CAPVT LIIII.

ALNA domus est ordinis nostri in Flandria sita, cuius mentionem feci in distinctione prima, ca. vj. in hac ante non multos annos miles quidam nobilis Gerardus nomine de castro Tuino oriundus, conuersus est. Cumque nouitius in choro nouitiorum staret, & clamores monachorum in choro superiori super caput suum cantantium frequenter exciperet, tentari cœpit. Amplius tamen caput eius turbabatur quotiens Alleluia cãtabatur, in illo maximè voces exaltari solent; & factus ex hoc pusillanimis, accessit ad Priorem, & ait; Domine Prior, caput meũ doleo, nec diutius tantum clamorem super caput meum tolerare potero.

Cui Prior verba quædam consolationis impendit, sed parum illi profuit. Nocte quadam, cùm maximè de hoc nouitius tentaretur, vidit se in somnis à quibusdam militibus, aliquando inimicis suis, vndique vallatum, nec aliquod refugij superesse subsidium. Cumque putaret se celerius esse capiendum, vel interficiendum, clamauit ad Dominum dicens; Domine libera me in hac hora. Et circumspiciens, mox vidit exercitum candidatorum de longè venientem, sibique in auxilium properantem: signifer autem, qui præcedebat, pro signo militari Alleluia finaliter clamauit, crebrò id repetens, qua vociferatione hostes territi & dispersi, fugam inierunt, nouitium solum relinquentes. Qui expergefactus, non solùm gauisus est se fuisse liberatum ab eis, qui eum circundederant in nocturna visione, sed, quod magis eum angebat, prædicta videlicet tentatione. Manê accedens ad Priorem dixit ei satis hilariter; Rogo vos domine Prior vt adhuc altius & fortius cantetis Alleluia super caput meum, non me amodò turbabit clamor diuinæ laudis, & recitauit ei visionem per ordinem. Ista nobis retulit sanctæ recordationis VValterus de Birbach, qui eundem Gerardum vidit & agnouit. APOLLONIVS: Puto etiam nonnullos monachos de apostasia tentari. CAESARIVS: Multi de ea tentantur, & viriliter reluctantur: Alij tentantur, & tam voluntate, quàm opere prorsus superantur: Quidā verò tentantur, & concepta voluntate diuinis reuelationibus, siue ordinatione, ante casum reuocantur: Nonnulli verò

rò flagellis cohibentur. APOLLONIVS: De his mihi dicas exempla. CAESARIVS: De primis & secundis, quia tentatio eorum satis est vsitata, non est necesse tibi dicere exempla. De nouissimus verò tibi dicam quod audiui.

CAPVT LV.

De Apostasia tentati resipiscentes.

MOnachus quidam de Ottiiburg, teste domino Philippo Abbate eius, qui hæc retulit, tentationes incurrit, vt redire proponeret ad seculum. Nocte quadã, cùm staret in choro, & mente tractaret, quãdo, vel quomodo de monasterio exiret, præ tædio cantare non potuit. In laudibus verò, dum canticũ sancti Habacuc psallerẽt, eò quod esset feria sexta, iam dictus Abbas ad excitandum fratres circumiuit; qui cùm venisset ad monachũ illum fluctuantem, & non cantaret, putans eum dormire, se ad illum inclinauit, & versiculum, qui eadem hora psallendus erat, in aurem vigilantis fortiter clamauit, dicens: Egredietur diabolus ante pedes eius. *Habac. 3.* Qua voce audita, satis territus est ille, putans Abbatem per aliquam reuelationem cogitationes suas peruersas scire, quibus tam manifestè sententia prophetica visus est respondere: nec aliter intelligens verba prophetæ, quàm de se facta, timuit maledictionem eius si abiret incurrere, & diabolũ itineris sui ducem habere: sicque virtute diuina reuocatus à malo proposito, stabilis factus est, & miratus est Abbas vt intellexit.

CAPVT LVI.

SAnctimonialis quædam circa principium conuersionis suæ, sicut ipsa mihi retulit, tam grauitur tentata fuit, vt doleret se venisse ad religionem. Reduxit ei ante cordis oculos diabolus delitias seculi, quas dimiserat; penuriam monasterij, quar. sustinebat, & cœpit ex hoc grauiter tentari & cōtristari. Quæ cùm tentationes diutius sustinere non posset, nocte quadam voti sui immemor, de lecto surgens, & de monasterio egredi volens, ad ostium quoddā, quod ad cœmiterium ducit, venit, vt transilito muro ad seculū iret. Nutu Dei factum est, vt in superiori limine tam fortiter capite impingeret, vt concusso cerebro retrorsum caderet, & diu quasi examinis iaceret. Tandē ad se reuersa ait; Quò vis ire misera? quod diabolo debuisti, hoc exoluisti: reuertere nūc in claustrū, quia nō est voluntas Dei vt vsquam vadas. Vides quàm misericorditer Deus suos cōseruet, nūc p somnia, nūc per quædā præsagia, nūc per flagella. Ex his satis poteris colligere, ꝙ quidā nouitiorum tētationes, nec non & monachorū, nō verbis humanis & exemplis posśint curari, sed sola diuina virtute. Hæc tibi dicta sufficiant de tentationibus acediæ vel tristitiæ. Vis nunc aliqua audire exempla de auaritia? APOLLONIVS: Volo & desidero, quia hoc vitio non solum seculares, sed & claustrales satis tentantur. Vnde peto vt idem vitium mihi describens, filias eius enumeres, & sic exempla subiungas.

CAPVT

CAPVT LVII.

CAESARIVS:

AVARITIA est gloriæ, seu quarumlibet rerũ insatiabilis & inhonesta cupido. Hoc vitiũ alio nomine vocatur philargyria. Videtur tamen inter hæc duo aliqua esse differentia, quia, Auaritia est immoderatus appetitus habendi omnium rerum; Philargyria verò, per quam singulari appetitu pecuniæ colligendæ frena laxantur. Auaritiæ autem filiæ sunt, fallacia, proditio, periuria, inquietudo, violentia, contra misericordiam obdurationes cordis. Auaritia in duobus consistit, in acquirendo scilicet, & retinendo. De cuius malitia per Salomonem dicitur: Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam. Dominus volens Zachariæ ostendere vnde maximè procederent mala mundi, ostendit ei amphoram, per cuius amplum os intelligeret cupiditatem. Ipsa in eodem propheta dicta est oculus in vniuersa terra. Secundum Apostolum: Radix omnium malorum est auaritia. Per eam non solùm tentantur personæ seculares, sed etiam spirituales. Iacob regredientem ad terram natiuitatis suæ, secutus est Laban, volens eum retinere: quem cũ retinere nó posset, ait: Ad tuos ire volebas, cur furatus es deos meos? Iacob, qui interpretatur luctator, vel supplantator, significat virũ monasticum, qui esse debet supplantator vitiorum: Laban verò, qui sonat cádid⁹, designat mũdũ. Contingit frequenter, vt aliquis mundũ per conuersionem deserat, nec tamen conuersus ab auaritia cor suum cohibeat: hũc iustè mund⁹ insequitur

De Auaritia.

Prouer. 15.

Zachar. 5.

1. Tim. 6.

Genes. 31.

insequitur & dicit: Desiderio erat tibi domus patris tui, id est, patria cælestis, cur furatus es deos meos? ac si dicat, Cur sectaris auaritiam? De auro & argento, quòd religiosi satis appetunt, idola fiunt. Non ergo sine causa auaritiam idolorum seruitutem vocat Apostolus. Rachel, quæ interpretatur videns Deum, anima est religiosi, quæ dum mundi huius diuitias concupiscit, quasi idola sub stramentis abscondit. Omnia enim corporis necessaria, quę monachis regula concedit, quia vilia sunt, stramenta dici possunt. APOLLONIVS: Sæpe ordo noster à secularibus de auaritia iudicatur. CAESARIVS: Quod illi auaritiam, hoc nos dicimus esse prouidentiam: Omnes enim hospites superuenientes, ex mandato regulæ tenemur sicut Christum suscipere, quibus si negaretur hospitalitas, qui modò ordinem iudicant de auaritia, tunc fortè amplius eundem iudicarent de impietate & immisericordia. Penè nulla domus est ordinis, quæ non sit obligata debitis, tum propter hospites & pauperes, tum propter eos, qui quotidie conuertuntur, & sine scandalo repelli nō possunt. Vt enim dispensatores nostros excusem, non de toto, sed de tanto, sæpe hac necessitate oportet illos, velint nolint, auere. Quanta poena vitium auaritiæ in præsenti, siue in futuro plectatur, vel quanta gloria & fructu diuitiarum contemptus in præsenti etiam remuneretur, quibusdam tibi ostendam exemplis. Magna erit eius gloria in futuro.

Coloss. 3.

Religiosis sæpè falsò tribui auaritia.

CAPVT

CAPVT LVIII.

MILES quidam Cęsarius nomine, de proxima villa Vvintere oriundus, fratrem habuit carnalem nomine Herminoldū Bonnensis ecclesiæ Decanum: iste eidem Cæsario accommodauerat de pecunia ecclesiæ 20. marcas Coloniensis monetæ. Mortuo Decano, Præpositus & fratres militem, quia pecuniam sibi commodatam reddere recusauit, imò, quod deterius erat, omnino negauit, & quia illum testibus conuincere non potuerunt, iurare compulerunt. Miles verò, stimulatus auaritia, iurauit & peiurauit, equum ascendit & abijt, sed manum Domini effugere non potuit. Cùm autem complesset medium viæ, ire volens ad domum suam, procedere non potuit. Nam propter auaritiam, quæ radix est omnium malorum, Dominus gressum illius in terra fixit, & quia mentitus fuerat, linguæ eum officio priuauit. Sentiens se ille iusto Dei iudicio non posse loqui, neque procedere, vel saltem Bonnam redire, sanctum Abraham patriarcham, qui tunc ei in mentem venit, satis deuotè inuocauit dicens; Sancte Abraham, si tuis meritis cum officio linguæ, gressum recepero, mox Bonnam reuertar, & fratribus suam pecuniam restituam. Statim vt hæc vouit, loqui cœpit, gressumque recepit, pecuniam reddidit, & de periurio pœnitentiam egit. Hæc idem Cæsarius retulit Abbati nostro, vir quidē simplex & satis bene morigeratus, obijtque nouitius in domo nostra. APOLLONIVS: Si Deus adeò durè punit auaritiā in personis secularibus, puto quod multo acrius illam puniat in claustralibus.

Auaritia punita in hac vita.

Periuriū punitur.

1.Tim.6.

CAESA-

CAESARIVS: Verùm est, maximè vbi filiæ adsunt, fallacia scilicet, & fraus, violētia, & cōtra misericordiam induratio cordis.

CAPVT LIX.

Auaritia religiosorum punita.

Prouer. 15

CEllerarius quidam ordinis nostri tentatus auaritia, viduam quandam defraudauit, immemor parabolæ Salomonis, Conturbat domum suam, qui sectatur auaritiam. Dominus verò nō immemor vindictæ, anno eodem, totum penè vinum, quod monasterio creuerat, ita deteriorauit, vt nullius esset saporis vel coloris. Sentiens Abbas tantam plagam non esse sine causa, virginem Christi Azelinam, quę temporibus meis Coloniæ fuit, vt sibi à Domino causam illius flagelli peteret reuelari, humiliter exorauit. Quod cùm fecisset, responsum est ei, quia propter fraudem esset cellerarij sui, quam in talem viduam exercuerat; & adiecit Dominus; Adhuc eum tangam vna plaga maiori. Quod factum est ita: Eodem enim anno, miles quidam omnem penè annonam monasterij incendit in horreis, sicque plaga cessauit. APOLLONIVS: Cùm Deus valdè sit misericors, quid est quod propter vnius hominis fraudem, omnem puniat congregationem? CAESARIVS: Sicut legitur in Iosue propter auaritiam Achan, qui de anathemate Iericho tulit, in omnem populum ira Dei desæuit. Nam sicut Deus misericors est, ita & iustus est. Si propter vnius meritum sæpe multitudini parcit, quid miraris, si dictāte eius æquitate, aliquādo propter vni' delictū, multos punit? APOL. Si hæc ita se habēt, videtur mihi vtile subiectis, & necessariū prælatis, vt frequēter officiales suos moneāt, ne alicui

Iosue 7.

fraudem

raudem inferant, ne fortè per hoc flagellũ conra se iudici porrigant. CAESARIVS: Verum licis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit. Non solum Deus punit, si instinctu auaritiæ damna alijs inferamus, imò etiã si nostra auarè retinendo, egentibus non impertiamur, vel exhibita immisericorditer ante tempus subtrahamus.

1. Cor. 5.

CAPVT LX.

IN Brabãtia domus est ordinis nostri, quæ Vilarium dicitur, in qua hospitibus & ægenis multa bona sæpe exhibita sunt, & adhuc quotidie exhibentur. Hoc anno, cùm essent in eadẽ prouincia tempora cara, fratres eiusdẽ cœnobij summam annonæ suæ taxantes, &, sicut mos est humanæ infirmitati, defectum timentes, ex diabolica, vt patuit, tẽtatione, subsidium quod pauperibus satis largiter impendere consueuerãt, vsq; ad messem subtrahere cõsiliati sunt. Eadem nocte, sicut retulit nobis quidam monachus, de eadẽ domo veniens, piscina, quæ erat vltra claustrũ, erupit, & per diuersas se diffundens officinas, grauiter illos dãnificauit. Quod fratres, vt pote viri iusti & timorati, peccatis suis, & maximè conceptæ auaritiæ in pauperes deputantes, mutato consilio, sicut ante beneficia illis solita impenderunt. APOLLONIVS: Vellem nunc aliqua audire exempla de pœna auaritiæ in vita futura. CAESAR. Hoc differendum est vsq; ad distinctionem duodecimã, in qua tractandum est de pœna & gloria mortuorum. Interim tibi dicam quædam exempla contra auaritiam, vt cognoscas quantum boni, quantumue gloriæ cõsequantur hi, qui ab auaritia tentati, superati non fuerint.

CAPVT

CAPVT LXI.

Auaritiæ repugnantes remunerati.

ABbas quidam nigri ordinis, ſicut retulit mihi quidã Abbas de ordine noſtro, venit ad Abbatem quendam Clareuallis, dicens illi; Domine Abba; Date mihi falcem, & ego dabo curuum vobis baculum. Ille, quid facere vellet ſtatim intelligens, virum ſuſcepit, habitũ mutauit, & quia hominem prudentem eundem eſſe conſiderauit, non multo poſt domui cuidã ordinis noſtri Abbatem eum præfecit. Eodem tempore domus illius fratres, pro quibuſdam poſſeſsionibus cum quibuſdam perſonis ſecularibus contenderunt. Ventilata eſt cauſa coram iudicibus, & data eſt ſententia pro Abbate & fratribus. Poſtea cellerarius Abbati ſecretè dicebat: Domine bene hodie placitauimus; ſciatis tamen cauſam noſtram non ex omni parte fuiſſe iuſtam. Audito hoc verbo, Abbas ſatis turbatus eſt, tacuit tamen. Sequenti die capitulum intrauit, cellerarium proclamauit & depoſuit, eò quod auaritiæ ſuæ conſulens, ſuppreſsiſſet veritatẽ, & miſſo pro aduerſarijs nũtio, ait illis; Bonihomines, bona veſtra veſtra ſint, ego à die hodierna nõ repetam illa: qui cum gaudio recedentes, ita in Abbatis ſimplicitate & iuſtitia ædificati ſunt, vt compuncti ocyus redirent, & bona pro quibus diu con tenderant, grato animo monaſterio liberè con ferrẽt; quæ cùm nõ cõſentiret Abbas recipere, reſponderunt; Domine quicquid noſtri iuris fuit in his bonis, remittimus, quod ad nos pertinebat, Deo in eleemoſynam offerimus. Tunc primùm Abbas acquieuit ſua recipere, magis clauſtrum ſuum ædificans ſua ſimplici iuſtitia, quàm

uàm cellerarius sua astuta auaritia. Simile pe-
è audies de domino Petro Abbate Clareuallis
distinctione sexta, capite 11. Viri iusti mul
m detestantur auaritiam, sicut audies in se-
uenti capite.

CAPVT LXII.

APud monasteriũ sancti Chrysanthi Scho-
lasticus quidã fuit vir magnæ prudentiæ
atque scientiæ, natione Gallicus, nomine
ricus, cui cùm redditus scholasteriæ non suf-
erent, necesse erat vt debitis obligaretur.
uidam ex fratribus Steinueldensis monaste-
ordinis Præmõstratensis, eò quod virũ ma-
æ literaturæ illum conspiceret, frequenter
onuit, vt ad domum suam gratia cõuersionis
transferret. Tãdem ille diuinitùs inspiratus,
hæc verba respondit; Pecuniam aliquantulã
beo, soluite illam, & veniam ad vos. Quod cũ
ellexisset, Præpositus prędicti monasterij pe-
niam libentissimè soluit, & Scholasticus sta-
habitum suscepit; qui non multo post eius-
n cœnobij factus est Præpositus; nondũ enim
ordine Præmonstratensi erant Abbates. Sciẽs
cum officio animas se regendas suscepisse,
n pecora, vel possessiones, operã dabat ex-
pandis vitijs, nõ pecunijs cõgregãdis, sciens
aritiam radicem esse omnium malorum & 1. Tim. 6.
iorum. Habebat autem vnum Conuersum, in
ninistratione exteriorum, ita sciolũ & cir-
nspectum, ita solicitum & perfectum, vt om
per manus eius transirent & ecclesiæ, quæ
essaria erant, tam in aratris, quàm in pecori-
, siue expensis, ipse quasi solus vniuersa pro-
eret. Omnia ipse erat, omnia disponens, ni-

hil negligens, agrũ agro copulãs,& vineã vineæ coniungẽs. Præpositus ista cõsiderans,& in scripturis legens; Nihil auaro esse scelesti⁹, die quadam Conuersum eundem ad se vocans ait; Nosti Barbate quare venerim ad ordinem? Quia non bene exprimere potuit theutonicum idioma, habere non potuit verba ornatã, & ideo quicquid loquebatur Cõuersis, videbatur esse peruersum atque distortum. Respondit Cõuersus; Non noui domine. Tunc ille: Ego dicam tibi; Ad hoc veni, vt peccata mea in hoc loco defleam. Quare ergo tu venisti? Respondente eo, Domine simili de causa: ait Præpositus: Si venisti peccata deflere, formam debueras pœnitentis tenere, hoc est, vt frequenter sis in oratorio, vt vigiles, vt ieiunes, Deumq́ue pro peccatis tuis iugiter exores. Nõ enim pœnitentis est, vt tu facis, vicinos suos exhæreditare, & densum lutum contra se congregare. Ad hæc Conuersus respondit; Domine bona illa quæ comparo, agris vel vineis ecclesiæ nostræ cõtinuãtur. Et Pręposítus: Bene, cùm illa fuerint empta, necesse est vt emas etiam illa, quæ emptis coniunguntur. Nosti quid dicat Isaias? Væ, inquit, qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis. nunquid habitabitis vos soli in medio terræ? Tu verò auaritiæ tuæ nullum terminum ponis. Cùm omnia, quæ in hac prouincia sunt, à te fuerint comparata, flumen Rheni pertransibis pede: deinde procedes vsque ad montana; nec sic quiesces, donec peruenias ad mare. Puto quia ibi gradum sistes, eò quod pelag⁹ sit latũ & spaciosũ, gressus autẽ tuus strict⁹. Mane ergo in claustro tuo, frequenta oratorium tuum, vt die noctuq́ue pòssis peccata tua deplangere

Eccl. 10.

Habac. 2.

Isai. 5.

deplangere: expecta paulisper, & habebis satis terræ subt' te, & supra te, & intra te, quia pulvis es, & in pulverem reverteris. Hæc audientes quidam ex fratribus senioribus, dixerunt; Domine domine si Conversus iste fuerit amotus, domus nostra subsistere non poterit. Ad quod ille respondit; Melius est vt domus pereat, quàm anima, & non acquievit petitioni eorum.

Genes. 3.

APOLLONIVS: Iste fuit verus pastor, sciens oves sibi commissas, non corruptibilibus auri & argenti fuisse redemptas, sed pretioso sanguine agni immaculati. CAESARIVS: Hoc satis in eius verbis & actibus claruit. Nam tempore illo, quo Reinoldus factus est Coloniæ Archiepiscopus, & essent Episcopij redditus obligati, cortesque desolatæ, suasum est ei vt ex diversis domibus ordinis Cisterciensis diœcesis suæ conversos fideles atque provídos accommodaret, qui & cortibus præessent, & annuos redditus sua industria reformarent. Qui cùm consilio tali acquievisset, & tam ex Campo, quàm ex Monte, domibus religiosis Conversos aliquos collegisset, suasum est ei, vt etiam prædictũ Conversum assumeret. Pro quo cum honestum misisset nuntium, & ille ex parte Episcopi salutasset Præpositum, adiecit; Dominus meus Archiepiscopus modicam petitionem petit à vobis, quam ei negare non debetis. Cui cùm Præpositus respondisset: Non est dñi mei rogare me, sed præcipere; subiunxit ille: Petit obnixè, vt talẽ Cõversum, ad tales vsus ei accõmodetis. Ad quod verbum Præpositus satis humiliter, constanter, ac mansuetè respondit;

1. Petri. 1.

Habeo ducentas oues in tali grangia, in alijs verò tot, & tot: similiter boues & equos, dominus meus tollat ex illis quantum voluerit; Cóuersum verò animæ meæ commissum, ad tales vsus non habebit. Ego autem non de ouibus & bobus, sed de commissis mihi animabus, summo pastori in die iudicij rationé redditurus sum. Et non concessit ei. Reliquit & aliud liberalitatis suæ indicium, contra auaritiam religioso rum vtile satis exemplum. Die quadam, antequam amotus esset præfato modo supradictus Conuersus ab administratione sua, Præpositus ad vnam grangiarum suarum venit, in qua pullum equinum pulchrum satis vidit, de quo iam dictum fratrem, cuius esset, vel vnde veniret, interrogauit. Cui cùm Conuersus responderet, talis homo bonus & fidelis amicus noster moriens, eum nobis legauit. Ait Præpositus: Vtrum ex deuotione, vel ex aliquo iure legauit eum? Respondit Conuersus: Ex decessu illius emersit, nam vxor eius, eò quod esset de familia nostra, iure curmediæ illum obtulit. Tunc ille mouens caput, respondit pium verbum; Quia bonus homo, & amicus noster fidelis erat, idcirco vxorem eius spoliasti? Redde ergo fœminæ destitutæ equum, quia rapina est, aliena rapere vel retinere, tuus enim antea non fuit. Quia idem Præpositus vir prudens erat, pro negocijs monasterij egrediens, secum iuuenes minus libenter ducebat: nouerat enim hoc eis nó expedire, propter tentationes diabolicas. Die quadam cùm vnum ex adolescentibus secũ adduxisset, & simul equitantes, nescio quid, vel vnde conferrent, obuiam habuerunt iuuenculam formosam; quam cùm ex industria equum suum

ſuum retrahendo Præpoſitus ſalutaſſet officioſiſsimè, ſtetit illa, & inclinato capite reſalutauit eum. Cùm paululum proceſſiſſent, volens Præpoſitus tentare iuuenem ait; Puella iſta videbatur mihi multum formoſa fuiſſe. Cui cùm ille diceret, credite mihi domine, & hoc ipſum viſum eſt mihi, reſpondit Præpoſitus; Vnũ tamẽ deformat eam, ſcilicet quod monocula eſt. Reſpondit iuuenis; Verè domine vtrumque oculum habet; ego enim ſatis diligenter conſideraui eam. Tunc motus Præpoſitus ait; Et ego conſiderabo dorſum tuum: tantæ debueras eſſe ſimplicitatis, vt vtrũ eſſet mas vel fœmina ſcire non poſſes. Reuerſus verò ad monaſterium dixit ſenioribus: Vos domini, quandoque arguitis me, quod mecum non educam iuniores, & exponens eis cauſam, prædictum iuuenem durius arguit, atq; caſtigauit. Tãtæ autẽ erat literaturæ, vt tempore quodam pro negotio ordinis ſui Ciſtercium pergens, in capitulo generali faceret ſermonem. Hæc mihi retulit quidã ex ſenioribus domus illius. APOLLONIVS: Contingit frequenter, vt potentes viri pecunias ſiue poſſeſſiones titulo minus iuſto à ſuis ſubditis obtineant, & ex eis domus religioſas ædificẽt: licétne religioſis recipere huiuſmodi eleemoſynas ſcienter? CAESARIVS: Quicquid conſcientiam remordet, conſcientiam polluit. Scias tamen hoc quandoque fieri iuſto Dei iudicio, ſicut ſubiecto doceberis exemplo.

CAPVT LXIII.

Ex bonis alienis monasterium fundare.

VIr quidam potens & nobilis in terra sua domũ ordinis nostri construere desiderans, cùm locum religioni congruum inuenisset, habitatores eius partim pretio, partim minis eiecit. Abbas verò, qui ad eundem locũ missurus erat conuentum, timens Deo non placere, tali modo pauperes à suis possessionibus alienare, orauit Deum, vt sibi super hoc suam dignaretur voluntatē reuelare. Et non est permissus vir ille iustus de hac re diu turbari. Nam die quadã cùm esset in oratione, huiusmodi vocem audiuit: Dedisti hæreditatem timentibus nomen tuum. Qui surgens mox intellexit per vocem propheticam cælitus demissam, voluntatis esse diuinæ, vt homines indeuoti de eisdē possessionibus eijcerentur, & viri timorati Deumque laudantes ibidem locarentur. Sic legitur Dominus terram Chananæorum, & reliquarum immundarum gentium dedisse filijs Israël. Non tamen ista trahenda sunt in exemplum, quia omnis auaritia omnisque iniustitia, à religiosis detestanda est. APOLLONIVS: Tantò amplius in talibus scandalum vitandum est, quia seculares non libenter claustrales habent vicinos.

Psal. 60.

Iosue 12.

CAPVT LXIIII.

Multitudo monasteriorum exoptãda.

DVm cõuent⁹ noster à D. Philippo Archiepiscopo super montem Stromberg vocaretur, quidam homines prouinciales hæredibus suis timentes, illum arguerunt. Quibus ipse respondit verbum bonum, verbum sanctũ: Vtinam, inquit, esset in qualibet villa diœcesis meæ conuentus iustorum, qui & Deum iugiter laudarent, & tam pro me, quàm pro mihi commissis

iissis orarent: puto quia tunc melior multò
ſſet ſtatus eccleſiæ meæ quàm modò ſit; nulli
ocerent, cùm multis prodeſſent; aliena nō ra-
iunt, cùm ſua omnibus impertiantur.

CAPVT LXV.

Ex eis pauperes aluntur.

EO tempore, quo fames illa validiſsima, quæ anno Dominicę incarnationis 1197. fuit, & plurimos extinxit, domus noſtra, licet tunc temporis pauper fuerit ac nouella, multis ſubuenit, ſicut dixerunt hi, qui numerum inopum ante portam conſiderauerunt. Aliquando vna die mille quingentis eleemoſynę datæ ſunt. Dominus Geuardus, tunc Abbas, ſingulis diebus ante meſſem, in quibus carnibus vti licebat, bouem vnum in tribus caldarijs cum oleribus circunquaque collectis coqui iuſsit, & cum pane per ſingulos pauperes diuiſit. Simile factum eſt de omnibus alijs pulmentarijs, ſicque per gratiam Dei omnes pauperes ſuperuenientes, vſq; ad meſſem ſuſtētati ſunt. Et, ſicut audiui de ore iā dicti Geuardi Abbatis, cùm timeret ne fortè annona pauperū ante tēpus deficeret, & piſtorē pro eo, quod panes nimis magnos faceret, argueret; reſpōdit ille; Credite mihi domine, in paſta valde parui ſunt, & in fornace creſcūt: parui immittuntur, & magni extrahuntur. Retulit mihi idē piſtor, frater ſcilicet Cōradus Rufus, qui adhuc viuit, quia non ſolùm panes in fornace, imò etiā farina creuerit in ſaccis & in vaſis, ita vt piſtores omnes mirarētur, necnon & pauperes, qui inde nutriebātur. Dicebāt enim; Dn̄e De' vnde venit ōnis annona iſta? Eodē anno diues dn̄s, charitatē ſeruorum ſuorū etiam in hac

Eleemoſynæ ditant largientē, etiam in temporalibus.

vita per centuplum remunerauit. Nam magister Andreas Spirensis per pecunias, quas in curia Frederici Imperatoris, nec non & in Græcia congregauerat, magnum allodium in Blitirsdorp emit, & nobis in eleemosynam dedit. Vnde talis voluntas, nisi à Deo?

CAPVT LXVI.

EOdem tempore domus in Hemmenrode, mater nostra, non minoré charitatem, imò tanto maiorem, quanto ditior fuit, pauperibus exhibuit. Tanta enim fames pauperes premebat, vt mulieres preguantes ante portam in nemore pariendi tempora implerent. Christus verò non immemor promissi: Date, & dabitur vobis, quia largi erant in dãdo, largam illis misit eleemosynam. Gerardus enim Præpositus Sancti Simeonis in Treueri moriens, circa ducentas libras argenti illis legauit, ex quibus cẽtum ad portam in vsus pauperum sequestrauit. Portarius centum libras suas recipiens, non ex eis vineas, vel agros, sed totidem maldra siliginis apud Confluentiam conparauit, quibus satis sufficienter, vsque ad messem, pauperes sustẽtauit.

Lucæ 6.

CAPVT LXVII.

REtulit mihi frater Godeschalcus de * Fulmenstèine, monachus noster, post eadem cara tempora cellerariũ quendam ordinis nostri de Vvestphalia occurrisse sibi; quem cùm interrogasset, quò festinaret, Respondit ille: ad cõcambiũ: ante messem ob necessitaté pauperũ pecora nostra occidim⁹, calices & libros nostros oppignorauim⁹; modò Dñs misit nobis hominẽ qui nobis tantũ auri dedit, vt ei⁹ quãtitas

** Aliàs VVolmunsteine.*

in

in duplo erogatis respondeat: vnde vado illud cambire pro argento, vt ex eo pignora nostra possim redimere, & greges reparare. Tria hæc exempla dicta sint contra illos, qui viros claustrales iudicant de auaritia. APOLLONIVS: Nunc primùm intelligo quid sit, Date, & dabitur vobis. CAESARIVS: Non intelliges perfectè nisi in futura vita, quando pro terrena substantia, quam pro Christo dimisisti, siue pauperibus in illius nomine dedisti, recipies regnum quod paratum est electis ante constitutionem mundi. In illa die, filius hominis tibi cum cæteris electis tuum enumerabit datum, & tu eius recipies promissum. Quid enim dicet? Esuriui & dedistis mihi manducare, & cætera, quæ ibi sequuntur. Viri tamen perfecti cum Domino iudicabunt. APOLLONIVS: Si tanta bona sequuntur eleemosynam, væ illis, qui in hoc breui tempore sectantur auaritiam. CAESARIVS: Duo illa verba Domini scilicet, Date, &, Dabitur vobis, reuocant memoriæ meæ rem gestam, his qui hospitalitatem exercent pro exemplo satis necessariam.

Luc. 6.

Matth. 25.

CAPVT LXVIII.

De, Date, & Dabitur vobis.

ABbas quidam, vt puto de ordine nigro, sicut ex relatiõe cuiusdã Abbatis ordinis nostri didici, hospitalis erat valdè, & circa pauperes multum misericors. Et quia in operibus misericordiæ feruens fuit, tales dispensatores domui suæ ordinare studuit, qui non eius feruorem impedirent, sed magis incenderent. Quanto plures hospites suscepit, quanto plus charitatis pauperibus exhibuit, tanto illi & Domui eius Dominus amplius benedixit.

Post cuius mortem, successor eius stimulatus auaritia, pietatis officialib' amotis, & eis quos tenaciores nouerat institutis, ait: Prædecessor meus nimis erat dapsilis & indiscretus, eius officiales nimis prodigi; sic ordinare debemus expensas monasterij atque temperare, vt si fortè seges nostra grandinata fuerit, & tempora cara emerserint, habeamus vnde pauperibus subueniamus. Huiusmodi verbis auaritiam suam pallians, hospitalitatem prorsus exclusit, & consueta beneficia pauperibus subtraxit. Charitate subtracta, proficere non potuit monasterij substantia, imò in breui ad tantam deuenerunt paupertatem, vt vix haberent quod fratres manducarent. Die quadam vir quidam venerandæ caniciei venit ad portarium, quæsiuit hospitium: quem ille quidem clanculo, & cum timore collegit, atque hospitalitatis officia, pro posse & tempore, illi exhibens, adiecit; Non te scandalisare debet bone vir, quod tam negligenter te procuro, quia necessitas in causa est: aliquando vidi talem statum huius monasterij, vt si venisset episcopus, cum magna charitate & abundantia fuisset susceptus. Respondit ille; Duo fratres expulsi sunt de monasterio isto, nisi illi duo fuerint reuersi, nunquam bonus erit status eius; vnus eorum vocatur Date; & Dabitur vobis alter vocatur, sicq; ab oculis eius recessit. APOLLONIVS: Puto aliquam fuisse personam angelicam, per quam Dominus primam fratrum illorum reuocare voluit charitaté. CAESARIVS: Portarius, cùm esset laicus, nomina eadem retinuit, Abbati & fratribus audita recitauit. Resumpta est hospitalitas, & cœpit

eis

eis mox Dominus benedicere vt prius. APOLLONIVS: Quid sentiendum est de illis, qui hospites colligunt & eleemosynas tantùm faciunt propter gloriam inanem? CAESARIVS: Tales dando sua peccant, & nihil aliud recipiunt, nisi quod quærunt, scilicet laudem humanam. Alij sua Christo dant tantùm propter vitam æternam, & hos Dominus non deserit in præsenti. Quidam verò propter vtrumque, videlicet vt in præsenti ditiores fiant, & in futuro habeant vitam æternam. Et istos Dominus sæpe duplici mercede remunerat, hic per bona temporalia, in futuro per bona æterna. Non nulli verò sunt, qui etiam pauperes, sua Christo largiuntur, & dum cœperint ab ipso ditari, tunc ex diabolica tentatione amplius tentati, manum suam retrahunt, egestatem timentes. APOLLONIVS: De hoc dicas exemplum.

CAPVT LXIX.

CAESARIVS:

NON est diu quod fœmina quædam, adhuc fortè viuens, & in quadam ciuitate manens, in qua Abbates nostri, euntes ad generale capitulum, hospitari solent, plures ex eis lucri sui causa hospitio suscepit. Sentiens sibi illa ad ingressum illorum benedici, fœnum illis gratis dedit, deinde pabulum. quanto plus dabat, tanto plus habuit. Et cùm hospitum suorum meritis & oratione iam diues facta esset, bonisque omnibus abundaret, cœpit defectum timere, & dicere intra se: Non potes diu sustinere tantas expensas, modò contrahe manũ, ne fortè paupertatem

tem incurras. Mira res: mox vt hoſpitibus ſtipendia conſueta negauit, & Dominus illi manum ſubtraxit; non enim in domo illa frater Dabitur, habitare poterat, de qua germanus eius Date, expulſus erat. Eadem ad ſe reuerſa cũ ſe egere conſpiceret, de omiſsione pœnitentiam egit, & priora reſumens opera, iterum ditari cœpit.

CAPVT LXX.

APOLLONIVS.

NOſſe vellem, quomodo intelligendum ſit quod Chriſtus ait, Omni habẽti dabitur: ei autem qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. CAES. Ei qui habet gratiam hoſpitalitatis, & charitatiuè, bonoq; animo, & hilari vultu, hoſpites ſuſcipit, atque libenter pauperes introducit, Domino procurante dabitur ei in pręſenti tantum, & nonnunquam, vt ſupra dictum eſt, centuplum, & abundabit, & in futuro vita æterna. Qui autem gratiam hoſpitalitatis, & eleemoſynæ non habet, ita vt inuitus pauperes hoſpiteſque videat, & recipiat, atque cum malo animo & murmure hoc ipſum, quod negare non poteſt, impendat, huic iuſto Dei iudicio hoc ipſum quod habet in ſubſtantia temporali, vel in ſe ipſo deficit, vel ab alijs rapitur atque diſtrahitur, nec fidelium eleemoſynis augetur. APOLLONIVS: Satis placet expoſitio iſta, & hoc propter exempla præcedentia. CAESARIVS: Frequenter contingit vt clauſtrales propter Chriſtum largi locupletentur, & contra ipſius mandatum tenaces depauperentur. De vtroq; ſubiungam exemplum.

Matt. 13.

CAP.

CAPVT LXXI.

IN Meinuelt prouincia diœcesis Treuerensis situm est quoddam cœnobium nigri ordinis, quod Lacus dicitur, nomen habens à re, personis possessionibusq; pollēs, & in religione cæteris terræ nostræ cœnobijs amplius florens. Ad hoc die quadã Saxo quidã hospitandi gratia diuertit, qui multum charitatiuè illic susceptus, ædificatus recessit. Non multo post, diues quidam in Saxonia amicus eius in extremis agens, cùm testamentum suum illo præsente faceret, ait: Vellem aliqua legare pro anima mea, si scirem in quo loco optimè esset locatũ. Cui ille respondit: Iuxta Coloniam claustrum quoddam est valdè religiosum, in quo veraciter sunt homines Dei, & in hospitalitate, me teste, præcipui. Nusquam poteritis eleemosynam vestram melius, & animæ vestræ locare vtilius, quàm in eodem loco. Ad eius consilium Saxo, vt puto, quadraginta marcas argenti legauit, & decessit. Missa est per seruum pecunia Coloniam, & quia status diœcesis Coloniensis propter schisma, quod erat inter Ottonem & Philippum Reges, malus fuit, pecuniam ibi reliquit, & ad Lacum pedes veniens, Abbati rem per ordinem retulit: qui misso Cellerario, pecuniam ibidem recepit. Hæc mihi sunt relata à quodam religioso Conuerso ordinis nostri.

CAPVT LXXII.

EIusdem ordinis cella quędam in episcopatu Coloniensi sita est, quam nominare nolo propter tempus, quam Præpositus tam tenax regit, vt neminem sponte sua hospi

tio-

tio secundum regulam suscipiat, cùm tamen satis abundet. Episcopus verò, qui & aduocatus eiusdem cellę est, sciens hominem pecuniosum esse & inhospitalem, semel, vel bis in anno, cũ plurimo equitatu & multitudine militum hospitatur apud ipsum, in quorum receptione tantum expendit Præpositus, quantum sufficere posset ad susceptionem hospitum totius anni. Alijs verò monasterijs, multo ditioribus, idem episcopus parcit, & sua largitur, vt impleatur prædicta sententia Saluatoris: Omni habẽti dabitur & abundabit, ei autem qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. APOLLONIVS: Satis mihi dictum fateor, tam verbis, quàm exemplis contra auaritiam, nunc precor, vt idem facere non pigriteris contra gulam. CAESARIVS: Prius expedire te debeo de gula quid sit, quæ sint eius filiæ, & quã periculosa sit illius tentatio, si ei consensus adhibeatur, córpori & animæ, & quibusdam tibi hoc ostendere testimonijs.

Matth. 13.

CAPVT LXXIII.

De Gula.

GVla est solius corporis causa immoderatus & illecebrosus comedendi bibendiq; appetitus. Huius filiæ sunt immunditia, scurrilitas, inepta lætitia, multiloquium, hebetatio sensus circa intelligẽtiam. In gula sunt quinq; gradus peccandi, primus est cibos prætiosos & delicatos exquirere; secundus curiosè præparare; tertius ante tẽpus sumere; quartus nimis auidè; quintus in nimia quantitate. Gula prim⁹ homo victus in paradiso succubuit. Hęc Esau primogenita surripuit. Gula Sodomitas ad peccatum maximum incitauit, ipsa filios Israel

Genes. 3.
25. 13.

rael in deserto prostrauit: Adhuc escæ eorũ erãt in ore ipsorũ, & ira Dei ascendit super eos. *Psal. 77.* Iniquitas Sodomæ fuit saturitas panis & abundantia. *Ezech. 16.* Homo Dei, Abdo scilicet, missus in Bethel, propter commestionem à leone occiditur. *3. Reg. 13.* Diues, qui epulabatur quotidie splẽdidè, in inferno sepelitur. *Luce 16.* Nabuzardan princeps coquorum, id est gula, Ierusalẽ destruxit. *4. Reg. 25.* Vides quanta sint pericula in illa? Accedant & testimonia: ait Salomon: Vę terræ cuius principes manè cõedunt. *Eccl. 10.* Item: Omnis labor hominis in ore eius, sed anima eius non replebitur. *6.* Et in Euangelio Dominus: Videte ne corda vestra grauentur in crapula & ebrietate. *Luce 21.* Itẽ Apostolus: Honestè ambulemus, non in comessationibus &c. *Rom. 13.* Prima Christi tentatio à diabolo per gulam facta est; *Matth. 4.* vnde Hieronymus dicit: In pugna Christi prius agitur contra gulam ieiunando, per quã victus est primus homo. Quã valida & importuna sit nobis vitij huius tentatio, quibusdã recentiori tempore gestis pãdam exemplis. Ordinem etiã, in quantũ potero, necnon & modum supradictarũ tentationũ Adæ scilicet, Esau, & reliquorũ, qui illic enumerati sunt, seruare studebo.

CAPVT LXXIIII.

Gula tentatio, quã importuna.

COloniç in maiore ecclesia Decanus quidam erat natione Sueuus, vir diues, prudens, & honestus, in cõsilio Frederici Imperatoris satis acceptus: Hic cùm in pomario suo pomum nouellam plantatam haberet, & iã flores eius in poma profecissent, præcepit omni familiç suç sub interminatione gratiç suç, nec non & pęnæ, ne aliqs aliquod ex eisdem po

mis,

mis,quæ pauca erant,ante maturitatem carperet,probare volens eius primitas. Cumque omnes præceptum illius custodirent, scholaris quidam nomine Conradus, cognatus eius,& per ipsũ in ecclesia sancti Andreæ in canonicum promotus,poma eadem videns & desiderans, patrui præceptum neglexit, vnum tantùm, vt puto, de pomis tulit & comedit. Quod cùm Decanus intellexit, tãta ira & odio exarsit in illum, vt dilectum eijceret, nec ab aliquo posset induci,vt culpam ei ignosceret,& quem multum cogitauerat diuersis stipendijs ditare,ab illo die,in quantum potuit, depressit.Ego eundem Conradum bene noui, & erat Cantor præfatæ ecclesiæ. Satis vt vides tentationis pueri huius pœna concordat cum pœna Adam. Ille propter pomum eiectus est de paradisi delitijs;iste de domo auunculi sui atque diuitijs. APOLLONIVS: Cùm Adam in potestate haberet omnes fructus paradisi, mirum quodab vna se arbore continere non potuit.CAESARIVS:Multi temere Adam iudicant de in obedientia,pomi vilitatem attendentes, & vim tentationis non considerantes, sicut subiecto probabitur exemplo.

CAPVT LXXV.

Adamũ ob transgressionem temere iudicantes arguuntur.

QVidam paterfamilias seruum habebat fidelem & vtilẽ omniũ rerum suarum dispensatorem.Contigit vt die quadam sermo esset de inobedientia Adæ inter eos de esu pomi contra præceptum Domini;& seruus indignando illius inconstantiæ diceret: Vt taceam de Deo, si mihi tam districtè aliquid à vobis preciperetur, nunquam transgressor efficerer.

er. Tacuit tunc dominus, & post dies aliquot,
ùm ille minus sibi caueret, nec sermonem con
ra Adam prolatum in memoria haberet, pixi-
lem ei clausam, sed non firmatam porrexit di-
ens: Pixidem istam custodiæ tuæ commendo,
uod si aperueris illã, totius laboris tui merce-
e priuaberis, & gratia mea perpetuò carebis.
Ioc cùm crebrius ei inculcasset, & ille in con-
laui suo se recepisset, statim diuersis cogita-
ionibus cœpit fluctuare, tentationibus æstua-
e, quid esset in pixide scire desiderans: & sæ-
ius illam vertens atque circumspiciens, ait
ntra se: Quid si aperuero illam? solus sum, ne-
no videt: Interrogatus, negabo: non est testis,
ui me conuincere possit. Victus tandem ten-
tione, pixidem aperuit, & auicula, quæ in-
is erat clausa, euolauit. Tũc tristis effectus val.
e, mysteriũ intellexit, & ad domini pedes, pi-
idem requirentis, se prosternens, veniam po-
ulauit, sed nõ inuenit. Ad quem dominus: Ser
e nequam & contumax, tu primum parentem
ostrum de inobedientia iudicans, tuamq; cõ-
antiam apud me commendans, teipsum con-
emnasti: recede ergo à me, faciem meam de cę
ro non videas. Hæc mihi retulit canonicus
uidam sancti Seuerini in Colonia, vir senex
ate, verax in verbis, & vita religiosus. Simile
parte contigit in Saxonia.

CAPVT LXXVI.

HEnricus de Vvida miles fuit diues valdè,
potẽs & nominatus, ministerialis Henri-
ci Ducis Saxonũm, adhuc plures viuunt,
i illum nouerunt, & rei, quam recitaturus
m, fortè recordantur. Habebat is vxorem no
lem ac dilectam. Die quadam cùm sermo in-

ter eos haberetur de culpa Euæ, cœpit illa, vt mos est mulieribus, eidem maledicere, & de inconstantia iudicare animi, eò quod pro modico pomo, gulæ suæ satisfaciens, tantis pœnis ac miserijs, omne genus humanum subdidisset. Cui maritus respondit; Noli illam iudicare, tu fortè in tali tentatione fecisses simile: Ego volo tibi aliquid præcipere, quod minus est, & propter amorem meum minimè poteris custodire illud. respondente illa; quod est mandatũ? Subiunxit miles, vt die illa qua balneata fueris, paludem curiæ nostræ nudis pedibus non ingrediaris: alijs diebus, si libet, intres. Erat enim aqua putens & fimosa ex totius curiæ sordibus collecta. Illa subridente, & præcepti transgressionem abhorrescente, subiunxit Henricus; Volo vt pœnam addamus, si tu fueris obediens, quadraginta marcas argenti à me recipies; sin autem, totidem mihi solues. Et bene placuit ei. Ille verò, ipsa ignorante, secretos custodes paludi adhibuit. Mira res, Ab illa hora matrona tam honesta, & tam verecunda, nunquam per curiam transire poterat, nisi ad prædictam paludem respiceret, & quotiens balneabatur, totiens de eadem palude tentabatur. Die quadam exiens de balneo, dixit pedissequæ suæ; Nisi ingressa fuero paludem illam, moriar: statimque succingens se, cùm circumspexisset, & neminem videre putaret, comitante ancilla, aquam illã fœtidã vsq; ad genua intrauit, & huc illucque deambulando, bene concupiscentiæ suæ satisfecit. Quod statim nunciatum est marito eius. Ille gaudens, mox vt eam vidit ait: Quid est domina, fuistis ne hodie bene balneata? respondente illa fui; adiecit;

ecit; In dolio, vel palude? Ad quod verbum
onfusa tacuit, sciens eum suum excessum non
atere. Tunc ille: Vbi est domina mea constan-
a vestra, obedientia vestra, iactantia vestra?
ua vilius tentata fuistis, tepidius restitistis,
urpiꝰ cecidistis. Reddite ergo quod debetis. Et
ũ non haberet illa quod solueret, omnia vesti
nēta eius pretiosa tulit, & per diuersas ꝑsonas
istribuit, sinens eam per aliquot tempus be-
e torqueri. APOLLONIVS: Valdè miserabile
st, quod sic mens hominis semper nititur in
etitum. CAESARIVS: Antequam sermo Dei au-
iatur, non est tribulatio, non est tentatio, sed
bi signum belli prædicationis tuba ostendit,
ribulationum pugna consurgit. Verba sunt
Origenis super locum illum, Ex quo locutus
um Pharaoni, afflixit populum tuum. quàm
alida sit quandoque pugna tentationis post
rohibitionem, exemplum tibi proponam, mi-
item quendam, qui magis elegit mori, quàm in
entatione sua superari.

Orig. hom. 3. in Exod.

Exod 5.

CAPVT LXXVII.

Nitimur in vetitũ.

Miles quidam, sicut audiui à quodam vi-
ro religioso, multa scelera commiserat.
Tandem ductus pœnitentia, venit ad
sacerdotem, de commissis fecit confessionem,
satisfactionem suscepit, sed susceptam seruare
non potuit. Cumque hoc sæpius actitasset, die
quadam dixit illi sacerdos: Nihil sic profici-
mus, dic ergo mihi: Est ne aliquid quod pro pec
catis tuis possis custodire? Respondit ille: Est
domus in possessione mea tali, cuius fru-
ctus tam amarus & pessimus est, vt nunquam
ex eo comedere possim, si videtur vobis bonũ,

pęnitentia mea ſit,vt quoaduſq; viuam de eiſdē pomis non guſtem. Sciens ſacerdos maximè poſt prohibitionem, excitante carne, vel diabolo, ſiue vtroque, conſurgere tentationem; reſpondit: pro omnibus peccatis tuis tibi iniungo, vt nunquam de fructu eiuſdem arboris ſcienter comedas. Abijt miles, pęnitentiā iniunctam quaſi pro nihilo reputās. Sic ſita erat ipſa arbor, vt quotiens curiam ſuam exiret vel intraret, eandem arborem reſpicere poſſet. Reſpiciendo, ſemper prohibitionis recordabatur, & recordando mox grauiſſimè tentabatur. Die quadam ante arborem eandem tranſiēs, & poma in ea conſiderans, ab eo, qui primum hominem per lignum prohibitum tentauit & proſtrauit, tam validè tentatus eſt, vt ad arborem quidem veniret, & ad pomum nunc manum extendendo, nunc extenſam retrahendo, totum penè diem contrarijs niſibus continuaret. Tandem adiuuante gratia triumphās in tantū concupiſcentiæ reſtitit, vt corde coanguſtato ſub arbore iacens ſpiritum exhalaret. APOLLONIVS: Si tentatio Adæ tam dura fuit, non mirum ſi cecidit. CAESARIVS: Grauiter cecidit tentationi conſentiendo, quia ſicut foris habuit cauſam impellentem, ſic intus gratiam adiuuantem. Hæc dicta ſint occaſione pomi, propter quod eiecti ſunt de paradiſo protoplaſti. APOLLONIVS: Non minus miror quod Eſau eſuriens, propter lenticulæ decoctionem, primogenita ſua perdidit coram Deo, quàm quod illi propter pomum inobedientes, eiecti ſunt de paradiſo. CAESARIVS: Non eſuriendo, non lenticulam comedendo, primogenituram ſuam perdidit, ſed per contem-

Gen. 25.

ntemptum,quo rem tam pretiosam, tam in-
gno pretio, incitante gula,vendidit.Nec no-
s hoc debet esse terrori,qui frequenter tali ci
vescimur,& ardenter sumimus,quia magnũ
ei donum est, quando viris delicatis, post-
iam conuersi fuerint ad Christum, incondi-
pulmentaria leguminum, vertuntur in con-
uium. Audi de hoc verbum satis iocundum.

Religiosis, quid cibos viles sapidos efficiat.

CAPVT LXXVIII.

O tempore,quo milites illi honesti,& in se
culo nominati,videlicet, Vlricus cogno-
mento Flasse, & Gerardus cognomento
Vaschart, Carolus & Marcinannus Coloni-
ses,alijque tam ex clericis,quàm ex laicis vi-
diuites in Hemmenrode conuersi fuissent,
in ordine confortati:quidam ex secularibus,
dictorum militum notus & amicus, ait bea-
memoriæ domino Gisilberto eorum Abba-
:Non sufficio mirari, quod tales viri, in secu-
tam delicati,oleribus inconditis, pisa & len
possunt vti. Cui ille respõdit: Ego tria grana
iperis appono, quibus eadẽ grossa pulmenta
õdiuntur, vt penè nihil in suis scutellis com-
edentes relinquant.Mirãte illo,& nõ intelli-
ente quod audierat, Abbas subiunxit dicens:
go tibi exponam;primum granũ piperis, sunt
ngæ vigiliæ matutinarum; secundum, labor
anuum;tertium granum est desperatio fercu
lautioris.Ecce ista sunt tria grana,quibus ap-
ositis,optimi saporis fiunt pulmenta nostra.
t puto vehemẽter,quod monachus magis pec
et pisam suam,siue lenticulam propter torsio
es, vel humores melãcolicos vitãdo, q̃ nimis
x illis sumendo. Si apposita sumere noluerit,

necesse est vt lautiora vel appetat, vel requirat: Si ea data fuerint ex cõsuetudine, pusillanimes scandalisat: si negata, ante tempus deficiet. Monachus vacuo ventre non potest bene ieiunare vigilare, laborare. Hinc est q̃ S. Bernardus tales, in quodam sermone satis acriter reprehendit. Cibaria nostra non sunt multum confortatiua, & ideo oportet nos ex eis sumere vsq; ad satietatem. APOLLONIVS: Quid sentiendum est de illis, qui per occasionem frequenter in seculo sunt, & penè quotidie cibis delicatis vescuntur? Erunt ne æquales fratribus suis in merito, qui cibis regularibus tormẽtantur. CAES. Non est meum illos iudicare, vnusquisq; secundum suum laborem recipiet: dicã tibi tamẽ de hoc cuiusdam laici sententiã satis delectabilẽ, cõtra quendam Cardinalẽ iocularitér prolatã.

Bernard. ser. 30 in Cantic.

CAPVT LXXIX.

SAnctę recordationis dominus Henricus Albanensis Episcopus & Cardinalis, anno 1188. missus à Clemente Papa temporibus Frederici Imperatoris prædicare crucem in Alemania contra Saracenos, quosdam sibi terræ nostræ monachos ordinis Cisterciensis assumpsit. Die quadam cùm simul equitarẽt, & ipse diceret in generali; Quis vestrum dicit nobis aliquid boni? respondit vnus, Ille, demonstrato quodam conuerso monacho laico, cuius nomẽ excidit; & præceptum est ei statim à Cardinale, vt verbum proponeret exhortationis. Ille primum se excusans, dicens laicum non debere literatis aliquid loqui, tandem sic exorsus est: Quando mortui fuerimus, & deducti ad paradisum, occurret nobis sanctus pater noster Benedi-

edictus; visis nobis monachis cucullatis, cum
audio introducet: viso verò Hérico Episcopo
Cardinali, mirabitur infulatum eum & di-
et; Quis enim es tu? Et ille: Pater ego sum mo-
achus Cisterciensis; respondebit sanctus, Ne-
uaquam, monachus nō est corniculatus. Tunc
Ienrico satis pro se allegāte, tandē huiusmodi
ata sententia, dicet ostiarijs sanct. Benedictus:
onite eum supinum, & stomachum eius scin-
entes aperite: Si inueneritis olera incondita,
abam, pisa, lentem, pultes, ciboſque regulares,
ū monachis intromittatur. Sin autem, scilicet
isces grossos, & cibos seculares atque delica-
os, foris maneat: Deinde conuersus ad Cardi-
alem subiecit, quid illa hora dicturus es pau-
er Henrice? Ad quod verbū Cardinalis subri-
lens, sermonē cōmendauit. Ego eundem vene-
abilē episcopū & monachum in ecclesia sancti
Petri Coloniæ adhuc puer audiui crucem præ-
licantem, & plurimos ibidem vidi signantem,
eratq; iustus & sanctus, man⁹ suas ab omni mu- *Isaiæ 33.*
nere excutiens, & tam verbo, quàm exemplo
multos ædificans. APOL. Recordor superius te
dixisse, iniquitatem Sodomę fuisse saturitatem *Ezech. 16.*
panis & abundantiá. CAES. Verba sunt Ezechie
lis Prophetæ. Ait Moyses: Antequam subuerte- *Gene. 13.*
ret Dominus Sodomam, omnis eius regio irri-
gabatur sicut paradisus Domini, & sicut AEgyp
tus, eratq; nimiæ fertilitatis. Vnde quia Sodo-
mitæ comessationibus vacabant, per libidinē
effluebant. Gula luxuriam plurimum accendit.
APOL. quid ergo? Est ne periculosum, si mona-
chus pane saturaretur? CAES. Quod superi⁹ dixi
de lēticula, hoc modò dico de pane. In pane So-
domorum, eò quod panis cibus sit principalis,

 intel-

intelligitur copia omniũ cibariorum, quibus illi abundabãt: panis verò noster, quia grossus est & niger, magis est necessitatis, quàm superfluitatis, & puto magis monachum peccare, si illum abhorreat, vel delicatum requirat, quàm si eo satietur. Maxima quandoq; in pane solet esse tentatio,

CAPVT LXXX.

DIu est quod ad Claramuallem conuersionis gratia clericus venit delicatus valdè: cumq; panem conuentus, qui tunc tẽporis valdè grossus erat, & pisa abhorreret, atq; ex ipso timore, non solùm famis, sed & futuræ refectionis tabesceret, nocte quadam Saluator ei in visu apparuit, quo fratres vescebantur frustum panis in manu tenens, quem ei porrexit & ait: comede panem hunc. Cui cùm nouitius responderet; Domine nequaquam vesci potui pane hordeaceo, Christus vulneri lateris sui panem eũdem intinxit, & porrectum comedere iussit. De quo cùm gustasset, factus est sicut mel dulcis in ore eius. Ab illo enim tempore panem, siue cibos regulares, quos prius vix tangere potuit, cum multa delectatione comedit. Hoc scias, quod diabolus eos, quos decipere nequit per gulam, deijcere per indiscretam & indebitam conatur abstinentiam.

CAPVT LXXXI.

Abstinentia indiscreta diabol⁹ decipit aliquando.

SIcut referre solent nostri seniores, in Hemmenrode sub specie Angeli dęmõ cuidã monacho minus circumspecto, per aliquot dies in mensa formam dimidij panis ostendit, & ne plus simul sumeret persuasit. Obediuit ille dæmoni, & post breue tẽpus tantam debilitatẽ

rporis incurrit, vt in sensu deficeret & perit. APOLLO. Dixisti superius, gulam prostrasse filios Israël in deserto. Quod ergo incitamentũ gulæ videtur tibi maximè fuisse causam ius plagæ? CAESARIVS: Desiderium carum. Cùm enim Dominus dedisset eis manna, nem angelorum omne habens in se delectamentum, ingrati tanto beneficio, murmurabãt ntra Moysem dicentes: Quis dabit nobis ad scendum carnes? Recordamur piscium quos medebamus in AEgypto gratis: in mentem bis veniunt cucumeres & pepones porriq;, cepe, & allia. Anima nostra arida est, nihil aud respiciũt oculi nostri nisi Man. Et in alio co; Anima nostra nauseat sup cibo isto leuissino. Vides quanta ingratitudo, & cum quanto rgio? Culpam mox pœna subsequẽs denudat. dhuc, inquit, erant carnes in dentibus eorum, ec defecerat huiuscemodi cibus; & ecce furor omini concitatus in populum, percussit eum aga magna nimis. Sæpe diabolus religiosos er carnes tentat, nunc dormitantes, nunc vigintes, nunc visibiliter, nunc inuisibiliter; quosam vincit, à quibusdam vincitur. APOLLOIVS: De his audire delectat exempla. CAESARIVS: Exempla satis vera & manifesta tibi cam.

Psal. 77. Sap. 16.

Nume. 11.

Num. 21.

Nume. 11.

CAPVT LXXXII.

Carnium desiderio tentati à Diabolo in somnis.

NON est diu quod monachus quidam apud nos defunctus est Arnoldus nomine, Coloniæ in ecclesia sanctorum Apostolorũ nonicus. Fuerat aũt ante cõuersionẽ vir diues delicat⁹ valde. Iste mihi referre solebat, quod er gulam multum tentaretur à diabolo, etiam

 cùm

cùm leuiter dormitaret in choro; quãdoq;, cũ propter lassitudinẽ in choro stans, oculos clauderet, scutellã carnibus plenam ante os suum sensit, de qua etiam more canino, vt sibi videbatur, comedit; cumque sic bestialiter comedere erubesceret, caput quandoq; retraxit, & satis durè parieti illisit.

CAPVT LXXXIII.

Conuersus quidam, sicut ab eius ore audiui, cùm die quadam auditor esset cuiusdam priuatæ missæ, in canone modicum quid dormitans, ex illusione diaboli ipsum, super quod prostratus iacebat, lignum dentibus rodere cœpit, ac si aliquid masticaret, & erat stridor dentiũ eius, vt son⁹, muris testã nucis dẽtibus suis perforantis. Frater Richvvinus cellerarius noster, qui ad missam eandem ministrabat, hæc audiens, in orationibus suis impediebatur. Et cùm posset conuerso loqui, interrogabat eum, quid in missa inter dentes haberet, dicens, non potui propter vos orare: respondit ille; credite mihi, ego comedi bonas carnes. vnde habuistis illas, inquit? respondit Conuersus: diabolus infra illum canonem prẹparauerat ori meo scutellam carnium bene refertam: si non creditis, notate lignum, in quo iacui, vestigia dentium meorum bene ibi reperietis; & narrauit ei qualiter à diabolo dormitans fuisset illusus, lignum verò ex dentibus eius fuerat corrosum. Sic inimicus viros religiosos, quos decipere per gulam nõ potest vigilando, ad minus illis illudere conatur dormitando. Audi nunc de quadam virgine, quam per carnes non dormitantem, sed vigilantem visibiliter tentauit, nec tamen præualuit.

CAPVT

CAPVT LXXXIIII.

Virgo quędam de Niuella nata, domum patris & parentes amore Christi deserens, quibusdam fœminis religiosis illius prouinciæ se sociauit, cum quibus de opere manuũ suarum victitans, orationibus, ieiunijsque vacauit. Cuius virtutibus diabolus inuidens, anserem de domo patris eius tulit, & in triclinio, in quo cum cæteris fœminis sedebat, deposuit, dicens; Quid te misera fame crucias? accipe, & manduca. Cui cùm illa diceret: non licet mihi de eo comedere, quia de furto est; respõdit diabolus: Nequaquam, de domo enim patris tui tuli illum. Tunc virgo; Nõ poteris negare quin rapina sit: tolle anserem velocius, & restitue cui rapuisti. Videns ille nihil se proficere, fœminis videntibus, auem leuauit, & tuguriolo, unde eam rapuerat, restituit. Testata est familia domus patris eius, magnum se, inter reliquos anseres, audiuisse clamorem & strepitum, & cũ præfatum anserem tolleret, & cùm eũdem loco suo restitueret. Dicam tibi adhuc duo exempla, per quæ scies qualiter diabolus eos, quos per desiderium carnium superet, terreat, & cõfundat.

Etiam in vigilia.

CAPVT LXXXV.

Conuersus quidã, sicut audiui à quodã viro religioso, carnium desiderio tentatus atq; superatus, cùm illas requirere erubesceret, sicut nec licuit, die quadam assaturam sibi præparatã, cellario intulit, & comedit. Erat enĩ officio cellerarius, & de ordine Præmõstratẽsi. Permissione Dei diabol⁹, quia aliud facere non potuit, gulosum illũ rapuit, & in tecto campanilis

Victi hac tentatione & cõfusi.

nilis in modum vestiméti sparsit. Vbi cùm hæreret, vel potius à diabolo sustentaretur, cui datus fuit ad terrendum potius, quàm ad occidendum, clamauit validè, fratrum auxilium implorans; quem ibi hærere cernentes, causamque ignorantes, satis mirati sunt, & turrim cum festinatione ascendentes, per foramen illum retraxerunt.

CAPVT LXXXVI.

NON est diu, quod quidam ex monachis Prumiensibus, feria tertia ante Cineres in domo cuiusdam secularis sacerdotis conuiuantes, diuersas carnes cum vino exquisitô vsque ad mediam penè noctem comederunt. Et cùm saturati essent nimis, in ipso gallicantu sacerdos vocans scholarem adultum, nomine Ioannem, quem ego bene noui, dixit; Certè adhuc comedemus, vade affer nobis gallinam, quam inueneris in pertica iuxta gallum sedentem, quia cæteris pinguior esse consueuit, & præpara nobis. Quam cùm strangulasset, & ventre aperto, manuque imposita, cùm se omnia intestina eius simul eijcere putaret, maximũ bufonem extraxit; cuius motum cùm in manu sensisset & proiecisset, vidissetq; quid esset, repẽtino suo clamore omnes aduocauit. Videntes gallinæ intestina in bufonem versa, confusi à loco conuiuij recesserunt, intelligentes opus esse diaboli. Hæc mihi vnus fratrum illorum, qui interfuit & vidit, recitauit. APOLLONIVS: Magis me tentant pisces, quàm carnes, quia istis mihi vesci licet, illis non. CAESARIVS: Puto te recordare cum filijs Israêl piscium, quos comedebas in AEgypto, id est, in secu-

culo. APOLLONIVS. Non possum quan-
oque non recordari. CAESARIVS: Ad
emoriam mihi reuocant pisces isti, magnam
uandam nequitiam cuidam incluso à diabo-
factam.

CAPVT LXXXVII.

Inclusus per pisces à diabolo tẽtatus.

Retulit mihi frater Godeschalcus de Volmunsteine, quod die quadã diabolus fratri Hermanno incluso de Arnisberg, in
ecie hominis sibi noti, scutellam attulit cum
scibus: ille, eò quod adhuc manè esset, dixit
poneret & recederet. Tẽpore quo erant præ-
randi, in disco, in quo prius nihil esse vide-
atur nisi pisces, stercora reperta sunt equina.
POLLONIVS: Puto eundem virum
ligiosum pisces desiderâsse, & pœnam eius-
em peccati, illusionem fuisse diaboli. CAESA
IVS: Hoc satis probabile est. Per hoc etiam
uod filij Israël cum carnibus & piscibus desi-
erauerunt cepas & allia, recordor cuiusdam
ericulosæ tentationis, in qua quidam pœni-
ns per allia cecidit.

Num. 11.

CAPVT LXXXVIII.

Allijs quidam tentatus.

Duæ cognationes militum sunt in episcopatu Colóniensi, tam multitudine, quàm
diuitijs, & probitate fortes satis atque
agnanimes. Ex quibus vna illarum de villa
cheim originem ducit; altera de villa, quæ
urzenich vocatur. Erant autem inter eas quã-
oque tam validæ, & tam mortales inimicitiæ,
tunc temporis à nullo hominum, siue episco
ipsorum domino possent sopiri, sed quoti-
e rapinis, incendijs, & homicidijs renouaren
r. At illi de Gurzenich in terminis suis fece-
runt

runt ſibi domum munitam in nemore, non quidem timore inimicorum, ſed vt ibi poſſent confluere, quieſcere, & ſimul procedendo illos acrius impugnare. Habentes autem ſeruum quendam originarium Steinhardum nomine, fidei eius claues munitionis commiſerunt. Hic verò, inſtinctu diaboli, clanculo nuntium aduerſarijs direxit, promittens quod tam dominos ſuos, quàm munitionẽ poteſtati eorũ traderet, neſcio quid cauſæ contra illos prætendens. At milites de Bacheim traditionem timentes, verbis eius minus attenderunt. Quibus cùm ſecundò ac tertiò eundẽ nuntium deſtinaſſet, illi die præfixo ſe armantes, & cum multitudine timore inſidiarum venientes, in loco domui ſatis vicino ſeruũ præſtolati ſunt. Ad quos proditor exiens, cùm adhuc hæſitarent, allatis omnium dominorum ſuorum, in caſtellulo meridiano tempore dormientium, gladijs, certos illos effecit. Ad quos armati intrantes, omnes occiderunt, ſeruum ſecundum quod illi iurauerunt, in ſua recipientes. Poſtea miſer ille, de tam execrabili facinore territus & compunctus, ſedem Apoſtolicam adijt, vbi culpam confitens pœnitẽtiam ſatis duram ſuſcepit: ſed tentationi ſuccumbens, ſuſceptã minimè cuſtodiuit. Qui mox recurrens ad papam, renouauit pœnitentiam, ſed non perſeuerauit in obedientia. Cumque hoc crebrius actitaſſet, dominus pœnitentiarius tædio affectus, ſe ab illo liberare volens, conſiderans nihil cum proficere dixit: Noſti aliquid quod poſsis pro pœnitentia ſuſcipere & cuſtodire? reſpondit ille: Nequaquam allia comedere potui, certum eſt mihi, quia illorũ carẽtiam, ſi pro peccatis meis

ſuſcepero,

epero, nunquam trāſgrediar. Ad quod con-
or reſpondit; Vade & de cætero pro pecca-
uis allia non comedas. Egreſſus homo vrbē
horto quodam allia conſpexit, quæ ex im-
ſione diaboli mox concupiſcere cœpit: ſtās
ò, & allia attendens, tentabatur. Concupi-
ntia inualeſcens non ſinebat miſerum abi-
nec tamen allia prohibita auſus erat at-
gere. Quid verbis immorer? tandem gu-
vicit obedientiam, hortum intrauit, &
nedit. Mira res: Allia, de quibus nun-
m guſtare potuit cùm eſſent cocta & ac-
atè præparata, & ad comedendum ſibi
ta, contra vetitum cruda manducauit, &
natura. Sic viliter in tentatione victus,
n multa confuſione ad curiam redijt, &
d egerit recitauit. Quem pœnitentiarius
n indignatione repellens, ne ſibi de cætero
leſtus eſſet, præcepit. Quid poſt hoc miſer
fecerit non audiui. APOLLONIVS:
ſera eſt conditio hominis, quæ ſic prona eſt
tranſgreſsionem. Sed dic quæſo, in quo ge-
e gulæ peccauit homo Dei, qui comedendo
Bethel à leone occiſus eſt? CAESARIVS: Nō
nedendo, ſed contra diuinū præceptum, eti-
in tali loco comedendo deceptus, talem
nam incurrit. Quanta ſit culpa, illicita, ſiue
am licita, contra præceptum comedere aut
ere nonnullis tibi oſtendam exemplis.

3. Reg. 13.

CAPVT LXXXIX.

Contra præceptū comedere quanta ſ. culpa.

MAgiſter Abſalon vir honeſtus & litera-
tus, in eccleſia ſancti Victoris Pariſijs
canonicus, ante hos annos in Spren-
sbach Abbas eſt electus. Eſt autem idem
monaſte-

monasterium in episcopatu Treuerensi. Antequam idem Absalon in locum electionis suæ veniret, vnus ex fratrib' in visu noctis vidit, quod candela ardens præfatum monasterium intraret, quæ suo lumine omnium fratrum candelas extinctas, quas in manu tenebant, reaccenderet. Interpretatio visus talis erat, quia is adueniret, qui disciplinam dissolutam repararet. Factus verò Abbas, honestas consuetudines, quas in suo monasterio didicerat, induxit, inter cætera præcipiens, vt tam suæ congregationis fratres, quàm subiectæ sorores, nec non & præpositi earum, ab escis carnium omnes abstinerent. Contigit post hoc quandam secularem matronam religionis habitum in insula Sancti Nicolai suscipere; pertinet autem idem monasteriũ ad Sprenkirsbach. In die reclusionis supradictæ fœminæ, amicis eius cum præposito sanctimonialium, nomine Florino viro pinguissimo & bene mihi noto conuiuantibus, cùm ipsi carnibus vescerentur, & ipse piscibus propter mãdatum Abbatis sui Absalonis, videns in scutella clerici iuxta sedentis carnium assaturam, concupiuit, immissaque manu morsellũ rapuit, & cum quadam iocunditate in os suum misit. Mox iusto Dei iudicio idẽ morsellus in guttur inobedientis integer descendit, ita vt meatum eius obstruens, nullo conatu posset in os reuocari. Quem de mensa trahentes, cùm iam euersis oculis putaretur suffocand', Henricus monachus & camerarius noster, tunc Decanus Monasteriensis, sicut ex eius ore audiui, pugno tam validè collum illius percussit, vt morsellus infixus exiliret. Et cognouerunt, quod dolor ille atq; confusio, pœna peccati foret inobedienti præposito.

ſito.Et hoc pro certo ſcias,quod ſicut diabo-
s plures, vt dictum eſt, tentat deſiderio car-
um, ita & vini.

CAPVT XC.

MOnachus quidam ordinis noſtri, officio
cellerarius, die quadã poſt cõpletoriũ,
opere, vt patuit poſtea, diaboli intole-
biliter ſitire cœpit: tentatus igitur tã validè,
m fluctuaret & cogitaret, vtrum ſibi contra
gulã eſſet bibendũ, vel cum periculo vitæ ab-
nendũ; tandem victus, propoſuit intrare cella
ım & bibere. Interim intrans oratorium, cùm
te altare quoddam tranſiret, & multum tepi-
, de potu cogitans, inclinaret, in ſe, cùm pau-
lum proceſsiſſet erubeſcens, ad idem altare
dijt, ſtetit, & cum multa reuerentia inclina-
t; leuans autem caput, dæmonem in ſpecie mo
chi nigerrimi iuxta ſe ſtare conſpicatur, hu-
ſmodi verba proferentem: pro certò tibi di-
, ſi non fuiſſes reuerſus ad inclinationem, ego
i talem potũ in cellario propinaſſem, quem
gerere vix poſſes, quàm diu viueres. Hora ea-
m diabolus diſparuit, & omnis tentatio im-
ſſæ ſitis ceſſauit. Hæc mihi retulit dominus
ſtachius Abbas de Hemmẽrode, aſſerens ante
nos ſeptem contigiſſe. APOLLONI. De cætero
dioſior ero ad inclinandũ profundè. CAE-
RIVS: Diabolus omnem odit humiliationẽ,
am maximè, per quam homo Deum agnoſcit
ım creatorem, ſe creaturam; quando videt ho
nem deuotè illud exhibere Deo, quod ipſe
ere contempſit, volens Deo ſimilis eſſe, ſuſti-
re non poteſt, fugitq́; confuſus. Vnde Abbas
ilippus de Ottirburg, cuius ſupra memini,
r prudens & litteratus, ſorores de inſula Sãcti

Reuerentiæ ante altare factæ virtus

Nicolai, ſicut mihi retulerunt, docuit dicens: Quando tentat vos diabolus, profundè inclinate in locis debitis, & ſtatim fugiet à vobis. Loca inclinationi debita, ſunt altaria, & vbicunque expoſita eſt imago crucifixi, & reliquiæ ſanctorum. Ad Gloria patri etiam inclinamus, nec non & Abbati, alijſque in multis locis; in quibus ordo hoc præcipit. Vis nunc audire de quodam, quem gula, & maximè appetitus vini de ordine traxit? APOLLONIVS: Volo, quia multi vini deſiderio afficiuntur. Vinum apoſtatare facit etiam ſapientes. CAESARIVS: Dicam tibi viſionem terribilem, quam ab eius ore audiui, cui datum eſt illam videre.

Eccli. 19.

CAPVT XCI.

Vini nimia appetentia fecit apoſtatam.

Quidam ex ſenioribus noſtris Hermannus nomine, Cantor officio, vir bonus & diſciplinatus, ante paucos annos defunctus eſt. Ipſe plures habuit viſiones, ex quibus vnam præſenti loco, exempli cauſa inſeram. Cùm nuper monachus factus fuiſſet in Hemmenrode, alium quendam monachum, tam in choro, quàm in refectorio proximum habebat. Ante huius ora, quandoque in choro infra pſalmodiam, amphoras cum vino vidit, Amphoras, vt dixi, oculis vigilantibus vidit, vini odorem ſenſit, ſed manus tenentes videre nõ potuit. In quibus ille cogitãdo delectabatur, hæc ãte eius oculos opere diaboli formabantur. Vidit etiã vrſum, cùm dormitaret, nocte quadam ante illum erectum ſtantem, brachia ſuper pectus eius ponentem, cuius os dormitantis auri coniungebatur. Non multo poſt, ſecundum quod ei ſuaſum fuerat à diabolo,

iabolo, apostatauit. Neque sine causa diabo-
us illum per vrsum extraxit; Vrsus dicitur
uasi orsus, eò quod ore fœtum suum formet;
diabolus ita informauit illum scurrilitate
erborum, vt ob loquacitatem oris sui, tam
egibus, quàm principibus sit multum accep-
us. Vocatur enim Henricus cognomento Fig.
usceptus à domino Gisilberto Abbate in no-
itium, mox vt eum per confessionem cogno-
erat nigrum monachum fuisse, cappam illi
utauit in cucullam. Fertur etiam fuisse in or-
ine Præmonstratensi. Prius tamen, vt audiui,
œminā se simulās, pro fœmina in claustro quo
ā sanctimonialium susceptus, quasdam corru-
it, & nonnullas impregnauit; nam vsque ho-
ie histrionis officio fungitur, & forte his pe-
ra operatur. Hæc de gula sufficiant, quia ad
itium luxuriæ festino.

CAPVT XCII.

Vxuria est, ex immundis desiderijs, lubrica & effrenata mētis & carnis prostitutio. *De Luxuria.*
Huius filiæ sunt amor sui, odium Dei, affe-
us præsentis sæculi, horror vel desperatio fu-
uri, præcipitatio, incōstantia, inconsideratio,
ecitas mētis. Gradus luxuriæ sunt fornicatio,
uprum, adulterium, incestus, contra naturam.
uxuria, sicut & gula, mala plurima operata est
mundo. Luxuria diluuij permaxima causa fu
; ipsa pentapolim sulphure & igne consūpsit. *Gen. 6. 19.*
uxuria Ioseph [sanctum] incarcerauit. Ipsa *Genes. 39.*
ultos filios Israël in deserto prostrauit. *Num. 25.*
oc factū est, quando peccantes cum Madi-
nitis initiati sunt Beelphegor. Luxuria Sāpso-
em fortissimū ligauit, infirmauit, exoculauit. *Iudic.*

1. Reg. 2. Ipſa & filios Heli gloria ſacerdotij ſimulq́; vita priuauit; Dormiebant enim cum mulieribus, quæ obſeruabant ad oſtium tabernaculi. Luxuria Dauid electum Domini, adulterum fecit & homicidam. Ipſa Salomonem infatuans, ſapientiſsimum perduxit ad idolatriam. Luxuria Suſannam condemnauit. Ioannem Baptiſtam decollauit. De luxuria dicit Dominus per Ozæe: Omnes nequitiæ eorum in Galgal, id eſt, in voluptatibus, quia ibi exoſos habui eos. Dicit & Ioël de illa: Computruerunt iumenta in ſtercore ſuo, id eſt, in fœtore luxuriæ. Behemoth, ſecundum Iob, dormit in locis humentibus, id eſt, in luxurioſis. In Euangelio duobus ſe excuſantibus, is qui vxorem duxit, ſuperbè reſpondit, dicens; Vxorem duxi, & ideo non poſſum venire.

2. Reg. 11. *3. Reg. 11.* *Dan. 13.* *Matth. 14.* *Oſee 9.* *Ioël 1.* *Iob 40.* *Lucæ 14.*

APOLLONIVS: Quid eſt quod Domin[9] in Euangelio apertè prohibet gulam, & figuratiuè luxuriam? De illa dicit: Videte ne corda veſtra grauentur crapula & ebrietate. De iſta verò: Sint lumbi veſtri præcincti. CAESARIVS: Nouerat creator totius naturæ, de gula luxuriam oriri, illiuſque fomentis nutriri: Genitalia ventri coniunguntur. Ac ſi diceret Dominus; Ne fias luxurioſus, gulæ indulge parcius. Sine Cerere & Baccho friget Venus. Tria ſunt quæ fomenta luxuriæ inflammant, victus immoderatus, veſtitus pretioſus, otioſitas. Hæc tria propheta fuiſſe dicit iniquitatem Sodomæ, videlicet ſaturitatem panis, id eſt, gulam; ſuperbiam vitæ, ſcilicet ſuperfluitatem veſtium, per quam libido prouocatur; & otiū ipſius & filiorum & filiarum eius. Multa mala, vt dicit Salomon, docuit otioſitas. Dauid

Lucæ 21. *Lucæ 12.* *Iſidor. l. 2. de ſummo bono c. 42.* *Hieron. in cap. ad Titum.* *Ezech. 16.* *Eccl. 33.*

propter

opter otium peccauit cum Bersabæ. Vnde idam ait: Otia si tollas, periêre Cupidinis cus. Mala bestia est luxuria, castitatis impa- ns, nulli sexui parcit, vix aliquem quiescere it: excitat dormientes, concitat vigilantes, nc per motus naturales, nunc per cogita- nes, nunc per formas oculis subiectas. Ten- incipientes, tentat proficientes, tentat per- ctos. APOLLONIVS: Satis audiui luxuriæ ricula, audiui & contra illam medicamen- nunc precor vt subiungas exempla. CAE- ARIVS: Non de illis dicere volo, qui xuriæ consentientes ceciderunt, sed qui ab ea ntati & conquassati, Dei gratia conseruati nt.

2. Reg. 11.

CAPVT XCIII.

Luxuriæ tentationē vincentes.

MILES quidam diues & honestus, more ecclesiastico ab vxore sua separatus, ad quandam domum ordinis nostri, atia conuersionis, venit, cui omnia sua ntulit tali pacto, vt domus eadem vxori, oad viueret, certam assignaret pensionem, æ in loco religioso vitam promiserat duce- religiosam. Nolo nominare domum, siue ilitem, ne fortè aliquam ex his, quæ dictu- s sum, quia adhuc viuit, sustineat verecun- am. Facto eo nouitio, in tantū diabolus il- m stimulauit, vt à proposito resiliret, mari- mque iam in fratrem conuersum repeteret. um sic nihil proficeret, cum amicis ad mo- sterium insidiosè veniens, vt sibi cum illo tra septa monasterij loqui liceret petiuit, obtinuit. Quem milites rapientes, & vi su- er equum trahentes abducere conabantur.

Ille verò in quantum ex vna parte leuabatur, in tantũ ex altera parte deorſum labebatur. Tandẽ nihil videntes ſe proficere, cum matrona reuerſi ſunt. Tunc illa ſiluit toto anno illo. Finito anno probationis, exigente neceſsitate, aſſumpto ſecum monacho venit in domum ſuam, in qua ſupradictam reperit matronam. Illa ſimulans ſe velle ei loqui ſecretius, in cameram duxit, clauſoque poſt illum oſtio, clanculo amplecti ac deoſculari cœpit. Sperabat enim, quia ſi illũ ad peccandũ inducere poſſet, quod deſerto ordine, ad ipſam rediret. Sed filius integritatis Chriſtus, qui innocentem puerum Ioſeph liberauit de manibus adulteræ, eripuit & hunc militẽ ſuũ ab amplexibus illicitis ſuæ legitimæ: Nam de brachijs eius ſe excutiens, illæſus exiuit, & in igne nõ arſit. Rediẽs hic in domũ ſuam dicere potuit cum Salomone: Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus venatorum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manꝰ illius. Cui meritò congruit quod ſubiungitur: Qui placet Deo, effugiet illã. APOLLONIVS: Grandis tentatio hæc. CAESARIVS: Grãdior iſta fuit, quæ ſequitur.

Eccle. 7.

CAPVT XCIIII.

IVuenis quidam Colonienſis Richvvinus nomine, nouitius factus eſt in domo noſtra. Hic cùm ſatis deuotè ac quietè per aliquod tempus in probatione ageret, ordinemque ſuum diſceret, diabolus paci ac ſaluti eius inuidens, per quandam ſanctimonialem beatæ Ceciliæ, iam dictæ ciuitatis, tantam guerram in eius cor demouit, tantis libidinum ſtimulis carnẽ eius vulnerauit, vt quieſcere non poſſet. Literas reuocatio-

iocationis ipsa dictauit & scripsit, in quibus eũ
rguit de conuersione, hortabatur ad reditum,
licens seipsam, domum, præbendam, vel si qua
aberet, in eius debere esse potestate quoad vi-
ieret, si redire vellet. Has litteras cùm misisset
per puerum, & ille quęreret nouitium; Henri-
cus, nouitij eiusdem germanus, qui hodie cel-
erarius noster est, seruo occurrẽs, & hoc ipsum
etiam, quod postea euenit, formidans, non per-
nisit vt ei loqueretur, præcipiens vt ocyus exi-
ret de curia; qui tamen nouitium in oratorio
præstolans, literas porrexit & abijt. quas vt le-
git, mox totus incanduit, ac si telũ ignitum cor-
di eius infixum fuisset. Ab illa hora cùm tenta-
retur nimis, ita vt singulis horis ad seculum re-
dire proponeret, semper tamen pia fratrum o-
ratione atque exhortatione detentus est. Die
quadam cùm esset solus in probatione, & valdè
luctuaret, super terram se pronus prostrauit,
pedes super limen cellæ extendit, voce satis al-
a clamans & dicens; Diabole, nisi vi pedibus
inc me extrahas, non te sequar. Tandem per
Dei gratiam triumphans, factus est monachus.
Requisitus à me, si adhuc aliquas de supradictis
cogitationibus sentiret reliquias, respondit; Ve-
rè frater Cęsari, tentationes quæ tunc tempo-
ris sciderunt cor meum, modò vix vestimenta
mea attingunt. Postea maior cellerarius apud
nos factus, in eodem officio defunctus est. Ecce
sic diabolus quandoque per carnis in-
centiua tentat incipientes, ten-
tat & proficientes.

CAPVT XCV.

RETulit mihi Abbas Hermannus, eo tempore quo Prior fuerat in Hemmenrode, iuuenem quendã monachũ ibidem per carnis incentiua grauiter fuisse tentatũ; cui cùm idẽ iuuenis eandem tentationem, qua nimis afficiebatur, cum lacrymis confessus fuisset, consolatus est eum Prior, & ait; Quando stimulus carnis te impugnat, sic diabolo voce satis alta dicere debes; diabole, cõfessor meus præcepit tibi, vt cesses me tentare. Postea cùm idem tentaretur, & tentatio eadem maximè inardesceret, simpliciter, & valdè confidenter, voce satis clara, sicut fuerat edoctus, contra dæmonẽ clamauit dicens; Diabole, confessor meus præcipit tibi, vt cesses me tentare. Mira virtus confessionis, ad hanc vocem diabolus, spiritus videlicet fornicationis, confusus fuit, & tentatio à iuuene cessauit. APOLLONIVS: Vnde habes, quod tentatio talis sit à diabolo? CAESA. Apostolus stimulum carnis appellat angelum sathanæ, eò quod ipsum excitet & inflammet.

2. Cor. 12.

APOLLONIVS: Vt audio, confessio contra carnis tentamenta multum est necessaria. CAESARIVS: De hoc satis in præcedentibus dictũ est, in distinctione ipsius confessionis: In confessione enim peccati fomes debilitatur, tentatio cessat, vel temperatur, gratia augmentatur, confitens consilijs animatur, diabolus confunditur, & eneruatur. Cùm alio quodam tempore supra dictus monachus durè satis eadẽ tentatione vexaretur, supradictis verbis, ex consilio sui sacerdotis, etiam hoc adiecit; Quid me vexas ô diabole? Non poteris me plus tentare, quàm te permiserit Dominus, ipse est & Dominus tuus.

Lib. 3.

Qui

Qui statim leuius sensit, quia spiritus ille superbus, pondus verbi, suam elationem deprimentis, portare non potuit.

CAPVT XCVI.

Alter quidam monachus, isto, de quo iam dictum est, ætate maturior, & in obseruãtia religionis feruentior, à spiritu luxuriæ multifariè multisq; modis & duris impugnabatur. Tempore quodam, cùm esset in oratorio, & dictis matutinis in angulo claustri stãs veniam peteret cum angelica salutatione, diabolus post tergum eius veniens, sagittam ignitam post eum direxit, ita vt illam monachus videret iuxta oculos suos volitare, fulgurare, & ex repercussione parietis scintillare: Quem cũ sic terrere non posset, neq; fugare à loco orationis, tantum circa illum strepitum excitauit, vt superficies totius pauimenti, in quo stabat, coturnis monachorum discurrentiũ atteri videretur: qui cùm de tali fantasmate nihil curaret, & completis orationibus abiret, quasi multitudinem Maurorum post se venientium vidit. Alio tempore spiritus fornicationis, cuius halitus prunas ardere facit, corpus eius igne libidinis intolerabiliter succendit: Cuius importunitatem venerabilis vir ille considerans, in hæc verba alta voce prorupit. Quid me tam crudeliter crucias ô diabole? non enim amplius facere poteris, quàm à Deo permissus fueris: Dominus meus, ipse est & dominus tuus. Doctrina est prædicti confessoris. Ad quam vocem tali ordine ab eo tentator discessit; verbis quidẽ prolatis, mox cœpit in vertice eius, quasi aliquid motabile serpere, & paulatim per vtrasque au-

Iob 41.

 res,

res, vſq; ad collum deſcendere cum ſudore: Deinde per ſcapulas & latera, per coxas & crura ſenſim ſe trahens, per talos exiuit. Et ſicut mihi confeſſus eſt idem monachus, ita ſpiritus ille, vt iam dictum eſt, gradatim deſcēdit, vt ſentiretur in vno loco, & non in alio. qui mox vt per pedes exiens fugit, ignis ab eo excitatus refriguit, & tentatio omnis ceſſauit. APOLLONIVS: Miror ſi aliquam occaſionem præbuerit ſpiritui fornicationis ſic terribiliter ipſum cruciantis. CAESARIVS: Sicut ab eius ore audiui, die quadam cùm viſitaret cum Abbate in quodam clauſtro ſanctimonialium, matrona quædam eiuſdem congregationis, quam ante conuerſionem bene nouerat, brachium ſuum ſuper collum eius poſuit, oculos in eum defigens: quod cùm conſideraſſet pluſquam oporteret, tunc quidem nihil ex hoc tentationis ſenſit, ſed poſtea, quando diabolus illā oculorū defixionem menti eius reduxit, ita tentatus eſt ab illa hora, & poſtea per annos aliquot, vt eum viuere tæderet. quanto enim quis perfectior eſt, tanto plus ſenſus ſuos reſtringere debet, tactū maximè, & viſum. Tactū, qa ſicut in vitis Patrum legitur, corpus mulierum ignis eſt: Viſum, quia mors ingreditur per feneſtras oculorū. Quantum aūt monachus iſte in tentationib⁹ meruerit, ſequens ſermo declarabit. Cùm eſſet Prior in Clauſtro ſupradictus Hermannus, nūc Abbas loci S. Mariæ, iā dictus monachus nocte quadam tentabatur grauiſsimè, & fuit eadē tentatio non tantùm valida, ſed & periculoſa, & ſicut ex eius relatione cognoui, talis erat ſtatus eiuſdem tentationis, vt in tam breui morula, qua quis manum poſſet vertere, ei ſatiſfeciſ-

fecisset, si voluntas peccati affuisset; puto tamen quod fuerit de incentiuo carnis. Impugnabatur fortiter, restitit viriliter, vicit feliciter. In eadē hebdomada venit ad eū conuersus quidam simplex de grāgia, dicens se velle ei loqui secretius, & cùm dedisset ei copiam ait: Domine in hac septimana visum est mihi in somnis, quomodo coram me staret columna fortis, & ferrum infixum erat eidem columnæ, pendebatque in clauo illo ferreo corona pulcherrima, quasi corona Imperatoris, & affuit quidam pulcherrimus dominus, qui ambabus manibus tollens de clauo coronam, ponensque illam in manibus meis, sic dixit: Accipe coronam istam, & defer eam illi monacho, designans eum ex nomine, quia hac nocte meruit eam. Mox Prior, qui tentationem monachi nouerat, visum intellexit, & interpretatus est columnam fortem monachum fuisse in tentatione sua insuperabilem; clauum, qui etiam de calibe videbatur fuisse, duram, quam patiebatur, tentationem; coronam de labore mercedem. Qui vicerit, inquit Dominus, faciam illum columnam in templo Dei mei: Quod corona appensa sit columnæ, id est, quod merces debeatur victoriæ, testis est Apostolus, qui ait; Bonum certamen certaui, cursum consummaui, fidem seruaui; in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ. APOLLONIVS: De quo certamine loquitur hic Apostolus? CAESARIVS: De eo quod fit contra hostem triplicem, carnem scilicet, mundum, & diabolum. Tantum Deo placet, fidelē, propter cōseruationē innocētię, pacis tēpore semper dimicare cum vitijs & concupiscentijs, quantū illi placet, si tēpore per-

Apocal. 3.

2. Tim. 4.

persecutiõis semel exponat corpus gladijs atq; tormentis. Vnde ecclesia psallit: Plus currit in certamine confessor iste sustinens, quã martyr ictum sufferens, mucrone fundens sanguinem. APOLLONIVS: Mirari non desino quod Deus, qui est summa mundicia, viros religiosos, sanctos atque perfectos, tam immundis tentationibus, & quandoq; diu, vexari permittit. CAESARIVS: Hoc fieri creditur ex dispensatione diuinæ pietatis duabus de causis, videlicet ad custodiam humilitatis, & vt habeant materiam exercendę virtutis. Quis in hoc mundo maior Apostolo? Ipse est qui dicit; Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus sathanæ, qui me colaphiset, propter quod, & cætera. Sicut dicit scriptura: Relictæ sunt reliquiæ immundarum gentium in terra promissionis, vt experiretur in eis Israhel. Nam cùm Domino placuerit, vna hora tentationes in nobis fortissimas compescit.

2. Cor. 12.

CAPVT XCVII.

IN Claraualle sacerdos quidam religiosus est, si tamen adhuc viuit, genere nobilis, sed virtutibus nobilior, nomine Bernardus. Iste tempore quodam à sathana per stimulum carnis ita est vexatus, ita turbatus, vt iam proponeret tentationi omnino cedere, atque post plurimos sudores ad seculum redire. Confessus fuerat passionem eandem semel, secundò & multoties; sed non cessauit. Tandem quasi victus accessit ad Priorem petens sibi cappam dari, dicens se velle redire ad seculum, eò quod non possęt carere muliere.

re. Multis precibus vix Prior obtinuit, vt expectaret illa nocte. Expectauit; & Dominus, qui saluat sperantes in se, consolatus est eum nocte illa in somnis, sicut & beatos illos magos, quibus præcepit, ne redirent ad Herodem. Vix tenuiter obdormierat, & ecce conspexit eminus virum horribilem, in effigie carnificis ad se properantem, & cultellum longum in manu tenentem, sequebaturque eum canis magnus & niger. Quo viso contremuit; nec mirum. Ille verò multum impetuosè, arreptis eius genitalibus abscidit, caniq; proiecit. Quæ mox ille deuorauit. Euigilans autem ex horrore visionis, putabat se fuisse eunuchizatum. Quod reuera ita erat, etsi non vt visio ostendit cultro materiali, gratia tamen spirituali. Mane veniens ad Priorem, dicebat se liberatum à tentatione, visionem illi per ordinem exponens. Et glorificauit Prior Dominum, qui tam mirabiliter, & tam celeriter liberauit seruum suum Bernardum. Adhuc virgo dicitur esse carne. Et est hæc historia satis celebris in ordine nostro. APOLLONIVS: Si sancti viri sic turpiter tentantur, non amodo verecundabor tantum, vt hactenus, confiteri meas immundas tentationes: timui ne confessores me despicerent, turpia confitentem. CAESARIVS: Si sunt confessores discreti, non debent accusantes se spernere, sed consolari, ne similem tentationem incurrant. Hoc cuidam sacerdoti sancto, & decrepito, contigisse cognoui.

Daniel. 13

CAP.

CAPVT XCVIII.

Cõfessarij ne spernãt tentatos, ne & ipsi tententur.

COloniæ parochiam sancti Iacobi Apostoli sacerdos quidam sanctus & religiosus regebat, quem splendor multarum virtutũ illustrem fecerat; erat aũt literatus, humilis, castus, affabilis, pauperum pater, religiosorum susceptor, totius Christianæ religionis amator, Deo charus, toti ciuitati acceptus. Ipse est dominus Euerhardus, prædictæ ecclesiæ plebanus, qui conuersionem Abbatis nostri Geuardi præuidit, sicut dictum est in prima distinctione capitulo septimo. Ea quæ de se beatus Iob enumerat bona, huic iusto copiosè satis gratia contulerat diuina. Tempore quadragesimali cùm ciuium filij iuuenes ac delicati confiterentur peccata sua, maximè carnis incentiua, quæ fomentare multum solent cibaria delicata; quia tales minus in se experiebatur passiones, durius quandoque illos, quàm expediret, arguit dicens: Turpe est, quod homines Christiani motibus tam turpibus agitantur: Et scandalisauit pusillos, aliquam eis ingerens desperationem. Sed iustus & misericors Deus, qui Petrum ob gregis salutem cadere permisit, seruum sibi dilectum flagello tentationis erudiuit, &, vt subditis sciret compati, passione corripuit cõsimili, ita vt dicere posset cum Apostolo: Ne magnitudo reuelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meæ, angelus sathanæ, qui me colaphiset. Ex hoc in seipso didicit, quo modo alijs deberet mederi. Tẽpore quodã cùm Abbas Hermannus, de quo supra dixi, nouitius monachus factus, stimulo carnis plus, quàm ei placeret tentaretur, & audita fama sanctitatis eius,

D. Euerhardi pastoris S. Iacobi Coloniæ, res gestæ.

Iob 29.

Lucæ 22.

2. Cor. 12.

eius, ipſum adiſſet, ſperans ſe meritis precioſúsque illius aliquid poſſe releuari, ad miſſas ſe præparantem ipſum inuenit: cui cùm propter tempus confeſsionem facere, ſicut propoſuerat non poſſet, in aure ei ſecretius dixit; Pater, grauiter patior ſtimulum carnis, orate Deum vt liberet me; quem cùm ille reſpexiſſet, quaſi ex abrupto clamoſa voce reſpondit: Certè ego ſimile patior, quid ergo pro vobis orare potero? &, ſicut mihi retulit idem Hermannus, ex hoc ipſo ædificatus receſsit, quod hominem ſanctum & ſenem ſibi ſimilia pati cognouerat. De quo narrauit mihi ſacerdos quidam religioſus, qui ſatis de vita eius nouerat, quod quotiens oſculum pacis alicui clericorum in miſſa porrigebat, magis illum, timore tentationis, ore in aliqua parte faciei tunderet, quàm oſcularetur. Quia virtus in infirmitate perficitur, tempore quodam Dominus dilectum ſuum tam valido dolore capitis, quem etiam gloſa vna in Apoſtolo vocat ſtimulum carnis, tentauit & afflixit, vt illum viuere tæderet: qui cùm minus orare poſſet aut legere, adijt quendam Medicum peritum, rogans ſibi propter Chriſtum contra dolorem tam continuum aliquod dari conſilium. Ille magis appetens pecuniam quàm mercedem diuinam, reſpondit: Si dederitis mihi tres marcas, bene curabo vos. Cui cùm diceret vir ſanctus, tres marcas non habeo, dimidiam autem libens impendã, Reſpondit phyſicus; Pro tãtillo nolo laborare. Tunc ille; Si haberem tres marcas, prius darem eas pauperibus, quàm vobis, infirmitatem meam Deo committo. Iuſtum ei iudicium; Hoc cùm dixiſſet vir beatus, &

2. Cor. 12.

Haymo in eum locũ.

rece-

recederet, in ipsa hora dolor capitis totaliter eum deseruit, & impium Medicum inuasit. Nihil de infirmitatis quantitate minuebatur, nihil de modo & qualitate mutabatur. Ex tunc poterat ei verbo euangelico exprobrare; Medice cura teipsum. Hoc miraculum cuidam canonico sancti Seuerini nomine Rudolpho, arte medico, à quo in eiusdem confessoris festo fuerat inuitatus, me audiente recitauit. APOLLONIVS: Quia huius venerabilis sacerdotis fama valdè celebris est in vrbe Colonia, peto, vt si aliqua de illo nosti ædificatoria, dicere mihi non pigriteris. CAESARIVS: Ex operibus eius pauca percepi, qui tecum communicabo. Cùm die quadam corpus Domini deferret in pixide ad infirmum communicandum, & deuenisset in stratam altam & angustā, quam ego sæpius ambulaui, essetque nimis lutosa atque profunda, obuios habuit asinos frumento oneratos; sacci autem parietem ex parte vna contingebant, ex altera de strata dependebant. Scholaris verò, qui præcedebat cum laterna, magno cum labore, nunc impellens asinos, nunc ab ipsis impulsus pertransiuit; Sacerdos hæc videns, & quod vir senex esset ac debilis considerans, pallere cœpit ac tremere, timens ab asinis impelli, & in luti illius profunditatem cum sacramento præcipitari. Necesse erat vt tentatio talis iustum probaret, quatenus fides eius amplius claresceret. Cernens humanum deesse auxilium, ab eo quem portabat inspiratus in hæc verba prorupit; Quid est quod agitis ô asini? nunquid non consideratis quem gestem in manibus meis? State, descendite, date honorem creatori vestro; in eius si-

Luca 4.

qui-

quidem nomine vobis præcipio. Mira obedientia animalium brutorum, ad vocem sacerdotis simul omnes steterunt, simul descenderunt. Accessit miraculum miraculo; Cùm esset descensus laboriosus, non sunt lapsi sacci de dorsis asinorum, quorum obediētiam vir sanctus admirans, Deumque glorificans, sine periculo ad infirmum peruenit. Hoc factum satis celebre est vsque hodie in ciuitate Colonia. Quantæ fuerit humilitatis, sequens lectio declarabit. Solebat ex consuetudine pauperes ad prandiū suū vocare, inducti sunt die quadam duo, ex quibus vnus ita erat infirmus, ipsoque aspectu tā horridus, vt alter cum illo manducare recusaret: Fuerat eis mensula ex opposito sacerdotis præparata: Quod cùm vir Dei considerasset, pauperem despectū vocans, & in paupere Christum honorās, sellam illi contra se ponere iussit, & ex vna scutella, vnoque scypho, cum eo comedere & bibere non contempsit. Dicitur etiam fuisse consuetudo ei, delicata cibaria, tū propter socios & hospites, tum propter infirmos pauperes, quos in domibus decubare nouerat, sæpius præparasse; cumque illi apposita fuissent, diligentius illa conspexit, odorem hausit, manu vertit, vt sic appetitu prouocato, amplius tentaretur, & eis propter Christum non vtendo, plus mereretur. Deinde dixit puero; Vade defer scutellam istam viduæ illi, vel tali pauperi siue infirmo, quia magis indigent quàm ego. Dum huiusmodi operibus lucerna illa ardens luceret in domo Dei, placuit Deo, vt per talem occasionem amplius adhuc clarescceret. Dominus Philippus Coloniensis Archiepiscopus, dum propter ca-

ſtra, quæ emerat beato Petro, multis debitis eſſet obligatus, dictum eſt ei à quibuſdā, quod plebanus ſupradictus multam haberet pecuniam repoſitam. Miſſi ſunt qui pecuniam accommodarent. Negante ſacerdote, quod pecuniam non haberet, datis arcæ ſuæ clauibus, nihil in eis inuentum eſt niſi calceamenta bouina & vncta, quæ ad vſus pauperum comparauerat. Reuerſi cum erubeſcentia, qui miſsi fuerant, nuntiauerunt hæc Epiſcopo, qui ſibi timens, ſicut audiui à quodam ſacerdote, pro eodem ſacerdote venerabili miſit, ad pedes illius ſe proſtrauit, de illata iniuria veniam poſtulans. Ordinem noſtrum ſpecialiter dilexit, & cùm vellet in eo conuerti, à quibuſdam Abbatibus eiuſdem ordinis eſt auerſus, vt intellexi, ſcientes vitam eius eſſe ſanctiſsimam, & perſonis ſecularibus valdè neceſſariam. Cùm eſſet decrepitæ ætatis, virtutibus conſummatus, migrauit ad Dominū, ſepultuſque eſt in eccleſia beati Georgij martyris. APOLLONIVS: Si virum tam ſanctum, & tam ſenem luxuria tentauit, non mirabor ſi iuuenes inuadit. CAESARIVS: Sicut dixi, luxuria vix alicui parcit ætati: Luxuria coluber eſt in via, ceraſtes in ſemita, mordens vngulas equi, vt cadat aſcenſor eius retrò. Ecce exempla.

Accomodarēt, pro mutuò peterent.

Geneſ. 49.

CAPVT XCIX.

Iuuenis caſtitas tentata, sednō expugnata.

NON eſt diu quod in Suſatia clericus quidam fuit peregrinus Hermannus nomine, ætate iuuenis, corpore procerus, pulcher aſpectu. In hunc fœmina quædam eiuſdem ciuitatis ciuis oculos iniecit, adeò ab illo inflam-

inflammata vt diceret; Si volueris meis amplexibus vti, omnia mea tua erunt. Cuius verba vel promissa cùm iuuenis, memor sancti Ioseph, despiceret, & illa nihil se proficere cerneret, de oppresſione illum coram iudicibus accusauit: qui cùm negaret, nec ei crederetur, missus est in claustrum murorum, locum scilicet damnatorum. Illa luxuria stimulante à clerico se dementatam simulans, murum cum scala ascendit, deorsum se præcipitauit, iuuenem amplexatur, ad commixtionem illum solicitans. Nec sic profecit. Hoc cognito iudices extrahentes innocentem, tanquā maleficum & magum, miserunt in ignem; qui cùm arderet, ita vt patentibus costis pulmo eius videretur, salutationem angelicam, id est, Aue Maria & cæt. cunctis audientibus decantauit. Mox vnus de circumstantibus mulieris cognatus, titionem ardentem arripiens, oríque eius immittens, ait; Ego auferam tibi orationes istas, & suffocauit eum. Quid plura? mortuus est, & in campo ossa eius sepulta, ad cuius tumbam sæpius visa sunt luminaria, & diuersa contingunt miracula. Territi verò parentes prædictæ adulteræ, coram canonicis sancti Patrocli se prostrauerunt, veniam postulantes, & pro nece iusti pœnitentiam suscipientes. Super cuius tumulum ecclesia fabricata est. Iuuenem hunc luxuria per fœminam, vt coluber in via, id est, manifestè, peruasit, corpus eius incinerauit, sed non superauit. Alteri cuidam facta est cerastes in semita, hoc modo.

CAPVT C.

CONuersus quidam, vir bonus ac deuotus, quem ego bene noui, cùm ante annos paucos nauem portantem vinum monasterij sui deduxisset in Flandriam, nocte quadam ancilla hospitis sui, dum secundum consuetudinẽ lectum illi in solario domus pręparasset, sibi aliũ ad pedes Conuersi strauit. Conuersus, cùm dicto completorio isset cubitum, essetq; lucerna extincta, illa silenter vestes exuit, in lectum præparatum se reclinauit, nudis pedibus Conuersi plantas pulsans, & quia ipsa foret, tussiendo se prodens. Non has cerastis insidias Conuersus obseruauerat, æstimans alicui virorum eundem lectum fuisse præparatum: mordebat illa vngulas equi, id est, Conuersi, sed ascensor eius scilicet spiritus, per consensum non cecidit retro, quia mox vt vocem muliebrem audiuit, ilicò surrexit, vestes induit, & ad fenestras solarij vadens, orationes suas dicendo, manê illic expectauit. Illa diutina expectatione suspẽsa, tãdem confusa descendit. APOLLONIVS: Quid est cerastes? CAESARIVS: Serpens habens cornua, omni ferro duriora, ad instar gladij ex vtraque parte incisiua. Vnde Græci κέρατα vocant cornua. Luxuria cerastes est, quia non solùm animam interficit, sed & corpus irreparabiliter corrumpit. Omne enim peccatum extra corpus est, teste Apostolo, qui autem fornicatur, in corpus suum peccat.

1. Cor. 6.

CAPVT

CAPVT CI.

RECordor cuiusdam sacerdotis in ordine Regularium Præpositi, quem nimis insidiosè, nimisque periculosè luxuria per fœminam cornibus suis ventilauit: cùm enim grauiter infirmaretur, dictum est ei à Medico, imò per Medicum à diabolo, quia conualescere non posset, nisi vteretur muliere. Ille spe vitæ præsentis, immemor futuræ, fœminam cognouit, nec tamen ei profuit, imò magis obfuit, quia post paucos dies defunctus est. Sicque, suasu antiqui serpentis, tempus pœnitentiæ, factum est illi tempus luxuriæ. Iudicium animæ Deo committo. Hæc in eadem domo, in qua Præpositus fuit, à quodam sacerdote eiusdem ordinis mihi relata sunt, quem & ego facie, & nomine noui. APOLLONIVS: Est ne prædicta sententia sancti Iob: Tentatio est vita hominis super terram, de vtroque sexu intelligenda? CAESARIVS: Est, quia hoc nomen homo, vtrumque sexum comprehendit, & eisdem motibus vterque sexus subiacet. Sicut enim diabolus per fœminam viros deijcit & eneruat, ita per viros mulierum multitudinem lucratur. Vnde de illo ad Iob à Domino dicitur: Fortitudo eius in lumbis eius, & virtus illius in vmbilico ventris eius. Super quem locum dicit sanct. Gregorius, viris esse luxuriam in lumbis, fœminis in vmbilico, quæ quantum quandoque tententur, exemplis tibi pandam.

Iob 7.

Iob. 40.

Grego. lib. 32. moral. c. 11. & hō. 13. in Euangel.

CAPVT CII.

Mulieres tentatæ à carne, sed victrices.

MAtrona quædam nobilis, ſicut mihi retulit ſacerdos quidam religioſus, die quadam cùm in caſtro, in quo manebat, ſola eſſet, & neſcio quid ageret vel cogitaret, ſpiritus fornicationis ſolam illam eſſe non permiſit: Nam ſubitò tam validè eſt inflammata, vt huc illucq; diſcurrens, ſtare vel ſedere non poſſet, ac ſi ferrum candens in ſuo femore excepiſſet. Cumq; ignem amoris tolerare non poſſet, ad portarium caſtri, caſtitatis oblita, deſcendit, & vt ſibi commiſceri vellet, cum multa inſtãtia ſupplicauit. Cui ille, ſicut vir bonus, reſpondit: Quid eſt quod loqueris domina? vbi eſt ſenſus tuus? reſpice Deum, attẽde honorẽ tuum. Illa nihil horum curans, cùm à portario repulſam pateretur, nutu Dei, de caſtro exiens, ad flumen præterfluens cucurrit, aquis gelidis ſe immerſit, iñ quibus tam diu ſedit, donec fomitem ardentis libidinis reſtringeret. Tunc ad portarium rediens, & de repulſa gratias agens, ait; Si dares mihi mille marcas auri, modò non paterer, quod paulò ante te facere rogaui. Et reuerſa eſt in locum ſuum. Facitque pius Dominus vt mater pia, quæ infantem dilectum circa ignem reptantem, bene ignis calorem ſentire permittit, ſed intrare volentem, cùm multa feſtinatione retrahit. Hoc pleniùs auditurus es in capitulo ſequenti.

CAPVT CIII.

IN Anglia vir quidam religioſus monaſterio pręfuit ſanctimonialium: erat autem ſtaturę proceræ, decorus aſpectu, genas habens rubicun-

bicundas, oculos lætos, ita vt vix aliquis aliquid in eo religiositatis esse crederet, qui virtutes animi illius ignoraret. In cuius contemplatione iuuencula quędam illius congregationis adeo cœpit tentari, & tam grauiter stimulis carnis agitari, vt verecundia post posita, pasionem suam illi aperiret. Expauit vir sanctus, & quia timor Dei ante oculos eius fuit, cœpit virginem, in quantum potuit, auertere, dicens, Christi sponsa es, & si Domini mei sponsam corrupero, non patietur impunè transire, neq; homines diu poterit latere. Dicente illa; si non consenseris mihi moriar: respondit ille: Ex quo aliter esse non potest, fiat vt vis. In quo ergo loco conueniemus? respondit illa: Vbicunq; tibi placuerit, ego in hac nocte veniam ad te. Ad quod ille: Oportet vt in die fiat, ostenditq; virgini domum in pomario, monens & præcipiēs, vt nemine sciente, nemine vidente, tali hora illuc veniret: quæ cùm venisset, dixit ad eam, Dignum est & vobis expedit, vt corpus meum, quod tam ardenter concupiscitis, prius inspiciatis, & si tunc placuerit; desiderio vestro per illud satisfaciatis. Hoc dicto, illa tacente vestimenta sua exuit, cilicium asperrimum, quo indutus erat ad carnem, deposuit, corpusque nudum vermibus corrosum, cilicio attritum, scabiosum, atque nigerrimum illi ostendens ait: En quod amas, exple nunc si placet voluptatem tuam. Videns hæc illa, expauit, & nunc in pallorem, nunc in ruborem versa, ad pedes eius ruens, veniam postulauit. Cui ille, reuertere secretè in monasterium tuum, & vide ne me viuente prodas secretum meum. Ab illa hora tentatio, quam

visus incautus in virgine excitauerat, conquieuit. Hæc exempli causa de tentatione luxuriæ sint dicta. APOLLONIVS: Quibus armis resistendum est his septem vitijs, de quibus iam sermo in longum protractus est? CAESARIVS: Virtutibus eis oppositis. APOLLONIVS: Quid sunt virtutes, vel vnde dicuntur? CAESARIVS: Virtutes sunt qualitates mentis, quibus rectè viuitur. Dicuntur autem virtutes, quasi contra vitia stantes. Stare debet contra superbiam humilitas, contra iram lenitas, contra inuidiam charitas, contra tristitiam spiritalis iocunditas, contra auaritiam largitas, contra gulam potus cibique parcitas, contra luxuriam castitas. Quod si in pugna tentationum virtutes vitijs effectæ fuerint superiores, victoriam meritum, & meritum præmium sequitur æternum, quod perseueranti se daturum pollicitus est Dominus noster Iesus Christus, qui est via in exemplo, veritas in promisso, vita in præmio. Ipsi cum Patre & Spiritu Sancto, honor & imperium, in secula seculorum. Amen.

FINIS LIBRI *Quarti.*

CAPITA LIBRI quinti.

De duo-

De Eufemia

DE

DE DAEMONIBVS LIBRI QVINTI

CAPVT I.

RECTE post tentationem tractandum videtur esse de tẽtatoribus. Dæmones antonomasticè dicũtur tentatores, quia maximè tentatio mentem impellens ad peccãdum, vel ipsis fit auctoribus, vel in centoribus. Si diabolus primum hominem tentauit in paradiso, si CHRISTVM tentare præsumpsit in deserto, quem hominem tentare non audebit in hoc mundo? Duo siquidem angeli cuilibet homini sunt deputati, bonus ad custodiam, malus ad exercitium.

Dæmones esse.

Genes. 3.

Matth. 4.

APOLLO. De angelis sanctis mihi nulla inest dubietas, quin sint, quia prophetarũ scripta de illis sæpe loquuntur. Quod verò dæmones sint, quod multi sint, ꝙ mali sint, & ꝙ incendijs æternis deputati sint, ex scripturis vtriusq; testamẽti vellem mihi demonstrari. CAESA. Plurima ad hæc probanda extant testimonia. De Lucifero, id est, diabolo propter decorem suæ creationis sic dicto, eiusque casu ait Isaias: Quomodo cecidisti de cælo Lucifer, qui manê oriebaris? etc. Quod factus sit diabolus, & quod de cælo ceciderit, testis est Saluator, qui ait; Vidi sathanam tanquam fulgur de cælo cadentem. De quo Iob: Quadam die cùm venissent filij Dei vt assisterent coram Domino, affuit inter eos etiam & Sathan. Et in psalmo Dauid loquens de Iuda proditore;

Isaiæ 14.

Lucæ 10.

Iob. 1.

Psal. 108. proditore; Diabolus, inquit, ſtet à dextris eius. *Habac. 3.* Item Habacuc de Chriſto; Egredietur diabolus ante pedes eius. Et in alijs multis locis diabolum ſcriptura cõmemorat. *Multos eſſe dæmones, & malos.* Quod autem non ſolus fuerit, nec ſolus ceciderit, teſtatur Ioannes in Apocalypſi dicens: Factum eſt prælium magnum in cælo; Michael & angeli eius præliabantur cum dracone, & draco pugnabat & angeli eius; & non valuerunt, neque locus inuentus eſt eorum amplius in cælo. *Apocal. 12* Factus eſt per malitiam ſuam draco Lucifer glorioſus, de cuius decore ac pulchritudine per Ezechielem dicitur; *Ezech. 28.* Tu ſignaculum ſimilitudinis, plenus ſapientia, & perfectus decore. In delicijs paradiſi Dei fuiſti: omnis lapis pretioſus operimentum tuum, & cætera. Decima pars angelorum creditur cecidiſſe, vnde ob multitudinem Apoſtolus vocat eos aëreas poteſtates: *Ephes. 2.* cadendo enim, aërem impleuerunt, de quorum malitia propheta Chriſto dicit in Pſalmo: *Psal. 73.* Superbia eorum, qui te oderunt, aſcendit ſemper. *Ioan. 8.* Et Dominus in Euangelio Iudæis: Vos facitis opera patris veſtri diaboli. Ille homicida erat ab initio: mendax eſt, & pater eius. Quod hominibus ſit infeſtus, teſtis eſt Iob, qui ait: *Iob 40.* Abſorbebit fluuium, & non mirabitur, id eſt, infideles, paganos, Iudæos & hæreticos; & habet fiduciam quod influat Iordanis in os eius, ſcilicet fideles baptiſati: *Hominib. infeſtos, ac demum damnãtos eſſe.* Vnde Apoſtolus Petrus nos admonet dicens: Fratres ſobrij eſtote, & vigilate: quia aduerſarius veſter diabolus *1. Pet 5.* tanquam leo rugiens circuit, quærens quem deuoret; cui reſiſtite fortes in fide. Quod de vno dicitur, de cæteris intelligendum eſt, quia ſæpe numerus ſingularis pro plurali ponitur.

Quod

Quod æternaliter damnandi ſint, habetur ex verbis Domini, qui in iudicio reprobis dicturus eſt: Diſcedite à me maledicti in ignē æternū, qui paratus eſt diabolo & angelis eius. Bene autem in quinta diſtinctione loquēdum arbitror de dæmonibus, quia quinarius à philoſopho apoſtaticus vocatur, eò quod cæteris numeris imparibus cōiunctus, & per ſeipſum multiplicatus, ſemper ſeipſum vel in capite, vel in fine oſtendit. Sic diabolus, à quaternario perpetuæ firmitatis recedens, primus cum hominibus malis, quaſi numeris inæqualibus ſociatur, ſemper in principio, vel fine operis, vel ſermonis, illius nequitia demonſtratur. APOLLONIVS: Satis mihi fateor probatum eſſe, vnde hæſitaui, diuinæ ſcripturæ teſtimonijs; neque mihi ſatisfactum fateor, niſi eadem viuacibus declares exemplis. CAESARIVS: Dæmones eſſe, multos eſſe, malos eſſe, plurimis tibi exemplis potero probare.

Matt. 25.

CAPVT II.

Dæmones per Necromanticos oſtenſi.

MILES quidā Henricus nomine, de caſtro Falkinſtein oriundus, pincerna fuit Cæſarij monachi noſtri, tunc Abbatis Prumiæ, & ſicut eodem Cæſario recitante didici, cū iā dictus miles dæmones eſſe dubitaret, & quicquid de illis audiret vel audiſſet, quaſi friuolū reputaret quendam clericum Philippum nomine in necromantia famoſiſsimum accerſiuit, & vt dæmones ſibi oſtenderet cum multa inſtātia petiuit. Cui cùm ille reſpōderet, viſio dæmonum horribilis eſt, periculoſa eſt, neq; hos omnibus expedit videre: cùm miles nimis importunè inſtaret, adiecit; Si ſecurum me feceris, quod neque à cognatis, ſiue ab amicis tuis

quicquam

quicquam mihi ex hoc mali eueniet, si fortè à dæmonibus deceptus vel territus, læsus fueris, acquiescam tibi. Et fecit eum securum. Die quadam tempore meridiano, eò quod tunc maiores habeat vires dæmonium meridianum, Philippus militem in quoddam biuium duxit, gladio illum circumcircinauit, circuli legem, infra circulum posito prædixit, & ait: Si aliquod membrorum tuorum extra hunc circulum ante meum reditum extenderis, morieris, quia mox à dæmonibus extractus, peribis. Monuit etiam, vt nihil petentibus daret, nil promitteret, nec se signaret. Et adiecit; Multis modis te dæmones tentabunt, & terrebunt, nec tamen tibi nocere poterunt, si mandata mea custodieris, discessitque ab eo. Solo sedente illo in circulo, ecce vidit contra se venientes inundationes aquarũ, deinde audit grunnitus porcorum, flatus ventorum, & alia fantasmata his similia multa, quibus illum dæmones terrere moliebãtur. At quia iacula præuisa minus feriunt, contra hæc à semetipso confortatur, nouissimè verò, contẽplabatur in nemore vicino quasi vmbram humanam, tetram, summitatem arborum ascendentem, quæ ad ipsum propinquabat. Et intellexit statim, quia diabolus esset, vt fuit; qui vt circulum attigit, stetit, & quid sibi vellet militem interrogauit. Erat autem quasi magnus vir, imò maximus, & nigerrimus, veste subnigra indutus, & tantæ deformitatis, vt in eum miles respicere non posset. Cui sic ait: bene fecisti veniendo, ego enim videre te desideraui. Ad quid? inquit: & ille; Multa de te audiui: Respondente diabolo; quid de me audiuisti? Subiecit miles, pauca bona, & multa mala. Ad quod diabolus;

Sæpè

Sæpè me iudicant & condemnant homines sine causa: ego nemini nocui, neminem lædo nisi prouocatus. Philippus magister tuus, bonus amicus meus est, & ego illius, quære si vnquam illum offenderim. Ego facio quod illi placet, & ipse mihi in omnibus obtemperat: Vocatus ab illo modò, huc veni ad te. Tunc miles: Vbi fuisti quando te vocauit? respondit dęmon; Tantum ex illa parte maris fui, quantum ab hoc loco distat, vsque ad mare, & ideo iustum est, vt in aliquo munere laboribus meis respondeas. Cui miles: quid vis? respondit ille: Volo & rogo, vt des mihi pallium tuum: dicente milite; non tibi dabo; poposcit cingulum, deinde ouem vnã de grege; quæ cùm omnia negaret, nouissimè gallum domus eius petiuit. Cui cùm diceret, quid opus habes gallo meo? respondit dæmon; vt cantet mihi. Et ille: Quomodo caperes eum? respondit iterũ dæmon; non soliciteris de hoc, tu tantùm da mihi illum. Tunc miles, ego nihil dabo tibi, & adiecit: dic mihi vnde est tibi tanta scientia? dixit dæmon, nihil fit mali in mundo, quod me lateat; & vt hoc scias verum esse, ecce in tali villa, & in tali domo virginitatem tuam perdidisti, ibi, & ibi, peccata illa, & illa commisisti. Et non potuit contradicere miles quin verum diceret. APOLLONIVS: Non puto quin miles aliquando eadem confessus fuerit peccata, quomodo ergo scire potuit diabolus confessa? CAESARIVS: Quia cùm voluntate iterum peccandi miles confessus fuit, diaboli scientiam in nullo minuit.

APOLLONIVS: Placet quod dicis, quia idẽ dixisse te recolo distinctione tertia, capitulo sexto. CAESARIVS: Cumq; rursum diabolus

lus nescio quid postularet,& ille dare renueret, quasi eum rapere vellet, & extrahere, manum contra eum extendit, atq; in tantum terruit, vt retrorsum cadens clamaret. Audita eius voce, Philippus accurrit, in cuius aduentu fantasma mox disparuit. Ab illa hora miles idem semper pallidus fuit,natiuum colorem nunquam recuperauit, emẽdatius viuens,& dæmones esse credens.Non est diu quod defunctus est.

CAPVT III.

Remunerauit,pro muneribus induxit.

EOdem tempore sacerdos quidam stolidus eundem Philippum rogauit,atque remunerauit,vt sibi dæmones ostenderet. A quo cũ fuisset, modo supra dicto, in circulo positus & instructus, à diabolo territus, & extractus est, atque ita antequam aduenirer Philippus confractus, vt tertia die moreretur, cuius domum Vvalramus de Lutzelinburg confiscauit. Ego eundem Philippum vidi,qui ante paucos annos, procurante,vt creditur,magistro & amico suo diabolo, occisus est.

CAPVT IIII.

REtulit mihi bonę memoriæ monachus noster Godescalcus de Volmunsteine, quod silere non debeo. Cùm die quadam rogaret prædictum Philippum,vt aliqua sibi recitaret de arte sua mirabilia. Respondit ille: dicam vobis rem satis mirabilem, temporibus meis apud Toletum veraciter gestam. Cùm plures ex diuersis regionib⁹ scholares in eadem ciuitate studerent in arte necromantica, iuuenes aliqui de Svveuia & Baioaria stupenda quædam,& incredibilia, à magistro suo audiẽtes,&, vtrũnam vera essent probare volẽtes, dixerunt illi ; Magister,volum⁹ vt ea quæ doces,oculo tenus ostẽdas,

das, quatenus aliquem ex studio nostro fructũ capiamus. Quos cùm auerteret, & non acquiesceret, eò quod natio illa gens sit mirabilis, hora idonea in campum illos duxit, gladio circa illos circulum fecit, monens sub interminatione mortis, vt infra circulum se cohiberẽt, & ne aliquid rogantibus darent, vel ab offerentibus reciperent præcepit. Secedens ab eis paululũ, dæmones carminibus suis aduocauit. Mox adsunt illi in formis militum decẽter armatorũ, militiæ ludos circa iuuenes exercẽtes, nunc lapsum simulabant, nunc lanceas & enses contra eos extendebant, omnibus modis satagẽtes, vt illos extra circulũ extraherent: qui cùm sic nihil proficerẽt; in puellas speciosissimas se trãsformantes, choreas circa illos ducebant, varijs anfractibus iuuenes inuitantes: ex quibus vna forma cæteris præstantior vnum ex scholarib⁹ elegit, ad quem quotiens venisset chorizando, totiens annulum aureum porrigebat, intus suggerendo, & foris motu corporis ad amorẽ suũ illũ inflãmando. Quæ cùm per multas vices hoc actitasset, victus iuuenis, digitum contra annulum extra circulum porrexit, quem illa mox per eundem extrahens, nusquã comparuit. Capta præda, conuentus malignantium in turbinem resoluitur, fit clamor & strepitus discipulorum, accurrit magister, de raptu cõsocij omnes conqueruntur. Quibus ille respondit: Ego sine causa sum, vos me coẽgistis, ego vobis prędixeram, non eum amodò videbitis. Ad quod illi; Nisi nobis restituas, interficiemus te. Timẽs tamen vitæ suæ, sciens Baioarios esse furiosos, respondit: Ego tentabo si spes aliqua sit de illo. Vocansque principem dęmoniorũ fidele suum

ministerium illi ad memoriam reuocans, dixit; disciplinæ eius multum esse derogandum, seq; à discipulis occidendum, nisi iuuenis restitueretur. Cui diabolus compassus respondit: Crastino concilium propter te in tali loco celebrabo, tu esto pręsens, & si aliquo modo illum per sententiam obtinere poteris, gratum habebo. Quid plura? Ad imperium principis concilium malignantium cogitur, de violentia in discipulum facta à magistro conqueritur, ab aduersario respondetur: Domine, inquit, non illi feci iniuriam, non violentiam, magistro suo inobediens fuit, legem circuli non custodiuit. In hunc modum illis contendentibus, diabolus dæmonem quendam sibi collateralem de sententia interrogauit, dicens: Oliuere, semper curialis fuisti, contra iustitiam personam non accipis, solue quæstionem huius litis: respondit ille, Ego iuuenem restituendum esse iudico magistro suo; moxque ad aduersarium conuersus ait; Redde illum, quia nimis ei importunus fuisti. Cæteris sententiæ eius assensum præbentibus, ad mandatum iudicis eadē hora scholaris ab inferis reducitur, magistro suo restituitur, concilium soluitur, ad discipulos reducta præda magister lætus reuertitur. Cuius vultus ita erat macer & pallidus, color tam immutatus, vt hora eadem à sepulchro videretur resuscitatus: qui socijs apud inferos visa recitans, quàm Deo contraria & execrabilis foret illa disciplina, magis exemplo, quàm verbo ostendit; & à loco recedens, in quodā ordinis nostri monasterio monachū se fecit. APOLLONIVS: Recordor nunc illorum duorum iuuenum, videlicet qui apud Toletum defuncti socij admonitione conuersus est, & alterius

terius clerici, cui viſa pœna Lantgrauij cõuerſionis cauſa fuit, ſicut dictum eſt in diſtinct. prima, cap. 33. & cap. 34. APOLLONIVS: Conradus ſenex monachus noſter retulit mihi, ſe ante cõuerſionẽ nocte quadã in plenilunio, demonſtrãte ſibi quodã clerico necromantico, in diuerſis formis dæmones vidiſſe: vnde dubium non eſt, quin ſint, qui ſic ab hominibus videri, audiri, & ſentiri poſſunt. APOLLO. Licet ſatis mihi probatum ſit, dæmones eſſe, magis tamẽ delectarer de his teſtimonia religioſorum, quàm ſeculariũ audire. CAESARIVS: Quod dæmones ſint, & multi ſint, non dubijs, ſed veriſsimis, non ſecularium, ſed clauſtralium perſonarum tibi oſtendam exemplis. De quibus nihil omninò dubitabis.

CAPVT V.

Dæmones à religioſis viſi.

DOminus Hermannus nunc Abbas loci S. Mariæ, quantæ ſit vir religioſitatis, quantæue grauitatis, bene noſti. Iſte ante conuerſionem eccleſiæ Bonnenſis erat canonicus, vir nobilis, & de alto ſanguine natus: Factus verò monachus in Hemmenrode, non multo poſt cùm emitteretur conuentus noſter de eodem clauſtro, primus eius Abbas efficitur, & poſt paucos annos per electionem ablatus, eidem in Abbatem promotus reſtituitur. Erat tunc temporis illic Conuerſus quidam nomine Henricus, magiſter cuiuſdam grangiæ, quæ Hart vocatur, vir bonus & iuſtus, maturus ætate, & corpore virgo. Iſte inter reliqua dona, quæ acceperat à Domino, ſæpè nocturnis horis, in choro maximè, in diuerſis formis dæmones currere vidit. Hæc cùm in confeſsione iam dicto retu-

lisset Hermanno, illius exemplo, videndi dæmones desiderio accensus, intentissimè Deum orauit, vt sibi hanc gratiam donare dignaretur: statimque exauditus est. In proxima verò solemnitate Sancti Martini, cùm staret in matutinis, contemplatus est dæmonem vnum in forma rustici quadrati inferius iuxta presbyterium intrare: Habebat pectus latū, scapulas acutás, collum breue, capillū in fronte satis superbè tonsuratum, reliquos crines sicut aristas dependentes. Ascendens venit ad quendā nouitium stans coram illo, quem cùm domin⁹ Hermannus, qui tunc temporis non erat Abbas, intuitus fuisset, oculosque parumper auertisset, ac denuo illum videre voluisset, disparuerat. Alio tēpore transformans se dæmon in caudam vituli, & super formā cadens, cui idem nouitius appodiabat, motu leuissimo trahebat se ad nouitium, cuius scapulas, cùm eadē cauda tangeret, mox in psalmodia fallebatur nouitius; qui cū super articulos se demitteret, regulariter satisfaciēs, dæmō quasi turbine impulsus, ad longitudinē cubiti vnius recessit ab eo, sicque disparuit. Non enim spiritus ille superbiæ, qui blandimento caudæ suæ tertiam partem stellarū post se trahit ad vnius humilitatis signum stare potuit. Nouitius iste nonnus Alexander fuit, nunc prior in Claustro. Verisimile est tunc eum aliquid leuitatis cogitasse, quādo per motum leuem tentatus est & impeditus. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: In nocte verò Sancti Cunibe[r]ti, cùm staret in choro Abbatis, tunc simplex monachus, vidit iuxta presbyterium duos dæmones intrare, & paulatim ascēdere ad stallum Abbatis, inter chorum monachorum atque

Apoca.12.

nouitiorum:

nouitiorum: qui cùm veniſſent contra angulum, vbi parietes conueniunt, exilijt dæmon tertius, duobus ſe socians, & cum illis exiens. Tam prope enim tranſeuntes venerunt ei, vt manu illos tangere poſſet: quos diligentius intuens, conſiderauit quod pedibus terram non tangerent, vtpote aëreæ poteſtates. Habebat autem vnus ex duobus prioribus, fœmineum vultum, in capite verò velamen nigrum, nigro circumdatus pallio, &, ſicut mihi retulit, monachus ille, qui tertium dæmonem iuxta ſe fouerat, ſatis erat iniurioſus, & non parum acedioſus, in choro libenter dormiens, & inuitus pſallens, hilarior ad potandum, quàm ad cantandum; breuiores vigiliæ, videbantur ei ſemper longiſsimæ. Alio itidem tempore, in vigilia, vt puto, Sancti Columbani, tunc eo exiſtente Priore, cùm chorus Abbatis inciperet primum matutinarum pſalmum, ſcilicet: Domine quid multiplicati ſunt, qui tribulant me, Dæmones adeò in choro multiplicati ſunt, vt ex illorum concurſu, & diſcurſu, mox in eodem pſalmo fratres fallerent: quos cùm chorus oppoſitus conaretur corrigere, dæmones tranſuolauerunt, & ſe illis miſcentes ita turbauerunt, vt prorſus neſcirent quid pſallerent. Clamauit chorus contra chorum, Dominus Abbas Euſtachius, & Prior Hermannus, qui hæc vidit, à ſtallis ſuis ſemoti, cùm ſatis ad hoc conarentur non poterant illos ad viam pſalmodiæ reducere, neque vocum diſſonantias vnire. Tandem pſalmo illo modico, & valdè vſitato, cum labore pariter atque confuſione, qualicunq; modo expleto, diabolus, totius confuſionis

Dæmones in choro pſallentes turbant.

Pſal. 3.

 caput,

caput,cũ suis satellitibus abscessit, & pax turbata psallentibus accessit. Quem eadem hora, prædictus Prior,in forma draconis, hastæ habentem longitudinem, euolare vidit, & hoc iuxta lampadem in choro ardentem, ne eius abscessus latere posset contemplantem. Reliqui dæmones, vmbrosa habebant corpora, infantibus maiora, quorum facies ferro ex igne extracto erant simillimæ.

APOLLONIVS: Ex quo tot dæmones congregati fuerant in loco vno ad impedimentum vnius congregationis, non dubito quin innumerabiles sint in orbe terrarum. CAESARIVS: Teste Euangelio, legio intrauerat hominem vnum, vnde quia multi sunt & mali, & ad impedimentum salutis nostræ, vt prædictum est, heu nimis parati, consulo, vt dum stamus ad psallendum, circumspecti simus & intenti, feruentes & humiles, ne meritum sancti feruoris extinguat vitium superbæ vociferationis; quantum enim maligni spiritus turbantur in cordis nostri deuotione, tantum lætificantur in superba vocum exaltatione. Cùm nocte quadam hebdomadarius Inuitatorij antiphonam inciperet, & monachus ei proximus voce mediocri psalmum intonaret, Herevvicus, tunc Prior, cum cæteris senioribus eadem voce, qua ille incœperat, psallere cœpit. Stabat iuuenis quidam minus sapiens in inferiori penè parte chori, qui indignè ferens psalmum tam submissè inceptum, fere quinque tonis illum exaltauit; Suppriore ei resistente, ille cedere contempsit, & cum multa pertinacia victoriam obtinuit, cuius partes in

Marc. 5.

pro-

proximo versiculo quidam ex opposito choro adiuuerunt; propter scandalum, & dissonantiæ vitium, cæteri cesserunt. Mox is, qui supra, vidit dæmonem de monacho sic triumphante quasi candens ferrum prosilientem, & in oppositum chorum in eum, qui eius partem roborauerat, sese transferentem. Ex quo colligitur, quod magis placet Deo humilis cantus cum cordis deuotione, quàm voces in cœlum arroganter exaltare. Alia quadam nocte, cùm præuenisset fratres ad vigilias, & stans in loco suo propter aëris claritatem considerandam oculos direxisset ad fenestram, quæ est in fronte ecclesiæ, obiecit se visui eius dæmon quidam in æthiopis effigie magnus & nigerrimus, ac si hora eadem ab igne infernali fuisset extractus, qui ad eum per chorum superiorem veniens, ipsumq; pertransiens, egressus est. Alio itidem tempore, cùm modicum se mouisset à stallo suo ad commonendum fratres, conspexit dœmonem inter stallum Abbatis atque Prioris intrare cum impetu, ipso aspectu horribilem nimis; qui cùm in chorum Prioris nequiter respexisset, & vidisset sibi ingressum non patere propter ipsum, eò quod viam occupasset, raptim se in chorum nouitiorum deposuit, & cuidam monacho seniori illic sedenti se coniunxit. Iste supra dicto monacho, qui dæmonem iuxta se fouerat, dissimilis in moribus nõ erat, bibulus scilicet, accediosus, & libenter murmurans. Ecce ista debent esse terrori monachis acediosis. APOLLONIVS: Tam ista, quàm illa, quæ in distinctione superiori de vitio acediæ dixisse recolo, omnes qui in choro libẽter dormiunt, & inuiti psallunt; meritò terrere debent.

bent. CAESA. Sæpius dæmones in formis minutissimis per chorū discurrere, sæpi⁹ in diuersis locis eosdem contemplatus est terribiliter scintillare, sentiens aspectum illorum oculis esse nociuum, nec ignorans nequitiam illorum. Die quadā missa dicta de Spiritu sancto, orabat Dñm, vt se ab huiusmodi visionibus liberaret, statim affuit inimicus in forma lucidissimi oculi, habentis quantitatem pugni, in quo quicquid erat viuere putabatur, ac si diceret; Modò diligenter considera me, quia de cætero non videbis me. Postea tamen eum vidit, sed non tam manifestè, & tam sæpè, vt prius. Factus Abbas in loco sanctæ Mariæ, cùm nobilis fœmina Aleydis nomine, comitissa de Froimberch, tanquā loci fundatrix insepeliretur, & adhuc corpus eius iaceret in feretro, vidit dæmonem ipsum feretrum circumgyrantem, &, quasi aliquid sui iuris perdidisset, ita omnes eius angulos oculorum indagine lustrauit. Nondum est annus quod Prior noster, dum post sepulturam cuiusdam conuersi nostri ad horam canonicam chorum intraret, & nescio quid de secularibus foris tractasset, diabolum, tanquam ducem viæ, ante illum ingredi conspexit: erat autem forma assumpti corporis admodum subtilis, ad instar nubis: deinde, diebus paucis elapsis, nocte quadam, infra matutinas, in simili illum specie coram iam dicto Priore stare conspexit. APOLLONIVS: Quid est quod personam huius venerandi Abbatis, cùm scriberes de infantia Saluatoris homilias morales, & penè omnes prædictas visiones ibi poneres, ita celare studuisti? CAESARIVS: Ipse ex multa charitate secreta sua

mihi

mihi reuelans, tunc temporis ne eum proderem prohibuit, quod postea tamen, importunitate mea victus, concessit. Sciebã enim personæ illius grauitatem posse non modicam scribendis præbere auctoritatem. Cuiusdam venerabilis magnarumque virtutum viri, cuius tam nota fuit sanctitas, & tam probata auctoritas, vt nemo de illius dictis meritò dubitare debeat, nunc recordor, cuius visiones tam præsentibus, quàm futuris poterunt esse exemplum terroris.

CAPVT VI.

IN Hemmenrode sacerdos quidam venerabilis ad conuersionem venit, nomine & opere Christianus: huic dæmones multum importuni fuerunt, & sæpè illos vidit, tam ante conuersionem, quàm post. Huius tempore alter quidam scholaris sacerdos nomine Carolus in eodem cœnobio factus est nouitius, & erat eius in probatione socius Prior noster Isenbardus: Hic instinctu diaboli, cuius consilio vtebatur, gulæ & carnis suæ commodis nimis consentiens, infirmitates sæpius simulauit; qui cùm positus in infirmatorio tantũ carnem nutriret, & spiritum negligeret, vadens vel rediens de priuata, cùm claudicaret, & in coquinam respiciendo, quæ ibi præpararentur infirmis consideraret, prædictum diabolum eum sequi vidit, qui eo modo quo ille claudicauerat, & ipse claudicauit, & sicut introspexerat introspexit, in nullo ab eius gestibus discrepans. Tandem infra annum probationis deficiens, reuersus est ad ollas Ægypti, & secuta est caro carnem. Fratribus ad laborem post capi-

capitulum præparatis, cùm ſtarent circa auditorium, & expectarent tabulæ percuſſionem, eſſentque aliqui ex eis remiſsi, per otioſam ſignorum conſignificationem, vidit vir ille beatus cattos fœda quadam aduſtione maculatos, imò ſub eorum ſpecie dæmones, caudarum ſuarum motibus eiſdem blandiri, & continuatis vicibus corporum ſuorum compreſsionibus, in ſignum familiaritatis, illos demulcere: eos verò qui grauitatem ſuam ſeruabant, ne aſpicere quidem audebant. Die quadam cùm orationis gratia ante quoddam ſe altare proſtrauiſſet, diabolus in bufonem maximum, ad inſtar gallinæ, ſe transformans, ante eius ora reſedit, quo viſo territus, ilicò ſurrexit & fugit, hora eadem dolos diaboli minus obſeruans. Videntur mihi tres iſtæ viſiones, contra tria vitia ſatis eſſe neceſſariæ; prima contra vitium guloſitatis, ſecunda contra vitium vanitatis, tertia contra tædiũ orãdi. Licet nõ videamus, diabolus ſæpè per huiuſmodi fantaſmatũ horrores, dulcedinẽ in nobis extinguit orationis. Hæc mihi dicta ſunt à ſupra memorato Hermanno Abbate, necnon & VValtero monacho de Birbec, qui illi familiares fuerunt. Reliqua eius acta & viſiones audies in diſtinctione ſeptima.

CAPVT VII.

Mulierum ornatu dæmones gaudent.

Retulit mihi quidam ciuis honeſtus, aſſerens ſuis temporibus Moguntiæ, ſi bene memini, hoc quod dicturus ſum contigiſſe veraciter. Die quadam dominica, cùm ſacerdos in eccleſia, cuius erat plebanus, circuiret, & aqua benedicta populum aſpergeret, ad oſtium ec-

um ecclesiæ veniens, matronam quandam pom patice venientem, & ad similitudinem pauonis varijs ornamentis pictam obuiam habuit, in cuius cauda vestimentorum, quam habebat post se longissimam, multitudinem dæmonum residere conspexit. Erant enim parui vt glires, nigri vt æthiopes, ore cachinnantes, manibus plaudentes, & sicut pisces intra sagenam conclusi saltantes. Reuera ornatus muliebris, sagena diaboli est. Quos vt vidit, dæmonum quadrigam foris expectare fecit; plebem aduocauit, dæmones ne fugerent, adiurauit. Territa illa stetit, & vt visiones populus videre mereretur, quia vir bonus ac iustus fuit, orationibus obtinuit. Intelligens mulier ob vestimentorum superbiam sic se à dæmonibus esse derisam, domum redijt, vestimenta mutauit, & tam ipsi, quàm cæteris fœminis, eadem visio occasio facta est humilitatis. APOLLONIVS: Si tot sunt dæmones, qui nos miseros homines instigant ad culpam, puto quia multi erunt, qui consentientes trahent ad pœnam. CAESARIVS: De hoc te magis instruam exemplis quàm verbis.

CAPVT VIII.

Circa malum sacerdotem morientem multi dæmones.

IN Deytkirchen sanctimonialium monasterio, quod in oppido Bonnēsi situm est, sacerdos quidam defunctus est Adolphus nomine, vir valdè secularis, & lubricus, iam dicti monasterij plebanus; hic, sicut mihi retulit quidam sacerdos, qui fuerat Bonnensis Canonicus, cū die quadam cum suo cognato quodam luderet in aleis, quidam ex parrochianis eius flens superuenit, & vt matris suæ confessionem audire,

dire, eamque communicare dignaretur, humiliter, & cum lacrymis supplicauit. Respondente sacerdote; Non veniam nisi expleto ludo, & ille instaret, asserens infirmam expectare non posse, commotus sacerdos secum ludenti dixit; Cognate, ego conqueror vobis de homine isto, qui me quiescere non finit. Videns se ille nihil proficere, tristis ac gemens discessit, & infirma sine confessione, atque viatico, ab hac luce migrauit. Die autem tertio is, qui cum sacerdote luserat, defunctæ filio occurrit, & sacerdotis querimoniæ recordatus, illum sine causa occidit. Post hæc, & alia peccata plurima, sacerdos idē peremptoriā incidit infirmitatem, qui cùm esset in desperatione, quædam cognata eius sedens coram illo, cùm signū contritionis vidit in eo nullum, tristis sic ait: Domine, debilis estis valdè, præparate vos propter Deum, inuocate illum, vt peccata vestra vobis dimittat, & spaciū adhuc fructuosæ pœnitentiæ concedat. Ad quod ille desperatus respondit: Vides horreum illud magnum ex opposito nostri? non sunt in eius tecto tot calami, quot sunt circa me dæmones cōgregati. Et hoc dicto, mox agonizans, expirauit, eos videns adesse moriturus, quorum consilio vixerat sanus. Multa tibi de multitudine dæmonum dicere possem, sed vsque ad duodecimam distinctionem illud reseruo. APOLLONIVS: Cùm mali malè viuendo multos habeant dæmones incentores, multos in morte accusatores, miror si tot in pœnis habituri sint singuli tortores. CAES. Supra distinctione prima capitulo xxxij. dictū est de Abbate Morimundense, quod dæmones animā ad locum pœnarum portantes cruciauerunt.

uerunt. Similiter distinctione secunda capi vj. Hildebrandus latro Bertolpho post mortem apparens, multa milia dæmonum dicebat animam suam foris præstolari. APOLLONIVS: Si hæc ita se habent, certum est plures esse dæmones quàm homines malos. CAESARIVS: Quantum ad præsens tẽpus, quæstionis huius solutionem scire non possumus, sed certum habemus, quod in fine mundi, quando completus fuerit reproborum numerus, multò plures erunt mali homines, quàm dæmones. APOLLONIVS: Vnde hoc probatur? CAESARIVS: Decima pars angelorum cecidit, ex quib⁹ dæmones facti sunt. Teste beato Gregorio; Tot ascensuri sunt ex electis hominum quot ibi angeli remãserunt: secundum hoc, nouem partibus numerus hominum electorum, transcendet numerũ dæmoniorum. Quis ergo dubitat, quin incomparabiliter plures sint homines mali quàm boni? Nec in hoc mali homines aliquam recipient consolationem, quod numero longè plures erunt dæmonibus, quia tanta est illorum naturalis potentia, tanta contracta malitia, tanta torquẽdi industria, vt vnus multis milibus hominũ in pœnis adhibẽdis sufficere posit. Hęc de multitudine malignorum spirituum dicta sint. Quod autem incomparabiliter mali sint & immisericordes, varijs tibi pandam exemplis.

In fine mũdi plures fore malos homines, quàm dæmones.

Gregor. hõ. 34. in Euangelia.

CAPVT IX.

De malitia dæmonũ.

DAEmon quidã cùm hominẽ à se obsessum horribiliter torqueret, & diuersis per os ei⁹ garriendo diuersa respõderet, dictũ est ei à quodã ex circumstantibus; Dic diabole, si posses ad gratiã ĩ qua fuisti redire, q̃d velles ꝓpter hoc laboris

boris ſuſtinere? reſpondit ille; Si hoc eſſet in meo arbitrio, mallem cum vna anima decepta deſcendere in infernum, quàm redire in cœlum. Mirantibus omnibus cur ita diceret, iterum hoc verbum reſpondit; Quid de hoc miramini? Tanta eſt malitia mea, vt non poſsim aliquid velle boni. Huic verbo alterius cuiuſdam dæmonis ſermo diſcordat.

CAPVT X.

IN eccleſia beati Petri in Colonia, cùm fœmina quædam à dæmone obſeſſa miſerabiliter tormentaretur, contigit vt alia obſeſſa ſuperueniret. Mox vna contra alteram cœpit inſurgere, clamoribus & contumelijs ſic ſe inuicem afficere, vt omnes miraremur. Dæmon dæmoni dicebat; Miſer, vt quid conſentiendo Lucifero ſic de gloria æterna ruimus? Ad quod alter reſpondit; quare feciſti? Cumque adhuc quaſi pœnitudinis verba proferret, alter ſubiunxit; Tace, pœnitentia iſta nimis eſt ſera, redire non poteris. Vides quanta ſit in illis obſtinatio? Idem ſpiritus malignus, de reditu ad gloriam, ſicut ſuperior interrogatus, verbum ſermoni eius valdè contrarium audiente me reſpondit; Si eſſet, inquit, columna ferrea & ignita, raſorijs, & calamis acutiſsimis armata, à terra vſque ad cœlum erecta, vſque ad diem iudicij, etiam ſi carnem haberem, in qua pati poſſem, me per illā trahere vellem, nunc aſcendendo, nūc deſcedendo, dummodo redire poſſem ad gloriam, in qua fui. APOLLONIVS: Quid eſt, quod tam contraria ſenſerunt? CAESARIVS: Dæmon ſuperior, ſciens propoſitionem ſibi factam prorſus impoſsibilem, malitiam

tiam suam ostendit; iste quantum boni perdiderit, verbis quibus valuit declarauit. APOLLONIVS: Timent ne dæmones pœnam sibi præparatam? CAESARIVS: Sentiunt, & timent; hinc est quod omnes exorcismi, qui ad illorum nequitiã eneruandam fiũt, per ignem & extremum iudiciũ concluduntur. Quàm parati sint ad nocendum hominibus, alijs tibi ostendam exemplis.

CAPVT XI.

DVM Abbas noster anno præterito in monte sancti Saluatoris iuxta Aquasgrani Missam celebraret, finita Missa oblata est mulier obsessa, super cuius caput cùm legisset lectionem Euangelicam de ascensione, & ad illa verba, Super ægros manus imponent, & bene habebunt, manum capiti eius imposuisset, dæmon vocẽ emisit tam horribilẽ, vt omnes terreremur. Adiuratus vt exiret, respondit, nondum vult altissimus. Interrogatus quomodo intrasset, nec ipse respondit, nec mulierem respondere permisit; postea confessa est, ad vocem mariti sui in commotione animi sui dicentis: Vade diabolo, quod intrare illũ senserit per auriculam. Erat autem eadem fœmina de Aquensi prouincia, & satis nota.

Dæmones quàm sint parati nocere hominibus.

Marci 16.

Imprecationis malæ effectus.

CAPVT XII.

HOmo quidam iratus, sicut audiui à quodam Abbate, dixit filio suo: Vade diabolo. Quem mox diabolus rapuit, & nusquam comparuit. APOLLONIVS: Quid est quod filius punitus est ob peccatum patris, cùm scriptura dicat: Filius non portabit iniquitatem patris? CAESARIVS: Eadem, quæ de supradicta muliere dixi, & hic dico; vtrumque fieri permi-

Ezech. 18.

ſit Deus propter exemplum, vt dum iracundi in vexatione vxoris, mariti audierint cruciatus cordis, & in raptu filij, patris dolores, animi ſui furorẽ cohibeant, & à ſtultiloquio linguas ſuas compeſcant. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Qui dæmones eſſe dubitat, energumenos attendat, quia dum per illorum ora diabolus loquitur, & in corporibus tam crudeliter debacchatur, manifeſtum præſentiæ ſuæ indicium illis demonſtrat. APOLLONIVS: Verum diceres, ſi non eſſet ibi ſimulatio. CAESARIVS: Obſeſſos fuiſſe, ſæpè prodit Euangelium, produnt & Actus Apoſtolorum, & in multis locis vitæ vel paſsiones Sãctorum. Quod autem quidam propter quæſtum ſe obſeſſos ſimulent, non nego; quod verò in quibuſdam nulla ſit fictio, ſubiecto probabitur exemplo.

Matth. 8. 9. 12. 17. Act. 5. 8. 16. 19.

CAPVT XIII.

Verè quoſdam à diabolo obſideri.

RElulit mihi Gerardus Præpoſitus Pleiſenſis, mulierem obſeſſam, multis bene notã, Sygeberg veniſſe gratia curationis: quæ cùm in oratorio ſancti Michaëlis Archangeli de diuerſis interrogaretur, & incideret mentio de Lucifero apud inferos ligato, reſpondit per os eius diabolus; Stulti quibus catenis putatis magiſtrum meum ligatum in inferno? ferreis? nequaquam. Tria verba poſita ſunt in ſilentio Miſſæ, quibus ligatus eſt. Requirentibus quibuſdam ex fratribus, quæ ſunt illa verba? dicere noluit, vel potius auſa non fuit, ſed ait: Afferte mihi librum, & ego vobis oſtendam illa: Allatus eſt ei liber miſſalis, & clauſus porrectus; quem illa aperiens, primo ictu canonem inuenit, & digitum ponens ſuper illum locum, Per ipſum,

ipſum,& cum ipſo,& in ipſo, in quibus memoria fit ſummæ Trinitatis, ait; Ecce iſta ſunt tria illa verba,quibus ligat' eſt magiſter meus. Hoc audientes ex monachis plures qui aderant, ſcientes mulierem illiteratam eſſe, ædificati ſunt valdè, vim verborum intelligentes. Per Patrẽ enim,& cum Filio,& in Spiritu ſancto,quorum opera indiuiſa ſunt,fortis ille ligatus eſt,& vaſa eius direpta.

CAPVT XIIII.

IN feſto omnium Sanctorũ hoc anno,cùm eſſem cũ Priore meo in inſula S. Nicolai,quæ vulgò Stuba vocatur, & eſt monaſteriũ ſanctimonialiũ, vidimus ibi puellã ante aduẽtum noſtrum obſeſſam,ſed tunc tã beneficio reliquiarum, quàm ſororum orationibus liberatã. De qua retulit nobis eiuſdẽ cœnobij magiſtra fœmina religioſa,quod die quadã,cùm crudeliter ab immundo ſpiritu diſcerperetur, volens quidam clericus honeſtus illũ probare,ſaccellũ ſpinarum Dominicæ coronæ de tabula aurea, ea neſciente,tollẽs,& manu clauſa ſuper caput obſeſſæ tenẽs,maximos ei clamores excitauit. Cui cùm dicerent circũ ſtantes, causã furoris eius ignorãtes,quid clamas diabole,quid habes? reſpondit; Hoc quod fuit in capite altiſsimi, caput meũ deprimit & pũgit, & dicitis mihi quid clamas? Et ædificati ſunt valdè circũſtantes,maximè ſorores, duplicis rei habẽtes verũ experimentũ,videlicet quod ſpinę eſsẽt verę,& quod fœmina veraciter obſeſſa eſſet à dęmone. Quod ſi minus hæc duo tibi ſufficiunt exempla, recordare illorum trium dæmoniorum in capitulo primo,ſecundo,atque tertio diſtinctionis tertiæ.

CAPVT XV.

APOLLONIVS.

Dæmones an sint in ipsis obsessis, an extra.

ETsi de his mihi satisfactum sit, est tamẽ adhuc quod me mouet. Quidam asserunt, dæmones non esse in hominibus, sed extra, eò quod castrũ, nõ intus, sed extra dicatur obsideri. Alij contrariũ sentiunt, innitẽtes verbis Saluatoris dicentis; Exi ab eo spiritus immunde. *Mar 5.9.* CAESARIVS: Impropriè dicitur exire, nisi quod intus est; vtriq; tamen verum dicunt secundum aliquid, scilicet quod in homine possit esse, & non esse. Non potest esse diabolus in anima humana, secundum quod Gennadius in distinctione ecclesiasticorum dogmatum definit, dicens: Dæmonem per energicam, id est, operationem non credimus substãtialiter illabi animæ, sed applicatione & oppressione vniri. *Lib. de eccles. dogma. ca. 82.* Illabi autẽ menti, illi soli possibile est qui creauit, qui natura subsistens incorporeus, capabilis est suæ facturę. Mentẽ hominis iuxta substantiã, nihil implere potest nisi creatrix Trinitas. APOL. Quid ergo est ꝙ diabolus cor hominis dicitur intrare, tẽtare vel immittere? CAES. Nõ aliter intrat, vel implet, vel immittit, nisi quod animã decipiendo in affectũ malitiæ trahit. Et hæc est differentia inter aduentum Spiritus sancti & spiritus maligni, quod ille propriè dicitur illabi, iste immitti. Spiritus S. existens intus in anima peccatrice per essentiam, & potentiam, & sapientiam, quasi de prope illabitur per gratiã. Spiritus verò malignus, cùm extra sit, vt dictũ est, per substantiã, mala suggerendo, & vitijs mentem afficiendo, quasi sagittam, suam immittit malitiam. Vnde habes: Immissiones per angelos malos. *Psal. 77.* Hinc est quod homo post aduentum

Spiri-

Spiritus sancti plus & fortius potest diligere bonum, quàm ante dilexit malum, quasi de remoto immissum. Cùm diabolus dicitur esse in homine, non intelligendum est de anima, sed de corpore, quia in concauitatibus eius, & in visceribus vbi stercora continentur, & ipse esse potest. APOLLONIVS: Satis expeditus sum de quęstione hac, sed quęro, si adhuc aliquæ vię sint alię, quibus dæmones hominibus soleāt nocere? CAESARIVS: Habent dæmones mille nocendi artes, ex quibus quatuor tibi pandā. Quibusdam nocent falsa promittendo, alijs nocent per suos ministros in fide subruendo, nonnullis nocent in corpore eos lædendo, alijs quod periculosius est, in peccatis occidendo. Ista omnia iusto Dei fiunt iudicio, & de singulis tibi subiungam exempla.

Quibus modis dæmones hominibus noceāt.

CAPVT XVI.

IN Campo domo ordinis Cisterciensis, quæ sita est in episcopatu Coloniensi, sicut audiui à quodam sacerdote ordinis nostri homine veridico, quem res non latuit, conuersus quidam fuit, qui à monachis, cum quibus loquebatur, in tantum litteras didicerat, vt textū legere sciret. Huiusmodi occasione illectus & deceptus, libellos sibi ad hoc idoneos occultè fecit conscribi, cœpitque in vitio proprietatis delectari. Cumq; huiusmodi studiū eidem conuerso ad hoc nimis conuerso prohiberetur, amore discendi apostasiam incurrit, modicūm tamen propter ætatem profecit. Deinde ad monasterium pœnitentia ductus rediens, & hoc vsq; tertiò actitans, nunc ad scholas seculares exeundo, nunc reuertēdo, diabolo copiosā

Promissione falsa nocet.

in se præbuit materiam decipiendi. Visibiliter enim illi apparens in specie angeli, ait: Disce fortiter, quia futurum est, & à Deo diffinitum, vt Halberstadensis fias episcopus. Stultus ille diaboli dolos non obseruans, sperabat in se antiqua renouanda fore miracula. Quid plura? Die quadam seductor conuerso se ingerens, clara voce, & hilari facie, dicebat: Hodie episcopus Halberstadensis defunctus est, Festina venire ad ciuitatem, cui à Deo antistes destinatus es: ipsius enim consilium mutari non potest. Statim miser de monasterio silenter exiens, nocte eadem in domo cuiusdam honesti sacerdotis iuxta opidum Xantense hospitatus est. Vt autem gloriosè ad sedem suam veniret, nocte ante lucem surgens, equum hospitis valde bonum strauit, cappam eiusdem induit, ascendit, & abijt. Manê familia domus, damno cognito, apostatam insequens apprehendit, à qua ad iudicium seculare cum furto tractus, & per sententiam damnatus, non cathedram vt episcopus, sed sicut fur patibulum ascendit. Vides ad quem finem promissio diaboli tendat? Alium conuersum, & si non tam manifestè, non minus tamen periculosè decepit.

CAPVT XVII.

Augurio deceptus.

NArrauit nobis anno pterito beatæ memoriæ Theobaldus Abbas Eberbacēsis, quod quidam conuersus, cùm nescio quò tenderet, & auem, quæ cuculus dicitur, à voce nomen habens, crebrius cantantem audiret, vices interruptionis enumerauit, & viginti duas inueniens, easque quasi pro omine accipiens, pro annis totidem vices easdem sibi computauit. Eia, inquit, certè viginti duobus annis adhuc

huc viuam, vt quid tanto tempore mortificem me in ordine? Redibo ad seculum,& seculo deditus, viginti annis fruar delitijs eius, duobus annis, qui supersunt, pœnitebo. Haud dubium, quin diabolus, qui supradictum conuersum, vt piscopus fieret, ad credēdum induxerat aperto sermone,& huic suaserit, vt tali augurio fidē adhiberet, occulta suggestione. Sed Dominus, qui auguriū odit, aliter, quàm ille ordinauerat, disposuit: nā duos quos pœnitētię deputauerat annos, eū in sæculo viuere permisit,& āños 20. delitijs ordinatos, iusto suo iudicio subtraxit. Ecce tales sunt promissiones diabolicæ. Quod autem nōnullos, imò plurimos, per ministros suos in fide subuertat, sequentia declarabunt.

CAPVT XVIII.

Hæretici à diabolo missi, per falsa miracula decipiunt populum.

DVO homines, non mente, sed habitu simplices, non oues, sed lupi rapaces, Bizuntium venerunt, summam simulantes religiositatem: erant autem pallidi & macilenti, nudis pedibus incedentes,& quotidie ieiunantes, matutinis solēnibus Ecclesiæ maioris, nulla nocte defuerunt, nec aliquid ab aliquo præter victum tenuem receperunt. Cumque tali hypocrisi totius populi in se prouocassent affectum, tunc primùm cœperūt latens virus euomere, & nouas atq; inauditas hæreses rudibus prædicare. Vt autem eorum doctrinæ populus crederet, farinam in pauimento cribrari iusserunt, & sine vestigij impressione, super illam ambulauerunt. Similiter super aquas gradientes, non poterant mergi; tuguria etiam super se facientes incēdi, postquam in cinerem sunt redacta, egressi sunt illæsi. Post hæc dixerunt turbis: Si non creditis verbis nostris, credite

miraculis. Audiens talia Episcopus & clerus, turbati sunt valdè, & cùm eis resistere vellent, hæreticos & deceptores diaboliq́ue ministros illos affirmantes, vix euaserunt, vt non à populo lapidarentur. Erat idem episcopus vir bonus & literatus, atque de nostra prouincia natus: bene illum nouit senex monachus noster, qui mihi ista retulit, & qui eodem tempore in eadem ciuitate fuit. Videns episcopus nihil se verbis proficere, & per ministros diaboli sibi commissum populum in fide subuerti, clericum quendā bene sibi notū, & in necromantia peritissimum ad se vocans ait: Sic & sic per tales actum est in ciuitate mea; rogo te vt inuestiges à diabolo per artem tuam, qui sint, vnde veniant, vel qua virtute tanta ac tam stupenda operentur miracula: impossibile est enim, vt signa faciant virtute diuina, quorum doctrina Deo nimis est contraria. Dicente clerico: Domine diu est quod arti huic renunciaui; respondit episcopus: Bene cernis quantum coarcter, vel oportebit me doctrinæ illorū consentire, vel à populo lapidari: Iniungo ergo tibi in remissionem omnium peccatorum tuorū, vt mihi in hac parte acquiescas. Obediens clericus episcopo, diabolū vocauit, causam suæ vocationis sciscitanti respondit: Pœnitet me recessisse à te, & quia de cætero magis obsequiosus tibi esse desidero, quàm fuerim, rogo vt dicas mihi, qui sint homines isti, quæ doctrinæ eorum, vel qua virtute tāta operentur mirabilia. Respondit diabolus; Mei sunt, & à me missi, & quæ in ore illorum posui, illa prædicant. Respō dit clericus: Quid est quod lædi non possunt, nec in aquis mergi, neque igne comburi? Re-

spondit

ſpondit iterum dæmon:Chirographa mea, in quibus homagia, mihi ab eis facta ſunt cõſcripta, ſub aſcellis ſuis inter pellem & carnem cõſuta conſeruant, quorũ beneficio talia operantur, nec ab aliquo lædi poterunt. Tunc cleric⁹: Quid ſi ab eis tollerẽtur? Reſpõdit dęmon; Tũc infirmi eſsẽt ſicut cæteri homines. Audiẽs iſta clericus, regraciabatur dæmoni dicẽs; Modò recede, & cùm vocatus fueris à me iterũ venias. Reuerſus ad epiſcopum, hæc ei per ordinẽ recitauit. Qui magno repletus gaudio, totius ciuitatis populum in locum ad hoc idoneum conuocauit, dicens: Ego paſtor veſter ſum, vos oues; ſi homines iſti, vt dicitis, doctrinam ſuam ſignis confirma[illegible], volo illos vobiſcum imitari. Sin autem, dignum eſt vt illis punitis, vos ad fidem patrum veſtrorum mecum pœnitentes reuertamini. Reſpondit populus: Nos plurima ab eis vidimus ſigna. Quibus epiſcopus; Sed ego illa nõ vidi. Quid multa? placuit populo conſilium, vocati ſunt hæretici, affuit epiſcopus, accẽſus eſt focus in medio ciuitatis: prius tamen quàm intrarent, ad epiſcopum ſecretò vocati ſunt. Quibus ipſe ait; Volo videre ſi aliqua circa vos habeatis maleficia. Quo audito, mox expoliantes ſe, cum magna ſecuritate dixerunt, quærite diligenter, tam in corporibus, quàm inveſtimentis noſtris. Milites verò, ſicut ab epiſcopo fuerant præmoniti, brachia quoque illorum leuantes, & ſub aſcellis cicatrices obductas notantes, cultellis illas ruperũt, chartulas inſutas inde extrahẽtes. Quibus acceptis, epiſcopus cum hæreticis ad populum exiens, facto ſilentio clamauit validè. Modò prophetæ veſtri ingrediãtur ignem, & ſi læſi non fuerint,

credam eis. Miseris trepidantibus, & dicẽtibus, non possumus modò intrare, episcopo recitante, malitia eorum detecta est populo, & ostensa chyrographa. Tunc vniuersi furentes, diaboli ministros, cum diabolo in ignibus æternis cruciandos, in ignem præparatum proiecerũt. Sicq́, per Dei gratiam, & episcopi industriam, hæresis inualescẽs est extincta, & plebs seducta atq; corrupta, per pœnitentiam mundata.

CAPVT XIX.

Heretici Coloniæ exusti.

CIrca illa tempora, sub archiepiscopo Reynaldo, Coloniæ plures sunt hæretici comprehensi, qui à literatis viris examinati & victi, per iudicium seculare damnati sunt. Data sententia cùm ducendi essent ad ignem, vnus illorum Arnoldus nomine, quem cæteri magistrum suum fatebantur, sicut narrauerunt qui interfuerunt, panem & peluim cum aqua sibi dari petiuit. Quibusdam volentibus vt hoc fieret, viri prudentes dissuaserũt dicentes: Aliquid hîc fieri posset opere diabolico, quod infirmis esset in scandalum & in ruinam. APOLLONIVS: Miror quid de pane, & de aqua facere voluerit. CAESARIVS: Sicut conijcio ex verbis cuiusdam alterius hæretici, qui ante hoc triennium à Rege Hispaniæ comprehensus est & combustus, sacrilegam ex eis facere volebat communionem, vt suis fieret viaticum ad æternam damnationem. Nam quidam Abbas Hispanus ordinis nostri per nos transiens, qui cum episcopo, & ecclesiarum prælatis, eiusdem hæretici errores damnauit, eum dixisse referebat, quod quilibet in mensa sua, & de pane suo quo vesceretur, conficere posset corpus

pus

pus CHRISTI. Erat autem idem maledictus faber ferrarius. APOLLONIVS: Quid ergo actum est de hæreticis Coloniensibus? CAESARIVS: Ducti sunt extra ciuitatem, & iuxta cœmiterium Iudæorum simul in ignem missi. Qui cùm fortiter arderent, multis videntibus & audientibus, Arnoldus semiustis discipulorum capitibus manum imponens, ait: Constantes estote in fide vestra, quia hodie eritis cum Laurentio; cùm tamen nimis discordarent à fide Laurentij. Cùm esset inter eos virgo quædam speciosa, sed hæretica, & quorundam compassione ab igne subtracta, promittẽtium, vel quia eã viro traderẽt, vel si hoc magis placeret, in monasterio virginũ locarẽt, cũ verbo ten⁹ consensisset, iã extinctis hæreticis, tenentib⁹ se dixit: Dicite mihi, vbi iacet seductor ille? Cũq; ei demõstrassent magistrũ Arnoldũ, ex manibus illorũ elapsa, facie veste tecta, super extincti corpus ruit, & cũ illo in infernũ perpetuò arsura descendit.

CAPVT XX.

Vvaldensium hæresis Metis spargitur.

Paucis annis elapsis, sub episcopo Bertramo, viro valdè literato, orta est hæresis Vvaldosiana in ciuitate Metẽsi hoc modo: Cùm idẽ ãtistes in festiuitate quadã populo in ecclesia prædicasset, duos homines ministros diaboli in turba stare cõspiciens, ait: Video inter vos duos nuntios diaboli; ecce illi sunt, digito eos ostendẽs, qui me præsente in Monte Pessulano propter hæreses dãnati sunt & eiecti. Qui episcopo durius responderũt, habẽtes in comitatu suo scholarem, qui more canino contra eum latrabat, iniurijs eum lacessens. Egressi verò de ecclesia, multitudinem populi

puli circa se congregantes, errores suos illis prædicauerunt. Quibus cùm quidã ex clericis dicerent; Vos domini, nonne Apostolus dicit: Quomodo prædicabunt nisi mittantur? Volumus scire quis vos miserit huc prædicare: responderunt illi; Spiritus: non enim poterat illis episcopus vim inferre propter quosdam potentes ciuitatis, qui eos in odium episcopi fouebant, eò quod quendam vsurarium defunctũ ipsorum cognatum de atrio ecclesiæ eiecisset. Reuera missi fuerant à spiritu erroris, per quorum ora hæreses Vvaldosianæ, ab vno eorum sic dictæ, in eadẽ ciuitate sunt seminatæ, & necdum prorsus extinctæ. APOLLONIVS: Heu quod tot hodie hæreses sunt in ecclesia. CAESARIVS: Hoc furor & malitia diaboli effecit.

Roma. 10.

CAPVT XXI.

De Albigensibus hæreticis tempore Innocentij III.

TEmporibus Innocentij Papæ prædecessoris huius, qui nunc papatum tenet Honorij, durante adhuc schismate, quod erat inter Philippum & Ottonem reges Romanorũ, Diaboli inuidia hæreses Albiensium cœperũt pullulare, vel vt verius dicam, maturescere. Cuius vires erant tam validæ, vt omne triticũ fidei gentis illius, versum videretur in lolium erroris. Missi sunt Abbates nostri ordinis cum quibusdam Episcopis, qui zizania rastro catholicæ prædicationis eradicarent: sed obsistente homine inimico, qui illa seminauerat, modicũ ibi profecerunt. APOLLONIVS: Quis fuit error illorum? CAESARIVS: Quædam hæresiarchæ eorum collegerant puncta ex dogmate Manichæi, quædam ex erroribus, quæ in Periarchon scripsisse fertur Origenes, plurima etiam,

tiam, quæ de ſuo corde finxerant adijcientes: Duo credunt cum Manichæo principia, Deum bonum & Deum malum, id eſt, diabolũ, quem dicunt omnia creare corpora, ſicut Deum bonum omnes animas. APOLLONIVS: Moyſes & corpora & animas confirmat Deum creaſſe dicens: Formauit Deus hominem, id eſt, corp', de limo terræ, & inſpirauit in faciem eius ſpiraculum vitæ, id eſt, animam. CAESARIVS: Si Moyſen & prophetas reciperent, hæretici nõ eſſent. Corporum reſurrectionẽ negant; quicquid beneficij mortuis à viuis impenditur irrident; ire ad eccleſias, vel in eis orare, nihil dicunt prodeſſe. In his deteriores ſunt Iudæis & paganis, quia illa credunt. Baptiſmum abiecerunt: ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti blaſphemant. APOLLONIVS: Vt quid tantas à fidelibus perſecutiones ſuſtinẽt, ſi nihil ex hoc in futuro retributionis expectant? CAESARIVS: Gloriam ſpiritus dicunt ſe expectare. Quidam ſupradictorum Abbatum monachus, cernens quendam militem in equo ſedentem, loqui cum aratore ſuo, hæreticum illum æſtimans, ſicut fuit, propius accedens ait, Dicite mihi probe vir, cuius eſt ager iſte? reſpondente illo meus eſt, ſubiecit: Et quid de fructu illius facitis? Ego, inquit, & familia mea de eo viuimus, aliquid etiam erogo pauperibus. Dicente monacho, quid boni ſperatis de eleemoſyna illa? reſpondit miles hoc verbum; Vt ſpiritus meus glorioſè pergat poſt mortem. Tunc monachus: quò perget? Ait miles, ſecundum meritum ſuum: Si bene vixit, & hoc apud Deũ meruit, exiens de corpore meo, intrabit corpus alicuius futuri principis, ſiue regis

Geneſ. 2.

regis, siue alterius cuiuslibet illustris personæ, in quo delicíetur. Si autem malè, corpus intrabit miseri pauperisque, in quo tribuletur. Credidit stult⁹, sicut & cæteri Albienses, quod anima secundũ meritum per diuersa transeat corpora, etiam animalium, atque serpentium. APOLLONIVS: Fœda hæresis. CAESARIVS: In tãtum Albiensium error inualuit, vt breui interuallo temporis, infecerit vsque ad mille ciuitates, &, si nõ fuisset gladijs fidelium repressus, puto quod totam Europã corrupisset. Añó Domini millesimo ducentesimo decimo prædicata est contra Albienses in tota Alemania & Francia crux, & ascenderunt contra eos año sequenti de Alemania Lupoldus Dux Austriæ, Adolphus comes de Mõte, Vvilhelmus comes Iuliacensis, & alij multi diuersæ conditionis atq; dignitatis. Simile actũ est in Francia, Normania, atq; Pictauia. Horũ omniũ prædicator & caput erat Arnoldus Abbas Cisterciẽsis, postea archiepiscopus Narbonensis. Venientes ad ciuitatẽ magnã, quę Biders vocatur, in qua plus quã centũ milia hominũ fuisse dicebãtur, obsederũt illã. In quorum aspectu hæretici super volumen sacri euangelij mingentes, de muro illud contra Christianos proiecerunt, & sagittis post illud missis clamauerunt: Ecce lex vestra miseri. Christus verò euangelij sator iniuriam sibi illatã non reliquit inultam. Nam quidam satellites zelo fidei accensi, leonibus similes, exemplo illorum, de quibus legitur in libro Machabęorum, scalis appositis, muros intrepidè ascenderunt; Hæreticisque diuinitus territis & declinantibus, sequentibus portas aperientes, ciuitatem obtinuerunt.

1. Mach. 2. &c.

Cognos-

Cognoſcentes ex confeſsionibus illorum catholicos cum hæreticis eſſe permixtos, dixerunt Abbati: Quid faciemus domine? Non poſſumus diſcernere inter bonos viros & malos. Timens tam Abbas, quàm reliqui, ne tantum timore mortis ſe catholicos ſimularēt, & poſt illorum abſceſſum iterum ad perfidiam redirent, fertur dixiſſe: Cedite eos; nouit enim Dominus, qui ſunt eius. Sicque innumerabiles occiſi ſunt in ciuitate illa. Aliam itidem ciuitatem magnam à re Pulchram vallem vocatam, quæ ſita eſt iuxta Toloſam, virtute diuina obtinuerunt. In qua populo examinato, cùm omnes promitterent ſe velle redire ad fidem, quadringenti quinquaginta in ſua pertinacia indurati à diabolo permanſerunt, ex quibus quadringenti combuſti ſunt in igne, cæteri patibulis appenſi. Idem actum eſt in cæteris ciuitatibus, atque caſtellis, miſeris ſe vltro morti ingerentibus. Toloſani verò arctati, omnem promiſerūt ſatisfactionem, ſed vt poſtea patuit, in dolo. Nam perfidus comes Sancti Egidij, princeps & caput omnium hæreticorum, omnibus ſibi in conſilio Lateranenſi abiudicatis, feudis videlicet, & allodijs, ciuitatibus, & caſtris, & ex maxima parte eiſdem à comite Simone de Forti monte, viro catholico, iure belli occupatis, in Toloſam ſe tranſtulit, de quā vſq; hodie fideles vexare & impugnare nō ceſſat. Et ſicut hoc anno Dominus Conradus epiſcopus Portuenſis & Cardinalis contra Albienſes miſſus legatus ſcripſit capitulo Ciſtercienſi, quidam ex potentibus Toloſanæ ciuitatis quiddam tam horrendū, in odium Chriſti, & ad confuſionem

2. Tim. 2.

noſtræ

nostræ fidei egit, vt etiam ipsos Christi inimicos mouere meritò debeat. Iuxta altare maioris ecclesiæ, ventrem suum purgauit, & palla altaris ipsas immunditias detersit. Cæteri verò furori furorem adijcientes, scortum super sacrum altare posuerunt, in as[illegible]u crucifixi eo ibi abutentes. Postea ipsam sacram imaginem detrahentes, brachia ei præsciderunt, multo militibus Herodis deteriores, qui mortuo, ne eius crura frangerent, pepercerunt. APOLLONIVS: Quis non stupeat ad tantam patientiam Dei? CAESARIVS: Altissimus enim est patiens redditor, qui Damiatanos post victoriam, eò quod crucifixi collo fune alligato per plateas illum traxerint, in collo, & in gutture tam mirabiliter puniuit, puto quia has blasphemias minimè dissimulabit. Albienses antequam veniret contra eos exercitus Domini, vt supradictum est, Miralimomelinũ regem de Marroch in auxilium sibi inuitauerant, qui de Africa in Hispanias cum tam incredibili multitudine venit, vt totam Europam se obtinere posse speraret. Mandauit etiam Innocentio Papæ, quia equos suos in porticu ecclesiæ beati Petri vellet stabulare, & super illam vexillum suum figere: quod ex parte impletum est, etsi secus quàm ipse cogitasset. Et quia deus frangit omne superbum, eodem tempore, scilicet anno gratiæ millesimo ducentesimo duodecimo, decimoseptimo kal. Augusti, de exercitu eius sexaginta milia pugnatorum ceciderunt, ipse verò se in Siciliã transferens, ex dolore mortuus est. Cuius vexillum principale in bello captũ, Innocentio est transmissum, & in ecclesia prædicta, ad Christi gloriam erectum. Hæc de

Eccli.5.

Albien-

Albiensibus dicta sint. APOLLONIVS: Si fuissent inter homines istos viri literati, fortè non tantum errassent. CAESARIVS: Literati cùm errare incipiunt, etiam illiteratis, instinctu diabolico, plus & grauius desipiunt.

CAPVT XXII.

EOdem tempore, quo manifestatæ sunt hæreses Albiensium in Parisiensi ciuitate, in qua fons est totius scientiæ, & puteus diuinarum scripturarum, quibusdam viris literatis persuasio diabolica peruersum instillauit intellectum, quorum nomina sunt hæc, magister Vvilhelmus Pictauiensis Subdiaconus, qui legerat Parisijs de artibus, & tribus annis studuerat in Theologia, Bernardus Subdiaconus, Vvilhelmus Aurifex propheta eorum, Stephanus Sacerdos de veteri Curbuelo, Stephanus de Cella, Ioannes sacerdos de Vncinis: Isti omnes in Theologia studuerant, excepto Bernardo, Dudo specialis clericus magistri Emelrici sacerdotis, qui fere decem annis in Theologia studuerat, Elmandus acolytus, & Odo Diaconus, magister Garinus, qui conuentauerat Parisijs de artib⁹, & hic sacerdos audierat theologiam à magistro Stephano Archiepiscopo Cantuariense, Vlricus sacerdos de * Lucri, qui sexagenarius studuerat in theologia tempore multo, Petrus de sancto Clodoualdo sacerdos & sexagenarius, qui etiam audierat theologiã, Stephan⁹ Diaconus de veteri Curbuelo. Isti instinctu diaboli hæreses multas & maximas excogitauerãt, & iam in plurimis locis disseminauerant. APOLLO. Qui fuerunt capitula, in quibus viri scientia & ætate tam magni, errare

* al. Lueri.

rare potuerunt? CAESARIVS: Dicebant non aliter esse corpus Christi in pane altaris, quàm in alio pane, & in qualibet re; sicque Deum locutum fuisse in Ouidio, sicut in Augustino: Negabant resurrectionem corporum, dicentes nihil esse paradisum, neque infernum, sed qui haberet cognitionem Dei in se, quam ipsi habebant, haberet in se paradisum: qui verò mortale peccatum, haberet infernum in se sicut denté putridum in ore. Altaria Sanctis statui, & sacras imagines thurificari, idolatriam esse dicebant; eos qui ossa martyrum deosculabantur subsannabant. Maximam etiam blasphemiam ausi sunt dicere in Spiritum sanctum, à quo omnis munditia est & sanctitas: Si aliquis est in Spiritu sancto aiebant, & faciat fornicationem, aut aliqua alia pollutione polluatur, non est ei peccatum, quia ille Spiritus, qui est Deus, omninò separatus à carne, non potest peccare, & homo qui nihil est, non potest peccare, quàm diu ille spiritus, qui est Deus, est in eo. Ille operatur omnia in omnibus. Vnde concedebant, quod vnusquisq; eorum esset Christus & Spiritus sanct⁹. Impletumque est in eis quod dicitur in euágelio: Surgent pseudochristi & pseudoprophetæ, & cætera. Habebant etiam miserrimi illi argumenta sua nullius prorsus valoris, quibus suos errores confirmare nitebantur. Quorum perfidia hoc ordine detecta est. Prædictus Vvilhelmus Aurifaber venit ad magistrum Rudolphum de Namuntico, dicens se esse missum à Domino, & hos infidelitatis articulos ei proposuit: Pater sub quibusdam formis operatus est in veteri testamento, scilicet legalibus, & Filius similiter sub quibusdá formis, vt in sacra-

Vide lector lacunas, ex quibus nostri temporis haeretici suas hause runt hereses.

1. Cor. 12.

Matth. 24.

al. Naumutico.

mento altaris,& baptismi,& alijs. Sicut cecide runt formæ legales in primo Christi aduentu, ita nunc cadent omnes formæ,quibus Filius operatus est,& cessabunt sacramenta,quia persona Spiritus sancti clarè manifestabit se in quib⁹ incarnabitur,& principaliter per septem viros loquetur, quorum vnus ipse Vvilhelmus erat. Ipse prophetabat quod infra quinque annos istæ quatuor plagæ euenire deberent. Prima super populum,qui fame consumetur;secunda erit gladius, quo se principes interficient; tertia in qua terra aperietur, & deglutiet Burgenses; in quarta descendet ignis super prælatos ecclesiæ,qui sunt membra Antichristi. Dicebat enim quia Papa esset Antichrist⁹,& Roma Babylō. Et ipse sedet in mōte Oliueti,id est,in pinguedine potestatis. Iā tredecim elapsi sunt anni,& nihil horū cōtigit quæ pseudo ille propheta futura infra quinquenniū prędixerat. Et vt fauorē sibi captaret Philippi regis Frāciç,etiā hoc adiecit; Regi Francorū subijciētur omnia regna,& filio eius,qui erit in tēpore Spirit⁹ sancti, & nō morietur, & dabūtur duodecim panes regi Frāco rū,id est,scientia scripturarū & potestas. His auditis,magister Rudolphus interrogauit, si aliquos haberet socios, quibus ista fuissēt reuelata. Qui cùm respōdisset;habeo multos,supradictos viros nominans, perpendens vir prudens imminens periculum ecclesię,& se solū ad inuestigandū eorum nequitiam, eosque conuincendos non posse sufficere,ex quadam simulatione dicebat, sibi esse reuelatum à Spiritu sancto de quodam sacerdote, qui cum eo prædicare deberet sectam eorum. Et vt famam suam seruaret illæsā, nunciauit hæc omnia Abbati san-

cti Victoris, & magistro Ruperto, & fratri Thomæ, cum quibus adijt episcopum Parisiensem, & tres magistros legentes de Theologia, videlicet Decanum Saleburgiensem, & magistrum Rupertum de Koren, & magistrum Stephanum, omnia hæc eis insinuantes. Qui territi valdè, iniunxerunt prædicto Rudolpho in remissionem peccatorum suorum, & alteri sacerdoti, vt se fingerent esse de illorum consortio, donec scientias omnium audiuissent, & pleniùs omnes articulos incredulitatis eorũ explorassét. Magister verò Rudolphus & sacerdos socius eius in executione huius laboris cum ipsis hæreticis circuierunt episcopatum Parisiensem, Lingonensem, Trecensem, & Archiepiscopatum Senonensem in tribus mensibus, & quàm plurimos de eorum secta inuenerunt. Vt itaque ipsi hæretici plenè de ipso magistro Rudolpho confiderent, quandoque vultu eleuato se spiritu in cælum raptum simulabat, & postea aliqua se vidisse dicebat, quæ in conuenticulis eorum narrabat, & publicè eorum fidem de die in diem se prædicaturum spopondit. Tandem reuersi ad episcopum, visa & audita enarrauerunt, quo audito episcopus prædictus per prouinciam pro eis misit, eò quod non essent in ciuitate, excepto vno Bernardo. Qui cùm essent in custodia episcopi, congregati sunt ad eorum examinationem vicini episcopi & magistri theologi, ꝓposita sunt eis supradicta capitula, quæ quidã ex eis in præsentia omniũ attestabantur, quidã verò cùm resilire vellent, & se conuinci viderent, cũ cæteris stabãt in eadẽ pertinacia, nec negabãt. Tanta audita peruersitate, cõsilio episcopo-

episcoporũ & theologorũ ducti sunt in cãpũ, & coram vniuerso clero & populo degradati, & in aduentu regis, qui tunc præsens non erat, exusti. Qui mente obstinata, nullum ad interrogata dabant responsum, in quibus in ipso mortis articulo nullum perpendi poterat pœnitẽtiæ indicium. Cũ ducerentur ad tormenta, tãta exorta est aêris inclementia, vt nemo dubitaret quin ab eis aër fuisset concitatus, à quibus tantus error morientibus fuerat persuasus. In ipsa nocte is, qui inter eos potior habebatur, ad ostiũ cuiusdam inclusæ pulsans, serò suum errorem confessus est, asserens se magnum hospitem esse in inferno, & æternis incendijs deputatum. Quatuor ex eis fuerant examinati, sed non sunt cõbusti, videlicet magister Garinus, Vlricus sacerdos, Stephanus diaconus, qui perpetuo reclusi sunt carcere. Petrus verò antequam caperetur, prę timore monachus effectus est. magister Almenicus, qui prædictæ prauitatis magister erat, eiectus est de cœmiterio, & in campo sepultus. Eodem tempore præceptum est Parisijs, ne quis infra triẽnium legeret libros naturales. Libri magistri Dauid, & libri gallici de theologia, perpetuò damnati sunt & exusti. Sicque per Dei gratiam hæresis exorta excisa est.

CAPVT XXIII.

VIx sunt duo anni elapsi, quod quidam diabolo plenus apud Trecas se esse Spiritum sanctum publicè prædicabat, cuius insaniam populi non sufferentes, in crate posuerunt, & copioso igne circũposito in carbonem redegerũt. APOLLONIVS: Puto vitã illorum multum execrabilem esse, quorum tam

fœda eſt doctrina. CAESARIVS: Vt amplius deteſteris hæreticorum ſectas, vnum tibi de illorum vita ſubiungam exemplum.

CAPVT XXIIII.

Hæreticorum vita fœda eſt.

TEmpore Frederici Imperatoris, cùm Lucius papa feciſſet Veronæ ciuitate Lombardiæ moram, multis tam eccleſiarum prælatis, quàm regni principibus ibidem congregatis, & eſſet ibi Godeſcalcus monachus noſter, tunc maioris eccleſiæ in Colonia canonicus, cum fratre ſuo Euerhardo canonico Sancti Gereonis, hoſpes illorum, penè ſingulis noctibus cum vxore & filia de domo propria egreſſus eſt. Quod cùm conſideraſſet Euerhardus, interrogauit neſcio quem illorum, quò irent, vel quid agerent? Cui cùm reſponſum eſſet, veni & vide, ſecutus eſt illos in domũ quandam ſubterraneam amplam ſatis, in quam multis ex vtroque ſexu congregatis, quidam hæreſiarcha ſermonem blaſphemijs plenum cunctis tacentibus fecit, per quem vitam & mores illorum inſtituit. Deinde extincta candela, vnuſquiſque ſibi proximam inuaſit, nullam habentes differentiam inter legitimam & ſolutam, inter viduam & virginem, inter dominam & ancillam, &, quod horribilius eſt, inter ſororem & filiam. Euerhardus verò hæc videns, vtpote iuuenis luxurioſus atque vanus, ſimulans ſe diſcipulum, hoſpitis ſui filiæ, vel alteri cuilibet puellæ in ſermone ſe coniunxit, cum qua extincta candela peccauit. Cumq; hæc actitaſſet penè annum dimidium, magiſter cunctis audientibus ait; Iuuenis iſte tam ſtudioſè frequẽtat auditorium noſtrum, citò habilis erit ad docendum

docendum alios. Hoc verbo audito, non amplius intrauit. Et, ſicut mihi retulit prædictus Godeſcalcus, cùm illum de hoc argueret, reſpondit; Sciatis frater me non frequentare conuenticula hæreticorum propter hæreſes, ſed propter puellas. Ecce talis eſt vita & lex hæreticorum. Nec mirum, quia non credunt reſurrectionem vel gehennam, ſiue pœnam malorum: impunè enim tranſire putant quęcunque agunt. APOLLONIVS: Audiui quod multi hæretici ſint in Longobardia. CAESARIVS: Hoc mirum non eſt, habent enim ſuos magiſtros in diuerſis ciuitatibus apertè legentes, & ſacram paginam peruersè exponentes.

CAPVT XXV.

EO tẽpore quo Otto rex profectus eſt Romã coronari in Imperatorem, & iſſent cum eo Ioannes epiſcopus Cameracenſis, Henricus Scholaſtic' Sancti Gereonis, magiſter Hermannus canonicus Bonnenſis ſimul ingreſsi ſunt cuiuſdam hæreſiarchæ ſcholas. Locũ quem tunc legebat is erat; Iam iudicium mundi venit: iam princeps mundi huius eijcietur foras. *Ioan. 12.* Quem locum ita gloſſauit: Ecce Chriſtus diabolum principem huius mundi vocauit, quia hunc mundũ creauit. Cum quo prædictus Hermannus ſatis durè diſputauit, &, ſicut mihi retulit, quod Deus creaſſet omnia viſibilia & inuiſibilia, corporalia & ſpiritualia, non ſolùm ex ſcripturis, ſed ex ratione monſtrauit. Hæc dicta ſint de hæreticis, qui membra ſunt diaboli, hoc enim noueris, quod multò intentius ſuam diabolus malitiã exerceat in hæreticis, quàm in energumenis.

APOLLONIVS: Possunt energumeni, id est, obsessi à diabolo, habere charitatem? CAESARIVS: Etiam, sicut superius dictum est, non in animabus, sed in corporibus est.

CAPVT XXVI.

Per imprecationem irati parentis filia obsidetur à diabolo.

MVlier quędam in Briseke satis crudeliter hoc anno vexabatur. Hanc diabolus cùm esset quinquēnis hoc ordine intrauit. Die quadam cùm lac manducaret, pater eius iratus dixit; Diabolū comedas in ventrem tuum. Mox puellula sensit eius ingressum, & vsque ad maturam ætatem ab illo vexata est. Hoc anno primùm meritis Apostolorum Petri & Pauli, quorum limina visitauit, liberata est; quis dicere audeat, quinque annorum infantulam baptizatam non habere charitatem? De qua idem dæmon dicebat: Me egresso, nunquam aliud post hanc vitam sentiet purgatorium. Obsessi peccata sua confitentur, orant, & communicant. Quod diabolus quosdam Dei permissione in corporibus suis lædat, quibusdam tibi ostendam exemplis.

CAPVT XXVII.

Diabolum inuocans, ab eodem rapitur.

THeodericus Susatiensis conuersus noster, sicut ab eius ore audiui, cùm esset iuuenis, puellam quandam in ciuitate Lubec: alter quidam iuuenis ei procabatur, secundum quod illi promiserat, fœmina consentiente, cùm Theodericus se eius concubitu vti sperasset, socius ei illudens, accesit illam. Quo cognito, iratus dixit; Diabolus qui me huc adduxit, poterit me etiam hinc reducere. Mox inuitatus affuit, hominem rapuit, & in aëra

leuauit,

leuauit, & vltra ciuitatem transferēs, iuxta ripam cuiusdam lacus incommodè satis deposuit. Ad quem sic ait; Si non quocunque modo te signasses, modò occidissem te: tenuiter enim, & imperfectè in ipso raptu, signum sibi crucis impresserat. Dimissus à dæmone, tam grauiter cecidit, vt in terra sine sensu iacēs sanguinem vomeret. Tandem aliquantulum virium resumens, manibus pedibusq; reptando, ad aquam venit, faciem lauit, atq; ex ea bibens, cum multo labore ad hospitium suum peruenit. Ingressus domum mox vt lumen aspexit, secundò in terram ruit, vocatus est sacerdos, qui initium euangelij sancti Ioannis super eum legit, alijsque orationibus contra impetus diaboli illum muniuit. Postea per annum integrum, ita corpus eius totum erat tremulum, vt scyphum manu tenere non posset ad bibendum. Ecclesiam sancti Nicolai, omniaque ciuitatis ædificia, luna splendēte, cùm à diabolo portaretur, & portando comprimeretur, se vidisse testatur. Simile penè habes supra distinct. iij. cap. xj. de Henrico ciue Susatiense, quem diabolus noctu in foro rapuit, & vltra monasterium sancti Patrocli translatum in pasculo deposuit. Tam mala, & tam venenata est dæmonum natura, vt solo illorum intuitu sæpe homines corrumpantur.

CAPVT XXVIII.

Dæmonis solo aspectu lædi homines.

ALbero cōuersus noster cū nouitius esset, & nocte quadā cum alio conuerso propter timores nocturnos in curia vigilaret, ante signa matutinalia ambitum claustri circumiens, quasi vmbram humanam eminus iuxta lauatorium conspexit: Aestimans quia

frater Fredericus esset monachus noster, accessit propius, volens ei innuere, vt iret dormitum, & quia nouerat eum non esse sanæ mentis, pedem retraxit, ab illo lędi timens. Dum sic staret, vmbra in oculis eius vsque ad tabulatum domus creuit. Mox signis sonantibus in dormitorio, pistrinum intrauit, & quia clibanus coquendis panibus præparatus erat, mox vt ignem, quem quasi per parietem vitreum intueri visus est, aspexit, infirmari cœpit. Statim exiens, & sub arbore se reclinans, penè octo diebus ab illa hora in tanta defectione fuit cordis & corporis, vt non posset manducare, neq; bibere, neq; dormire. APOLLONIVS: Vellem rationem scire, quare homo viso dæmone, mox igne conspecto extasim incurrat. CAESARIVS: Ignis lucis minister est, diabolus verò princeps & auctor tenebrarum; Lux & tenebræ sibi inuicem contraria sunt, sicut frigus & calor. Si egressus fueris de tenebris in radiū solis, vel econuerso, ex repentina mutatione visus tuus turbatur & deficit. Item si manum nimis frigidam igni adhibueris, siue de igne extractam aquæ gelidæ immerseris, contrarium elementum amplius te cruciabit. Quid ergo mirum, si ex visione diaboli, qui, vt dixi, autor est tenebrarum & ignis æterni, hominis natura turbatur & terretur, contrahitur & deficit, cùm ignem huius mundi viderit, qui omninò contrarius est igni gehennæ? Ille tenebrosus, iste luminosus, multum ab eo discordat tam in sensu, quàm in effectu. Viri tamen perfecti, vt supra dictum est, sæpè dæmones sine terrore, & sine sensus defectione vident. APOLLONIVS: Si visio diaboli tam periculosa, & tam

tam nociua est in forma subiecta, quis illum videre posset in sua natura? CAESARIVS: Oculus corporalis diabolum vt est, videre non potest. APOLLONIVS: Quare? CAESARIVS: Quia diabolus spiritus est, & spiritum, vt est opinio penè omnium magistrorum, non nisi spiritus videre valet. Vident eum animæ reproborum in inferno; & sicut summa beatitudo electorum est videre Deum, ita maxima dicitur esse pœna malis cernere diabolum. Vis audire quorundam periculum, illum in sua substantia videre volentium? APOLLONIVS: Volo & desidero, quia quanto plus horroris & malitiæ de illo audiero, tanto amplius peccare pertimesco. CAESARIVS: Audi ergo.

CAPVT XXIX.

Periculũ illorũ, qui desiderant diabolum videre.

ANte hos annos duodecim, VVilhelmus Abbas de sancta Agata diœcesis Leodiensis, quæ est domus ordinis Cisterciensis, dum tempore quodam iturus esse Eberbachũ, ad quam pertinet domus illa, venissetq; Coloniã, dixit monacho suo atq; conuerso Adolpho nomine; Opus est misericordiæ, vt videam obsessam illam, germanam scilicet talis conuersi nostri de Eberbacho, vt per nos eius ille statum cognoscat. Quod cùm illis placuisset, & domũ, in qua illa cum multis, & inter multos sedens erat, intrassent, cùm Abbas, nescio vnde eam interrogaret, & illa nihil omninò responderet, subiunxit; Vis aliquid mandare fratri tuo? Illa obmutescente, adiecit Abbas; Adiuro te per eũ quem hodie in Missa tractaui, vt respondeas mihi. Mox diabolo obediente, & per os fœminæ ad interrogata respondente, rogatus

eſt Abbas, tam à conuerſo, quàm à monacho, vt illam ſuper ſolarium duceret, quatenus priuato eius vti poſſent colloquio. Quod cũ factũ eſſet, & de diuerſis ab Abbate diabolus interrogaretur, & reſpondendo nimis mentiretur, ait; Adiuro te per altiſsimum, vt non niſi vera mihi reſpōdeas. Quod cùm promiſiſſet, iuſsit monachum atque conuerſum paululum ſecedere. Quem cùm interrogaſſet de ſtatu quarundam animarum, fratrum videlicet, tam apud Eberbachum, quàm apud ſanctam Agatam nuper defunctorum, ita probabiliter de ſingulis, quas tamen fœmina nunquam viderat, diſſeruit, vt Abbas de veritate nihil ambigeret. Dicebat, tales & tales eſſe in gloria, alios adhuc in pœnis retineri, pro quib⁹ Abbas orationes inſtituit ſpeciales. Inſtruxit eum & de alijs multis, ita vt vehementer miraretur. Poſtea rogatus à conuerſo, vt ſibi ſoli cum ſolo loqui liceret, in hoc Abbate annuente, & cum monacho paululum ſecedente, ait conuerſus; Sicut præcepit tibi Abbas meus, videlicet vt ei non niſi vera ad interrogata reſponderes, ita te moneo, vt ſi aliquid noſti de me, vel in me, quod nociuum ſit animæ meæ, dicas mihi in inſtanti hora. Reſpondit diabolus; Noui: Heri Abbate tuo ignorãte, duodecim denarios apud Traiectum accommodaſti à tali fœmina, & in tali loco, miſiſtique illos panniculo inligatos in ſinum tuum ſatis profundè. Quod quidem verum fuerat. Nam idem conuerſus, ſicut retulit, iſta cogitauit; Si Abbas tuus aliquò te fortè miſerit, ſolidum iſtum ad expẽſas habebis. Qui ait; Noſti aliquid amplius? Dicente diabolo; Noui te furem eſſe. Conuerſus reſpondit; Ex quo ad ordinem

Pro mutuo accepiſti.

dinē veni, nullius mihi furti conſcius ſum. Tūc ille; Ego tibi furtum tuum oſtendam. Quando cara illa fuerūt tempora, annonam, & quædam alia, quæ monaſterij tui fuerūt, & non tua, pauperibus erogabas. Reſpondente conuerſo, non putàui huiuſmodi miſericordiæ opera peccatum eſſe. Ait dæmō; Sunt per meam veritatem, quia ſine licentia facta, nec aliquando inde ſuſurraſti, ſuſurriū confeſsionem appellans. Mox conuerſus ad Abbatem deſcendit, in locum ſecretum illum traxit, & quæ ſibi fuerant à diabolo obiecta, per humilem confeſsionem aperiens, condignam pœnitentiam ſuſcepit. Tunc ad obſeſsā rediens, & ſi adhuc aliquod in ſe ſciret peccatum obſidentem interrogans, audire meruit; Per iudicium meum nihil modò de te noui, quia mox vt genua tua ad ſuſurrium inclinaſti, omnia mihi prius ſcita ſubtraxiſti. APOLLONIVS: In hoc facto ſatis oſtenſa ſunt tam præſentia dæmonis, quàm virtus confeſsionis. CAESARIVS: Satis de talibus in diſtinctione confeſsionis dictum eſt. Poſt hæc dæmon adiuratus ab Abbate vt exiret, reſpondit; Quò ibo? Dicente Abbate; Ecce os meum aperio, ſi potes ingredere. Ait; Non poſſum intrare, quia altiſsimus hodie intrauit. Tunc Abbas; Aſcende ſuper hos duos digitos, pollicem & indicem ei offerens; Non valeo, inquit, quia altiſsimū hodie tractaſti. Dixerat enim Abbas Miſſam de mane. Inſiſtente eo vt exiret; Reſpōdit; Nondum vult altiſsimus; adhuc duobus annis ero in ea, & poſt hoc in via illius Iacobi liberabitur, quod ita factum eſt. Deinde rogatus eſt Abbas tā à monacho, quàm à conuerſo, vt diabolo præciperet, quatenus ſe eis in ſua forma naturali

Lib. 3

naturali ostenderet. Respondente Abbate, non hoc mihi bonum videtur, sufficiat vobis quod hucusque ei præcepimus. Illis obstinatius vt fieret insistentibus, tandem victus ait; Præcipio tibi in virtute Christi, vt in tua naturali specie nobis appareas. Respondente illo; Non vultis carere nisi me videatis? & Abbate dicente; Nó, cœpit mulier in oculis eorum turgescere, & ad instar turris ascendere, ita vt oculi eius scintillarent, atque ad similitudinem fornacis fumigarent. Quibus visis, territus ruit in extasim monachus, factus est extra sensum conuersus, & nisi Abbas, qui eis constantior erat, diabolo vt pristinam formam resumeret, ocyus præcepisset, similem mentis defectum incurrisset. Si his verbis meis minus credis, interroga illos, adhuc, vt opinor, viuunt, viri religiosi sunt, nõ tibi dicent nisi meram veritatem. Diabolus verò præcipienti obediés, & ad priorem speciem vultum fœminæ reducens, ait Abbati; Nunquã tam stultum præceptũ iussisti; pro certo scias, quia si hodie diuinis non communicasses mysterijs, nullus vestrum vlli hominum quæ hodie vobiscum gessissem, diceret. Putas quod possit me homo videre & viuere? Nequaquam. Homines qui erant inferius expectantes, strepitum superius audientes, ascenderunt, & conuersum cum monacho semimortuos reperientes, aqua refocillauerunt, & inter manus illos deportauerunt. Tunc diabolus dixit Abbati: Quò iturus es modò? Respondente Abbate, Eberbachum. Subiunxit ille; Ego etiam in Sueuerbacho fui, & satis ibi trufaui, irõicè nomini alludens. Erat enim post illa tẽpora, quo Cõuersi, se ordini opposuerant. Tã horrendus, & tam

vene-

venenatus est dæmonum aspectus, vt non solùm sanos infirmet, sed nonnunquam etiam interficiat.

CAPVT XXX.

DVO iuuenes seculares nondum milites, ex quibus vnus erat dapifer Abbatis Prumiæ, qui mihi hæc, quæ dicturus sum, retulit: in quadam vigilia sancti Ioannis Baptistæ, post solis occasum circa riuulũ, qui monasteriũ præterfluit, in dextrarijs suis spaciabantur. Videntes ex altera parte riuuli quasi speciem mulieris in veste linea, putantes quia maleficia exerceret, vt quibusdã mos est in nocte illa, vt caperent eã, aquam transierunt. Quæ cùm veste leuata fugere videretur, illi in equis velocissimis insequẽtes, cùm fugientem quam quasi vmbram ante se videbant comprehendere nõ valerent, deficientibus equis vnus dixit; Quid agimus? Diabolus est enim, & signantes se, monstrum vltra non videbatur. Ab illa hora, tam homines, quàm iumenta multo tempore languerunt, vix mortem euadentes. APOLLONI. Non ista miror de diabolo, cùm legam basiliscũ solo visu homines, & aues, & iumenta interficere. CAESAR. Hoc ipsum agit diabolus in Psalmo per basiliscum designatus, sicut tibi subiectis ostendam exemplis.

Diabolum interdum etiam interficere homines.

Psal. 90.

CAPVT XXXI.

IN Kunineskirchin, sicut sacerdos eiusdem villæ retulit Lamberto monacho nostro, matrona quædam honesta, dum nocte quadam cum alia quadã fœmina, nescio vnde, veniens, per villam eandem transiret, diabolus cuiusdam

dam serui admodum iocosi formam assumens, manum eius tenuit, & modicum strinxit. Cui cùm diceret, dimitte me, mox illum non vidit: quæ statim malè habere cœpit, fœminæ sequẽti die dicens; Seruus ille compresſit me, & ecce ex hoc defectio cordis inuasit me. Dicente illa; Nequaquam hic fuit. Respondit matrona; Imò certisſimè, satis enim proteruè respexit me, vadensq; in domum suam lecto decubuit, & post paucos dies defuncta est.

CAPVT XXXII.

MVlieri cuidam iuxta castrum Are commanenti hoc anno simile contigit. Hæc cùm maritum haberet ebriosum, nulla præsumebat nocte ire dormitum, donec ille à taberna rediret. Quæ dum vna noctium pasta ad coquendos panes præparata ante fores domus suę sederet viri præstolãs aduentũ, duos in albis vestibus ad se venire vidit. In cuius amplexus dum vnus illorum rueret, eamque brachijs stringeret, illa clamante, ambo disparuerunt, quæ in domum fugiens, mox vt lumen vidit, amens facta ruit, filiamque propriam in clamorem conuertit. Post paucos dies defuncta est. Ecce, quo Dei iudicio talia fiant prorsus ignoro. APOLLONIVS: Horrenda sunt hæc. CAESAR. Audi aliud, quod satis terrere nos poterit, qui dicimur viri religiosi.

CAPVT XXXIII.

TEmpore quodã æstiuo, conuersis ordinis nostri in dormitorio suo meridie quiescentibus, diabolus in specie monialis nigri ordinis, singulorum lectos circuiuit, ante quos-

quoſdam ſtetit, ante quoſdam cum feſtinatione præteriuit. Veniens ad quẽdam conuerſum, ante illum ſe inclinauit, & brachijs collum eius ſtringens, tactuque meretricio demulcens, oſcula in eius ora defixit. Quod cùm quidam frater religioſus vidiſſet, & illa diſparuiſſet, ſatis tam de perſona, quàm opere, & in tali loco ſtupens ſurrexit, & conuerſi lectum adijt, quẽ quidem dormientem, ſed incompoſitè, & impudicè nudatumque iacentem inuenit. Cæteris ad ſignum nonæ ſurgentibus, ille grauem ſe ſentiens, ſurgere non potuit, & ad veſperam in infirmitorio ductus, infra triduum vitam finiuit. Hæc apud nos eiuſdem vt puto loci grangiarius recitauit, aſſerens ſibi dictum ab eodem conuerſo, qui vidit viſionem, ſub typo confeſſionis. APOLLONIVS: Cùm Deus ſummè ſit miſericors, & dormiens modicum differat à mortuo, quid eſt quod idem conuerſus pro tantillo punitus eſt? CAESARIVS: Fortè nimis erat negligens circa vſum verecundiæ. Verecundia ſine pudicitia, quæ omnium ornamentum eſt virtutum, non ſolum eſſe debet in habitu, ſed etiam in actu. Frequenter contingit, vt ſicut homo interior libenter ea, quæ de die cogitat, nocte per imaginationem retractat; ita exterior illa quæ vigilans factitat, dormiens frequenter repræſentat. APOLLONIVS: In hoc conſentio, quia noui quoſdam raptores, qui ſæpè noctibus dormiendo ſurgunt, arma induunt, exerunt gladios, feriunt parietes, & poſtquam laſſati fuerint, ſingula in loca ſua reponunt, ſicque cubitum redeunt, nec aliquid horum recordantur. CAESARIVS: Fortè idem conuerſus nimis indulſerat vino: Inebriationem libenter ſequi-

Genes. 9. tur denudatio. Si Noë non fuisset inebriatus, nec fuisset denudatus; & quia denudatus, idcirco à filio subsannatus. Non solùm angeli sancti, sed & mali noctibus nos lustrant, & si per negligentiam, siue dissolutionem, contigerit nos in lectis nostris iacere irreuerenter, bonos à nobis fugamus, & malos ad nostram irrisionem inuitamus. Quanta gratia sic dormientes quandoque se priuent, audies in dist. vij. cap. xiij. & cap. xiiij. in quibus beata Dei genitrix per se dormientes visitauit. APOLLONIVS: Habuit ne conuersus prædictus charitatem? CAESARIVS: Non mihi hoc constat, sicut & de prædictis fœminis quas diabolicus extinxit aspectus. Quod verò diabolus quosdam peccatores in peccatis interficiat, subsequentia declarabunt exempla.

CAPVT XXXIIII.

Ludo tesserarum deditus punitur.

IN Susatia, quæ ciuitas est diœcesis Coloniensis, miles quidam Thyemo nomine habitabat, qui sic totus deditus erat ludo tesserarũ, vt non die, non nocte quiesceret, semper sacculum cum nummis secum portabat, vt secum ludere volentibus obuiaret. Ita in ludis expeditus & fortunatus erat, vt vix aliquis ab illo sine damno recederet. Vt autem posteris ostenderetur, quantum Deo tales ludi, in quibus iræ, inuidiæ, rixæ, & damna suscitantur, peccatiq; verba rotantur, contrarij forent, permissum est diabolo, vt cũ eo luderet, qui multis illuserat, atq; euiscerauerat, qui multorum marsupia euacuarat. Nocte quadam domum eius in specie cuiusdam ludere volentis intrans, saccellumq; nummis refertum sub ascella portans, ad tabulam sedit, denarios liberaliter apposuit, tesseras

ras iactauit, & multa acquisiuit. Cui cùm prosperè succederet, & militi iam pecunia quam apponeret defuisset, iratus ait; Nunquid non diabolus es tu? Et ille; Nunc satis est, appropinquat enim tempus matutinale, oportet nos ire. Tollensq; illum, per tectum traxit, cuius viscera tegulis retrahentibus miserabiliter excussit, & quid de eius corpore factum sit, vel in quem locum illud proiecerit, vsque hodie tam à filio eius, quàm à cæteris qui illum nouerant, ignoratur. Manè verò viscerum eius reliquiæ tegulis inhærentes repertæ sunt, & in cœmiterio sepultæ. Bene diabolus suos ministros in hoc mundo sinit prosperari, quos semper in fine decipit.

CAPVT XXXV.

IN eandem ciuitatem, sicut mihi retulit magister Gozmarus, vir religiosus & sancti Patrocli canonicus, homo quidam ignotus venit, dicens se velle saltare de turri sancti Iuliani, quæ multum est sublimis, si tamen aliquid ex hoc consequi posset honoris. Respondentibus ciuibus, sicut viris prudentibus; Nihil tibi propter hoc dabimus vt te ipsum interficias. Ait, propter honoré ciuitatis saltabo. Cógregata multitudine populi circa forũ, cui turris eadẽ contigua erat, & de fenestris domorum alijs prospectantibus, turrim ascendit. Quem alius quidam à tergo clamans, ait; Dic mihi ô homo, cum quo dæmone agis talia? Cui cùm ille nescio quem dæmonem nominasset, respondit; Scias pro certo, quia decipiet te, nequam est enim. Si fidei Oliueri te cõmitteres, non te deciperet, quia curialis est & fidus. Respondit ille; nequaquam me decipiet, quia in multis sum

eius fidem expertus. Puto hunc Oliuerum fuisse eundem, de quo supra dictum est ca. iv. Quid plura? Ascendit turrim, & saltauit, sed post saltum surgere non valuit. Mirantibus turbis, quare non surgeret, & ignorantibus causam mortis eius, propter amplam quam induerat cappam ad capiendum ventum, propius accedentes, hominemque de terra leuantes, inuenerunt omnia viscera eius effusa. Ecce sic diabolus ministros suos remunerat, corpora quidem occidendo, & animas in pęnas æternas detrudendo. De quarum cruciatibus in dist. xij. audies sufficienter. APOLLONIVS: Quantum considero ex iam dicto Oliuero, non omnes dæmones æqualiter sunt mali. CAESARI. In quibus in cælo amplius extensa fuerat contra creatorem superbia atq; inuidia, in his vsq; hodie magis viget ad nocendum malitia. Quidam, vt dicitur, alijs cum Lucifero cōtra Deum se extollentibus, simpliciter consenserūt, & hi quidem cū cæteris ruerunt, sed cæteris minus mali sunt, hominesq; minus lędūt, sicut exempla subiecta explanabunt.

CAPVT XXXVI.

Nō omnes dæmones æqualiter malos esse, neq; æquè hominibus nocere.

DAEmon quidam adolescentis venusti speciem induens, ad quendam militem venit, obsequium suum illi offerens: cui cū multū placeret, tam in decore, quā in sermone, gratāter ab eo susceptus est. Qui mox militi seruire cępit tā diligēter & tā timidè, tā fideliter, & tam iocundè, vt satis ille miraretur. Nunquā equum suum ascendit, nunquam descendit, quin ille pręparatus esset, & genu flexo strepam teneret, discretum, prouidum, & hilarem semper se exhibuit. Die quadam, dum simul equitarent,

tarent, & venissent ad fluuium quendam magnum, miles respiciens, & plures ex inimicis suis mortalibus post eos venire considerans, ait seruo; Mortui sumus, ecce inimici mei post me festinant, fluuius ex opposito est, nullus superest locus refugij, aut occident me, aut capient. Tunc ille; Ne timeas domine, vadum fluminis huius bene noui, sequere tantùm me, bene euademus. Respondente milite; Nunquam homo fluuium istum in hoc loco transuadauit: spe tamen euasionis seruum ducem secutus sine periculo venit ad littus. Et ecce eis transpositis, hostes ex opposito littore cõsistẽtes, mirati sũt dicentes; Quis vnquam audiuit vadum in flumine isto? Non alius nisi diabolus istum transuexit, timentesq; reuersi sunt. Processu verò temporis accidit, vt militis vxor infirmaretur vsq; ad mortem, in qua dum oẽs medicorũ artes defecissent, ait iterũ dæmon dño suo; Si domĩna mea inungeretur lacte leonino, statim sanaretur. Dicente milite; Vnde haberetur lac tale? Respondit ille; Ego afferã. Qui vadẽs, & post spatium vnius horæ rediens, vas plenum secũ attulit, quo cùm fuisset peruncta, mox meliorata, pristinum recuperauit vigorem. Cui cùm diceret miles, vnde habuisti tam citò lac istud? Respondit; De montibus attuli Arabiæ, recedens à te in Arabiam iui, leænæ speluncã intraui, catulos abegi, & ipsam mulsi, sicq; reuersus sum ad te. Stupente milite ad verba ista, & dicẽte; Quis ergo es tu? Respondit ille; Non soliciteris de hoc, seruus enim tuus sum ego. Instante milite, tãdẽ confessus est dicens; Dæmon ego sũ, vnus ex illis qui cũ Lucifero ceciderunt. Tũc magis milite stupente, subiunxit; Si natura dia

bolus es, quid est quod tam fideliter seruis homini? Respondit dæmon; Magna est mihi consolatio esse cum filijs hominum. Dicente milite, Non audeo de cetero vti seruitio tuo. Iterum ille respondit; Hoc pro certo scias, quia si me tenueris, nunquam à me, vel propter me aliquid mali tibi eueniet. Non audeo, inquit, sed quicquid pro mercede tua postulaueris, licet dimidium bonorũ meorum, libens tradam tibi. Nunquam homo homini seruiuit tam fideliter & tã vtiliter: per tuã prouidentiã iuxta fluuium mortem euasi, per te vxor mea recepit sanitatem. Tunc dęmon; Ex quo tecum esse non potero, nil pro seruitio meo, nisi quinq; solidos requiro. Quos cũ recepisset, militi illos reddidit dicẽs; Peto vt ex eis nolam compares, & super tectum pauperis illius ecclesiæ ac desolatæ suspendas, vt per eam saltem dominicis diebus fideles ad diuinum conuocentur officium. Sicque ab oculis eius disparuit. APOLLONIVS: Quis vnquam tale aliquid de diabolo speraret? CAESARIVS: Dicam tibi aliud, vt sic dicam, diabolicæ bonitatis exemplum, quod non minus isto mireris.

CAPVT XXXVII.

Eodem anno, quo rex Philippus primùm ascendit contra Ottonem postea Imperatorem, miles quidam honestus Euerhardus nomine, de villa quæ Ambula vocatur natus, grauiter infirmabatur. Cui cũ rapta fuisset materia in cerebrum, ita cępit furere, vt propriã coniugem ante infirmitatem multum dilectam intantũ haberet exosam, vt illam neq; videre, neque audire posset. Die quadã diabolus in forma ho-

hominis infirmo apparens, ait; Euerharde, vis ab vxore tua separari? Respődéte illo; Hoc omnibus modis desidero. Subiunxit diabolus, Ego te in equo meo ducam Romam, bene obtinebimus à Papa, vt diuortium faciat inter te & illam. Quid plura? Visum est militi vt equum inuitantis ascenderet, vt Romam cum illo post tergum eius sedens pergeret, vt illo pro se allegante, Papa eum ab vxore coram Cardinalibus solenniter separaret, ipsumq; diuortiũ litteris pontificalibus atq; bullatis cőfirmaret. Mira res, ab eadem hora qua sic mirabiliter infirmi spiritus à diabolo raptus est, ita corpus iacebat exangue, vt tantùm modicum caloris in eius pectore sentiretur, propter quod à sepultura dilatus est. Milite, vt sibi videbatur, nimis gaudente diuortij causa, ait diabolus; Vis modò vt ducam te Hierosolymã, vbi Dominus tuus crucifixus est atque sepultus, necnon & ad reliqua sacra loca, quæ Christiani videre desiderant? Ex his verbis maximè postea intellexit illum dæmonem fuisse. Respondente illo, Volo & desidero; Spiritus spiritũ repente per mare transtulit, & in basilica dominici sepulcri deposuit; deinde ostēdit ei loca reliqua, in quibus orationes suas fecit. Ad quem iterum ait; Vis etiam videre Sephadinum inimicum vestrũ eiusq; exercitũ? Cui cùm diceret; Volo: ductus est in momento ad loca castrorum, viditq; illo demonstrante regem & principes eius, milites, arma, vexilla, tentoria atq; exercitum vniuersum. Post hæc ait dæmon; Vis modò redire ad patriam tuam? Et ille; Tempus est vt reuertar. Quem statim spiritus leuauit, & in Longobardiã transtulit. Qui ait; Vides hoc nemus? Iã ho-

mo quidam de villa tua mercimonia ſua ad has prouincias in aſino venalia portans ipſum intrabit,& à latronibus interficietur. Vis cũ præmunire? Reſpondente eo, libenter, ſtatim homini occurrit, & quia latrones in nemore eſſent prædixit: quem ſicut ſuum parochianum valdè notiſsimum hilariter reſalutauit, & gratias agens alia via diuertit. Venientibuſque eis Franckenfort rurſum ait dæmon; Cognoſcis Vvalramum filium ducis de Limburg? Bene, inquit, illum noui, & frequenter cum eo militaui. Dicente dæmone, vis nunc eum videre? Et miles reſponderet, In partibus eſt tranſmarinis, ille ſubiecit; Nequaquam, ſed iam in tali loco regi Philippo confœderatur, & per ipſum terra veſtra rapinis & incẽdijs vaſtabitur. Hoc impletum vidimus, quando ipſo duce Andernachum, Remage, Bonna, aliæque villæ plurimæ exuſtæ ſunt. Reſpondente milite, de hoc ſatis doleo. Poſtquam regem cum principibus & Vvalramo viderat, ad lectum, & ad corpus ſine omni lęſione ſpiritus eius reductus eſt. Mox incipiens ſpirare, & conualeſcere, vxorem ante raptum exoſam amore priſtino dilexit, & non ſine multorum admiratione, quæ viderat & audierat ſæpius recitauit: Quicquid enim viderat Romæ, & in Hieroſolyma, in Longobardia, & in Alemania, tam in locis, quàm in perſonis, plenius vtiq; vidit, melius viſa cognoſcere & recitare potuit, quàm ſi oculis corporeis illa proſpexiſſet. Structuram vrbis Romę, necnon & effigiem domini Innocentij tũc Papæ, Cardinalium & eccleſiarum, & in partibus Hieroſolymitanis, formam Stephadini & exercitus eius, ſimiliter montes, flumina, caſtra, vniuerſaque

ſaque loca per quæ tranſierat, tam propriè in ſuis formis atq; nominibus expreſsit, vt hi qui oculis corporeis illa viderant, quod contradicerent, non inuenirent. Interim ruſticus cum mercibus ſuis de Longobardia rediijt, & quia illum ibidem vidiſſet, atque per eius cautelam latronum periculum euaſiſſet, coram multis teſtificatus eſt. APOLLONIVS: Audiui quod quidam dæmones talis naturæ ſint, vt bene à ſe obſeſſos torqueant, ſed eoſdem criminaliter peccare non ſinant. CAESARIVS: De hoc ſatis euidens audiuiſſe me recordor exemplum.

CAPVT XXXVIII.

CIuis quidã ſub typo eleemoſynæ pauperib⁹ cõuiuiũ fecit; inter quos cũ quidã obſeſſus eſſet, & cæteris manducantibus carnes, ipſe quidẽ ori applicaret, ſed eiſdem veſci non poſſet, ex circumſtãtibus hoc videntes dixerunt; Inique, cur non ſinis hominem manducare? Quibus ille reſpondit; Nolo vt peccet, eò quod eleemoſyna iſta de rapina ſit. Dicentibus eis; Mentiris, quia is qui fecit eam bonus homo eſt. Reſpondit; Nequaquam mentior, vitulus iſte qui hic pauperibus diuiſus eſt, in quinta generatione fuit ab illa vacca, quæ per rapinam habebatur. Et ſatis mirati ſunt qui aderant. APOLLONIVS: Si dæmones quintã generationem iudicant rapinã, puto quia multum acriter in pœnis vindicabunt primam. CAESARIVS: De hoc non dubites. Recordare vaccę illius, per quã, & qua punitus eſt Helyas miles, ſicut dictum eſt in diſtinct. 2. cap. 7. Reuocat mihi etiam ad memoriam vacca hæc, verba obſeſſæ mulieris illius in Briſeke, cuius ſu-

perius mentioné feci cap. 26. Hæc cùm die quadam Ioannem burgrauium de Rineken vidisset, sicut mihi retulit qui audiuit, multis præsentibus contra eum clamauit dicens; Vitulum illum, quem tali viduæ abstulisti, flammis infernalibus à nobis liquatum guttatim mittemus in oculos tuos, & per omne corpus stillabimus pinguedinem eius. Vinum verò quod sub banno tuo in hac villa venditur, feruens in os tuum fundemus. Quibus verbis miles territus, tabernam amouit, & vitulum mulieri restituit. APOLLONIVS: Satis mihi probatum iam fateor, quod dæmones sint, quod multi sint, & quod mali sint; nunc quod infesti nobis sint, aliquid sub exemplis audire delectat. CAESARIVS: Ita infesti sunt hominibus, vt inter amicos discordias faciant, & inimicos reconciliari non sinant, pro peccato & pro peccatis suis peregrinari volentes retrahunt, conuerti desiderantes auertunt, conuersos multis modis turbant & impediunt. Ecce exempla.

CAPVT XXXIX.

Dæmon discordias seminat inter amicos.

DVO ciues Colonienses viri diuites & honesti, & speciales ad inuicem amici, ex quibus vnus vocabatur Sistappus; alter verò Godefridus, ad Sanctum Iacobum Apostolum simul profecti sunt. Die quadam cùm soli equitarent, cæteris fratribus præcedentibus, diabolus inuidens amicitiæ & concordiæ illorum, in ingressu cuiusdam nemoris, baculum Godefridi in dorso ipsius pendentem, satisque fortem, in duas partes fregit. Qui cùm neminem adesse conspiceret, turbatus clamauit ad socium; Eia frater, quare fregisti baculũ meum?

meũ? Illo negante etiam cum iuramento, ſicut mihi iam dictus Godefridus retulit, ita in eum exarſit, vt vix manus ab eius læſione cohiberet. Tandem gratia Dei, & meritis beati Apoſtoli ad mentem reductus, apud ſocium vnicè dilectum pœnitentiam egit, & totius diſcordiæ caput diabolus confuſus aufugit.

CAPVT XL.

SIcut retulit mihi quidã honeſtus ſacerdos, nunc monachus in ordine noſtro, plebanus cuiuſdã villæ, paræcianis ſuis placere volẽs, ludos ſeculares cum illis exercuit, tabernas frequentauit, & in quantum potuit, moribus illorum ſuos conformauit, impletumque eſt in eo illud Prophetæ: Et erit ſicut populus ſic & ſacerdos. Habebat autem in villa militem cõpatrem vitijs ſuis per omnia concordantem, & erat eis, non in Chriſto, ſed in mundo, cor vnum, & anima vna. Sæpe alter ab altero ad ludos, & ad epulas inuitabatur, ſæpe ad tabernas trahebatur. Videns hæc diabolus totius doli artifex, vt amorem illorum vitioſum, in odium verteret periculoſum, nocte quadam cùm idem miles iſſet cubitum, in forma ſacerdotis ad lectum eius venit, & vt ſe ſequeretur, tam verbo, quàm ſigno importunè ſatis inſtitit. Miles cùm territus penè nudus ſurgeret, & nudipes ſequeretur præcedentem, per campum ſpinis & veprib⁹ plenũ ductus eſt; à quibus dũ plãtæ eius vulnerarẽtur & ſanguinẽ ſtillarẽt, irat⁹ poſt eũ clamauit; Male ſacerdos, malo tuo huc me adduxiſti, diabolo ſemꝑ clamãte, Sequere, ſequere, miles turbat⁹, ligno ꝙ caſu reppererit, vt ſibi videbatur, caput ſacerdotis diuiſit.

Iſai. 24.

Actor. 4.

Sic illo

Sic illo prostrato, & vultu eius sanguine perfuso; miles cum multo labore ad domum suam reuertitur, qualiter ei sacerdos illuserit, vxori, familiæ, amicisq; conqueritur. Illis minus credentibus, subiecit; Ego caput eius, & coronã nõ modicum vulneraui. Eadem nocte, sacerdos, horũ prorsus inscius, cùm ex necessitate naturę iturus esset ad cameram, cum tanto impetu caput limini superiori illisit, vt corona grauiter vulnerata, sanguis erumpens, totam eius faciem cruentaret. Quo ad lectum reuertente, cũ manê populus pulsata Missa in ecclesia expectaret, & ille minimè ob vulneris dolorem veniret, cognoscens miles causam à referentibus, ait; Ecce hoc est quod dixi vobis. Quid plura? Insanientibus cognatis & amicis eius, cùm sacerdos obiecta fortiter negaret, & illi non crederent, per biennium de ecclesia sua eliminatus, vix tandem illis reconciliatus est. Ex his duobus exemplis colligitur, quod inter amicos siue spirituales, siue carnales discordias seminent. Quod inimicos in quantum valent cõcordare non sinant certum est.

CAPVT XLI.

Dæmones impediunt recõcilia-tiones diffidentium.

Miles quidam nuper domum quandam ordinis nostri indebitè satis vexabat. Garriente diabolo per os cuiusdam fœminæ, locutus est ad illum nescio quis de astantibus; Dic inique, quare non suades illi militi, vt cœnobium tale seruorum Dei cesset inquietare? Cui dæmon cachinnãdo respondit; Quid est quod loqueris ô imprudens? Meo consilio res agitur, & tu mihi dicis, vt suadeam ea quæ sunt pacis? Quod autem pro Christo pere-

peregrinari volentes retrahant & impediant, præsto est exemplum.

CAPVT XLII.

Peregrinationẽ suscipere ex pietate volentes retrahunt.

Miles quidam Meingosus nomine, cùm adolescens in Francia linguam disceret Gallicam, grauiter infirmatus, spe conualescentiæ ad Sanctum Remigium Remis peregrinationis votum fecit, sed non soluit. Reuersus verò in prouinciam suã, voti transgressor, multis diebus elapsis, cùm alter quidam miles Gundolphus nomine vir nobilis de villa Sesselingen oriundus, suscepta carena, tempore capituli generalis Cistertium ire proponeret, & hoc prædictꝰ Meingosus cognosceret, rogauit illum vt se suscipere vellet in comitem peregrinationis. Quod cùm ille gratum haberet, simulque ad villam quæ Tricastrum vocatur iuxta Diuionem sitam venissent, cùm ad prãdendum in terra more pœnitentium consedissent, Sanctus Remigius Remensis episcopus, pontificalibus indutus, transgressori suo apparens ait; Meingose, quare non soluis votum tuum? Miles verò cùm tam de visione, quàm de voti improperatione terreretur, mox diabolus aduolans, verbis admonitorijs verba dissuasionis adiunxit dicens; Noli festinare bene votum solues quando poteris. Nihilque aliud dicens, hominem pedibus arripiens, per ventrem in pauimento tam immisericorditer traxit, vt facies eius in quatuor partibus vulnerata, sanguine erumpente terram infunderet. Quem cũ Gundolphus sic trahi videret, & trahentem nõ aspiceret, sicut ab eius ore audiui, turbatus ilicò surrexit, militemque brachijs stringens, cùm fortis

fortis esset, retinere vix potuit. A quo cùm causam culpæ simul & pœnæ didicisset, ait: Consulo vt reddas votum tuum. Respondente illo, non modò habeo expensas, dedit ei solidũ sterlingorum, & ille soluit votum neglectum.

APOLLONIVS: Vt video non multum à nobis dæmones sunt remoti, qui ad puniendũ nos tam sunt parati. CAESARIVS: Quod semper sint iuxta nos, & circa nos, in subiecto cognosces exemplo.

CAPVT XLIII.

Dæmones semper circa nos esse.

ANno præterito tempore vindemiæ Cellerarius de Lacu, cuiusdam cortis, monasterij vineam duobus seruis custodiendã commisit. Nocte quadam vnus ex illis vigilias nocturnas sibi temperare volens, diabolũ iculariter vocauit dicens; Veni diabole, custodi hanc vineam, & ego tibi pretium dabo. Vix verba compleuerat, & ecce diabolus affuit dicens; Præsto sum, quid ergo dabis mihi, si eam custodiero? Et ille; Cophinum plenum vuis tali conditione, vt si quis intrauerit ab ea hora, qua dies & nox separantur, vsque ad ortũ diei (neque propriam, neque alienam excipiens personam) collum ei frangas. Quod cùm diabolus promisisset, & seruus serò, quasi de vinea securus, domum intrasset, ait illi Cellerarius; Quare non es in vinea; Respondente illo, Socium meum ibi reliqui, diabolum notans. Cellerarius, putans quia de conseruo suo diceret, iratus ait; Vade citò, quia solus non sufficit ille. Iuit seruus, & speluncam, quæ erat extra vineam, cum socio ascendens, circa medium noctis motum quasi hominis inter vites transeuntis

tis audientes, ait is quem prædicta pactio latebat; Aliquis est in vinea. Respondit alter; Sede, ego descendam & videbo. Descendit, & vineã foris circuiens, cum nulla hominis vestigia in sepe reperisset, custodem suum adesse cognouit. Manê socio omnia aperiens, cophinum vuis refertum diabolo pro pretio dare volens iuxta vitem vnam fudit, & discedens, atq; cum socio post paululum rediens nec vnum ibi granum reperit. APOLLONIVS: Satis de his admiror; sed dic quæso, quomodo cõuerti volentes impediant. CAESARIVS: Referam tibi quod mihi sanctimonialis quædam retulit, coacta à sua Abbatissa.

CAPVT XLIIII.

DVM esset eadem sanctimonialis puella paruula in domo patris sui, diabolus illi sæpius in diuersis formis visibiliter apparuit, & teneram eius ætatem diuersis modis terruit, ac contristauit. Quæ cùm incurrere timuisset amentiam, ad ordinem nostrum conuerti proposuit, verbis volũtatem exprimens. Nocte quadam in specie viri diabolus illi apparens, conuersionemque dissuadens ait; Eufemia, noli conuerti, sed accipe virum iuuenem pulchrumque, vt cum illo delitijs mundi fruaris, vestes enim pretiosæ, & cibaria delicata, nõ deerunt tibi. Si autem intraueris ordinem, semper eris misera & pannosa, famem, sitim, frigusque patieris, nec vnquã de cæteró bene tibi erit in hoc seculo. Ad quod illa respõdit; Quid de me tunc erit, si in illis delitijs, quas tu mihi promittis mortua fuero? Ad q̃ verbum diabolus

Religionẽ ingredi volentes dæmon retrahit.

lus nullum responsum dedit, sed puellam rapiens, & vsque ad fenestram solarij in quo iacebat deportās, præcipitare eam conabatur. Quæ cùm angelicam salutationem diceret, inimicus eam dimisit, & ait; Si ieris ad claustrum, semper tibi aduersabor: quod si in hac hora mulierem illam non inuocasses, occidissem te. Et hoc dicto, valdè virginem cōprimens, in canem maximum transmutatus, de fenestra exiliuit, & nusquam comparuit. Sicque ad inuocationem Dei genitricis & virginis Mariæ, virgo liberata est. Quàm infestus conuersis sit diabolus, & quàm multis, quamque diuersis modis, illos vexet, & impediat, sequentia declarabūt. Cùm prædicta puella monacha fuisset effecta, nocte quadam cùm in lecto iaceret, & iacendo vigilaret, vidit circa se plures dæmones in specie virorum, ex quibus vnus aspectu teterrimus stabat ad caput eius, duo ad pedes, quartus ex latere contra eam, qui clara voce ad alios clamabat; Quid statis? Tollite illam totaliter sicut iacet, & venite. Responderūt illi, Non possumus, inuocauit enim mulierem illā. APOLLONIVS: Quid est, quod dæmones matrē sui creatoris nominare præsumpserūt nomine tātū conditionis, & nō honoris? Mulier nomē est corruptionis & naturæ, Virgo, vel Maria, siue Dei genitrix, nomina sunt gloriæ. CAESARIVS: Non sunt ausi, quia indigni, ore polluto nomen integritatis, vel gloriæ nominare. Idem tamen dæmō post verba angelicæ salutationis, puellā brachio dextro traxit, & trahendo in tantum compressit, vt compressionem tumor, & tumorem liuor sequeretur: quæ cùm haberet sinistrā liberam, ex nimia simplicitate, non est ausa se signa-

Angelicæ salutationis virtus.

Religiosis quàm sit infestus.

signare per illam, putans signū manus sinistræ, nihil sibi prodesse: cogente tamen necessitate, per eandem manum crucem sibi impressit, & dæmones fugauit. Liberata ab illis, penè exanimis ad lectum cuiusdā sororis cucurrit, & fracto silentio, quid viderit, vel quid passa sit illi intimauit. Quam, sicut mihi retulit beatæ memoriæ domina Elizabeth, eiusdem cœnobij Abbatissa, sorores in lecto suo ponētes, & principium euangelij Sancti Ioannis super eam legentes, manê regyratā inuenerunt. Anno verò sequenti, intempesta nocte, cùm eadem sanctimonialis in strato suo iacens vigilaret, vidit eminus duos dæmones in specie duarum sororum plurimum sibi dilectarum: cui cùm dicerent illæ; Soror Eufemia, surge, veni nobiscum in cellarium dimittere ceruisiam conuentui. Illa, habens eas suspectas, tum propter tempus intempestiuum, tum propter fractum silentiū, horrere cœpit, operimento caput inuoluens, nihilque respondens. Statim vnus spirituum malignorum propius accedens, & manum pectori eius imponens, ita illud compressit, vt sanguis concitatus, per os & nares eius largiter effueret. Sicque dæmones illi formas caninas assumentes de fenestra exilierunt. Sorores ad matutinas surgentes, cùm illam in defectu cernerent, vtpote pallidam & exanguem, causam per signa sciscitatæ sunt; quam cùm ex eius relatione cognouissent, satis turbatæ sunt, tam de dæmonum crudelitate, quàm de virginis vexatione. Ante hoc biennium, cùm cōuentui nouum factum fuisset dormitorium, & lecti in eo depositi, vidit eadem sanctimonialis dæmonem in specie homuncionis deformis

 satis,

ſatis, & inueterati, omne dormitorium circuire, & lectos ſingulos tangere, quaſi diceret: Loca ſingula diligenter notabo, quia non erunt abſque viſitatione mea. APOLLONIVS: Quid eſt quod pius Dominus puellas tam teneras, & tam mundas, à duris & immundis ſpiritibus tã crudeliter vexari ſinit? CAESARIVS: Amaro poculo vt noſti prælibato, dulce plus dulceſcit; & colore nigro ſubtracto, albus amplius clareſcit. Lege viſiones Vvitini, Godeſcalchi, & aliorum, quibus conceſſum eſt videre pœnas malorum, & gloriam electorum, penè vbique viſio pœnalis præcedit. Volens Dominus ſponſæ ſuæ ſecreta delitiarum ſuarum oſtendere, bene eam prius permiſit aliquibus viſionibus horrendis tentari, vt poſtmodum amplius mereretur lætificari, ſciretque diſtantiam inter dulce & amarum, lucem & tenebras.

CAPVT XLV.

IN eodem monaſterio, quod Houene vocatur, ſanctimonialis quædam eſt Eliſabeth nomine, quam ſæpè diabolus infeſtat. Die quadam in dormitorio illum videns, & quia ipſe eſſet non ignorans, alapam illi dedit. Cui cùm diceret; Vt quid tam durè me cedis? reſpondit illa; quia ſæpè me turbas. Ad quod diabolus; Multò amplius heſterna die turbaui ſororem tuam Cantricem, non tamen me percuſsit. Satis quidem illa die turbata fuerat. Ex quo colligitur, quod ira, rancor, impatientia, & alia huiuſmodi vitia, ſæpè ex immiſsione ſint diaboli. Alia vice cùm eadem Eliſabeth matutinis nimis tardatis, opere vt poſt apparuit diaboli, ad campanam feſtinaret, candelamque ardentem in manu portaret, iam intra-

intratura fores oratorij, dæmonem in specie viri, tunica indutum cultellata contra se stare conspexit. Putans aliquem intrasse virorum, territa retrorsum per gradus dormitorij cecidit; ita vt per aliquot dies, tam ex repentino terrore, quàm ex lapsu langueret. Nam & Abbatissa ex eodem casu stupefacta, infirmitatem concepit, quæ dum causam illius lapsus, atque clamoris ab ea sciscitata fuisset, & illa visionem exposuisset, adiecit; Si sciuissem quod fuisset diabolus, & non homo, bonam illi alapā dedissem. Iam enim accinxerat fortitudine lumbos suos, & contra diabolum roborauerat brachium suum.

CAPVT XLVI.

Alteri cuidam fœminæ propter Christum inclusæ, ita infestus fuit diabolus, vt etiam lectum illius violenter & impudenter ascenderet, à quo cùm nullo posset remedio spirituali liberari, nō oratione, nō cōfessione, non signo crucis, diaboli importunitatem, propriamq; vexationem cuidam viro religioso cōquesta est. Cui ille tale consilium dedit: Cùm tibi, inquit, propius accesserit, dicas, Benedicite. Quod cùm illa fecisset, malignus spiritus quasi turbine impulsus, se in saltus dedit, nec vlterius ad illam accedere ausus fuit. APOLLONIVS: Gaudeo quod tantam virtutem audio in verbo nostræ salutationis. CAESARIVS: Tanta est dæmonum malitia, vt quos terroribus seducere vel frangere non præualent, fantasticis visionibus seducant. Verbi gratia.

CAPVT XLVII.

Religiosos visionibus falsis dæmones seducunt.

IVxta castrum Volminsteine, quod situm est in Vvestphalia, quædam habitat inclusa, Gertrudis nomine, fœmina sancta & religiosa, & propter reuelationes Dei, quibus illustratur, notissima. Hæc multo tempore, quia minus circumspecta fuit, sicut audiui, pro angelo lucis, angelum tenebrarum suscepit. Solebat enim diabolus fantastica circumfusus claritate, per quandam cellulæ fenestram intrare ad illam, futura prædicere, & de interrogatis instruere. Ad quam si venisset quis, volēs cognoscere statū alicuius amici sui defuncti, siue de alia re occulta certitudinē, illa inducias vsq; in crastinum petiuit, angelum suum consuluit, à quo sæpius decepta, falsa pro veris respondit. Quod cùm comperisset frater Hermannus inclusus de Arnisberg, cuius in superiori distinctione c. 88. memini, dæmonum nequitias non ignorans, iam dictæ inclusæ mandauit in hunc modum; Cauta esto soror, quia sæpe angelus sathanæ, in angelum lucis se transfigurans, multos seducit, & viris sanctissimis nonnunquam illudit. Sic ergo facias; Crucem de cera benedicta fenestræ, per quam intrare cōsueuit, imprime, & si intrans illam nō vitauerit, angelus Domini est; sin autem, angelus tenebrarum. Quod cùm illa fecisset, & diabolus nocturno tempore cum solito fulgore venisset ad fenestram; & lumine immisso nō intraret, ait fœmina; Quare non intras? Respondente illo; Non possum intrare, nisi cerā de fenestra proijcias. Illa diu se deceptam intelligēs, contra eum spuit, & in contumelias erupit, & ne de cætero talia præsumeret, sub inuocatione summæ Trinitatis il-

2. Cor. 11.

lum

lum adiurauit. Vides nunc qualiter Deus omnipotens contra diuersas dæmonũ infestationes, diuersas creauerit medicinas? Alios à nobis compescit antidoto confessionis, alios verbo dominicæ annunciationis, quosdã per verbum, Benedicite, multos per signum crucis. De his omnibus exempla habes in superioribus.

APOLLONIVS: Peccauitne inclusa hæc angelum tenebrarũ pro angelo lucis recipiendo? CAESARIVS: Legitur in scripturis maiorum, quod homo sic à diabolo deceptus ei credendo mereatur, & hoc quàm diu bona ei suadet. Non enim omnib⁹ data est discretio spirituũ. Vnde Apostolus: Probate spiritus si ex Deo sint. Nec hoc silendum quod ipse angelus sathanæ non solũ in claritate quã assumit, transfigurat se in angelum lucis, sed & in vili effigie quibusdã solet apparere. Nam modò in specie porci, vel canis, modò in forma catti, vel cuiusdã alterius animalis se hominibus ad deceptionem solet exhibere.

1. Ioan. 4.

CAPVT XLVIII.

Dæmon diuersorũ animaliũ assumit formas.

VIsus est tempore quodam in Hemmenrode quasi gregem porcorum in ecclesiam minare, & eadem via, qua intrauerat, denuò exire. Alio tempore Conuersus quidam, qui nomen suum vult supprimi, dæmonem vidit in forma Prioris, & gestabat in collo quasi factum de stramine leguminis circulum. Præcedebat eum vnus de complicibus eius, eumq; eodem circulo quasi canem ducebat. Interea cùm in tali fantasia chorum transiret, accidit vt Prior eundẽ chorũ ingrederetur, Cõuersos, si quos dormiẽtes inuenisset, excitatur⁹, quo intrante, visio illa fantastica ab oculis Conuersi mox subtracta est.

CAPVT XLIX.

Tempore quodam, bonæ memoriæ Hermánus cantor noster stans in choro, cùm tempore æstiuo laudes die clara decantarentur, & oculos ex lassitudine clausos aperiret, posteriora quasi vrsi de choro exeuntis cõspexit. De qua visione cùm satis miraretur, eundẽ vrsum vidit redire, & stare ante presbyterium, in loco vbi monachi in viam exeuntes & redeuntes, solent prosterni: qui dum caput retorqueret, & huc illucque conspiceret, in vocem humanam erupit dicens; Non curetis licet modò sint firmi, ego egrediar, & iterum post modicum reuertar, sicque eo intuente egressus est. Huius visionis frater Richardus testis est, qui eam ab eius ore audiuit. Iste est Hermannus, qui vidit coram Henrico Fikone amphoras cũ vino, & vrsum sicut dictum est distinct. quarta cap. 91. APOLLONIVS: Cùm diabolus huiusmodi bestiarum formas ad nostram infestationem assumat, puto quod turpiter consentientibus illudat. CAESARIVS: Hoc est certum.

CAPVT L.

Inclusa quædam admodum religiosa Aquisgrani manet, satis mihi nota, cuius nomen supprimo, ne ei causa fiam persecutionis. Hæc ante reclusionẽ cùm adhuc esset in ætate puellari, & inhabitu seculari, religiosa tamen, in humeris & in scapulis monachorum de Porceto deambulantium in oratorio dæmones in formis simearum atque cattorum residere conspexit. Et quia quosdam ex illis iam per consensus vitiorum captiuos tenebant, ad quemcũq;

locum

locum siue personam fantasmata respiciebant, monachorum oculi sequebantur, & secundum leuitates illorum, gestus istorũ formabantur. Vidit adhuc, quod horribilius erat; quosdam ex illis canes magni & tetri antecedebant, ita vt catenæ, quæ in eorum collis videbantur, etiam colla monachorum ambirent, quibus ad sua ludibria illos trahebant.

APOLLONIVS: Heu quod homines ad imaginem & similitudinem Dei creati, & dignitate ordinis etiam hominibus maiores effecti, qui spiritibus immundis imperare debuerant, ab ipsis propter malam vitam, tam viliter illuduntur. CAESARIVS: Hoc est quod Psalmista conqueritur dicens: Homo cùm in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis fact⁹ est illis. APOLLO. Videtur mihi ex supradictis, quod quandoque homo diabolo det materiã tentandi. CAESA. Hoc verum esse, vno tibi ostendã exemplo.

Psal. 48.

CAPVT LI.

Homines interdum præbere Diabolo materiam tentandi.

STabat aliquando conuentus de Hemmérode in horto, plantarium caulium terræ infigens; stabat & monachus vnus cum cæteris Thomas nomine, cui talis cœpit cogitatio sub oriri: Si modò esses in domo patris tui, ancilla tua non dignaretur tam vilissimũ opus facere. Exiuit ergo de medio fratrũ cum indignatione, illuc eum ducente spiritu superbiæ, vbi fortius eum posset impugnare. Cùm ergo in sylua solus esset, tentator adfuit, & qui prius sola cogitatione pulsauerat, nunc aperta impugnatione, & visibiliter aggreditur. In specie namque mulieris apparens, cœpit alloqui eum. At ille digitum superponens ori suo, significauit

non licere loqui sibi. Sed mendaciorũ omnium caput & pater, ilicò per mulierem illam fantasticam, quam effigiauerat ad deceptionem, respondit; Quid hoc sit, inquit, nescio, ego venio de conuentu, & Prior dedit mihi licentiam vt loquerer tecum. Credidit ille, & locutus est. Tunc illa asseruit parẽtes ipsius misisse pro eo, & oportere eum Treuerim ire secum ad emendum equum, & sic transire in terram suam. Præcedendo igitur misera, miserum ducebat, ipsa quidem frutecorum omnium condensa sine impedimento transiens, ille verò cum magna difficultate sequebatur. Tandem asperitate itineris & laboris turbatus, in nomine, inquit, Patris quomodo sic imus? Quo dicto maligna illa mulier citius euanuit. Et cùm cæli esset serenitas magna, eadem hora circa eum facta est tempestas & pluuia, ipsumque madefactum exterius, interius confusum remisit ad conuentum. Confessus postea est, quod quamdiu cum muliere illa deambulabat, maximam carnis titillationem habuerat. APOLLONIVS: Puto quod fuerit spirit⁹ fornicationis. CAESARIVS: Iustè moueris; sæpe enim peccatũ peccato punitur, & per lapsum carnis superbia mentis in multis humiliatur. Inde habes plurima exempla in vitas Patrũ. APOLLONIVS: Potest diabolus lædere aliquem pro vt vult? CAESARIVS: Nequaquam sine Dei permissione, & hoc in corpore sicut Iob; nunquã verò in anima hominem lædere potest, id est, vt eũ peccare cogat, nisi mente consentiat.

Iob 1. 2.

CAPVT

CAPVT LII.

Diabolus similis est vrso siue leoni ad stipitem ligato, qui licet in catena sua rugiat circumiēs, neminem tamen lædit. nisi quem infra suum circulum rapuerit. Diaboli potestas catena diuinæ cohibitionis sic arctata est, vt neminem cogere possit ad peccandum, nisi ad eum ingrediatur per peccati consensum. Secundum Apostolum Petrum, Tanquam leo rugiens circuit, in sua catena, quærens quem deuoret. Sæpè sanctos viros terret & impedit, sed nocere non potest.

Diabolus nullum potest cogere ad peccatum.

Augustin. serm. 197. de temp.

1. Petri 5.

CAPVT LIII.

IN Bonnensi ecclesia, sicut audiui ab eius concanonicis, vir quidam extitit castus, multumque religiosus, cui diabolus ita infestus erat, vt sæpè noctibus, cùm lecturus esset lectionem ad matutinas, literam tegeret, vel folium verteret, & quandoque lumen exufflaret. Hoc ideo egit, vt virum sanctum coram fratribus confunderet, & confundendo ad impatientiam prouocaret, cuius nequitia tanta est, vt cùm religiosos irritare, vel impedire non valet, saltem eos impediat & subsannet.

Diabolus bonos impedit, dum nocere nequit.

CAPVT LIIII.

REtulit mihi quædam religiosa sanctimonialis ordinis nostri, Petrissa nomine, quod cùm staret in quadam solennitate ad matutinas à cæteris sororibus semota, & alijs validè psallētibus, in gratiarum actionem erumperet dicēs; Benedictus sis Domine quod iste dilectus conuentus tam deuotè te laudat, tu illis retribuas; mox audiuit strepitum horridum, quasi alicuius de retro ad conuentum

properantis, claraque voce dicentis; Hoc fiet pro Deo, orationem eius subsannans. Et inhorruerunt cōtinuò omnes capilli capitis eius. APOL. Sæpè subitus horror inuadit me, tam in choro, quàm in reliquis locis. Quæ tibi videtur huius horripilationis esse ratio? CAESARIVS: Ex præsentia dæmonum est. Natura canis, qui lupum insequi consueuit, talis est, vt eum ex quadam vi naturæ iuxta se sentiat, cùm tamen oculis illum non videat: & quia inter eos odium naturale est, turbatur statim & latrat. Sic est inter hominem & diabolum. Inimicitias posuit inter eos Dominus: vnde væ homini, qui cum illo pacificatur; semper calcaneo eius diabolus insidiatur. Et licet eum homo exterior non videat, interior, id est, spiritus, illius maligni spiritus iuxta se præsentiam bene sentit. Quid ergo mirum, si tunc turbatur, si horrorem patitur? Hoc verum esse, exemplo tibi demonstrabo.

Diaboli, etiam non conspecti, sola præsentia homini horrorem incutit.

Genes. 3.

CAPVT LV.

IVXTA Coloniam sacerdos quidam fuit Michaël nomine, satis religiosus in genere suo, duarum villarum ecclesias rexit, ex quibus vna Burge, altera Rode vocatur. Tempore quodam parasceue, cùm in vna ecclesia serò matutinas dixisset, & ante diem, seruo suo absente, solus ad alteram properaret, timore viæ gladium secum portauit. Qui cùm ad quoddam nemus venisset, tantus timor & horror eũ inuasit, vt omnes pili capitis eius, sicut dici solet, sursum erigerentur, & gelido sudore oẽs eius artus perfunderentur. Quem tñ tanti horroris causa latere non potuit, quia mox vt oculos ad nemus vertit, hominem teterrimũ iuxta arbo-

arborem satis altam stare conspexit: qui eo intuente in momẽto adeò crescendo ascendit, vt eidem arbori æquaretur; circa quem fragor arborum, & nimij fremitus ventorum excitabãtur. Territus supra modum sacerdos, fugit, quẽ diabolus cum turbine à tergo insequens, vsq; ad villam Rode non deseruit. Postea cùm idẽ sacerdos visionem simul & timorem conuerso nostro Richardo recitaret, ille, sicut vir est religiosus, religiosum ei verbum respondit: Domine, inquit, ecclesiastice, si ad diuina eundo psalmum in os vestrum assumpsissetis, non vobis hæc in via euenissent, terror ille pœna peccati fuit: Diabolus reuera timet psalmum, non gladium. Corpus eius, vt ait Iob, imò Dominus ad Iob, quasi scuta fusilia, compactum squamis sese comprimentibus. Reputabit quasi paleas ferrum, & quasi lignum putridum, æs: Non est super terram potestas, quæ comparetur ei. *Iob 41.* APOLLONIVS: Sicut colligo ex his verbis sancti Iob, si diaboli virtus ligata & limitata non esset, nullus hominum subsistere posset. CAESARIVS: Quod autem hominem lædere non posit, nisi quantum à Deo fuerit permissus, in fine huius distinctionis satis manifesto tibi pandam exemplo.

CAPVT LVI.

Dæmonẽ non plus posse, quã ei à Deo fuerit permissum.

IN villa quadam, ante paucos annos, diœcesis Coloniensis, quæ Ambula vocatur, cãpanarius fuit, & fortè adhuc viuit, votum habens cuiusdam peregrinationis. Hic cùm die quadam condixisset cum fœmina quadam villæ suæ, quod manê pariter ituri essent, illa eum rogauit, vt maturius surgeret, & matutinas

nas pulsaret, propter solis feruorem; & promisit. Eadem nocte diabolus ad lectum eius veniens, tetigit eum & ait; Pulsa matutinas, sicque discessit. Qui mox surgens, & lumen in ecclesia ardere conspiciens, cùm ante primum galli cantum esse deprehendisset, putans quia à prædicta fœmina fuisset excitatus, de ecclesia exiuit, volens illi dicere vt iret dormitum, eò quod nimis manê esset. Quam cùm quæreret, nec inueniret, bouem nigrum contra se stare vidit, qui lingua emissa hominem tetigit, eumque super dorsum suum per illam misit, & per aërem cum illo volitans, super pinnam turris castri, quod Isenburg dicitur, deposuit. Cui cùm diceret; Timesne aliquid modò? Respondit ille; Dei permissione huc ductus sum, nihil contra me poteris, nisi quantum ille permiserit. Ad quod diabolus; Fac mihi homagium, & ego te deponam, daboque tibi diuitias multas; quod si non feceris, vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitio interibis. Cui campanarius, spem habens in Christo, respondit; Adiuro te per nomen Iesu Christi, ne me lædas, & vt me sine periculo corporis mei deponas. Mox diabolus illum tollens, in campo iuxta villam Gerisheim satis incommodè deposuit. Ante lucem diei in dedicatione ecclesię eiusdem villæ, diluculo homines ad matutinarum solennia cum faculis properantes, cùm hominem in agro, in magno defectu, reperissent, atque refocillassent, auditis his, quæ ei contigerant, satis mirati sunt. Quarto verò die regressus in domum suã, situm tam locorum, q̃ ędificiorum, quę nunquam ante viderat, tam plenè omnibus exposuit, vt de raptu eius nihil dubitarent. A-

POLLONIVS: Iam mihi ſatis fateor probatum, tam ſententijs, quàm exemplis, dæmones eſſe, multos eſſe, malos eſſe, & infeſtos eſſe hominibus. CAESARIVS: Vnde conſilium eſt meum, vt cognitis his, non illis conſentiamus, ne nos audire contingat; Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius: ſed reſiſtendo illis, omnibusq; vitijs, audire mereamur cum electis; Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi.

Matt.25.

FINIS LIBRI quinti.

CAPITA LIBRI ſexti.

De

nas pulsaret, propter solis feruorem; & promisit. Eadem nocte diabolus ad lectum eius veniens, tetigit eum & ait; Pulsa matutinas, sicque discessit. Qui mox surgens, & lumen in ecclesia ardere conspiciens, cùm ante primum galli cantum esse deprehendisset, putans quia à prædicta fœmina fuisset excitatus, de ecclesia exiuit, volens illi dicere vt iret dormitum, eò quod nimis manè esset. Quam cùm quæreret, nec inueniret, bouem nigrum contra se stare vidit, qui lingua emissa hominem tetigit, eumque super dorsum suum per illam misit, & per aërem cum illo volitans, super pinnam turris castri, quod Isenburg dicitur, deposuit. Cui cùm diceret; Timesne aliquid modò? Respondit ille; Dei permissione huc ductus sum, nihil contra me poteris, nisi quantum ille permiserit. Ad quod diabolus; Fac mihi homagium, & ego te deponam, daboque tibi diuitias multas; quod si non feceris, vel fame in hoc loco morieris, vel præcipitio interibis. Cui campanarius, spem habens in Christo, respondit; Adiuro te per nomen Iesu Christi, ne me lædas, & vt me sine periculo corporis mei deponas. Mox diabolus illum tollens, in campo iuxta villam Gerisheim satis incommodè deposuit. Ante lucem diei in dedicatione ecclesię eiusdem villæ, diluculo homines ad matutinarum solennia cum faculis properantes, cùm hominem in agro, in magno defectu, reperissent, atque refocillassent, auditis his, quæ ei contigerant, satis mirati sunt. Quarto verò die regressus in domum suã, situm tam locorum, q̃ ędificiorum, quę nunquam ante viderat, tam plenè omnibus exposuit, vt de raptu eius nihil dubitarent. A-

POL-

POLLONIVS: Iam mihi ſatis fateor probatum, tam ſententijs, quàm exemplis, dæmones eſſe, multos eſſe, malos eſſe, & infeſtos eſſe hominibus. CAESARIVS: Vnde conſilium eſt meum, vt cognitis his, non illis conſentiamus, ne nos audire contingat; Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis eius: ſed reſiſtendo illis, omnibusq; vitijs, audire mereamur cum electis; Venite benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum eſt ab origine mundi.

Matt. 25.

FINIS LIBRI quinti.

CAPITA LIBRI ſexti.

De

De

DE

DE SIMPLICITATE LIBRI SEXTI

CAPVT PRIMVM.

Simplicitatis commẽdatio.

INTER omnia virtutum antidota contra tentationum incõmoda, ipsósque tentatores dæmones, maioris efficatiæ esse videtur virtus simplicitatis. Hæc virtus felle caret totius amaritudinis, irę, inuidię, rancoris, caret & oculo venenato suspicionis, denteque canino detractionis. Simplicitas est maximè necessaria nouiter conuersis, quia si voluerit nouitius ordinem simplicitatis reprehendere, facta & instituta maiorum iudicare, quare sic, vel sic, illa & illa fiant, cum magistro suo disputare, nunquam quiescet. Vnde Abbas Carolus, cùm essem in probatione, mihi dicere consueuit; Frater, si vis quiescere in ordine, ordinis simplicitas sufficiat tibi. Virtutem simplicitatis Isaias in electis admirans ait; Qui sunt isti, qui vt nubes volant, & quasi columbæ ad fenestras suas? Fenestræ columbarum, sunt oculi simpliciũ monachorum. Horum volatus, sublimitas est contemplationis; visus columbinus, simplicitas intentionis. Vterque oculus religiosorum, simplex esse debet, exterior videlicet, & interior. Oculus corporis, vt procul sit suspicio; oculus cordis, vt recta sit intentio. Hæc opus per se malum, facit bonum, & econuerso, sicut in sequen-

Isai. 60.

Non loquitur de opere natura sua malo, sed vetito, vt patet.

quenti capite satis aperto tibi ostendam exemplo. APOLLONIVS: Bene hoc concedo, quia Saluatorem recolo dixisse; Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. *Matth. 6.* CAESARIVS: Reuera vbi simplex fuerit intentio, ibi necesse est vt lucida sequatur actio; sicut econtrario, oculus nequam, id est, intentio mala atq; peruersa, totum corpus, id est, opus efficit tenebrosum. Vnde bene in sexta distinctione tractãdum videtur de simplicitate, quia sicut senarius numerus naturaliter est perfect⁹, ita hæc virtus, secundum iã dictam sententiam Saluatoris, totum hominem luminosum facit atq; perfectum. Iacob simplex à patre benedicitur: *Genes. 27.* filius eius Ioseph toti AEgypto à Pharaone pręficitur: *Genes. 41.* Iob simplex à Domino commendatur. *Iob 1.* Virtus simplicitatis à Christo discipulis prędicatur: Estote, inq̄t, prudẽtes sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. *Matth. 10.* Simplicitati cõiungit prudentiam, propter vecordiam. Item dicit; Nisi conuersi fueritis, & efficiamini sicut paruuli, id est, humiles & simplices, nõ intrabitis in regnum cœlorum. *Matth. 18.* Simplicitas via est ad Deum, grata angelis, hominibus delectabilis. Vnde cæteris virtutibus omissis, quantæ sit efficatiæ sancta simplicitas, paucis explicabo exemplis.

CAPVT II.

Efficatia sanctæ simplicitatis.

DOminus VVido Abbas Cisterciensis, postea Cardinalis, cùm missus fuisset Coloniam ad electionem confirmandam, quæ facta fuerat contra Philippũ in Ottonẽ, retulit ibidem quandã sanctæ simplicitatis historiã satis iocundam, satisq; mirabilẽ. Dicebat domũ quandam ordinis nostri in terra cuiusdam no-

bilis viri atq; potentis fuiſſe ſitam, quam idem tyrrannus, eò quod Deum non timeret, neq; hominem reuereretur, multis modis ſæpè moleſtauit; de annona, vino, & pecoribus, quotiens, & quantum voluit, tulit, quãtum voluit fratribus dimiſit. Cumq; hoc ex conſuetudine, & quaſi pro lege habens actitaret, & conuentus querimonijs multis inutiliter tędiati, gementes tacerent, die quadam maximam partem rapuit armenti, præcipiens illam ad caſtrum ſuum minari. Quo cognito, Abbas & fratres ſatis turbabantur, in quorum conſilio quid facto opus eſſet ſatis tractabatur. Viſum eſt eis aliquem ire debere ad caſtrum, per quem ſaltem res ei innoteſceret, maximè Abbatem: qui reſpondit; Ego non ibo, quia monendo illum, nihil proficimus, ſed aërem tantũmodo verberamus. Simili modo excuſante ſe Priore, & Cellerario, ſubiũxit Abbas; Eſt ne hic aliquis, qui adhuc ſemel ire velit? Tacentibus cunctis, vnus diuinitùs inſpiratus, ironicè reſpondit; Monachus ille vadat, hominem ſenem, ac ſimplicisſimum nominans. Vocatus eſt monachus, ſi ire vellet ad caſtrum inquiritur, obedit, mittitur: qui cùm ab Abbate recederet, ex multa cordis ſui ſimplicitate verbum hoc protulit; Pater, inquit, ſi aliqua portio mihi fuerit reſtituta, recipiam an non? Reſpondit, Quicquid rehabere poteris, accipias in nomine Domini, melius eſt aliquid, quàm nihil. Abijt ille, venit ad caſtrum, nuntium Abbatis & fratrum cũ oratione deferens tyranno. Et quia ſimplicitas iuſti, ſecundum Iob, lampas eſt contempta in oculis malorum, tyrannus ſermones eius paruipendens & irridẽs ait; Domine expectate donec pranſus fueritis, tunc

Iob 12.

tunc enim respondebitur vobis. Hora prandij ad mensam communem positus est, & cibaria communia, carnes scilicet in bona quantitate ei, sicut cæteris sunt appositæ. Vir sanctus verbi Abbatis sui reminiscés, & carnes, quæ lautè ministrabantur, de pecoribus monasterij sui esse non dubitans, quantum ex carnibus sumere potuit, cũ cæteris, ne inobediens esset, mãducauit. Dñs castri ex opposito cũ vxore residẽs, & quia monachus mãducaret carnes, satis considerãs, finito prãdio hominem vocauit seorsum, & ait; Dicite mihi bone domine, solet conuentus vester manducare carnes? Respondente illo; Nequaquã. Adiecit; Quid cùm exeunt? Nec intus, inquit, nec extra carnes comedunt. Tunc tyrannus; Et quare vos comedistis hodie illas? Respondit monachus; Cùm Abbas meus huc me mitteret præcepit mihi, vt quicquid ex pecoribus rehabere possem, accipere non recusarem; & quia mihi constabat carnes appositas fuisse monasterij mei, item quia timui nil amplius mihi fore restituendum, nisi quantum dentibus capere possem, comedi propter obedientiam, ne omninò vacuus redirem. Et quia Deus simplicem non proijcit, nec porrigit manum impijs, scilicet contra illum, audito eius verbo, & in simplicitate eius motus, imò à Spiritu Sancto, qui per os senis loquebatur, admonitus, respondit vir nobilis; Expectate me hic, ego consilium habebo cum vxore mea, quid vobis faciam. Ad quam cùm venisset, & senis ei verba per ordinem recitasset, adiecit; Timeo celerem Dei super me vindictam, si vir iste tam simplex, & tam rectus, aliquam nunc à me passus fuerit repul-

Iob 8.

sã:Similiter & illa respondit,quia eodẽ spiritu accensa fuit.Reuersus ad senem ait;Bone pater, propter sanctã simplicitatem vestram, quæ me ad misericordiam reflexit, monasterio vestro quicquid adhuc de pecoribus est restituam, de illatis à me iniurijs in quantum potero satisfaciam,& nunquam ab hac die illud turbabo. Ad quod verbum senex gratias illi referens, cum rapina ad monasterium lætus redijt, & Abbate & fratribus stupentibus, verba potentis retulit. Pacem ab illo tempore habentes, quanta esset virtus simplicitatis exemplo didicerunt. Ecce hic exemplum, quod opus aliquando per se* malum, propter oculum simplicem efficiatur lucidum & bonũ. Reuera monachus idem comedendo carnes, & hoc in castro, peccasset, si simplicitas illum non excusasset. Quod autẽ non solùm non peccauerit, imò etiã meruerit, rei exitus ostendit. APOLLONI. Peccant ne illi, qui monachis exeuntibus carnes, saginam, vel ius carnium apponunt, & illos artificio vt comedant, decipiunt? CAESARIVS: Non videntur peccare, si eos impellit necessitas hospitalitatis, vel, quod dignius est, feruor charitatis. Edentem excusat à peccato ignorantia, vel simplicitas; ministrantem, vt dixi, charitas. Ecce exemplum.

** Per se malum vocat prohibitum.*

CAPVT III.

Religiosis cibos, ipsis vetitos, apponentes sine peccato.

BONAE memoriæ Christianus Decanus Bonnensis, vir bonæ vitæ, & valdè literatus, qui apud nos nouitius defunctus est, cùm in virtute hospitalitatis plurimũ ferueret, die quadam Hermannum Abbatem de Hemmenrode, quondam Decanum sanctorum Apostolorum in Colonia, virum ęquè literatum ac dis-

ac discretum, ad mensam suam inuitauit. Et cùm non esset ibi pulmentum sine carnibus, secretè præcepit ministro, vt lardum extraheret, sicque pisa Abbati apponeret. Comedente illo simpliciter apposita, monachus eius qui tam simplex non fuit, particulam lardi in scutella sua reperiens, Abbati mox ostendit, qua visa, statim scutellam Abbas amouit propter cõscientiam. Venientibus eis in viam Abbas de curiositate monachum arguit, dicens; Malè habeas, quod hodie abstulisti mihi pulmentum meum, si tacuisses, ego ignoranter comedens non peccassem. Facto huic contrarium recordor fecisse Danielem Sconauiæ.

CAPVT IIII.

TEMPORE quodam, cùm idem Daniel tunc Prior noster, pranderet in Sygeberg, & esset cum eo frater Godeschalcus de Volmunsteine, monachus simplex & iustus, appositæ sunt eis à fratribus eiusdem cœnobij artocreæ, in sagimine decoctæ. Quod Prior mox odoratu deprehendens, comedere noluit, non tamen monachum comedere prohibuit. Finito prandio, cùm loqui possent, dixit Godeschalcus Priori; Domine Prior, quare nõ comedistis de artocreis? Valde enim erant bonæ. Respondit ille; Non mirum si valde erant bonæ, quia valdè bene erant sagiminatæ. Et quare, inquit, hoc nõ signastis mihi? Respondit Prior; Ego nolui vobis auferre cibũ vestrum; nolite contristari, quia ignorantia excusat vos. Erat enim idem Daniel vir litteratus, & ante conuersionem Scholasticus. APOLLONIVS: Non miror quod monachi quandoq;

decipiuntur in sagimine, & carnium pinguedine, sed quod tam simplices sunt aliqui, quod in grossa substantia, id est, in ipsis carnibus seduci possunt, satis admiror. CAESAR. Puto hoc quandoque fieri propter charitatem ministrantium. Cùm sanctus Theophilus Alexandrinus episcopus, tempore quodam plures ex sanctis patribus ad prandium inuitasset, eisque carnes ex auibus apposuisset, putabant se omnes olera comedere, donec ab ipso proditum est, quod appositum fuerat; non enim erat illis visus cum gustu ablatus, sed propter charitatem ministrantis, diuinitùs immutatus. Simile penè egit Dominus Enffridus Decanus sancti Andreæ temporibus meis. Hoc etiam noueris quod ex dissuetudine, scientia discernendi inter cibos gustui minuatur. Non enim mirum si dominus Theobaldus Abbas Eberbacensis, qui in quinquaginta sex annis, quibus in ordine fuit, nunquam carnes comedit, sub typo piscium illas comedendo, falli potuerit: prædictus enim Enffridus pro Rhombo, monachis carnes apposuit, & illi comederunt. APOLLONIVS: Casum hunc plenius nosse vellem CAESARIVS: Viri huius venerabilis vita misericordiæ operibus extitit ornata, vt digna sit poni super candelabrum. Casum de quo quæris, & reliqua eius opera, quæ ex parte vidi, & ex parte alijs referentibus didici, fida tibi pandam relatione. In eadem enim ecclesia, in qua Decanus fuit, literas didici, & pœnitet me nunc de eius virtutibus tam pauca inuestigasse.

CAPVT

CAPVT V.

Enffridi Decani ad S. Andreã Coloniæ, vita.

IGitur Enffridus de episcopatu Coloniēsi oriundus, fuit vir simplex, & rectus, & in misericordię operibus pręcipuus. Qualis ei' vita ante sacerdotiū fuerit, vel quid in adolescentia egerit, nescio: quod autem cum illo creuerit, & coaluerit miseratio, ex actibus eius sequentibus colligo. Quod autem docilis fuerit ingenio, solicitus in discendo, effectus comprobauit. Adeò enim in puerilibus fundatus erat, vt sicut ab eo audiui iuuenis, scholas regeret, pueros ipsos erudiret, & plurimos tam verbo, quàm exemplo, non solùm ad discendum, sed, quod pluris erat, ad bene viuendum informaret. Ordinatus sacerdos, ecclesiam in Sygeberg parœciam scilicet bonam, id est, oblationibus pinguem, regendam suscepit, in qua scientiam in actum produxit; Foris non mansit peregrinus, ostium eius patuit viatori. Pater erat viduarum, consolator orphanorum, lima peccatorum. Nam cùm in domo eius plures nutrirentur scholares, & esset columbinæ simplicitatis, tempore illo, quo matura erant cerasa, dicebat cellerario suo. Bone fili licentia pueris, vt ascendant arbores, & de cerasis comedant, quantum volunt, & quantum possunt; nec est necesse te eis alia dare cibaria, quia in nullo cibo tantum delectantur. Non hoc dicebat ex aliqua tenacitate, sed ex multa cordis sui simplicitate. Quod cùm per dies aliquot factum fuisset, & licentia pueris esset concessa, sicut eis placuit, ait illi cellerarius; Certè domine, nisi pueri alijs vtantur etiam cibarijs,

Iob 31.

citò deficient. Et acquieuit ſtatim. Poſt hæc factus eſt Colonię in eccleſia ſancti Andreę canonicus, & nō multo poſt, ob vitę meritum, in Decanum ſublimatus. Qui licet vitæ eſſet irreprehenſibilis, & polleret virtute caſtimoniæ, maximè tamen feruebat in operibus miſericordiæ. In parœcia ſancti Pauli, quæ attinet eccleſiæ ſancti Andreæ, pauper vidua non fuit, cuius lares ignoraret, quam ſuis eelemoſynis non viſitaret. Tantum panis ex eius menſa oſtiatim mendicantibus dabatur, tantum æris ex eius manibus in gazophylacium Chriſti, id eſt, in manus pauperum mittebatur, vt multi, qui eius annuos redditus nouerant, mirarentur. Habebat enim cognatum Fredericum nomine eiuſdem eccleſiæ Canonicum, officio cellerarium: iſte auunculum ſæpius arguere conſueuit de indiſcreta liberalitate, & ipſe verſa vice increpabatur ab illo de nimia parcitate; habebant enim communes expenſas, & idcirco ſatis grauabatur Fredericus, quia quicquid rapere poterat Decan⁹, occultè dabat pauperibus. Tempore quodam idem Fredericus de officio ſuo multos & magnos habens porcos, occidit, & in pernas formauit, eaſque in coquina tempori congruo reſeruandas ſuſpendit: quas Decanus frequenter intuens, earumque ſuſpendio ſatis inuidens, cùm nullam ex eis à cognato petere poſſet, vel præſumeret, dolum ſanctum, dolum pium, dolum memoria digniſsimum excogitauit. Quotiens neminē ſenſit eſſe in coquina, ipſam latenter intrās, & nonnunquam nacta occaſione pueros emittens, ſcala ſuſpenſorium aſcendit, & ex ea parte pernas, qua muro coniungebantur, omnes

penè

penè vſque ad medietatem incidit, anteriorẽ verò integram reliquit, vt aliarum inciſiones celarentur. Iſta faciebat per dies multos, carnes abſciſas viduis, ægenis, atque pupillis diſtribuens. Quid plura? Tandem furtum rei familiaris cognoſcitur, fur quæritur, ſed citius inuenitur; Furit clericus, ſilet Decanus, & cùm ille fratrum præbẽdam, & totius anni ſubſidia ſe perdidiſſe cõquereretur, vir ſanctus, verbis quibus potuit, eum lenire ſtuduit, dicens; Bone cognate, melius eſt vt modicum defectũ patiaris, quàm pauperes moriãtur; bene tibi Dominus reſtituet. Quib' verbis placatus tacuit. Alio tempore eunte eo ad Sanctũ Gereonem, puto quod in ſolennitate fuerit eiuſdem martyris, pauper eum importunis clamoribus ſequebatur, & cũ non haberet quod illi dare poſſet, ſcholarem ſe ſequentem paululum antecedere iuſsit, ſecedensque in angulum iuxta eccleſiam Beatæ Dei genitricis Mariæ, (vbi Epiſcopis in die Palmarum conſuetudinis eſt populo facere indulgentiam) quia veſtem aliam exuere non potuit, aſpiciente paupere femoralia ſua ſoluit, & cadere dimiſit, quæ ille leuans, gaudens diſceſsit. Quam virtutem cùm vir ſanctus occultare vellet, nutu Dei tali occaſione poſita eſt ſuper candelabrum, vt poſtea eſſet in exemplum. reuerſus à Sancto Gereone, cùm ad prunas ſederet, nec pelliceum ſe calefacturus, ſecundum conſuetudinem leuaret, dixit ei præfatus Fredericus; Leuate pelliceum, & calefacite vos; erat enim frigus, & ipſe ſenex homo erat. Reſpondente eo; Non eſt neceſſe, ſubiunxit ille; Satis puto quod non habeatis braccas, hoc ipſum in rubore vultus eius cõſiderãs. Tã-

Nota conſuetudinẽ antiquam Eccleſiæ Colon.

dem ille confessus est, sibi illas delapsas fuisse, tacita virtute. Ad quod verbum clericus risit, per os cuius hæc publicata sunt.

APOLLONIVS: Tale aliquid non legitur in actis Sancti Martini: plus fuit braccas dare, quã pallium diuidere. CAESARIVS: Propter hæc, aliaque eius facta, etiam quidam dixerunt, nunquam se legisse de aliquo homine, qui tantæ fuerit circa pauperes compassionis, tantæ misericordiæ, ac pietatis. Vestimenta sua pauperibus penè sine discretione largiebatur, & cùm algeret, aliaque mitterentur, simile de illis faciebat. Semper habebat in corde illud Saluatoris; Date, & dabitur vobis. Compassus est ei venerabilis plebanus Sancti Iacobi dominus Euerhardus, cuius memini in distinctione quarta, capitulo nonagesimo octauo, quibus erat in Domino cor vnum & anima vna; cumque vellet ei vestem aliquam dare, vt illa diutius vteretur, dixit; Ego vobis hanc vestem accommodabo.

Luc. 6.

APOLLONIVS: Puto quod multum liberalis fuerit circa hospites, qui sic profusus extitit circa pauperes. CAESARIVS: Quanta illos charitate susceperit, sequẽs narratio declarabit. Cùm die quadam viros religiosos, nõ mihi constat verum fuerint Cistertienses, vel Præmonstratenses, hospitio suscepisset, & cibi regulares deessent, pisceśq; non haberet, dicebat coco suo; Pisces non habemus, monachi simplices sunt & esuriunt, vade accipe * ositiũ, & ossibus eiectis, cum piperamentis præpara, sicque appones & dices; Comedite de bono rhombo. Quod cùm factum fuisset, illi, sicut viri boni & simplices, boni sui hospitis ac sim-

** alias offcium.*

plicis

plicis pium dolum non obſeruantes, nihil etiam, tum propter regulare ſilentium, tum propter conſcientiam, interrogantes, appoſita pro piſce comederunt. Scutella penè euacuata, cùm vnus auriculam porcinam reperiſſet, & ſocio, vidente Decano, oſtendiſſet, aliquid indignationis ſimulans intulit; Comedite pro Deo, monachi non debent eſſe tam curioſi; rhombus etiam aures habet. Humani generis inimicus diabolus, tantis virtutibus inuidens, illumque turbare volens, viſibiliter tempore quodam ſe eius obtutibus obiecit, & verſibus his eum alloquens diſparuit:

Mors exemplificat, quod longius haud tibi reſtat
Vita, nec incolumis amplius Effrid eris.

Vides quanta ſit verſuti diaboli ſtultitia? In quo virum ſanctum putabat ſe impedire, in hoc illum promouit: Nam poſtea circa annos triginta vixit, tanto in operibus iuſtitiæ feruētior, quanto prophetatus eſt morti fore vicinior. In quadam ſolennitate, cùm eum Dominus Adolphus, maioris eccleſiæ Decanus, poſtea Colonienſis Archiepiſcopus, ad conuiuiũ ſuum inuitaſſet, renuit ille, dicens ſe magnos hoſpites habere: dicta Miſſa, cùm ad domum ſuam vir beatus feſtinaret, Godefridus eius concanonicus, maioris Decani notarius, qui mihi iſta recitauit, de feneſtra ſolarij portæ clericorum reſpiciens, vidit plures pauperes illum ſequentes, ex quibus alij claudi, alij ſurdi, alij cæci fuêre; & cùm non poſſent tranſire lapides, qui plateas illic diuidunt, ipſe, cùm eſſet ætatis decrepitæ, manum ſingulis porrigebat. Satim clericus dominum

dominum ſuum ad feneſtram vocans, ait; Ecce domine, iſti ſunt magni hoſpites, quos Decanus meus dicebat ſe habere; & non modicum ædificatus eſt vterque. Aliud quoddam pietatis opˀ ſimile huic ego de illo vidi. In anniuerſario domini Brunonis Colonienſis Archiepiſcopi, eccleſijs conuentualibus ad eccleſiam Sancti Panthaleonis martyris (quam idē Bruno conſtruxit) confluentibus, cùm dicta pro anima eius miſſa, Priores, ſecundum inſtitutū, refectorium pranſuri intraſſent, dominum Enffridū, neſcio quot pauperes ſequebātur ad oſtium refectorij, quem cùm refectorarius introducere vellet, pauperibus excluſis, commotus ille clamauit; Ego ſine iſtis hodie non intrabo. Nouerat vir prudentiſsimus, pauperes eſſe amicos Dei, camerarios cæli, bene habēs in memoria conſilium illud filij Dei; Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, vt cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula. Hinc eſt quod tempore quodam, cùm poſitus fuiſſet ante reliquias, monere intrātes vt darēt eleemoſynas ad ædificia eccleſiæ, cuius tunc cuſtos erat, his verbis populum allocutus eſt; Boni homines, bene videtis quàm grandia diſpoſita ſint hic ædificia, bene quidem facietis dando eleemoſynas veſtras ad illa, melius tamen & tutius in pauperes eas locatis. Hanc prædicationem, bonæ memoriæ Fredericus monachus noſter, intrans cum militibus eccleſiam Sancti Andreæ tunc audiuit, mihiq; poſtea ſæpius illā recitauit. Perſonas Deum timentes, vt & ipſe illarum meritis eſſet particeps, de ſuo ſtipendio paſcere curauit. Vnde & venerabilem illā incluſam ordinis noſtri, dominam Heylekam,

Luce 16.

ſecundum nomen ſuum verè ſanctã, cuius cella monaſterio Sancti Andreæ adhærebat, de ſua præbẽda, quoad vixit, ſuſtentauit: aliorũ enim eleemoſynas beata illa recipere recuſauit. Solebat autẽ inopes appellare theſauros cęleſtes, quos tinea non demolitur, & quos fures non effodiunt, neque furantur. Vnde ſicut ſupra dictum eſt, multo illi amplior cura fuit de conſolatione pauperum, quàm de ædificijs, vel theſauris, & ornamentis perituris eccleſiarum. Pueros pauperes, manus vlceroſas, & valde neglectas habẽtes, quando ſecretius epulabatur, ad menſam ſuam poſuit, & de ſcutella ſua comedere præcepit. APOLLONIVS: Satis admiror Decani huius pietatem, humilitatem, ſimplicitatem. CAESARIVS: Audi vnde amplius mireris. Ciuis quidã Colonienſis nomine Lambert9 familiaris illi erat, & in vicino manebat: iſte cùm die quadam cum ſupradicto Godefrido notario cœnaret, & confabularentur de eleemoſynis domini Enfridi, ait me audiente; Dicam vobis qualiter me tractauerit; Tempore quodam inuitauerat me & vxorem meam ad cœnam ſuam, ſedentibus nobis in menſa cum illo, diu eramus ferculum aliquod expectãtes, nil ante nos præter ſolum panem habentes. Et quia bene noueram conſuetudines eius, vocaui ad me vnum de pueris, in aurem illi hæc dicens; Dic bone, dabitur nobis aliquid ad comedendum? Reſpondente illo; Nihil habemus, ſufficienter enim vobis fuerat præparatum, ſed dominus meus ante horam refectionis coquinam intrauit, & præparata, etiam nobis reclamantibus, pauperibus diuiſit. Tunc ego ſubridens, eundem puerum ad domum meam miſi, & tantum

Matth. 6.

& tantum est de cibarijs allatum, vt omnibus conuiuis nostris sufficeret. Die quadam cùm coquinā eius intrasse, & anseres nescio quot versarentur ad ignem, dixi in corde meo; Certè procurat bene familiam suam Decanus iste. Assis verò anseribus ipse intrauit, eisque concisis, & per scutellas ordinatis, viduis atque egentibus totaliter misit. Sæpè ei mittebantur anseres & pulli, tum ex officio decaniæ, tum ex dono, quia multi eum venerabantur, cognoscentes eius charitatem, & quia multæ fuerat pietatis: quicquid ex eis, siue fratribus, siue alijs suis vicinis mittere voluit, vt statim comederent, non viuum, sed occisum transmisit. Tantæ, vt sæpè dixi, circa pauperes compassionis erat, vt quandoque faceret, quod secundum humanum iudicium minus rectum videbatur. Ciuis quidam de Colonia, sicut mihi retulit quidam ex sacerdotibus sancti Andreæ, vxorem propriam minus diligens, sæpè illam affligebat, propter quod illa furata est ei pecuniam in bona quantitate. Cui cùm maritus crimen imponeret, & ipsa fortiter negaret, timens ab illo deprehendi, pecuniam proiecit in cloacam. Postea dolens de facto, ad Decanum venit, furtique causam per confessionem aperuit, & satis puto virum sanctum illi suasisse, vt pecuniam marito proderet; sed illa, quia cum iuramento negauerat, facere non audebat, timēs propter hoc amplius affligi. Cui Decanus respondit; Si potero pecuniam habere sine nota, vis vt detur pauperibus? Dicente illa; hoc omnibus modis desidero; post aliquot dies Decan⁹ locutus est ciui; Vis mihi licentiam dare, vt purgari faciam cloacā tuam, & si aliquid mihi Do-
minus

minus ibi dederit inde tollã? Sciens ille eum virum sanctum esse, cogitãs quia Deus aliquid ei reuelasset, licentiauit. Purgata est cloaca, inuenta est pecunia, & infra dies paucos per manus hominis pauperibus erogata. APOLLONIVS: In hoc loco posset detractor figere denté. CAE. Tria vidétur eũ hic excusare, à peccato. Primũ, quod pecunia eadem sicut mariti, ita & fœminæ fuit. Secundum, quod perdita fuit, quã propter confessionem prodere non licuit. Tertiò, quod pauperibus eam distribuit. Nouissimè charitas, quæ eum ad hoc instigauit. Solent enim sacerdotes sæpè licentiare fœminis, vt maritis suis auaris, & immisericordibus rapiant & largiantur. Fecit & aliud quiddam quod magis huic disputabile fuit. Dum nil haberet ad comedendum, pistrinum fratrum intrauit, & cùm essent panes ordinati & positi in tabula ad deportandum, cuius essent illi, vel ill, pistorem interrogauit. Expeditus à singulis à pistore, panes illorum, quos nouerat esse diuites, in domum suam deportari iussit, dicens; Illi abundant, & ego nil habeo quod comedam. APOLLONIVS: Quomodo excusabitur hoc factum? CAESARIVS: Multa licent sanctis, quæ his qui sancti non sunt, non licent. Vbi spiritus Dei, ibi libertas. Vnde auctoritas: Habe charitatem, & fac quicquid vis. Excusauit eum charitas, excusauit eum necessitas, excusauit eum auctoritas, excusauit eum fraternitas. Charitas, quia consolatio pauperum fecit illum egere. Necessitas verò, quæ legem non habet, de qua Rodolphus maioris ecclesiæ in Colonia scholasticus sic discipulis suis dicere consueuit: Ante-

2. Cor. 3.

Antequam fame morerer, de panibus raperem crucifixi quod comederem. Excusauit eũ quodammodo auctoritas, quia Decanus erat, & pater fratrum. Fraternitas, quia iudicabat omnia omnibus esse debere communia, sicut & sua omnia fuerát communia. Cùm iam ex defectu corporis ætatisque senilis, diem mortis suæ sibi imminere sentiret, ne pauperem spiritum aliqua terrena possessio repatriantem oneraret, domum suam vendidit, pretiumque illius, non cognatis, non amicis, sed Christi pauperibus proprijs manibus diuisit. Nouerat enim concanonicos manus fideles, post mortem minus esse fideles. Cui cùm diceret is, qui domum emerat, quidam ecclesiæ illius sacerdos, atque concanonicus, nomine Conradus; Domine ego volo habere domum meam. Respondit ille valdè simpliciter; Bone Conrade, homo sum decrepitus & senex, citò moriar, expecta paululum, bene habebis eam; Vbi vis vt maneam interim? Ille vir bonus, de necessitate faciens virtutem, satis patienter obitum eius expectauit. Tantæ igitur pietatis extitit vir beatus, vt sæpe in porticu ecclesiæ sedens, cùm pauperes musso, quem de nemore collegerant, oneratos præterire cerneret emeret ipse, nõ ꝗ eo in aliquo indigeret, sed vt pauperes à labore liberaret. De quo etiã retulit mihi Reinerus monachus noster, quandoque eiusdem ecclesiæ scholasticus, quod die quadam, cùm quidam pauper plurima flabella portaret venalia in iam dicta porticu, nec vendere posset, sibi illum dixisse; Reinere eme flabella ista: cui cùm diceret; Domine non eis indigeo; Respondit; Eme & da amicis tuis; qui emit illa sciens compassionem

Decani

Decani sui tantùm esse in causa. Misericordiæ visceribus ita abundauit, vt sustinere non posset, inquantum vetare potuit, vt aliquis cæderetur, vel iniuriaretur. Die quadam cùm in scholis clamores cuiusdam canonici, qui grauiter excesserat, & à quatuor scholaribus ad verberandum tenebatur, præteriens audisset, scholas anhelus intrauit,& sicut leo accurrens, baculumque contra scholasticum & suum con canonicum leuans, puerum de manibus eius liberauit; Quid agis, inquit, tyranne? Positus es vt scholares doceas, non vt occidas. Ad quod verbum ille confusus obmutuit. Quantæ fuerit patientiæ, lectio sequens declarabit. Die quadã sedente eo secundum consuetudinem in ecclesia, sicut puto inter nonam & vesperam, Scotus quidam homo miserabilis & frequenter ebrius, presbyteriјque honore prorsus indignus, ad solum solus accessit, & caputio illum trahens, extracto cultello minatus est ei dicens, Si non dederis mihi aliquid, modò occidam te. Nutu Dei canonicus quidã iuuenis & fortis superueniens, Scotum durè satis abstraxit, quem cũ cædere vellet, morteq; dignũ iudicaret, compescuit eum vir mitissimus dicẽs; Ne turberis frater, vide ne lædas eũ, in ioco enim fecit hoc. Nemini reddidit malũ pro malo, quia simplicitas columbina regnabat in illo. Et cùm esset, vt sæpe dictũ est, miræ misericordiæ, feruebat tamẽ zelo iustitiæ. Tempore quodã obuiam habuit Abbatissam sanctarum virginum vndecim milium; præcedebant illam clerici mantellis griseis monialiũ circumamicti, sequebãtur domicellæ & pedissequę verborum inutilium strepitu aërem replentes; Decanũ verò inopes seque-

 bantur,

bantur, eleemosynam ab illo postulantes. Accensus verò vir iustus zelo disciplinæ, cunctis audientibus exclamauit; O domina Abbatissa, magis deceret vestram professioně, plus vestrā decoraret religionem, vt vos, sicut me, sequerentur pauperes, non histriones. Et erubuit illa valdè, nihil præsumens tanto viro respondere. Tantus ei inerat amor iustitiæ, vt die quadam, cùm nescio quis ipso audiente loqueretur de mala vita clericorum, quasi ex abrupto loquenti responderet: vnū est qualiter viuant; ac si diceret; De radice mala, non potest surgere arbor bona. Nouerat enim paucos esse clericos, qui canonicè intrassent, ita vt non essent sanguinitæ, id est, à cognatis introducti, vel choritæ, id est, per potentiam magnorum intrusi; siue simoniaci pecunia scilicet vel obsequijs intromissi. APOLLONIVS: Hoc vitium his temporibus valde regnat in clero. CAESARIVS: Verum est, maximè in illis ecclesijs, in quibus prælati sine electione stipendia porrigunt: Rudolphus enim Episcopus Leodiensis, ita in simonia gloriabatur, vt tempore quodam, præbenda ecclesiæ suæ cuidam à se vendita, pecuniam ipsam in gremio teneret, & multis coram positis diceret; Ego valde ecclesiam Leodiensem ditaui, ego redditus illius ampliaui, præbendam enim quam antecessores mei pro decem marcis vendiderunt, ego ad quadraginta marcas perduxi. Et quia vir sanctus paucos considerauit canonicos suos simpliciter intrare, paucos iudicauit in eis simpliciter viuere. Habebat & cum zelo iustitiæ, amorem & studium regularis disciplinæ. Nam post eum vsque ad hæc tempora, non surrexit

rexit Decanus in illa ecclesia, sub quo tantum vigeret disciplina. Etiam cùm esset in ætate occidua, vsque ad diem mortis suæ, non patiebatur se aliquam hebdomadam diuini seruitij præterire. Sæpe missam in conuentu celebrans, alienis brachijs, ne caderet, sustentabatur; Alleluia, festiuis diebus, sicut cæteri, ad gradum ipse cantauit; Alijs exeuntibus de oratorijs, ipse rarò, nisi ad prandendum, exiuit: & ante altare sanctæ crucis residens, illic horam horæ continuauit. Publicè pœnitentibus ita erat paratus, vt frequenter cum illis in porticu sedens, chartulas legeret, consolationem impenderet, orationum suffragia scribi faceret. Tantæ erat humilitatis, vt cùm omnium esset supremus, tam ætate, quàm dignitate, exceptis præcipuis solennitatibus, semper penè locum chori nouissimum teneret. Vestimenta eius satis despecta erant, & humillima, non grisea, non varia, sed ouina, eiusdem generis * pallio vtens.

** Aliàs pileo.*

APOLLONIVS: Quid est quod de tanto viro nullum refers miraculum? CAESARIVS: Quis maior Ioanne Baptista? Nullum signum fecisse legitur, quod de Iuda proditore Euangelium prodit. Vnde quibusdam nunc in CHRISTI nomine miracula facientibus, ipse in fine dicturus est; Nescio vos vnde sitis; Discedite à me omnes operarij iniquitatis. Miracula de substantia sanctitatis nō sunt, sed signa sanctitatis. Volēs Dominus militē suum emeritum remunerare post laborem, tali illum ordine vocauit ad gloriam. In vigilia dominicæ resurrectionis, cùm expectaretur ad solenne officium, eò quod hebdomadarius esset, repentè cœpit viribus destitui;

Ioan 10.

Marci 6.

Matth. 7.

Lucæ 13.

vocatus est supradictus Reinerus, qui per tactũ venæ, illius in ianuis mortem sentiens, de sacra inunctione eum monuit, modicum medicinæ confortatiuæ ori eius imponens; quam cùm ille expueret & diceret; ego missam in cõuentu celebrabo, respondit; Missa in hac vita nunquam celebrabitis. Quo audito, se inungi petijt, & cum fratribus psalmos & litaniam decantauit. Circa horam nonam Christo reddidit spiritum, sociandus spiritibus iustorum. Sequenti die post sanctum pascha cùm tumularetur, Dominus Euerhardus Sancti Iacobi plebanus, cuius vitam virtutibus plenam in distinctione quarta capite xcviij. descripsi, in audientia multorũ tale de illo testimoniũ dedit; Hodie, inquit, hîc terræ cõmendatur caro sanctissima, quæ super terram vixit. Et quia de miraculis quæstio fuit, post mortem signis non caruit. Sacerdos quidam & stipendiarius ecclesiæ, nomine Adam, sicut mihi retulit ore suo, cùm tempore quodam vehementissimo capitis dolore torqueretur, ad sepulchrum eius accessit, & in hunc modum orauit; Domine, inquit, propter merita sancti huius viri, mitiga dolorem capitis mei. Qui mox exauditus, sanus abcessit, qui infirmus accesserat. Multa adhuc alia fecit iustus iste, opera memoria digna, quæ studio breuitatis sunt omissa.

APOLLONIVS: Vtinam essent tales omnes Decani, tam simplices, & tam sancti. CAESARIVS: Recordor nunc alterius cuiusdam Decani, viri simplicis, ac Deo digni, de cuius virtutibus quædam mihi nuper retulit magister Ioannes Decanus Aquensis, de eadem ciuitate oriundus, in qua idem iustus fuerat Decanus, quæ tecum communicabo.

CAPVT

CAPVT VI.

FVIT temporibus nostris in Hildeshemensi ecclesia, vir bon⁹, Deoque charus, nomine Hermannus, varijs virtutibus virtutumque operibus adornatus, vigilijs, sanctis orationibus, ieiunijs, & operibus misericordiæ Deo omnipotenti studuit placere. Quibus operibus humani generis inimicus irritatus, cùm illum omnibus modis impediret, dicere ei solit⁹ erat; O multum male diabole, vt quid tantum me vexas? Tempore quodam cũ arbusculam in pomario suo plantaret, & trunco illius duas virgas insereret, vna aruit, & altera conualuit. Mox signũ petens à Domino ait; Rogo te omnipotens Deus, vt si voluntas tua sit, vt sacerdos fiam, fac vt surculus hic aridus reuirescat. Mira clementia Christi, statim virga arida succo cœpit animari, & tempore suo fructificare, sicque virtus diuina, quæ Aaron primũ sacerdotem per virgam aridam contra naturã florentem in sacerdotio confirmauit, hunc virum sacerdotio dignum, eadem virtute præostendit. Post cuius mortem cùm quidam eius clericus Euerhardus nomine, cui ecclesiam viuus contulerat, visum perdidisset, & quotidie ad illius tumbam, in sanctitate ac pietate eius spem habens, oraret, postulans se propter merita domini sui illuminari, Sanctus Hermann⁹ die quadam visibiliter illi apparens, ait; Quid vis vt faciam tibi? dicente cæco; Domine vt videam, voce euangelica sanctus ille respondit, Respice, nam fides tua te saluum fecit: eadem hora clericus lumen recepit, & quia Dominus mirificasset sanctum suum in seipso expertus,

De virtutibus ac miraculis Hermãni Hildesheimensis Decani.

Num. 17.

Lucæ 18.

quàm diu vixit, gratias egit. Postea cùm quidá ægrotus ad memoriam martyrum fuisset deportatus, nec sanatus, consilio cuiusdam, iam dicto confessori votum fecit, & conualuit: Factum est, vt in anniuersaria die domini Hermanni ecclesiam intraret, & compulsantibus campanis, cùm ille causam inquireret, & qui dam ei responderent; Hodie dies est anniuersaria domini Hermanni ecclesiæ huius quandoque Decani, viri boni, & iusti, & dicenda est missa in conuentu pro eo; respondit homo; Rogo vt ostendas mihi sepulchrum eius. Quod cũ ille fecisset, & iste ibidem diutissimè ac deuotè oraret, Cantor ecclesiæ hoc considerans, hominem solus conuenit, causam orationis inquisiuit, & agnouit. Sicque per os peregrini ostensa sunt merita domestici, & quem fratres habuerunt Decanum hactenus, nunc inuocare cœperunt patronum. APOLLONIVS: Rara sunt ista temporibus nostris. CAESARIVS: Ego supradicti Decani opera pietatis, hui⁹ Decani præfero miraculis. Illa enim, vt dixi, sanctum faciunt, ista sanctũ ostendunt. APOLLONIVS: Satis placet quod dicis: si adhuc aliqua nosti de operibus simplicitatis, referre ne pigriteris. CAESARIVS: Dicam tibi historiam hominis simplicissimi per naturam, per quam satis cognosces, quantum Deo placeat sancta & prudens simplicitas, quæ habetur per gratiam.

CAPVT

CAPVT VII.

IN ecclesia Sancti Gereonis martyris ciuitatis Coloniensis, nostris temporibus canonicus quidam extitit, VVerimboldus nomine, genere nobilis, diues satis in stipendijs ecclesiasticis. Hic tantæ simplicitatis erat, vt nullius rei summam caperet, nisi quantum ex paritate numeri, vel imparitate colligere posset. Cùm tempore quodam multas haberet pernas in coquina sua pendentes, ne aliqua ei subtrahi posset, intrauit, & in hunc modum eas numerauit; Ecce perna & eius socia, ecce perna & eius socia, sicque de cæteris. Vna ex illis nequitia seruorum subtracta, cùm iterum intrasset, & prædicto modo suas pernas numerasset, impares inueniens exclamauit; Vnam ex pernis meis perdidi. Cui serui subridentes responderunt; Domine bene inuenietur: illoque educto, cũ vná iterum subtracta numerum parificasset, & sic inductus secundò, eas numerasset, paresque reperisset, satis iocundè dicebat illis; Eya vos domini, nimis diu poteram tacuisse. Quando serui sibi conuiuia facere voluerunt, dixerunt ad illum; Domine quare non prouidetis vobis? valde enim infirmus estis. Quibus cùm diceret, vnde hoc nostis boni pueri? Responderũt; Bene considerамus in capillis vestris, eò quod inflati sint, quem in lecto reclinantes, cibarijs delicatis, quasi eius infirmitati præparatis seipsos refecerunt. Audiens tantam simplicitatẽ rusticus quidã nequam & astutus, quia seruus eius esset originarius ab omnib⁹ atauis suis cõfinxit; Non potui, inquit, domine vt res vestræ tali modo distrahantur sufferre, vel quod sic

Simplicitatis naturalis exẽplum.

negligantur, seruus enim vester sum, iustum est vt nobilitati vestræ seruiam, & quæ vestra sunt fideliter custodiam. Quid plura? Cómissa sunt ei omnia: qui noctibus, cùm dominus eius isset dormitum, ad prunas cum seruis sedit, & potationibus vacauit. Cùm vice quadam ioculatorem introduxisset, & ille dulcedine fialæ dormientem excitasset, surgenti seruus occurrit dicens; Quò vultis ire domine? Respondente illo; Melodiam audio dulcissimam, sed nescio vbi sit; seruus subiunxit. Redite ad lectum vestrum, monachi Tuitienses in organis cantant.

APOLLONIVS: Puto quod peccent, qui sic simplices irrident. CAESARIVS: Hoc fixum teneas, audi quid Sanctus Iob dicat; Deridetur enim iusti simplicitas: super quem locum dicit Gregorius; Iustorum simplicitas irridetur, quia ab huius mundi sapientibus puritatis virtus, fatuitas creditur. Omne enim quod innocenter agitur, ab eis procul dubio stultitia putatur, & quicquid in opere veritas approbat, carnali sapientiæ fatuum sonat.

Iob. 12.

Greg. l. 10. Moral. cap. 27.

APOLLONIVS: Videtur mihi vir iste magis fuisse stolidus, quàm simplex, quia simplicitas, prudentia carere non debet. CAESARIVS: Prudentia in præcauendis malis consistit, cuius virtutis expers non fuit: igitur diuino nutu factum est, vt in ecclesia Sancti Gereonis, cuius redditus multi sunt & ampli, cellerarius efficeretur. Et, sicut legitur de Sancto Ioseph, cùm nihil nosset nisi panem quo vescebatur, nec hoc ad plenũ, Dñs, cui accepta est simplicitas, defectum eius suppleuit, & omnia, ad quæ suas man⁹ misit, benedixit. Die quadã intrãs granariũ ecclesiæ, cũ plures cattos in anno-

Sub simplicibus officialibus augeri temporalia.

Genes. 39.

na discurrere vidisset, vix horã capituli expectare potuit; Prosternens se ante pedes Decani, officij sui petiuit absolutionem clauibus resignatis. Dicente Decano & fratribus; Bone domine VVerimbolde, quid habetis cur ista facitis? Respondit quia non possum videre damnum ecclesiæ. Quale, inquiunt, damnum: Et ille; Hodie plures cattos vidi in granario, qui totam annonam vestram deuorabunt. Rogantibus illis & dicentibus; Catti annonam non comedunt, sed mundant, vt claues reciperet, vix obtinuerunt. Experiméto enim didicerant, quod benedixit eis Dominus propter simplicitatem illius. Vice quadam cùm diuersæ monetę ex diuersis censibus pecuniam haberet, quidam ex seruis eius partem furtiuè tulit & fugit. Quo cognito, cùm grauiter lamentaretur, consolantibus se respondit; Ego non defleo damnum, sed periculum; Denarij datiui non sunt, miser capietur, & si pro eis fuerit damnatus, ego reus mortis ero illius. APOLLONIVS: Tales viri temporibus istis non eligerentur in Cellerarios. CAESARIVS: Sicut mutantur tempora, ita & homines: Nam vsque hodie frequenter contingit, vt sub prælatis, & officialibus simplicibus, domus religiosæ in exterioribus proficiant, & sub astutis & in schola mundi exercitatis, non proficiant.

CAPVT VIII.

APud monasterium sancti Nicolai in villa Bruvvilre, monachus fuit simplicissim', nomine Christianus; huic Abbas Cellerarij officium iniunxit: Deus verò, qui amator est rectæ simplicitatis, omnia opera eius dirige-

bat,ita vt tempore prouisionis eius plus abundaret domus in omnibus necessarijs, quàm antea,vel post. Sępius ei serui mercenarij annonā, vinum,& alia quàm plura furati sunt,vxoribus & liberis suis ea deferentes;& cū sciret, & quandoq; videret, ex multa cordis pietate videre se dissimulauit, dicens intra se;Isti pauperes sunt & indigēt,fratribus necessaria nō deerunt. Simplex quandoq; mimo vel ioculatori cōparatur, sicut illius verba, vel opera in eorū ore vel manibus,qui ioculator non est sæpè displicent, & pœna digni sunt apud homines; quæ tamen ab his dicta vel facta,placēt:ita est de simplicibus, qui,vt sic dicam,ioculatores Dei sunt, sanctorumq; angelorum:quorum opera si hi, qui simplices non sunt,quandoq; facerent, haud dubium quin Deum offenderent,qui in eis,dum per simplices fiunt,delectatur.

CAPVT IX.

Simpliciū acta Deo placent.

IN Porceto monachus quidam fuit tantæ simplicitatis,vt singulis penè diebus in balneis, quæ ibi ante ostium monasterij naturaliter calent,inter pauperes sederet,& pauperum dorsa fricaret,capita ablueret,vestimenta mundaret. Pro qua re cùm tam ab Abbate, quàm à fratribus crebrius,& acrius argueretur,non propter hoc dimisit,sed his verbis valdè simpliciter respondit;Si ego modò desisterem,quis pauperibus ista exhiberet?Quod si alius,quem simplicitas excusare non posset, talia præsumpsisset contra Abbatis sui imperium,haud dubiū quin Deum grauiter offendisset:Melior est enim obedientia,quàm stultorum victimæ. Quod autem

Eccle.4.

præ-

prędicti simplicis opera Deo placuerint, sequēs miraculum declarabit. Tempore quodam, cùm orationis causa isset Coloniam, in domo cuiusdam Abrahæ hospitatus est: nocte eadem, cùm signum matutinarū pulsaretur in ecclesia beati Petri, surrexit, illucq; festinans, cùm solarij fenestram, in quo dormiebat, vidisset apertam, ostium esse putans, per eam exiuit, sicq; mirabiliter depositus ad ecclesiam peruenit. Finitis matutinis rediens, cùm ad ianuam domus pulsaret, & interrogaretur ab intromittētibus; vnde veniret, vel vbi exiuisset, ex eius respōsione, quod nō per ostium, sed per fenestram egressus fuerit, cognouerunt: ipse sibi tamen eiusdē miraculi conscius nō fuit. Et cùm eadem fenestra, bene mihi nota, satis alta sit, haud dubium quin à sanctis angelis depositus sit, vt impleretur in eo quod de capite scriptum est; Quoniam angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis. In manibus portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum. Quàm fidus custos simplicium sit Dominus, sequens ostendit relatio. *Psal. 90.*

CAPVT X.

Simplices à Deo custodiūtur.

HOmo quidam simplex Engilbertus nomine, de prouincia Tulpeti natus, ante paucos annos defunctus est. Iste cū esset cœcus natus, propter varia dona, quibus hominem eius interiorē illuminauerat gratia diuina, in diuersis prouincijs noscebatur; & à multis, magnisq; personis, sexus vtriusq; venerabatur. In cappa simplici, & tunica lanea, nudisq; pedibus, tā æstate, quā hyeme incedebat, & puero se regente, sic limina sāctorū satis remota sępius visitauit;

carri-

carnibus nunquam vescebatur, non lectisterniis, sed modico tantum straminis vel fœni noctibus vtebatur; Ego multa bona de eo vidi, & ipse multos, tam verbo, quàm exemplo ædificauit. Hic tempore adolescentiæ cùm nocte quadam in domo materteræ suæ, matronæ diuitis, inter alios eius seruos se cubitum locasset, in ipso conticinio, duo fures parietem suffodientes ingressi sunt, qui igne disco operto, lumine incenso, cistis apertis, intrepidè colloquebantur: Quos vt prædictus Engilbertus audiuit, & fures eos esse non dubitauit, cùm seruos, ex vtroque latere dormientes excitare nō posset, subsellio cultello suo perforato collo iniecit, & claua manum armauit; Et quia illos quasi cœcus videre non potuit, duce auditu ad illos tendens, & clauam vtraque manu vibrans, ex omni parte quicquid tangere potuit, quasi furiosus feriens, de domo illos eiecit. Quos vsque ad foramen secutus, dum aditum scala obstrueret, & illi stantes extra domum, neminem præter ipsum solum vigilare sensissent, de tali expulsione confusi, habito consilio, denuo nisi sunt intrare. Quod vt ille ex motu scalæ sensit, vnam partem scalæ arcæ magnæ, in qua continebantur grana, & erat foramini continua, supposuit, alteramque vtraque manu seruauit. Illos intrantes vsque ad vmbilicum, Engilbertus dorsa eorum, quia proni iacebant, per scalam fortiter pressit, & in tantum depressit, vt non solum eis progressum, imò etiam regressum prorsus adimeret. Qui quasi sub torculari positi, dum manê capi timerent, veniam postulauerunt; datis verò terribilibus iuramentis, quod nunquam personam

eius læderent, vel domum illam intrarent, dimissi sunt. Manê, cùm prodente Engilberto, à vicinis nulla arte dormientes possent excitari, & quærerentur circa domum maleficia, quorũ virtute hæc nouerant fieri, supra foramen de tecto pendentem quasi spinam humani cadaueris repererunt; qua amota, mox omnes excitati sunt. APOLLONIVS: Magna sunt ista ab homine cœco, & simplice gesta. CAESARIVS: Maius est quod sequitur, quia ad salutem pertinet animarum: nam multis annis elapsis, ijdem fures fama & virtutibus iam dicti Engilberti excitati, eiusque, vt opinor, precibus cõpuncti, eum adierunt, & quia ipsi essent, confessi, deinceps duxerunt vitam religiosam. Hoc factum mirabile, & alia quædam, de quibus in sequentibus dicetur, ab alijs mihi relata, & vtrumnam vera essent à me interrogatus, ita gesta fuisse simpliciter testatus est. Et quia cum simplicibus sermocinatio Domini est, dedit ei etiam spiritum prophetiæ, vt damnum luminis exterioris, claritate oculorum interiorum compensaretur. Tempore quodam inuitatus à Ducissa Saxoniæ, vxore Henrici ducis, matrona valde religiosa, inter alia multa quia vnus ex filijs eius Imperator esset futurus prædixit. Quod postea impletum vidimus in Ottone, qui Henrico successit in imperio. Hic cùm post electioné in maximis fuisset tribulationibus, & penè ab omnibus desperatus, ab eodem cœco confortatus est, eo asserente quia omnibus modis forent implenda, quæ à Deo fuerant præordinata. Ante illa tempora, cùm Helsvvindis de Giemenich vidua religiosa, ob discordiã duorum comitum terræ nostræ, timeret filijs

Prouerb.3.

suis

ſuis Arnoldo & fratribus eius, ipſumque rogaret, vt pro ipſorum incolumitate Deo ſupplicaret. Reſpondit; Ne ſolicita ſis pro iſta diſcordia quia bene ſopietur: Verùm alia multo maior in ianuis eſt, pro qua non ſolum filij tui, ſed tota terra concutietur. Hoc impletum eſt ſub iam dicto Ottone & Philippo eius in regno aduerſario. Die quadam eunte eo in quadam ſtrata Coloniæ, occurrerunt ei plures honeſtæ matronæ eiuſdem ciuitatis euntes ad eccleſiam, quæ cùm fabularentur ait; State vos dominæ. Stantibus eis adiecit, loquatur illa quæ iam loquebatur; Hæſitantibus matronis, de qua diceret, ad verbum illius quælibet ſingulariter, cæteris tacentibus, loquebatur: cùm ventum fuiſſet ad Aſtradam, quæ hodie ſanctimonialis eſt in monte ſanctæ VValburgis, voce eius audita Engelbertus propheticè reſpondit; Hæc cum omni domo ſua conuertetur ad Chriſtum. Quod non multo poſt impletum eſt: nàm cum marito, filio, & filia, quæ hodie Abbatiſſat in iam dicto cœnobio, ſeruo & ancilla, in ordinem noſtrum venit. Vides quàm celeriter in apertione oris præfatæ fœminæ, Deus reuelauerit auriculam eius. De ſtatu animarum plura dicere conſueuit, & nonnunquam, vt aiunt, ſpiritus erroris, ſiue humanus, eum fefellit. Nec mirum: Non ſemper prophetæ loquebantur ſpiritu prophetiæ ſicut Nathan, qui Dauid ad hoc ſpiritu ſuo hortabatur, quod Spiritus ſanctus mox per eum fieri prohibuit. In quadam ſolemnitate Dominæ noſtræ ſanctæ Mariæ, cùm matertera eius prædicta, veſpere iret ad proximam villam propter matutinas, & diceret illi, Engelberte cras mane venias ad me;

1. Para. 17

in ipsa nocte ante lucem audiuit vocem cuiusdam ad ostium pulsantis atque dicentis; Engelberte veni, eamus ad matutinas. Quam vocem cùm non agnosceret, surrexit tamen & secutus est illum, ductusque est in ecclesiam quandam, in qua audiuit matutinas, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam. Deinde dum solus reuerteretur, & vbi nam fuisset interrogatus, Respõdit: Nunquam audiui tam pulchrum cantum, tam suauem melodiam, missam tam gloriosam, sicut audiui hodie. Et hoc sequenti anno ei iterum contigit: nondum enim susceperat habitum religiosum. Nocte quadam de lecto suo raptus transpositus est iuxta castrum Molbach, in solitudinem satis horrendam: in eodem loco egressa anima eius de corpore, vniuersos angelos, & situs eiusdem solitudinis lustrauit & considerauit, ita vt postea, eo recitante, multi mirarentur. Regressa anima, diabolus erranti occurrit dicens; Corpus tuum meum est. Illo se signante, & sanctam Dei genitricem inuocante, adiecit; Media pars capitis tui mea est, eo quod pulsata vespera sabbati fuerit lota; & statim misit massam picis in illam, quæ postea cum maximo labore multorum deposita est. Cùm verò moriturus esset, mater eius flens ait; O fili dulcissime, modò recedens à me, dimittis me in maxima infirmitate. Respondit ille; Sancta Maria liberabit te mater. Eoque expirante, eadem hora sanata est illa ab infirmitate durissima, qua nouem annis laborauerat.

Legi in libro visionum beatę Aszelinæ, quod in cælesti mansione sedẽ viderit vacuam miræ pulchritudinis & glorię, & dictum est ei, quod

esset

esset cuiusdam cæci de Alemania, & statim intellexi de fratre isto Engelberto. APOLLONIVS: Vt audio, multum Deo chara est simplicitas. CAESARIVS: Non solùm Deo, imò & hominibus placet, & quandoque maioris in auribus eorum efficatiæ, quàm prudentia secularis.

CAPVT XI.

Simplicitas etiam apud homines efficax.

DOminus Petrus Abbas Clareuallis, monoculus ex infirmitate, vir sanctus, nomine & re Petri Apostoli imitator, & filius columbæ, eò quod magnæ & puræ fuerit simplicitatis. Cum ipso & fratribus eius miles quidam, pro quibusdam bonis contendebat; præfixus est dies, in quo vel miles cum Abbate componeret, vel coram iudice litem intraret. Venit ad diem miles cum amicis suis, venit & Abbas solo monacho quodam simplice secum assumpto; non tamen in equis, sed pedites venerunt. Et cùm esset Abbas venerabilis, pacis & paupertatis amator, rerumque transeuntium contemptor, coram omnibus dicebat militi; Homo Christianus es, si dixeris in verbo veritatis, quod bona ista, pro quibus contentio est, tua sint, & tua esse debeant, bene sufficiet mihi testimonium tuum. Ille magis curans de bonis obtinendis, quàm de verbo veritatis, respondit; In veritate dico quod mea sint hæc bona. Ad quod Abbas; Sint ergo tua tibi, ego de cætero non repetam illa. Sicque reuersus est ad Claramuallem. Miles etiam ad vxorem suam, quasi victor rediens, cùm ei per ordinem recitasset quid Abbas dixisset, vel quid ipse egisset, illa territa ad verba tã pura & tam simplicia respõdit; Dolosè egisti contra Abbatem sanctum,

vltio

vltio diuina nos puniet; nisi monasterio bona sua restituas, consortio meo carebis. Territus ille, ad Claramuallem venit, bonis vltrò renuntiauit, de indebita vexatione sancti Abbatis veniam postulauit. Vir iste beatus temporibus seniorum nostrorum visitauit in Claustro: erat autem secundum carnem nobilis, & consanguineus Philippi regis Franciæ, qui præcipuus amator erat sanctæ simplicitatis.

CAPVT XII.

Retulit mihi Constantinus monachus noster, quod eo tempore, quo Parisijs in studio fuit, Ioannes Abbas sancti Victoris, qui natione theutonicus est, cum quibusdã nobilibus & magnis viris pro magno allodio coram rege Philippo placitauerit. Qui cùm secum adduxisset quosdam ex fratribus, viros literatos & iurisperitos, haberentque aduersarij aduocatos in causis exercitatos, partibus hinc inde respondentibus, Abbas simpliciter sedens, nec vnum verbum ad allegata respondit; ita vt magis videretur vacare orationi, quàm allegationi. Hoc cùm Rex considerasset, ait Abbati; Domine Abba, quare vos nihil loquimini? Respondente Abbate multum leniter, & valdè simpliciter; Domine nescio quid loqui. AEdificatus Rex & compunctus subiecit; Reuertimini vos in claustrum vestrũ, & ego loquar pro vobis. Post quorum discessum Rex iram simulans, dixit militibus; Ego præcipio vobis sub interminatione gratiæ meæ, ne de cætero sanctum Abbatem istum inquietetis. Sicque factum est, vt bona quæ fratres obtinere non poterant per multas querimonias,

sola apud regem obtineret Abbatis simplicitas. Et est impletum in eo illud Moysi; Dominus Exod. 14. pugnabit pro vobis, & vos tacebitis. Alijs tibi adhuc ostendam exemplis, qualem locum venerationis in corde eiusdem Regis virtus obtinuit simplicitatis.

CAPVT XIII.

TEmpore quodam clerici Laudunenses, episcopo suo defuncto, quendam ex suis fratribus canonicum simplicem in Episcopum eligentes, sub his verbis prædicto Regi illum præsentauerunt; Domine nos præsentamus vobis dominum Emelricum electum nostrum, hoc ei nomen erat. Rege tacente, & formam illius præsentationis considerante, tandem respondit; Quem præsentatis mihi? dominum, inquiunt, Emelricum. Et rex, Vultis aliquid plus dicere? illis timentibus, ne fortè aliquid regi displiceret in persona, vel in verbis præsentationis, responderunt; Nihil domine: Tunc ait rex; Raro audiui talem præsentationem: quando aliquis mihi præsentatur electus, nomen dignitatis eius exprimitur ab electoribus, in hunc modum; Domine nos præsentamus vobis dominum N. Archidiaconum, Præpositum, Decanum, vel Scholasticum nostrum: fateor vobis, satis mihi placet tam simplex simplicis canonici præsentatio, & idcirco spero quod à Deo facta sit ipsa electio. Nostis qualiter in iam dictis dignitatibus electiones celebrentur? si Scholasticus est, causas canonicorum suorum fouendo, tum propter literaturam, tum propter comparatam amicitiã, ab ipsis in episcopũ eligitur. Si Decanus est, hypocrisi

erisi sua fratrum excessus dissimulando, cognatos,& amicos introducit,à quibus sublimatur. Si Archidiaconus, vel Præpositus est, vtpote vir nobilis, parentum potentia magis intruditur quàm eligitur. Ecce hæc est causa quare capita ecclesiæ sint infirma. Deinde conuersus ad electum ait; Domine Emelrice, quia electio vestra videtur mihi esse simplex, rationabilis, & canonica, non vobis deero, vbicunque mei indigueritis. Lambertus monachus noster, qui mihi hæc retulit, eodem tempore dicit se fuisse Parisijs. Qualis verò ac quantus fuerit huius Regis circa simplices affectus, sequentis operis declarabit effectus.

CAPVT XIIII.

ANte hoc triennium, defuncto Abbate sancti Dionysij gentis Francorum Apostoli, cùm ditissima illa Abbatia vacaret, & ad eam plures aspirarent, venit ad Regem sæpè dictum is, qui in congregatione videbatur esse potior, Præpositus, videlicet pro Abbatia supplicans, & dicens; Domine ecce quingentas offero vobis libras vt propitius mihi sitis in hac Abbatia. Cui Rex nihil promittens, sed simoniacum muneris receptione, quasi in arce spei ponens, respondit; Date pecuniam Camerario meo secretè. Recedente igitur Præposito, & quasi de regio fauore certificato, Cellerarius, de his nihil sciens, eundem Regem adijt, & Præposito similia petens, similem pecuniæ quantitatem obtulit, à quo simile responsum accepit. Nouissimè venit thesaurorum infidus custos, & ipse pro Abbatia Regi quingentas libras offerés: cui sicut superioribus

responsum est. Et licet rex, sicut homo prudens, dissimularet, plurimum tamen ei displicebat trium illorum monachorum ambitio, & proprietatis vitium, imò tam execrabile furtum, sciens oblatam pecuniã monasterio fuisse subtractam. Pręfixit tamen conuentui diem, in qua eis Abbatem constitueret, eò quod Abbatia in manus eius deuoluta fuisset. Sedente Rege in capitulo, verbis ad hoc idoneis præmissis, cùm diligenter circumspiceret, & personas consideraret, tres prædicti monachi, Præpositus videlicet, Cellerarius, & Sacrista in summa expectatione erant positi, singuli per momenta singula Abbatiam sibi sperantes esse porrigendã. Et licet spes sancta non confundat, omnes tamẽ in sua expectatione sunt confusi: nam Rex videns monachum quendam simplicem in angulo capituli residentem, & nihil minus quàm de Abbatia sperantem, inspiratione diuina vt surgeret præcepit. Stante illo cum verecundia coram principe, dictum est ei ab eodem rege; Domine en committo vobis abbatiam sancti Dionysij. Quo audito, homo ille simplex cùm Regi non assentiretur, imò fortiter reclamaret, asserens se personam esse humilem, priuatam, & despectam, atque ad tantam dignitatem nimis indignam, nimisque insufficientem; se vituperando apud Regem commendauit, & coëgit eum. Postea subiecit; Domine, Ecclesia ista plurimis dębitis est obligata, nec est vnde soluatur. Cui Rex subridendo respondit; En in instanti mille quingentas libras vobis dabo, & cùm necesse fuerit, vobis accommodabo pecuniam, insuper auxilium, & consilium impendam. præcepitque Camerario supradictam pecu-

Rom. 5.

pecuniam ei afferri. Adhuc puto viuit, & fortè per eum domus illa melius regitur, quàm per illos esset regenda, qui ad eius regimen aspirauerant. Occurrit mihi & simile huic in hoc exemplo.

CAPVT XV.

ANte hæc tempora, cùm sub Imperatore Frederico, huius Frederici auo, vna ex imperialibus Abbatijs vacaret, duoq; electi essent, nec concordare possent, vnus illorum magnam summam argenti, quam in monasterio cōgregauerat, eidem Frederico obtulit, quatenus sibi assisteret. Et promisit ei pecunia recepta. Postea intelligens aduersarium eius virum esse bonum, simplicem, & ordinatum, cœpit cum suis habere consilium, qualiter indignum amoueret, & ob virtutes suas electum, confirmaret. Et dixit ei quidam; Domine, sicut audiui, monachi omnes ex regula tenētur acus portare: sedēte vobis in capitulo, dicite illi inordinato, vt ad punctionem digitorum vestrorum acum suam vobis accommodet, & cùm nō habuerit, inuenietis contra eum occasionem quasi de irregularitate. Quod cùm factum fuisset, & ille non haberet, ait alteri; Domine præstate vos mihi acum vestram; quam cùm ille mox extraheret, fortè præmonitus; Respondit Imperator; Vos estis monachus in ordine iustus, & ideo tanto honore dignus: ego decreueram honorare aduersarium vestrum, sed ille irregularitate sua se reddidit indignum. Bene apparet in his minimis quàm negligens, & dissolutus sit in maximis. Talique sophis-

mate monachum aſtutum Imperator amouit, & ſimplicem in Abbatem promouit. APOLLONIVS: Ignoraui hactenus tantam fuiſſe virtutem in acu. CAESARIVS: Virtus non eſt in acu, ſed acus ſignum virtutis, id eſt, humilitatis eſt in monacho, ad reſarciendum veſtimenta ſua diſſoluta portat illam.

CAPVT XVI.

OTTO anteceſſor in imperio iunioris Frederici, qui nunc imperat, cùm die quadam tres Abbates ordinis noſtri illi loquerentur, volens eos probare, vni illorum dicebat: Domine Abba, concedite mihi acum veſtram. Reſpondente eo, Non habeo domine: rogauit ſecundum, qui etiam non habuit. Tertius verò requiſitus, cùm haberet acum, Reſpondit ei Imperator; Vos eſtis verus monachus. Ecce hoc eſt quod iam dixi, acum in monacho ſignum eſſe virtutis.

CAPVT XVII.

Religioſus, etiam quæ modica videntur, negligere non debet.

RETVLIT mihi vir quidam religioſus, de quodam monacho ordinis noſtri, rem ſatis terribilem, quæ huic loco ſatis congruit pro exemplo. Cùm acum ſecundum monachorum conſuetudinem ſanus portare non curaret, vel fortè contemneret, poſito eo in agonia, diabolus adfuit, & acum ignitam, ad humani corporis longitudinem, in manu ferens, iecit ſuper illum dicens; Quia acum noluiſti portare ſanus, feras hanc acum moriturus. Qui viſum aſtantibus referens, terruit omnes.

APOLLONIVS: Si hæc ita ſe habent, de cætero

tero ſine acu non ero. CAESARIVS: Monachus, niſi neceſsitas excludat, ſine plenitudine ordinis eſſe non debet. APOLLONIVS: Recordor monachorum ſupradictorum, qui pro Abbatijs adipiſcendis pecunias obtulerunt: poſſuntné monachi ordinis noſtri, qui pecunias non habent, in talibus ſimoniam facere? CAESAR. Poſſunt vtiq;, quia ſicut ſimonia eſt corporalis, ita & mentalis: hæc facit vt monachus ad dignitates aſpiret, & qualiter adimplere poſsit, diligenter excogitet, vel quod periculoſius eſt, vt fiat, ingenioſè procurat. De hoc tibi referam exemplum, quod nobis retulit dominus Carolus Abbas Vilarienſis, tunc recenter geſtum.

CAPVT XVIII.

Religioſi procurantes dignitates quomodo fiant ſimoniaci.

ABbas quidam ad quandam veniens incluſam, quam nouerat fœminam eſſe ſanctã, & diuinis reuelationibus aſſuefactam, ait illi; Peto ſoror, vt Deum roges pro me, quatenus tibi oſtẽdere dignetur, ſi ei placeat, & mihi expediat, manere in officio huius Abbatiæ. Mox illa ſurgens abijt & orauit, celeriuſque reuerſa quæ ſibi fuerant reuelata Abbati manifeſtauit; Non eſt, inquit, voluntas Dei, neq; expedit tibi vt in hac Abbatia maneas, neq; ſaluare poteris in ea animam tuam. Quare? quia ſimoniacè intraſti. Abbate ſtupente ſuper hoc verbo, ac dicente; Quid eſt quod loqueris ſoror? non enim mihi alicuius ſimoniæ in electione mea conſcius ſum. Reſpondit illa; Ego tibi oſtendam ſimoniacè intraſſe te. Mortuo anteceſſore tuo, tu ad Abbatiam aſpirans, non ſimpliciter ambulaſti, ſed fratres tuos ſimplices, tali modo nimis aſtutè circumueniſti.

Non est necesse, aiebas, vt aliquam personam extra domum nostram, quę valde honesta est, eligamus, ne nosipsos cōfundere videamur. Tibi enim constabat, quia si electio fieret in domo, non aliam, nisi tuam personā esse eligendā. Ecce sic factus es Abbas. Quod ille audiens, confessus est, & non negauit, statimque patrem Abbatem adiens, donec absolueretur petere non cessauit. APOLLONIVS: Si Abbas iste ad abbatiam aspirando tam grauiter peccauit, quid est quod Apostolus dicit: Qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat? CAESARIVS: Apostolus non reprehendit episcopatum, sed desiderium, quia in illo attendit laborem, in isto ambitionem. Vnde mox subiunxit: Oportet episcopum irreprehensibilem esse, sobrium, pudicum, prudentem, ornatum, humilem, hospitalem, doctorem, &c. Idem sanctus Benedictus definit de Abbate in regula: Licet nemo sibi assumere debeat honorem, sicut hodie heu multi faciunt, sed qui electus fuerit à Deo sicut Aaron: videtur tamen quod aliquis possit desiderare sine periculo huiusmodi dignitates ad hoc tantum, vt prosit, non vt præsit, teste Saluatore: Si oculus tuus fuerit simplex, totum corpus tuum lucidum erit. APOLLONIVS: De hoc audire delectat exemplum.

1. Timo. 3.

Ca. 64. Regulæ suæ.

Heb. 5.

Quomodo quis licitè poßit desiderare prælaturam.

Matth. 6.

CAPVT XIX.

CAESARIVS:

CVm nostris temporibus Parisijs vacaret episcopatus, & electores inter se concordare non possent, tribus sua vota commiserunt: qui tres cùm in vnam conuenire nequirent

rent personam, magistro Mauritio, qui vnus trium erat, duo suam dederunt auctoritatem, vt quemcunque ipse nominaret, episcopus esset. Et quia idem Mauritius, vt rei exitus probauit, magis cupiebat prodesse, quàm præesse, seipsum nominauit, dicens; Aliorum conscientias & propositum ignoro, episcopatū hunc, gratia Dei me adiuuante, irreprehensibiliter regere propono. Quod & fecit: sanctæ enim vitæ fuit, tam verbo, quàm exemplo plurimis profuit, dies suos in eodem episcopatu clausit. Hoc etiam noueris, quod sæpè ambitiosi à suo desiderio nutu Dei fraudētur, &, si promoti fuerint eius permissione, vix euadunt, quin in ipsis dignitatibus periculosè tribulentur, vel cum confusione deponantur. Audi de his exempla fortè aliquibus necessaria.

CAPVT XX.

Ambitiosos sæpè à spe sua excidere.

PRIor quidam ordinis nostri defuncto Abbate suo ad abbatiam aspirans, cùm tempore electionis à visitatore, sicut cæteri seniores, de persona idonea interrogaretur, non corde columbino, monachum quendam de domo eadem ob infamiam eiectum nominauit; sciebat enim Prioris auctoritatem non esse modicam, & si aliquem de conuentu nominaret, per hoc suam electionem posse infirmari, & se in suo desiderio impediri. Factum est, nutu vt creditur diuino, vt cæteri, eius exemplo, eandem personam eligerent, dicentes intra se; Prior oculus noster nec talem personam nominasset, si ei de illius innocentia non constaret. Fortè si idem Prior simpliciter ambulasset, factus esset Abbas. Et satis puto, quantū ex verbis cuiusdam

Abbatis, qui mihi retulit, conijcio, quod tantæ fuerit cruciatus in eiusdem monachi promotione, quantum ille tribulatus extiterat in sua eiectione. Ecce, sic astutos & dolosos punit etiã in præsenti Deus. De tribulatione, confusione, & deiectione Prælatorum ecclesiæ, hodie magis quàm ante nostra tempora abundant exempla. Et hoc fortè ideo, quia Dei voluntas in illorum promotione non fuit. Ipsi regnauerunt, & non ex me, principes extiterunt, & non cognoui. Verba sunt Dei per os Osee prophetæ.

Osee 8.

APOLLONIVS: Cùm Deus in virtute simplicitatis, sicut probatum est exemplis, plurimum delectetur, puto quod in vitio ei contrario, id est, astutia multum exacerbetur. CAESARIVS: Vitium simplicitati oppositũ, duplicitas est, cui sodalis est astutia. APOLLONIVS: Vnde dicitur duplicitas? CAESAR. A duplici plica. Simplex enim hoc quod dicit, hoc intendit, hoc agit: Duplex autem aliud habet in corde, aliud in ore, aliud agit, & aliud intendit. De quo per Apostolum Iacobum dicitur; Vir duplex animo, inconstans est in omnibus vijs suis. Bonum enim simulat, vt simplices efficacius decipiat. Vnde per Ecclesiasticum dicitur; Væ peccatori terram ingredienti duab' vijs. Tales sunt illi de quibus Dominus dicit: Attendite à falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ouium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. Tales sunt multi ex his barbatis, qui in habitu, & tonsura religionis, terras circumeunt, & plurimos decipiunt. Ex quibus nostris temporibus multi sunt propter sua maleficia interfecti. Et licet quidam ex huiusmodi viatoribus, viri sunt sancti & sine felle, propter

De duplicitatis vitio.

Iacob. 1.

Eccl. 2.

Matth. 7.

pter malos tamen despiciuntur. Hinc est quod anno preterito Dominus Engelbertus Coloniensis Archiepiscopus in synodo sua præcèpit, ne aliquis illorum in sua diœcesi hospitio reciperetur.

CAPVT XXI.

NON sunt multi anni elapsi, quod quidam sub typo religiositatis Bonnam venit, & simplicitatem simulans, orando, vigilando, atq; ieiunando, plurimos decepit. quem cũ Canonici eiusdem pagi talem esse putassent, qualẽ se simulauerat, hospitale illi pauperũ cõmiserũt, cui etiã plures secculariũ, pecuniã dederunt reseruandã. Paruo emenso tempore, cœpit ille simulator à simulato rigore discedere, bibere vinũ, carnes comedere, orare rari⁹, dormire diutius. Quod cùm ei fuisset obiectũ, respondit; Ego ad tempus à sacerdote huiusmodi obseruantias suscepi. Quid plura? Tandem clàculo discedens, pecuniam cõmendatam detulit, & quàm damnosũm vitiũ esset duplicitas, operibus ostendit. Quo audito, * Christianus tale verbum respondit; Eia fratres, certè animã meã pro nulli⁹ anima dabo. De huiusmodi trufatorib⁹, plurima deceptionũ genera, tẽporib⁹ nostris gesta, tibi dicere possem, sed nõ sunt ædificatoria. Vis nunc audire quali pœna Deus sæpè puniat in præsenti vitiũ duplicitatis & astutiæ? APOLLONIVS: Volo & desidero. CAESARIVS: Audi ergo.

Exemplũ duplicitatis.

** Decan⁹ Bonnensis*

CAPVT XXII.

IVuenis quidam secularis de Mosella natus, si bene memini nomine Henricus, matrem simplicem verbis quidem mellitis, sed intentione venenata, tali modo circumuenit.

Duplex etiam in hac vita à Deo punitur.

Mater

Mater, inquit, peto vt omnibus tuis bonis, feudis ſcilicet & allodijs ſolenniter renũcies, & me illa ſuſcipere ſinas, vt ſic eorũ gratia vxorẽ ducere valeam honeſtiorem: Omnia mea tua ſunt, & ego tibi honeſtius prouidebo. Mater in filio ſerpentis aſtutias non obſeruans, petitionibus eius annuit, omnium ſuorum vſufructu reſignato, immemor dicti ſapientis: Melius eſt vt filij tui te rogent, quàm te reſpicere in manus filiorum tuorum. Quid plura? Sponſa introducitur, & mater expellitur: quæ cùm egeret, & quotidie plangeret, ille obturauit aures, ne gemitus matris audiret. Die quadam cum vxore in menſa ſedens, & oſtium pulſantis, vocem matris intelligens ait; Ecce, iterum diabolus clamat ibi: dixitque puero ſuo; Vade, & pone pullum iſtum in ciſtam, donec recedat. Quod cùm factum fuiſſet, & illa intromiſſa, dum filio ſupplicaſſet, vt ſui miſereretur, cum multo verborum turbine expulſa eſt. Tunc ille ad puerum; Refer, inquit, nobis pullum. Puer verò, vt ciſtam aperuit, nõ in ſcutella pullum, ſed ſerpentem complicatum conſpexit, qui territ⁹, rediẽs quid viderit domino renuntiauit. Poſt quẽ miſſa ancilla, dixit ſe ſimilia vidiſſe. Ille ſibi putans illudi, ait cum indignatione; Etiamſi diabolus fuerit, ego tollam eum. Et ſurgens de menſa, mox vt ſe in ciſtam ad leuandã ſcutellam inclinauit, ſerpens collo eius inſiliens, vt vitium duplicitatis congruè puniret, circa eius guttur ſe colligando duplicauit: cũ comedente comedit, & quotiens ei ſubtrahebantur cibaria, vel adhibebantur aliqua, quib⁹ deponi deberet, inſtrumenta, ita collum hominis ſtrinxit, vt intumeſcente facie, oculi de ſe-

Eccli 33.

dibus

dibus ſuis mouerentur. APOLLONIVS: Meritò autem videtur mihi punitus per ſerpẽtem, quia ſicut diabolus per ſerpentem Euam decepit, ita per iſtum, mulierem ſimplicem circumuenit. CAESARIVS: Rectè ſentis. Tredecim anni ſunt elapſi, plus minus, ex quo iſta contigerunt. Nam ductus eſt idem Henricus in carruca per prouinciam noſtram, ad diuerſa ſanctorum limina, & viderunt eum multi, quem prædicta mater, pœnæ eius compatiens, materno affectu ſequebatur. Circa eadem tempora vitium duplicitatis & aſtutiæ à ſupra dicto Philippo rege Franciæ, tali ordine depræhenſum, terribiliter eſt punitum.

CAPVT XXIII.

HAbebat idem Rex in ciuitate Pariſienſi Præpoſitum, qui cuiuſdam ſui conciuis vineam concupiſcens, vt ſibi venderet illam, importunè nimis inſtabat. Reſpondente ciue ſicut Naboth reſpondiſſe legitur Achab Regi Iſraeli; Viuit Dominus, quia non vendam tibi patrum meorum hæreditatem, eò quod nulla ad hoc me compellat neceſsitas, Prępoſitus minas intulit, ſed non profecit. Contigit vt interim homo moreretur. Quo cognito Præpoſitus effectus hilarior, huiuſmodi dolos, ſicuti homo aſtutus, nimis ad ſuam pernitiem excogitauit. Duos ſiquidem ex Scabinis, vt ſibi teſtimonium falſitatis ferrent, pecunia corrupit, cum quibus, ſicut condictũ fuerat, mox intempeſta nocte, defuncti ſepulchrum adijt, terraq́; eiecta, in foſſam deſcendit & ſacculum pecuniæ, quã viro pro vinea obtulerat, in manu ponens mortui, ait; Teſtes eſtis vos domini, quod

3. Reg. 21.

tantam

tantam pecuniam homini isti pro vinea sua tali dederim, quam ipse quidem, vt vos videtis, manu sua recipit, nec aliquid contradicit. Dicentibus illis, Testes sumus, mox recepit pecuniam, & reiecit terram. Manê, testibus eisdem adhibitis, vineam sibi vendicauit. Quod cùm relicta defuncti didicisset, stupens accurrit, & contradixit, asserens neque maritum, neque se, vineam illam Præposito vendidisse, neque vnquam pecuniæ aliquid pro ea recepisse. Cui ille respondit; Ego tanto vineam comparaui, pecuniam sub testimonio horum Scabinorum in manus viri tui posui, nec contradixit. Quæ se nil videns proficere, ad Regem cucurrit, de violentia Præpositi illi conquerens. Illo sub prædictorum testimonijs contradicente, Rex, quia audientiæ vacare non potuit, quibusdam causam commisit: qui testimonio Scabinorum decepti, in partem Præpositi declinantes, pro eo contra viduam dedêre sententiam. Tunc illa amplius turbata, cùm Regi clamosis fletibus nimis esset importuna, Rex testes vocari iussit, & quia vir prudens fuit, prudenter illos examinauit, accito prius vno, & solus loquens cum solo, ait; Nosti Dominicam orationem? Respondente illo; Noui Domine. subiunxit Rex; Dic ergo illam me audiente. Quod cùm fecisset, nihil aliud ei loquens, præcepit vt in vicinam cameram secederet: & aduocans alterum, seuerius eum allocutus est, dicens; Socius tuus de vinea illa tam meram mihi retulit veritatem, sicut est sanctum Pater noster, quo nihil est verius. Quod si ab eo discordaueris, punieris. Aestimans ille, quia Regi omnia dixisset, timens ac tremens ad pedes eius corruit, dicens; Miserere

mini

mini nostri domine, quia sic, & sic fecimus, à Præposito nostro inducti. Iratus Rex valdè, vineã viduæ restituit, & Præpositum viuum sepeliri præcepit. APOLLONIVS: Iustè actum est, vt is sine misericordia infoderetur viuus, à quo inhumanè mortuus fuerat effossus. CAESARIVS: Pœna peccati à Deo est sæpissimè, vt secundum modum culpæ, formetur modus vindictæ. De quo tibi etiam pauca subiungam exempla.

CAPVT XXIIII.

Quomodo quis peccat, eodẽ quoq; non rarò punitur.

Canonicus quidam sancti Andreæ in Colonia, sicut mihi retulit magister Reinerus eius concanonicus, ad colligendam cuiusdam ecclesiæ decimam singulis annis mittere consueuit seruum suum, qui ante quoddam patibulum transiens, & hominem recenter in eo appensum adhuc palpitare cernens, misericordia motus, laqueũ gladio incidit, atque allata aqua refocillauit. Qui resumptis viribus, mala pro bonis retribuens, ad proximã villam liberatorẽ suum secutus, in equi eius frenũ manũ misit, & quia eundẽ sibi vi abstulisset, vociferat' est. Mox homines circũquaq; accurrẽtes, & de rapina fremẽtes, sine audiẽtia iuuenẽ ad idẽ patibulũ, de quo fur fuerat depositus, duxerũt. Nondũ erãt homines alteri' villę plenè reuersi, q ad suspendiũ iã dicti furis cõfluxerãt; & ecce cõcursũ ad patibulũ, quod cõmune erat vtriq; villæ, vidẽtes nutu Dei reuersi sunt, causã interrogãtes. Data est homini copia loquẽdi; Ego, inqt, hominẽ istũ de patibulo liberaui, & ecce tã iniquũ beneficiũ repẽdit mihi. Quẽ illi cõsiderante & cognoscẽtes, secũdò eũ plenè suspẽderunt, & liberatus est sanguis innoxius.

CAPVT

CAPVT XXV.

NON est diu, quod peregrinis quibusdam de Alemania ad limina Sancti Iacobi tendentibus, falsus eis frater nocte quadam se sociauit: manè exeuntibus de hospitio vsq; ad portam ciuitatis illos secutus, vni illorum manus iniecit, clamans sibi equum eundem ab eo ablatum: & compulsi sunt redire in hospitium à Iudice. Testificantibus peregrinis omnibus, quod is, quem ille impetebat, esset vir simplex & bonus, Iudex prudenter agens, fure absente, omnium equorum sellas & frena deponi, sicque eos in stabulũ duci præcepit. Quo facto, dixit ad furem, intra, & educ equum tuũ. Intrauit ille, & adduxit equum foras, sed non tamen illum, quem in porta sibi dixerat fuisse sublatum: non enim plenè tunc eum considerauerat. Tunc omnibus ridentib⁹, & cuius equus esset extractus Iudici exponentibus, dolosus ille patibulo appensus est. Vides nunc qualiter Deus in simplicitate ambulantes protegat, & malè astutos puniat? APOLLONIVS: Recordor te superius dixisse, pœnam peccati esse à Deo. CAESARI. Quod à Deo sit omnis pœna peccati, testis est Amos Propheta dicens: Si erit malũ in ciuitate quod Domin⁹ non fecerit? Item Dominus per Isaiam; Ego Dominus formans lucem, & creans tenebras; faciẽs pacem, & creans malum. Malum dicit pœnam & tribulationem, quæ patientibus videntur mala, licet in se sint bona, vtpote Dei creatura. Quod autẽ à Deo sit peccati pœna tibi exemplificabo.

Amos 3.
Isai. 45.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Pœnam peccati esse à Deo.

BErtolphus Palatinus de VVitillimbach iudex|erat seuerissimus, ita vt furibus, etiam pro damno vnius oboli, vitam auferret. Et, sicut à quodam Abbate audiui, quotiens exiuit, laqueos cingulo suo appendit; ne reorum pœna caperet dilationem. Die quadam manê surgens, & laqueum cingulo suo solito subnectens; huiusmodi vocem in aêre audiuit; Bertolphe, quicunq; tibi egresso de castro tuo primus occurrerit, hoc laqueo eum suspēdas: qui vocem pro omine accipiēs, mox vt egressus est, occurrit ei quidam Scultetus suus primò: quo viso, cùm satis doleret, eò quod hominem diligeret, dicebat illi; Doleo de occursu tuô. Cui ille respondit; Quare? Cui ille, Quia suspenderis. Et ille; Quare suspendar? Respondente illi Palatino, Nescio, sed præpara te ad cōfessionē, & ordina de rebus tuis, quia voci diuinæ resistere non debeo. Ille videns aliter esse non posse, ait; Iustus est Dominus, ego plures in domum meam declinantes insequens, occidi, multis sua rapui, nec tibi dño meo vnquam fidelis extiti, neq; pauperib⁹ peperci. Et mirati sunt omnes audientes eius confessionem, & cognouerunt in eius morte peccati pœnam esse à Deo. Et quia idem Palatinus sine misericordia iudicauit, cùm in vltionem Philippi Regis, quem occiderat, ab Henrico Marschalco eius interficeretur, misericordiam quæsiuit, nec inuenit. Non est æquum iudicium, nec à Deo præceptū, vt minor & maior culpa simili pœna plectantur. APOLLONIVS: Iam satis ex his didici, quod Deus peccatum puniat secundum modū

& qualitatem culpæ. CAESARIVS: Hoc plenius scies in sequentibus capitulis, in quibus nostris temporibus euidentissimè punire voluit vitium duplicitatis.

CAPVT XXVII.

Duplicitatis punitæ exempla.

TEmpore schismatis, quod erat inter Philippum & Ottonem reges Romanorum, cùm Colonienses, tum propter obedientiam sedis Apostolicæ, tum propter iusiurãdũ eidem Ottoni factum, fideliter assisterent, & multis damnis atq; periculis subiacerent, quidam ex eis à fautoribus Philippi, vt dicebatur, corrupti sunt occultè: inter quos potior videbatur Theodericus de Erinportze. Per cuius astutiam tantum laboratum est, vt deserto Ottone, Philippus in ciuitatem reciperetur. Ore quidẽ fuerat cum illo, sed corde cum isto. Die quadam, cùm idem Philippus patronos ciuitatis, qui circunferebantur, sequeretur, ducebat idem Theodericus eũ ad matronas, respiciẽs & dicẽs; Ecce dominæ iste est Rex meus, quẽ sem pѕ optaui. Mira dispensatio Dei, anno reuoluto, die eadem, per eandem plateam mortuus efferebatur. Et cùm in monasterio sanctimonialiũ, quod Piscina dicitur, esset sepeliendus, literis Priorũ, quos nimis turbauerat, est prohibitus.

CAPVT XXVIII.

ANte hos paucos annos, cùm Petrus Cardinalis de Saxonia esset Coloniæ, Henricus cognomento Ratio, ecclesiæ Sanctæ Mariæ ad gradus Canonicus, & causarum aduocatus peritissimus, ad hoc eundẽ Cardinalem induxerat, vt eiusdem ecclesiæ canonicis præciperet, quatenus cuiusdam ciuis filium, nullo stipendio

ſtipendio vacante, in fratrem, & concanonicum eligerẽt. Quod cùm illis viſum fuiſſet ab ſurdũ nimis, nec acquieſcerent, ſuſpenſi ſunt à diuinis. Iudicantes verò eandem ſuſpenſionem friuolam, vnanimiter Præpoſitum elegerunt; Henricus autem, vt turbatos amplius turbaret, ſolus alium Præpoſitum elegit, cũ quo, & pro quo fratrũ pacem, litib⁹ & damnis nõ modicũ turbauit. Iuſto Dei iudicio, eodem anno prim⁹ omnium defunctus eſt, & aperto ore ſepultus, obtinuitque præbendã illius adoleſcens conſilio eius intruſus. Audiui veraciter, nulla arte os eius potuiſſe claudi, vt omnibus pateſceret, quanta culpa eſſet, in cauſis vendere linguam. APOLLONIVS: Rogo vt vitio duplicitatis poſtpoſito, ad ſimplicitatem ſermo redeat, quæ in cauſis, vt prædictũ eſt, etiã linguas diſertas eneruat. CAESARIVS: Hoc plenius ſequentis capituli declarabit oratio.

CAPVT XXIX.

Simplicitas vincit eloquentiam.

DOminus Innocentius Papa vir literatiſſimus, & ſermonis diſerti, ſicut mihi retulit Cęſarius monachus noſter, Abbas quãdoque Prumienſis, qui præſens tunc erat, ita in cuiuſdã ſacerdotis ſimplici ſermone cõpunct⁹ eſt, vt eccleſiã, quã propter illitteraturã perdere meritò debuerat, ꝑ eã obtineret. Cui cũ quidam clericus eccleſiã ſuã, neſcio quo pacto abſtuliſſet, & ille appellatus ab eo corã iam dicto Innocẽtio cõparuiſſet, verbiſq; compoſitis, & ſententijs ponderoſis pro ſe allegaſſet, ſimplex ille ſacerdos ſermonẽ eius interrumpens, ait; Sancte pater ipſe non dicit verum, magnã enim mihi fecit iniuriam. Conſiderãs illũ Dominus Papa ſimplicem hominẽ, reſpõdit; Enarra mihi

 cauſam

causam tuam. Et ille; Ego nescio latinè loqui: Loquere, inquit, vt nosti, bene te intelligam. Tunc ille satis timidè, satisque corruptè his verbis vsus est; Sancte pater, iste clericus multas habet ecclesias, & ego tantum habui vnam, & eandem mihi rapuit, modò habet vnam cum alijs; hoc tibi conqueror. Cui Papa compassus, ait eius aduersario; Quid ad hæc loqueris frater? Tua auaritia non sinebat te pluribus esse cõtentum ecclesijs, quin isti pauperi etiam suam auferres. Tam simplicis naturæ est, vt si causam habuisset iniustam, nunquam venisset ad curiam Romanam: iustitia audaciam illi contulit. Præcipio tibi ne eum in ecclesia sua de cætero inquietes, & ego de ecclesijs tuis dispensabo. Quo audito, timens cessit, quia simplicitas pro eius aduersario pugnauit. APOLLONIVS: Cùm simplicium verba & opera seculi principes tantum venerentur, puto quod in illorum oratione Deus plurimum iocundetur. CAESARIVS: Hoc tibi simplex Paulus ostendit, sed ego recentioribus tibi pandam exemplis.

Lib. 1. vitæ SS. Patrũ ca. 32.

CAPVT XXX.

Simplicitatis exẽpla.

** aliâs Hẽmenrode.*

IN * Claustro conuersus quidam simplex satis grauiter tentabatur, qui stãs in oratione his verbis vsus est; Verè Domine, si non liberaueris me de hac tentatione, ego matri tuæ cõquerar. Pius Dominus magister simplicitatis & amator humilitatis, ac si timeret apud matrem accusari, cõuersi querimoniã præuenit, tentationem eius mox mitigans. Alius quidam conuersus post tergum eius stans, cùm hanc orationem audisset, subrisit, alijsq; ad ædificationem recitauit. APOLLON. Quem nõn ædificet

tanta

tanta Christi humilitas? CAESARIVS: Dicam tibi alias simplicium orationes, in quibus adhuc amplius iocunderis.

CAPVT XXXI.

MAgister Ioannes nunc Abbas sancti Trudonis, cùm tempore quodam in Saxonia inclusam sibi familiarem visitaret, & illa fleret, ait; Quid habes mulier? quare lacrymaris? Respondente illa; Ego perdidi Dominum meum, deuotionis feruorem notans. Abbas sciens illam fœminam esse sanctam, iculariter subiunxit; Circue angulos cellulæ tuæ, & dic; Domine vbi es? responde mihi, forsitan in aliquo foramine muri reperies illum. Quæ verba simplicia simpliciter intelligens, post discessum illius, parietes cellulæ circumiens, & sicut edocta fuerat, dilectum inuocans, quem quæsiuit, inuenit, & quod perdiderat, recepit. Sæpè Deus gratiam suam subtrahit, vt auidius quæratur, & inuenta custodiatur. Post annos aliquot, cùm idem Ioannes eam visitaret, & de statu eius inquireret: illa hilariter respondit; Optimè, gratias vobis ago, quia sicut me docuistis, ita Dominum meum inueni. Qui cùm verbum non intelligeret, & illa, secundum quod prædictum est, ad memoriam ei cuncta reuocaret, subrisit, Christum glorificãs, qui simplicibus se conformat.

CAPVT XXXII.

IN Kummede monasterio sanctimonialiũ ordinis nostri, simplex quædã puella fuit, ligneam habens imaginem crucifixi; Quam cùm frequenter adoraret & deosculaaretur, saccello impositam sub stramentis lectuli sui abscõdit.

Oblita vbi illam posuisset, omnes angulos monasterij tristis circuiuit, quęsiuit, sed non inuenit. Die quadam ante quoddam altare prostrata, cùm pro eiusdē imaginis restitutione Christum cum multis lacrymis interpellaret, desiderio puellulæ delectatus Dei filius respondit; Noli flere filia, quia in saccello sub stramentis lectuli tui iaceo. Putabam mihi relatum fuisse à Priore loci illius, quod in somno vocem percepisset, sicuti posuisse me recolo in homelijs moralibus de infantia Saluatoris. Mox puella surgens, stramenta sua reuoluit, & sicut audierat, sic inuenit. Ecce hic est quod dictum est superius, quod quandoque Dominus suam subtrahat gratiam, vt auidius quæratur, & quærendo amplius mereatur. APOLLONIVS: Cùm Deus simplicium oratione tantum delectetur, puto quod in conspectu eius valdè pretiosa sit mors illorū. CAESARIVS: Veraciter pretiosa, quia virtus simplicitatis etiam martyrij palmam, & miraculorum gloriam meretur. Tria de hoc subnectam exempla.

CAPVT XXXIII.

Simplicitas Martyrij gloria donatur.

IN Ferraria ciuitate Longobardiæ, ante annos paucos erat homo quidā Marcadellus nomine, miræ simplicitatis, & erga Sanctorum loca maximæ deuotionis: Qui cùm ob nimiam simplicitatem à multis pro fatuo haberetur, & in oculis Dei esset prudentissimus, quicquid de suis laboribus vltrà necessitates naturæ reseruare poterat, illud in visitando limina beati Iacobi in Compostella, aut beatorū Apostolorum Petri & Pauli fideliter expendebat. Tempore quo potuit; hominum pecora pauit; & cùm præ senectute ad hoc minus sufficeret,

ostiatim

oſtiatim mendicando eleemoſynis fidelium vi ctitabat. Non recedebat ab eccleſia, dum diuina in ea agerentur, vnde ab omnibus amabatur. Qui cùm frequentius verſaretur in quadã villa dictæ diœceſis, & in eccleſia eiuſdem villæ thuribulum argenteum negligentius pendere conſpexiſſet, timens tam damnum eccleſiæ, quàm ſuæ conſcientiæ, ait ſacerdoti; Non ſecurè hic pendet tale thuribulum. Dicente illo, quia multis annis ſine periculo illic pependiſſet. Reſpondit Marcadellus; Sæpe hoc vna die euenit, quod in mille annis non cõtingit. Quid plura? Inſtinctu diaboli thuribulum ſubtrahitur, nõ tamen Marcadello furtum imponitur. Quod cùm fur Domino prohibente, & ſeruo ſuo occaſionem martyrij præparante vendere non poſſet nec auderet, ſciens hominẽ eſſe ſimplicisſimũ, & eccleſiæ illius notisſimũ, eum ſecretè adijt, & quia ipſe idem rapuiſſet vas, prius tamen recepto ſacramento ne ſe proderet, ſibi confeſſus eſt. Cui ille reſpondit; Da mihi thuribulum, & ego illud, nullo ſciente bene reſtituam, &, ſi neceſſe fuerit, etiã animã meam ponã pro te. His auditis, fur thuribulũ ei tradidit, quod ille fœno inuolutum, ſacculo ſuo immiſit. Qui cùm plus ſolito præfatam eccleſiam frequentaret, vt thuribulum cautè, & ſine nota in locum ſuum reponere poſſet, die quadam nimia tempeſtatum violentia à foribus eccleſiæ, quæ tunc clauſa fuerat depulſus, vicinæ domus ſolatium expetere cogebatur, ſaccelli ſui oblitus: quem homo quidamper tranſiens leuauit, & cuius eſſet non ignorans, vxori ſuæ ſeruandum commiſit, vt Marcadello quærenti illum reſtitueret.

Quæ ſacci ponderoſitatem ſentiens, marito reſpondit; Non poteſt tanti ponderis eſſe panis, puto quod ex nimia ſimplicitate illum impleuerit lapidibus. Apertoq; ſacco, cùm thuribulum in eo reperiſſet, & ſubito clamore vicinis inuẽtum prodidiſſet, accurrit populus, accurrit tandem & ipſe Marcadellus. Requiſitus de ſacco cuius eſſet, mentiri noluit, ſed reſpondit. Saccus meus eſt, ſed quod in eo eſt, veſtrum eſt. Ego thuribulum furatus non ſum, non tamen furem prodam. Et recitauit eis per ordinem, qualiter ad ſe aduenerit, & quid furi promiſerit. Dicentibus eis; Lex eſt Longobardiæ, vt vel furem prodas, vel furis pœnam ſubeas; reſpondit; In manibus veſtris ſum, quod iuſtũ eſt facite de me. Illi ſibi proſpicere volentes, hominem Ferrariam ducentes, poteſtati obtulerunt, caſum expoſuerunt innocentiæ eius, ac ſimplicitati teſtimonium bonum perhibentes. Quem cùm Iudex inducere non poſſet vt furẽ publicaret, capitali ſentẽtia ſuper eum data, ante fores maioris eccleſiæ, tanquam ſacrilegij reus, decollatus eſt; cuius corpus à quibuſdam in eodem loco ſepultum eſt. Nocte ſequenti, cùm quædam religioſæ matronæ ciuitatis ad eccleſiam, propter matutinarum ſolẽnia irent, veniſſentque ad tumulum eius, cantus angelicos illic audierunt, cereos ardentes viderunt, inſuper & ſuauiſsimi odoris fragrantiam ſenſerunt. Quod cùm ſecunda, & tertia nocte, plenius comperiſſent, quæcunque audierant, vel viderant, ſeu etiam ſenſerant, epiſcopo ciuitatis retulerunt. Qui cùm eſſet vir religioſus, aliquibus ſecum aſſumptis, cùm nocte quarta eſſe ita, vt mulieres dixerant,

xerant, experimento didicisset, super tumulum hominis Dei basilicam fabricari fecit, & fiunt ibi miracula vsq; ad hodiernum diem, ad laudem nominis Christi.

CAPVT XXXIIII.

CIrca eadem tempora, ciuis quidam Louaniensis, cum vxore sua rebus ordinatis ad Vilarium, domum ordinis nostri se transferre disposuerat: erant autem ambo religiosi, & religiosorum susceptores deuoti. Habebant secum puellam adultam cognatam suam, qu loco ancillæ, tam ipsis, quàm hospitibus, sicut testes sunt Conuersi nostri, satis simpliciter, ac diligenter ministrabat, & nomen virginis Margareta. Scientes homines quidam maligni pecuniam illos habere collectam, eadem nocte, qua de manê erant profecturi, circiter octo domum illorum serò ingressi, quasi cum eis hospitaturi, dictam puellam pro vino miserunt. Interim dominum & dominam totamq; familiam, ibidem repertam, occidentes, & sublatis omnibus, puellam cum vino reuersam, secum educentes, domum quandam satis à ciuitate remotam simul ingressi sunt. Quæ cùm tristis sederet, & hi qui in domo erant æstimarent quod vi rapta esset, duxerunt illam ad fluuium. Cui cùm quidam ex latronibus compateretur, & diceret vnus, finite eam viuere, & ego ducam illam vxorem, non consenserunt, timentes per eam prodi, addentes portioni vnius decem marcas, vt eam occideret. Ille agnam simplicem suscipiens, tanquam crudelis carnifex, prius desecto eius gutture, cultrum lateri moribundæ infixit, sicque Deo hostiam viuentem, in

flumen proiecit. Hospita verò domus, quam intrauerant, latenter egressos secuta, quæ facta sunt vidit. Manè tam execrabili facinore cognito, turbata est ciuitas, quæsiti sunt latrones, sed non inuenti: consideratis occisorum corporibus, quæstio habita est de puella, cuius corpus cùm piscatores post dies aliquot inuenissent, nec tamen prodere præsumpsissent, timentes sibi crimen impingi, in littore sepelierunt. Circa cuius sepulchrum alij tempore nocturno luminaria videntes, effossam tulerunt Louanium, capellulam super eam fabricantes. Et fiunt vsque hodie, meritis eius exigentibus, miracula, tam in loco occisionis illius, quàm in loco translationis. Supradictus dominus eius, Amandus nomine, cum vxore, monacho cuidam Vilariensi apparens, cùm de statu eum interrogaret, respondit; Nondum plenam habemus gloriam. Nouissimè requisitus de virgine, subiunxit; Quicquid nobis impensum est gratiæ, ex meritis habemus Margaretæ, nec audemus respicere ad gloriam, in qua illa est. Cernis nunc quantum operetur ad martyrium simplicitas & innocentia vitæ? Omnes quidem occisi sunt, sed non omnes miraculis clarescunt. Vnde patet quod non pœna faciat martyrem, sed causa. *Augustin. epist. 61.*

APOLLONIVS: Quænam extitit causa martyrij in puella ista? CAESARIVS: Vt iam fatus sum, simplicitas, & vita innocua. Diuersæ sunt species martyrij, innocentia videlicet, vt in Abel; iustitia, vt in prophetis & Ioanne Baptista; amor legis, vt in Machabæis; confessio fidei, vt in Apostolis. Ob huiusmodi causas diuersas agnus, id est, Christus, occi-

Genes. 4. *Matth. 14.* *2. Mac. 7.* *Apocal 13.*

occiſus dicitur ab origine mundi. APOLLONIVS: Quidam etiam ex nimia ſimplicitate ſeipſos occidunt. CAESARIVS: Tales à martyrij gloria prorſus immunes exiſtũt, niſi per cauſam impellentem excuſentur. Ecce exemplum.

CAPVT XXXV.

Simplex ſibi-tē

SAcerdos quidam, ſicut mihi retulit quidam vir religioſus, cùm die quadam multis præſentibus ſermonem haberet de peccatis, & de pœnis gehennæ, mulier quædam verba eius interrumpens, eò quod territa eſſet & compuncta, ſic ait; O domine, quid fiet de concubinis ſacerdotum? Ille ſciens fęminã valdè ſimplicis eſſe naturæ, in ioco reſpondit; Nunquam poterunt ſaluari, niſi clibanum ardentem ingrediantur; erat & ipſa ſacerdotis concubina. Quæ verbũ ſacerdotis nõ in ioco, ſed in multo ſuſcipiẽs ſerio, dũ die quadã clibanus coquẽdis panibus ſuccenderetur, & ipſa adeſſet, caſu omnibus egreſsis, oſtium clauſit, & vt flammas euaderet æternas, ſeipſam in caminum ardentem præcipitans, flammis excepta ſpiritum exhalauit. In ipſa hora hi, qui circa domum fuerant, contemplati ſunt columbam candidiſsimam de ore fornacis exire, & cum multa claritate cœli ſecreta penetrare. Stupefacti autem de viſione, effractis foribus ingreſsi ſunt, & fœminam ſemiuſtam, atq; extinctam extrahentes, ad verbum prędicti ſacerdotis, tanquam proprij corporis interfectricem, in campo ſepelierunt. Vt autem Deus oſtenderet mortem tam ſimpliciter illatam, non fuiſſe ex malitiá, ſed ex obedientia, noctibus candelis ardentibus, videntibus multis, tumulum eius illuſtrauit.

APOLLO-

APOLLONIVS: Non me scandalisat hoc factum, quia legitur in Vitas patrum, quendam Abbatem cuidam volenti conuerti, vt fornacē intraret, præcepisse; Obediuit ille, & reputatum est ei ad iustitiam. Hoc etiam scire delectat, quid columba de fornace significet. CAESARIVS: Animam simplicis fœminæ: nam in specie eiusdem auiculæ, sanctus Benedictus, sicut in eius vita legitur, animam sororis suæ Scolasticæ vidit cœlos penetrare.

Greg. li. 2. dialog. c. 34.

CAPVT XXXVI.

COlumba hæc ad mentē mihi reuocat monachum quendam simplicem Lodevvicū nomine, qui ante hoc bienqium apud nos defunctus est. Hic cùm tempore meridiano agonizaret, & conuentus dormiret, monachus quidam in somnis interim vidit columbam candidam in tecto cellulæ, in qua moriens iacebat, residentem, cui cattus niger insidiabatur; & cùm esset ei nimis importunus, columba ab eo apprehendi timens, ad ecclesiam volitando, fugiens super crucem ascendit, ibi residens secura. Eadem hora visum alteri cuidam monacho fuit, quod fratribus circulariter hinc inde stantibus, leo circumiens stationem eandem irrumpere nisus sit & intrare, sed à singulis prohibebatur, & calcibus eorum impulsus fugabatur. Interim percussa tabula, conuentus accurrit, morientem circumstetit, dictaque letania, sacerdos defunctus, lotus, & vestitus, cū solenni cantu deportatus est in oratorium, & spero quod catti, leonisque euaserit insidias. Diabolus catto & leoni, qui satis in forma, & in natura concordant, simplicium animabus

mabus morientibus maximè insidiando, propter rapacitatem assimilatur. Quàm fortiter impellatur, & repellatur orationibus iustorũ, in hora illa terribili satis audies in distinctione vndecima de morientibus. Idem Lodevvicus, licet natura simplex fuerit, satis tamen carnaliter ante conuersionem vixerat, vsque ad ætatem decrepitam. Quàntum verò virtus simplicitatis Deo, qui naturę simplicis est, placeat, cuiusdam sanctimonialis mors pretiosa declarabit.

CAPVT XXXVII.

IN diœcesi Treuerensi, monasterium quoddam sanctimonialium situm est Lutere vocabulo, in hoc ex quadam antiqua consuetudine, nulla recipitur puella, nisi septennis sit, vel infra; ad conseruationem simplicitatis, quæ totum corpus lucidum facit, hujusmodi constitutio, siue consuetudo inoleuit. Erat in eodem cœnobio, recentiori tempore virgo quædam adulta, sed in rebus mundanis tam infantula, vt vix discernere posset inter pecus, & hominẽ secularem, eò quod huiusmodi formarum ante conuersionem nullam habuisset notitiam. Die quadam murum pomarij capra ascendit, quam illa videns, & quid esset prorsus ignorans, ait cuidam sorori iuxta astanti; Quid est hoc? Illa cognoscens eius simplicitatem, miranti ioculariter respondit; Mulier est secularis, & adiecit; Quando seculares mulieres senescunt, cornua & barbas emittunt. Illa sic esse putans, aliquid se didicisse gratulabatur. Cumque per huiusmodi simplicitatis exempla, sæpius sororum maturitatem temperasset, grauissimam

Matth. 6.

incur-

incurrit ægritudinem. Quæ cùm sic iaceret, vt vix loqui posset, visitante se infirmaria, primò verbo, deinde signo, vt ocyus recederet indicauit. Illa neutrum intelligente, dum stupida staret, ægrota panniculum capitis sui complicās, contra pectus stantis leniter iecit, quæ mox ac si lapide percussa esset, in terrā corruit. In qua dum sine sensu aliquamdiu iacuisset, erecta per fenestram lecto infirmantis contiguam prospexit, & ecce in cœmiterio multitudo stabat dextrariorum, sellas deauratas, frenaque aurea habentium; cumq; in ipsa hora virgo agonizaret, sororibus propius accedentibus, clara voce clamare cœpit; Date locum, date locum; sinite dominos istos accedere: viderat enim cellulam repletam personis, miri decoris atq; splendoris, quorum vestimenta deaurata videbantur. Sicq; obdormiuit in Domino. APOLLONIVS: Puto cælestem fuisse exercitum, qui animam illius simplicis fœminæ in cælestem deducebat thalamum. CAESARIVS: Bene sentis. Vnum tamen notare debes, videlicet quod infirmaria equos vidit in cœmiterio, moriens verò ascensores in domo. Testis huius visionis est Henricus Prior Prædicatorum in Colonia, qui se eam à prædicto loci Præposito audiuisse commemorat.

FINIS LIBRI sexti.

CÆSARII HEISTERBACENSIS ORDINIS CISTERCIENSIS MONACHI

illustrium miraculorum, & historiarum memorabilium sex posteriores libri.

PROLOGVS IN LIBRVM SEPTIMVM.

PRAEMISSIS sex distinctionibus, videlicet de conuersione, de contritione, de confessione, de tentatione, de dæmonibus, & virtute simplicitatis, inter sex adhuc superstites primam distinctionem sibi vendicat beata Dei genitrix virgo Maria, eò quod ipsa sit dignissimum ecclesiæ membrum. Et hoc non incongruè fieri videtur in septimo loco, quia secundum philosophos septenarius numerus est virginitatis, eò quod infra primum limitem denarium, nullum numerum ex se generet. Quod virgo genuit, supra naturam fuit: ipsa est enim virga de radice Iesse exorta, quæ florem nobis protulit, super quem spiritus septiformis gratiæ requieuit. Cuius virtutem, vt digna scribere, & scribenda posim perficere, suppliciter imploro.

Isaiæ 7.

CAPITA LIBRI septimi.

De

Finis capitum.

DE SANCTA MARIA LIBRI SEPTIMI

CAPVT PRIMVM.

CAESARIVS:

IOANNES in Apocal. vidit mulierem amictam sole, & lunam sub pedibus eius, & coronã duodecim stellarum in capite eius, atq; in vtero habentem, quæ clamabat parturiẽs, & cruciabatur vt pareret, & cætera. Mulier hæc per Ioannem visa virgo est sancta Maria, sole lucidior, fulgore caritatis; luna superior, id est, mundo, ex cõtemptu gloriæ secularis; omnium virtutũ stellis tanquam diademate gemmato coronata; &, quod illis dignius est, diuino partu fœcundata. Hanc designant per exemplum mons, castellũ, aula, templum, thalamus, & ciuitas, palma, cedrus, vitis, rosa, & cum istis numerosa nominũ nobilitas. Miror in huius gloriosæ virginis designatione virgam floridam, & rubum inter flãmas vrentem, vellus madidum Gedeonis, thronum eburneum ac deauratum Salomonis, fontem signatum, hortum conclusum, & alia quàm plurima, quæ breuitatis studio sunt omittenda. Sicut etiam in creaturis vniuersis matre creatoris nil est sanctius, nil dignius, nil præcellentius; ita eius visione nulla sanctorũ visio dignior, nulla iocundior, nulla eminentior. Cuius preces, vt quidam ait, vitia, cuius nomẽ tristia,

Figura de B. Maria Virgine. Apoca. 12.

Num. 17. Exod. 3. Iudic. 6. 3. Reg. 10. Cant. 4.

cuius odor lilia, & cuius vincunt labia fauum in dulcedine. Super nucem sapida, & super niuem candida, super rosam roscida, super lunam lucida, veri solis lumine. APOL. Beati verò & ter beati, qui tantæ virginis visione digni habiti fuerint lætificari, & sermone iocundari, oratione consolari, benedictione cõfirmari. CAES. Hoc plenius nosces per exempla. Audisti iã ex parte figuras & ænigmata; vis nunc scire qualia, & quanta mundus per ipsam consequatur beneficia? APOL. Nihil plus sitio. CAES. Ipsa est orbis conseruatrix, & tribulatorum consolatrix, fida sibi famulantium defensatrix: per ipsam peccatores illuminantur, desperati ad confessioné reparantur, apostatæ à Deo, per ipsam Deo mirabiliter reconciliãtur, iusti reuelationibus cõsolantur. Nomen eius, & memoriale eius, morbos sanat, dæmones fugat, vincula soluit, timores pellit, tentationes compescit. Per ipsam pusillanimes confortantur, torpentes excitantur, eiecti misericorditer reuocantur. Diligentes se diligit, imò diligendo præuenit & honorat, & contemnentes se, quia iusta est, punit & humiliat. Apud ipsam electuaria sunt confortatiua, vnguenta sanatiua. Nomé eius super mel dulce, & hæreditas eius super mel & fauum. Morientibus assistit, & mortuorum animas ad vitam perducit æternam. APOLLONIVS: Licet omnia hæc credam de illa, vellem tamen mihi eadem exemplis elucidari. CAESARIVS: Quæ à viris audiui religiosis tibi referam, ipsius vt spero oratione adiutus. Quod verò mundus eius meritis precibusque conseruetur, binis tibi pandam exemplis.

Beneficia, quæ per B. Virginem tribuũtur mundo.

Eccli. 27.

CAP.

CAPVT II.

ANte hos annos, quando validi illi fuêre venti atque tonitrua, quorum mentionem feci in distinctione quarta, capite 21. cùm in quadam ecclesia prouinciæ nostræ populus staret, & diuina sacerdos celebraret, imago Dei genitricis tam vehementer sudare cœpit, vt astantes notarent & mirarentur, atque ipsę sudorum guttæ peplis matronarum extergerentur. Nutu Dei obsessus eadem hora adfuit, requisitus de causa, hoc respondit: Quid statis admirantes? Filius Mariæ manum extenderat ad feriendum, quam si non ipsa tenuisset, mundus iam minimè subsisteret. Ecce hæc est causa sudoris. Et territi sunt omnes audientes verba tam stupenda. Hæc mihi relata sunt à quodam Abbate religioso ordinis nostri, tunc temporis recenter gesta.

CAPVT III.

PAruo post hæc emenso tempore, anno videlicet gratiæ 1218. mare in partibus Frisiæ terminos suos egrediens, multarum prouinciarum terras occupauit, villas deleuit, ecclesias lapideas deiecit, tantam extinguens hominum multitudinem, vt summa centum millia transcēderet. Ita exaltati sunt fluctꝰ eius, vt turriū altitudines operire viderentur, & procella procellā impellens, generale diluuiū minaretur. Et, sicut dictū fuit Abbati nostro, cùm eodem anno visitationis gratia Frisiam intrasset, fluctus furentes, etiam vsque Coloniam peruenissent, si non is, qui eos excitauerat, genitricis suæ, vt postea dicetur, precibus cōpescuisset

ſet. APOLLONIVS: Noſti cauſam tantæ plagæ? CAESARIVS: Noui; Friſo quidã arte pugil in eadem prouincia extitit, qui quotiens de taberna ebrius redijt, totiens vxorem verberib' & plagis ſatis tribulauit. Tempore quodam, timore mariti, infirmitatem ſimulans, ne ſimulatio eadem poſſet notari, corpus domini ſibi dari poſtulauit. Venienti ſacerdoti, pugil cùm ſcypho cereuiſiæ ebrius occurrens, bibere monuit. Et cùm ille reſponderet; Corpus Domini porto, non modò bibam, iratus Friſo cum ſcypho pixidem percuſsit, & omnes hoſtias de illa excuſsit, ita vt per pauimentum diſpergerétur. Matronæ verò, quæ conſolationis gratia conuenerant, ſuper ſingulas hoſtias, tanquam ſtellas radiantes viderunt: quas ſacerdos gemens ac dolens, in pixidem recollegit & abijt. Friſo verò à Decano prouinciæ citatus, excommunicatus eſt, ſed nõ curauit. Qui tandẽ ad hoc copulſus eſt, vt cruce, pro tãto ſacrilegio, ſignat', cũ iã dicto ſacerdote, etiã cruce ſignato, veniret Romã. Cui dñs Honori' Papa culpã cõfitenti pro pœnitentia iniunxit, vt mare tranſiret, ibiq́ue tribus annis in armis CHRISTO ſeruiret. Quid plura? Mare tranſierunt ambo, & ante Damiatam mortui ſunt ambo. Quibus defunctis, cùm anno eodem Dominus prouinciã terribiliter, vt ſupradictũ eſt plagaſſet, & cauſa plagæ populum lateret, matronæ cuidam valdè religioſæ, domino in ieiunijs, orationibus, vigilijs, & eleemoſynis ſeruienti, matertetæ videlicet Domini * VViniboldi Abbatis Sancti Bernardi, beata Dei genitrix Maria, lacrymis eius mota, populiq́ue miſerta, apparẽs, ſic ait; Propter iniuriam filij mei in ſacramentum

Iniuria Sacroſanctæ Euchariſtiæ illatã vindicatur.

** al. Vvitboldi.*

tum

tum corporis eius factam, submersa est Frisia, & adhuc amplius plagabitur, si condigna pœnitentia non fuerit subsecuta. Ex quibus verbis colligitur, quod non solùm pugilis, sed communibus populi peccatis exigentibus, hoc euenerit. Moxque adiecit Mater misericordiæ; Leua oculos tuos contra mare: quod cùm fecisset, contemplata est pixidem à pugile percussam, in summitate fluctuum natantem; quæ cùm in tantum approximasset, vt posset agnosci, ait; Ecce corpus filij mei: in loco enim vbi dispersum est, ædificanda est ecclesia, & debet ei tanta exhiberi reuerentia, quomodo sepulchro Dominico. Hoc etiam noueris, quod ambo mortui sunt, pugil scilicet & sacerdos, sed pugil, eò quod sine contritione obierit, sepultus est in inferno; sacerdos verò tenetur adhuc in purgatorio. Retulit tamen nobis Theodericus Prior de Iesse, eundem pugilem, quantum ad signa exteriora cùm proficisceretur, satis magnam habuisse contritionem, sed credendum est beatæ Dei genitrici Mariæ. Hac visione cognita, dominus * Theobald' episcopus Monasteriensis, ad cuius diœcesim maxima pars Frisiæ pertinet, missis literis suis per Ididam Sancti Bernardi cellerarium, sicut ipse nobis retulit, solemnem prouincialib' pœnitentiam iniunxit. Quod autem insufficiens fuerit, ex hoc probatur, quod anno præterito denuò punita est Frisia multis millibus per aquarũ inundationes submersis. Matrona quædã prædiues, ex prædicti pugilis domo ecclesiam ædificauit. Ex his quæ dicta sunt, considerare potes, quàm solicita sit circa hominum salutem Beata virgo Maria, cui tanta cura extitit de pœnitentia.

* al. Theodericus.

Quod

Quod verò tribulatorum sit consolatrix, sequentia declarabunt.

CAPVT IIII.

B. Maria est consolatrix tribulatorum.

RElulit quidam mihi Abbas de ordine nostro, de Sancto Thoma Cantuariensi, qui nostris temporib' martyrisatus est, quiddam satis delectabile, quod nec in eius passione legitur, nec in libris miraculorum eius reperitur. Cùm esset in eius diœcesi sacerdos quidam idiota, nullam sciens missam, nisi de Domina nostra Sancta Maria, & illam quotidie celebraret, atque apud eum de hoc accusaretur, prohibitus est, ob honorem sacramenti à beato episcopo, de cætero dicere missas. Qui cùm esset in tribulatione, & egeret, beatamq; virginē Mariā iugiter inuocaret, illa ei apparens ait; Vade ad episcopum, & dic ei ex parte mea, quatenus restituat tibi officium tuum. Respondit sacerdos; Domina, ego pauper sum, & persona despecta, non me audiet, neq; mihi patebit accessus ad eum. Beata virgo Maria subiunxit; Vade, & ego tibi viam præparabo. Et ille; Domina non credet verbis meis. Respondit ei; Dices ei pro signo, quod cùm tali hora, & in tali loco, cilicium suū diffutum resarciret, ego illud ex parte vna tenebam adiuuans eum, statimque credet tibi. Manê sacerdos sine impedimēto intrans ad episcopum beatæ Dei genitricis Mariæ referens nuncium, cùm ille diceret, vnde credam te ab ea missum? prædictum signum de cilicio subiunxit; quo audito, beatus pontifex stupens simul ac pauens, respondit; Ecce reddo tibi officium tuum, & præcipio tibi vt tantùm missam de Domina nostra sancta Maria

cantes

eantes ac frequentes, oreſque pro me. APOLLO. Satis miror pietatem dominæ noſtræ S. Mariæ, quod idiotam depoſitione dignum ſic defenderet, & miniſterio tanto dignũ iudicaret. CAESARIVS: Hoc actum eſt ex ineffabili eius miſericordia, ſicut in ſequenti capitulo amplius mirari poteris.

CAPVT V.

Canonicus quidã Sancti Gereonis in Colonia, * Harderardus nomine, vir nobilis, oriundus de Merenberch, paſtor erat cuiuſdam eccleſiæ ſuper fluuium Logonam ſitæ, vocabulo * Derlar. Cùm eſſet liberalis, & multa conſumeret, nec annui ei redditus ſufficerent, putans iam dictæ ſuæ eccleſiæ vicarium multam habere pecuniam, cogitare cœpit, qualiter extorqueret ab illo. Scienſque prorſus hominem illiteratum, aſſumpto ſecum Decano Limburgenſi, in ipſa dominica infra Epiphaniæ octauam, cuius officium difficillimum eſt, cùm ſe ſacerdos præparaſſet, eccleſiam, tanquã miſſam auditurus, intrauit. Expauit ille viſis tantis viris, & facta tamẽ confeſsione, eò quod ignoraret officium diei, introitum de S. Maria, ſcilicet, Vultũ tuum deprecabũtur, inchoauit. Quẽ Harderard⁹ cõfundere volẽs, auctoritate curæ paſtoralis, officium diei incœpit, id eſt, In excelſo throno. Cui cùm ſacerdos reſiſteret, ceſsit ille, confuſum ſe ſimulans. Finita miſſa, cùm illum durè ſatis argueret, diceretque, qualem miſſam dixiſti hodie? & ille reſponderet, de Domina noſtra S. Maria, nonne bona fuit? adiecit Harderardus; Videte ne vnquam de cætero miſſam dicatis in eccleſia mea, ſicque receſsit, alio ſacerdote ſubſtituto. Et cùm egeret

* Aliàs Harderadus.

* Aliàs Der lar.

pau-

pauper ille amotus, compassa est ei Mater misericordiæ, nocte quadam Harderardo, dictis matutinis, in ecclesia Sancti Gereonis soli apparens; durius allocuta est dicens; Vt quid repulisti cappellanum meum, auaritia tua ad hoc te instigante? Si non celerius eum restitueris, linguæ officio à me priuaberis. Ille ad pedes eius corruens, & veniam postulans, omnem satisfactionem promisit. Mox manè, directo nuncio, amotum restituit, mandans, sicut supradictum est de Sancto Thoma Cantuariensi, vt missam de Sancta Maria quocunque die vellet celebraret, ipsamque pro suis peccatis interpellaret. Adhuc idem sacerdos viuit, & præest cuidam monasterio sanctimonialium, cuius ipse initiator extitit. APOLLONIVS: Bonum est tali seruire dominæ, quæ sic sibi seruientib⁹ subuenit. CAESARIVS: Non solùm eos à quibus affliguntur monet, & corripit, imò etiam, quæ illorum sunt, potenter defendit.

CAPVT VI.

Defendit etiam res eorum qui eam venerantur.

TEmpore illo, quo Baldevvinus comes Flādriæ cum cruce signatis Constantinopolim expugnauit, dominus Papa Innocentius ordini literis suis mandauerat, vt quadragesimam partem omnium rerum suarum mobilium, in succursum terræ sanctæ transmitteret. Ordo verò priuilegijs sibi ab eius antecessoribus indultis innitens, ne libertatem concessam, vertere videretur in seruitutē, tā grādi exactioni subiacere non acquieuit. Vnde Innocenti⁹ furens, in tantū ordini indignabatur, vt dignitatib⁹ secularib⁹ indulgere proponeret, quaten⁹ possessiones ordinis sibi vsurparēt. In proximo verò generali capitulo Abbates,

qui

qui confluxerant, spem suam in Beata Dei genitrice Maria, quæ ordinis patrona est, & aduocatā, ponentes, scientes sententiā malè conceptā, eius precibus & meritis facilè posse reuocari, speciales pro eadem necessitate, vsque ad proximū capitulū, orationes iniunxerūt. Hoc etiā adijcientes, vt à capite quadragesimæ nudis pedibus de capitulo exeuntes, septem psalmos cū letania cātarent: quod & fecimus. Interim beata Dei genitrix virgo Maria, cuidam religioso nomine Reinero, iam dicti Innocentij confessori apparens, in hæc verba eidem mandauit; Tu ordinē Cisterciensem, cuius aduocata sum ego, destruere conaris, sed non præualebis; & nisi citius de tuo malo proposito resipiscas, ego te, & omnem potestatem tuam conteram. Huiusmodi nuntio dominus Innocentius audito, sciens Reinerū virū esse sāctū, ac veracē, timuit, in tantū de concepto peccato pœnitēs, vt ordinis priuilegia roboraret, hoc adijciens, vt primo omniū negotia ordinis in curia expedirentur: quā indulgentiā cū tam sua bulla, quā omniū Cardinaliū subscriptionibus confirmaret, & vnus tantū nigri ordinis Cardinalis contradiceret, ita in illū exarsit, vt statim eū amouere minaretur. Cūq; hęc in proximo capitulo patribus nostris innotuissent, Christū eiusq; genitricem virginē Mariā, de tā inopinata immutatione glorificātes, orationes iniunctas, cum gratiarū actione dimiserunt. APOLLONIVS: Non miror, si aduocatiā suam tam potens regina defendit. CAESAR. Verum dicis, licet enim sit mater misericordiæ, non tamen obliuiscitur circa immisericordes vindictæ.

CAPVT

DVm nobilis fœmina domina Aleydis de Molsberg, cum conſenſu mariti ſui Euerardi Burgrauij, quædam allodia ſua, per inſpirationem diuinam, ad nouam Abbatiam ordinis noſtri conſtruendam in manus domini Henrici Abbatis noſtri liberè, & ſine omni cõtradictione tradidiſſet, & ante ipſius mortem domus, quę vocatur locus Mariæ conſtructa fuiſſet, viri quidam nobiles, ex eius cognatis, poſt eius mortem, contra iuſiurandum venientes, eandem nouellam plantationem querimonijs, minis, rapinis, multiſq; alijs incommodis moleſtare cœperunt. Sancta verò Dei genitrix virgo Maria, eiuſdem cœnobij domina & aduocata, ſicut à multis dicebatur, hoc apud filium egit, vt Henricus de Molsberg, qui præcipuus videbatur, obſideretur, & ſupra vires damnificatus, de proprio caſtro eliminaretur. De Zegenbergh vir nobilis, à quo multum domus prædicta vexabatur, à ſeruo ſuo ſatis miſerabiliter occiſus eſt: alius quidam, ad eius deprædationem properans, in via crepuit medius. Quã vindictã cũ audiſſet alius quidã nobilis, vnus de cohæredibus, venit ad locum timore correptus, dicens; Domina mea Sancta Maria ſint tua tibi, ego parti meæ renũtio. Vvilhelmus miles de Helpenſtein, ab vxore inſtigatus, quæ ſe hæredem poſſeſsionum collatarum dicebat, cortem meliorem inuadens, fratres multis expenſis grauabat. Interim ſacerdos quidam religioſus, confeſſor eius, nocte quadam in loco Sanctæ Mariæ ſe per viſum tranſpoſitum vidit, & cùm quidã ex ſacerdotibus celebraturus eſſet

Miſ-

Missam, & à supradicto VVilhelmo impediretur, vir quidam nigerrimus, fuste illum percussit, & occidit. Quem visum, cùm ei recitasset, asserens eum in breui moriturum, nisi à vexatione monachorum cessaret, ille stimulis quotidianis vxoris suæ se vrgeri conquerens, non acquieuit consulenti. Citatus literis papalib⁹, cùm esset in violenta possessione, & iudices cum aduocatis iam negotium diutius pertractassent, tãdem partibus duos dies præfixerũt; vnum amicabilem ad componendum: alterum ad litigandum. Qui cùm componere non possent, diesque tres adhuc superessent ad litigandum, Ioannes de Horechim in Veteri monte conuersus, proxima nocte vidit se in somnis esse in loco Sanctæ Mariæ, audiens virginem gloriosam clara voce dicentem; Oportet me recedere à loco isto. Dicente conuerso; Quo ibis ô domina? Respondit; Ad filium meum, cõqueri de VVilhelmo de Helpenstein, qui me non sinit quiescere in loco isto. Manê verò visionẽ referens cellerario iam memorati VVilhelmi, subiũxit; Sciatis pro certo, quod domin⁹ vester citò morietur propter conuentum loci Sanctæ Mariæ. Cui ille subridendo respondit; Non curetis, tamen vellemus esse absoluti ab eo. qui post dies paucos pede truncatus, pœnã soluit irrisionis. Eadem verò die, cùm VVilhelmus circa nemus spatiaretur, nisum portans super pugnum, à duobus seruis comitis Seynẽsis, qui hominem sui iuris captiuum ducebant, quem ipse excutere nisus est, lancea trãsfossus, animam protinus exhalauit. Eadem hora, obsessa quædam in villa, quæ Trys dicitur, à castro Helpenstein satis remota, ita cœpit salta-

 re, ma-

re,manusq; cum cachinno complodere, vt vix à duodecim hominibus posset teneri. Interrogata quid haberet? Respondit; Modò in hac hora magister meus acquisiuit tres animas: noueritis VVilhelmū de Helpenstein iam occisum.

APOLLONIVS: Quæ fuerunt illæ tres animæ? CAESARIVS: Occisi, & occidentium, sicut conijcio, eò quod animam mortui habuerit in re, alias duas in spe. Non multo post interrogatus diabolus in Briseke, de anima eiusdem VVilhelmi, per os alterius fœminæ respondit; Magister meus habet eam, & propter monachos quos spoliauerat, pice & sulphure illam infudit, vsque ad summum replens. Vxor verò, quæ ad tantum malum instigauerat eum, post breue tempus, à priuigno de castro cum liberis eiecta est: Nam, cùm sit inexpugnabile, cum scalis nocte intrans, illam turpiter eiecit, iniuriam beatæ Dei genitricis semperque virginis Mariæ vindicans. Ab illo tempore vsque hodie monasterium cortem eandem quietè possidet, meritis gloriosæ virginis Mariæ adiutum. APOLLONIVS: Satis mihi iam probatum est, quod ipsa totius sit orbis conseruatrix, tribulatorū consolatrix, fida sibi famulantium defensatrix. Quod autem peccatores per illam illuminentur, quod his omnibus salubrius iudico, aliquo mihi ostendi precor exemplo. CAESARIVS: Cùm homo homini sæpe primam obtineat gratiam, multo amplius hoc credendum est de matre Domini.

CAPVT

CAPVT VIII.

CAnonicus quidam sancti Cuniberti in Colonia, nomine Henricus, vita satis secularis, cùm die quadam solus equitaret, nubecula lucida viam ipsam, eo intuente, transuolauit, vocemque clarissimam de ipsa nube audiuit dicentem; Fiat voluntas tua, sicut in cœlo & in terra: eratque vox eadem tantæ dulcedinis, vt quotiens eius postea recordaretur, lacrymis infunderetur. Cumque vocem hanc cœlitus demissam minus attenderet, vel potius non intelligeret, nocte quadam per visum se stare vidit in capella domus suæ ante altare, coram imagine Beatæ Dei genitricis Mariæ. Quam cùm verbis angelicis solito salutaret, respondit illa; Vt quid me salutas? homo perditus es; & nisi vitam tuam emendaueris, citius peribis. Ego enim & Sanctus Benedictus intercessimus pro te. Qui cùm secundam hanc admonitionem, dulcedine vitæ secularis abstractus, negligeret, circa tempus sex hebdomadarum, tam graui infirmitate correptus est, vt inungeretur, nec vlla esset spes vitæ eius. Tunc demum ad cor reuersus, & quid audierit, quidúe viderit, recordatus, fratribus quibusdam Bergensibus, ordinis Cisterciensis, ad se vocatis, se reddidit, qui in proximo pascha monachus factus est, meritisque & precibus beatæ virginis Mariæ se illuminatum vsque hodie gloriatur.

B. Virginē obtinere peccatoribus gratiā illuminationis.

Matth. 6.

APOLLONIVS: Cuius fuit vox illa facta de nube, & quis sensus eius? CAESA. Quantum ex iam dictis colligitur, Beatæ Mariæ & sancti Benedicti: orabant enim Christum, vt sicut volūtas eius est in cœlo, id est, in iusto, ita & eius volū-

tas,quæ ſemper bona eſt,fieret in terra,hoc eſt, in illo iuuene tunc peccatore. Nec mirari debes, ſi peccatores per eam illuminantur, quia ſicut nomen eius,ita & laus eius in fines terræ: Maria enim interpretatur ſtella maris, ſiue illuminatrix.Quod verò deſperati,& contra omnem gratiam indurati,per ipſam ad confeſsionem & veniam reparentur, præſto ſunt exempla.

CAPVT IX.

Indurati per eandē ad confeſſionem per ducūtur.

** al.Scimenim.*

IN prouincia Partica domus ordinis Ciſterciensis ſita eſt,quæ Trappa vocatur;in hac,ſicut mihi retulit dominus Henricus Abbas de * Simenim, aſſerens ſibi recitatū ab Abbate prædictæ domus, contigit quod dicturus ſum, tunc temporis recenter geſtum. Infirmatus eſt ibi monachus vſque ad mortem; deputati ſunt ei duo monachi ad ſeruiendum,qui dum ſimul exiſſent,& æger ſolus iaceret,ingreſsi ſunt duo tetri ſpiritus in angulo domus ſtantes:complo ſis autem manibus cachinnantes dicebant ad inuicem;Cras hora tertia,deducemus cum magno gaudio animam huius ad infernum. Mox infirmus tremere cœpit atque palleſcere,maxi mè propter remorſum conſcientiæ : commiſerat enim ante conuerſionem peccata quædam grauia, quæ vetante erubeſcentia, confiteri nō potuit, neque clericus in ſeculo, neque nouitius, neque monachus in monaſterio. Pauens verò & circūſpiciens, contemplatus eſt in angulo oppoſito matronam pulcherrimam, in hæc verba dæmonibus cachinnantibus reſpon dentem: Nolite nimis gaudere,ego illi dabo cō ſilium qualiter dētes veſtros euadat.Poſt quod verbum viſio omnis,miniſtris intrantibus,diſparuit.

paruit. Cōsilium autem intelligens confessionem, matronam verò sanctam Mariam Dei genitricem, quam in tanto periculo, vt opinor, inuocauerat, Priorem vocari fecit, cui omnia sua peccata meritis beatæ Mariæ virginis adiutus, plenè ac deuotè confitens, & vt eadem Abbati, qui tunc præsens non erat, reuelaret, supplicans, oleo sacro inunctus, & dominici corporis sacramento munitus, hora à dæmonibus prædicta, sub spe veniæ spiritum exhalauit.

CAPVT X.

Simile beneficium consecuti sunt duo pauperes Parisijs à beata virgine Maria, sicut mihi retulit Lambertus monachus, qui eodem tempore ibidem dicit se studuisse. Cùm enim collecti fuissent in hospitali, quod situm est ante eius oratorium in paradiso, viro cuidam religioso, eiusdem hospitalis ministro, ipsa virgo benignissima, cui cura est de omnibus, apparere dignata est, dicens; Bone pater, vide vt diligentia ac custodia adhibeatur illis duobus pauperibus, quia in periculoso statu sunt, & dæmones cum multa solicitudine circumeunt quomodo eis noceant. Quod cùm indicasset sacerdoti, & ille eos ad emendationem conscientiæ hortaretur semel, ac secundò, nec proficeret, tandem subiunxit; Miseri ego noui vos esse in peccatis grauissimis, citoque moriemini, & nisi confessi fueritis, intrabitis gehennā, pœnis æternalibus cruciandi. Illi verò territi, &, quod credibilius est, precib' beatæ Dei genitricis Mariæ illuminati, peccata sua confessi sunt, moreque Christiano decedentes, dæmonibus luctum, & sanctis angelis gaudium fecerunt in cœlo.

 APOL-

APOLLONIVS: Valdè lætificant ista. CAESARIVS: Non solùm peccatores fidem sine operibus habentes, per ipsam, vt probatũ est, illuminantur, imò etiam apostatæ à fide, quod signum est maioris misericordiæ, per eã Christo reconciliatur. De hoc habes manifestè exemplum in distinctione secunda, capitulo 12. ~~[illegible]~~, de iuuene, qui iuxta Florentiam Christum abnegans, & diabolo se reddens, eius precibus peruenit ad indulgentiam. Simile legitur de Theophilo Alexandrino.

Etiam apostatæ à fide per Beatam Virginem reconciliantur Christo.

Eutychia. in eius vita tom. 1. Surij 4. Februar.

APOLLONIVS: Quia iam sermo satis protractus est de beneficijs eius circa peccatores, precor vt exemplis mihi ostendas, quantis, & qualibus per eam iusti reuelationibus cõsolentur. CAESARIVS: Quàm mirificè iustos sibi seruientes sancta Dei genitrix virgo Maria consoletur, ex paucis, quæ subijciam, cognoscere poteris exemplis.

CAPVT XI.

[Virgo Ma]ria etiam iustos cõsolatur.

CAusa extitit, vt quidam ex Abbatibus ordinis nostri pro negotio ordinis ad Henricum Imperatorẽ, filium Frederici mitterentur, inter quos pręcipuus videbatur tam sanctitate, quàm dignitate, dominus Petrus monoculus Abbas Clareuallis, cuius mentio habita est in distinctione sexta cap. 11. Et quia dominus Cisterciensis in propria persona venire non potuit, Priorem pro se misit. Venientibus eis Spiram, cùm in ecclesia beatæ Dei genitricis semperq; virginis Mariæ, cuius structura stupendæ magnitudinis est, orassent, cunctis ocyus ab oratione surgentibus, & eiusdẽ ecclesiæ ædificia circumlustrando considerantibus, iam dictus Petrus (cuius cogitatus & delectatio

non

non fuit in ædificijs corruptibilib⁹, sed in structura Ierusalem cælestis) in oratione perseuerauit. Tandem omnibus egressis, cùm in porticu ecclesiæ à canonicis honorificè fuissent salutati, & cum instantia multa ad prandium inuitati, requisitũ est à quodã Abbate, in cui⁹ honorem ecclesia esset consecrata. Respondentibus clericis, in honorẽ Dñæ nostræ S. Mariæ, Abbas Clareuallis inconsideratè subiũxit; Et ego sciebã. Quod verbũ Prior Cistercij cõsiderans, tũc quidẽ tacuit, sed mox vt egressi sunt ciuitatẽ, eiusdẽ verbi recordat⁹, ait Abbati; Dñe Abba, dicite mihi, vnde sciebatis Spirẽse monasteriũ in honorẽ dominæ nostræ fuisse cõsecratũ? Ille de verbo prolato dolẽs, respõdit; Visum est mihi bene decere, vt tã mirificæ structurę patrona foret mater Dei, & cælorũ regina. Prior bene cognoscens eius sanctitatẽ, & quia aliquid sibi in ecclesia reuelatũ fuisset ex respõsione cõijciẽs, adiecit; Ego in hac via vicem gero dñi Abbatis Cisterciensis, in cuius auctoritate vobis præcipio, vt nõ mihi dicatis nisi veritatẽ. Tũc ille obedientia arctatus, cum verecundia respondit; Quando prostratus coram altari pro peccatis meis, & viæ negligentijs, attentius oraui, ipsa beata virgo Maria mihi apparens, benedictionẽ, quã ordo noster super redeũtes de via dicere cõsueuit, super me dedit in hæc verba; Omnipotẽs sẽpiterne De⁹, miserere huic famulo tuo, & quicquid ei in via subripuit visus, aut audit⁹ malæ rei, aut otiosi sermonis, totũ ineffabili pietate propiciat⁹ indulge, per Christũ Dominũ nostrũ. Hęc mihi relata sunt à quodã Abbate religioso ordinis nostri, in cui⁹ domo idẽ Petrus sæpius visitauit. Ex benedictiõe eius intellexit, eã ibidem fuisse patronam.

APOL-

APOLLONIVS: Felix oratio, per quam tantæ virginis meretur benedictio. CAESARIVS: Non solùm orantes, sed etiam psallentes, sua benedictione consolari consueuit.

CAPVT XII.

HEnricus conuersus in Hemmenrode, cuius memini in distinctione quinta, cap. quinto, loquēs de dæmonibus, sæpius, in solennitatibus maximè, gloriosam virginē Mariam inter psallētes videre cōsueuit. Quæ nocte quadam, ipso intuente, de choro monachorum veniens, Dei filium ex se natum in brachijs gestans, chorum ingressa est conuersorum, & more Abbatis fratres excitando circumiens, ante quosdam, qui in oratione vigiles erāt & deuoti, gradum fixit, filiū eis ostendens, ac benedicens, deuotioni illorum congratulando: tepidos autem & dormientes celerius pertransiuit, nil consolationis eis impendens. Singulos verò cōuersos in illa cœlesti circuitione visitatos, nec non & neglectos, prædictus conuersus diligenter notauit, singulos domino Hermanno, tunc ibidem Priori, nunc loci sanctæ Mariæ Abbati nominatim exprimens. Hæc ab eius ore audiui. APOL. Simile recordor te dixisse in prima distinctione cap. 35. de Godefrido monacho Vilariensi. CAESARIVS: Tanta charitate beata Virgo Maria sibi deuotè famulantes complectitur, vt non solùm orantibus, non solùm psallentibus, sed etiam dormientibus benedicat.

CAPVT XIII.

NOcte quadam cùm conuersus præfatus sederet in lecto suo, in infirmatorio, & cæteris dormientibus diceret orationes

suas,

ſuas, vidit Dominam noſtram ſanctam Mariam eandem cellulam in magna claritate intrantē, monacho quodam, quem nominare nolo, præcedente, matronis duabus ſubſeqentibus. Supra cuius caput cùm manum poſuiſſet, lectos infirmorum perluſtrans, & dormientibus benedicens, iterum ad eum rediens, manuque ſuper caput eius ſecundò poſita, ſic ait; Deus benedicat quicquid hic manet, ſicque egreſſa eſt. APOLLONIVS: Si ſic dormientes noctibus à ſpeculo totius caſtitatis viſitantur, valdè decet, vt tam ordinatè, & tam compoſitè religioſi in lectis ſuis iacere ſtudeant, vt virgineus aſpectus in eis non offendatur. CAESARIVS: Iuſtè moueris: Referam tibi de hoc exemplum, quod me audiſſe recolo à magiſtro meo in probatione.

CAPVT XIIII.

Indecēter cubantes nocte religioſos B. Virgo præterit.

Monachus quidam, ſicut frequenter contingit, cùm nocte quadam dormire non poſſet, diceretque orationes ſuas, contemplatus eſt in dormitorio fœminam miri decoris, quæ dum dormientium lectos circuiret, ſingulis benedixit, vno tantùm monacho neglecto, quem non reſpicere curauit. Hunc vigilans diligentius notans, cùm viſio ei fuiſſet intimata manè, confeſſus eſt quod eadem nocte inordinatè iacuiſſet, aliquid ſibi de rigore ordinis relaxando. Non mihi dicere potuit magiſter meus, vtrum cingulum depoſuerit, vel caligas demiſerit, ſiue tunicam denodauerit. APOLLONIVS: Si pro culpa tam modica monachus iſte gratia benedictionis priuatus eſt, puto eum dignum eſſe pœna, qui inordinatè, & impudicè iacere dormiens conſueuit. CAE-

SARIVS: De hoc terribile satis habes exemplum in distinctione quinta capitulo tricesimo ~~quinto~~ tertio, de conuerso quem diabolus impudicè dormientem, in forma monialis deosculabatur, qui mox infirmatus, infra triduum mortuus est. Dormientes enim & peccare possumus, & mereri: quæ enim vigilando cogitamus, siue ad quæ mouemur, siue bona sint siue mala, eadem nobis sæpe per somnia occurrunt; sicut catena dum trahitur & iactatur, pulsus pulsum impellit; ita in dormiente, præcedens cogitatio, motus, siue consensus, opus bonum vel malum inducit. APOLLONIVS: Placet quod dicis, procede nunc de consolationibus iustorum.

CAPVT XV.

CAESARIVS:

Consolatur pios.

SVpradictum conuersum Henricum, monachus quidam vitæ laudabilis, cuius nomen prodere non licet, obnixius rogauit, vt beatam Dei genitricem virginem Mariam pro se interpellaret, cùm ab illa visitaretur. Quod cùm promisisset, & die quadam dicto completorio in oratorio grangiæ, cuius magister erat, pro ipso preces funderet, apparuerunt oranti tres matronæ miræ pulchritudinis. Ad quarum decorem dum stuperet, & quænam essent, vel vnde venirent, intra se miraretur, vna ex eis cogitationibus eius respondit; Ego sum Maria Magdalena; hæc est vniuersalis domina Dei genitrix virgo Maria, digito eam demonstrans; tertia verò est Elisabeth; & adiunxit; Tu oras pro monacho illo, nomen eius exprimens, magis autem indiges vt ipse oret pro te. sicque disparuerunt. Super eiusdem monachi caput,

cùm adhuc esset Diaconus & euangelium legeret ad missam, idem conuersus columbam vidit descendentem, & vsque ad finem lectionis ibidem manentem.

CAPVT XVI.

Vita Christiani monachi in Hemmenrode.

IN eodem Claustro, quod etiam Hemmenrode dicitur, monachus quidam fuit, prædicto conuerso Henrico contemporaneus, nomine & opere Christianus. Istum multis modis Domina nostra consolari consueuit, secreta sua illi manifestans. Huius beati viri vitam, videlicet qualis ante conuersionem fuerit, vel post, in quãtum scire potui, succinctè tibi perstringam. Non alia tibi de illo referam, quàm ea, quæ à religiosis viris, qui eum viderunt & nouerunt, mihi dicta sunt. Cùm adhuc esset scholaris, & scholas visitãs per prouincias discurreret, nocte quadã in domo cuiusdam mulieris hospitabatur, cuius filia, cùm haberet caput scabiosum, & instaret apud adolescentem, vt si aliquid contra illum morbum nosceret, sibi diceret, asserens multa experimenta scholares scire, & ipse negaret, illaque neganti non crederet, tandem importunitate eius victus, vt se ab ea liberaret, respondit; Accipe barbam Iouis, fuliginem & sal, & fac ex eis vnguentum, de quo mox vt filiæ tuæ caput perunxeris, melius habebit. Quæ cùm eidem morbo essent contraria, fecit tamen mater sicut edocta fuit, & puella citius, non propter medicinam, sed propter scholaris simplicitatem, vt opinor, plenè conualuit. Alio tempore, cùm in domo quadam sibi ignota dormiret, & propter necessitatem naturæ, solis femoralibus indut⁹ surgeret,

dia-

diabolus in specie nudæ mulieris illi occurrens, dorso eius nudo insiliuit: quam cùm nullo conatu de dorso suo excutere posset, sic vsque ad tempus matutinarum circumeundo, magnũ tam corporis, quàm mentis incurrit defectum. Ordinatus in sacerdotem, factus est capellanus comitis *Lossensis, in castro eius missas celebrans. Filius verò Comitis, sciens illum virum esse simplicem, & timidum, vt eum terreret, vrsi pelle se circumdedit, & more bestiæ super pedes manusque incedens, ad solum in capella sedentem sic venit, rugitus contra illum emittens. Quo viso, Christianus territus, & penè extra mentem factus, arrepto cultello, tam validè illum collo iuuenis infixit, vt rueret penè mortuus; Qui cùm modicum respirasset, timens vitæ sacerdotis, ait; Fugite domine Christiane, quia filium Comitis occidistis. Mox ille territus fugit, & cùm venisset ad portam castri, dixit ostiario; Aperi, & sine me fugere, quia filium Comitis occidi. Vides quanta simplicitas? Statim vt hæc innotuerũt, parentes & familia planxerunt valdè, ad petitionem tamen iuuenis Christianus reuocatur, culpa ignoscitur, contra spem vulneratus citius conualescit. Tẽpore quodam, cùm prædictus Christianus commendationem hominis mortui faceret, mortuus ille surrexit; Fugientibus omnibus qui aderant, fugit & ipse Christianus, venitq; ad fluuium, qui non longè aberat; Quem mortuus sequens clamauit post tergum eius dicens; Domine est mihi domi aries optimus, tollite illum, & orate pro me, sicque ac feretrum, de quo exilierat, reuersus mortuus est, & sepultus. Habebat autem præter prædictam capellã, ecclesiam legi-

*al. Losensis.

legitimam, cuius paſtor erat, ad quã quotiens ire debuiſſet, fluuiũ quendam tranſire habebat, qui cùm minor eſſet, equo vectore illum tranſuadabat; cùm verò inundaſſet, nauigio tranſibat. Quodam igitur tempore, cùm ad fluuium de more acceſsiſſet, maiorem quàm crediderat reperit. Propter quod, cùm ſe, & equum ei cõmittere non auderet, & nauicula deeſſet, paululumq́ue quid faciendum eſſet deliberaret, ecce apparens ei beata Maria Magdalena, apprehendit eum de veſtimento ſupra collum, & in vlteriorem ripam depoſuit, ita vt erat in equo ſedentem. Lætus itaque ad eccleſiam peruenit, & diuina celebrare exorſus eſt, nullum habens adiutorem, niſi ruſticum eccleſiæ cuſtodem; Beata verò Maria Magdalena, quæ mirabiliter eum illuc perduxit, miſſæ eius intereſſe non refugit. Nam quotiens ſe vertebat dicendo; Dominus vobiſcum, vidit matronam reuerendiſſimam in oratorio deambulantem, in qua nullum ſciens eſſe mortalium, niſi prædictum cuſtodem, eundem miſſa finita conuenit, interrogans, ſi aliquid vidiſſet: ipſe autem etiam ſe eam vidiſſe aſſerebat. Quia, teſte ſcriptura, dignum eſt vt iuſtus iuſtificetur adhuc, & ſanctus ſanctificetur adhuc; conſiderans venerabilis ſacerdos mundi pericula, diaboli tentamenta, carnis incentiua, diuina gratia inſpirante, mundum deſeruit, & religionis habitum in Hemmenrode ſuſcepit. Die quadam in ſolario probationis, in oratione iacens, & de corporis ſui imbecillitate, ordinis diſtrictione, pęnisq́; purgatorij cogitans, tędere cœpit, & mox mirabili quadam virtute, animam ſuam à corpore ſeparari ſenſit. Vidit & ſepulchrum opere mirifico

Apoca. 22.

fico coram se compositũ : & ecce sancta Dei genitrix semper virgo Maria, in claritate maxima, cum multa turba virginum per fenestram, eo vidente, ingressa est, dictumq; est quod ipsa esset mulier de Nazareth; quæ corpus exanime sacerdotis à capite leuans, & Fredericus Imp. auus huius Frederici, qui hodie imperat, à parte pedum, reuerenter illud tumulauerunt. Deinde beata virgo Maria cùm multitudine angelorum obsequentium, ad cœlestia rediens, animam tumulati, dæmonum cateruis sequētibus, ac massas igneas post eam exsufflantibus, secum duxit, illæsamque custodiuit. Ducta tamen ad quendam ignem maximum, edocta est ab angelis, quod post mortem illuc esset reditura, & ignem eundem transitura. Repente se corpori restitutam inuenit. De modo illius transitionis & causa, nemini aliquid dicere voluit. Testatus est autem animam suam vbique fuisse oculatam, & tantæ scientiæ, quam diu exuta fuit à corpore, vt post suscitationem, cæcitatis suæ caliginem miraretur. Interrogatus de formis angelorum & dæmonum, respondit, angelos se vidisse in specie pulcherrimarum auium; dæmones verò in effigie coruorum. Hic recordor dicti cuiusdam, cuius anima nuper educta fuit à corpore, & reuersa; Anima, inquit, educta à corpore, quādo non est reuersura, reliquas animas siue spiritus angelicos videt: quandò verò reuersura est ad corpus, nō ei datur animas siue angelos contemplari, nisi sub aliqua similitudine, & lineamentis, propter viuentes.

A P O L L O N I V S: Satis videtur istud esse probabile. Sed quid significat quod prædictum sacerdotem Domina nostra cum Impe-

ratore

ratore Frederico tumulauit? CAESARIVS: Sicut mihi retulit præfatus VValterus, qui huius tumulationis solutionem cum maximo labore, & hoc secretissimè, ab eo elicere potuit, quantum beata virgo Maria illum dilexerit, vel quanti meriti apud Deum fuerit, per eandem visionem ostendit: ac si diceret; Nullus in regno terreno Frederico Cæsare, qui nunc imperat dignior est, nec ipse tamen præstare obsequium sepulturæ tuæ dignus est. Ita ipse intellexit. Dæmones verò in diuersis formis sæpissimè vidit, hominum videlicet, animalium, reptilium, sicut in quinta distinctione memini me plenius dixisse capitulo vj. Cùm tempore quodam staret inter alios ad horam sextam, vidit mensam in medio chori stantem, decentissimè præparatam: venientes autem tres viri, decoris maximi indumenta sacerdotalia apportauerunt, & explicantes ea super mensam ei præsentauerunt. Alio itidem tempore, cùm initio laudum psalmus, Deus misereatur nostri, decantaretur, vidit dexteram Dei super medium chori dantem benedictionem super conuentum: ob quam causam concessum est fratribus Conuersis, in minoribus festis, illum psalmum semper audire: APOLLONIVS: Miror quibus meritis vir iste ad tantam peruenerit gloriam? CAESARIVS: Virtutibus animi maximè, charitate videlicet, simplicitate, humilitate, & his similibus. In his enim consistit regnum Dei, non in sermone, vel labore corporali. Prædicare autem, seu manibus laborare sine virtutibus, ad modicum valet. Tantæ siquidem fuerat humilitatis, vt si aliquem monachorum obuium

uium habuiſſet, complicatis manicis ſe contraheret, &, ne illum veſte tangeret, in partem declinaret. Requiſitus de hoc, reſpondit; Ego ſum peccator, & non ſum dignus vt hos ſanctos viros tangam, vel tangar ab eis. Duos ſiquidem filios ante conuerſionem in iuuentute genuerat, non tamen legitimè, Henricum videlicet de Vilario, virum ſanctum, de quo eſt dictum in quarta diſtinctione, capitulo triceſimoprimo; & Ioannem monachum de Clauſtro, qui adhuc ſupereſt. APOLLONIVS: Quid eſt, quod maiorem in huiuſmodi reuelationibus gratiam videmus impendi peccatoribus, & lapſis poſt pœnitentiam; quàm his qui innocentiam ſuam ſeruauerunt? CAESARIVS: Vbi abundauit delictum, ibi frequenter ſuperabundat & gratia; & fit hoc ex ineffabili miſericordia Dei, ne videlicet lapſi, propter peccata cõmiſſa deſperent, & ne innocentes, de ſua ſuperbiant innocentia. Sedente me tempore quodã in conuentu ſanctimonialium ordinis noſtri, cùm de huiuſmodi viſionibus conferremus, vna ex virginibus dixit ad me: Videte quod Deus talibus ſecreta reuelat, & non nobis, vnam digito demonſtrans, quam non virginem veniſſe ad ordinem ſuſpicabatur. Cui ego reſpondi, quod iam ſupra dixi, hoc adijciens; Vos fortè eandem gratiam adſcriberetis virginitati veſtræ, & vult Deus magis vos eſſe humiles, quàm virgines. Bene intellexeram, non ſine ſuperbia eam verba protuliſſe. Quod talium mẽtes quandoque virtus virginitatis extollat, ex verbis cuiuſdam alterius ſanctimonialis tibi plenius oſtendam. Certè, inquit, non ero ſimilis ego, quæ virgo ſum, viduis, quæ filios & filias

Rom. 5.

lias genuerunt. Quantum tamen Deo humilis virginitas placeat, & quàm mirificè sua illis secreta reuelet, sequentia capita declarabunt. APOLLONIVS: Memini te superius dixisse, meritum magis consistere in virtutibus animi, quàm in operibus exterioribus: vt quid ergo quotidie mortificamur orando, legendo, vigilando, ieiunando, cantando, & manibus laborando? CAESARIVS: Hæc omnia sine merito vitæ æternæ fieri possunt; motus autem virtutum, nunquam. Quicquid sine charitate & cæteris virtutibus fit, mortuum est. Audi ergo vtilem distinctionem ex regulis theologiæ, per quam cognoscere poteris, penes quid meritum consistat. Meritum consistit penes gratiam efficaciter, penes liberum arbitrium occasionaliter, penes virtutes formaliter, penes motus virtutum essentialiter, penes opera virtutum, vt est oratio, & reliqua paulò ante à te enumerata, instrumentaliter. Plenius tibi hanc distinctionem exponerem, si non ad eas, quæ adhuc supersunt huius beati viri visiones festinarem. Quodam tempore cùm grauiter infirmaretur, & a ministro vt aliquantisper gustaret rogaretur, dixit quod septem dies transissent, in quibus singulis visitationem domini nostri Iesu Christi & dulcissimæ matris eius Mariæ accepisset, de quorum visitatione tã dulciter esset refectus, quod nullum cibi vel potus haberet appetitum. Alio itidem tempore cùm ægrotaret infirmitate peremptoria, & filio suo prędicto Ioanni quasdam visiones recitaret, cognoscens hoc dominus Geuardus, tunc infirmarius ibidem, postea Abbas noster, à quo hæc audiuimus, ad Priorem currit, & quia domin' Christianus quædã

Vide lib. 2. Sent. d. 27.

mirifica filio suo recitaret, nunciauit. Mox Prior ad illum veniens, & coram ipso sedens, si aliquid loqui vellet de confessione ex industria interrogauit. Cui cùm responderet, confessionem feci, subiunxit; Rogo vt aliquid mihi dicatis ad ædificationem. Tunc ille; Quid dicam vobis? Iam enim domina nostra sancta Maria fuit ante me cum filio suo Domino nostro Iesu Christo, & q̃a horas meas ob corporis imbecillitatẽ dicere nõ potui, ipsi me iuuerunt: quasdã horas speciales dicere cõsueuerat. Vniuersa hęc audiuit prædictus Geuardus post tergum Prioris sedens. Interrogatus etiã, qualia haberẽt vestiméta, respondit; Cucullas sicut & nos. In tali enim habitu se ei ostendere dignati sunt, qualẽ ille pro eis susceperat. Sicq; fine beato decedẽs, ab ipsis receptus est, à quibus moriens fuerat visitatus, & in æternis sedibus cũ gloria locatus.

CAPVT XVII.

NVper monachus quidam ordinis nostri, Adam nomine, per nos transiens, inter cætera, mirifica quędã de domina nostra sancta Maria nobis recitauit, quæ in suo monasterio veraciter cõtigisse testabatur, ex quibus etiã duo nunc proferam, reliqua locis competentibus reseruabo. Vocatur autem domus eius Lucka, & est sita in Saxonia. Est ibi custos vir bonus & religiosus, qui cùm nocte quadam oratoriũ intraret, ante matutinas dominam nostram sanctam Mariam, tanquam oratorij patronam super altare in multa gloria residere cõspexit. De qua visione valde lætificatus est, sperans ministerium suum illi placere. Alio verò tempore, cũ ostia oratorij reseraret, venissetq; ad cancellos, vbi hospitibus stare moris est, diabolũ super

per feretrum, in effigie hominis nigerrimi, iacere vidit: qui cùm se signaret, nec ille fugeret, mox vt propius accessit, fantasma euanuit. Tunc ad confusionem diaboli, super ipsum feretrum se composuit, tam diu in eo iacens, donec septẽ psalmos pœnitentiales decantasset.

CAPVT XVIII.

ALius quidam ex monachis eiusdem loci, vir tãta gratia dignus, nocte quadam dominam nostram sanctam Mariam vidit chorum psallentium circuire, & singulorum monachorum vultus detegere, duobus tantùm neglectis, ex quibus vnus mox incurrit apostasiam; de altero quid adhuc futurũ sit ignoratur.

CAPVT XIX.

IN eodẽ cœnobio monachus quidã, nocte quadã putans in oratorio nolã ad matutinas esse pulsatam, cũ multa festinatione surgẽs, oratorium intrauit, veniensque ad presbyteriũ, circulũ nimiæ claritatis, ad instar iridis formatũ in aëre super altare cõspexit. In quo Dei filiũ Saluatorẽ nostrũ Iesum Christũ, cũ beatissima matre sua Maria contẽplatus est, & circa ipsos ex omni parte multitudinẽ sanctorum, illorũ maximè, quorũ in ecclesia reliquiæ continebãtur. Nouerat enim illorum nomina, eò quod quandoque ibidem fuisset sacrista. Nec mihi constat si idem fuerit qui supra. Stante eo in loco prædicto, ait domina nostra duobus angelis; Adducite eum ad me. Quo facto cùm literas in circuitu coronæ beatæ Dei genitricis scriptas legere iuberetur, nec posset; ait illa angelis; Deponite eum ad terram, ibique petens veniam, dicat angelicam salutationem, & reducatur. Quod cùm factũ fuisset, & adhuc easdem literas mi-

nimè legeret; tertiò eodem modo depositus & reductus, literas quidem legere, & intelligere potuit, sed ne scripturam vlli hominum proderet, interdictum accepit. Quo ad terram ab angelis deposito, disparuit hæc visio. APOLLONIVS: Miror, si sic domina nostra visitet perfectas fœminas, quomodo viros. CAESARIVS: Non est apud ipsam differentia, fœmina nata est, omnium virorum caput Christum ex se genuit, vtrumq; sexum consolatur & visitat, vtriq; sua secreta reuelat. Hoc esse verum, magis tibi ostendam exemplis, quàm verbis.

CAPVT XX.

Etiam feminas visitat B Virgo Maria.

IN regno Fráciæ villa, quę Quido dicitur, virgo quædam fuit nobilis & religiosa, sed paralytica. Huic pater suus, vtpote vir magnus & diues, sacerdotem, qui ei diuina celebraret instituit, ministros, annuosq; redditus sufficienter ordinauit: quæ cum orationibus, ieiunijs, & diuinæ contemplationi operam daret, ita illarum dulcedine est pasta, vt omnis cibus corporalis ei in nauseam verteretur, nec aliquid ex eo sumere posset, nisi succum modicum vuarũ. Hospitalis erat valde, per quam & spiritum meruit prophetiæ. Ordinem nostrum summo honore reuerebatur; & hoc ei sæpissimè contigisse fertur, vt cùm aliqui monachorum, siue Abbatum ad eius hospitium diuertere proponerent, illorum aduentum ipsa præsciret, atque in hunc modum hilaris familiæ prædiceret; Tali ac tali die, illi & illi Abbates siue monachi ad nos venturi sunt, præparate necessaria. quod ita factum est. Visionem quandam mirificam de ordine videre meruit, quæ in ordinis amorem

illam

illam plurimum accedit. Tempore quodam capituli generalis, in ipso capitulo scalam miræ pulchritudinis vsque ad cœlum vidit erectam, dominumque innixum scalę super capitulum respicientẽ, cuius latera & gradus tanti splendoris erant, vt solares radios superarent. APOLLONIVS: Quid tibi autem significasse videtur hęc visio? CAESARIVS: Licet omnia, quæ in eodem capitulo tractabãtur ab Abbatibus, qui ex diuersis mundi partibus illuc confluxerant, diuina inspiratione fierent, haud dubium tamen, quin sancti angeli descendentes & ascendentes, eãdem Christo, ob cuius honorem fiebant, nuntiarent. APOLLONIVS: Videtur mihi sancta hæc virgo in visione hac sancto Iacob patriarchæ æqualis, quem similem visionem in Bethel scriptura vidisse commemorat. CAESARIVS: Iudicio humano, videtur hæc visio illa superior, eò quod illa facta sit in somnis, ista vigilando in excessu mentis. Sequenti capitulo, cùm relata fuisset hæc visio Abbatibus, exultantes in Spiritu sancto aiebant; Verè terribilis est locus iste, non est hic aliud nisi domus Dei & porta cœli. Alio tempore cùm in die Purificationis dominæ nostræ sanctæ Mariæ Virginis, clericis, alijsque ministris diuino nutu absentibus sola iaceret intra se tristis, dicebat; Modò hîc sola iaces, nec aliquid obsequij more ecclesiæ vniuersalis hodie beatæ Dei genitrici Mariæ impendis. Dum talia in mente volueret, spiritus eius mirabili Dei virtute de corpore eductus, ab angelo in cœlestem Ierusalem est deductus: in qua maximam vidit processionem, ex diuersis eiusdem beatæ ciuitatis ordinibus, Patriarchis videlicet, Prophetis,

Genes. 28.

Apostolis, Martyribus, Confessoribus, Virginibus, cæterisq; fidelibus; ex quibus bini ac bini simul incedebant, & candelas ardentes in manibus gestabāt, antiphonas, siue respōsoria, ad diē pertinentia, more ecclesię militantis, oēs decantabāt, & stationes debitas obseruabāt. Angelus verò virginis ductor, alteri cuidā virgini, quā nouerat esse consimilis meriti, illam sociauit, candelam porrigens ardentem. Tantus erat decor omnium, tanta gloria, in dispari tamen claritate singulorum, vt nulla lingua fari sufficeret. Saluator verò, qui caput est omnium sanctorum, splendor gloriæ, & sol iustitiæ, indutus pontificalibus, mitram gestans in capite suo, cum baculo, chirothecis, & annulo, & reliquis episcopalibus ornamentis, nouissimum locum cum sanctissima matre sua Maria tenebat: cuius pulchritudinem omnis ille cælestis exercitus mirabatur. Qui cùm post tertiam stationem inchoasset antiphonam; Hodie beata virgo Maria puerum Iesum præsentauit, & cætera, ingressi sunt templum ex auro, gemmisq; constructum. Deinde inceptus est missę introitus, videlicet; Suscepimus Deus misericordiam tuam, & ab omnibus simul decantatus. Interim Christo introeunte ad altare, postquā expletum est Kyriee leison à choris alternatim, post Gloria in excelsis Deo & cæt. quod ipse Dominus noster Iesus Christus inchoauit, beat' protomartyr Stephanus epistolam legit de libro Malachiæ prophetæ, videlicet, Ecce ego mitto angelum meum.

Mala.3. Sanctus verò Ioannes Euangelista, dalmatica indutus, legit euangeliū secundū Lucam, scilicet;

Lucæ 2. Postquā impleti sunt dies purgationis Mariæ, & cætera, quo perlecto, Dñs secundum morem ordi-

ordinis nostri, ad gradum rediit, & ab offerentibus cādelas suscepit. Prædicta autem virgo, per spiritum sentiens se ad corpus reuersuram, candelam suam offerre noluit, etiam angelo suo præcipiente, volens illam secum ad terras portare: quod angelus considerans, candelam in manu eius fregit, superiorem partem auferens, & inferiorem illi relinquens, sicque ad corpus reuersa, partem eandem manu conclusam, se retinuisse inuenit. De qua plurimæ fiebant, & fortè vsque hodie fiunt virtutes; Nam aquam superfusam, infirmi bibunt, & conualescunt. Tam manifesta & sublimis erat visio, vt modū eius minimè intelligeret, dicens illud Apostoli cùm de ea interrogaretur; Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit. Dominus Eustachius Abbas de Claustro siue Hemmérode visitator noster, audiens hanc visionem quibusdam Abbatibus referentibus, desiderio veritatis cognoscendæ virginem principaliter adijt, & ab eius ore, quæ dicta sunt audiuit.

2. Cor. 12.

APOLLONIVS: Non possum visionem Apostoli huic præferre, qui se vsque ad tertium cœlum raptum fuisse testatur. CAESARIVS: Nosti quid sit tertium cœlum? APOLLONIVS: Non. CAESARIVS: Primum cœlum, visio est corporalis: secundum, visio spiritualis; tertiū, visio mentalis. hac vsus est in suo raptu Apostolus, sicut & hæc virgo. quod viderunt, hoc & intellexerunt. Si autem quæris de loco, primum cœlum intelligas aëreum: Secundum sydereum: Tertium empyreum. in hoc corpora electorum erunt post resurrectionem gloriosam. Verùm an ad hoc cœlum, necne corpore rapta sit hæc virgo, nescio, Deus scit. Aliam verò Deus

Haymo in cap. 12. poster. epist. ad Cor. 5.

 illi

illi ostendit visionem, multo hac excellentiorē Cùm tempore quodam cogitaret de abysso æternæ prædestinationis, & ineffabili sacramento, atque remedio diuinæ incarnationis, facta in excessu, virginem coram se vidit crystallinam, id est, ad modum crystalli perlucidam, in cuius vtero cōtemplatus est infantem pulcherrimum, regio diademate coronatum: Habebat autem idem diadema quatuor flores eminētes, qui, ea intuente, sursum ascendentes, & virginis cerebrum excrescentes, in ramos arboreos profecerunt, & modico spacio temporis emenso, quatuor mundi partes, impleuerunt: quorum fructus erant pulcherrimi, odoris eximij, mirique saporis. Et ecce, sub ramis eiusdem, apparuit omne genus humanum à protoplasto Adam, vsque ad vltimum, qui in fine mundi nasciturus est. Soli verò electi, fructus arboris carpebant, eisque vescebantur, reprobi autem nihil ex eis contingere, vel vesci potuerunt. In qua visione, tantam diuinitus accepit scientiam, vt postea loquens de aliquo, mox intelligeret vtrum esset prædestinatus, vel præscitus. Si verò prædestinatus, satis cum illo, quasi cum ciue loqui delectabatur: si autem præscitus, mox se ab eius colloquio liberauit. APOLLONIVS: Mira sunt quæ dicis. CAESARIVS: Si Deus tanta & talia iustis ostendit in via, quāta putas illis ostendet in patria? Reuera, quæ oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Die quadam cùm corporale, quod iam lauerat, pāno mundissimo substrato radijs solaribus per fenestram immissis super genua sua desiccaret, matrona reuerēdissimi vultus ad illā ingressa, infantem pulcherrimum,

1. Corin. 2.

rimum, quem manibus gestabat, eidem corporali superposuit & abijt; quē cū amouere vellet ignorás quis esset, ait infantulus; Sine me sedere super linteamen meū, sicq; in oculis eius disparuit: & cognouit, quia Christus esset, qui sub specie panis super sanctum altare eidem linteo inuolui consueuit. Multa alia huic virgini reuelata sunt, quæ mihi non sunt relata, quæ fortè ab alijs sunt conscripta. Non est diu, quod ab hac luce migrauit, laboris sui, ac patientiæ mercedem receptura.

CAPVT XXI.

De Christina virgine montis S. Vvalburgis.

IN monte sanctæ Vvalburgis, cœnobio ordinis nostri, quod duobus miliarijs distat à Colonia, quædam sanctimonialis virgo ante paucos annos est defūcta, nomine Christina. Huic Dominus & beata eius genitrix plurima de secretis suis reuelauerunt, ex quibus aliqua, non per ordinem, sed sparsim tibi replicabo. Cùm tempore quodam in festiuitate assumptionis gloriosissimæ dominæ nostræ visitaret apud nos in Heisterbach prædictus Eustachius pater noster, & essent cum eo plures Abbates in ipsa sacratissima nocte, iam dicta virgo de loco nostro visionem vidit huiusmodi. Cùm Abbas præfatus dicto Euangelio hymnum, Te Deum laudamus, inchoasset, illa stans in choro suo, mentis excessum passa est, viditque cœlum super congregationem nostram apertum. Et cùm illo in tempore oratorium nostrum totū esset ligneum, vtramque eius frontem auream esse conspexit. Sustollens oculos, cùm cœlum intueretur, gloriosam Dei genitricem Mariam, totius ordinis nostri patronam in sede splendi-

c 5 dissima

dissima vidit residentē, & circa illam sanctorū multitudinem, quorum ætas circa viginti quinque annos esse videbatur. Cùm verò chorus monachorum inclinando deuotè cantaret, Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus sabaoth, ipsa virgo beatissima deuotioni eorum congratulans, coronam miræ pulchritudinis, quales in ecclesijs pendere solent, per catenam auream super conuentum demisit. Loco autem nodi, gemma erat pretiosa nimis ac lucida, in qua scriptum erat, O clemens, O pia, O dulcis Maria. De ipsa gemma, tria procedebāt brachia, quæ coronam dependentem tenebant. Ex nomine verò, Maria, radij quidam exeuntes, nomina singulorum monachorum, eadem hora in choro existentium, quæ per circuitum coronæ scripta videbantur, illuminabant. In eisdem nominibus, magna erat inæqualitas, tam in positione, quàm in claritate, quia secundum claritatem meritorum, erat claritas nominum; & quorundam nomina, qui recentiori tempore venerant, quorundam nominibus videbantur superiora, qui diu in ordine laborauerant. Ex quo colligitur, quod merita domino famulantium, non consistant penes spatium temporis, non in labore corporis, sed magis penes feruorem deuotionis. Cùm autem ventum esset ad illū locum: In te Domine sperau, non confundar in æternū, coronā retraxit in cœlū, clara voce dicens; Sicut ego hodie sum in gloria mea, ita isti ōnes mecū erūt in æternū. Cū nihil apud nos de hac visione sciretur, Theodericus de Lureke monachus noster, accedens ad Abbatem nostrum, dominum Henricum, conquestus est ei quod eadem sanctissima nocte, nihil potu-

potuisset habere deuotionis, antequam ventu fuisset ad prædictum locum hymni, scilicet, Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus sabaoth. De quo verbo postea satis mirabatur, cùm ei visio recitata fuisset. Antequam eadem sanctimonialis veniret ad ordinem, essetq; nubilis & adulta, die quadā stans ad missam in ecclesia quadā, cū lecto euāgelio cāpanarius exisset, putās se posse redire ante, Sanctus, sanctus &c. & sacerdos expletis secretis dixisset, Per omnia secula seculorū, Dn̄s vobiscū, Sursum corda &c. quæ ibi sequūtur, imago Dei genitricis semperq; Virginis Mariæ desuper altare ad singula respōdit. Illa nouitatē vocis considerans, vt campanariū abesse deprehendit, defectū illum gloriosam virginē suppleuisse per os suæ iconæ nō dubitauit. Ex quo nobis verecundia incutitur, si ibi desides & negligentes fuerimus, cū circa illud ineffabile sacramentū, tanta sint sanctorū obsequia. Quod aūt gloriosi nominis matris dn̄i inuocatio, ergà ægros sal' sit & medicina, subiecta probabunt exempla.

CAPVT XXII.

B. Virginis inuocatio, ægris est medicina.

IN Arnsburgh domo ordinis Cisterciensis fuit quidam frater, deuotissimus ergà beatam virginem Dei genitricem Mariam: hic dum aliquantum temporis in eius domo seruitium peregisset, æstu cordis incredibili cœpit anxiari, aliquam sibi specialem visitationem à matre misericordiæ cupiens impertiri. Igitur intempestę quadam noctis hora, dum in strata se ad requiescendum collocasset, oculis somnū non capientib', toto cordis affectu fiducialiter inuitare cœpit beatam virginem, vt de alta sede polorum descēderet ad se inuisendū.

Tum

Tum repente è lecto prosilit, & pomariũ quod dam dormitorio cõtiguum, ingreditur: in quo aliquantum resedit, oculis cordis & corporis sursum erectis: Tum ecce virgo pulcherrima ingreditur, his eum verbis alloquens; Nũquid non desideratis audire cantum meum? Quo respondente, Desidero; tam dulciter modulata est, vt vix aures humanæ sufferre possent. Melodia autẽ illa terminata, inclinauit se virgo, & abijt. Et post pusillum, vidit aliam virginem ingredientem, ad instar prioris, nimio fulgore micantem, quæ etiam dulce melos cecinit, & recessit. Quas intellexit fuisse beatã Katherinã & Agnetem. Et post paruum interuallum, ecce gloriosissima mater misericordiæ Maria, per semetipsam visitare dignata est deuotum sibi famulum, quæ etiam omnes sibi in veritate seruientes, neque hîc, neque in futuro sua gratia destituet. Venit ergo circumuallata agminib⁹ angelorũ, omnem terræ noctis horrorem vultus claritate ac splendore lampadarum fugãs, propiusque accedens, blanda voce eum compellare cœpit; O frater charissime, si placuerit, qualiter cũque recompensabo deuotissimũ famulatum tuum, dulci melodia. Beata itaque virgine melos præcinente, frater ille quasi in extasi factus, in faciem corruit, & omnis illa visio disparuit. Interim fratres ex more ad matutinalem surgunt synaxim, prædicti fratris absentiam vehementer admirantes, quia nunquã diuinis officijs se subtrahere solitus erat, nisi graui infirmitate depressus, vel quolibet vtili negotio occupatus. Quapropter, quia reuerendus omnibus habebatur, officinas totius monasterij perlustrantes, tandem in prædicto pomario

rio

rio repererunt, vultum habentem in terram demiſſum; quem leuantes, & in lectum deponentes, omnem diligentiam adhibuerunt. Qui ſoſpitati redditus, per præceptum Abbatis ſui, coactus eſt omnem rei ordinem pandere. Qui poſtea non ingratus beneficijs ſibi collatis, reliquum tempus vitæ feruentius in Dei ſeruitio, atque eius pijſsimæ genitricis perfecit, tandemque fine beato requieuit. Hæc mihi relata ſunt à religioſa vidua, ſorore eiuſdem fratris, quæ omnia teſtata eſt ſe veraciter intellexiſſe.

CAPVT XXIII.

NObilis vir Otto, quandoque Xantenſis præpoſitus, tempore quodam adoleſcentiæ ſuæ, duplici laborabat infirmitate, febre videlicet acuta, & fiſtula in locis naturæ ſecretioribus; quam infirmitatem ob verecundiam medicos celans, & pro remedio ſanitatis Dominam noſtram frequenter inuocans, febre inualeſcente deſperatus & depoſitus, candela, more ſecularium, manui eius impreſſa, omnibus, qui aderant, viſus eſt expiraſſe. Et ecce beata virgo Maria, quã inuocauerat ſpiritui eius, viſa eſt adeſſe cum filio, his verbis eum pro iuuene interpellans; Fili, inquit, da mihi puerũ iſtum. Qui reſpondit, tuus ſit. Ad quod verbum mox cœpit ægrotus, velut circumſtantibus viſum eſt, mortuus reſpirare, atque confortari, in tantum, vt in lectum ſuum ſe iuberet reponi. De febre per interceſsionem beatæ virginis tunc plenè curatus, cùm adhuc fiſtula laboraret, tacito morbo, per totam ciuitatem Traiectenſem miſſarum ſuffragia, maximè de Domina noſtra pro ſua incolumitate ſibi impendi

poſtula-

radicitus abſciderunt. Quem ſocius cum multo labore Cluniacum deducens, monachis commẽdauit. Illi verò, ſicut viri catholici & religioſi, ſacerdotem catholicũ & notum, propter fidem Chriſti & genitricis eius Mariæ honorẽ tam crudeliter mutilatũ, deuotè ſuſcipientes, omnem ei humanitatem exhibuerunt. In nocte verò Epiphaniæ, cùm ſolemnes decantarentur vigilię, baculo parietem pulſans, miniſtros aduocauit: qui cùm quærerent quid vellet, & ille ſe in oratorium deportari ſignaret, volentes ei parcere, non acquieuerunt. Tandem importunitate eius tædiati in eccleſiam eum ducentes, ante altare quoddã depoſuerunt. Qui cùm matrem miſericordiæ tota mentis deuotione inuocaſſet, illa ei apparens, & carnem linguæ formam habentem in manu tenens, reſpondit orãti; Quia propter fidem filij mei, & honorẽ mihi exhibitũ lingua tua priuatus es, ecce nouãtibi reſtituo, aperi ergo os tuũ: quod cũ feciſſet, digitis ori eius immiſsis, radici linguæ præciſæ eandem carnem coniunxit, & vniuit, ſicq; diſparuit. Qui mox cum angelo in vocem laudationis erumpens, clara voce clamauit; Aue Maria, gratia plena, Dominus tecum, vſq; ad finem. Quã ſalutationẽ cũ crebriùs repeteret, ſtupentes accurrêre miniſtri, accurrerunt & de choro monachi, de tam puro, & tam iocundo miraculo Deum eiuſque genitricem glorificantes. Non immemor collati ſibi beneficij clericus, in eodem cœnobio factus eſt monachus. Cùm Ioannes Scholaſticus Xantenſis circa idem tempus eſſet in prouincia Albienſium cum exercitu Domini, audiens de tanto miraculo, in reditu Cluniacũ venit, iam dictum

monachum

monachum sibi ostēdi petiuit, & obtinuit, linguam vidit, ab eius ore, quæ dicta sunt, andiēs. Sicut nobis retulit idem Ioannes, reliqua carne cādidior est, in loco præcisionis seruans cicatricem. Huius miraculi testis est vniuersus Cluniacensium conuentus, vsque hodie.

CAPVT XV.

ADam sacerdos & monachus in Lucka, cuius supra memini cap. 17. considerans me in huiusmodi miraculis delectari, ex multa charitate mihi de seipso retulit, quod dicturus sum: Cùm, inquit, essem puer, ita caput habebam scabiosum, vt præ fœtore putredinis eius, mecum sedere, vel legere scholares recusarent. Prima oratio quam didici, salutatio erat angelica, adhuc puerulus satis eam frequentans. Cùm apud Monasterium VVestphaliæ positus fuissem ad literas, & eundo ad scholas, siue ad matutinas, quotidie transirem per quandam ecclesiā conuentualem ex necessitate viæ, sine intermissione ante oratorium, in honore Dei genitricis Mariæ dedicatum, cum tribus venijs totidem feci salutationes. Nocte quadá putans ad matutinas fuisse compulsatum, surrexi tremens, & cùm venissem ad iam dictum monasterium, essetq; oratorium clausum, tribus vicibus secundum consuetudinem genua flectendo Dominam nostram angelico versiculo salutaui. Surgens verò, inueni ostium apertum, & tanta erat in ecclesia claritas, vt fulgori meridiano assimilaretur: quam cùm stupidus intrassem, vidi ante maius altare, septem matronas pulcherrimas residētes, vnam in medio, quæ cæteris clarior erat, & sex hinc inde, id est,

id est, tres à dextris, & tres à sinistris. Media verò me vocans, cùm propius accessissem, ait; Bone puer, quare nō adhibetur cura capiti tuo? Respondente me; Domina satis circa me laborauerunt amici mei, sed nihil profecerunt, subiunxit illa; Nosti quæ sim? Cui cùm dicerē; Non domina. Respondit; Ego sum mater Christi, & domina huius oratorij, quia mei memoriam solitus es habere, ego tibi curam adhibeo: Accipe fructus ligni fusilis, & fac tibi hodie ex eo lauari caput tribus vicibus ante missam, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, statimq; curaberis: & adiecit; Ad me accede Adā, quod & feci. Flectente me coram ea genua, manū super caput meum ponens, ait; Ab hac hora, vsq; ad diem mortis tuæ non dolebis caput. Manê verò cuidam fratri, qui me nutriuit, omnia retuli, qui in vallem proximam descendens, & ostensos fructus colligens, prædicto modo caput meum lauit, statimque conualui. Dolorem verò capitis nunquam ab illa hora passus sum, cū tamen hoc in ordine satis sit miraculosum.

APOLLONIVS: Vt video medicina beatæ Virginis nihil efficacius, nil salubrius est. CAESARIVS: Nec mirum, ipsa medicum genuit, ipsa medicinam generis humani ex se produxit. Vnde scriptum est; Germinet terra herbam virentem secundum genus suum, id est, Maria Christum hominem, qui animatum corpus sumens, de virgine nasci dignatus est. Item expresius in Ecclesiastico; Altissimus de terra creauit medicinam, id est, ex carne virginis Mariæ Saluatorem; IESVS interpretatur Saluator siue salutare; quia saluator medicus est, & salutare medicina est. Quod Maria terra sit, te-

Genes. 1.

Eccli. 38.

Isai.45. stis est Isaias, qui dicit; Aperiatur terra & germinet Saluatorem. Quod de hac terra creatus sit, idem propheta dicit in persona Patris; Ego Dominus creaui illum. Et Apostolus dicit eum factum ex muliere. Quid ergo mirum, si apud ipsam sunt medicamenta sanitatum, quæ hortus est aromatum? Dilectus meus, inquit, descēdit in hortum suum, id est, in vterum meum, ad areolam aromatū. Considera rupem * amatoris, & alia loca in honore ipsius dicata; & non miraberis si parata fuerit ad medendum, & efficax ad sanandum. Vnde in monte Pessulano, vbi fons est artis physicæ, tantas operatur sanitates in quadam sua ecclesia, vt medici gratiæ inuidentes, pauperculis infirmantibus, & pro remedio sanitatum ad se confluentibus, dicere soleant; Ite ad ecclesiam sanctæ Mariæ, deferte ei lumen, & recipietis sanitatem: & cùm hoc ironicè dicant, pauperes, ab eis passi repulsam, ad ipsam confugiunt, & sanantur. Nūquid nō vides quā celerē sanitatē cōsequātur febricitantes, ieiunium trium sabbatorum, vsque post solis occasum ipsi vouentes?

Isai.43. *Galat.4.* *Cant.6.* ** Saluatoris.*

APOLLONIVS: Video & admiror. CAESARIVS: Considera iconam eius in Sardanay, quę in carnem versa, oleum sine cessatione stillat. Huius rei testes innumerabiles sunt, qui de eodem loco in instanti venientes, oleum, quod in oculis ipsorum de eadem sacra imagine receptum est, tam nobis, quàm cæteris religiosis distribuerunt. In quibusdam verò ampullis, te teste, idem oleum incipit incarnari. Quod virtus nominis Mariæ dæmones fuget, præstò sunt exempla.

CAPVT

CAPVT XXVI.

Dæmones fugantur inuocatione B. Virginis.

REtulit mihi VValterus de Birbach monachus de Hemmenrode, diabolum cuidam conuerso ordinis nostri ita fuisse infestũ, vt neque per signationem, non per aliquam orationem ab illo posset liberari. Visibiliter illi apparens, multis modis eum terruit. Suasum est ei à quodam viro religioso, vt angelicam salutationem contra occurrentem proferret. Quod cùm fecisset, malignus spiritus, quasi turbine impulsus, clamauit; Diabolus dentes ei excutiat, qui te hoc docuit. Sicq; liberatus est ab eo.

CAPVT XXVII.

INclusa quædam, sicut mihi retulit Supprior noster, qui illã nouit, diu à dæmone sub specie angeli illudebatur: non ei data fuerat discretio spirituum. Diabolus sæpius falsa quadam circumfusus claritate illi apparuit, & fœminam simplicem familiarius alloquens, die quadam in huiusmodi verba prorupit: Nunc venio remunerare te. Requisita eodem tempore à confessore suo, quomodo haberet, cùm ei responderet, Optimè: sacerdos, sicut vir prudens fiduciam responsionis eius considerans, causam inquisiuit. Cui cùm confiteretur, quod ab angelo Domini crebrius visitaretur, sciens ille docente Apostolo angelum tenebrarum se transfigurare in angelum lucis, respondit; Quãdo angel⁹ denuò visitabit te, dices; Rogo domine mi, vt dominã meã S. Mariam mihi ostẽdas: quod si fecerit, visa ea, genua flectes & dices; Aue Maria gratia plena &c. Et si tunc substiterit, fictio non est; sin autem, scias tibi à diabolo illudi. Quod cùm fecisset, sicut fuerat edocta, ait

2. Cor. 11.

diabolus;Vt quid desideras videre illam? bene tibi sufficere debet præsentia mea. Illa fortiter instante, opere diabolico, virgo miræ pulchritudinis se oculis eius obiecit, qua visa, mox ad pedes eius inclusa se prouoluit, & contra fantasma angelicam salutationem proferendo, in turbinem illud resoluit. Quam tamen inimicus euanescens in tantum terruit, vt amens facta, vix post annum dimidium, multorum precibus adiuta, sensum reciperet. Vides nunc quanti sit ponderis nomen Mariæ.

APOLLONIVS: Bene video, & non sine admiratione, tam ex præsenti quàm ex prædictis exemplis, virtutem eius considero. CAESARIVS: Inuocatio huius nominis, non solũ corruptores mentium, id est, dæmones, sed & corruptores corporum, scilicet malos ac libidinosos homines, eneruat.

CAPVT XXVIII.

A libidinosis liberat.

MAtrona quædam cuiusdam honesti militis vxor, instinctũ diaboli, militem alium admisit: quæ post tempus aliquod inspiratione diuina ducta pœnitentia, de crimine doluit, & adultero prorsus contradixit. Ille verò mariti eius absentiam obseruans, domum illius intrauit, & cùm solam reperisset, verbis solitis ad crimen solitum eam inuitauit: quod cùm illa renueret, vi renitentem opprimere nisus est; & cùm videret se illi nõ posse resistere, vtpote fœmina debilis ac delicata fortissimo militi, ad totius castitatis patronam confugit, dicens; Rogo te domina sancta Maria, per illud sanctum Aue Maria, quatenus in hac hora liberes me. Ad quod verbum, virtus om-

nis

nis in milite defecit & emarcuit, & fœmina se ab eius amplexibus excutiens, in corrupta euasit. Postea requisita à milite, de causa virium sibi subtractarum, respondit illi; Non mea virtute, sed gloriosi nominis dominæ nostræ hoc actum est: quod cùm audisset ille, territus est, nec amplius adulterij verbum ad illam facere præsumpsit. APOLLONIVS: Benedictum sit nomen Mariæ. CAESARIVS: Quod vincula soluantur eius virtute, etiam per exemplũ tibi ostendam.

CAPVT XXIX.

Vincula soluit.

EOdem tempore, quo dominus Engelbertus Coloniensis Archiepiscopus ædificauit castrum in Furstinberg, contra nobilem virum Gerrardum de Brubach, iuuenis quidam miles de eius exercitu, Theodericus nomine, facere sibi volens nomen, ante idem castrum captus est. Diu ibidem incarceratus, cùm pecuniam pro sua solutione dare spopondisset, extractus de carcere, positus est in domo superiore, cui addita sunt vincula, & serui ad custodiam deputati: habebat enim circa pedes annulos ferreos, & circa brachium eiusdem generis manicam, quæ annexa catena parieti cautè satis erat infixa. Nocte quadam cùm esset dormiens inter sex satellites, tam se, quàm reliquos captiuos custodientes, & dominam nostram, nec non & alios sanctos solito inuocasset, obdormiuit. Et ecce in somnis vidit se transpositũ in monasterium nostrum, de quo cùm vellet egredi, sedens in equo more fœmineo, necessitate vinculorum, dixerunt ei duo ex monachis nostris, Monegundus scilicet & Henricus

cognati eius secundum carnem; Nolite egredi, sed reuertimini, quia sancta Maria de Heisterbach liberabit vos. hoc etiam nomine vocatur domus nostra. Ad quod verbum ille euigilans, gauisus est; & de visione cogitans, vtrumnam esset vera, an fantastica scire volens, mox vt digitos amouit, pedem vnum sine difficultate extraxit; simili facilitate manum à catena liberauit. Sæpius ista tentauerat, sed non profecerat: cumque ex motu vinculorum vnus seruorum euigilasset, territus miles, circulum reponere voluit, nec potuit. Tunc primùm intelligens, tale miraculum Dei genitricis meritis circa se gestum, seruo rursum obdormiente, leniter surrexit, & vincula adhuc seruans in vno pede, per linteamen per fenestram se demisit & fugit. Quod dum seruus comperisset, clamore fugam eius prodidit; sed manus humana capere non potuit, quod virtus diuina protexit. Multi eum tubis & canibus insecuti sunt, & cùm sæpius in proximo sub frutetis latitaret, inuenire eum non potuerunt. Qui ad nos veniens, eosdem circulos pro gratiarum actione super altare beatę Mariæ virginis obtulit, & qualiter eius meritis liberatus sit, nobis per ordinem recitauit. Acta sunt hæc anno gratiæ M. CC. XIX.

APOLLONIVS: Quia eosdem circulos vidi, amplius eidem credam miraculo. CAESARI.

De hoc etiam quod timores pellit nomē Mariæ, rem, quam nuper audiui, tibi referam.

CAPVT

CAPVT XXX.

IN * Peloge villa diœcesis Treuerensis, sacerdos quidam paræciam regit, vir secundum suam possibilitatem multæ hospitalitatis, atque laudādæ castitatis; adhuc enim corpore virgo est. Die quadam quendam ex conuersis nostris hospitio recipiens, ait ad illum; Ordinem vestrum plurimum diligo, quia multum boni mihi contigit per eum, Antiphonam illam gloriosam, scilicet, Salue regina misericordiæ, ab illo habeo, & quid mihi propter illam contigerit, ad ædificationem vobis enarrabo. Ad omnes horas meas illam dicere consueui: cùm autem die quadam campum breuem transirem quandam visitare inclusam, iuxta ecclesiam solitariam habitantem, orta sunt tonitrua tam valida, vt ictus ictui succedens, vires ambulandi mihi adimeret: veniens tandem cum multo labore ad ecclesiam ipsam, intraui, & coram altari me prosternens, pro ipsa tempestate dominam nostram interpellaui: & ecce, matrona virginei vultus, magnique decoris de altari ad me veniens, cùm admirarer quænam esset, illa prior me allocuta est dicens; Quia antiphonam, Salue regina misericordiæ, libenter, ac frequenter decantas, nunquam tonitrua, neq; fulmina, quorum timore sæpius affligeris, te lædent. sicque ad altare rediens, in oculis meis disparuit; & statim intellexi, quia ipsa esset clemens illa, pia, ac dulcis virgo Maria. Ab illa hora, vsque hodie, à timore prædicto tempestatū, quo nimis afficiebar, meritis beatæ virginis liberatus sum.

Mariæ nomen timores pellit.

* *aliâs Peilche.*

APOLLONIVS: Quantũ ex hac visione colligo, videtur quod in sequentijs, cantilenis, & hymnis, alijsque cantibus in eius honore dictatis, plurimũ delectetur. CAESA. Hoc certũ est, si tamen humiliter ac deuotè eis laudetur.

CAPVT XXXI.

TEmpore quodã, sicut ex relatione religiosorum didici, cũ conuentus sanctimonialium in Sconauia, sequentiã, Aue pręclara maris stella, in lucem gentium Maria, in quadã solennitate sanctę Dei genitricis decantaret deuotissimè; Venerabilis virgo Elizabeth, tunc ibidem magistra, mentis excessum passa, ad illũ versiculum; Audi nos, nam te filius nihil negãs honorat; Vidit dominã nostrã flexis genibus, pro eodem conuentu preces fundentẽ. Ab illa autem die vsque hodie, ex institutione iam dictæ Elizabeth, idem conuentus ad eundem versiculum, cùm sequentia decantatur, veniam petere consueuit.

CAPVT XXXII.

APud monasteriũ sancti Chrysanthi scholasticus quidã fuit, nomine Daniel, pueros illic instituens: huic cõsuetudo fuit, diebus singulis eiusdem ecclesiæ cryptã intrare, & coram altari flexis genibus, prædictam sequentiam in honore Dei genitricis Mariæ decantare. Hoc cũ per aliquod temp⁹ actitasset, & ad illum versiculum; Ora virgo, nos illo pane cœli dignos effici, semper surgendo veniam peteret; die quadam beata virgo super altare stãs illi apparuit, & panem paruulũ niue cãdidiorem manu tenens, vt os aperiret præcepit; quem cùm ori eius immisisset, tantam ex eo sensit dulcedinem, vt omne mel & fauum superaret.

ret. Iuuenem hunc, dominus Daniel Abbas Sconauiæ bene nouit, qui mihi & ipsam visionem recitauit. Vis nunc scire, quia nominis eius inuocatio etiam tentationes compescat? APOLLONIVS: Hæc scire necesse est, quia tentationes nos frequenter molestant. CAESARIVS: Dicā tibi quod audiui ab Abbate nostro, & ipse se hoc didicisse veraci relatione testatur.

CAPVT XXXIII.

Fugat tētationes.

MIles quidam ætate adolescens, cùm quodam milite diuite domino suo, à quo beneficiatus erat, habitabat: & licet ætate floreret, amplius tamen florebat virtute virginitatis. Inuidia operante diaboli, ab vxore domini sui grauissimè cœpit tentari: qui cùm per annum eadem incessanter tentatione laboraret, iamq; ei intolerabilis esset, submota verecundia, dominæ suæ quid pateretur aperuit: à qua repulsam passus, amplius affligebatur; casta enim erat matrona, & viro suo fidelis. Veniens ad quendam heremitam, à cuius consilio totus pendebat, passionem suam illi cum lacrymis confessus est: cui vir sanctus fiducialiter respōdit: O nihil aliud nocet tibi? ego dabo tibi consilium, vt desiderium tuum consequatur effectum. Per annum istum singulis diebus, si fieri potest, in ecclesia dominam nostram Dei genitricem Mariam centies, cum totidem venijs, angelico versiculo salutabis, & quicquid volueris, per eam impetrabis. Sciebat enim quod castitatis amatrix, iuuenem castum, licet in errore positum, non desereret. Cūq; iuuenis in multa simplicitate dominæ nostræ iniunctum obsequium impenderet, die quadā sedens in mēsa

domini ſui, recordatus eſt, quia dies eadem terminus eſſet anni: & ſtatim ſurgẽs aſcendit equũ ſuum, vicinamq; intrans eccleſiam, orationes ſolitas expleuit: Qui cùm exiret de eccleſia, vidit matronam pulcherrimam, omnem decorẽ humanum tranſcendentem, equum ſuum per frenum tenentem; miranti quænam eſſet, illa reſpondit; Placet ne tibi ſpecies mea? Dicente milite, Nunquam pulchriorem te vidi. Illa ſubiunxit; Sufficeret tibi, ſi me poſſes habere vxorem? Qui cùm reſponderet; Cuilibet regi bene ſufficeret ſpecies tua, & beatus iudicaretur tuo conſortio. ſubiecit illa; Ego ero vxor tua; accede ad me, & da mihi oſculum. Et coëgit eũ, dixitque: Modò initiatæ ſunt nuptiæ, & in tali die coram filio meo perficientur. Ex quo verbo cognouit eam eſſe matrem Domini, cuius caſtitas humanæ congaudet integritati. Apprehendenſque ſtrepam equi eius, vt aſcenderet præcepit, cuius auctoritate miles preſſus, obediuit. Ab illa hora tam plenè à tentatione prædicta liberatus eſt, vt etiam vxor domini ſui miraretur. Hoc cùm heremitæ recitaſſet per ordinem, ille genitricis Dei pietatem, ſimul & humilitatem admiratus, reſpondit; Ego intereſſe volo diei nuptiarum tuarum, interim de rebus tuis diſponas. Quod cũ feciſſet, & heremita veniſſet ad diem præfixum, dixit iuueni; Sentis aliquid doloris? Reſpondente illo; non. cùm ſecundo poſt horam id ipſum ab eo ſciſcitaretur, reſpondit; Modò ſentio. qui poſt paululum agonizans, ſpiritum exhalauit, & cœleſtem thalamum, promiſſas nuptias celebraturus, intrauit.

CAPVT

CAPVT XXXIIII.

QVædam ſanctimonialis virgo, à quodam clerico verbis luxurioſis ſtimulata, in tantum flante Behemoth, cuius anhelitus etiam prunas ardere facit, ſuccenſa eſt, vt corde & ore petitioni eius conſentiret, promittens quod dicto completorio veniret ad locum condictum; erat enim Cuſtos eccleſiæ. Dicto cõpletorio, cùm conuentus aſcendiſſet dormitorium, & illa exire vellet de oratorio, in ipſo oſtio, Chriſtum manibus in cruce expaſsis ſtare conſpexit. Cui cùm egreſſus non pateret, ad oſtium quod erat in oppoſito cucurrit. Ita ſuccẽſa fuerat in amore clerici, vt penè rationis expers, quid circa ſe diuinitùs ageretur, minus aduerteret. Quid plura? Omnes ianuas adijt, & crucifixum in omnibus inuenit. Tunc ad ſe reuerſa, & territa dixit; Fortè voluntas Dei nõ eſt, vt vſquam vadas. Solita fuerat eadem virgo ſingulis diebus ſpecialem quandam orationem de paſsione Domini dicere, quam Dominus in tãto periculo remunerauit viſione tam vtili. Quę tremens ante imaginem beatæ Dei genitricis ſe proſtrauit, de peccato ſuo veniam poſtulans. A qua cùm imago faciem verteret, & illa obnixius ſupplicatura propius accederet, imago maxillam eius manu percuſsit, dicens; Quò vis ire fatua? vade in dormitorium tuum. Tam fortis erat alapa, vt in terram ruens ſic iaceret, vſq; ad tempus matutinale: cumq; ſigna in dormitorio ſonarent, & illa in oratorio non pulſaret, putantes eam eſſe in oratione, vel preſſam ſopore; intrantes, & in multo defectu illam reperientes, poſtquam refocillata loqui potuit,

Iob 41.

tuit, omnia, quæ circa se gesta sunt, ad honorem Dei consororibus suis recitauit. Licet grauis esset alapa, prorsus tamen à tentatione per illam fuit liberata; durus morbus, duram requirit medicinam. APOLLONIVS: Valdè accendere debet sexum virilem in amorem dominæ nostræ, quod in milite tentationem compescuit, ipsum deosculando; in fœmina, maxillam eius feriendo, cùm vtriusque voluntas mala fuerit ac peruersa. CAESARIVS: Per hoc enim ostendit, quod sexum nostrum non abhorreat, imò æquè vt fœmineum diligat. Magis etiam decet, vt domina ancillam peccantem castiget quàm seruum. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Referam tibi aliud benignitatis eius indicium, adhuc isto gloriosius.

CAPVT XXXV.

IN monasterio quodam sanctimonialium, cuius nomen ignoro, ante non multos annos virgo quædam degebat nomine Beatrix. Erat corpore speciosa, mente deuota, & in obsequio Dei genitricis feruentissima. Quotiens illi speciales orationes, siue venias, secretius offerre potuit, pro maximis delicijs reputauit: Facta verò Custos, hæc egit tanto deuotius, quáto liberius. Quam clericus quidam videns, & concupiscens, procari cœpit. Illa verba luxuriæ spernente, isto importunius instante, serpēs antiquus tam vehementer pectus eius succendit, vt flammam amoris ferre non posset. Accedens verò ad altare beatæ virginis patronæ oratorij, sic ait; Domina, quanto deuotius potui, seruiui tibi, ecce claues tuas tibi resigno, tentatio-

tiones carnis ſuſtinere diutius non valeo; poſitiſque ſuper altare clauibus, clam ſecuta eſt clericum: quam cùm miſer ille corrupiſſet, poſt dies paucos abiecit. Illa, cùm non haberet vnde viueret, & ad clauſtrum redire erubeſceret, facta eſt meretrix. In quo vitio cùm publicè quindecim annos tranſegiſſet, die quadam in habitu ſeculari ad portam venit monaſterij: quæ cùm dixiſſet portario, noſti Beatricem quandoque huius oratorij cuſtodem? reſpōdit; Optimè noui; eſt enim proba ac ſancta domina, & ſine querela ab infantia, vſque ad hanc diem in hoc monaſterio conuerſata. Illa verba hominis notās, ſed non intelligens, dum abire vellet, mater miſericordiæ in effigie nota, ei apparens, ait; Ego per quindecim annos abſentiæ tuæ, officium tuum ſuppleui; reuertere nunc in locum tuum, & pœnitentiam age, quia nullus hominum nouit exceſſum tuum. In forma ſiquidem, & habitu illius, Dei genitrix vices egerat cuſtodiæ. Quæ mox ingreſſa, quamdiu vixit, gratias egit, per confeſsionem circa ſe geſta manifeſtans. Quod puſillanimes per eam conſortentur, ſubſequens oſtendit exemplum.

CAPVT XXXVI.

MILES quidam iuuenis ac delicatus in Hemmenrode ante paucos annos eſt cōuerſus, vocabulo Henricus: Factus monachus, cùm die quadam à quodam commilitone ſuo requireretur, quomodo ei ordo placeret, & quomodo haberet, reſpondit; Optimè mihi placet ordo, & bene habeo, ſed per tempus valde malè habui. Interrogatus de cauſa,

Conſortat puſillanimes.

quia

quia hominem dilexit, & ædificare voluit, subiunxit; Quando primò conuersus sum, ita graues erant mihi solennes vigiliæ, vt quotiescunque oportebat me ire ad matutinas, timore ac tædio illarum tam corpore, quā corde tabescerem. Nocte quadam defectum passus, cùm stare non possem, à Priore de choro sum eductus, & in sede infirmorum positus, conuerso ad custodiam mihi deputato. Mox in extasi factus, contemplatus sum dominam clarissimam, quā diuersi ordinis personæ præcedebant per viam, quæ erat inter me & chorum, incedentem: Habebat in capite coronam diuersorum colorum, & erat more Iudaico velata. Cū mihi propinquasset, quasi ex necessitate me tangens, veste percussit, & ecce subitò confortatus, ita omnis pdicta tentatio conquieuit, vt ab illa hora delitiæ mihi sint ire ad matutinas. Spero quod Domina nostra fuerit, quę pusillanimes confortat, ne tentationi succumbant. De his à me requisitus idem Henricus, non negauit. Quod verò torpentes ad deuotionem excitet, habes exemplum in distinctione quarta capitulo tricesimo de Christiano monacho nostro, quem in oratione dormientem tetigit, dicens; Non est hic dormitandum, sed orandum. APOLLONIVS: Bene recordor huius capituli. CAESARIVS: Quod verò pro suis vitijs de ordine eiecti, beatæ virginis misericordia reuocentur, sequens sermo declarabit.

Eiecti propter delicta, per B. Virginem reuocātur.

CAPVT XXXVII.

EOdem tempore, quo Daniel monachus in Hemmenrode, vir simplex & rectus, vltimam incidit infirmitatem, laborabat in eadem

dem domo hydropisi alius quidam monachus, Henricus nomine, ordine sacerdos, non tamen adhuc lecto decumbens, sed ambulare sufficiẽs. qui ad lectum infirmantis appropians, hæc verba ab eodem Daniele audiuit; Monachus ille multas habet beatæ virgini referre gratias. Audiens hoc Henricus, miratus est, & inquiri fecit ab eo, quid his verbis notare voluerit. Qui respondit, eũ auxilio dominæ nostræ fuisse receptum, fuerat namque ob excessus quosdam, moresque reprobos idem Henricus eiectus de domo: vnde nimium dolens, die noctuque lacrymis & orationibus insistebat inuocare beatam virginem Mariam, vt ipsa ei regressum ad propriam domum donaret. Tempore generalis capituli per Abbatem suum seniores interpellauit, qui vnanimiter ei contradixerunt, eò quod incorrigibilis existeret, Quod vbi comperit, iratus beatæ virgini, omne seruitium, quod ei impendere consueuerat, subtraxit. Tandem ductus de hoc pœnitentia, obsequium neglectũ resumpsit, & valefaciens Porcensibus ad Hemmenrode rediјt, misericordiã quęsiuit, sed non inuenit. Suasit ei Abbas, qui solus ei erat propitius, vt Archiepiscopum Treuerensem adiret, & eius auxilio, atque interuentu ingressum obtineret. Vtrumque factum est: omnia tamen hęc circa illum gesta fuisse per clementiam beatæ Dei genitricis, prædicto Danieli reuelata sunt. Vis nunc nosse quàm sincero affectu diligentes se diligat, quantum dilectos honoret, & quàm mirificis reuelationibus eosdem glorificet? APOLLONIVS: Talia audire cibus mihi est. CAESARIVS: Quæ dicturus sum, multorum didici fida relatione.

CAP

CAPVT XXXVIII.

Quantum B. Virgo diligentes se diligat & honoret.

IN Longobardia in quadam domo ordinis nostri, quæ Carixtus dicitur, ante paucos annos monachus quidam extitit nomine Bertramus: iste tam feruenti motu charitatis dominam nostram sanctam Dei genitricem amabat, vt non sine magno cordis cruciatu audire posset, si fortè dubitatiuè quis diceret, vel legeret, de corporali illius assumptione. Cùm iá exegisset in ordine quindecim annos, adhuc iuuenis ætate, in vigilia assumptionis eiusdem gloriosæ virginis, rogauit Abbatem, vt sibi liceret ire ad vicinam grangiam, dicens se non posse audire, neque sermones Hieronymi in choro, neque sermonem in capitulo, timens quod prædictum est: erat enim grangiarius. Abbas sanctitatem eius turbare timens, annuit eius petitioni: cumque venisset iuxta grangiam, angelus domini mirabili modo illum rapuit, & ad spatium vnius dietæ, iuxtà paruam quandam ecclesiam, vicinam satis castro fratris sui carnalis, viri nobilis, deponens, disparuit. Equus verò cui insederat, & seruus iuxta grangiam dimissi sunt. Erat autem fluuius, qui sine naue transuadari non potuit, inter castrum & capellam. Qui cùm sederet admirans vbinam esset, vel qualiter ad illum locum deuenisset, iuuenis quidam splendidus de ecclesia exiuit, & quia dña nostra ipsi ocyus ecclesiã ingredi mandaret, voce clara nunciauit. Ingressus ecclesiã, vidit sanctam Dei genitricem Virginem Mariam in corpore glorificato, in sede miri decoris residentem. Sedebant circa illam diuersi ordines sanctorum, Patriarchæ videlicet, Prophetæ, Apostoli, Martyres,

res, Confeſſores, Virgines, Viduæ, Coniugati: erat autẽ hora nona. Quem virgo beatiſſima ſalutans familiarius, ait; Bertrame, meliores ſermonibus Hieronymi hic audies ſermones. Dicta Nona à circumſidentibus, per interualla dictæ ſunt & reliquę horæ, Veſperæ videlicet, Cõpletorium, Matutinę, Laudes, Prima, Tertia, Sexta; eratque pſalmorum ſiue reliquorum cantuum melodia tam ſuauiſsima, & vocum tanta concordia, vt ſermo nullus exprimere poſſet. Deindè vultum iocundiſsimum ei exhibens, voce hilari ac dulci ſic ait; Bene ſcio Bertrame quare nunc egreſſus ſis de clauſtro; noueris pro certo, me in vtraque ſubſtantia, id eſt, corpore & anima, glorificatam, & die quadrageſimo à mortuis reſuſcitatam. APOLLONIVS: His verbis concordat viſio dominæ Elizabeth de Sconauia, in qua legitur ſub eiſdem verbis domina noſtra ei reſurrectionem ſuam reuelaſſe. CAESARIVS: Tanto amplius fides adhibenda eſt huic viſioni. Mox vt beata virgo verba prædicta protulit, conuentus ille cœleſtis diſparuit, & monachus in loco ſuæ ſeſsionis ſe ſolum inuenit. Nutu diuino germanus eius, de quo ſupra dictum eſt, adueniens, cùm ſolum illum ibidem reperiſſet, & quid ibi ſolus ſederet, vel vnde veniret interrogaſſet, omnia quæ circa ſe geſta ſunt, ne laicum ſcandaliſaret, per ordinem recitauit. Tunc ille; Expectate hic frater donec equum vobis adducam. Mira res, feſtinante illo ad caſtrum, angelus domini in momento in locum, de quo tulerat illum, repoſuit. Reuerſus miles, cùm non inueniſſet, quem dimiſerat, apoſtatam, ſiue eiectum illum æſtimans, ad

monasterium cursitauit, ad quod dicto Completorio veniens, Abbatem vocauit, & vbinam frater suus esset requisiuit. Cui cùm Abbas signaret, vt expectaret vsq; manê, & ille turbatus responderet; Scio quia eiecistis eum, minaretúrq; monasterio, rupto silentio respõdit Abbas; Per licentiam meam ad proximam grangiã equitauit, non dubito quin ibi sit. Ierunt simul, & in capella conuersòrum orantem inuenerũt, & cognouerunt ex testimonio illorum, quia eadem hora, qua miles eum iuxta castrũ reliquerat, eandem grangiam intrauerit. APOLLONIVS: In his quæ dicta sunt, parem hunc iudico virum duobus antiquis prophetis Ezechieli, scilicet & Habacuc, ex quibus vnus mirabiliter vidit quæ agebantur in Ierusalem; alter verò de Iudæa subitò translatus est in Babylonem. CAESARIVS: Aliquid amplius in isto considero; magis miraculosum videtur corpus glorificatum, siue cœlestes ordines, oculis corporeis posse videre, quàm in spiritu, qualem visionem se Ezechiel vidisse testatur. APOL. Consentio. CAESARIVS: Maiorem iudico visionẽ quæ sequitur. Die quadam angelus Domini ex parte Abbatis signum ei fecit, vt ad portam veniret, secutus est ille præcedentem, & cùm ad portam non inuenisset Abbatem, eodẽ signo angelus cũ traxit in campum: qui cùm miraretur, quonam esset iturus, & ille signis ex parte Abbatis sequẽti nimis esset importunus, venerunt ad quosdã montes sublimes, quibus transmissis, locum ingressi sunt amœnissimum, arboribus & diuersi generis floribus nimis deliciosum: erat enim paradisus terrestris. Inter cætera, quæ ibidem vidit, duos senes splendidos Enoch videlicet,

Ezech. 8. *Danie. 14.*

cet,

cet & Heliam conspexit & agnouit, tenebátque in manibus librū maximum, litteris aureis scriptum, vno tantùm folio vacuo. Et dixit ei angelus Domini; Iste est liber prædestinationis, continens omnia nomina electorum, qui ab initio mundi vsque ad diem hanc nati sunt: cùm autem folium, quod vacuum cernis, perfectum fuerit, mundus consummabitur. Et ostendit ei nomen suum, quod cùm legisset lætus, adiecit; Nunquam delebitur nomen tuum de libro hoc. Iste est liber de quo Dauid dicit in psalmo; Et in libro tuo omnes scribentur: & Dominus in Euangelio: Gaudete & exultate, quia nomina vestra scripta sunt in cœlo. APOLLONIVS: Si in illo libro soli electi scribuntur, quid est quod idem propheta de reprobis dicit; Deleantur de libro viuentium? CAESARIVS: Psalmista hic loquitur secundum spem illorum, qui de sua præsumentes iustitia, putant se ibi esse scriptos. Quod autem nullus reproborum in eo scribatur, mox ostendit, cùm subiungit; Et cum iustis non scribantur.

Psal. 138. *Lucæ 10.* *Psal. 68.*

APOLLONIVS: Placet quod dicis, sed rogo, vt si aliquid adhuc nosti de hoc beato viro, dicere mihi non differas. CAESARIVS: Tempore quodam cùm esset in oratione, beatam genitricem Dei ex opposito sui supra cespitem virentem stare conspexit. Et ecce, fons aurei coloris è regione cum impetu erumpens, riuulum suum ad pedes eius dirigebat: cuius lapilli, lapides erant pretiosi, smaragdi videlicet, carbunculi, topazij, saphiri, hiacinti. Cumque de visione miraretur, ait illi Domina nostra: Nosti Bertrame quid ista significent? Dicente illo, Non

domina, respondit; Fons iste aurei coloris, ordo Cisterciensis est, qui sicut aurum reliqua metalla, ita cæteros ordines tam dignitate, quã sanctitate præcellit: Illis iam ex magna parte fluentibus à me, iste speciali quadam prærogatiua dilectionis non cessat fluere ad me: lapilli pretiosi, quos vides in riuulo, speciales amici mei sunt in ordine, & in obsequio meo plus cæteris feruentiores. Sicq; disparuit visio in oculis eius. Omnia hæc recitata sunt Abbatibus tempore capituli generalis. Multa alia vir iste beatus vidit, & egit, digna relatu, quæ mihi non sunt recitata. APOLLONIVS: Miror si aliquas vir tam sanctus habuerit in ordine tentationes. CAESARIVS: In principio conuersionis suæ, vt audiui, de cibis regularibus plurimum tentabatur, sicut vir nobilis & delicatus; hoc cùm dixisset Abbati, intelligens ille ex munditia conscientiæ eius, Spiritum sanctum esse in eo, respondit; Roga Deum quod vis, & nõ negabit tibi. Orauit ille, & exauditus est: ab illo tempore in tantum delectabatur cibis regularibus, vt de licentia maioris abstinentiæ Abbati foret importunus. APOLLONIVS: Beati sunt claustrales, qui ad tantam familiaritatem Dei genitricis admittuntur. CAESARIVS: Non solùm claustrales, imò etiam & personas seculares se diligentes, mater pulchræ dilectionis diligit & honorat, ex quibus occurrit beatæ memoriæ VValterus de Birbach, cuius supra in diuersis locis memini, quem non solum inferioris ordinis homines, sed & reges, & principes, nobilesque venerabantur, audientes beneficia à matre misericordiæ illi concessa. APOLLONIVS: Cuius fuerit professionis vir iste ex superioribus

þus noui, ſed quis fuerit, vel qualem duxerit vitam ante conuerſionem, ſiue conuerſus in ordine, ſcire deſidero. CAESARIVS: Quicquid de illius actibus memoria dignum noui, fida tibi pandam relatione.

CAPVT XXXIX.

Vita VValteri de Birbach.

IGitur VValterus, de Birbach villa oriundus extitit, vir diues ac potens, & nobilis valdè, conſanguineus Henrici ducis Louanij. Qui cùm eſſet militiæ ſeculari adhuc ætate florens deditus, & in ea ſtrenuus ſatis atq; nominatus, dominam noſtrá ſanctam Dei genitricem ſemperq; virginem Mariam ab ipſa pueritia cœpit inuocare, & ex intimo cordis affectu diligere, atque ieiunijs eleemoſynis & miſsarum celebrationibus honorare; licet enim corpore deditus eſſet, vt dictum eſt, torneamẽtis, corde tamen totus erat in obſequio beatæ virginis. Tẽpore quodã cùm properaret ad quoddá torneamentum, milites habẽs in comitatu, veniſſetq; ad eccleſiã quãdam, illos vt miſſam audire vellent hortabatur: quod cùm recuſarent, morã tã tam ſibi periculoſam eſſe prętendentes, illis recedentibus ipſe manſit, miſſam de ſancta Maria ſibi cantari fecit, & obtulit, ſicq; ſocios inſecutus eſt. Cui cũ aliq de torneamento occurrerẽt, & hoc ex reſponſione illorum cognouiſſet, ſubiunxit: Eſt ne adhuc inceptum? Dicentibus illis, etiam, reſpondit; Quis fortius ibi agit? Dominus VValterus, inquiunt, de Birbach, ipſe in ore omnium eſt, omnibus præfertur, & ab omnibus laudatur: alijs verò occurrentibus, & ſimilia dicentibus, ſtupens admirabatur, quidnam hoc portenderet. Actum eſt in effabili pietate

beatæ Virginis, vt militem deuotum in obsequio suo tardantem, interim torneamento honoraret, eiusque absentiam mirabili quadam virtute suppleret. Veniens tamen ad locum, armauit se, & intrauit, sed nihil magni illic egit. Ludo verò expleto, quidam ex militibus hospitium eius intrauerunt, & vt secum mitius agere dignaretur deprecabantur: quibus cùm diceret; Quæ est causa petitionis vestræ? Responderunt; Hodie cepistis nos, & rogamus vt bene nos tractetis: VValtero negante, ac dicente, Ego vos non cepi; responderunt; In rei veritate nos hodie dextras vobis dedimus, nos signa vestra militaria ibi vidimus, nos vocem vestram ibi audiuimus. Et cognouit statim hoc actum fuisse gratia beatæ Virginis, quam honorauerat in missa. APOLLONIVS: Cùm sit mortale peccatum, ire & exercere torneamenta, quomodo beatæ Virgini placere potuerunt oratio & oblatio VValteri? CAESARIVS: Duo ibi committuntur peccata mortalia, superbia scilicet, & inobedientia: superbia, quia fit intuitu laudis humanæ; & inobedientia, quia fit contra prohibitionem ecclesiæ. vnde in torneamentis occisi, extra cœmiteria fidelium sepeliuntur. Cùm autem obsequium prædictæ missæ VValtero potuisset esse meritorium vitæ ęternæ, si factum fuisset in charitate, nunc transiuit in mercedem temporalem: opera enim bona, id est, de genere bonorum, temporalibus remunerantur. Homo etiam per illa, vt quidam ex scripturis probant, habilem se reddit ad gratiam suscipiendam. Hoc verum esse, sequens probat exemplum. Cùm alio quodam tempore nundi-

nas

nas illas execrabiles quærerer, & inter multos ſtans miſſam audiret, ſacerdos vt in canone calicem leuauit, crucem auream ſub eius pede conſpexit, cui annexa fuit chartula hæc continens verba; Crucem hanc defer ex parte mea, Mariæ ſcilicet matris CHRISTI, amico meo VValtero militi propè Birbach. quam cùm ſacerdos legiſſet, poſt completionem miſſæ, pulpitum aſcendit & clamauit; Eſt ne aliquis hic miles, qui vocetur VValterus de Birbach? Reſpondentibus quibuſdam, ecce iſte eſt; Sacerdos eum ſeorſum duxit, crucem porrexit, & vbi illam inuenerit, vel quis miſerit intimauit; quam lætus ſuſcipiens, in Hemmenrode conuerſus, eam Abbati reſignauit. Poſtea Comitiſſa Hollandiæ, miſsis honeſtis nuntijs, eandem crucem ſibi dari petiuit, & tali modo obtinuit: Cùm conuentus nuncijs reſponderet, non poſſumus eam dare, niſi ſit voluntas fratres VValteri, ſperantes quod non annueret, requiſitus de hoc reſpondit; Ego nihil proprietatis habeo, penes Abbatem eſt: ſicque dolentes illam miſerunt. Cuius aurum tanti fulgoris eſt, vt omne aurum in eius palleſcat comparatione: quam Comitiſſa inter reliquias ſuas repoſuit, ea vti non audens. Conſiderans VValterus adhuc in ſeculo poſitus, tanta circa ſe beatæ Dei genitricis beneficia, in tantum in illius amore accenſus eſt, vt in quadam paupere eccleſia, in eius honore dedicata, conſcio ſacerdote, fune collo ſuo iniecto, ſeruum glebæ ſe illi ſuper altare offerret, ſoluens ſingulis annis cenſum de capite ſuo, qualẽ ſerui orignarij ſoluere conſueuerunt. Et quia propter honorem reginæ cęleſtis,

 ſe .am

se tam valdè humiliauit, ipsa suum dilectum etiam glorificauit. Solitus erat in vigilijs omnium solennitatum beatæ Virginis ieiunare in pane & aqua, & sæpè etiam in sextis ferijs, ob reuerentiam sabbati: die quadam seruus ieiunanti vas paruulum fictile cum aqua obtulit, quam in eius manibus diuina virtus in vinum optimum conuertit: qui cùm gustasset, aquam vinum factum, seruum secretè vocauit & arguit, dicens sibi vinum pro aqua ministratum; quod cùm ille negasset, asserens se hausisse aquam de situla, vas recepit, & effudit, sicque aqua purissima impleta, vt securus esset, prægustauit, & obtulit; de quo cùm gustasset, sicut prius, vinum inuenit, & mox seruo iratus sic ait; Vt quid mihi illudis, en secundò vinum pro aqua afferendo? Ad quod verbum stupens seruus, cum iuramentis maximis negauit. Tunc primùm intelligens ex multa misericordia Dei genitricis hoc miraculum circa se gestum, eundem seruum adiurauit, ne illud vnquam alicui homini, quoad viueret, manifestaret: ex quo colligitur quod non cupidus erat inanis gloriæ. Seruus verò, tanti particeps miraculi, frater est Arnoldus, qui cum eo venit ad ordinem, vir sanctus, & multum ordinatus, & in monte Stromberg sepultus. Antequam moreretur, idem miraculum ad Dei gloriam publicauit, timens de thesauro occultato, post mortem reddere rationem. Audiens sæpè dictus VValterus ordinem Cisterciensem beatæ Virgini dedicatum, omnia quæ sunt huius mundi, diuitias videlicet, honores, & amicos, ob illius amorem reliquit, & in Claustro, quod alio nomine Hemmenrode

dici-

dicitur, cuius fama tunc temporis, ſicut & hodie, clariſsima fuit, habitum regularem ſuſcepit: in quo cœnobio quàm humiliter ſit conuerſus, quàm feruens fuerit & obediens, & in obſequio beatæ Virginis deuotus, teſtes ſunt omnes monachi eiuſdem monaſterij. Pſalteriũ verò, hymnos, cantica, & alias de Domina noſtra orationes plurimas, in probatione didicerat, quæ omnia ſtudioſiſsimè frequẽtauit: Miſſæ quotidianæ Dominæ noſtræ ſemper intereſſe voluit, quicquid penè loquebatur, ædificatorium fuit. Quia non ſolùm verbis, & aſpectu, imò etiam odore famæ eius multi ædificabantur, magiſter hoſpitum creatus eſt. Tempore quodam ductus eſt ad monaſterium ſpe curationis quidã obſeſſus, & in hoſpitio receptus; erat enim ruſticus diues ſatis ac notus, qui cũ nullo remedio poſſet ſanari, non reliquijs ſanctorum, non orationibus monachorum, ſæpe dictus VValterus auctoritate officij frequenter eum viſitans, orationes & rithmos, quos habebat de Domina noſtra conſcriptos, ſuper caput hominis legit, ſacras picturas oſtendit, per quæ omnia dæmonem vt exiret adiurauit. Die quadam cùm pſalterium ſuper obſeſsi caput poſuiſſet, obſidẽs clamans & furens, in tantum hominem, à quo exire cogebatur, turbauit & alliſit, vt cadens in terram mortuus diceretur: poſt horam ad ſe reuerſus ſurrexit, à diabolo ſe liberatum clamitans: Conuerſus verò, qui curationi huic interfuit, & ruſticum furentem ſeruauit, iſta mihi recitauit. Vadens ille ſanus in domum ſuam, poſt aliquantulum temporis redijt, gratias agens beatæ Virgini, eiuſq; ſeruo ſuo curatori, hoc verbum audiente conuẽtu

adijciens;Si nihil esset amplius reliquiarum in monasterio isto, præter hunc sanctum virum, cuius meritis curatus sum, toti loco sufficere deberet. APOLLONIVS: Magna sunt quæ dicis. CAESARIVS: Non solùm dæmones, sed & bruta animalia illius sanctitati obediebant. Erat monasterio poledrus pulcherrimus, & tanti valoris, vt tam episcopus Treuerensis, quàm Dux Lotharingiæ quadraginta, vt puto, marcas argenti offerret pro illo; Species enim optimi dextrarij in eodē erat poledro. Timens conuentus alterum offendere si vni vēderetur, per dominum VValterum, duobus adhibitis conuersis, eundem equum comiti Hollandiæ gratis transmisit. Venientibus eis in quendam saltum, poledrus equaritiam, id est, gregem equarum, de longè pascere conspexit, qui statim hinniens atque lasciuiens, ex ducentium manibus se excussit, & cursu velocissimo ad equaritiam properauit; quem cùm conuersi insequerentur, equaritia fugiente, magis poledrus ab eis elongabatur: quibus frustrato labore reuersis, ait VValterus; Procedamus, equus iste perditus est, nisi S. Maria illum nobis reducat: vix ad duo miliaria processerant, & ecce poledrus velociter recurrēs, qui nondū satis domitus fuit, velut ouis mansueta ductorū suorū manibus colla subiecit. Quia notus erat nobilibus terræ, & ab eis, tum propter sanguinis nobilitatem, tum propter vitæ sanctitatem venerabatur, sæpè pro monasterij necessitatibus, contra voluntatem suam, emittebatur. Tempore quodā descēdens cum naue domus, quæ vinū portabat, cùm in Zelandiam venisset, orta tempestas maxima omnes terruit, & nauē inclinauit.

Acces-

Acceſſit periculum periculo; prædones ad eos remigantes, nauim deprædari conati ſunt; & ecce, iuſto Dei iudicio duo vaſa, vi ventorum eiecta, nauiculam ſubuerterunt, ipſoſque prædones in profundum dimerſerũt. Acta ſunt hæc in vigilia ſancti Nicolai poſt mediam noctem: ſinguli vitæ ſuæ timentes, Deo ſupplicabãt, ipſe verò vir beatus de gurguſtio nauis egrediẽs, ſeruo ſuo deorſum ducto, confeſſionem fecit, & intrauit: deinde imagine ſanctæ Dei genitricis eburnea, quam ſemper penes ſe habebat, coram ſe poſita, ante illam ſe proſtrauit, & orauit, atque in illa oratione leuiter obdormiuit. Statimque viſum eſt ei, quod dominum Arnoldũ in Clauſtro virum ſanctum & probatæ vitæ, tempore pſalmodiæ citharizare audiret, ſicque ex ipſa dulcedine vocis expergefactus eſt: erat enim tempus matutinarum. Intelligens protinus quod vir iuſtus eadem hora pro ipſis oraret, lætus exiuit, omneſque conſolans his verbis ait; Nolite timere, nullum nobis periculum nocere poterit, dominum Arnoldum de ſancto Seuerino monachum noſtrum audiui citharizantem. Mox virtute diuina, & meritis beatæ virginis, quam inuocauerat, & iam dicti Arnoldi, tempeſtas ſedata eſt. Hæc cùm relata fuiſſent domino Hermanno Priori, nunc Abbati loci ſanctæ Mariæ, ſtatim dominum Arnoldum, horum prorſus inſcium, vocauit, & quid in nocte ſancti Nicolai infra matutinas cogitauerit, vel quid ibi egerit, interrogauit. Cui ille reſpondit; Credite mihi ego citharizaui ibi. Quali modo, inquit? Et ille; Quando non poſſum habere deuotionem, ſub cuculla digitos, ad ſimilitudinem

cithari-

citharizantis moueo, & chordas cordis tango, sicque mentis torporem ad deuotionem excito. Et miratus est Prior nimis, audiēs hæc: Quia vir literatus est, puto exemplo Elisæi hoc eum facere, in quo ad vocem psalterij excitatus est spritus prophetiæ. Vt enim taceam de fratrib⁹, tantæ fuit compassionis circa pauperes, vt in viam directus, petentes præueniret, ex nũmis sibi ad expensas datis illis porrigens. Cùm die quadam scholaris nudipes illi occurreret, & frigus esset, stare eum fecit, & descendit, calceosque ex tractos illi tribuit, & nouis, quos in sacco habebat, reindutis, equum ascendit & abijt. Hæc me præsente facta sunt. Discordantes cócordabat, inobediẽtes exorabat, iracũdos & impatiẽtes ad cor sæpius reuocauit, tẽtatos exemplis plurimis, quæ semper ad manum habebat, alleuiauit. Hinc est quod tempore quodam, cùm de quodam verbo conferrem cum illo, in partem me traxit, & ait; Et ego magnas carnis meæ patior tentationes: vt alijs posset mederi, proprias infirmitates illis non erubuit confiteri. Requisitus die quadam à prædicto Priore, sicut ipse mihi retulit, quid in mensa cogitaret, eò quod non intelligeret lectionem, respondit; Ego habeo ibi lectionem meã; quàndo manducare incipio, retracto mente, qualiter ꝓ me Dei fili⁹ sit ab angelo nũciatus, & in vtero Virginis de Spiritu sancto conceptus, sicque primum folium verto: deinde cogito, quomodo angelis concinentibus sit natus, & pannis vilibus inuolutus, in præsepio reclinatus; & ecce perlectum est folium secundum: In hunc modum transcurro circuncisionem, aduentum Magorum, oblationẽ eius in templo, baptismũ,

4. Reg. 3.

baptiſmum, ieiunium, paſsionẽ, & reſurrectionem, aſcensionem, & Sancti Spiritus aduentũ, extremumque iudicium: talis eſt lectio mea quotidiana, cuius finis, finis eſt prandij. Quod in tali libro comedens legeret, teſtabantur lacrymæ, quas in menſa fudit; plus enim delectabatur in ſanctis meditationibus, quàm in genu flexionibus, per quas ſpiritus contemplantis impeditur. Non multas, vt dixi, in oratione venias petiuit, ſed ſtans, vel ſupra genua iacens, erecto vultu cœlos reſpicere conſueuit. Antequam Deus eum vocaret de hoc mundo, cuidã monacho, mirifica quædam viſio relata eſt de illo. Exiſtente eo VVilre, quæ domus eſt ordinis Ciſtercienſis, cum Abbate ſuo domino Euſtachio, cùm dies eſſet dominica, totum conuentum idem Abbas poſt cœnam conuocari fecit: quod cùm factum fuiſſet, & ipſe diceret; Suntne fratres noſtri hic omnes? reſponſum eſt ei; Omnes domine, exceptis duobus iuuenibus, qui de Francia hoſpites huc miſsi ſunt, qui ſtudioſi ſunt valde circa ſilentium, maximè diebus, quibus communicant. Secundò verò ex parte eius vocati, cùm veniſſent, & eis Abbas moram improperaret, humiliter ſe excuſantes, conſederunt. Sequenti die conuentus à labore rediens, & ante portam facto primo ſigno nonæ, ſecundum expectans, ſenior ex eis cùm ſtãs ſuper foſſorium ſuum ſe reclinaret, & nonam de Domina noſtra diceret, ſic ſtando leuiter obdormiuit; Et ecce ipſam Dei genitricem, diuerſorum ordinum perſonis ſtipatam, in mira claritate inter ſe & portam tranſire cõſpexit: à qua cùm minimè, quaſi ignotus, reſpiceretur, neque vocaretur, triſtis ait intra ſe;

Hei

Hei mihi misero, quare me non vocat? Quæ cũ paululũ processisset, miserta illius, monachũ familiarius sibi adhærentem remisit, dicens; Voca monachũ illum: quem cũ reuersus vocaret, & diceret; Veni, Dña nostra vocat te, præ gaudio expergefactus est; intrans, & dominum VValterũ cõsiderãs, dicebat intra se; Simillim⁹ est monachus iste monacho, per quem hodie Domina nostra in somnis vocauit me, nisi quod cuculla illius grisea, huius autẽ alba est, & recitauit visionem socio suo. Sequenti die, cùm dominus Abbas & VValterus essent recessuri, & ab eis prædicti iuuenes ad portam vocati, VValterusque in sua grisea cuculla staret, alba, quæ sibi fuerat accõmodata, deposita, ait monachus socio; Reuera, iste est monachus, qui vocauit me, vestem cognosco, de persona non dubito. Post dies paucos idem VValterus cœpit infirmari, qui fide & charitate plenus, confessus atque contritus, beata Dei genitrice se vocante, de tenebris transiuit ad lucem, de fide ad speciem, de labore ad requiem, de merito ad præmium, de mundo ad patriam. Ad quã nos perducat Dei filius dominus noster Iesvs Christvs ex Maria virgine natus, qui est via in exemplo, veritas in promisso, vita in prę mio. Amen. Monachus verò Vilariensis & ipse vocatus, sicut fuerat ei præostensum, interpositis paucis diebus migrauit ad Dominum. Hæc mihi relata sunt à prædicto Abbate Eustachio. Vt autem ostenderet Dominus, quanti apud ipsum esset meriti matris suæ dilectus, signis post mortem ipsum glorificauit. Eodem tempore VVinemarus de Aldendorp, miles diues & honestus, lecto totus paraliticus decubuit,

buit, audiens hominem Dei vnicè ſibi dilectum ad Dominum migraſſe, mox nuntium ad Clauſtrum miſit, per quem ſibi defuncti coturnos tranſmitti ſupplicauit; miſsi ſunt ei noui, & mox remiſsi, eò quod intellexiſſet eos domini VValteri non fuiſſe. Mox per eundem nuntium boti viri Dei ſatis veteres mittuntur, quos infirmus cum fide ac deuotione ſuſcipiens, ſtatim vt manus præmortuas imposuit, beneficium ex eis ſenſit; ſimile actum eſt in pedibus; ab illa enim hora, cœpit manus leuare, & pedes erigere, & totius corporis vires, ſenſim tamen, recipere. Eadem verò calceamenta ob amorem beati viri, & conceſſum ſibi per illa beneficium, in tantum venerabatur, vt in caſtro ſuo capellam ædificaret, atque eoſdem coturnos eius altari ligneo, Abbate noſtro præſente, includeret. Alius quidem miles periculoſum habens apoſtema in pectore, audiens per prædictos calceos tantā in VVinemaro virtutem factam, vnum ſibi tranſmitti petiuit, per quem, mox vt vlceris locum tetigit, plenè conualuit.

APOLLONIVS: Satis mihi iam fateor probatum, quod beata Maria diligentes ſe diligat & honoret. CAESARIVS: Non ſolū ſuos dilectores ac dilectos ad vitam dirigit æternam, imò frequenter illos etiam ad honores prouehit temporales.

CAPVT

CAPVT XL.

B. Virgo sæpe etiã ad honores temporales cultores suos promouet.

POst mortem Abbatis nostri Geuardi, huius præcessoris, qui hodie abbatisat, fuit apud nos sacerdos quidam ætatis decrepitę Sifridus nomine, spiritum aliquando, vt nobis videbatur, habens prophetiæ: hic multis diebus ante celebrationem electionis, quibusdam secretè prædixerat, quod dominus Henricus, tunc Prior, Abbas esset futurus, & in ecclesia Treuerensi in Abbatem consecrandus. Requisitus vnde hoc sciret, respondit; Dominam nostram vidi ante presbyterium eiusdem ecclesiæ, videlicet beati Petri, virgam ei porrigere pastoralem. Modum tamen visionis, nemini dicere voluit. Quid plura? Tam concorditer in Abbatẽ elect⁹ est, vt Visitator miraretur, dicẽs tam vnanimem electionem non posse esse nisi à Deo; & quia tunc temporis ordines Coloniæ fieri non poterant, propter captiuitatem episcopi Brunonis, licentiatum est ei à Prioribus, ordinationem suam recipere ab Archiepiscopo Treuerensi Ioanne. Diuulgatum nobis fuerat, quia ordines solennes celebraturus esset apud Cõfluentiã, sicut & fecit: assumptis secum electus noster quibusdam monachis, qui erant ordinandi, profectus est illuc: & dixi ego in corde meo; Bonus iste homo, ab aliquo spiritu erroris in parte deceptus est. Et quia ea, quæ diuinit⁹ ordinata sunt, mutari nõ possũt cũ Dñs Archiepiscop⁹ clericos ordinasset, & valdè fatigat⁹ esset, ait Abbati; Dñe Abba, multũ sum lassus, in die Palmarũ veniatis ad me Treuerim, & & libẽter ibi vos consecrabo; quod & fecit. Et miratus sum valdè, nihil deinceps dubitãs de veritate

veritate visionis. APOLLONIVS: Quid si malè se habuerint in prælaturis sic à beata Virgine promoti? CAESARIVS: Sicut ab ea misericorditer exaltantur, ita dictante eius iustitia nonnunquam humiliantur, & hoc fortè ad bonum suum. APOLLONIVS: De hoc mihi dicas exemplum. CAESARI. Exemplum non longè quæram.

CAPVT XLI.

Promotos malè se gerentes, eadem B. Virgo humiliat.

MOrtuo prædicto Brunone, & post occisionem Philippi, Ottone iam in regno confirmato, de successore in ecclesia Coloniensi satis tractabatur; Hermannus Decanus Bonnensis, qui vir est, vt nosti, valdè literatus, cùm Deum, eiusque genitricem, sicut ipse mihi retulit, toto cordis affectu deprecaretur, quatenus tantæ ecclesiæ dignus præficeretur; nocte in visu eadem Virgo beata ei apparens, & librum aureis literis scriptum porrigens, ait; Defer librum istum Episcopo. Nihil aliud in libro continebatur, nisi angelicæ salutationes, id est, Aue Maria gratia plena. Per librum intellexit episcopatum, quem cùm ferre vellet Ioanni episcopo Cameracēsi, eò quod tam Rex, quàm ipse illi fauerent, probitatem illius cognoscentes, reuocauit eum beata Virgo, dicens; Non Ioanni, sed Theoderico sanctorum Apostolorum Præposito deferas illum. Quod si in episcopatu non se bene habuerit, sicut per me illū adeptus est, ita per me illo priuabitur. Semper in eius obsequio idem Theodericus deuotus fuerat, &, sicut * mihi notū est, quotidie missæ eius quotidianæ vult interesse, nummum offerens singulis diebus. Tem-

* al. tibi.

pore electionis, cùm Rex pro episcopo Cameracensi intercederet, eique ab electoribus respóderetur, quod idioma terræ ignoraret, cessauit. Hoc ipsum prædixerat præfatus Hermannus. Tunc electores, personis quatuor vota sua commiserunt, à quibus Theodericus in Antistitem electus est: qui post dies paucos, à malis consiliarijs in tantum deprauatus est, vt modicam haberet differentiam inter personas laicas & ecclesiasticas, inter rusticos & monachos. AEquè ab his vt ab alijs telonia recipiẽs, indebitis exactionibus vtrosque grauans. His alijsque actibus malis Dei genitrix irritata, egit, sicut ex superiori visione colligitur, vt indignè satis à Moguntino deponeretur, episcopo æmulo eius per electionem substituto. APOLLONIVS: Quod durus fuerit ordini nostro in episcopatu, satis intellexi. CAESARIVS: Idcirco meritò ab illa deiectus est, quæ ordinis est aduocata. Tanta illi cura est de ordine, vt etiam eos, qui detrahunt illi, sine correptione non transeat, verbi gratia.

CAPVT XLII.

Detrahentes ordini Cisterciẽsi corripit.

COLONIAE scholaris est penè quatuordecim annorum, cuiusdam ciuis filius, & ecclesiæ sanctæ Mariæ in Capitolio canonicus; iste miro modo ordinem nostrum diligebat. Hoc anno, cùm naues ordinis per Zelandiam timore prædonũm transire non auderent, rumor venit Coloniam, quod omnes essent deprædatæ: & dixerunt quidam; Iustè actum est cum eis, monachi auari sunt, mercatores sunt, Deus illorum auaritiam sustinere

non

non poteſt. Huiuſmodi verbis prædictus puer in tantum iratus eſt, vt odio aduerſus ordinem concepto, religioni detraheret, nec æquo oculo monachum, ſiue conuerſum reſpicere poſſet. Nocte quadam in ſomnis ante imaginem Dei genitricis ſibi ſtare videbatur, quem cùm illa ſeuerius intueretur, & puer tremeret, faciem ab eo auertit, ſic dicens; Male puer, optimis amicis meis, quos habeo in toto mundo, maledicis & detrahis. Quod verbum ille bene intelligens, & ex terrore euigilans, amorem extinctum, gratia beatæ Virginis in eius corde reaccendit. Quod autem Virgo pijſsima ſpernentes ſe quandoque puniat, & humiliet, exemplis duobus tibi oſtendam. Alia me memini tibi dixiſſe ſuperius de inuaſoribus poſſeſsionum loci ſanctæ Mariæ, quos humiliauit, & adhuc humiliare non deſinit.

CAPVT XLIII.

Spernẽtes ſe, punit B. Virgo.

ANNO præterito duo milites germani, miniſteriales Palatini Comitis Rheni, ex quibus vnus Sybodo, alter Baldemarꝰ vocabatur, multis ſecũ aſsũptis, armata manu venerũt in villam Cuſſule, forum rerum venalium in odium VValrami Comitis de Lutzellenburg ſpoliantes, & multa pecora, aliaque diuerſi generis ſpolia ſecum educentes. Erat autem in eadem die triplex ſolennitas, dies videlicet Dominicus, Natiuitas S. Dei genitricis, & dedicatio eccleſiæ eiuſdem villæ. Nocte præcedenti, cuidam militi ex comitibus Sybodonis talis viſio oſtẽſa eſt: B. Virginẽ Chriſti pedibus vidit prouolutã, & voce clára dicentem;

Conqueror tibi domine fili de Sybodone, & complicibus eius, qui dedicationem ecclesiæ meæ turbauerunt, hominesque ad illam confluentes spoliauerunt, nullum tuæ diei, neque meæ natiuitati honorem deferẽtes. Quod enim eadem die futurum sciebat, iam pro facto reputabat. Miles de visione tremefactus, cùm Sybodoni eam recitasset, & ille paruipendens recitata, ipsum somniasse diceret, renitentem vt se sequeretur coëgit. Dominus verò virtutũ, qui de Chaldæa adduxit Nabuchodonosor, per quẽ Iudæorũ superbiã humiliauit, VValramũ iuuenem, per quem iniuriam vindicaret, adduxit: nam die eodem circa nonam, inopinatè cùm armatis militibus Cussule intrauit; in dimidio enim anno illuc non venerat. Hi, qui bona sua perdiderant, querimoniam de Sybodone facientes, cùm VValramus, quò isset, vel vbi esset interrogaret, responderunt; Domine ad quatuor miliaria in tali loco securè quiescit. Tunc ille furorem suum dissimulans, ait; Hodie festum Sanctæ Mariæ est, bellare nobis non licet; iussit tamen dextrarijs dari pabulũ, vt modicum quiescentes, fortiores ad conflictum redderentur. Ante solis occasum cum omnibus suis, equis ascensis, insecuti sunt hostes, & nocte super securos irruens, alios cepit, alios occidit, vixque aliquis euasit, præter militem, qui prædi[illegible]m viderat visionem. His ita gestis, dicebat mulier quædam VValramo; Domine, ecce capita prædonum istorum quiescunt in tali loco; recesserant enim modicum à villa in cortem quandam illic dormientes. Mox illuc omnes diuertentes, cùm sepes, & portam cortis inciderent, signumque militare

4. Reg. 24

VValrami clamarent,& hoc intimaretur Sybodoni, ille territus, cùm fugere vellet, surgere non potuit, neque pedem mouere de loco: cui cùm Baldemarus diceret: Surge frater, fugiamus, respondit ille; Tu fugias frater, ego enim fugere non valeo, quia super genua mea, quasi massam plumbi sentio; ad quod ille; Nec ego fugiam tecum volens manere, sicq; ambo capti sunt & occisi, soluentes pœnam sacrilegij in Dei genitricem commissi. APOLLONIVS: Satis manifesta fuit vindicta hæc concordans visioni, & pœnæ factæ in VVilhelmum de Helpenstein, sicut dictum est superius in capitulo septimo. CAESA. Non solùm matris iniuriam Christus vindicat in operibus malis, sed etiam in verbis contumeliosis.

CAPVT XLIIII.

Blasphemans B. Virginem punitur.

Legitur in libro miraculorum Clareuallis de duobus lusoribus terribile quid; cùm vni malè succederet, fortunæ alterius inuidens, vt furori suo satisfaceret, in Deum euomere cœpit verba contumeliosa: quem socius eodem maligno spiritu afflatus compescens, ait; Sile, tu enim nescis maledicere, statimque Deum nimium blasphemans, cùm in matris eius iniuriam erumperet; vox desuper audita est; Meam iniuriam quocunq; modo sustinui, matris autem meæ contumelias nequaquã potero tolerare; moxque super ipsam tabulã vulnere visibili percussus, spumans expirauit. Et quid dicam de verbis contumeliosis, cùm etiã stultiloquia, sine felle malitiæ cõtra sanctæ Dei genitricis imaginem prolata, nouerim in præsenti acriter satis punita?

CAPVT XLV.

Stultiloquium contra eãdem, plectitur.

IN capella castri Veldensis quædam vetus imago est beatæ Virginis, in sinu tenens filiũ, non quidem per opus bene formata, sed multa virtute dotata: Matrona quædam eiusdem castri, quod sitũ est in diœcesi Treuerẽsi, die quadam in capella stans, ipsamq; iconã respiciens, & sculpturæ indignans, ait; Vt quid hic stat vetus hæc rumbula? Beata verò Maria, mater misericordiæ, fœminã stultiloquam, non vt arbitror apud filium accusans, sed pœnam pro culpa futuram, alteri cuidam matronæ prædicens, ait; Quia domina illa, nomine eam designans, vocauit me veterem rumbulam, semper misera erit quoad viuet. Pòst paucos dies, ab omnibus suis bonis mobilibus & immobilib' à filio proprio eiecta, miserabiliter satis vsque hodie mendicat, pœnam luens stultiloquij. Ecce sic beata Virgo diligentes se diligit, & honorat, contemnentes se, punit & humiliat.

APOLLONIVS: Si sacras imagines contẽnentes tantam incurrunt pœnam, puto quod venerantes illas, magnam mereantur gratiam. CAESARIVS: Hæc in sequentibus plenius cognosces.

CAPVT XLVI.

Veneratio sacrarum imaginum vtilis, & Deo grata est.

IN prædicto castro matrona quædam habitat honesta ac deuota, nomine Iutta: Hæc est illa, cui beata Virgo verba probrosa in suam iconam prolata, conquesta est: & meritò, summo enim honore eandem imaginem veneratur, salutationes, orationes, multasque venias coram illa faciens. Tempore quodam cùm filiam

filiam paruulam in villam proximam nutriendam tradidiſſet, & infantula iam triennis in area luderet, lupus ludentem, quibuſdam aſpicientibus, illam per gulam rapuit, raptamq; in dorſum ſuum mittens, ſyluas vicinas petiuit: quē aliqui cū clamore inſecuti, ſine ereptione puellulæ, triſtes ſunt reuerſi: ex quibus vnus in caſtrum cucurrit, & matri, in menſa ſedenti, raptum filiæ nuncians, ait; Domina, lupus comedit filiam veſtram. Cui illa, turbata nimis, reſpondit; Certè lupus non comedit filiā meā: mox tamē mēſa amota ſurrexit, & in multa cordis amaritudine capellam intrans, imaginem Saluatoris de ſinu matris euulſit, ſtanſque contra illā cū multis lacrymis in hæc verba prorupit; Domina, nunquā rehabebitis puerum veſtrum, niſi mihi incolumē reſtituatis puerum meum. Mira humilitas reginæ cœli, quaſi timeret carere filio ſuo, ſi mulier non rehaberet filiam, lupo protinus imperauit, & ille puellam dimiſit. Inſecuti plures de villa lupi veſtigia, cùm puellæ reliquias ad tumulandum quærerent, iuxta quoddā frutetum illam deambulantem repererunt; cui cū dicerent, vnde venis bona filia? reſpondit illa; Mummart momordit me, veſtigia enim dentiū lupi in gutture eius, cuti ſuperficie tenus inciſa, apparuerūt, in teſtimonium tanti miraculi ad hoc reſeruata. Tunc filiam ad matrem ducentes, mox vt illam vidit ſanam, effecta lætiſsima, cum gratiarum actione ad imaginē ſacrā cucurrit, & puerū ſuum ei reſtituēs, ait; Quia reſtituiſti mihi filiā meā, en tibi reſtituo filiū tuū. Hæc mihi relata ſunt à ſæpe dicto Hermāno Abbate loci S. Mariæ, qui puellā vidit, & à matris ore, quæ dicta ſunt, audiuit.

diuit. Cũ adhuc Prior esset in Hémenrode, & firmum haberet propositũ resignare prioratus officium, prædicta matrona ab Abbate eius, domino Eustachio, quem hospitio receperat, vt sibi eum transmitteret petiuit, & obtinuit: quē ante imaginem Dei genitricis ducens, ne officium suum resignaret admonuit; Deo, inquit, non placet, si resignaretis: cui cùm ille diceret, vnde hoc nostis? respondit illa; Nemo mihi hoc reuelauit, nisi Domina ista, digito imaginem ostendens. Multa siquidem eidem deuotæ fœminæ per sacram illam imaginem reuelantur, plurima per illam beneficia consequitur.

APOLLONIVS: Nesciui hactenus tantas esse consolationes in imaginibus Sanctorũ. CAESARIVS: Multas sancti in suis, & per suas imagines, virtutes operantur, maximè in illis locis vbi venerãtur: nũquid nó recordaris iuuenis apostatæ iuxta Floreffiam, qui per imaginem beatæ Virginis consecutus est indulgentiam? Similiter & sanctimonialis, quæ ab eius imagine alapa suscepta, periculosam euasit tentationem? APOLLONIVS: Vtriusq; bene memini, primi videlicet miraculi in distinctione secunda cap. 12. & secundi in distinctione præsenti c. 33. & stupor inuadit me, cũ in lignis audio vocẽ ad loquendũ, manus ad feriendum, corporis incuruationem, erectionem, sessionem, & reliquos motus vitales. Magis hæc admiror, quàm loquelam asinæ contra Balaam. illa enim animam habebat motabilem; in lignis, lapidibus, siue metallis nullus spiritus est. CAESARIVS: Diuinus spiritus in creatura est per essentiam, & per

per potentiam, cui nihil impoſsibile eſt, & nihil miraculoſum, qui ad honorem ſanctorum ſuorum hæc & huiuſmodi ſimilia quotidie operatur. De imagine verò beatæ virginis referam tibi quandam viſionem mirificam, quæ ante hoc triennium facta eſt.

CAPVT XLVII.

IN introitu Friſiæ, iuxta ciuitatem Gruningen cœnobium quoddam ſanctimonialium ordinis noſtri de nouo conſtructum eſt, vocabulo Ieſſe: quæ dicturus ſum, à Priore loci eiuſdem audiui, & circa idem tẽpus imaginem ipſam vidi, & miſſam coram ipſa celebraui: eſt enim opere angelico decenter exſculpta, effigiem repræſentans beatæ Virginis filium in gremio tenentis. Die quadam cùm Cuſtos candelam, quæ ante illam ardebat dicta miſſa extinxiſſet, & duo carpentarij oratorium, propter opus ſuum intrantes, illam reaccenſam repeririſſent, dixerunt Priori; Domine, niſi moneatis Cuſtodem, vt cauta ſit circa extinctionem huius candelæ, oratorium perdetis; omnia enim lignea ſunt, altare ſcilicet, candelabrum, parietes. Vocata eſt illa, & culpata, negauit, & extinxit. Carpentarij denuò ingreſsi, cùm prædictam candelam rurſum ardere viderent, & mox hoc Priori prodidiſſent, iratus, durè ſatis inuectus eſt in illam: qui certus effectus ex verbis eius de extinctione, iuſſit ne deinceps extingueret illam, ſcire volens quid portenderet. Tota illa die, & ſequenti nocte, coram imagine prædicta ardebat candela, & in manê, vix ad longitudinem dimidij articuli manus, fuerat conſumpta. In feſtiuitate be-

ati Andreæ Apoſtoli, cùm vnus ex præfatis carpentarijs, vir ſimplex ac deuotus, modò in eodem cœnobio conuerſus, ad miſſas ſtaret, & ſacerdos euangelium inciperet, imago Saluatoris, ipſo intuente, de ſinu matris, in quo ſedebat, ſe erigens, coronam de capite eius tulit, eamque ſuo capiti impoſuit; dicto verò euangelio, cùm ventum fuiſſet ad illum locum ſymboli; Et homo factus eſt, coronam materno capiti reſtituit, & reſedit. Hæc cùm ſimplex ille homo vidiſſet, & de nouitate viſionis expauiſſet, ait intra ſe; Melius eſt vt taceas; ſi dixeris, non creditur tibi. Cumque in feſto ſancti Nicolai eandem viſionem, eodem modo, quo prius, vidiſſet, diuinam timens offenſam incurrere, ſi taceret, Priori viſa per ordinem recitauit: & quia locum repoſitionis coronæ exprimere non poterat, vtpote laicus, interrogatus de hoc reſpondit; Quando nominata fuit Maria. Mox Priori occurrit, quod in feſto confeſſoris, eccleſia Credo in vnum Deum, dicere non conſueuerit: vocanſque ſocium ſuum ait; Dixiſtis vos miſſam in conuentu in die ſancti Nicolai? ipſe tunc domi non erat: reſpondente illo; etiam: ſubiunxit, dixiſtis, Credo in vnum? Dixi, inquit: & Prior; non rectè feciſtis, non enim Apoſtolus fuit. Ad quod verbum ille reſpondit; Certè ego ſanctum Nicolaum æqualem habeo multis Apoſtolis, ſicque Prior de viſione certificatus eſt. APOLLONIVS: Myſterium huius viſionis noſſe deſidero. CAESARIVS: Diadema regium videtur hoc loco ſignare carnem Virginis glorioſã, quam de ſemine traxit regio, Chriſtus verò coronam maternã capiti proprio impoſuit, cùm

per

per ſacramentum incarnationis carnem de Virgine ſumptam, ſuæ diuinitati vniuit. Vnde ad conſiderationem tāti myſterij Spiritus ſanctus nos inuitans, dicit in Canticis Canticorum; Egredimini filiæ Siō, & videte regem Salomonē, id eſt, Chriſtum verum pacificum, in diademate, hoc eſt, carne humana, quo coronauit eū mater ſua, Virgo Maria, in die deſpōſationis eius, quando angelo nunciante, in eius vtero cœleſtes celebratæ ſunt nuptiæ inter naturam diuinam & humanam. Per hoc autem quod ad illa verba; Et homo factus eſt, coronam materno capiti repoſuit, dicere videbatur; Mater ſicut ego per te particeps factus ſum humanæ ſubſtantię, ſic tu per me particeps facta es naturæ diuinæ; Chriſti enim, qui Deus eſt & homo, corpus ſumus & membra. Hæc de perfectorum conſolatione dicta ſint per ſacram eius imaginem. Audi nunc aliud genus conſolationis de hoc quod in exordio huius diſtinctionis dictum eſt, apud ipſam eſſe electuaria confortatiua.

CAPVT XLVIII.

B. Virgo confortat cultores ſuos.

FVit in ordine noſtro quidam phyſicus, magis habitu, quàm actu monachus, occaſione medicinæ per prouincias diſcurrens, & vix vnquam niſi in præcipuis feſtiuitatibus ad monaſterium reuertens. In quadam ſanctæ Dei genitricis ſolennitate, cùm nocte ſtaret cum alijs ad pſallendum, ipſa Virgo beatiſſima, multa claritate circumfuſa, chorum ipſo vidente intrauit, pſallentes circuiuit, & de pixide, quam in manu portabat, electuarium per cochlear hauriens, ſingulis in os mittebat; ad ipſum verò veniens, cùm pertranſiret &

dice-

diceret, tu de meo electuario non indiges, quia medicus es, & plurimas tibi impendis consolationes, ille tristis transeuntem oculis sequebatur, culpam recognoscens. Ab illo tempore, nõ nisi per obedientiam coactus de monasterio egredi consensit, & oẽs corporales consolationes sibi temperauit. In proxima sua solennitate Domina nostra prædicto modo, famulos suos visitans, postquam ad medicum venit, gradum fixit, & ait; Quia te emendasti, tuis medicamentis mea præferens, ecce de meo electuario, sicut ceteris, tibi impertior: de quo vt gustauit, mox tantum dulcedinis ac deuotionis concepit, vt deinceps stabilis in congregatione maneret, & omnia carnis commoda tanquã stercora reputaret. Electuarium istud gratia deuotionis intelligitur, cuius virtute psallentes confortantur, cuius dulcedine labor vigiliarũ vertitur in delicias: huius species aromaticæ sunt, memoria compunctiua dominicæ conceptionis, natiuitatis, & reliquorum sacramentorum Christi, quæ omnia melliflua spe futuræ retributionis condiuntur, & meritis beatæ Virginis psallentibus infunduntur. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Quod apud beatam genitricem Dei vnguenta sint sanatiua, testatur sponsus in Canticis dicens: Meliora sunt vbera tua vino; odor vnguentorum tuorum super omnia aromata. Et in alio loco in persona illius: Sicut cinnamomum & balsamum aromatisans, odorem dedi &c. Quantæ virtutis & gratiæ eadem sint vnguenta, sequens declarabit exemplum.

Cant.1.4.

Eccli.24.

CAP.

CAPVT XLIX.

COntigit ante annos paucos in quodam cœnobio ſanctimonialium ordinis noſtri, ſatis mihi noto,res valdè delectabilis: eſt ibi quædam ſoror, & ipſa mihi nota, vitæ probabilis, multumque feruens in obſequio beatæ Virginis; hæc cùm in genuflexione, nimio impellente feruore,tempore quodam genu vel tibiam vulneraſſet, atque meridie in infirmatorio dormiret, viſa eſt in ſomnis ei aſtare beata Virgo Maria,pixidem vnguenti portans in manu ſua,immiſsiſque digitis, de eodem vnguento perunxit vulneratã tibiam virginis: ſtatim tanta fragrantia adfuit, vt ſorores in proximo dormientes,odore illius excitatæ ſurgerent, & ad lectum eius veniẽtes,eò quod maior ibi ſentiretur virtus odoris,dormientem excitarent. Cui cùm ſignaſſent quis, vel vnde eſſet odor tantus, illa cauſæ non ignara, imò per eadem ſigna iam de veritate viſionis certior effecta,nihil illis dicere, vel ſignare voluit, tantùm innuens,vt irent dormitum.Quæ cùm rurſum obdormiuiſſet,iterum affuit mater Domini, ſecũ illam per viſionem ducens in pomarium, cui manum ſub mento ponens, dixit; Modò dimitte te ſuper genua tua:quod cùm feciſſet, Domina noſtra ſubiunxit;De cætero ſic modeſtè, & diſciplinatè debes petere veniam, inſtruens illam,& adiecit; Singulis diebus ſequentiam, Aue Dei genitrix, mihi ad honorem dicere debes,& ad ſingulos verſus veniã petere; multum enim in ea delector. Sanctimonialis verò euigilans, vt experiretur ſi eſſet aliquis in viſione effectus,tibiam conſpexit, quàm non ſine multa ad-

ta admiratione sanatam inuenit. APOLLONIVS: Quantum ex hac visione conijcio, minus placet beatæ Virgini in orationibus feruor indiscretus, & in genuflexionibus motus indisciplinatus. CAESARIVS: Non contradico, vt enim de persona beatæ Dei genitricis taceam, nomen eius non tam sententijs, quàm viuis exemplis dulce super mel ostendam.

CAPVT L.

B. Mariæ nomen dulcißimum esse.

IVxta ecclesiam sancti Seuerini in Colonia, inclusus quidam habitabat Marsilius nomine, in Tuscia ad sanctum Sebastianum quandoq; episcopus, & tempore schismatis, quod fuit inter Alexandrum & Paschalem, ab ipso Alexandro depositus: hunc cùm matronæ ciuitatis frequentarent, & vna ei confessa fuisset, quod dominæ nostræ nomen dicere non posset sine quadam mira dulcedine, de causa tantæ gratiæ requisita respondit; Singulis diebus in honore eius quinquaginta Aue Maria, cum totidem venijs dicere consueui, per quæ tantam dulcedinem merui, vt omnis oris mei saliua orationis tempore in mel videatur conuersa. Quod cùm audisset iam dictus inclusus, exemplo deuotæ fœminæ, vix per sex hebdomadas angelicam salutationem præfato modo & numero compleuerat, & ecce tantam dulcedinem sentire cœpit in illius dulcissimæ salutationis prolatione in ore & gutture, vt mellis dulcedinem longè transcenderet ipsa dulcedo. Eandem dulcedinem meruit de ordine nostro quidam monachus, exemplo illius prouocatus. Hæc mihi relata sunt ab eodem incluso. Ecce his tribus exemplis satis ostensum est, nomen

men eius esse super mel dulce, & quod hæreditas eius sit super mel & fauum. APOLLONIVS: Vt quid appositum est hæreditas eius super mel & fauum? CAESARIVS: Repetitio confirmatio est; quod hæreditamus, hoc frequentamus: in fauo cera est & mel; cera, quia tenax est, pertinet ad memoriam; mel exprimit dulcedinem: non nisi per iugem memoriam nominis genitricis Dei præmissa dulcedo poterit adipisci: Cera enim illuminat, mel cibat & inebriat. Nomen Mariæ, in compositione odoris factũ opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indulcabitur, & vt musica in conuiuio vini. Vtrumq; enim, illuminationem scilicet & refectionem, sancti hujus nominis inuocatio operatur, sicut in supradictis ostensum est exemplis. APOLLONIVS: Ex quo tanta bona per nomen beatæ Virginis conferuntur peccatoribus & iustis, de cætero memoriæ meæ tenacius inhærebit. CAESARIVS: Hoc si feceris, in fine tuo consolationem eius experieris. Quod verò morientibus assistat, eisq; suam mellifluam præsentiã ostendat, præsto sunt exempla.

Eccli. 24.

Eccli. 49.

CAPVT LI.

IN domo quadã Hispaniæ ordinis nostri, quæ *Pumanne vocatur, duo adolescẽtes sunt cõuersi, & tam laudabiliter in ea conuersati, vt vita illorum esset alijs in exemplum: ex quibus vnus in obsequio beatæ Virginis ita feruens extitit ac deuotus, ita in horis eius decãtandis morosus & intentus, vt non solùm in singulis versibus, sed etiam in singulis verbis memoriam ipsius haberet, sicque horam horæ cum maximis laboribus penè continuaret. Qui cùm annos decem

B. Virgo morientibus assistit.

** al. Pumerane.*

decem & ſeptem feciſſet in ordine, grauiter infirmatus eſt, & miniſtrauit ei ſocius ſuus ex licentia Prioris: ſciens eum virum ſanctum, & in ſeruitio Dei genitricis deuotiſsimum, vt aliquid ſibi diceret ad ædificationem intuitu mutuæ charitatis flagitauit; cui cùm ille nihil negare poſſet, nec vellet, reſpondit; Heri Domina noſtra viſitauit me, & quia die ſeptimo ad Dominum ſum migraturus, prædixit, & adiecit; Quia præ cunctis mortalibus mihi intentius ſeruiuiſti, & ego tibi faciam quod nõdum alicui feci; collumque meum brachijs ſuis ſtringens, dedit mihi oſculum.

APOLLONIVS: Hæc legentibus, oriri poteſt ſcrupulus, quia ſuperius dictum eſt capitulo triceſimo tertio, quod tentato oſculum dederit. CAESARIVS: Viſio iſta, illam tempore præceſsit. Cùm autem agonizaret die & hora prædicta vir ſanctus, Prior dormiens, cellã, in qua iacebat, turbam candidatorum introire vidit, qui ſe propter animam illius deducendam aduenisse dicebant. Statimque ad percuſſionem tabulæ excitatus, ſurrexit & accurrit, & quia cœleſtis eſſet exercitus, à quibus deuotus genitricis Dei famulus foret deducendus, minimè dubitauit. Hæc dominus Arnoldus Abbas Ciſtercienſis, Treueri poſitus, multis recitauit, dicens veraciter in domo, in qua prius Abbas fuerat, geſtum.

CAPVT LII.

IN Clauſtro, quod vulgari nomine Hemmẽrode dicitur, conuerſus quidam fuit vocabulo Hermannus, nemorali aratro cuiuſdã grangiæ deputatus: erat autem ſinceriſsimę vitæ, &

cretò percipiebat, ex quibus perpaucæ ad nostram peruenerunt notitiam. Is in officio suo habebat inter alios boues, iuuencum ferocem ac superbum, quē ad opus vix, ac nullatenus sine magno labore adducebat: hūc ergo cū vice quadā iugo vellet colligare, & modis omnibus recalcitrantē nequiret compescere, cōmotus animo in syluā diuertit, & fustē ad rebellem taurum feriendū incidit: cui minaciter cum vecte venienti, nescio quo spiritu ductus, taurus occurrit, pedibusque eius prostratus, licet non verbis, gestu tamen humiliati corporis veniā flagitauit. Quo viso, vir Dei placatus ait; Misericordiam quæris, misericordiam tibi non denegabo, surge, & caue ne me de cætero inquietes. Ab illa autem die taurus idem omnem deposuit feritatem, adeò vt in gratia mansuetudinis nullo coniugalium suorum inueniretur inferior. Idem frater alio tempore, cùm diuinis laboribus fatigatus, post completorium pausaturus in suo strato se collocasset, subitò recordatus est quod ipso die vnam horam, quam decantare solebat in honore beatæ Virginis, præ instantia occupationis distulerat, & dilatam obliuione intercedente neglexerat: exilijt ergo de strato suo, vt quod neglexerat, vel tunc suppleret: sed eius miserante labores, Domina mundi repentè astitit ei, imperans vt quiesceret, & ipsa pro eo horam neglectam supplere deberet. Quādo autem Dominus Deus iustam laboribus eius remunerationem reddere decreuit, immisit ei infirmitatē corporis, sed animi gaudiū & consolationē spiritus nō subtraxit. Igitur cùm per aliquot dies

 ægro-

ægrotasset, venit Abbas Gisilbertus, tam eũ, quã cæteros infirmos visitare; cui cùm diceret, Non erubescis frater Hermanne, quod frater Godefridus erit Prior tuus in regno cœlorũ? demonstrato quodam conuerso ibidem infirmo, qui triennium vix perfecerat in ordine; respondit; Non domine, sed quicquid boni ei Deus facere voluerit, bene cupio ei. Dixit ei Abbas; O tu sẽper rides: facies enim eius naturaliter quasi ad ridendum disposita erat; habe licentiam eundi ad chorum, & ad opus tuum. Respondit; Ego ibo quò Deus voluerit. & quò, inquit, ibis? Respondit ad regnum cœlorum. Quando ergo, ait, morieris? At ille ait; Post biduum: nam & tertia post hanc diem incipiente missa hic ero, & incipiente euangelio hic adhuc ero, sed antequam finiatur, in regno cœlorum ero, & videtur mihi hoc triduum prolixius esse, & amplius me grauat, quàm totum tempus vitæ meæ, quod feci super terram. Vnde, inquit, ista nosti? Respondit ille; Beata Virgo domina nostra hic fuit, & consolata est me: sed & ego raptus sum in cœlum, vbi etiam videre merui beatitudinem, quam Deo largiente habiturus sum. ab illo ergo die, frequentissimè eum Abbas visitauit. Iam aduenerat dies tertia, & instante hora missæ, accessit ad eum felicis memoriæ frater Theodericus de Cellario, minister eius, & dixit; Frater Hermanne potero ne ego ire ad missam? erant enim dies quadragesimæ: qui ait, Non, sinite alios ire, vos autem manete mecum, & præparate aquam calidam vnde lauari debeam, & post paululum sternite mattam, & aduocate duos fratres; qui vos adiuuent, tempus est migrandi. Pulsata igitur tabula, circa prin-

principium euangelij, conuentus occurrit, & ipse Abbas inter primos, sicque sancta illa anima, sicut prædixerat, ante finem euangelij soluta est. APOLLONIVS: Non miror si iustus desiderauit mortem, quem auctrix vitæ consolata est ante mortem. CAESARIVS: Non solùm præsentia eius infirmis dat fiduciam moriendi, sed etiam morientibus risum excitat qui est signum magnæ lætitiæ.

CAPVT LIII.

CONuersus quidam, adolescens ętate, Friso natione, in Lucka, cuius supra memini, grauiter infirmabatur: deductus ad extrema, in ipsa agonia, sicut mihi retulit monachus, qui vidit, & præsens fuit, ridere cœpit: cui cùm diceret vnus ex circumsidentibus; Paule, hoc ei nomen erat, cur modò rides? respondit; Cur non rideam? ecce Domina nostra præsens est, & iam animam meam suscipiet. Videtur mihi in isto versiculus poëtæ impletus: Incipe parue puer risu cognoscere matrem. Puer erat virtute idem conuersus, quia simplex & purus; paruus, quia humilis & mansuetus. Haud dubium, quin beata Virgo morienti maternos exhibuerit gestus; quia non risum, sed timorem, vultus excitat seuerus.

Virg. Eclog. 4.

CAPVT LIIII.

SIMILE contigit Coloniæ in ecclesia sancti Mauritij: cùm quædam sanctimonialis bonæ vitæ, in extremis ibidem laboraret, & sorores morientem circumstarent, illa serenata facie subridendo, cunctis audientibus in hæc verba prorupit: Bene veniat dulcissima domina mea, bene veniat: sicq; repressis

labijs expirauit. Multum enim illam diligebat, vnde & in hora illa terribili dilectam videre meruit, visam salutare, atque per eam, & cũ ea, cœlestem thalamum intrare. APOLLONIVS: Spero quod dæmones, qui etiam viris sanctissimis in exitu nimis sunt importuni, in præsentia tantæ maiestatis subsistere nõ possunt. CAESARIVS: Hoc tibi ostendere volo per exemplum.

CAPVT LV.

CIRCA hoc triennium, monachus quidam VVernerus nomine in Eberbacho defunctus est, ætate quidem adolescens & imberbis, sed mente canus: hic cùm ante horam exitus sui, sicut ab eius Abbate didici, dęmones circa se videret, illorum importunitate valdè turbatus, clamare cœpit; Sancta Maria libera me ab istis vilissimis, crebrius hoc repetens. Audientes huiusmodi clamorem, hi qui circa eum erãt, satis mirabãtur, scientes eum esse taciturnum, & vix ad interrogata respondere. Post modum respirans & inclinãs ait; Bene veniat charissima domina mea, bene veniat: moxq́; manum contra dæmones leuans, & eis insultans, subiunxit; Modò iacete vos ibi, modò iacete vos ibi; sicq́; post modicum, placido vultu expirauit, angelis gaudium faciens in cœlo, sed non modicum dolorem fratribus in monasterio; fuerat enim adolescens bonus & disciplinatus, virgo corpore & mente. Nec dubitandum est, quin in aduentu reginæ cœli, omnis illa turba spirituum malignorum impulsa sit & deiecta, sicut in ortu solis dispergitur nebula matutina. APOLLONIVS: Si Domina nostra clementissima, in morte peccatoris,

ris, ſicut ſupradictũ eſt c.ix. ſola ſua miſericordia dæmonum cachinnos compeſcuit, non miror ſi in obitu huius iuſti terrores illorum indebitos repreſsit. CAESARIVS: Bene ſentis; dignum erat, vt mater totius caſtitatis, etiã ante mortem in ſuo famulo tam iocunda viſitatione remuneraret virtutem virginitatis. Nec hoc miror de perfecto monacho, cùm ob eandem virtutem, nouerim ſuam præſentiam, cuidam ſeculari clerico morienti Dei genitricem exhibuiſſe.

CAPVT LVI.

QVidam canonicus maioris eccleſiæ in Colonia, cùm in extremis ageret, beatam Mariam præſentem vidit, & agnouit: quam viſionem cùm circunſtantibus recitaſſet, alapam ſenſibilem inuiſibiliter recepit. APOL. Quę fuit ibi culpa? CAESARIVS: Puto quia inanis gloria, quæ mox per eandem alapam eſt ſanata. Vocabatur Albertus, & licet corpore fuerit caſtus, ſatis tamen extitit ſecularis & delicatus, atq; in veſtibus curioſus. Ne tamen cauſari poſſis, quod vniuerſorum Domina tãtùm clauſtralibus virginibus, vel continentibus decedentibus ſuam prę̃ſentiam viſibiliter impendat, eoſque ad vitam æternam perducat, perſonam laicam, & vxoratam tibi proponam.

CAPVT LVII.

CIuis quidam de Tulpeto, vir honeſtus, Cuno nomine, in hac extrema expeditione ſignatus, cum alijs peregrinis ad mare vſque peruenit: ibi grauiter infirmatus, cùm moriturus eſſet, cœpit mirabiliter iocundari: requirentibus ſocijs de cauſa lætitiæ, reſpondit; Quare non gaudeam? ecce Domina noſtra ſan-

cta Maria hic præsens est,& hæc mihi dixit; Cuno quia reliquisti vxorem, filios, & omnia tua, propter honorem filij mei periculis te exponens, ego bene & plenè retribuam tibi: qui statim exclamauit; En video cęlum apertum,& in eo sedem mihi præparatam, ad quam celerius sum ascensurus; moxq́; sacro oleo postulans se inungi,& viatico Dominici corporis muniri, hominem peregrè deposuit, &, sicut verus peregrinus, in cœlesti patria laboris sui præmium suscepit. APOLLONIVS: Non miror, si homo iste iustus, vel potius per crucis signationem iustificatus, tam mirifica vidit, & promerûit, sed, si nosti, dic vnde mirer. CAESARIVS: Duo tibi dicam exempla diuinæ pietatis, eiusq́ue genitricis, quæ te non solum in admirationem, imò etiam in stuporem meritò conuertant.

CAPVT LVIII.

Miles quidam nobilis, sed criminosus, tēpore quodā ab inimicis suis captus est, & quia mortales erant inter eos inimicitiæ, visum est eis expedire, vt in instanti occideretur: cernens vir nobilis sibi mortem immi nere,& nullum adesse remedium vitæ, supplici voce dixit ad illos; Rogo vos intuitu Dei, vt ad modicum mortem meam differre dignemini, quatenus alicui sacerdotū peccata mea possim confiteri. Responderunt illi; Nō esset nobis hæc dilatio tuta; contingere posset, vt cognati & amici tui venientes, eriperent te de manibus nostris,& esset error nouissimus peior priore. Cui cùm præcepissent, vt se prosterneret ad decollationem, dixit hoc verbum; Deus tu scis volūtatem meam; & subiunxit; Animam meā cōmendo Vir-

do Virginis filio:sicq; decollatus est. Erat tunc temporis obsessus quidam in vicino, cui cùm dicerent quidam audita morte tanti tyranni; Modò magnum habetis gaudium propter animā militis illius facinorosi: lugubri voce respondit; Nequaquam: vnum enim verbum moriens protulit, propter quod saluatus est. Haud dubium, quin ope beatæ Virginis, cuius filio animam occidendus cōmisit, pœnis gehennæ sit subtractus, & cum latrone confitente paradisi gaudijs addictus. Aliud tibi referam, vnde amplius mireris, quod mihi Abbas ordinis nostri retulit, circa hoc quinquennium dicens illud contigisse.

Lucæ 23.

CAPVT LIX.

IN vicinia ciuitatis Tridentinæ, sicut mihi retulit quidam Abbas, latro nominatus versabatur, à quo multi deprædabantur, & qui se defendere voluerunt nec potuerunt, occidebantur: hic cùm die quadam monachum quendam ordinis nostri obuium haberet, sperans quod pecuniam portaret, ait; Nisi voluntariè sequaris me, occidam te. quem cùm monachus sequeretur, & quæreret in via, quis esset, vel quid operis haberet? respondit ille; Ego sum latro ille famosus, nomen suum exprimens, cui cùm monachus diceret: Iam incipitis canescere, & non timetis animæ vestræ? respondit ille; Non plus quàm pecus. & tacuit monachus: veniens in speluncam illius, ait intra se; Si posses hominem hunc conuertere, magnum Deo præstares obsequium, dixitq; ad latronem; Si licet mihi aliquid vos interrogare? respondente illo, licet; monachus subiunxit; Qualis extitit

vita vestra à principio? Respondit ille; Pessima; Quãdo puer erã, cum omnibus meis coëtaneis contendebam, factus adolescens, furtis operam dedi, deinde in virum proficiens, latrocinia exercui, in quibus adeo profeci, vt hodie caput & magister sim omnium latronum huius prouinciæ. Ad quod monachus; Nunquid non timetis pœnas æternas, huiusmodi operibus præparatas? Dicente illo; De animâ, nulla mihi quæstio est, eò quod perdita sit. Monachus respondit; Quid si possem vobis ostendere viam salutis, velletis mihi acquiescere, nec ne? Ait latro; Etiam vobis consentirem. & ille; Ieiunate vnũ diem in hebdomada in honore sanctæ Mariæ genitricis Dei, & nullum in illa lædatis, & sciatis pro certo, quia gratiam apud filium vobis obtinebit. Respondit latro; Hæc reuera faciam, & iam voueo, nihil ea die comedam, nullũ deprædabor, nullum lædã, elegitque diem sabbati, nihil in illo mali operans, imò plurimos à sociorum manibus deprædandos, siue occidendos, ob honorem beatæ Virginis eripiens. Eodem tempore, Tridentum ab hostibus per circuitum infestabatur, & exeuntes satellites ciuitatis, cùm hostes die sabbati insequerentur, iam dictum latronem, inermem propter sabbatum, cum cæteris cœperunt: & cùm esset fortissimus, non se defendebat, cùm caperetur, non se excusabat, nec loqui voluit interrogatus cùm duceretur. Veniens in ciuitatẽ, mox vt cognitus est, patibulo adiudicatus est: Nutu tamen, vt creditur B. Virginis, super pulchritudinẽ corporis eius iudices moti, in hoc cõuenerũt, vt ꝓuincia abiurata viueret: quod cùm ille abnueret, & diceret; Nõ faciam, meli-

melius est enim vt hîc peccata luam, quàm in futuro; responderunt; Sine tunc vt decolleris; Non curo, inquit, qualis sit pœna, dummodo occidar.& illi; Vis vt vocetur tibi sacerdos?respondit; Non est necesse, omnes enim Christiani estis, omnibus vobis peccata mea confiteor. quod cùm fecisset cũ multa contritione, nihil se boni vnquam fecisse testabatur, præter illud ieiunium, quod à monacho didicerat. sicq; extra ciuitatem decollatus est, & in eodem loco sepultus. Nocte eadem, vigiles portarum circa eius tumulum luminaria viderunt: quinque enim matronæ, corpus eius effodientes, & caput corpori adaptãtes, posuerunt in feretro, miræ texturæ purpura superiecta: ex quibus quatuor singulas candelas ardentes in manibus habẽtes, per quatuor partes feretrũ tollentes, quinta, quæ clarissima omnium erat, cũ candela sequente ad portam vsque venerunt, ibi corpus deponentes. Custodes ista videntes, timuerũt, putantes esse fantasma: quibus illa dicebat; Dicite episcopo vestro, vt capellanum meũ à vobis decollatum, in tali loco ecclesiæ honorifice sepeliat; minas addens si negligeret: & nominauit se. Mane cùm episcopo hæc nunciata essent, cum clero & populo exiens, purpuram deposuit, caput præcisum, corpori vnitum videns, expauit, texturamq; purpuræ humanum artificium excedentem admiratus, relatis credidit, hominemq; cum timore, & honore maximo, non vt latronem, sed sicut Christi martyrem in loco designato sepeliuit. Ab illo tempore, vsque hodie, vix aliquis adultus in illa prouincia inuenitur, qui eius exemplo diem sabbati in honorem Dominæ nostræ non

Non contemnitur confeßio sacramentalis, sed maior confusio desideratur ab eo, qui inter latrones vitam trãsegerat parum instructus in rebus religionis.

ieiunet. APOLLON. Cùm opera bona extra charitatem facta mortua sint, quomodo ieiunium, siue opus aliud secundum genus bonum, tempore latrocinij gestum, Dei genitrici placere potuit? CAESARIVS: Per obsequium quod beatæ Virgini impendit, habilem se reddidit gratiæ; per finalem contritionem, factus est filius gloriæ; per temporalem mortem, quam libenter ac patienter sustinuit, purgatorij pœnam euasit. non enim punit Deus bis in idipsum, nisi medicina contemnatur; non aliter audeo definire: legimus enim in vitas patrum, cuidam latroni conuerso, pietatis opera, quæ in latrocinio egit recitanti, sanctum respondisse Pafnucium; Nunquam aliquid tale egi, id est, tam magnum, in vita mea. APOLLONIVS: Historia hæc tam mirabilis, valde accendere debet peccatores in amorem sanctæ Dei genitricis. CAESARIVS: Adhuc vnum superest capitulum, quod omnes ordinis nostri professores magis omnibus, quæ adhuc audisti, in illius amorem accendit, propter quod præsenti distinctioni pro conclusione illud reseruaui, quia quod nouissimo loco dicitur, memoriæ fortius imprimitur.

Nahum 1.

CAPVT LX.

MOnachus quidam ordinis nostri, Dominam nostram plurimum diligens, ante paucos annos mente excedens, ad contemplationē gloriæ cœlestis deductus est: vbi cùm diuersos ecclesiæ triumphantis ordines videret, angelorū videlicet, patriarcharum, prophetarum, Apostolorum, martyrum, confessorum, & eosdem certis characteribus distinctos: item

item Canonicos regulares, Præmonſtratenſes, ſiue Cluniacenſes, de ſuo ordine ſolicitus, cùm ſtaret & circumſpiceret, nec aliquã de illo perſonam in illa gloria reperiret, ad beatam Dei genitricem cum gemitu reſpiciẽs, ait; Quid eſt ſanctiſsima Domina, quod de ordine Ciſterciẽſi neminem hic video? quare famuli tui, tibi tam deuotè ſeruientes, à conſortio tantæ beatitudinis excluduntur? Videns eum turbatum Regina cœli, reſpondit; Ita mihi dilecti ac familiares ſunt hi, qui de ordine Ciſterciẽſi ſunt, vt eos etiam ſub vlnis meis foueam; aperienſq; pallium ſuum, quo amicta videbatur, quod miræ erat latitudinis, innumerabilem multitudinem monachorum, conuerſorum, & ſanctimonialium illi oſtendit: qui nimis exultans, & gratias referens, ad corpus rediјt, & quid viderit, quidúe audierit, Abbati ſuo narrauit. Ille verò in ſequenti capitulo hæc referens Abbatibus, omnes lætificauit, ad ampliorem ſanctæ Dei genitricis amorem illos accendens. Igitur quia Virginem beatam, imò ſpeculum virginitatis, cuius merita, & gloria, omnem ſanctorum multitudinem tranſcendunt, laudare non ſufficio, quaſi imperitus orator illam laudando deficio: ipſam ergo, tuis adiutus orationibus, deprecor, vt defectum meum ipſa ſuppleat, & quæ ſcripta vel ſcribenda ſunt, fructuoſa faciat. Amen.

FINIS LIBRI ſeptimi.

CAPITA

CAPITA LIBRI octaui.

De Theo-

De sa-

b DE DIVER-

DE DIVERSIS VISIONIBVS LIBRI OCTAVI,

CAPVT PRIMVM.

MIRARI poteris, quare distinctionem diuersarum visionũ, ad octauum distulerim locum: non absq; ratione & causa sacramenti noueris hoc factum: sicut enim Christus in Euangelio scalã cõposuit ex octo beatitudinibus, per quã cælos ascendere possit omnis Christianus: ita in hac distinctione, scala erigẽda est ex totidẽ ordinibus, per quã humanæ visioni condescẽdat cœlestis exercitus. Duo latera huius scalę, duo sunt genera visionũ, corporalis scilicet, & spiritualis: ita tamen, vt per spiritualem, omnis visio intelligatur, in qua solus spiritus operatur. APOLLONIVS: Quæ est visio corporalis? CAESARIVS: Cùm aliqua Dei dono corporaliter videntur, & per illa aliquid signatur, vt sicut Elisæus vidit currus igneos in raptu Eliæ, & rex Balthasar articulos manus scribentis in pariete. Hac visione sæpe angeli, nec non & animæ sanctorum in subiectis corporibus à mortalibus, oculis corporeis, contemplantur, vt postea dicetur sub exemplis.

Matth. 5.

Visio duplex.

Corporalis

4. Reg. 2.

Dan. 5.

APOLLONIVS: Quæ est visio spiritualis? CAESARIVS: Quæ fit per imagines sine corporibus, vt fieri solet in extasi, & in somnis: sub hac comprehendamus & visionem intellectualem,

Spiritualis

ctualem, licet multum ab ea differat, quã quidã dicũt esse triplicem, AEnigmaticã scilicet, quã habent viatores; præsentariam, qua vtũtur ciues; & mediastinam, quam habuerunt Adam & Eua in paradiso. APOLLONIVS: Quid est visio intellectualis? CAESARIVS: Visio intellectualis, siue mentalis est, quando nec corpora, nec imagines rerum videntur, sed in incorporeis substantijs, intuitus mentis mira Dei figitur potentia. In supremo gradu huius scalæ locemus Christum, qui Deus est & homo, caput & origo sanctorum omnium; in secundo gradu descendendo, ordinem angelorum; in tertio gradu ordinem Patriarcharum, atque prophetarum; in quarto gradu ordinem Apostolorum; in quinto gradu ordinem martyrũ; in sexto gradu ordinem confessorum; in septimo gradu ordinem virginum, viduarum & cõtinentium; in octauo gradu, visionem quarum libet rerum miraculosè apparentium.

Intellectualis triplex.

APOLLONIVS: Quali modo, siue in qualib⁹ formis cælestes spiritus, vtrũ sint angeli, seu humani, mortalibus se videndos exhibeãt, magis exẽplis, quàm sententijs scire desidero, præmissa tamen prius visione Dei ac Saluatoris Domini nostri Iesu Christi. CAESARIVS: Inuoca mecum Spiritum sanctũ, qui ab ipso procedit, de cuius etiam apparitione mirabili aliquid dicere propono, vt quod postulas, dignè valeã adimplere. Licet indiuisa sint opera sanctæ Trinitatis, & Patri Filius, atq; vtrique Spiritus sanctus credatur consubstantialis, nunquam tamen in subiecta creatura Pater mortalibus apparuisse reperitur, quod de Filio, & Spiritu sancto, dici non potest: duas siqui-

Tertul. aduersus Iudæos cap. 9.

dem in CHRISTI persona naturas confitemur, diuinam & humanam; secundum illam, lucem habitat inaccessibilem, in qua nemo eum vidit vnquam. Secundum istam, humanam scilicet, in terris est visus, & cum hominibus conuersatus: visus est enim ante legem, & sub lege à patribus scilicet in aliqua subiecta creatura, visus est tempore gratiæ in humana natura: & licet semel ex Virgine sit natus, nutritus, ac lactatus, semel à Magis adoratus, & in templo præsentatus, passus, & à mortuis suscitatus, ascenditque in cælum, attamen vsq; ad diem iudicij, eadem sacramenta mirabiliter quodam modo renouare non desinit, secundũ prædicta visionum genera suis dilectis & electis, nunc in infantia & pueritia, nunc in adolescentia & iuuentute, suam præsentiam exhibens, sicut sequentia declarabunt exempla.

1. Timo. 6.

1. Ioan. 4.

CAPVT II.

Apparitio Christi nascentis.

SAcerdos quidam de domo nostra, dum de sacramento incarnationis CHRISTI plurima cogitaret, nocte quadam per visum, in natiuitate eiusdem, raptus est in diuersoriũ, in quo dum audiret quia virgo esset paritura, respondit; Christus semel natus est, denuo nasci non poterit; si virgo hæc paritura est, aliquis propheta magnus de eo nascetur, non Christus. Vix verba finierat, & ecce illa sine omni dolore peperit filium, pannisq; inuolutum, monacho porrigebat; quem ille inter brachia sua colligens, ac deosculans, mysterium intellexit, & motu dulcedinis illius euigilans, præmissas cogitationes, tam iocunda visione remuneratas minimè dubitauit. Ecce visio hæc spiritualis

lis fuit, sed in somnis facta. Aliam huic subiungam visionem, quam discernere non possum, vtrum in somnis, siue per mentis excessum contigerit, propter diuersorum relationem.

CAPVT III.

Dominus venerabilem Christinam virginem, cuius in præcedentibus memoria habita est, in * Burgis sanctimonialē, visione suæ natiuitatis lætificare volens, tempore quodam, ei cum matre & Ioseph apparuit, pannis inuolutus, & in presepio reclinat⁹; erāt ijdem panniculi lanei & albi, à pannis sororum nihil differentes, fascia verò, qua membra eius ligata erant, grisei coloris videbatur. Vides quanta humilitas, quanta pietas in Dei filio? pannos suos, pannis ordinis conformare dignatus est, vt amplius illa de suscepto habitu gratularetur. Simile habes in superiori distinctione capitulo 16. vbi domino Christiano de Claustro, morienti, in cuculla cum matre apparuit. APOLLONIVS: Quod genus visionis videtur tibi præcellere, illud scilicet quod fit in somnis, siue quod fit in excessu mentis? CAESARIVS: Vt plenius de hac quæstione te expedire valeam, diuersas somniorum causas tibi distinguam.

al. Bergis

CAPVT IIII.

Vtrum visio quæ in somnis, an quæ in excessu mentis fit, sit excellentior.

Somnium quandoque fit ex reliquijs cogitationum & curis; quandoq; ex crapula; quandoque ex inanitione ventris; quandoque ex illusione & fantastica imaginatione inimici, sine precedente cogitatione; quandoq; ex præmissa cogitatione, illusione secuta; quandoque per reuelationem Spiritus sancti: quæ multis

modis fit, & hoc genus somnij est dignissimũ: nec tamen minus, imò magis meritorium est, si cogitatio sancta præcesserit. Igitur quocunq; modo visio fiat nocturna, meo iudicio illa, quæ fit per mẽtis excessum, antefertur, quia certior, quia rarior, quia iocundior. Prior visio quando de cælestibus est, propriè dicitur reuelatio; secunda contemplatio: in vtraque homo moritur exterior, & viget interior: illa est infra rationem, & ideo habet meritum; ista supra rationem, vnde magis pertinere videtur ad præmium. Quando mens per contemplationem in Deum vadit, sensus rationis deficit: hinc est quod in ortu Beniamin Rachel moritur; Rachel, quæ interpretatur visus principium, designat rationem; Beniamin, cuius interpretatio est, filius dexteræ, contemplationem: Rachel verò in natiuitate Beniamin moritur, cùm de ratione cælestium, contemplatio nascitur. Quantæ sit infirmitatis sensus rationis, mens intra se experitur: quod si verum non esset, Apostolus excessum suum manifestans nõn diceret; Siue in corpore, siue extra corpus, nescio, Deus scit.

Gene.35. *2.Cor.12.*

APOLLONIVS: Licet visio spiritualis dignior sit corporali, magis tamen me delectat audire exempla de ista, quia cœlestes spiritus, siue, quod maius est, ipsum creatorem spirituũ oculis corporeis posse videre, omnibus visionibus antepono. CAESARIVS: Visionem nũc tibi referam, de qua iudicare debes, vtrum spiritualis sit, an corporalis, est autem de natiuitate Christi.

CAPVT

CAPVT V.

Alia visio de Christi natiuitate.

IN Claustro monachus quidã in magna erat deuotione, & videbatur bonam Dei manum super se habere: erat quippe in opere manuum strennuus, in oratione & psalmodia deuotus, potens ad vigilandum, & feruens ad quodlibet iniunctum: cumque tam bonum circa festum omnium sanctorum habuisset spiritum, eiusque nullum, aut modicum, per plures dies sensisset detrimentum, cœpit, non tam audacter, quàm reuerenter à Domino precibus exigere, vt eum in festo suæ sanctissimæ natiuitatis, qualicunque consolaretur visitatione. Aderat iam vigilia natiuitatis Dominicæ, & ille necdum tepuerat à deuotione, nec à supradicta defecerat intentione, præsumens & præsagiens aliquid de diuina dignatione. De nocte autẽ vbi surrectũ est ad matutinas, tantus torpor inuasit corpus eius, & animã eius, vt etiam tæderet eum viuere: intrauit tamen chorum cum alijs, nil psallere valens, aut volens, dulcissimam illam solemnitatem ex toto, vt sibi videbatur, amissurus, à desiderio suo frustratus. Accessit verò ad eum alius monachus, innuens ei vt pro ipso responsorium decimum cantare debuisset: at ille, non infirmitate præpeditus, sed desidia deuictus, signum refutabat. Sic ergo felices illas vigilias, & solenne gaudium, infelici torpore transfigebat; quippe quem nec psallere, nec ad responsoria surgere libebat: in decima lectione sedebat, sibi vigilans quidem, sed clausis oculis, & cogitabat suas molestias in amaritudine animi

ſui, dicebatque ſibi, ſecum ratiocinando; Ecce ſic, & ſic habuiſti; hæc & hæc petiſti, vbi nunc eſt illa deuotio, vbi ſpes illa, & pia de diuina pietate præſumptio? quid nunc agitur tecum? & adiecit; Petieras vt aliqua tibi reuelatio fieret, & ſi modò fieret, quid potiſsimum videre eligeres? vtique Dominum Chriſtum, vel dulciſsimam eius matrem, aut certè ambos ſimul. Cumque his & huiuſmodi cogitationibus occupatus ſederet vigilans, vt ſupradictũ eſt, ſed clauſis oculis, lector dixit; Tu autem Domine &c. & cantor ſurgẽs, ſubiunxit reſpõſorium; Benedictus qui venit in nomine Domini &c. Et ecce aſtitit ante illum torpentem monachum matrona quædam reuerendi vultus, & incomparabilis pulchritudinis, habens in brachio infantulum adeo paruulum, quaſi recenter natum, inuolutum faſciolis vilibus valde & abiectis, in tantum, vt etiam ſuper vilitate earum ille compaſsionem conciperet; ſtabat autem quaſi retro ipſam ſenex amictus pallio, indutus tunica, & pileus nõ acuminatus ſuper caput eius, quæ omnia videbãtur eſſe de lana alba & munda, vultum tamen ſenis videre non potuit ſitu pilei impediente. Vidit etiã fuſum cum licio pendere à latere matronæ, ſed colum vidiſſe ſe non meminit. Vidit, & quia clarius videre voluit, quàm vidit, nihil vidit: aperuit enim carnales oculos, & glorioſam illam viſionem perdidit: & intellexit, quod beata Virgo fuiſſet illa matrona, infans Chriſtus, & ſenex Ioſeph: & recepit in illa hora ſpiritum ſuum bonum, & reliquum ſanctæ ſolennitatis tranſegit in gaudio magno. Anno gratiæ M. CC. XIIII. facta eſt viſio hæc.

APOL-

APOLLONIVS: Quia genus huius viſionis diſcernere non valeo, ad tuum illud examen tranſmitto. CAESARIVS: Expertorum eſſet talia definire: quod ſi dixero viſionem iſtam fuiſſe ſpiritualem, obijcitur quod non ſit in ſomnis facta, quia monachus tunc vigilauit: neq; in extaſi, quia ſenſuum exteriorum eo tempore bene compos fuit: item ſi iudicauero illã corporalem, reſpondes, quod oculis corporalibus clauſis, corporaliter videre non potuit. Quid ergo? Audi de hoc meam opinionem, nõ aſſertionem: quantum ex alijs viſionibus colligo, corporalem illam iudico, quia lucidum Chriſti aſpectum, ciuiumque cœleſtium tam ſubtilis palpebrarum prohibere non poteſt paries. Hinc eſt quod incluſa quædam, cùm à ſathana ſub ſpecie angeli illuderetur frequentius, & hoc cuidam ſacerdoti literato confeſſa fuiſſet, dolos illius non intelligens; reſpondit ille; Cùm denuò tibi apparuerit, oculos claude; ſi angelus fuerit Domini bonus, non minus eum videbis: ſi verò malus, illum ita videre non poteris. Quod verum e[illegible] didicit experimento.

CAPVT VI.

ALteri cuidam ſacerdoti ſupradictæ domus, tunc Priori exiſtenti, Dominus ſub alio typo natiuitatis ſuæ myſterium oſtendit. Cùm in quarta dominica Aduentus cantor reſponſorium; Intuemini quãtus ſit iſte, qui ingreditur ad ſaluandas gentes, inciperet, & pars conuentus ad librum ſtans, incœptum perficeret, in choro Abbatis ſuper formam, cui cantantes innitebãtur, circulum lucidum vidit, &

in circulo ſtellam clariſsimam radiantem: & mox intellexit, ſicut intelligere debuit, quod ſtella eadem deſignaret Chriſtum; Circulus verò lucidus, orbem terrarum illius aduentu illuminatum. Se ſtellam eſſe teſtatur in Apocalypſi, dicens; Ego ſum radix & genus Dauid, ſtella ſplendida & matutina. Et in ſancto Euangelio ſe appellat lucem mundi. Hæc de Chriſti natiuitate dicta tibi ſufficiant, ſciaſque me hanc viſionem ab eius ore audiuiſſe, qui eam videre meruit. Porrò quàm glorioſa viſio cuidam ſacerdotum noſtrorum in Chriſti natiuitate de Chriſto ſit oſtenſa, audies in diſtinctione ſequenti. APOLLONIVS: Precor vt gradatim aſcendas, de feſtiuitate ad feſtiuitatem, & de infantia ad iuuentutem noſtri Saluatoris. CAESARIVS: Sic faciam, viſiones, quas in illis, & de illo factas noui, tibi recitando.

Apoca.22.

Ioan.8.

CAPVT VII.

Chriſtus infans apparet.

VIrgo quædam circa hoc triennium defuncta eſt, R[illegible]mundis nomine, habitu ſecularis, ſed [illegible] religioſa valdè, ac ſpiritualis; ieiunijs & obſecratiōibus ſemper vacabat, mente ſæpiſsimè excedens, ita vt cœli ſecretis intereſſet, & cœli regem cum cœli ciuibus frequentius videret. In quadam ſolennitate Epiphaniarum, cùm in monte ſanctæ VValburgis intereſſet matutinis, & Abbatiſſa inchoaſſet Reſponſorium duodecimum, ſcilicet, In columbæ ſpecie, illa vigilans, & orans, in exceſſu facta, Chriſtum infantem, pānis inuolutum, & in præſepio poſitum, coram ſe vidit, & circa illum quaſi thronum aëreum, ad ſimilitudinem iris,

iris, eratque ex vtraque parte eius, multitudo angelorum, manibus extensis eum adorantes, & oculorum suorum acies, in illum indeclinabiliter defigentes: nec mirum, ipse est speciosus ille forma præ filijs hominum, in quem, teste Apostolo, angeli concupiscunt prospicere. Cumq; ventũ fuisset ad locum illũ, Paterna vox audita est, non conuentum illa beata, in qua tunc temporis sensus exteriores defecerant, sed Patrem audiuit dicentem; Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Erat autem Dei Filius & hominis, tanti decoris, & vox Patris tanti dulcoris, vt exprimere mihi non sufficeret. Requisita etiam à me, quales essent effigies angelorum, respondit; Staturas habent humanas, facies virginibus simillimas, genas ad instar rosarum rubentes, & reliquis membris intectis niue candidiores. Alias etiam adhuc retulit visiones, quas locis competentibus replicabo. De festo verò Purificationis, habes in distinctione superiori cap. 20. visionem mirificam, virginis de Quidone. APOLLONIVS: Puto huiusmodi reuelationes, quandoque ex affectu orationis obtineri. CAESARIVS: Hoc certissimum est.

Psal. 44.

1. Pet. 1.

Matt. 3.

CAPVT VIII.

Christus triennis apparet.

IN Francia virgo quædam CHRISTVM in ætate trium annorum, quando iam loqui per naturam poterat, videre desiderans, hoc vt fieret precibus instabat: erat enim tam perfectæ vitæ, vt non immeritò talia præsumeret, & exaudiri speraret. Die quadam cùm dicta missa ipsa, populo omni egresso, sola in ecclesia moram faceret, &

oraret, infantem quasi triēnem circa altare deambulantem conspexit, putans à matre illum ibidem neglectum. Erat autem speciosissimus, & tantæ gratiæ vultus eius, vt in illius aspectu delectata ad se vocaret & manibus demulceret, sic dicens; Dic mihi bone puerule, vbi est mater tua? Qui dum ei nihil responderet, æstimans illa, vtpote infantem, eum nondum posse fari, subiunxit; Nosti dicere Pater noster tuum? Ad quod dum nō responderet vt prius, adiecit; Dic post me, Aue Maria gratia plena, Dominus tecum &c. Et dixit post eam infantulus eadē verba, tam hilariter, & tam distinctè, vt illa miraretur: similiter factum est de clausula secunda, scilicet, Benedicta tu in mulieribus: cùm verò ei prædiceret; Et benedict⁹ fructus ventris tui, totius humilitatis magister, sua inspiratione sciens scriptum; Non te laudet os tuum, sed alienum, eādem clausulam dicere noluit, sed mox, illa intuente per ostensam formam cœlos penetrauit. Tunc primùm virgo venerabilis se exauditam intelligens, gratias egit Christo, qui tam celeriter impleuit desiderium suum ex semetipso. Ipse reuera Dominus Iesus est fructus ille benedictus, de quo Isaias cecinit; Et erit fructus terræ sublimis, fructus terræ, filius Mariæ; Benedixisti, inquit psalmista, Domine terram tuam. Non poterit gignere terra benedicta, nisi fructum benedictum.

Proue. 27. *Isaia 4.* *Psal. 84.*

APOLLONIVS: Dignum mihi nota videtur, quod Dominus orationem proprio ore editam recitare renuit, & in verba, quibus matrem beatificare videbatur, mox erupit. CAESARIVS: Exemplū nobis dedit, vt & ita faciamus. Sermonem iam in longum protraximus,

tam

tam in præsenti distinctione, quã in præcedẽtibus de apparitione infantiæ Saluatoris. Vis nũc aliquas audire ex illis visionibus, quibus se ostendere dignatur suis amicis in ętate perfecta? APOLLONIVS: Volo & desidero, & maximè tamen de illius passione. CAESA. Bene moueris; passio enim Dñica proxima est solemnitas post Purificationẽ, ipsa est festum propitiationis, per ipsam tartarus est destructus, paradisus apertus, captiuitas captiuata, mors euacuata. Passio Domini omnium tribulationum humanarum est antidotum; contritionem excitat, lacrymas producit, tentationes compescit.

CAPVT IX.

Christus patiens apparet.

PRædicta Richmundis tempore quodam, vt puto Dominicæ passionis, cùm de ipsa meditando valde cõtereretur, mente excedẽs, mox per spiritum in domum quandã amplam, & hyemalem rapta est, in qua Saluatorem stantem vidit nudipedem, & quasi captiuum, & circa illum multitudinem Iudęorum: stabat enim demisso vultu, sola tunica indutus atquę discinctus, manibus etiam demissis: tunica eius, flauum videbatur habere colorẽ, &, sicut ipsa mihi retulit, in diuersis ãgulis domus, deni ac duodeni, ad instar ciconiarum congregati susurrabant, de morte illius tractantes. Erat autem domus summi pontificis, in qua acta sunt secundum historiam, quæ huic ancillæ Dei ostensa sunt spiritualiter. Quantum huiusmodi visiones mentes religiosas compungant, visio sequens ostendit, quæ corporalis est.

CAP.

CAPVT X.

NVper virgo quædam religiosa, licet adhuc in habitu seculari posita, Suppriori nostro Gerlaco cum multis lacrymis retulit, quod Saluatorem in cruce pendentem cruentis vulneribus videre soleat: nec minus, ait, illum video, si passione & dolore vrgente, oculos clausero. Ecce hic habes euidens argumentum, quod visio illa, de qua dictum est superius capitulo quinto, fuerit corporalis: fœmina verò iam dicta, ex eisdem visionibus tantùm profecit, vt de Domini passione, neque cogitare, neque loqui possit sine lacrymis & contritione. Quod autem de eadem beatissima passione quasi de fonte torrentes lacrymarum deriuentur, sermo sequens declarat: Lacryma quia citò siccatur, torrenti comparatur.

CAPVT XI.

IN Claustro sacerdos quidã ante annos paucos defunctus est, homo simplex & illiteratus, Daniel nomine, vitæ satis duræ; orationibus & ieiunijs infatigabiliter operam dabat, omnes pitancias sibi appositas recusabat. Hic cùm vice quadã piscem sibi ab Abbate missum refutasset, sequenti nocte in choro diabolum prope se vidit assistere, & piscem, quem ipse despexerat manducare; pro qua inobedientiã corporaliter quidem satisfecit, sed nõ plenè ab obstinatione recessit. Positus verò in agone, sensibusq; iã vniuersis præmortuus, sola in oratione labia mouebat, & vox penitus non audiebatur, & sic vltimum in psallendo spiritum reddidit. Iste Daniel multas reuelatiões habuit, multa vidit, sed pauca innotuit; confessus est tamen tri-

tribus vicibus sibi Dominum apparuisse; prima vice in cruce ante gradum presbyterij; secunda in candidis vestibus ante maius altare; tertia in ignea forma desuper altare: cui cùm Saluator diceret; (puto quod in prima fuerit apparitione) Daniel pete à me quod vis, & fiet tibi: ille, sicut mihi retulit quidam seniorum domus illius, respondit; Domine, sufficit mihi gratia tua, nil aliud à te peto, nisi tantùm vt lacrymas habere posim, quotiens passionis tuæ fuero recordatus. Et Dominus; Habeas tibi hanc gratiam. Ab illa hora, sicut audiui, quando de pasione Christi cogitare aut loqui cępit, mox lacrymæ eruperunt: nec mirum, Christus Iesus ipse est silex ille limpidissimus, qui aquas indeficientes filijs Israel ministrauit in deserto; Bibebant omnes de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. APOLLONIVS: Quomodo est intelligendum hoc quod in psalmo legitur: Percussit petram, & fluxerunt aquæ, abierunt in sicco flumina? CAESARIVS: Nota est de hoc historia, allegoria satis vsitata: idcirco aliquid tibi dicere volo, quod præsenti visioni congruat, & mentem tuam moraliter ædificet.

Num. 20.

1. Cor. 10.

Psal. 104.

CAPVT XII.

PERCVSSIT petram & cæt. secundum sensum tropologicum, id est, moralem intellectum, Moyses, homo est claustralis, quem regis filia, id est, gratia diuina, misericorditer tulit de flumine vitæ secularis: Interpretatur enim Moyses, sumptus ex aqua. Petra, cordis est duritia; virga, crux Dominica; percusio, pasionis Christi recordatio; petræ scisio, cordis est compunctio. Bis

Moy-

Moyses, vt legitur, percussit silicem, & tunc primùm profudit aquam: primus ictus pertinet ad passionis Christi memoriam, secundus ad passi compassionem. Iudæus, silicem semel percutit, quia Christum passum quandoq; cogitat, sed non compatitur, & ideo cor eius scindi non potest ad lacrymas, quibus abluat sua peccata: tu verò, si cogitationi compassionem addideris, petram bis percutis, & vix esse poterit, quin cor tuum scindatur ad compunctionem, & flumina lacrymarum inde erumpentia per oculos exeant, atque per maxillas decurrentia, quasi in sicco, flumina etiam impetu suo terram infundāt. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Quod Christi passio, medicina sit contra tentationes, dicam tibi exempla.

CAPVT XIII.

Christi passio medicina est contra tentationes.

FVerat in prædicto Claustro, quod alio nomine Hemmenrode dicitur, iuuenis quidam bonæ indolis, & laudabilis admodum conuersationis, Petrus nomine, de Confluentia oriundus, cui creberrimas Dominus Deus fecit consolationes; quædam ex his quæ dicturus sum de illo, superius tibi recitaui, quæ idcirco replicare dignum duxi, quia postea eadem plenius & verius à quodam eius confratre familiarissimo cognoui. Nam audiuit aliquoties voces psallentium in sublimi. Quadam etiam vice, cùm ministraturus domino Carolo Abbati quondam Vilariensi, confessionem dixisset, & absolutionē de more deuotius acciperet, audiuit vocem de cœlo dicentem sibi; Dimissa sunt omnia peccata tua. Alio etiam tem-

pore,

pore, cùm Sacristæ missam celebraturo ipse astaret, & lampas extincta fuisset, lumen aliunde afferre volens, sed angustia temporis præoccupatus non valens, flatu lampadem reaccendit. Sanè huic iuueni studium erat, semel in die ad minus reuoluere & recitare sibi sanctissima & dulcissima passionis Christi improperia, gratiarum spiritualium efficacissima incitamēta: in quo studio tantam per dimidium circiter annum difficultatem passus est, vt quasi non sibi valerent huiusmodi meditationes arbitrari debuisset: tandem cùm perstitisset pulsans, & illatas sibi iniurias & difficultates indefessus effregisset, secreta illa Christi violenter intrauit, ac deinceps sine difficultate, & quasi ad manum paratis quotidie epistolis, meditationibus illis suauissimis, cum magna iocūditate vsus est; in canone quoque non magnopere curabat orare, sed de passione Christi meditabatur. Habebat item in desiderio, & tam humiliter quàm vehementer, optabat reuelari sibi diuinitus aliqua imagine vultum Saluatoris, vt cùm meditari debuisset, ad eundem vultum quasi conspectum & bene cognitum, facilius intuitum mentis imaginariè dirigere posset: & Dominus, qui hoc ei inspirauit desiderium, nō fraudauit eum à desiderio suo. Laborabat ergo mirabili, ac multiplici luxuriantis carnis molestia, diabolo interitum, sed Domino profectū ei de tētationibus ordinante: vnde cū quodam tempore in angulo chori conuersorum diutius & deuotius orationi incubuisset, diuinum implorans auxilium, ne sineretur labi in peccatū, post horam surrexit, & recessit; siquidem in memoriam ei venit, quod aliud quid agere habe-

bat ex præcepto. Ascendens ergo per stalla, transitũ habuit per ante altare infirmorũ & côuersorũ: quò cũ peruenisset, veniã celeriter acceptur' coram altari, & abscessurus, sub lampade se humiliauit, & ecce ibi Dominus Iesus stans ante eum, vel potius quasi pendens in cruce; qui pijssima brachia sua abstrahens à cruce, seruum suum amplexatus est, & tanquam præcordialem sibi, in signum mutuæ familiaritatis, eum ad pectus suum attrahendo strinxit, tentationesque illius validissimas stringendo compescuit. Sanè cùm terræ procumberet, optimè sui compos erat, sed felici illa visione, ita à sensu suo abstractus, & ita dulciter affectus est, vt non plenè scire potuerit, vtrum corporeis occulis, an solo spiritu reuelationem illam recepisset. Attamen cùm multas, tam ante, quàm postea consolationes acceperit, hoc tamen fatetur, quod ista supergressa est vniuersas: tantam siquidem acceperat gratiam lacrymarum à Domino, vt infra matutinas, vix aliqua hora oculi eius siccarentur. Huius rei testis sum ego, qui iuxta illum ad psalmodiam stabam aliquanto tempore: ita enim feruebat in Christi passione, vt spe martyrij Theodericum episcopum Liuoniæ sequeretur sine Abbatis sui permissione. Acceperat ille auctoritatẽ à domino Papa Innocentio, secum ducere omnes, qui ire vellent, ad propagandum vineam Domini sabaoth populo barbaro. Adhuc vt dicunt viuit, & ex præcepto Abbatis sui parœciã in Liuonia regit, vbi prædicat & baptisat, multósque tam verbo, quàm exemplo ædificat, & in fide confirmat.

CAPVT

CAPVT XIIII.

IN ſupradicto Clauſtro, alius quidam frater magnam longamque tentationem habuerat, dicentibus cogitationibus ſuis, vt heremita fieret: adeò hac tentatione deuictus fuit, vt aliqua etiam loca perluſtrauerit, explorans aptum ſibi habitaculum. Tandem conuerſus ad beatam Virginem, ei ſe totum commiſit, ipſam ſibi ipſi pro ſe fideiuſſorem conſtituens, quod quicquid ipſa ſuggeſsiſſet, hoc ille ſine cunctatione aggrederetur: cumque ad beatam Virginem ſub hac conditione ſæpius recurreret, quadam vice oranti ei coram altari, vox inſonuit dicens; Fideiuſſorem me conſtituiſti, ego me abſoluere volo. Ille verò erigens ſe, vidit virum venerandi habitus ante altare aſſiſtere, crucem in manu tenere, crucifixi ſancta quinque vulnera digito ſuperinducere, & ſic videnti dicere; Sic omnis qui ordinem iſtum, quem profeſſus es, ſeruauerit, Dominum noſtrum perungit, ſicut me vides facere: & ſic ille à tentatione ſua liberatus eſt.

CAPVT XV.

BEatæ memoriæ Chriſtinæ de Volmunſteine, cuius ſupra memini, etiam crucifixus apparuit, & homo ſenex iuxta eum, qui ex pixide, quam in manu habebat, perungebat vulnera illius. Genus tamen viſionis diſcernere non valeo.

CAPVT XVI.

ALteri cuidam ſanctimoniali ordinis noſtri, quam nominare nolo, tempore quodam, cùm eſſet grauiſsimè tentata, Dominus Ieſus Chriſtus totius eccleſiæ ſponſus, viſibiliter apparens, amplexatus eſt eam, & omnẽ illius turbationem, in magnam conuertit tranquillitatem. Ecce his omnibus exemplis habes, quod viſio dominicæ paſſionis, nec non & meditatio, atque compaſſio, maximum contra tentationes ſit antidotum. Sunt & in illa multiplices conſolationes, ſicut ſubiecta declarabunt teſtimonia.

CAPVT XVII.

Ex Chriſti paßione, multæ manant conſolationes.

DVo conuerſi in Hemmenrode, in quadam grangia eiuſdem domus, quodam tempore manebãt: ſtabant autem ſimul vice quadã, & hora completorij, Deo ſuæ ſeruitutis pẽſum perſoluebant: dicto completorio, reſpiciens vnus ad cœlum, vidit in ſublimi crucem ſplẽdidam, & in ea Dominum crucifixum. Erat autem crux illa adeò ſplendida, vt ab ipſo ſplendore ſeſe inuicem cõtuerentur clariſſimè; nam aliás tenebræ erant ſuper faciem terræ, erat enim hyemis tempus. Et quia loqui non licebat, ſignum fecit alteri, quaſi interrogans, ſi aliquid videret? at ille nihil ſe videre ſignauit; Tunc ipſe ſignum illi fecit, vt genua flecteret & oraret: quod cùm feciſſent ambo ſimul, erectus poſt pauſillum, tantæ viſionis factus eſt ſocius & teſtis. Ambo adhuc, vt puto, viuunt, nec licet prodere nomina illorum. APOLLONIVS: Quæ tibi videtur cauſa fuiſſe tantæ viſionis conuerſorum eorundem, meritum, an culpa?

CAE-

CAESARIVS: Si propter eos visio eadem facta est, alterum videtur causa fuisse, bona videlicet vita; vel culpa aliqua, siue vtrumq;. Hoc verum esse, vel posse esse verum, visio subsequens declarabit.

CAPVT XVIII.

IN Lucka domo ordinis nostri, cuius in superiori distinctione memini cap. 24. conuersus quidam est, sicut ab Adam, eiusdem domus monacho didici, vir bonus & disciplinatus, Rodolphus nomine, cui diuinitus multa reuelantur. Hic cùm nocte quadam, dictis matutinis, ante lucem sub diuo staret, & orationes aliquas diceret, Christum in aêre cruci affixum pendere vidit, & circa eum xv. homines, singulos in singulis crucibus: ex quibus decem erant monachi, & quinq; cõuersi, omnes ei bene noti, vtpote congregationis suæ professi: ita aër fuerat illuminatus ex Christi præsentia, vt singulos plenè discerneret. Cumq; stupefactus staret, ob tam mirabilem visionem; Dominus de cruce clamauit; Nosti Rudolphe, qui sint hi, quos circa me vides crucifixos? Respondente conuerso; Noui Domine qui sint; sed quid sit quod video, prorsus nõ intelligo: subiũxit Dominus; Hi soli ex omni cõgregatione mecum crucifixi sunt, meæ passioni vitam suam conformantes.

APOLLONIVS: In quo se illi conformauerunt? CAESARIVS: Vtique in obedientia, in patientia, in humilitate, in abrenuntiatione totius proprietatis, propriæque voluntatis: hęc, & his similia, monachos martyres faciunt, in quorum persona per psalmistam dicitur: Quoniam propter te mortificamur tota die, *Psal. 43.*

i 3

ta die, æstimati sumus sicut oues occisionis. Ecce crux, de qua in Euangelio dicit ipse crucifixus: Qui non tollit crucem suam quotidie, & sequitur me, non est me dignus. Non dicit semel, sicut Petrus; sed quotidie, sicut Antonius. Sicut didici nuper à prædicto monacho, omnes illi quindecim adhuc viuunt, excepto vno, qui iam dormiuit in Domino.

Matt.10. *Lucæ 9.*

APOLLONIVS: Nemo claustralium visionem hanc ignorare deberet. CAESARIVS: Verum dicis, quia multi putant se esse monachos, & non sunt, ore & non vita, dicentes cum Apostolo: Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Iesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. APOLLONIVS: Dic quæso quomodo sit nobis intelligendum, quod idem Apostolus dicit, Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs? CAESARIVS: Secundum præcedentia, videtur sic intelligendum.

Gala.6. *Gala.5.*

CAPVT XIX.

Apostolus enumeratis operibus carnis, cùm exposuisset fructus spiritus, subiunxit; Qui autem sunt Christi &c. Duplex est religiosorum crucifixio, hominis interioris per alienam compaſsionem; & hominis exterioris per propriam carnis mortificationem. Crux dicitur à cruciatu: crux monachorum, rigor ordinis est, tum propter vigilias & orationes, tum propter ieiunia & castigationes, tũ propter silentium & opera manuum, tum propter carnis continentiam & vestimentorum stratique duritiam. Qui autem sunt Christi? qui

qui cum Apoſtolo dicere poſſunt, Chriſto confixi-ſumus cruci: Carnem ſuam crucifixerunt, id eſt, cruci affixerunt, cum vitijs operum, & concupiſcentijs deſideriorum pugnantes: nec ponuntur illi duo genitiui plurales instrumentaliter, ſed paſſiuè, eò quod per virtutes, in carnis maceratione mortificentur. Tres claui, quibus corpus monachi cruci debet eſſe affixum, tres ſunt virtutes, per quas teſte Hieronymo martyres efficiuntur, ſcilicet obedientia, patientia, humilitas: manum monachi dextram, configat obedientia ſine murmuratione; ſiniſtram patientia ſine ſimulatione. clauum obedientiæ, impellat amor ſupernæ libertatis; clauum patientiæ, timor pœnæ gehennalis. Pedes illius vera humilitas configat, vt non ſolùm prælatis, ſed & fratribus ſe propter Chriſtum ſubijciat, vt dicere poſsit cum Pſalmiſta; Humiliatus ſum vſque quaq; Domine. Et in alio loco; Impoſuiſti homines ſup capita noſtra. Duo pedes, duplex eſt ſuperbia, mentis ſcilicet & corporis: & licet ſuperbia caput ſit omnium vitiorum, non tamen incongruè per pedes, qui infimæ ſunt partes corporis, quandoque deſignatur: quod enim valdè odimus & deſpicimus, hoc pedibus conculcamus: vnde Ioſue filijs Iſraël, vt colla regum calcarent, præcepit. APOLLONIVS: Satis mihi placet quod dicis, nunc reſiduas Dominicæ paſsionis viſiones explana. CAESARIVS: Quod Dominus ſuam paſsionem nunc ad conſolationem, nunc ad correptionem iuſtis oſtendat, præſto eſt exemplum.

Galat. 2. *Pſal. 118.* *Pſal. 65.* *Ioſue 10.*

Christus passius interdum ad consolationem, aliquando ad correptionem apparet.

Conuersus quidā apud nos ante annos aliquot defunctus est, vir bonus ac timoratus, nomine Conradus; ipse est, qui vidit in dorso fratris VVilhelmi serpentem, cùm in choro dormiret, sicut dictum est in distinctione quarta cap. 32. Hic tempore quodam, cùm in domo nostra Dollindorp, cui præerat, solus esset, & magnum cordis sui defectum sentiret, ait intra se; Och miser, debes sic mori sine homine? Vix verba finierat, & in extasim ruens, ecce Saluatorem coram se in cruce pendentem vidit, qui ait; Conrade, vides quanta propter te sustinuerim? Moxque post verba consolationis, adiunxit; Omnia opera tua bene placent mihi, vno tamen excepto. Quibus dictis, conuersus ex visione tam salutifera confortatus, ad se rediјt, & cùm oculos aperiret, vt eum, quem spiritu viderat cerneret, visio disparuit. Requisitus à fratre Richardo cōuerso religioso, cū ei recitasset visionē, si Dominum aliquid interrogasset de eodem opere, respondit; Non, iam dictam prætendens necessitatem. APOLLONIVS: Quid est quod Saluator in viro sancto opus reprehendit, quod tamen ei innotescere noluit? CAESARIVS: Puto quia illum de omnibus suis operibus voluerit esse solicitum, vt dum vnum nesciret, de singulis timeret. Idem ante mortem suam cōfessus est Abbati nostro, quod voces angelorum nocte quadam audierit in cœlo. Obijt autem in ipsa dulcissima festiuitate assumptionis Dñæ nostræ, ipsius vt spero precibus, cui deuotè seruierat, die tali de terris assumptus in cœlum. Non solùm consolatio

est

eſt in Chriſti paſsione,imò etiam in ſacris ima ginibus,quæ eandem beatam paſsionem repræ ſentant. Nam honorantes illas, Chriſtus honorat, & remunerat, punit indeuotos & negligentes.

CAPVT XXI.

Per imaginis paſsiones Chriſti miracula ſiunt.

TEmporibus noſtris in prouincia noſtra, ſicut audiui, miles quidam alterius cuiuſdam militis patrem occiderat: caſu accidit, vt occiſi filius, occiſorem caperet: quem cùm in vltionem patris extracto gladio trucidare vellet, ille pedibus eius proſtratus ait; Rogo vos domine per honorem ſanctiſsimæ crucis, in qua Deus pendens miſertus eſt mundo, vt mei miſereamini. Quibus verbis ille cõpunctus, cùm ſtaret & quid facere vellet, deliberaret, inualeſcente miſericordia, hominem leuauit & ait; Ecce propter honorem ſanctæ crucis, vt mihi, qui in ea paſſus eſt, peccata mea indulgeat, non ſolũ tibi culpã remitto, ſed & amicus ero, deditq; ei oſculum pacis. Non multo poſt, idem miles cruce ſignatus mare tranſiens, cùm eccleſiam dominici ſepulchri, alijs peregrinis viris honeſtis de ſua prouincia commixtus, intraret, & ante altare proximum tranſiret, imago dominici corporis illi ſatis profundè inclinauit de cruce. Hoc cùm aliqui ex eis conſideraſſent, nec tamen ſcirent cui tantum honorem exhibuiſſet, ex conſilio ſingillatim reuerſi ſunt, nec tamen alicui eorum inclinatum eſt niſi cui prius; tunc cauſam ſciſcitantes, cùm ille diceret ſe indignum eſſe tanto honore, quæ ſupra dicta ſunt memoriæ occurrerunt; quæ cùm fratribus retuliſſet, mirati ſunt de tanta

Dei humilitate, scientes imaginis eius inclinationem factam fuisse pro gratiarum actione.

CAPVT XXII.

SOror quædam, ordinis nostri capellam oratorij ingressa, cùm ante altare coram crucifixo psalmos legeret, & cùm tardè esset, custos illam ibi esse nesciens, ostium forinsecus clausit & recessit: quod cùm illa intrinsecus audiret, nec tamen pulsare præsumeret, ibidē pernoctauit: &, sicut ab eius ore audiui, radius quidam, ad instar stellæ, de brachio exiens crucifixi, tantum ei luminis præstitit, vt in tenebris, illius beneficio, psalmos suos legeret. Est super idem altare imago virginis lignea, filiū tenens in sinu, cumque sánctimonialis tempore quodam coram illa psalterium lectitaret, puerulus inopinatè aduenit, & quasi scire vellet quid illa legeret, in librum respexit & rediјt. Est aûtem eadem venerabilis fœmina laica & vidua, multumque circa ordinem nostrū feruens ac deuota, plurimas habens à Deo consolationes.

CAPVT XXIII.

NOuitius quidam in Hemmenrode, cùm vice quadam in choro ad versiculum sanctæ Trinitatis deuotè inclinaret, crucem fronti suæ imprimi sensit, & puto quod eadem hora cogitauerit de passione. Vocatur autem Hermannus, & adhuc viuit. APOLLONIVS: Puto quod sculptores & pictores sacrarum imaginum, aliquod speciale præmium ex hoc percipiant. CAESARIVS: De hoc dubitare nō debes, si tamen magis sit deuotio, quàm auaritia mercedis in causa.

CAPVT

CAPVT XXIIII.

Monachus quidam nigri ordinis de episcopatu Moguntinensi ante annos paucos defunctus est, erat autem pictor bonus, & ordini nostro tam deuotus, vt gratis, expensis tantùm receptis, in diuersis domibus, ad diuersa altaria, miri decoris crucifixos depingeret: nam nostros crucifixos ipse penè omnes fecit, nullas à nobis requirens expensas. Volēs suo effigiatori ostendere summus ille crucifixus, ad cuius imaginem omnes facti sumus, quantum sibi labor ille sanctissimus placeret, in parasceue, die scilicet in qua passio specialiter repræsentatur, illum, non sine multorum admiratione, de hoc mundo assumere dignat⁹ est: quasi diceret Dominus; Quia circa meam passionem mente & corpore deuotè semper laborasti, de illa cogitando, illamque per picturas alijs exhibendo, ecce in die meæ passionis te de labore ad requiem assumo, in qua nō iam mentaliter, vel per picturas figuraliter, sed præsentialiter, id est, facie ad faciem me contempleris. Hæc dicta sunt de eo, quod Dominus eos, qui imagines suæ passionis honorant, rehonoret, & remuneret: nunc tibi ostendā quod negligentes, illarumque contemptores, puniat & confundat.

Pingere sacras imagines ex deuotione, meritoriū esse.

CAPVT XXV.

Coloniæ in ecclesia Sancti Georgij martyris crux metallina est, effigiē habēs Saluatoris, ꝑ quā multa miracula facta sunt ac sanitates; vnde multa luminaria matronæ ciuitatis corā illa accendere consueuerunt: maxima tamen causa illarū virtutū fuisse creditur, portio

Contēnentes sacras Christi imagines puniti.

portio dominici ligni, quæ inclusa habebatur, quæ nunc extracta, gemmis & auro circumdata est. Campanarius verò eiusdem ecclesiæ, cũ nullam ei reuerentiam exhiberet, sed vadens cubitum, frequenter luminaria inde subtrahẽs in vsus suos conuerteret, nocte quadam cùm se in lectulum suum inclinasset, & adhuc vigilaret, crux eadem ad eum venit, & eum voce increpationis tam validè tutudit, vt infirmatus, multis diebus sanguinem vomeret. Huius miraculi ego bene recordor, & erat celeberrimũ in tota ciuitate, ita vt ab illo tempore in maiori veneratione habita sit eadem crux.

CAPVT XXVI.

*al. Comitatu.

IN * comicia de Monte, ante non multos annos, inter duas cognationes militum tam graues inimicitiæ ortæ sunt, vt se inuicem caperent & occiderent: die quadam cùm plures vnius partis conuenissent in ecclesia villæ, quæ VVestupe dicitur, aduersæ parti per vetulam proditi sunt: dederat enim signum dicens; Quotiens intrauerint, totiens nolam traham. Quod cùm fecisset, ecclesiam cum multitudine ingressi, armati super inermes irruerunt: quo viso illi arreptis sacris imaginibus, gladijs opposuerunt, sperantes sibi illarum beneficio parci debere. Percussores verò nullum loco exhibentes honorem, nullam sacris imaginibus reuerentiam, ita hostium cruorem sitiebant, vt imagines oppositas mutilarent, ipsique crucifixo brachia prescinderent, & circiter octo milites trucidarent in ecclesia. Quod sacrilegium durè satis vindicatum est: nam infra breue tempus, ab occisorum consanguineis, occidẽtium numerosa

numerosa multitudo sic gladio deleta est, vt vix duo superessent: vetula verò, quæ illos pro diderat, tēpore messis nimio calore aêris suffocata est. Et quid dicam de malis Christianis? cùm apud Damiatam Saraceni Christum ignorantes, ob iniuriam imaginis eius grauiter sint puniti.

CAPVT XXVII.

CVm in obsidione Damiatæ maxima pars exercitus Domini Saracenis occurrisset, nescio quo Dei iudicio infideles fidelib⁹ superiores effecti, eos in fugā verterūt, multos ex eis occidentes, & plurimos captiuos abducentes. Quod vt cognouerunt in ciuitate obsessi, in tantam lætitiam resoluti sunt, vt in confusionem fidei nostræ, laqueum collo crucifixi inijcerent, sicque sacram illam imaginē, alijs additis iniurijs, per omnes plateas ciuitatis traherent, cum multa vociferatione & plausu manuum, victoriam Deo suo adscribentes. Christus verò, qui mortuus, & quasi nullius valoris videbatur, in tā execrabili culpa, post breue tempus valdè terribiliter reuiuiscere cœpit in vindicta: Nam Damiatanos, vt pœna concordaret illatæ iniuriæ, vlceribus percussit in gutture, sic vt etiam cibaria non possent glutire; paulo post, ciuitatem ipsam inexpugnabilem eis abstulit sua virtute, ita vt nec vn⁹ in eius vastatione caderet Christianus. Alia adhuc plura miracula de sacris imaginibus tibi dicere possem, sed vsque ad decimam distinctionem illa reseruabo. Hoc etiam scias, quod vsque hodie Christus in suis membris crucifigatur, nunc à Iudæis, nunc à Saracenis, nunc à

falsis

falsis Christianis. Vnde per Malachiam conqueritur dicens; Si homo configit Deum, quia vos configitis me. Item, Et me vos configitis gens tota. Christianos nostris temporibus à Iudæis esse crucifixos, audiui: à Christianis aliquem ad literam esse crucifixum, nondum audiui; quosdam à Saracenis nuper fuisse crucifixos, intellexi.

Malach. 3.

CAPVT XXVIII.

SVpradicta Damiata, cùm per obsidionem multum esset arctata, quidã ex paganis occultè exeuntes de ciuitate, tum vt Christiani fierent, tum vt mortem euaderẽt, ad nostros confugere cœperunt, quos Saraceni insequentes, & comprehendentes reduxerunt, singulisque crucibus singulos appendẽtes, ad confusionem Christianorum supra muros omnes suspenderunt. APOLLONIVS: Quid sentiendum est de istis? CAESARIVS: Si fidem sitiebant, & in fide timore pœnarũ non nutabãt, haud dubium quin martyres sint. Non solùm ab infidelibus Christus martyrizatur, sed etiam à malis Christianis per pauperũ iniurias quotidiè configitur, & flagellatur.

CAPVT XXIX.

Christum pati in pauperibus, dum à diuitibus affliguntur.

NON est diu quod quidam pauper, nescio qua impellente necessitate, loqui volens Henrico Duci Louanij, qui adhuc superest, præsentiam illius adire tentauit; cui cùm vnus camerariorũ indignatus, scapulis eũ impelleret, & passim baculo cederet sine misericordia, conuersus quidã ordinis nostri hoc vidit & ingemuit, compassus illi etiam vsq; ad lacrymas. Subsequenti nocte Saluator ei in somnis apparens super altare, in gloria magna, ait;

ait; Gratias tibi quod heri tantum mihi compassus es, quando camerarius ducis tam immisericorditer, sine causa, fustigauit me. Ad quam vocem conuersus euigilans, intellexit quod Christus adhuc in suis membris pateretur. APOLLONIVS: Dic quæso, estne adhuc aliqua alia forma despecta, in qua Christus mortalibus dignetur apparere? CAESA. Etiam; tanta est humilitas in Christo, vt aliquando sub figuris infirmorũ, aliquando, quod est amplius, species leprosorum assumens, nobis appareat. Si primũ verũ non esset, nequaquã diceret in Euangelio; Infirmus fui, & visitastis me. De secũdo dicit Isaias; Verè languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse portauit: & nos putauimus eum quasi leprosum, & percussum à Deo &c. Licet in dialogo S. Gregorij, & in alijs locis de his plura occurrãt exẽpla; non tamen, quia ita promissum est, tibi dicere licet nisi noua, id est, nostris temporibus gesta.

Matth. 25.
Isai. 53.

CAPVT XXX.

Christus apparet in specie infirmi.

Henricus Cõtract⁹ Claræuallis monach⁹, cui⁹ memini in distinctione prima c. 16. qui ante paucos annos defunct⁹ est, in eadem domo quandoq; infirmarius fuit: hic cùm tempore quodam haberet magnum infirmum, iam morti proximũ, & nocte surgens ad signũ matutinarum, cũ eundem infirmũ considerasset, sperans illum posse durare, chorum, ex hoc securior, intrauit; in quo dũ sedendo modicum quid dormitasset, ecce Saluator in figura infirmi adfuit, & super pectus eius se reclinans requieuit. Henricus verò de hoc territ⁹, cũ surgere vellet, Dominus eum compescuit dicens; Bone Henrice, sine me quiescere. Ad quod verbum

verbum expergefactus, mox recordatus est infirmi sui, & surgens atque in infirmatorium festinans, illum agonizantem reperit, quem cùm ad terram deponere vellet, super pectus eius in modum visionis exspirauit. Quod autem Dominus quandoque species leprosorum assumat, sequentia declarant exempla.

CAPVT XXXI.

Apparet Christus in specie leprosi.

NObilissimus quidam princeps Theobaldus, Comes Campaniæ, de cuius operib⁹ misericordiæ in vita Sancti Bernardi Abbatis Clarçuallis mira leguntur, tantæ humilitatis erat, vt etiam præsentialiter tuguria leprosorum visitaret: adhuc viuunt, qui illum in carne viderũt. Habebat autem ante quoddã suum castrum leprosum quendam manentem, ante cuius domunculam quotiens eum contigit transire, de equo descendit, & ad illum intrans, postquam pedes eius lauit, eleemosynam dedit, & abijt. Post breue tempus idem leprosus Comite ignorante defunctus est, & sepult⁹. Die quadam Comes iterum via illa transiens, mox vt ante tugurium sibi notũ venit, descẽdit dicẽs; Oportet me visitare patrẽ meũ; intrãsq́; nõ leprosum, sed in leprosi forma & habitu cõtemplatus est Dominum; cui cùm consueta opera misericordiæ impendisset, & tanto deuotius, quanto inspirabatur à visitato fortius, hilaris exiuit: cumq́ue suis dixisset, gaudeo me videre leprosum meum: responderunt ei quidã; Domine sciatis eum pro certo dudum esse defunctum, & in tali loco sepultum. Quod vbi comperit Princeps pijssimus, exultauit in spiritu, eò quod videre, eiq́; ministrare meruerit præsen-

præſentialiter, quē multo tēpore in ſuis membris veneratus eſt. Vt autem Dominus IESVS tantam humilitatem tanti Principis etiam in præſenti remuneraret, & vt verba ſua vera oſtenderet, quæ dixerat: Quicquid vni ex minimis meis feciſtis, mihi feciſtis, ſe illi exhibere dignatus eſt. Audi aliam viſionem, iſta adhuc excellentiorem.

Matt. 25.

CAPVT XXXII.

EO tempore, quo hæreſis Albienſium pullulare cœpit, contigiſſe dicitur quod narro. Erat in regno Francorum epiſcopus quidā ætate iuuenis, ſed magnæ religionis: nominis eius, ſiue diœceſis eius non memini. Hic tantæ fuit pietatis, miſericordiæ, ac humilitatis, vt equitans in via, neminem leproſorum ſibi occurrentium ſine eleemoſyna præteriret; ſæpe etiam de equo deſcendit, & petentes præueniens, nummis manibus illorum, tanquam CHRISTI gazophylacio immiſsis, atq; deoſculatis, iterum aſcendit & proceſsit. Die quadam dum per ſtratam publicam incederet, leproſus quidam ſecus viam ſtans in agro, voce raucisſima, vt ſui miſereretur clamauit, eratq; aſpectus eius tam horridus, & quaſi à lepra tam corroſus, vt oculus humanus non ſine cruciatu illum inſpicere poſſet: quem vt ſanctus epiſcopus vidit, miſericordia motus, mox de equo ruit, & ad illū currēs, obtulit eleemoſynam. Ad quē leproſus; Non ſunt mihi neceſſarij nummi tui: cui cùm epiſcopus reſponderet, Quid ergo vis vt faciā tibi? ille ſubiunxit; Vt putredinem huius infirmitatis meæ abſtergas, digito oſtendens carunculā de naribus pendentem, magni

 horroris

horroris atq; fœtoris: quã cũ vir beatus, Christi amore succensus, manũ tergeret, clamauit ille dicẽs; Cessa, cessa, asperitatem digitorũ tuorum tolerare non valeo. Cumq; adhiberet partem camisiæ suæ, quæ de panno erat satis subtili, simili clamore prohibitus est. Tunc episcopus; Si pati non potes manum, si non pãnum delicatũ, vnde vis vt abstergatur? respondit leprosus; Nihil aliud patiar, præter linctionem linguæ tuæ, Mox ad illud verbum lucta non modica oriri cœpit in corde pontificis; inter gratiã & naturam; illa vt fieret volente, ista contradicente: sed gratia Dei cooperãte, & naturæ vim faciente, linguam apposuit, & promuscidem elephantinam linxit. Mira res; mox de naribus eius, qui leprosus videbatur, gemma pretiosissima lapsa est in os episcopi: &, vt ostenderet se esse CHRISTVM, qui ad probandam episcopi virtutem se finxerat leprosum, in oculis eius gloriosè cælos ascendit, & quia eiusdem glorię particeps futurus esset episcopus, ascendẽs repromisit. Dñs Geuardus Abbas noster, rediẽs de capitulo generali, hæc nobis retulit, asserẽs tunc recenter fuisse gesta.

APOLLONIVS: Quid est gratia cooperãs? CAESARIVS: Duplex est gratia Dei, operãs, per quam episcopus tantum bonum voluit; cooperãs, per quam illud perfecit: Poterat antistes iste venerabilis meritò dicere cum Sancto Iacob patriarcha: Vidi Dominum facie ad faciem, & salua facta est anima mea. *Genes. 32.* APOLLONIVS: Magna sunt quæ dicis. CAESARIVS: Vt autem non solum in ore duorum, sed & trium testium, stet omne verbum, addam tertiam visionem duabus his non imparem, sed fortè *Matt. 18.*

iudicio

iudicio tuo, propter opus, maiorem.

CAPVT XXXIII.

IN Salzburgensi ecclesia iam à multo tempore religiosi extiterunt episcopi, ex quibus vnus, nescio vtrum huius, qui nunc est, siue eius, qui ante eum fuit prædecessor, infirmorum seu leprosorum lares studiosè etiam quandoque per semetipsum visitauit. Die quadam tuguriolum quoddam intrans, & leprosum, vt ei visum est, hominem in ea lecto decubantem ac gementem reperiens, si aliquid vellet exquisiuit. Cui cùm ille responderet; Corp' CHRISTI desidero; episcopus festinus abijt, & attulit, orique leprosi, qui valde horridus videbatur, cùm cautela qua potuit immisit. Ille verò ad comprobandam antistitis fidem, antequam masticasset eucharistiam, nauseam simulauit, & cum fœtidissimo vomitu quod sumpserat reiecit. Episcopus verò territus, manibus mento eius suppositis, eiectas recepit immunditias, quas statim in os mittens sumpsit, ob honorem sacramenti. Postea cùm eundem leprosum visitare vellet, & non inueniret, dictum est ei à circummanentibus, quod multo tempore in eadem domuncula nullus habitasset leprosus. Et cognouit vir Deo plenus, tum ex testimonio referentium, tum ex gratia ex prædicta sumptione percepta, quia CHRISTVS esset, qui multis modis electorum suorum constantiam probare consueuit. Hæc dicta sunt de Christi persona. Porrò de illius resurrectione atque ascensione nullas intellexi

visiones relatu dignas, nisi hāc solam, si tamen visio dici potest.

CAPVT XXXIIII.

SAcerdos quidam de domo nostra, sicut ipse mihi retulit, cùm anno præterito in sacratissima nocte paschæ staret ad matutinas, finito duodecimo respōsorio, & hymno, Te Deū laudamus incœpto, tantam circa se sensit fragrantiam aromatum, & per tantam moram, vt miraretur quid esset, vel vnde esset: cui cogitationes suæ dicebant; Non est aliunde odor iste aromaticus, nisi ex præsentia sanctarū mulierum, de quibus tota nocte cantatum est; Quia venerunt cum aromatibus vt vngerent IESVM.

Marci 16.

CAPVT XXXV.

APOLLONIVS:

Cur paucæ fiant reuelationes de Christi resurrectione.

CVM resurrectio passione dignior sit, quid est quod tantæ reuelationes habentur de illa, & tam paucæ de ista? CAESARI. Primò hoc adscribendum est humilitati Christi, ne videatur iactanter manifestare ea, quæ egit gloriosè, & supprimere illa, quæ pertulit ignominiosè. Deinde quod nullum est sacramentorum, quod tam efficax sit diuini amoris incentiuum, quomodo opprobria passionis. Apostolus dicit se nihil scire, nisi IESVM CHRISTVM, & hunc crucifixum: ergo Christi passio, eius fuit lectio. O quantū legere desiderabat Iob in libro passionis Christi, quādo dicebat; Quis mihi tribuat auditorē, vt desyderiū meum audiat omnipotens; & librū scribat

1. Cor. 2.

Iob. 31.

ſcribat ipſe qui iudicat; vt in humero meo portem illum,& circundem illum quaſi coronam mihi? Liber vitæ CHRISTVS eſt, ſecundum Ioannem ſeptem ſignaculis ſignatus, in quo, vt ait Paulus, eſt ſalus, vita & reſurrectio noſtra, quem Apoſtoli cum magna gloria miraculorũ, quaſi coronam, portauerunt per vniuerſum mundum: quem cùm primò obtuliſſent ſcienti literas, id eſt, Iudæo, & reſpuiſſet illum tanquam ſignatum, obtulerunt illum neſcienti literas, ſcilicet gentili, & cùm illum intelligere non poſſet, expoſuerunt ei, ſicut Philippus Eunucho. Librum hunc CHRISTVS ipſe ſcripſit, quia propria voluntate paſſus eſt: in pelle ſiquidem corporis eius, ſcriptæ erant literæ minores & nigræ, per liuidas plagas flagellorum: literæ rubræ & capitales, per infixiones clauorum; puncta & virgulæ, per punctionem ſpinarum; pellis eadem prius fuerat multiplici perſecutione pumicata, colaphis & ſputis cretata, arundine lineata. APOLLONIVS: Gaudeo me cum fructu didiciſſe, quod ignoraui. CAESARIVS: Dicam tibi nunc aliquas viſiones Spiritus ſancti. APOLLONIVS: Peto vt prius expedias de Spiritu ſancto, & ſi ſit differentia inter ipſum & ſpiritũ quẽ Chriſt' in cruce emiſit. CAESARIVS: Hoc faciam ipſo adiuuante, & hoc quanto cõpendioſius potero.

Apoc. 5.

Actor. 8.

De Spiritu Sancto.

SPiritus sanctus Deus est, tertia in Trinitate persona, à Patre Filioq; procedens æternaliter, ipsis consubstantialis, eiusdem sapientiæ atque potentiæ: vnde in Psalmo; Verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris eius omnis virtus eorum. Quod Spiritus sanctus à Patre procedat, dicit Filius; Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri. Item, Qui à Patre procedit. Quod à Filio procedat, testis est Apostolus dicens: Misit Deus spiritum filij sui in corda vestra. Ipse etiam Spiritus sanct⁹ vbi vult spirat; Sanctus, multiplex, vnicus, subtilis, modestus, disertus, mobilis, incoinquinatus, certus, suauis, amans bonum actum, qui nihil vetat bene facere, humanus, benign⁹, stabilis, securus, omnem habens virtutem, omnia prospiciens, & qui capiat omnes spiritus intelligibiles, mundus, subtilis. Cuius varia dona cùm Apostolus enumerasset, sic conclusit; Hæc autem omnia operatur vnus atq; idem Spiritus, diuidēs singulis prout vult. Inter hūc Spiritum sanctum, & eum, quem Christus in manus Patris moriens commendauit, tanta est differentia, quanta inter creaturam & creatorem: nam spiritus ille, anima Christi intelligitur, quæ à corpore eius separata est per mortē, quod de Spiritu sancto dicere nephas est.

Psal. 32. Matt. 10. Ioan. 15. Gala. 4. Ioan. 3. 1. Cor. 12. Lucæ 23.

Spiritus sanctus sub quibus formis soleat apparere. Matt. 3.

APOLLONIVS: Sub quibus speciebus Spiritus sanctus solet præsentiam suam mortalibus manifestare? CAESARIVS: Duas tantùm species reperio manifestiores, sub quibus in nouo testamento visus est: in columba visus est super Christū: in linguis igneis super Apostolos

ſtolos. Nec hoc ſine cauſa, ſeptem enim naturales virtutes habet columba, quæ auis eſt ſimpliciſsima, per quas dona Spiritus ſancti myſticè deſignantur. In igne calor eſt & ſplendor, & Spiritus ſanctus ignit per amorem, illuminat per ſcientiæ operationem. *Actor. 2.*

APOLLONIVS: Petitioni meæ ſatisfactum fateor per ſententias, nunc precor vt ſi aliqua noſti exēpla ſubiungas. CAESARIVS: Quod noſtris temporibus in columba & igne viſus ſit, veriſsimis tibi pandam exemplis.

CAPVT XXXVII.

Apparitiones Spiritus ſancti.

DVM dominus Hermannus Abbas eſſet in Clauſtro, & in ſolennitatibus, interim dum chorus, Te Deum laudamus decantaret, circuiret ad fratres commonendos, atq; ſecundum conſuetudinem in chorum conuerſorum diuerteret, Henricus conuerſus, cuius memini in diſtinctione quinta cap. 5. vidit columbam candidam de cruce, quæ erat ſuper altare conuerſorum, in verticem ipſius deſcendentem, vbi multum quietè ſedebat, donec circuitis vniuerſis, de choro exiret: tunc euolans reuerſa eſt ſuper crucem: hymno verò expleto, cùm inciperet lectionem euangelicam, eadem auis ſacratiſsima volauit ſuper quandam columnam analogio proximam, illic ſedens & auſcultans, ſacræque lectioni aurem diligentius adhibens: qua perlecta, rurſum redijt ad crucem. Et teſtatus eſt idem conuerſus, ſæpius in feſtiuitatibus ſe eandem viſionem vidiſſe;

Quotiens, inquit, chorum conuersorum intrauit, & corā altari profundè, vt ei moris est, inclinauit, mox columba prædicta crucem deferens, capiti eius insedit; in quo statim tantum creauit strepitum percussione alarum, tantum splendorem, nitore alarum, vt ab omnibus potuisset audiri, & ab vniuersis videri, si illis datum fuisset audire vel videre.

APOLLONIVS: Puto conuersum hunc eundem fuisse, qui vidit super caput nouitij, cùm in monachum benediceretur, columbam, sicut dictum est in distinctione prima cap. 3.

CAPVT XXXVIII.

CAESARIVS:

DVM in eadem domo monachus quidam iuuenis euangelium legeret in cōuentu, prædictus Henricus columbā candidissimam super caput eius descendere vidit, illic quietè residentem vsque ad finem euangelij: fuerat enim idem monachus ibi hospes, & tam bonæ vitæ, vt tanta gratia dignus haberetur. Processu temporis, cùm factus fuisset sacerdos, cuidam monacho ex fratribus eius sacerdos quidam secularis dicebat; Ego frequenter video columbam super caput illius monachi, quando missas celebrat. Non tamen puto eum aliquando missæ eius interfuisse corpore, sed spiritu: est enim vir religiosus, multas habens reuelationes à Deo. APOLLONIVS: Quid sentiendum est de huiusmodi columbis? CAESARIVS: De hac quæstione, quantum potui, expediui te in distinctione secunda c. 5. loquens de sacerdote fornicario, cui cōlumba sacramentū altaris tulit, & post pœnitentiam restituit:

restituit: signum est aduentus Spiritus sancti columba. Si nihil fuisset diuini in prædictis columbis, etiam alij eas vidissent. APOLLONIVS: Hoc satis credibile est. CAESARIVS: Quod autem Spiritus sanctus etiam in igne præsentiam suam quandoque manifestat, audies in distinctione nona, ca. 34. Quia iã plures visiones tibi retuli de Christo, quasdam etiam de Spiritu sancto, vnam tibi adhuc dicam de sancta Trinitate.

CAPVT XXXIX.

Apparitio Sanctissimæ Trinitatis.

NON est diu, quod quædam sanctimonialis ordinis nostri, dum in quadam die dominica ad Primam staret, & chorus psalleret fidem Athanasij, illa de mysterio summæ Trinitatis cogitans, mente excessit: in quo excessu, tanta ei sunt reuelata de illa summa & æterna Trinitate, vt suo confessori illa, siue modum eiusdem visionis, explicare non posset. Ecce sic copiose Dominus visioni nostræ condescendit. Ipse est quem Iacob in somnis vidit innixum scalæ; angeli verò ascendentes, siue descendentes, sunt cæteri, vt dictum est, ordines ciuium cœlestium, descendentes nobis apparendo, & ascendentes se nostris visibus subtrahendo: ipsi enim sunt Christi corpus & membra. APOLLONIVS: Qua similitudine? CAESARIVS: Similitudinem tibi dicam satis manifestam.

Gen. 28.

CAPVT XL.

Qua similitudine sancti sint Christi corpus & mẽbra.

CAput Christi, Deus; caput ecclesiæ Christus: Oculi Christi, sunt angeli, semper faciẽ Patris videntes, aures eius Patriarchæ

Cor. 11. legem Dei audientes: nares Christi, sunt Prophetæ, quæ futura erant procul odorantes: Os eius Apostoli, quæ ab ipso viderunt & audierunt mundo prædicantes: Barba Christi, sunt martyres, fortitudinem mentis, quam barba designat, in suis tormentis ostendentes: Vbera Christi sunt confessores, verbo & exemplo infirmos nutrientes: Venter eius, virgines & continentes, fructui carnis, castitatis amorem anteponentes. De his sponsa dicit in Canticis canticorum dilecto: Venter eius eburneus distinctus saphiris. Ebur, quod frigidissimum est, designat virginitatem. Hyacintus verò, qui aërei coloris est, perfectionem vidualem.

Ephes. 5. Matt. 18. Cant. 5.

APOLLONIVS: His non inutiliter præmissis, precor vt de singulis ordinibus, si quas nosti, subiungas visiones. CAESARIVS: Hoc libens faciam, & hoc primò de angelis.

CAPVT XLI.

APOLLONIVS:

Ordine: et officium Angelorũ.

QVot sunt ordines angelorum? CAESARIVS: Nouem, Angeli, Archangeli, Virtutes, Potestates, Principatus, Dominationes, Throni, Cherubin, & Seraphin. Dicuntur autem angeli, id est, nuncij, quia diuinam voluntatem suggerendo nobis nunciant. Quilibet homo habet angelum sibi à Deo deputatum ad custodiam ab hora natiuitatis vsque ad diem mortis, quorum ministerium quantum sit hominibus necessarium, quibusdam tibi pandam exemplis.

CAPVT

CAPVT XLII.

IN Francia virginem quandam religiosam & inclusam sathanas grauissimè per stimulum carnis colaphizauit: illa nesciens virtutem in infirmitate perfici, iugiter cum multis lacrymis Deum rogauit, quatenus eius pietate à tam immunda tentatione mereretur liberari. Cui cùm die quadam oranti angelus Domini apparuisset visibiliter, dixissetque; Vis ab hac tentatione liberari? & respondisset illa; Volo domine, volo; cœlestis nuncius subiunxit; Dic versiculum istum Psalmi, Confige timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui, & liberaberis. Angelo verò recedente, vel potius disparente, illa versiculum cecinit, & mox tentatio cessauit. Mira res; Fugato spiritu fornicationis, statim accessit spiritus blasphemiæ, à quo tanto fortius, quanto periculosius tentabatur: cœpit enim dubitare de Deo & fide Christiana. Tunc magis quàm prius misericordiam diuinam inuocans, se à tam nefanda tentatione liberari cum lacrymis orauit. Tunc angelus Domini secundò ei apparens, ait; Quomodo habes modò soror? Respondit illa; Nunquam peius domine. & angelus; Putas te posse viuere sine tentatione? necesse est vt alteram istarum habeas; elige quam volueris. Ad quod virgo respondit; Domine si sic necesse est, eligo primam tentationem; licet enim fuerit immunda, humana tamen erat; ista verò, quam nunc patior, prorsus diabolica est. cui angelus; Dic versiculum istum; Feci iudicium & iustitiam, non tradas me calumniantibus me, & liberaberis: quod cùm fecisset, post angeli discessum, blas-

Angelorũ ministeriũ vtile esse hominibus

2. Cor. 12.

Psal. 118.

Psal. 118.

blaſphemiæ ſpiritus eam deſeruit, & ſtimulum carnis recepit.

APOLLONIVS: Quis tibi angelus videtur iſte fuiſſe? CAESARIVS: Eius, vt puto, proprius, qui illam maluit in carne tribulari, quàm non mereri: tentatio enim cuſtos eſt humilitatis, & materia exercendæ virtutis. Virginibus, & eis qui non peccauerunt, inanis gloria atque ſuperbia importuniores eſſe cõſueuerunt. Quã ſolicitè ſancti angeli ſibi commiſſorum opera bona conſiderent, vt Deo illa repræſentent, ſequens ſermo declarabit.

CAPVT XLIII.

Conuerſus quidam de Hemmenrode, cuiuſdam eiuſdem domus grangiæ magiſter erat, vir bonus ac diſciplinatus: iuxta hũc, cùm exiret ad opera manuum, ſiue ad negocia domus ſuæ, alius quidam ſimplex cõuerſus angelum Domini ambulantem frequenter vidit. quod cùm retuliſſet domino Hermanno Abbati ſuo, referenti reſpondit; Quia viſionem retuliſti, nũquam angelum de cętero videbis. Quod ita factum eſt. APOLLONIVS: Non Videtur mihi frater iſte deliquiſſe, ſi ſibi diuinitus reuelata Abbati proprio manifeſtauit. CAESARIVS: Satis puto quod non abſque aliqua cordis iactantia conuerſus viſionem eandem recitauerit: & quia hoc Abbas conſiderauit, quod futurum æſtimabat, prædixit: erat enim vir prudens & litteratus, ante conuerſionem ſanctorum Apoſtolorum in Colonia Decanus. APOLLONIVS: Cùm quilibet homo duos habeat angelos, vt dicis, ſibi deputatoś, bonum ad ſuggerendum bonum, & malum ad ſuggerendum malum,

lum, quid est, quod tam facilè hominis voluntas angelo malo consentit ad peccatum? Est ne bonus in consilijs efficatior, & ad vim inferendam valentior?

CAPVT XLIIII.

CAESARIVS:

Licet homo habeat angelum bonum ad custodiam, & malum propter exercitiũ, neuter tamen illorum voluntati humanæ vim inferre valet, vt propter illius consilium, violenter inclinetur ad bonum, siue ob huius suggestionem, trahatur ad malum. Contulit Deus homini liberum arbitrium. APOLLONIVS: Quid est liberum arbitrium? CAESARIVS: Facultas voluntatis & rationis, qua eligitur bonum asſistente gratia, malum verò desistente gratia. Liberum dicitur propter voluntatem, quæ libera est, & sine necesſitate: Arbitrium, propter rationem, quæ ea quæ voluntas appetit, arbitratur & discernit. Et licet ratio sæpe voluntatem sequatur ad peccati consensum, nunquam tamen approbat malum. Quod verò voluntas tam prona est ad peccandum, causa subest: habet enim diabolus duos satellites etiam se crudeliores, quibus illa impellitur, fomitẽ scilicet carnis, quẽ scriptura vocat tyrannum, & mundũ: caro concupiscit, diabolus concupita incendit, mundus incensa, ne extinguantur, se obijcit. Ex peccati fomite multa oriũtur vitia, diabolus multa sibi assumit subsidia, mundus innumerabilia offert oblectamenta. Ecce currus & equites regis Syriæ, id est, diaboli, misſi ad capiendum Elisæum, id est, iustum: quibus visis, id est, in circuitu tuo cõsideratis, si clamaueris

Hominem liberè peccare.

4. Reg. 6.

ueris cũ ministro Elisæi; Heu heu heu dñe mi, quid faciemus? voce prophetica tibi respondeo; Noli timere, plures enim nobiscum sunt, quàm cum illis; aperi oculos & vide: habes intra te rationem contra carnis fomitem, circa te angelos contra diabolum, turbam contra turbam; Et ecce, inquit, mons plenus equorum & curruum igneorum, id est, custodiam, non vnius, sed multorum angelorum in circuitu Elisæi, id est, hominis electi. Contra carnis incentiua, oppone virtutes naturales: Habes super hæc omnia gratiam diuinam, quæ mox, vt menti tuæ, si in peccatis fueris, infunditur, carnis incentiua restringit, diabolum retundit, mundi gloriam tibi in odium vertit. Hoc etiam scias, quod quædam facimus sine instinctu vtriusq; angeli, quæ si bona fuerint, amplius in eis meremur; si mala, plus demeremur. APOLLONIVS: Satis de his expeditus sum; nunc quod residuum de visionibus angelicis nosti, mihi manifestes. CAESARIVS: Quod animas sibi commissorum Deo representent, ex hoc quod sequitur poteris probare.

CAPVT XLV.

Angelos animas sibi commissorũ, Deo representare.

** al. Bergis.*

SOror Christina de Volmuntsteine, sanctimonialis in * Burgis, cuius in superioribus memini, tantæ erat perfectionis, vt præsens vita ei esset in tædio, & mors in desiderio. Tempore quodam quadragesimali, cùm se in proximo pascha putaret esse morituram, mente excedens rapta est in locum amœnissimum, haud dubium quin in paradisum, in quo vidit altare miri decoris, & ante altare multæ reuerentiæ personam, cuius pulchritudo inæstimabilis

bilis erat nimis, quam cùm interrogasset, quæ esset, vel cuius officij, respondit; Ego sum archangelus, qui præsento animas ante Dominum: & illa; Nunquid domine & animas de ordine nostro præsentas? Etiam, inquit, omnium in ordine tuo bene viuentium animas, monachorũ videlicet, conuersorum, & sanctimonialium, ego presento ante Deum: & adiecit, Non modò morieris, sed in proximo paschã. quod ita factum est: nam cùm per aliquot dies ægrotaret, & penè quotidie communicaret, in agonia posita viaticum sibi dari petijt, cum quo, nõdum plenè masticato, spiritum reddidit cœlo. Cùm esset adhuc in prædicto mentis excessu, venerabilis verè beata virgo Christina, vidit super altare mitram magni decoris pendentem, & cùm requireret ab angelo, quid futurum esset de anima cuiusdam sacerdotis, quem specialiter diligebat, cuius tunc recordabatur, respondit; Cùm obierit, mitra hæc capiti eius imposita, ante Dominum illum representabo. APOLLONIVS: Quem putas angelum istum fuisse? CAESARIVS: Sanctum Michaelem, qui, vt dicit auctoritas, præpositus est Paradisi; cæteris enim angelis diligentior est circa genus humanum. Vnde in Daniele legitur fuisse princeps filiorum Israêl. Hinc est quod suã memoriam in terris haberi voluit, vt ab hominibus, de quorum salute sollicitus est, agnosceretur, diligeretur, & obsequijs veneraretur. APOLLONIVS: Quid si in aliquo loco sibi deputato minus veneratur? CAESARIVS: Ibi & minora eius beneficia experiuntur, ita vt aliquando etiam præsentialiter inde recedere videatur, secundum testimonium subsequentis visionis.

Danie.10.

CAPVT

CAPVT XLVI.

S. Michaelis cultu neglecto, deserit is locum sibi dicatum.

EO tempore quo dominus Theodericus Colonienſis Archiepiſcopus, qui adhuc ſupereſt, caſtrum in Gudinsberg ædificauit, ſacerdos quidam religioſus Colonia rediens, cùm monti iam dicti nominis propinquaſſet, ſanctum Michaëlem Archangelum in ſpecie bene nota, de eo, in vicinum montem, qui Stromberg dicitur, in quo memoria eſt Petri principis Apoſtolorum, alis extenſis volare conſpexit. Eodem tempore homo quidam, Theodericus nomine, de villa proxima cum vxore ad eccleſiam properans, de prædicto monte capſellã cum reliquijs, quam ſæpe viderat, ſuper Stromberg per aërem duci vidit: ambo illam viderunt, & vſque hodie teſtes ſunt ambo tantæ viſionis; ſi mihi minus credis, interroga dominũ VVilhelmũ ſacerdotem in Stromberg, qui ſe ab ore illorum, qui hæc viderunt, audiuiſſe teſtatur, & dicet tibi. Habebat enim, & adhuc habet ſanctus Archangelus in Gudinsberg, vel, vt alij dicunt in * VVudinsberg eccleſiam nomini ſuo conſecratam, & cùm eſſet mons idem fortis ſatis, & ad munimen prouinciæ bene ſitus, nullus tamen in eo caſtrum ædificare præſumpſit, quia hoc non poſſe fieri, ob prædictam memoriam, ab incolis referebatur: prædictus verò Theodericus, huiuſmodi verba non attendens, & caſtrum in eo ædificans, antequam muros eius perfeciſſet, depoſitus eſt. Nec miror, ſi ab eodem caſtro angelica receſſerunt ſubſidia, cuius omnia ædificia penè ex vſuris cuiuſdam Iudæi, quem præfatus epiſcopus cœperat, ſunt conſtructa. Quam potenter ſanctus Michaël e-

** al. Vuendinsberg.*

lecto-

lectorum animas in exitu ab inimicis defendat, audies in distinctione xij. capitulo quinto. Non solùm beatus Michael cum cæteris cœlestis militiæ exercitibus fideles protegit cùm moriuntur, sed etiam in præsenti ab hostibus visibilibus.

CAPVT XLVII.

Angeli homines protegunt etiã ab hostibus visibilibus.

NOn est diu quod sex milites templi in vicinia Saracenorum horam quandam canonicam prostrati dicebant, ex inopinato paganis superuenientibus, cùm illi surgere vellent & fugere, magister eis innuit vt iacerẽt: Mira res, vt rex cęlestis ostenderet, quantũ ei magistri fides, & discipulorum obedientia placeret, angelos suos misit, à quibus infideliũ turba turbata est, quidam capti, & plures occisi: cumq; eos, quos angeli vinxerant, templarij comprehendissent, & illi dicerent; Vbi est exercitus, quem dudum vidimus, à quo capti sumus & occisi? responderunt; Quando necesse habemus, veniunt nobis in auxilium, quando non indigemus, reuertũtur in tabernacula sua. Intellexerant enim sanctos angelos illos fuisse, quos ipsi videre non potuerunt, qui laudantibus Deum semper adsunt, ipsosque custodiunt. Ipsi reuera sunt castra Dei, qui Iacob cum timore reuertenti in terram suam venerunt in auxilium; Fueruntq; ei, vt dicit scriptura, obuiam angeli Dei: quos cùm vidisset, ait; Castra Dei sunt hæc. Hoc miraculum cùm recitatum fuisset regi Philippo in castris, cùm rediret de obsidione Coloniæ, respondit; Certè si habuissem legem pone in ore, ego psalmum reliquissem, & fugissẽ. Hæc dicta sint de visionibus Angelorum. Porrò de visionibus Patriarcharum

Genes. 32.

atq; Prophetarum pauca dicere habeo, quia rariùs ſanctis noui teſtamenti apparent. APOLLONIVS: Quæ ſit cauſa illius raritatis, qui etiam fuerint Patriarchæ, qui Prophetæ, & quare ſic dicti, precor vt ediſſeras; deinde ſi quas noſti viſiones, de illis ſubiungas. CAESARIVS: Quanto breuius potero, de requiſitis te expediam.

CAPVT XLVIII.

De Patriarchis & Prophetis.

PAtriarchæ ſunt viri iuſti & glorioſi, cum quibus locutus eſt Deus, Abraham ſcilicet, Iſaac, & Iacob, & alij quã plures, qui illos tempore & præcedebant & ſequebãtur. Dicuntur aũt Patriarchæ, quaſi patrũm principes, eò quod alijs facti ſint via rectè credendi, & norma bene viuendi. Horum ſucceſſores, extiterunt Prophetę, & ipſi viri magni & inclyti, qui Chriſti ſacramẽta, & eccleſiæ, & ſi qua alia futura erant, tam perſpicuè præuiderunt & prædixerunt, ac ſi oculis eorum corporeis fuiſſent obiecta: vnde quidam illorum dicebat; Non faciet Dominus verbum ſuper terram, quod non prius reuelet ſeruis ſuis prophetis. Prophetæ fuerunt Iſaias, Ieremias, Ezechiel, Daniel & duodecim prophetæ, qui etiam ea, quæ præuiderunt, vel prędixerũt, ſcripto perpetuauerũt. Vnde Prophetæ dicti ſunt Videntes, vel ſignificantius Prophetæ dicuntur, quaſi præfatores, vel quaſi procul fantes, id eſt, à longè. Quare autem rarius Apoſtolis ſiue martyribus nobis appareant, cauſa eſſe videtur, quod reſpectu iam dictorum ordinum modica, & penè nulla eſt eorum memoria apud eccleſiam Latinorum: Græci verò in natalitijs illorum ſolenniſant,

Amos 3.

& ideò

& ideò fortè sæpius illis apparent. De sancto Ioanne Baptista, cuius memoria celebris est per vniuersam ecclesiam, aliquas visiones subiungam: Ipse est enim nouissimus Prophetarũ, & plus quàm Propheta: Nam lex & prophetæ, teste Domino, vsq; ad Ioannem.

Matt.11.

CAPVT XLIX.

Apparationes S. Ioannis Baptistæ.

IN Claraualle monachus quidam iuuenis est ætate, Ioannes nomine, mirus dilector sancti Ioannis Baptistæ: in die siquidem natiuitatis illius est natus, & ob hoc à parentibus Ioannes vocatus. Supra reliquos sanctos illũ diligit, & quotiens aliquid ad ipsum pertinens psallitur, vt est canticum patris eius Zachariæ, ibi voci penitus non parcit. Nocte quadam cũ idem canticum in choro cantaret, & ventum fuisset ad illum versiculum; Et tu puer propheta altissimi vocaberis &c. sacerdos quidã stans in choro opposito, flammam de capite eius surgere vidit: vocatur autem VVilhelmus, estq; sacerdos religiosus, cui multa diuinitus reuelantur. Qui dictis matutinis, dominum Sygerũ Priorem adijt, & quid de fratre Ioanne viderit exposuit: quem statim vocauit Prior dicẽs; Dic mihi bone frater Ioãnes, quid cogitasti in laudibus, quando inchoatum est canticum, Benedictus Dominus Deus Israel? cui ille respondit; Credite mihi domine, ego cogitaui, si esses in cęlis, vox tua nunquã raucesceret, & semper Deum laudares cum angelis. Et prior; Quid habuisti in corde infra istũ versiculum, Et tu puer propheta altissimi vocaberis? ad ꝙ iterũ respõdit; Ita accẽsum est cor meũ in hora illa ad memoriam S. Ioãnis Baptistę, quẽ valdè diligo, vt

vix me capere possem præ gaudio. Et cognouit Prior, quod flamma eadem signum fuisset vehementissimi amoris de corde adolescentis in cœlum ascendentis. Anno præterito visio hæc à prædicto Priore Claræuallis Priori de Claustro recitata est, à quo ego illam didici.

CAPVT L.

Retulit mihi domina Irmingardis magistra de insula sancti Nicolai anno præterito, cuiusdã sanctimonialis bene sibi notæ miram dilectionem erga prædictum domini Præcursorem: plus omnibus sanctis illum dilexit; nec suffecit ei de illo cogitare, illum obsequijs & orationibus honorare, consororibus illius prærogatiuas prædicare, quin etiam, ad perpetuandam eius memoriam, versificaretur de ei⁹ annunciatione, natiuitate, & gaudio parentum; litterata siquidem erat, & ideò versib⁹ prosequi studuit, quicquid de illius sanctitate legeret. Omnes etiam personas seculares, cũ quibus loquebatur, monuit & rogauit, vt liberos suos Ioannem vel Zachariam nominarẽt, fœminas verò Elisabeth. Cumq; moritura esset, Ioannes monachus de Claustro eam visitauit, sciensque eius affectum circa sanctum Ioannem ait; Matertera cùm fueritis defuncta, qualem missam vultis vt primùm cantem pro anima vestra, pro defunctis, an de sancto Ioanne Baptista? Ad quod illa sine omni deliberatione respondit, de sancto Ioanne. Cumque ad extrema peruenisset, compassa sorori sibi seruienti, ait; Vade soror super solarium, & quiesce modicum: quod cùm fecisset, & leui sopore quiesceret, huiusmodi vocem per somnum

audi-

aũdiuit;Quid hic iaces?ſanctus Ioannes Baptiſta inferius eſt cum ſorore Hildegunde. Hoc illi nomen erat. Ad quam vocem ſanctimonialis expergefacta, neglectis veſtibus, in camiſia deſcendit,& iam illam expiraſſe inuenit. Circa quam tam ſuauiſsimus odor erat, vt non dubitaret illic adeſſe præſentiam ſancti Ioannis, qui animam ſuæ dilectricis choris ſociaret angelicis.Narrauit mihi & aliam viſionem, iſta adhuc iocundiorem, quam ſibi à magiſtra domus,in qua viſa eſt,dicebat eſſe recitatam.

CAPVT LI.

DVæ ſanctimoniales fuêre,& adhuc sũt,vt puto,in Lutere monaſterio diœceſis Treuerenſis, ex quibus vna ſpecialiter diligebat ſanctum Ioannem Baptiſtam, altera verò ſanctum Ioannem Euangeliſtam; quæ quotiens conueniebant inter ſe, de illorum maioritate contendebant,ita vt magiſtra quandoq; vix poſſet eas compeſcere: illa enim dilecti ſui priuilegia in mediúm proponebat, cui iſta ſui dilecti pręrogatiuis validè ſatis obuiabat.Nocte quadam ante matutinas ſanctus Ioannes Baptiſta ſuæ dilectrici in ſomnis apparens ſic ait; Soror noueris ſanctum Ioannem Euangeliſtam mihi æqualem eſſe; nunquam homo caſtior fuit illo, mente ſimul & corpore virgo; ipſum Chriſtus ad apoſtolatum elegit, ipſum cæteris Apoſtolis plus dilexit, ipſi gloriam ſuæ transfigurationis oſtendit; ipſe beatiſſimus in pectore Ieſu in cœna recubuit, ipſe morienti aſtitit, ipſi virgini Chriſtus virgo matrem virginem commendauit; ipſe cæteris Euangeliſtis altius volans, & oculos men-

tis in rotam diuinitatis plenius defigens, euangelium suum sic exorsus est; In principio erat verbum & cætera: scripsit & Apocalypsin, qua nihil in cœlestib⁹ figuris obscurius est; plurima etiam pro Christo passus est tormenta, flagella, feruens oleum, exilia. Ecce propter ista & alia multa sua priuilegia, æqualis mihi est. Manè ergo voces sororem tuam ante magistram, & procidens ante pedes illius, pete vt ignoscat tibi quod totiens eam exacerbasti mei causa. Quæ ad signa matutinalia expergefacta, de tam clara visione cogitare cœpit: dictis verò matutinis, cùm se altera sopori dedisset, sanctus Ioannes Euangelista, per visum affuit, & sub sensu verborum horum suam allocutus est dilectricem; Soror scias beatum Ioannem Baptistam longè maiorem esse me; inter natos mulierum, teste Christo, non surrexit maior illo; ipse propheta, & plus quàm propheta; ab angelo est annunciatus, à sterili matre contra naturam conceptus, in vtero supra naturam sanctificatus, in eremo sine omni peccato conuersatus: qđ de me dici non potest, qui lucris inhians, inter seculares secularis seculariter vixi: Saluatorem, quem in vtero cognouit, inter turbas ad se venientem, digito demonstrauit, & in Iordane sacris manibus baptisauit: ipse cœlos vidit apertos, Patrem audiens in voce, Filium videns in homine, Spiritum sanctum in specie columbæ. Tandem pro iustitia martirisatus est: Ergo me maior est. Vnde hodie vocare debes sororem tuam ante magistram tuam, & prosternere te pedibus illius, sicque eam rogare vt tibi ignoscat, quod totiens illam exacerbasti, me

Matth. 11.

me contentiosè Præcursori Domini præferendo. Manè singillatim ad magistram veniunt, quid viderint exponunt: tunc simul se prosternentes, & ab inuicem, vt eis iussum fuerat, veniam postulantes, mediante matre spirituali, reconciliatæ sunt, monente illa, ne de cætero de meritis sanctorum contenderēt, quę soli Deo nota sunt.

APOLLONIVS: Satis me ædificat tanta in supernis ciuibus humilitas. CAESARIVS: Nulla, quantum ex præsenti visione colligere poteris, in regno cœlorum prçmiorũ est contentio, quia illic, teste Apostolo, omnis euacuatur prælatio. Hoc tamen scias, quod sicut ciues superni visitant cum multa consolatione se diligentes; ita quandoq; cum inuectione & plagis se contemnentes.

1. Cor. 15.

CAPVT LII.

Sanctum Ioannem Baptistam contēnens punitur.

CAnonicus quidam erat in ecclesia Bonnensi, qui frequenter cum sodalibus suis moniales in Ditkirchen solebat visitare: nec erat in eadem visitatione aliquid religiositatis, sed leuitas, & periculum animarum: quotiens enim eum oportebat intrare claustrum, per * monasterium, quod in honore beati Petri & sancti Ioannis Baptistæ dedicatũ est, transibat erecto collo, nec vna quidem vice coram altaribus caput inclinans. Nocte quadam venerabilis Baptista in somnis illi apparens, & toruo vultu in eum respiciens, sic ait; Et tu inique, totiens per oratorium meum transiens, nunquam aliquid mihi exhibuisti honoris, vt saltem vel vna vice ceruicem flecteres coram altari meo, leuansq; pedem, tã validè trusit eũ in

** for. oratorium.*

ventre,vt tam ex terrore increpationis, quàm ex dolore tunsionis euigilaret. Ab illa hora cœpit infirmari, & paulatim intumescente ventre hydropicus fieri, sicque vadens, donec inualescente morbo moreretur: & si vis scire, Ioannes est nomen eius, fortè ex hoc ipso sanctus amplius turbabatur, quod ipsa nominis eius æquiuocatio, nil reuerentiæ cordi eius impresserat circa ipsum. APOLLONIVS: Cùm maior sit perfectio patriæ quàm viæ, quid est quod sancti tam durè suas iniurias vindicant? CAESARIVS: Voluntas comprehensorum sic diuinæ voluntati vnita est, vt non possint aliud velle, nisi quod illũ nouerint velle: Viatores verò pro inimicis tenentur orare, illique diuinæ iustitiæ consentire. Mercurius martyr, Iulianum, iam cum Christo regnans, occidit, qui in via fortè pro occisoribus suis Christum exorauit. APOLLONIVS: Placet quod dicis: sed quid est quæso quod sanctus Baptista, quo nullus maior est inter natos mulierum, dicente id Domino nostro Iesu Christo, tanta ludibria passus est in morte, vt consilio adulteræ, ad petitionem saltatricis occideretur? CAESARIVS: Vt nullius iusti mors abhorreretur: adhuc enim idem maximus prophetarum in suis reliquijs ludibria experitur.

Amphilo in vita S. Basilij.

Matth. 11.

Matt. 14.

CAPVT LIII.

Idem sanctus in suis reliquijs cõtumelia affectus.

NON est diu, quod quidam mercator terræ nostræ mare transiens, cùm brachium sancti Ioannis Baptistæ in eius hospitali vidisset, & desiderasset, intelligens custodem reliquiarum quandã procari fœminã, sciensq; nil esse, q̃ mulieres huiusmodi à viris nequeant

queant extorquere, accersens illam ait; Si feceris me habere reliquias Sancti Ioannis Baptistæ, quæ sunt penes custodiam amasij tui, centum quadraginta libras argenti tibi tradam. Illa oblatam pecuniam sitiens, hospitalario cō sensum præbere recusauit, donec sacrum brachium obtineret: quod statim negotiatori tradidit, & prædictum pondus argenti recepit. Cernis quantum ludibrium? sicut olim caput Sancti Ioannis ab Herode pro mercede saltationis traditum est lasciuæ puellæ, & ab illa datum matri adulteræ; ita hoc tempore brachium eiusdem datum est pro munere fornicationis ab hospitalario, non minus Herode malo, turpi fœminæ, & ab illa venditum mercatori. Quod ille non terræ, sicut Herodias, sed purpura inuoluens, ad vltimum terræ penè fugit, & ad ciuitatem Gruningen, quæ sita est in introitu Frisiæ peruenit, domum in ea comparauit, & in quadam eius columna brachiū occultans, valdè ditescere cœpit. Die quadam sedente eo in taberna, cùm ei quidā diceret; Ecce ciuitas concrematur, & iam incendium appropinquat domui tuę. Ille respondit; Domui meæ non timeo, bonum ibi reliqui custodem: surrexit tamē, & domū intrauit, in qua dū columnā immotam cōsiderasset, ad tabernam redijt, mirantibus cunctis, quænam esset causa tantæ securitatis. Interrogatus de custode domus suæ, cùm per ambages respondisset, & hoc ipsum conciues notare intellexisset, timens, ne fortè sibi vim inferrent, brachium extrahens, cuidā inclusæ custodiendum commisit; quæ secretū celare nesciens, cuidam depositum prodidit, & ille ciuibus: qui statim reliquias tollentes,

Matt.14.

Miracula reliquiarum S. Ioannis Baptistæ.

& ad ecclesiam deportantes, depositori cũ lacrymis sua repetenti, durius responderũt: quẽ cũ interrogassent, cuius sancti essent reliquiæ, se nomen nescire dixit, nolens eis illas prodere: ex dolore tamen ciuitatem deserens, & pauperiem incurrens, non multo post infirmatus est grauissimè. qui cùm mori timeret, cuius essent reliquiæ, & quomodo illas obtinuisset, confessori suo patefecit: quod vbi compertum est ciuibus, thecam argenteam, & deauratam, gemmisque pretiosis ornatam, ad similitudinem brachij fecerunt, in ea reliquias reponentes. Ego ante biennium, idem brachium vidi, & est pelle & carne vestitum: Vidi ibi & crucem paruam auream, reliquijs refertã Frederici Imperatoris, quæ prædicto homini cum brachio data fuerat.

APOLLONIVS: Cùm Sancto Ioanne, sanctorum nemo credatur esse maior, quid est quod nullum signum legitur fecisse in vita sua? CAESARIVS: Vt Dominus ostenderet sanctitatem non consistere in signis, sed in bona vita: post mortem enim signis claruit innumerabilibus & magnis. Prædicti verò ciues, reliquijs Sancti Ioannis timentes, retro altare fecerunt domunculam ex tabulis satis firmam, in cuius cacumine, noctibus sacerdotem dormire fecerunt; sub quo prima nocte sic domus conquassata est, vt non paruum ei horrorem incuteret: secunda verò nocte, dormientem excussit, in pauimentum illum proijciens: cumque vnus ex potentibus de ciuitate infirmaretur, & Theodericus ecclesiæ illius sacerdos ab illo rogatus, brachium in domum eius detulisset, ac denudasset, tam brachium quàm purpuram,

cui

cui fuerat inuolutum, reperit recenti ſanguine infectum. Hæc mihi ore ſuo retulit. Sacerdos ab eodem brachio modicum carnis præcidens, cùm illam in manu occultè deferret, tantum ſenſit ardorem ex ea, ac ſi ignitum carbonem portaret. Multa ſiquidem ſigna ac ſanitates per eaſdem reliquias in illa fiunt ciuitate meritis Sancti Ioannis Baptiſtæ.

CAPVT LIIII.

EST apud nos dens molaris & magnus eiuſdem Præcurſoris tria habens cornua, qui qualiter ad nos deuenerit, & quid per illum apud nos operatus ſit Dominus, tibi recitabo. Cùm vaſtata fuiſſet ciuitas Conſtantinopolitana à cruce ſignatis, & diuerſi diuerſa diripuiſſent, Henricus miles de Vlme, inter reliquias pretioſiſsimas, etiam iam dictum dentem Sancti Ioannis tulit de eccleſia Sanctæ Sophiæ; quem repatrians in tantũ dilexit, vt in caſtro ſuo oratorium ædificaret, ibi eum condere volens in altari: quod ei germana eius, magiſtra in inſula Sancti Nicolai, propter affectum quem habuit, & habet erga domum noſtram, diſſuaſit, ſed tunc perſuadere non potuit: qui poſt breue tempus à VVernero de Bonlant captus, ſpe orationum noſtrarum iuſsit eum nobis tranſmitti. Interim cuidam ſororum, prædicti cœnobij, in ſomnis oſtenſum eſt, quod quàm citò Dens veniret ad locum noſtrum, Henricum eſſe liberandum: quod ita factum intelleximus. Nam Prior noſter, per quem tranſmiſſus eſt, in flumine

Rheni

Rheni illius beneficio maximum euasit periculum. Henricus Comes Seynensis, habens militem honestum, sed mente captum, cum eo ad nos venit, sperans illum tum virtute reliquiarum, tum beneficio orationum nostrarum posse sanari: qui dente sacratissimo signatus & tactus, tam cælestem virtutis eius sensit effectum, vt vix ad iactum balistæ de monasterio progrediens, se sanatum gratularetur. Est enim, vt supra dixi, magnus & fortis, & tāto magis ad curandas infirmitates validus, quanto minus in masticandis cibis delicatis est vsitatus. Hæc dicta sint de Prophetis. De Apostolis verò, qui ordinem propheticum sequūtur tempore, aliquas tibi subiungam visiones. APOLLONIVS: Prius volo mihi exponi, quare à Christo Apostoli sub duodenario numero sint electi, & quare Apostoli vocati. CAESARIVS: Vtrumque non absque magno sacramento factum est.

Apostoli cur sic dicti, & duodecim sint electi.

CAPVT LV.

SIcut dicunt euangelia, Christus ascendens in montem, vocauit ad se quos voluit, quos & Apostolos nominauit: Apostolus interpretatur missus, teste Christo, qui ait; Non est Apostolus maior eo, qui misit illum. Bene autem duodecim sunt vocati, qui alijs mysteria fidei prædicarent, quia duodenarius numerus cōstat ex quater trib⁹, vel ex ter quater. Ad hoc ergo duodecim sunt electi, vt per quatuor partes mundi missi, fidē Sanctæ Trinitatis omnib⁹ nunciarent, & credentes ad vnam gloriam æternæ beatitudinis conuocarent. Duodecim Apostoli, duodecim sunt signa cœli, duodecim menses anni, duodecim horæ diei, duodecim

Lucæ 6. Ioan. 13.

stellæ

ſtellæ in corona ſponſæ. Chriſtus verò cœlum eſt, annus æternitatis eſt, lux eſt, corona ſancto rum eſt. Apoſtoli duodecim ſunt filij Jacob, id eſt, Chriſti; duodecim fontes deſerti; duodecim lapides in veſte pontificali; duodecim panes propoſitionis; duodecim lapides altaris; duodecim lapides de Iordane ſublati; duodecim boues ſub æneo mari; duodecim fundamenta cæleſtis Hieruſalem.

Apoca.12. Gene.35. Exod.15. 28. Leuit.24. Exod. 24. Iosue 4. 3.Reg.7. Apoca.21.

APOLLONIVS: His vtiliter præmiſsis, nunc ſecundũ ordinẽ ſubnectas viſiones. CAESARIVS: Licet ſancti Apoſtoli per viſionẽ multis appareant, & multa per eos miracula quotidie fiant, de paucis tamen pauca tibi referam, ſed quantum ad exemplum ſufficientia.

CAPVT LVI.

Viſiones de Sanctis Apoſtolis; & primò de Sancto Andrea.

Conſuetudo eſt, maximè prouinciæ noſtræ matronis, vt tali ſorte ſpecialem ſibi Apoſtolũ eligant; in duodecim candelis duodecim Apoſtolorum nomina, ſingula in ſingulis ſcribuntur, quæ à ſacerdote benedictæ, altari ſimul imponuntur: accedens verò fœmina, cuius nomen per candelam extrahit, illi plus cæteris & honoris, & obſequij impẽdit. In hũc modum cùm quædam matrona Sanctum Andream extraxiſſet, & non ei placuiſſet, repoſita candela alium habere voluit, ſed iterũ idem occurrit: Quid plura? tandem traxit ſibi placẽtem; cui cùm multum exhibuiſſet obſequij, per omnes dies vitæ, & ad extrema perueniens eſſet moritura, non illum, ſed beatum Andream ſibi aſsiſtere vidit; En, inquit, ego ſum ille deſpectus Andreas. Ex quo colligitur, quod nonnunquam ſancti etiam vltrò ſe ingerunt humanæ deuotioni. Quantum beatus iſte Apoſtolus ſe in-

ſe inuocantibus ſuccurrere valeat, ſequēs narratio declarat.

CAPVT LVII.

ERant duo iuuenes iuxta eccleſiam Sancti Andreæ habitantes, qui pro ſuis mercationibus remotas prouincias petere ſolebant: tempore quodā cùm profecturi eſſent in Noruuegiam, frater Reinerus monachus noſter, tunc canonicus Sancti Andreæ in Colonia, ſicut ipſe mihi retulit, quinque ſolidos illis dedit, petens vt ex eis compararent pellem vrſi albam, quales regio illa gignit, ad ſubſtratoriū coram altari Sancti Andreæ. Quod cùm feciſſent & reuerterentur, tanta orta eſt in mari tempeſtas, vt omnes mitteret in deſperationem: Hoc ideo factum reor, vt Dominus Apoſtoli ſui virtutem oſtenderet. Recordati verò prædicti iuuenes pellis Sancti Andreæ, contra procellas intumeſcentes, ventoſque frementes, illam cum fide leuauerunt; & ecce Dominus Apoſtoli ſui meritis, quem de mari vocauit, ſuffragantibus, imperauit mari & ventis, & facta eſt in ipſa hora tranquillitas tam magna, vt omnes qui in naui erant mirarentur. Reuertentes verò Coloniam denarios reddiderunt, pellem beato Andreæ gratis offereātes; collati non immemores beneficij.

Matt. 4.

CAPVT

CAPVT LVIII.

Ciuis quidam de Traiecto inferiori, cum filio ad Sanctum Iacobum profectus est: accidit, si bene memini, vt in quodam loco hospes eius, nescio quid perderet, & suspicionem de eo habens, furtum illi coram iudice ciuitatis imponeret. Quo negante & dicente, Deus nouit & Sanctus Iacobus testis est, me nũquam fuisse furem, neque furis socium. Verbis iudex non credidit, sed suspendij sententia innocentẽ damnauit. videns filius patrem dãnatũ, nec aliquid ei prodesse fratrum testimonia, flens & eiulans dixit ad iudicem; Rogo vos domine quatenus intuitu Dei & Sancti Iacobi me suspendatis, patre meo dimisso: ego enim noui innocentiã illius. Cuius fletibus & instãtia, tandẽ iudex victus patrem absoluit, ipsumque suspendit: Pater verò tristis nimis cum socijs procedens, & limina beati Iacobi visitans, ipsiq; pro anima filij supplicans, postquã ad locũ suspensionis redijt, ait fratrib9; Ecce fratres filius meus, precor vt paululum subsistatis, donec illum deponã & sepeliam. Audita voce patris, respondit; Bene venias pater, adhuc enim viuo; depositus ab eo, & interrogatus, quænam esset causa tanti miraculi, ait; Sanctus Iacobus Apostolus ab ea hora, qua huic patibulo appensus sum, vsque nunc, manibus suis sustentauit me: non esuriui, non sitiui, nihil doloris sensi, nec vnquam melius mihi fuit omnibus diebus vitæ meæ. Statimque pariter ad beatum properantes Apostolum, filius vt votum suum solueret, pater vt gratias rependeret, incolumes reuersi sunt in ciuitatem Traiecten-

De Sancto Iacobo.

Traiectensem. Et est idem miraculum in eadem ciuitate, sicut nobis retulit VVilhelmus monachus noster, ibidem canonicus, valde celebre atque notissimum. APOLLONIVS: Stupenda sunt quæ dicis. CAESARIVS: Referam tibi aliud miraculum de sancto Thoma Apostolo, meo iudicio maius isto.

CAPVT LIX.

IN villa, quæ dicitur Holenbach, miles quidam habitauit nomine Gerardus; Huius nepotes adhuc viuunt, & vix aliquis in eadem reperitur villa, quem lateat miraculum; quod de illo dicturus sum. Hic sanctum Thomam Apostolum tam ardenter diligebat, tam specialiter præ cæteris sanctis honorabat, vt nulli pauperi in illius nomine peteti eleemosynam negaret: multa præterea priuata seruitia, vt sunt orationes, ieiunia, & missarum celebrationes illi impendere consueuit. Die quadam, Deo permittente, omnium bonorum inimicus diabolus ante ostium militis pulsans, sub forma & habitu peregrini, in nomine sancti Thomæ hospitium petiuit: quo sub omni festinatione intromisso, cùm esset frigus, & ille se algere simularet, Gerardus cappam suam, foderatam bonam satis, qua se tegeret iens cubitum, transmisit. Manê verò cùm is, qui peregrinus videbatur, non appareret, & cappa quæsita, non fuisset inuenta, vxor marito irata ait; Sæpè ab huiusmodi truttanis illusus estis, & adhuc à superstitionibus vestris non cessatis. Cui ille tranquillo animo respondit; Noli turbari, bene restituet nobis hoc damnum sanctus Thomas. Hæc egit diabolus, vt militem per dā-

num

nũ cappæ ad impatientiã prouocaret, & Apostoli dilectionẽ in eius corde extingueret: sed militi cessit ad gloriam, quod diabolus præparauerat ad ruinam, & inde ille amplius est accensus, vnde iste confusus est ac compunctus. Nam paruo emenso tempore, Gerhardus limina beati Thomæ adire volens, cùm esset in procinctu positus, circulum aureum in oculis vxoris in duas partes diuidens, easque coram illa coniungens, vnam illi dedit, & alteram sibi reseruauit, dicens; Huic signo credere debes, rogo etiam vt quinque annis reditum meum expectes, quibus expletis, nubas cui volueris. Et promisit ei: qui via vadens longissima, tandem cum magnis expensis, maximisque laboribus peruenit ad ciuitatem sancti Thomæ Apostoli, in qua à ciuibus officiosissimè est salutatus, & cum tanta charitate susceptus, ac si vnus illorum esset, eisq; notissimus. Gratiam eandẽ adscribens beato Apostolo, oratorium eius intrauit & orauit, se, vxorem, & omnia ad se pertinentia, illi commendans. Post hæc, termini sui reminiscens, & in eodẽ die quinquennium cõpletum considerans, ingemuit, & ait; Heu modò vxor mea viro alteri nubet: impedierat Deus iter eius propter hoc quod sequitur. Qui cũ tristis circumspiceret, vidit prædictum dæmonem in cappa sua deambulantem: & ait dæmõ; Cognoscis me Gerharde? Non, inquit, te cognosco, sed cappam. respondit ille; Ego sum qui in nomine Apostoli hospitium à te petiui, & cappam tibi tuli, pro qua & valdè punitus sum: & adiecit; Ego sum diabolus, & præceptum est mihi, vt antequam homines cubitum vadant, in domum tuam te trásferam, eò quod

vxor tua alteri viro nupserit, & iam in nuptijs cum illo sedeat. Tollens eum, in parte diei ab India in Theutoniam, ab ortu solis in eius occasum transuexit, & circa crepusculum in curia propria illum sine læsione deposuit: qui domum suam sicut barbarus intrans, cùm vxorem propriam cum spōso suo vidisset comedentē, propius accessit, eaque aspiciente, partem circuli in scyphum mittēs abscessit: quod vbi illa vidit, mox extraxit, & partem sibi dimissam adiungens, cognouit eum suum esse maritum, statimq; exiliens, in amplexus eius ruit, virum suum Gerardum illū esse proclamans, sponso valedicens: quem tamen Gerardus illa nocte, pro honestate, secum retinuit. Ecce tam in hoc, quàm in prædicto miraculo satis perpenditur, quantum beati Apostoli diligentes se diligāt, atq; glorificent. APOLLONIVS: Non miror si diligentes se diligunt, cùm supra dictum sit de Sancto Andræa quod etiam se cōtēnenti fœminæ, ad diligendū ingesserit. CAESARIVS: Sicut supra ostensum est de Sancto Ioanne Baptista, sicut Apostoli diligentibus se præmium impendunt; ita suos contemptores quandoq; puniunt. APOLLONIVS: Da exemplum. CAESARIVS: Prius de Sancto Bartholomæo præmittam vnum miraculum, deinde quod petis subiungam exemplum.

CAPVT LX.

De Sancto Bartholomæo.

IN mōte sancti Saluatoris, iuxta Aquasgrani, nuper inclusa quædam defuncta est, quæ inter suas reliquiàs, etiam dentem habuit Sancti Bartholomæi Apostoli. Hoc cùm scisset sacerdos, qui ei missas celebrabat, eumque postulasset, & illa non annuisset, recessum minabatur,

batur, nisi saltem mediam ei partem donaret: illa verò dentem illum diligens, & sacerdote carere nolens, vt diuideretur consensit, licet inuitissimè. Mira res; mox enim vt sacerdos cultellum denti supposuit, ac si denuo sanctus pateretur, guttatim de illo sanguis erupit: quo viso, sacerdos territus est, dentemque inclusæ dimisit integrum. Ego verò eundem dentem anno preterito vidi apud sanctimoniales in Porceto. Quod quandoque Apostoli contemnentes se puniant ecce exemplum.

CAPVT LXI.

Apostoli suos contemptores puniunt.

MAtrona quædam specialem Apostolum habere volens, cùm eo modo, quo supra dictum est de Sancto Andrea, per candelam beatum Iudam, vt puto, extraxisset, irata, retrò cistam candelam cum nomine iactauit: volebat enim habere vnum de nominatis Apostolis, vt est Sanctus Ioannes Euangelista, siue beatus Iacobus. Cui nocte in somnis apparens, durè satis corripuit, conquerens se ab ea contemptum, & post cistam indignè proiectum: nec sic quieuit, donec verbis additæ sunt plagæ: integro enim anno lecto paralytica decubuit.

APOLLONIVS: Licet sic per sortes Apostolos eligere? CAESARIVS: Sorte Mathias Apostolus legitur electus, non tamen ideo est electus, vt alijs anteponeretur, sed vt per eum duodenarius per Iudam diminutus suppleretur: puto tamen ab eadem electione huiusmodi sortes descendisse. Audiui Coloniæ quendam literatum sacerdotem, palam in ecclesia reprobrare tales electiones; *Act.1.*

Omnes,inquit,Apostoli æquè sunt sancti,& idcirco omnes à nobis æquè honorandi: quod si alicui illorum specialis honor est exhibendus, beato Petro, per quem regio nostra conuersa est ad fidē, iudico esse impendendū; ipsum specialem Apostolum nobis Christus destinauit. Beatus verò Heribertus,& successor eius Peregrinus Colonienses Archiepiscopi in ciuitate Colonia, omnibus Apostolis vnam ecclesiam conuentualem condiderunt,in quib⁹ omnibus simul æqualis honor, idemq; seruitium exhiberetur. Quantū mereãtur in ecclesia eadē Christo,eiusq;Apostolis dignè seruiētes,ex modico, quod sequitur,poteris perpendere.

CAPVT LXII.

DVM incendium illud maximum, quod erat sub Adolpho Archiepiscopo, magnā partē ciuitatis Coloniensis cōsumpsisset, mulier quædam,quæ ecclesiæ Sanctorum Apostolorū pro sua mercede braxare consueuerat, domum ligneam prope positam habebat: cui cùm incendium ex vicinis domibus propinquasset, filia eius, vasa & supellectilem efferre cœpit, quod vbi mater comperit,restitit dicens; Noli filia,noli,sed omnia refer in domū: sicque clausa domo mater spem habens in sanctis Apostolis,ecclesiam eorum adijt,sicque orauit; Sancti Apostoli,si vnquam vobis fideliter digneque seruiui,custodite domum meam, & vasa vestra. Mira fides fœminæ, mira & virtus Apostolorum; qui propriam ecclesiam ex parte concremari permiserunt, braxatricis suæ domum in medijs flammis positam, non sine admiratione multorum, illæsam seruare curauerunt.

APOL-

APOLLONIVS: Valdè honorandi ſunt Apoſtoli, per quos mundus iſte iudicabitur. CAESARIVS: Hæc mihi reuocant ad memoriam ciuis cuiuſdam dictũ, ſiue factum relatione dignum.

CAPVT LXIII.

IN Colonia burgenſis quidam erat, homo diues ac potens, Carolus nomine, pater domini Caroli Abbatis quandoque Vilarienſis: hic cùm audiſſet, quia Apoſtoli iudicaturi eſſent, cogitauit ſe dicens; Peccatum graue eſt, & lapides anchorarij valdè ſunt ponderoſi; emã ergo lapides tales ad futuram fabricam ſanctorum Apoſtolorum, vt cùm in die iudicij opera mea bona, nec non & mala poſita fuerint in ſtatera, Apoſtoli, qui iudices erunt, lapides iſtos lanci, opera mea bona continenti, immittent, & mox præponderabit. Emit ergo nauim plenam lapidibus, quos per currus portari, & iuxta eccleſiam Apoſtolorum deponi fecit: quem cùm canonici interrogaſſent, quid ſibi vellet per lapides illos; reſpondit; Aliqua dierum renouanda eſt eccleſia iſta, & tunc erunt vobis neceſſarij. Non multo poſt, cùm extenderetur eccleſia, occaſione, vt puto, eorundem lapidum, in fundamento poſiti ſunt. Hęc de Apoſtolorum viſionibus dicta ſunt. Nunc aliqua tibi dicam de martyribus. APOLLONIVS: Quid faciat martyres, quare martyres dicantur, vel quot ſint genera martyrij prius mihi edicas. CAESARIVS: Facilis horum ſolutio eſt.

CAPVT LXIIII.

De Martyribus, vnde dicātur quidq́ue faciat martyres, & quot sint genera Martyrij.

Aug. l. 1. contra epist. Parme c. 9.
Genes. 4.
Matt. 14.
2. Machab. 7.

CAusa non pœna facit martyres: duo enim latrones Christo affixi sunt hinc inde, vnus martyr effectus est, propter virtutem confeſsionis; alteri pœna sua, initium fuit æternæ damnationis. Martyres enim græcè, testes dicuntur latinè, eò quod pro testimonio fidei occisi sunt. Sunt autē quatuor genera martyrij: quidam occisi sunt propter solam innocentiam, vt Abel; alij propter iustitiam, vt Prophetæ & Ioannes Baptista; alij propter zelum legis, vt septem fratres Machabæi: alij propter fidem Christi, vt Apostoli eorumq́ue ſucceſſores, & hi antonomaticè dicuntur martyres, id est, testes, quia sanguinis sui effusione fidei Christi subscripserunt.

APOLLONIVS: Attendunt sancti cùm à nobis venerantur? CAESARIVS: Etiam; adhuc enim per diuersas visiones suas manifestant mortalibus reliquias, vt venerantibus illas debitores fiant.

CAPVT LXV.

Visiones siue apparitiones sanctorū Martyrū.

QVando renouata est ecclesia Bonnensis, quorundam martyrum corpora ex sacra legione Thebæorum illic reperta sunt; ex quibus cùm vnum corpus integrum, & prætereapars alterius martyris nobis data fuiſſet, cuidam adolescenti talis de eis visio ostensa est: Videbatur sibi in somnis stare iuxta scrinium earundem reliquiarū, cui cùm quidā diceret; Nosti quid in isto scrinio contineatur? & monachus responderet, Etiam, corpus martyris no-

ris nostri: ille subiunxit; Falleris, nam vir vnus, & dimidius in eo iacent. Quod vsque ad illud tempus omnes nos latuit. Tantæ autem virtutis sunt eadem sacra ossa, vt aqua superfusa, varijs infirmitatibus sit medela: maximè tamen sanat tumores ac inflationes. Quod verò fidelibus in periculis succurrant, visio subsequens declarat.

CAPVT LXVI.

Martyres succurrũt fidelibus in periculis.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo decimo septimo, cruce signati ex tota Alemania, ac Frisia, cũ trecentis ferè nauib⁹, circa idus Iulij intrauerunt portum Vlixisbone: in quo dum per aliquot dies morarentur, plures naues illic expectantes, ad petitionẽ Seueri Episcopi iam dictæ ciuitatis, & Episcopi Eborensis, necnon & Templariorum, atq; Hospitalariorum, castrum Saracenorum, nomine Alkazer, id est, omnium carcer, obsederũt. Sexta verò feria post natiuitatem beatæ Dei genitricis Mariæ, congregati sunt contrà eos quatuor Saracenorum Reges, habentes in exercitu suo ad centum milia pugnatorũ: quibus Christiani, numero minores, sed fide maiores, Sanctum Iacobum, beatumque Vincentium regionis illius patronum, & alios, si quos poterant sanctos inuocantes, hostibus occurrerunt. In primo verò congressu vnus regum cecidit, interfectorum verò non erat numerus, plurimi captiuati sunt: qui cùm per exercitũ ducerẽtur à Christianis, quærebant signa victorum, asserentes candidissimam aciem cruces rubeas in pectore gerentem, suorum multitudinem in fugam conuertisse. Insuper galeæ,

CAPVT LXIIII.

De Martyribus, vnde dicãtur quidque faciat martyres, & quot sint genera Martyrij.

Causa non pœna facit martyres: duo enim latrones Christo affixi sunt hinc inde, vnus martyr effectus est, propter virtutem confessionis; alteri pœna sua, initium fuit æternæ damnationis. Martyres enim græcè, testes dicuntur latinè, eò quod pro testimonio fidei occisi sunt. Sunt autẽ quatuor genera martyrij: quidam occisi sunt propter solam innocentiam, vt Abel; alij propter iustitiam, vt Prophetæ & Ioannes Baptista; alij propter zelum legis, vt septem fratres Machabæi: alij propter fidem Christi, vt Apostoli eorumque successores, & hi antonomaticè dicuntur martyres, id est, testes, quia sanguinis sui effusione fidei Christi subscripserunt.

Aug. l. 1. contra epist. Parme c. 9. Genes. 4. Matt. 14. 2. Machab. 7.

APOLLONIVS: Attendunt sancti cùm à nobis venerantur? CAESARIVS: Etiam; adhuc enim per diuersas visiones suas manifestant mortalibus reliquias, vt venerantibus illas debitores fiant.

CAPVT LXV.

Visiones siue apparitiones sanctorũ Martyrũ.

Qvando renouata est ecclesia Bonnensis, quorundam martyrum corpora ex sacra legione Thebæorum illic reperta sunt; ex quibus cùm vnum corpus integrum, & prætereapars alterius martyris nobis data fuisset, cuidam adolescenti talis de eis visio ostensa est: Videbatur sibi in somnis stare iuxta scrinium earundem reliquiarũ, cui cùm quidã diceret; Nosti quid in isto scrinio contineatur? & monachus responderet, Etiam, corpus martyris no-

ris nostri: ille subiunxit; Falleris, nam vir vnus, & dimidius in eo iacent. Quod vsque ad illud tempus omnes nos latuit. Tantæ autem virtutis sunt eadem sacra ossa, vt aqua superfusa, varijs infirmitatibus sit medela: maximè tamen sanat tumores ac inflationes. Quod verò fidelibus in periculis succurrant, visio subsequens declarat.

CAPVT LXVI.

Martyres succurrũt fidelibus in periculis.

ANno gratiæ millesimo ducentesimo decimo septimo, cruce signati ex tota Alemania, ac Frisia, cũ trecentis ferè nauib⁹, circa idus Iulij intrauerunt portum Vlixisbone: in quo dum per aliquot dies morarentur, plures naues illic expectantes, ad petitionẽ Seueri Episcopi iam dictæ ciuitatis, & Episcopi Eborensis, necnon & Templariorum, atq; Hospitalariorum, castrum Saracenorum, nomine Alkazer, id est, omnium carcer, obsederũt. Sexta verò feria post natiuitatem beatæ Dei genitricis Mariæ, congregati sunt contrà eos quatuor Saracenorum Reges, habentes in exercitu suo ad centum milia pugnatorũ: quibus Christiani, numero minores, sed fide maiores, Sanctum Iacobum, beatumque Vincentium regionis illius patronum, & alios, si quos poterant sanctos inuocantes, hostibus occurrerunt. In primo verò congressu vnus regum cecidit, interfectorum verò non erat numerus, plurimi captiuati sunt: qui cùm per exercitũ ducerẽtur à Christianis, quærebant signa victorum; asserentes candidissimam aciem cruces rubeas in pectore gerentem, suorum multitudinem in fugam conuertisse. Insuper galeæ,

 quas

quas per mare contra Chriſtianos conduxerant, cæleſtis illius viſionis terrore ſunt fugatæ. Quod peregrini audientes, gratias egerunt Christo, qui martyrum ſuorum auxilia eis deſtinare dignatus eſt de cœlo. Hæc mihi relata ſunt ab his, qui certamini interfuerunt, & ex ore Saracenorum, quæ dicta ſunt, audierunt.

APOLLONIVS: Eſt ne peccatum cum martyrum reliquijs ire ad requiſita naturæ? CAESARIVS: Peccatum eſt, ſi geſtantes illas, non excuſauerit neceſsitas: ſancti non abhorrent fœtorem naturæ, ſed culpæ.

CAPVT LXVII.

Martyrū reliquias ferentes, debent vitare peccata.

BErnhardus monach' noſter, tempore quodam ante conuerſionem, neſcio quò iturus, reliquias beatorum martyrum Ioannis & Pauli in capſula ad latus portabat; quem cùm carnis incentiua ad delectationem mouerent, ſancti martyres, quia motus illicitos reſtringere non conaretur, per capſellam latus eius durè ſatis tundere cœperūt: quod cū ille non aduerteret, & motibus libidinoſis quieſcentibus etiam tunſiones ceſſarent, per horas aliquas, cū iterum titillationes ſurgerent, renouat[a] ſunt & punctiones. Ac ſi ſancti ſuū baiulum vo[ce] prophetica increparēt, dicentes; Mūdare, qui fe[rti]s vaſa Domini. Vaſa Domini ſunt corpora ſancto[r]um. Hinc eſt quod Achimelech ſacerdos, cùm h[æſi]taret pueris Dauid dare panem ſanctum, Dauid reſpondit; Et quidem ſi de mulieribus agitur, continuimus nos ab heri & nudiuſtertius quando egrediebamur, & fuerunt vaſa, id eſt, corpora puerorum ſancta,

Iſaiæ 52.

1. Reg. 21.

ſancta, id eſt, munda à concubitu. Et, ſicut mihi retulit prædictus Bernardus, mox vt notare cœpit pœnam, in quãtum potuit, compeſcuit culpam, ex hoc diſcens quod ſanctis, placet, nó ſolùm munditia mentis, ſed & corporis. APOLLONIVS: Quid ſentis de prędicatoribus illis, qui tantùm propter quæſtum ſanctorum reliquias circunferunt, multosq; decipiunt? CAESARIVS: Quod ſancti ad talium truphas indignẽtur, dicam tibi, quod monachus quidam de Bruvvilre mihi recitauit.

CAPVT LXVIII.

QVando eccleſiam ſuam monachi iam dicti cœnobij ampliare diſpoſuerunt, per quoſdam ſacerdotes ſeculares, in lingua potentes, & ad emungendum pecunias efficaces, dentem patroni ſui beati pontificis Nicolai, ad diuerſas tranſmiſerunt prouincias: erat autem cryſtallo incluſus. Die quadam, cùm prędicatores conducticij inhoneſtè ſe gerendo, vas tantarum reliquiarum circumferrent, cryſtallus crepuit, ac ſi illorum blaſphemias pontifex reuerendiſſimus ſuſtinere non poſſet. Quo miraculo viſo, monachi dentem retulerunt, neque ad tale opus vltra eum de monaſterio efferri paſſi ſunt. Ego rupturam eius cryſtalli vidi. APOLLONIVS: Quid eſt quod quidam martyres alijs maiora ſigna faciunt poſt mortẽ? eſtne hoc ex aliqua eminentia ſanctitatis? CAESARIVS: Sicut ſuperius dixi, miracula non ſunt de ſubſtantia meriti, ſed ſigna ſanctitatis: quidam ſancti in vita ſua multa ſigna faciunt, & poſt mortem quieſcunt; alij econuerſo, quia nulla ſanctitatis ſuæ inditia in

mundo dederunt, post mortem miraculis clarescunt.

CAPVT LXIX.

Cur sancti aliqui tantum post mortē miraculis clarescant.

BEatus Thomas Episcopus Cantuariensis, qui nostris temporibus pro ecclesię libertate vsq; ad mortem dimicauit, nullis miraculis in suis persecutionibus coruscauit, satisq; de illo post occisionem disputatum est: quidam dixerũt eum damnatum, vt regni proditorem; alij martyrem, vti ecclesiæ defensorem. Eadem quæstio Parisijs inter magistros ventilata est: nam magister Rogerus, iurauit illum dignum fuisse morte, & si non tali, beati viri constantiam, iudicans contumaciam. E-contra magister Petrus Cãtor iurauit esse martyrem Deo dignum, vtpote pro libertate ecclesiæ trucidatum. Quorum quæstionem Christus soluit, cùm multis & magnis illum signis glorificauit. Non ideo tamen Apostolis siue alijs magnis martyribus in meritis pręferendus est, qui tanta, & tam crebra miracula post mortem fecisse non legũtur. Simile habes de sancto Annone Coloniẽsi Archiepis. cui cũ post mortem multi detraherent, dicentes eum ecclesiarum fuisse dismembratorem, & ciuium suorum excœcatorẽ, Dominus Deus in trãslatione illius, quantæ sanctitatis esset, signis plurimis ostendit. APOLLONIVS: Probabile est quod dicis, sed aliud est quod me mouet. Sæpe contingit, vt pro reliquijs sanctorum aliæ res habeantur, & pro veris, falsa venerentur: videntur tibi huiusmodi veneratores peccare, an mereri? CAESARIVS: Meo iudicio ignorantia in talibus excusat culpam, pietas meretur gratiam:

Reliquias falsas pro veris venerantes ex ignorãtia, non peccare, sed mereri.

hoc

hoc verum esse, certum est, quia quandoq; Dominus per falsas reliquias ad honorem sanctorum, quibus adscribuntur, & fide honorantibus illos, miracula operatur. Verbi gratia.

CAPVT LXX.

Miles quidam prędictum martyrem beatum Thomam Cantuariensem ardentissimè diligēs, si aliquid de illius posset habere reliquijs circumquaque inuestigauit: hoc cùm audisset quidam dolosus sacerdos in cuius domo hospitabatur, ait illi; Ego frenum, quo diu vsus est beatus Thomas, penes me habeo, & sæpè virtutes eius expertus sum. Quod miles audiens, & ita esse putans, sacerdoti pecuniam postulatam lætus obtulit, & frenum cum multa deuotione recepit: Deus verò, cui nihil est impossibile, fidem militis remunerare volens, ad honorem sui martyris multa per idem frenum facere dignatus est miracula; quod miles cōsiderans, in honore martyris ecclesiam condidit, loco reliquiarum frenum sacerdotis pessimi in ea reponens. Hic sit finis de visionibus martyrum, quia compendio vti volens, ad ordinem festino confessorum. APOLLONIVS: Qui sint confessores, & quare sic dicti, mihi edicito, postea visiones subiungas.

CAPVT LXXI.

CAESARIVS:

De Confessorib⁹, qui nimirum sint, et cur ita dicantur.

AD ordinem confessorum pertinent Pontifices, Abbates, clerici, monachi, necnon & laici religiosi, Christum vita & ore cōfitentes, & sine sanguinis sui effusione ad eum, quē confessi

fessi sunt, migrantes. Tempore persecutionis, omnes Christiani Confessores dicti sunt, Christum in suis tribulationibus corde & ore confitentes, maximè tamen hi, qui pro illo passi sunt. Qui postea antonomaticè dicti sunt martyres, & nomē Confessorum specificatum est, maximè ad sacerdotes Domini, peccatorum confessiones recipientes, quibus data ēst à Domino potestas ligandi atq; soluendi. APOLLONIVS: Qui tibi videntur maiores, martyres, an confessores? CAESARIVS: Quæstio hæc soluenda est secundum excessus & excedentia, licet ordo martyrum, ordinem confessorum præcellat dignitate, quidam tamen confessores, quibusdam martyribus, meritò longè sunt superiores: vnde habes in hymno; Plus currit in certamine, confessor iste sustinens, quàm martyr ictum sufferens, mucrone fundēs sanguinem. Ecce exemplum; Certum est ordinem Episcoporum digniorem esse ordine Abbatum, attamen quidam Abbates regales, quibusdam episcopis gloria & honore maiores sunt. APOLLONIVS: Consentio. CAESARIVS: Quanta sit in visionibus beatorum confessorum consolatio, paucis tibi explicabo.

Matt. 18.

CAPVT LXXII.

Visiones de de sanctis Confessoribus.

EST quidam apud nos conuersus, cuius nomen prodere non licet, vir bonę conuersationis, & sanctum Nicolaum specialiter diligens. Iste, sicut ab ore eius audiui, in quadam solennitate, infra matutinas, iam dictum confessorem pontificalibus indutum in choro stare conspexit; de cuius visione, quæ magnæ

fuit

fuit reuerentiæ, tantum gaudij cor eius concepit, vt sibi altitudine duorum pedum à terra suspensus videretur. Non solùm hic beatissimus pontifex perfectorum visitator, sed & miserorum in summis necessitatibus esse dinoscitur liberator.

CAPVT LXXIII.

Nondum duo anni sunt elapsi, quòd in villa quadam iuxta Coloniam, sicut nuper illic audiui cùm præterirem, loco furis quidam deprehensus est; vtrum esset reus, vel innocens, mihi dici nō potuit: quem cùm morti adiudicatum, laqueo collo eius iniecto, in patibulo appendissent, ille nullum dolorem sustinens, cùm iam mortuus æstimaretur, clara voce clamauit; In vanum laboratis, non poteritis me strangulare, sanctus episcopus dominus meus Nicolaus mihi assistit, en video illum. Quòd multi audientes, & ita esse experimento cognoscentes, putantes eum innocentem, ob honorem sancti Nicolai depositum, abire permiserunt. Qui Bruvvilre ad memoriam sui liberatoris currēs, gratias egit, se à suspendio, illius meritis, absolutum proclamans. APOLLONIVS: Audiui ab infantia quod sanctus Nicolaus omnes episcopos misericordia præcellat. CAESARIVS: Tantæ pietatis est & misericordiæ, vt & malos à morte, sicut dictum est, sæpe liberet, & bonos mori desideret: illos, vt emendentur; iustos, vt æterna beatitudine fruantur. Reuera, dissolui & esse cum Christo multò melius est. Et, Beati sunt mortui, qui in Domino moriuntur.

Philip. 1.

Apoc. 14.

CAPVT

CAPVT LXXIIII.

Adam monachus de Lucka, cuius in superioribus memini, in quadam conuentuali ecclesia Saxoniæ, quæ Bucka dicitur, scholas frequentauit: cumq; in cœmiterio multi lateres essent repositi ad fabricam oratorij, ipse, sicut puer, vnum ex eis tulit, & in eo sculpere cœpit: quod cùm magister eius vidisset, terruit eum dicens; Depone laterem, quia excommunicatus es. Ad quod verbum puer territus, mox cœpit infirmari: cumq; inualescente morbo ad extrema deuenisset, & iam morituro data candela fuisset in manum, duos pontifices, beatum scilicet Nicolaum, & sanctum Paternianum præfatæ ecclesiæ patronum, coram se stare vidit & agnouit: stabant autem in habitu pontificali, & in claritate magna, dixitque ad sanctum Paternianum Beatus Nicolaus; Vis vt tollamus puerum nobiscum? Respondit ille; Non, quia in alio ordine morietur. sicque disparuerunt. Eadem hora puer conualescens surrexit, & magistro eius, qui præsens fuerat tunc temporis, miraculum diuulgante in ecclesia est compulsatum, & ad honorem tantorum pontificum, Te Deum laudamus decantatum. Hæc mihi ab eodem Adam nuper relata sunt.

CAPVT LXXV.

IN villa, quæ Leiglinge vocatur, & circa duo miliaria distat à Colonia, ante hoc septennium contigit quod dicturus sum: Puer quidã simplex, cuiusdam matronę illic pecora pauit, hic beatum Nicolaum in tantum diligebat, vt singulis diebus medietatem panis sui in honore illi-

re illius pauperibus erogaret. Orationibus etiam assiduis misericordiã eius interpellabat: cuius deuotis obsequijs beatus pontifex delectatus, die quadam ei in agro apparens, in forma & habitu venerandi senis, ait; Puer bone, mina gregem domum: cui cùm ille responderet; Domine adhuc nimis est manè, si hoc facerem domina mea increparet me, subiunxit sanctus; Fac quod dixi, quia hodie ante solis occubitum morieris. Ad quod puer territus, cùm interrogaret eum, Domine quis es? respondit ille; Ego sum Nicolaus episcopus, quem semper exoras, & cui prandiola tua diuidere consueuisti, modò veni remunerare te: vade ergo ad hospitium tuum, & accipe corpus Domini, & præpara te, quia hodie, vt dixi, morieris. sicque disparuit: cumque puer cum ouibus reuersus fuisset, & domina eius interrogasset, quare tam manê venisset, respondit; Necessitas compulit me, quia ante noctem moriturus sum. Et illa; Deliras, reduc ergo gregem ad pastum, quia non morieris. Qui statim in lectum suum se reclinans, cùm sacerdotem petiuisset, & ille venisset, ait ei matrona; Timeo puerum istum aliquid fantasiæ vidisse, inuestigate ab eo diligenter, quid viderit, quid habeat, vel quare talia loquatur. Quod cùm fecisset sacerdos, puer ei visionem per ordinem recitauit: de cuius manibus cùm communicasset, hora prædicta expirauit. Ecce in his duobus pueris cognoscere poteris pietatem sancti Nicolai pontificis; scholarem consilio sancti Paterniani distulit spé vitę melioris; Pastorem hunc fidelem secum duxit ad pascua æternæ viriditatis.

APOL-

APOLLONIVS: Quia sanctus Nicolaus crebrius alijs pontificibus in ecclesijs, tam in scripturis, quàm in picturis repræsentatur, vellē, si esse posset, aliquam videre imaginem faciei illius simillimam, per quam memoria eius mēti meæ tenacius imprimeretur. CAESARIVS: Ostendam tibi quandam mirifici operis iconam, quæ ab eo, qui sanctum Nicolaum in carne vidit, fertur formata, & ad illius similitudinem depicta.

CAPVT LXXVI.

S. Nicolai vera effigies.

IN Porceto monasterio, quod iuxta Aquisgrani situm est, tabula cubitalis est, imaginē beati pontificis Nicolai ab vmbilico & sursum in se representans, quam beatus Gregorius regis Græciæ filius, & cœnobij eiusdem primus Abbas atq; fundator, illuc aduexit. Dicitur eadem fuisse icona, quam barbarus, sicut in miraculis sancti Nicolai legitur, tulit, & ad custodiam sui telonei posuit, cuius occasione ad fidem conuersus est, cùm sua perdidisset, & cæsa imagine eadem recepisset. Plurimæ per eam virtutes factæ sunt, maximè in pregnantibus. Tempore quodam, cùm ad domum cuiusdam honestæ matronæ in partu laborātis fuisset deportata, & contra eam ad parietem suspensa, ea hora qua partum edidit, ne parientem quasi attenderet, cunctis qui aderant intuentibus, tabula se vertit. Est autem eiusdem imaginis facies oblonga, & * obesa, multæ grauitatis & reuerentiæ, & in fronte caluicies, capilli tam capitis, quàm barbæ, candidæ caniciei. Nuper verò monachis cedentibus, sanctimoniales ordinis nostri cum tabula locum recepe-

*al. exesa.

cepe-

ceperunt. APOLLONIVS: Satis me ædificat humilitas beati huius confessoris, qui se superius cibatum gloriatur in pane pauperis pastoris. CAESARIVS: Quis maior Christo, qui in iudicio dicturus est; Esuriui, & dedistis mihi manducare? Nullus: quantum verò Christo eiusque beatis confessoribus eleemosyna placeat, vel quàm valenter his, qui faciunt illam, in periculis succurrat, ex sequenti visione demonstrabitur.

Matth.25.

CAPVT LXXVII.

Eleemosynæ fruct⁹.

MAgister Ioannes Decanus Aquensis, cũ scholaris esset, tam grauiter tempore quodam infirmatus est, vt confessus, & inũctus, nihil ei nisi mors superesse videretur. Cui cùm materia rapta esset in cerebrum, sol⁹ iacens, in excessum venit, viditq; homines sibi ignotos intrare, qui lances, quas manibus portabant, cum lignis breuibus & quadratis ante ipsum ponebant. Stantibus eis ex vna parte lectuli, contemplatus est introire tres inclytos confessores, sanctum videlicet Martinum Turonensem, & sanctum Godehardum episcopum Hildesheimensem, beatumq; Bervvardum, qui eum ex parte altera circumstetêre, in quorum aspectu puer Ioannes vni imponitur lanci, & ligna loco ponderis alteri: cumque eleuata statera inuentus esset æger minus habens, prædicti confessores, puerum paruulum, & mendicum, sinui eius imposuerunt, qui simul lancem aduersã mox suspendẽtes, lignis grauiores apparuerunt: statimque Ioannes, qui mihi visionem hanc retulit, in sudorem erumpens, crisim fecit, & de eadem infirmitate citius conualuit.

luit. APOLLONIVS: Quid ſcholaris ægrotantis ponderatio, vel quid pueri pauperis ſignificet adiectio penitus ignoro. CAESARIVS: Puer idem valde pauper erat, & deſpectus, cuius in tantum miſertus eſt Ioannes, vt ei & panem frequenter daret, & matri commendaret: homines barbaros, qui eum in lance appendebant, dæmones fuiſſe ſuſpicor, qui ſemper morientibus ſe ingerunt; ligna, pueri peccata, quæ quia meritis eius grauiora videbantur, ſancti confeſſores, quos ſæpius interpellauerat, eleemoſynarium eius lanci immiſerunt, cuius beneficio adiutus eſt. Quod verò vita humana quandoq; propter eleemoſynas morti ſubtrahatur, habes exẽplum in vita ſancti Ioannis Eleemonis, de Petro telonario, pene in conſimili caſu & viſione. Hinc eſt quod Nabuchodonoſor regi, cũ ſe in viſione vidiſſet ſub figura arboris ab angelo eſſe præcidendũ, Daniel conſuluit, vt peccata eleemoſynis redimeret. Quod verò ob peccata etiã ante temp⁹ quandoq; vita hominis præcidatur, idem Daniel teſtis eſt. Cùm Balthaſar, prædicti regis filius, cum vxoribus & concubinis in vaſis templi Domini conuiuando Deum irritaret, vidit contra ſe articulos manus ſcribentis in pariete, tria hæc verba, Mane, Thecel, Phares: quam ſcripturam ſic Daniel regi interpretatus eſt, Mane, id eſt, ante tempus dinumerauit Deus regnum tuum, & compleuit illud. Thecel, appenſus es in ſtatera, & inuentus es minus habens, ſcilicet de iuſtitia. Phares, & quia peccata præponderauerunt, eadem nocte occiſus eſt, & diuiſum eſt regnum eius Medis & Perſis.

Daniel. 4. *Daniel. 5.*

APOL-

APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Tres præfati pontifices, aliorum trium Episcoporum visionem mihi ad memoriam reuocant relatu dignam.

CAPVT LXXVIII.

Bonæ memoriæ Gerardus Abbas Clarçuallis, qui nostris temporibus fuit, cùm tempore quodam visitandi gratia pergeret ad Claustrum, & apud religiosos fratres sancti Mathiæ hospitaretur, eadem nocte, dictis matutinis ecclesiæ cryptam solus intrauit, & ad sepulchra sanctorum Eucharij, Valerij, atque Materni, qui Treuerorum primi erant Episcopi, & nostrarum regionum Apostoli, deuotè satis orauit: maximè tamen petiuit sibi reuelari diuinitus, vtrum magis expediret in officio Abbatiæ manere, vel illam resignare. Cui gloriosi illi tres præsules in multo splendore simul apparentes, dixerunt; Frater, nequaquam officium tuum resignes, quia in breui cum palma martyrij ad nos peruenies: sicque disparuerunt. Manê cùm esset profecturus, præpositus sancti Simeonis eum, vt secum in reditu hospitari dignaretur rogauit, quod & promisit: cumq; completa visitatione rediret Treuerim, de promissione satis eum pœnituit, volens iterum orare vbi prius, quædam neglecta in prima visitatione sperans sibi denuo esse reuelanda. APOLLONIVS: Quæ fuerunt illa? CAES. Vbi anima sancti Materni fuisset infra illos quadraginta dies, quibus sepultus fuerat. Quid plura? Promissi sui memor in domum Præpositi se recepit, & sicut ipse procurauerat, in ipsa nocte solito maturius surgens, & matutinas

decantans, monachis relictis, & conuerso assumpto, ad ecclesiam sancti Eucharij perrexit, cryptam intrauit, vbi sub forma prioris visionis præfatos Pontifices videre meruit. Ad quē sanctus Eucharius; Noui ad quid veneris; ecce Maternus, interroga eum. Quod cùm fecisset, respondit ille; Anima mea per illos quadraginta dies fuit in paradiso, & quia sciebat se ad corpus esse reuersurā, mercede sibi in cœlestibus præparata, frui non potuit. Mane ergo in officio tuo, quia per palmā martyrij citò nobis sociaberis. Quod ita factum est: nam à quodam misero, propter zelum ordinis, latenter interfectus est. Deinde beatus Pontifex adiunxit; Existente me in paradiso, nīl actum est in mundo quod non viderim. Vides quanta sit potentia electæ animæ à corpore exutæ? Si tanta vidit in terrestri paradiso, quanta putas videt, quando fruitur Deo? APOLLONI. Non ambigo, quin omnia tunc sciat, & videat. Si sanctus Benedictus adhuc existens corruptibilis, ex beneficio vnius animæ cœlos penetrantis, totum mundum vidit sub vno radio solis ante oculos suos collectum, non mirum, si anima Deo vnita, contemplatur omnia. CAESARIVS: Bene sentis, & hîc de confessoribus sit finis. De visionibus verò quarundam virginum, aliqua tibi referam, prius tamen de ipso ordine virginali te expediam.

Grego. l. 2. dialog. cap. 35.

CAPVT LXXIX.

De ordine sanctarum Virginum.

TAnta est gloria virginalis, vt angelis comparetur, quia qui non nubent, neque nubentur, erunt sicut angeli Dei: Hinc est quòd in tabernaculo fœderis tertio operimento, quod

Matt. 22. Exod. 26.

to, quod erat de pellibus rubricatis, quartum fuerat suppositum, de pellibus hyacintinis. Per pelles rubricatas, designatur martyrium, quod est consummatio omnium virtutum: per hyacintinas, quę aerei sunt coloris, virginitas, quæ, vt quidam dicunt, super omnem virtutem est, & angelicam redolet conuersationem. Virgines sequuntur agnum quocunque ierit, vtroque pede, id est, integritate mentis & corporis.

Apoca.14.

APOLLONIVS: Ergo virgines continentibus & coniugatis maiores sunt. CAESARIVS: Maiores sunt, si compares statum ad statum, quia dignior est ordo virginum, quàm ordo coniugatorum: attamen in ordine coniugatorum, vel viduarum, multi sunt multis virginibus in merito multo maiores, quia penes carnis integritatem, quæ virtus non est, quam etiam infideles habent, meritũ nõ consistit, sed penes charitatẽ. Quis ergo audeat aliquas virgines, etiam sanctissimas, Patriarchis, Prophetis, & Apostolis, qui coniugati erant penè omnes, anteferre? APOLLONIVS: Quid ergo est, quod sancti in tantum commendant virginitatem? CAESARIVS: Vt ostendant quantum Deo placeat castitas. Hæc in virginibus vocatur virginitas, siue cõtinẽtia virginalis; in cõiugibus, pudicitia coniugalis; in viduis, cõtinẽtia vidualis. Vnde de eodem semine, ꝙ de manu seminãtis cecidit in bonam terram, aliud fecit fructum tricesimum, aliud sexagesimum, aliud centesimum: primus debetur coniugatis, secũdus viduis & continentibus, tertius virginibus: & est sæpè in præmio, tricesimus maior centesimo, & hoc propter intensionem chari-

Matt.13.

tatis. Hinc est quod beatam Mariam Magdalenam ecclesia in Letanijs anteposuit virginibus, ne illis propter ruinam inferior videatur. Noueris tamen melius esse continere, quàm nubere, quia Christus, qui sapientissimus est, virginitatem elegit: & studium seruandæ virginitatis pro Christo, charitatis virtutem plurimum incendit. Quàm sint iocundæ, quàm salutiferæ visiones sanctarum virginum, sequentia declarabunt.

CAPVT LXXX.

Visiones de sanctis Virginibus.

VEnerabilis Theodericus Episcopus de Liuonia, cuius supra memini, cùm tempore quodam sanctimoniales consecraret, sanctam Mariam Magdalenam viduis astare vnus monachorum vidit; beatam verò Margaretam virginibus: inter stantes deambulabant, vocatas præsentabant, coronas & velamina componebant. Erat enim tali visione dignus, vtpote vir bonus & religiosus.

CAPVT LXXXI.

IN Vilario, domo ordinis nostri, & diœcesis Leodiensis, monachus quidam est Arnoldus nomine, vitæ laudabilis, & magnum habens zelum circa ordinis disciplinam: hic cùm ex nimia abstinentia in tantum stomachum suum infrigidasset, vt vix aliquos cibos reciperet, imò recepta mox eijceret, tempore quodam ad tantum deuenerat defectum, vt lecto decumbens, mortem minaretur. Cui beata Maria Magdalena nocte apparens, visibiliter pectore discooperto, contra locum stomachi manum misit, ac deliniuit; qui ex sacræ manus attactu, adeò confortatus est, vt manè surgens sanus,

nus, non abſque magna fratrum admiratione, chorum intraret.

CAPVT LXXXII.

RECordor nunc dominæ Gertrudis Abbatiſſę de Houene, quę ſatis mirabiliter per viſionem cuiuſdam ſacræ virginis, ſicut ipſa mihi retulit, ſanata eſt. Hæc cùm penè per dimidium annum vehementi dolore oculorum cruciaretur, ſanctã Luthildem virginem, cuius memoria in eodem cęnobio celebris eſt, ſtuduit inuocare, meritis eius ſperans adiuuari. Quodam manè in lecto ſuo penè cœca iacẽs & vigilans, iam dictam virginem in veſte candida coram ſe ſtare conſpexit; cuius oculos cùm tam veſte, quàm manu terſiſſet, continuò clarè vidit, & omnis dolor illa recedente receſſit.

al. Linthildem.

CAPVT LXXXIII.

IN eiuſdem ſacrę virginis, ſcilicet Luthildis, altari, pro ornatu, imago glorioſæ martyris & virginis Catharinæ lignea & ſculpta decenter ſtare conſueuit: die quadam matrona quædam honeſta, Alheydis nomine, vxor VVyrici militis de * Gruzue, coram illa cum pediſſequa ſua ad orationem ſtetit: erat autem imago, per negligentiam vt puto, ſic poſita, vt penè vultum totaliter haberet ad parietem: quæ dum multum moroſè in oculis iam dictarum fœminarum ſe verteret, clamauit famula; Videte domina, videte qualiter imago hæc regiret ſe; reſpondit illa; Et ego video. Viderunt hoc ipſum & aliæ mulieres illic ſtantes. Vix annus expletus eſt, ex quo contigit hæc viſio miraculoſa.

** al. Girzene.*

APOLLONIVS: Quia huius sacratissimæ virginis Catharinæ ossa oleum stillare nõ cessant, certum est illam multum esse suauem ac misericordem. CAESARIVS: Virtutum earundem indicium, emanans ex ossibus eius est oleum.

CAPVT LXXXIIII.

RETULIT nobis dominus Hericus Abbas de Stimenu, quod de osse eius, dum nobis de eodem particulam frangeret, gutta olei erupit; quam ne super terram caderet, vix retinuit. Sed quid dicam de gutta, cùm eius sacra tumba, sicut hi, qui in instanti de Sina venerũt, testantur, oleo sit repleta? Viderunt enim caput eius cum capillis & ossibus natare in oleo: de quo cùm à monachis loci diuersa vascula sacri liquoris reciperent, tam nobis, quàm cæteris religiosis reuertentes, eadem pro benedictione diuiserunt. APOLLONIVS: Vellem nunc aliquas de nostris virginibus, scilicet vndecim milibus audire visiones, quæ nos ad ampliorẽ illarum incitarent venerationem. CAESARIVS: Referam tibi quædam, quæ habentibus earum reliquias terrori sint, si circa illas fuerint negligentes; consolationi autem, si habitas venerentur.

CAPVT LXXXV.

Reuelationes de Sodalibus S. Vrsulæ.

IN Folcodesrode, domo ordinis Cisterciensis, quæ in Thuringia sita est, Abbas quidam ante annos paucos defunctus est, qui circa sanctorum reliquias satis extiterat deuotus: vnde & Dominus huiusmodi ei visionem ostendere dignatus est: Nocte quadam in somnis Coloniam, in ecclesiam sanctarum vnde-

vndecim milium virginũ, ſe tranſpoſitum vidit, extra eius ſepta, iuxta quendam murũ tria virginum corpora ſepulta intellexit, quarum nomina ſunt Theomata, Cleomata, Chriſtancia. Mox Coloniam pergens, & locum reuelatũ ex cunctis indicijs cognoſcens, Abbatiſſam adijt, viſum expoſuit, & vt ſibi quærere liceret, quas viderat, petiuit & obtinuit. Oſtenſus eſt ei quidam nomine Vlricus, cui conſuetudo erat earundem ſacrarum martyrum corpora eſfodere: conductus verò ab Abbate, cùm in loco denominato duos repperiſſet ſarcophagos, & vno aperto, inter oſſa ſacra, pectinem pulcherrimum vidiſſet, cõcupiuit & tulit, eumq; chyrothecæ ſuæ immiſſum, in ſinũ proiecit: à quo cùm impediretur in fodiendo, eum extraxit, ſuper foſſam illũ ponens in loco eminenti. Superueniens quædam ex ſororibus, tam curialitate, quàm ſanctitate pectinis delectata, ſecretè tulit, & abijt. Corporibus verò effoſsis, & in ſcrinio decenter compoſitis, cùm manê Abbas cum eis proficiſci propoſuiſſet, eadem nocte in forma & habitu virginali, illi in ſomnis apparentes, dixerunt; Tecum ire non poſſumus. Quibus cùm reſpondiſſet; Quare dilectiſsimæ dominæ? ſubiunxit vna; Quia pectinem meum perdidi, quem mihi mater mea dedit cùm de patria mea egrederer. Et ille; Quis habet illum domina mea? reſpõdit; Quando Vlricus ſepulchrum meum aperuit, & vidiſſet illũ, chirothecæ ſuæ impoſuit, cũ qua abſcondit illum in ſinu ſuo; quem cùm extractũ ſuper marginem foſſæ poſuiſſet, ſuperueniens quædam ſanctimonialis Friderindis nomine, furata eſt illum. Manê ad Abbatiſſam veniens ait; Quod eſt no-

men hominis, qui virgines has effodit? respondit, Vlricus: & adiecit, Est hic aliqua domina, quæ vocetur Friderindis? respondente ea; Etiã, subiecit, Peto vt vterque vocetur: quod cùm factum esset, ait Vlrico, Quando corpora sacra effodisti, pectinem ibi inuenisti, cætera quæ supradicta sunt adiungens. Respondente illo, Domine verum est. Conuersus ad Friderinden dixit, Et vos domina tulistis illum: qua confitente, subintulit; Rogo vt restituatis pectinem, quia sine illo mecũ ire renuunt. quem cùm celerius retulisset, & ab Abbate in scrinio posit⁹ fuisset, ad monasterium suum illas deuexit, in quo cum multa gloria sunt susceptæ, & in loco honesto locatæ. In magna fuerãt veneratione, sed hoc quàm diu vixit Abbas ille, cui se reuelauerant. Tempore schismatis quod erat inter Philippum & Ottonem reges Romanorum, cùm diuersa bella occuparent Thuringiam, timore illorum, eadem sacra corpora cũ cæteris reliquijs & ornamentis, deportata sunt super quandam testudinem, locum secretum satis. Pace terrę reddita, cùm singula locis suis restituerentur, scrinium cum virginibus neglectũ est in iam dicta testudine: vnde indignantes, duabus vicibus thecam suam terribiliter concusserunt, ita vt ab omnibus posset audiri: bis etiam sacristæ in somnis apparuerunt dicẽtes, q⁹ recedere vellẽt de loco, in quo ita haberẽtur contemptui. Quæ cũ non proficerent, neq; concussionib⁹, neq; reuelationib⁹, in quadã nocte solẽni, infra matutinas, ante gradũ presbyterij stãtes, & in habitu decẽtissimo õnibus apparẽtes, primũ inclinauerũt versus altare, deinde more eorum, qui in via sunt dirigendi, se vertentes

rentes Abbati, & omnibus inclinantes, per quoddam ostium, quod penè semper clausum erat, exierunt: quas licet omnes vidissent, æstimabant tamen singuli, se illas singulariter vidisse. Dictis matutinis, vnus monachorum, ducto seorsum Abbate, confessus est se ante gradum, hora, & modo prædicto, tres speciosissimas vidisse virgines. Cui cùm respondisset, Et ego vidi; venerunt alij, & responsum est eis simile: cumq; deprehendisset, quod ab omnibus visæ fuissent, cœpit cũ omnibus quæstionari, quænam essent, vel quæ causa foret visionis. Cui cùm diuersi diuersa responderent, ait vnus, diuinitus vt puto inspiratus; Puto eas fuisse sacras illas virgines, quæ de Colonia nobis allatæ, tanto tempore super testudinem talem à nobis neglectæ sunt. Statim accedentes ad scrinium, cùm nihil in eo reperissent, territi Abbatem miserunt Coloniam, vt illas reduceret. Veniens verò Coloniam, cùm Abbatissæ & conuentui rem per ordinem recitasset, atque easdem virgines in locis, vnde sublatæ fuerant reperissent, Abbati, vt sibi redderentur supplicanti, totus conuentus respondit; Bene veniant nobis dilectissimæ domicellæ nostræ, bene veniant, certè ex quo vobiscum esse nóluerũt, non eas illuc remittemus: datumque ei est caput cuiusdam alterius virginis, cum quo tristis repedauit. Adhuc putò eandem Friderindim viuere, & vix aliqua soror est in eadem ecclesia, quam tam iocunda lateat historia.

CAPVT

SVnt apud nos de eodem ſacro collegio duæ ſacræ virgines, etiam per reuelationes inuentæ. Domina Eufemia Abbatiſſa, quæ ante annos paucos defuncta eſt, cū adhuc puella eſſet, in ſcholis, duę ei virgines in ſomnis apparuerunt, quæ ſub extrema parte dormitorij, quod cellario continuum erat, ſe indignè iacere conqueſtæ ſunt. Illa, ſicut puella, viſum vt viſum reputans, tacuit: poſtea cùm eſſet adulta, ſecundò ei in loco eodem, ſub forma & habitu ſpecioſiſsimarum virginū cingulo tenus apparuerunt; quaſi dicerent; Exire de loco iſto non poſſumus, niſi per te. Tunc memor primæ viſionis, eam quæ potior videbatur, interrogauit dicens, Quod eſt nomen tuum? reſpondit illa, Anaſtaſia. Ab illo tempore, Eufemia importunè conuentui cœpit ſuggerere, quatenus cellarium vſque ad finem dormitorij extenderent, dicens ſine ambiguitate, duas ibi virgines eſſe reperiendas: pollicebatur etiam, quod tres ſolidos cōmunib⁹ expēſis ſuperadderet. Acquieuit tandē cōuentus, &, ſicut mihi retulit Rembodo conuerſus noſter, cui idem opus fuerat cōmiſſum, cū terra tota fuiſſet eiecta, in pręſentia prædictæ ſanctimonialis, ſub fundamento muri, ſacra illa duo corpora ſunt reperta; quæ illa, prius quàm Abbatiſſa fieret, nobis tranſmiſit, & celebrata eſt de eis eodem die miſſa ſolenniter in conuentu.

APOLLONIVS: Non putabam hactenus, tam efficaces eſſe viſiones nocturnas.

CAESARIVS: Sæpe per ardentia luminaria corpora earum oſtenduntur, nec tamen eadem lumina-

luminaria, vt aiunt, quis videre potest, nisi corpore sit virgo. Multa de huiusmodi visionibus Conradus Prior loci sanctæ Mariæ dicere consueuit, quæ causa breuitatis omitto.

APOLLONIVS: Placetne sacris illis virginibus, quod sic earum corpora per diuersas prouincias diuiduntur? CAESARIVS: Ad hoc se ostendere dignantur vt in multis locis earum memoria habeatur.

CAPVT LXXXVII.

HOmo quidam religiosus de ordine viatorum, cùm apud quandam matronam Tuitiensem hospitaretur, conquestus est illi, quod decem annis laborasset pro reliquijs sanctarum vndecim milium virginum, nec aliquid tamen ex eis posset obtinere. Cuius ad hoc, cùm auxilium implorasset, illa homini compassa, ecclesiam earum adijt, sororib9 pro eo preces porrigere volens: cumque ad tumbã vnius virginis oraret, genu lapidi superposito, qui maximus erat, apponens manum tentauit, quod tamen fieri posse non sperauit: Mira pietas sacrarum martyrum, mox vt imbecillis fœmina lapidem presſit modicum, ille cessit, adeo vt ea quæ intus erant videret: quæ dũ nullum adesse conspiceret, manu immissa, quantũ voluit, de ossibus tulit, dans ea viatori. Statimque lapide, qui vix à sex viris absque instrumentis moueri poterat, eadẽ, qua prius facilitate, reuoluto, gratias sanctis agens virginibus, læta redijt ad sua. Sanctorum animæ, licet semper vultum contemplentur diuinum, habent tamen respectum ad corpora sua, & cùm viderint nos deuotos circa illa, multum in hoc delectantur.

CAPVT

CAPVT LXXXVIII.

COnuersus quidam de ordine nostro, cùm ex eadem societate quædam virginum capita ad monasterium suum deferret, ex deuotione ea cum vino lauit, lota deosculans: eadem nocte puella valde speciosa in somnis eidem apparuit conuerso, eumque complexans, ait; Heri quando caput meum lauisti, tam amicabiliter me deosculatus es; ego tibi modò vicem rependam. Ille professionem suam considerans, vt osculum puellæ vitaret, caput retraxit, sicq; ex eodem motu euigilauit, qui statim intellexit visionem. APOLLONIVS: Cùm in stratis & hortis ciuitatis Coloniæ, beatarũ virginum vndecim milium passim ossa reperiantur, videtur mihi vix fieri posse, quin sæpe aliena eis ossa admisceantur. CAESARIVS: Retulit mihi monachus quidã de veteri Monte, in quo amplius quàm mille dicũtur esse corpora, quod nullas falsas inter se esse patiantur reliquias.

CAPVT LXXXIX.

TEmpore quodam, cùm plurima illic allata fuissent corpora, monachi lauerunt illa; cumque eadem posuissent super sedes capituli, pannis mundis substratis, & siccarentur, fœtor intolerabilis quasi ex eis exhalans, omnium nares infecit. Timens Dominus Gosvvinus Abbas fœtorem eundem ex aliquo diaboli ludibrio fuisse creatum, vt per eum deuotionem fratrum erga reliquias martyrum extingueret, assumptis secum sacerdotibus, vestes sacras induit, cum quibus circa o-

stium

ſtium capituli ſtans ſic ait; Adiuro te immunde ſpiritus, per eum qui venturus eſt iudicare viuos & mortuos & ſeculum per ignem, vt ſi aliquid tui operis eſt in hoc fœtore, manifeſtetur & annihiletur, desq́ue honorem Deo, & ſanctis his. Mira res; vix verba compleuerat, & ecce, os grande equinum, cunctis videntibus, de medio reliquiarum exiliens, extra capitulũ, quaſi turbine impulſum, proiectum eſt, cum quo & omnis fœtor extractus eſt, aduenitq́ue odor ſuauiſsimus. Tunc omnes Deo gratias egerũt, qui & diabolum in ſuo opere confudit, & ſanctos ſuos glorificauit. Hæc te de virginibus audiuiſſe ſufficiat. Referam tibi adhuc vnam viſionem mirificam à virgine viſam, quæ ſupradictis ordinibus æqualiter conueniat, & virginum viſiones concludat.

CAPVT XC.

NArrauit mihi nuper ſacerdos quidam de Saxonia, in quodam monaſterio, cuius nomen mihi exprimere non potuit, puellam fuiſſe paruulam, quæ tantùm feſtiuis noctibus, vigilijs ſolennibus intereſſe permittebatur, & eiſdem nondum expletis, ire dormitum compellebatur. In quadam feſtiuitate, cũ magiſtra in tertio, vt puto, nocturno, virginem ſcapulis ad exeundum impelleret, & illa reniteretur nec proficeret, triſtis quidem exiuit, ſed iuxta chorũ remanens, reſidua peraudire voluit: cũq; inceptus fuiſſet hymnus, Te Deũ laudamus, cœlos vidit aperiri, & in ipſos chorũ cũ cãtantibus ſubleuari: quãdo ventũ eſt ad locũ illũ; Tibi õnes angeli, & reliqua, vidit vniuerſos ordines angelorum & ſingulorum ordinũ angelos ſingulos, demiſsis capitibus, flexiſq;

flexisque genibus, manibus extensis Deum adorare, simul omnibus proclamantibus, Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth, qui Trinitatem personarum in vnitate essentiæ cōfitebantur. Similiter fecerunt Apostoli ad illū locū, Te gloriosus Apostolorū chorus. Et cū chorus incœpisset, Te prophetarū laudabilis numer', omnes Patriarchæ & Prophetæ prædicto modo adorabāt. Venerūt & martyres in suis distinctionibus & in proximo versiculo, scilicet, Te martyrum candidatus laudat exercitus, in laudem erumpentes, maiestati procidebāt. Idem de Confessoribus vidit atq; Virginibus. Cumque extremus hymni versiculus, id est, In te Domine speraui non confundar, decantaretur, chorus ad terram descendit, & cœlum se clausit. Puella omnia hæc videns, & suspirans se tanto bono defraudatam, oculis proprijs conquesta est; cumque vbertim fleret, & manê sororibus, causam sciscitantibus, visum dicere nollet, magistra eam aggressa est: cui respondit, Deus vobis ignoscat; quod tantam mihi gratiam hac nocte subtraxistis, & recitauit ei visionem. Cui illa, Noli flere bona filia, nunquam de cætero te exire compellam.

APOLLONIVS: Mirifica sunt quæ recitas. CAESARIVS: Vis nunc audire octauo loco ex his aliqua quę visu, auditu, & gustu percepta sunt, nec tamen prædictis ordinibus propter distantiam inseri potuerunt? APOLLONIVS: Volo, ac desidero. CAESARIVS: Sicut in capite huius distinctionis præmissum est, scalam erexi, per quam humanæ visioni sancti condescenderent, cuius duo latera, duo dixi genera visionum, corporale, & spirituale:

octo

octo etiam inserui scandilia, supremum attribuens Christo, reliqua sex, sex ordinibus sanctorum, de quibus sufficienter dictum est. In octauo autem gradu diuersarum rerum visiones locabo, primò tamen eam, quæ visa est de loco nostro.

CAPVT XCI.

Visiones rerum diuersarum, & 1. de monasterio Heisterbacensi.

DIV antequam conuentus noster de Claustro emissus fuisset, dñs Hermannus, nunc Abbas loci sanctæ Mariæ, tunc simplex monachus in Claustro, nocte quadam per visum ante gradum presbyterij sibi stare videbatur, & datus est ei in manus crucifixus, vt fieri solet in emisione alicuius conuentus: stabant & circa eum viri candidati. Vidit etiam in choro fluuium limpidissimum, qui per vtrumque chorum fluebat, & in eo nauim, quam conscendens, cùm tam rapidissimus esset cursus eius, vt nauis in vnam columnarum impegisset, nisi per temonem eius industria fuisset auersa, non stetit, donec veniret ad locum quendam infirmitorio nostro proximum. Venerunt & cum eo supradicti viri candidati. Tunc ossa arida humana cum capitibus ex omni parte mirabili quadam virtute à deforis vltra murum cadebant; erant enim, vt Ezechielis visionis recordor, multa valdè. Stante conuentu inter montem Stromberch & iam dictum locum, Saluator, qui inter eos stare visus est, vnum ex monachis durè satis retraxit, alium modestius amouens seorsum statuit. Ecce talis fuit visio. *Ezech. 37.*

APOLLONIVS: Quæ est illius interpretatio? CAESARIVS: Deus illi præostendit, quæ futura erant de loco nostro, tunc quidem ob-

ſcura, modò plana valdè. Dominus Philippus Colonienſis Archiepiſcopus, ſciens ordinem vigere in Hemmenrode, & de illo limpidiſsimo fluento, ariditatem ſuæ diœceſis irrigare deſiderans, de eadem domo cõuentum ſibi dari petiuit & obtinuit: electi ſunt ex monachis duodecim, & prædictus Hermannus in Abbatem eis ordinatus eſt: qui ante gradum presbyterij, vt longè ante præuiderat, crucem ſuſcipiens, cum eis per nauigium venit in montem Stromberg. In quo tribus annis cõmorati, deſcenderunt in vallem, quæ nũc dicitur vallis S. Petri, illic muro, de quo ſupra dictũ eſt, ſe claudentes: Oſſa illa arida, deſignant homines ſeculares ſpiritualis gratiæ immunes, qui in valle conuerſi ſunt ad vitam religioſam. Fluuius qui per oratorium cũ impetu fluebat, ſignificat domus eius religionem, quæ clara eſt per puritatem traditionũ, & impetuoſa per feruorem obſeruationum. Quod nauim à columna auertit, ſine cauſa nõ fuit; nam cũ conuentus ſuper præfatum veniſſet mõtem, & multa neceſſaria deeſſent, quidam reminiſcentes ædificiorum, & aliorum multorum quæ dimiſerant, & murmurantes vellent redire, dominus Hermannus Abbas cùm ſemel ac ſecundò de perſeuerantia eos monuiſſet, nec profeciſſet, quaſi temone nauẽ à columna ſubmouens, ait; Ceſſate, ſtate, nullus noſtrum reuertetur: ego autem temonem abieci. Is autem quem durè retraxit Chriſtus, cũ alijs quidem ſcriptus fuerat & nominatus, ſed ſubſequentis importuna petitione ſubmotus; ipſe eſt Ioannes ſacerdos, quem Dominus modeſtè extrahens ſeorſum ſtare fecit; cum conuentu emiſſus, cum conuentu non ſtetit, quia

per

per licentiam extortam remiſſus eſt. Hæc eſt viſionis interpretatio ſecundũ quod ab ipſo didici Abbate Hermanno. APOLLONIVS: Nihil hic, vt video, actum eſt ſine nutu diuino. CAESARIVS: Nauigantibus eis in Rheno, ſicut adhuc omnes, qui ex eis viuũt teſtes ſunt, viderunt ſupra ſe in cælo circulum lucidum & ſeptem in eo ſoles. APOLLONIVS: Quid per circulum, vel quid per ſeptem ſoles videtur tibi intelligendũ? CAESARIVS: Per circulum eundem intelligo æternitaté ſancti Spiritus, per ſeptem ſoles, ſeptem eius dona, quibus bono exemplo eiuſdem congregationis prouincia erat illuminanda.

CAPVT XCII.

De aqua benedicta.

Qvidam conuerſus, qui cum eodem conuentu miſſus eſt, Rudolphus nomine, vir bonus ac religioſus, cùm die quadam de priuata veniens, illotis manibus oratoriũ noſtrum intraret, & ex ordine ſe aſpergere teneretur, intra ſuas cogitationes dicere cœpit; Aqua hæc ſancta eſt, & benedicta, nec decet vt manibus immundis te illa aſpergas: cui mox in aêre vox clara reſpondit; Quod ego mundaui, tu nõ potes polluere. Et cognouit ibi, magis Deo diſplicere immunditias cordis, quàm corporis: in animæ puritate Deus delectatur.

CAPVT XCIII.

Puritas mentis.

MOnacho cuidã Deus oſtendere volens animæ ſuæ puritaté, in exceſſum mentis illum adduxit: in quo exceſſu puerum pulcherrimũ intra ſua viſcera contemplatus eſt. Ad ſe autem reuerſus, intellexit eundem

 fuiſſe

fuisse animam suam Dei munere ab omni labe criminum mundatam: puer enim, à puritate dictus est. APOLLONIVS: Puto quod nõ sit tutum, si homo multis consolationes suas manifestet. CAESARIVS: Per multos labores & tentationes, & hoc secretè, diuinæ consolationes adipiscuntur, & facilè, manifestatæ, subtrahuntur. Vtrumque verum esse, singulis tibi ostendam exemplis.

CAPVT XCIIII.

Consolatio obtenta afflictione

DVM nuper, hoc anno scilicet, in quadam domo sanctimonialium ordinis nostri, à celleraria per totum conuentum pictantia, id est, oua frixa diuiderẽtur, nescio quo casu vna ex eis neglecta est: non tamen arbitror actum casu, sed diuino nutu, vt Dei gloria manifestaretur in illa; patientissimè autem defectum illum sustinens, imò neglectam se gratulans, cũ Deo gratias referret, summus ille Abbas, inuisibilem ei pictantiam misit: cuius inenarrabili dulcedine sic repletum est os eius, fauces, viscera, & venter, vt nunquam aliquid tale in vita sua sentiret, corporalis erat hæc dulcedo. Porrò in mente & anima, dulcedine spirituali Deus tam copiosè visitauit eam, vt diceret Abbati nostro, quod omnibus diebus vitæ suæ pictantijs omnibus carere vellet, dummodò in consimili dulcedine, & hoc vna tantùm vice, sibi liceret deliciari. Pro qua idem Abbas noster, ad eius petitionem, pro gratiarum actione, hymnum, Te Deum laudam⁹, singulis nobis iniunxit. APOLLONIVS: Si Deus sic excellenter tantillum remunerat in præsenti vita, non ambigo quin magnas tribulationes mirificè remuneret in futuro. CAESARIVS: Quod

Quod facilè huiusmodi consolationes in præsenti perdantur, ecce exemplum.

CAPVT XCV.

Consolatio in præsenti, facilè perditur dum manifestatur.

COnuersus quidam in Hemmenrode, cùm in orationibus suis mellifluam diuinitùs accepisset dulcedinem, & ob hoc sæpe labores suos negligeret, magister suus crebrò eũ arguit, dicens; Frater, certis temporibus est orandum, & certis temporibus laborandum. Ille, sicut homo simplex, vt increpantem placaret respondit; O magister, si sciretis causam, nõ mihi imputaretis: rogo vt detis mihi osculũ. putabat enim quod impressione labiorum, eandem posset sentire dulcedinem. Cui mox vt osculum dedit ille, gratiam irrecuperabiliter, vt puto, perdidit iste. Simile penè habes suprà cap. 42. de conuerso, qui angelum sæpe vidit, & dicendo gratiam perdidit. Causas verò subtractionis gratiæ in præsenti, plures esse, alibi tibi assignaui: Quidam tamen, licet alijs sibi diuinitùs ostensa referant, non ob hoc gratiam perdunt, sicut supra dictum est de Henrico conuerso in Hemmenrode.

CAPVT XCVI.

HEnricus idem cùm grangiæ, quæ Hart dicitur, præesset, & die quadam in Maio segetes cortis, orationes suas ruminando, solitarius circuiret, hominem quẽdam sub arbore, piro scilicet, quæ illic in agro singulariter sita est, contra se stare conspexit: erat autẽ decentis staturæ, capillis canus, barba prolixa, tunicam habens talarem & clausam, scapulare

verò latum vltra genua longum, eratque vultus eius angelicus: quem cũ propius accedens salutasset, dicens; Benedicite frater, respondit ille, Dominus; & adiunxit, Quomodo placet tibi ordo tuus frater? conuerso respondente, Bene, iterum adiecit; Bene tibi placere debet, quia nulla vita tantæ perfectionis est in ecclesia Dei. Cuius aspectus, cùm multam conuerso incuteret reuerentiam, volens conuersus aliquam ei dare occasionem petendi aliquid, ait; Cur sic nudis inceditis pedibus? respondente illo talis est consuetudo nostra, subiunxit; Peto vt mihi liceat vobis dare calceos, & nobiscũ hodie prandeatis. Et recusauit vtrumq; dicens, Modic⁹ cibus mihi sufficit, & socijs meis. Cũq; aliqua secretius tractassent, is qui viator videbatur, conuerso alium diem ad eundem locum præfixit, à quo modicum discedens, in plano loco nusquam comparuit. Quo viso, Henricus expauit, festinansque ad Claustrum, Priori suo Hermanno, nunc Abbati in loco Sanctæ Mariæ, quæ dicta sunt, vel gesta, per ordinem recitauit. Cui ille, Cautus esto frater, quia non omne verum est, quod verum apparet: mox vt eum videris ex remoto, signabis te, & cùm propinquaueris ei, iterum eo vidente signabis te, dicesque, Benedicite. Quod cùm fecisset, subrisit ille dicens; Iustè facis signando te, quia nõ omne verum est, quod verum apparet: neq; hoc ipsum habes à te, sed Prior tuus te docuit: ego, inquit, illum diligo, eò quod religiosus sit, & amator disciplinæ, & quia quotidie orat pro omni ecclesia & ordine. Quod & verum est. Mentionem etiam habuit domini Eustachij Abbatis Claustri, & domini Henrici Abbatis

nostri,

nostri, in illo aliqua corripiens, & in isto plura commendans. Et recitauit ei omnia more Elisæi, quæ in conclaui cum Priore, siue alijs, fuerat locutus. Postea, cùm idem conuersus, die quadam dicto completorio aliquid obtinere niteretur à Deo venijs & lacrymis, & non profecisset, ille curia clausa, ostioque firmato diligenter oratorij, ad eum intrauit, increpans eum, & dicens; Stolide, putas quod vi possis aliquid extorquere à Deo? si non esset tibi modò parcitum propter Priorem tuum, fortè amentiam incurrisses. Nocte quadam, cũ idem Henricus defuncto aliquo in ecclesiam deportato, sedisset ante altare infirmorum, viator (de quo dicere non possum, vtrum angelus fuerit, an homo) ei apparens signauit vbi Prior esset: cui cùm ille resignasset, in infirmatorio est; signo respondit, Ego noui hoc, bene est ibi: inclinansque coram eodem altari, recedens, & ante alia tria altaria, quæ sunt in abside, simile faciens, chorum monachorum intrauit, & nõ comparuit. Sæpè illum testabatur se vidisse in choro circumeuntẽ in multa claritate. Cui cùm ex parte Prioris conuersus tunicam obtulisset & cingulum, tunicã recusauit, cingulo suscepto, Ego, inquit, illud dabo bono cuidam monacho Eberbacensi, & magis ei proderit, quàm si ego vterer illo. Remisit ei & cingulum laneum, pretio quidem vilissimum, sed virtute preciosum; per quod & sanitates factæ sunt, & plurimum valet contra stimulum carnis. Quem cùm etiam rogaret, vt se Priori ostendere dignaretur respondit; Dominus noster nos frequenter mittit Ierosolymam, & ad alia æquè remota

4. Reg. 5. 6.

loca, & si videret me Prior, posset per eius interrogationes, legatio mea impediri. Et adiecit, Dic Priori vt solicitus sit circa excitandos fratres, ne dormiant cùm pro defunctis cantant, quia sicut milites congregantur ad torneamentum, ita animæ confluunt ad officium defunctorum. APOLLONIVS: Puto quod mortui viuis in hoc officio solicitis, dum indigent, vicem charitatis rependant. CAESARIVS: Hoc tibi vno ostendam exemplo.

CAPVT XCVII.

Oratio pro defunctis remunerata.

** al. Euerhardus.*

EST quidam canonicus in Aldensele, * Rudolphus nomine, homo grandæuus, & circa officia diuina valde solicitus: nunq̃ aliquã horam in choro negligit, dummodo incedere possit, sicut testis est Alardus noster nouitius, quandoq; illius concanonicus. Quodam tempore dum defectum naturę pateretur, ita vt incedere non valens lecto decumberet, nec tamen aliquid doloris sentiret, cùm horas suas dicere non posset, quosdam viros candidos in superpellicijs, & tonsura clericorum, certis horis adesse vidit, qui ei omnes horas decantabant: quibus dictis, dicebant ad inuicem, Modò exeamus, & sinamus eum quiescere. Quos cùm frequenter contemplaretur, & filiam sororis, quæ ei ministrabat, non posse illos videre deprehendisset, intellexit quia animæ concanonicorum eius essent, quibus ipse beneficia impenderat. Quia ad sacramenta corporis & sanguinis Christi festino, diuersis hic visionibus finem impono.

FINIS LIBRI octaui.

PROLOGVS IN LIBRVM NONVM.

LOCVTVRVS tecum de sacramento corporis & sanguinis Christi, cum timore illud attento, quia vbi sola fides operatur, & rationis iudicium excluditur, non sine periculo discurritur: vnde nil noui, siue inusitati inde dicere præsumo, sed quæ sancti, siue doctores eximij de illo senserunt, summatim replicabo. Adijciam & exempla plurima, quæ mihi à personis probatis memini recitata: in quibus si aliqua fuerint quæstione digna, vt scrupulus remoueatur, tua discutiãtur interrogatione.

CAPITA LIBRI noni.

De

D.

De

DE SACRAMENTO CORPORIS ET SANGVINIS CHRISTI LIBRI NONI

CAPVT PRIMVM.

CAESARIVS:

De ipso Eucharistiæ sacramento.

Ioan. 14.

VNIVERSA ecclesiæ sacramenta, corporis & sanguinis Christi sacramentum præcellit: in ipso via, veritas, & vita: via, quia dignè accedentes ducit ad Deum; vnde & viaticum dicitur: veritas, quia edentes Christo incorporat, vnde & sacra communio vocatur: vita, quia Christo incorporatos in anima mori non finit, vnde & Eucharistia dicitur, id est, bona gratia. De primo Saluator dicit; Ego sum panis viuus qui de cœlo descendi. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum & cæt. ecce via. Qui descendit, ipse est & qui ascendit, secum ducens omnia sua membra; alia in re, alia verò in spe. De secundo idem dicit; Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè potus est: ecce veritas. Ait & de tertio; Qui mãducat panem hunc viuet in eternum: ecce vita. Simile intelligas de calice. Nec absq; mysterio de corpore & sanguine Christi in nona distinctione tractandum suspicor, quia numerum nouenarium philosophus exterminatori omnium, id est, morti assignauit: & Christus, qui est vita omnium, nona hora diei in cruce expirauit.

Ioan. 6.

Ephes. 4.

Ioan. 6.

Ibidem.

uit. Sacramentum hoc fit in commemorationem dominicæ mortis. Vnde Apostolus in prima epistola Corinthijs scribit dicens; Quotienscunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annunciabitis, id est, repræsentabitis, donec veniat, ad iudicium scilicet: ita glosa exponit. Apparente eo in gloria cessabit figura. Omnia quæ in superioribus distinctionibus dicta sunt, scilicet de conuersione, de contritione, confessione, satisfactione & simplicitate, quædam præparamenta sunt ad hoc sacramentum. Nullæ etiam visiones magis fidem roborant, quàm cùm eum, quem sub specie panis & vini latere credimus, oculis corporeis intuemur.

1. Cori. 11.

Haymo in eum locũ.

APOLLONIVS: Antequam mihi visiones edisseras, peto vt breuiter me expedias, quid sit hoc sacramentum, quæ res sacramenti, quæ causa institutionis, quæ forma, quis modus conuersionis, quis modus sumptionis. CAESARIVS: De Sacramento Eucharistiæ tractandum est cum timore ac reuerentia, quia magis in illo operatur fides, quã ratio humana: audi tamen breuiter quæ maiores nostri de illo senserunt. Tria sunt in sacramento hoc consideranda; vnum quod tantum est sacramentum; alterum, quod est sacramentum & res; tertium, quod est res, & non sacramentum. APOLLONIVS: Quid est sacramentum tantum? CAESARIVS: Species visibilis panis & vini. APOLLONIVS: Quid est sacramentum & res? CAESARIVS: Caro Christi propria & sanguis.

Tria in Eucharistia consideranda.

APOLLONIVS: Quid est res & non sacramentum? CAESARIVS: Mystica Christi

caro

caro, ecclesiæ scilicet vnitas. APOLLONIVS: Quare dicitur sacramentum? CAESARIVS: Quia sacræ rei est signum, aliud ibi videtur, & aliud ibi creditur. APOLLONIVS: Quæ fuit causa institutionis? CAESARIVS: Quia Dominus, vt dicit Eusebius Emissenus, corpus assumptũ ablaturus erat ab oculis nostris, & illaturus sideribus, necesse erat vt in die cœnæ sacramentum veri corporis & sanguinis consecraret, vt coleretur iugiter per mysteriũ, quod semel offerebatur in pretium. APOLLONIVS: Quæ est vtilitas in hac institutione? CAESARIVS: Duplex est in eo vtilitas, quia in illius perceptione augetur virtus, id est, charitas, & est medicina quotidianæ infirmitatis: vnde Augustinus, Iteratur quotidie hæc oblatio, licet Christus semel passus sit, quia quotidie in peccatis labimur, sine quibus mortalis infirmitas viuere non potest: & quia quotidie labimur, quotidie Christus pro nobis mysticè immolatur.

Causa institutionis. *Emiss. hō. 5. de Paschate.* *Vtilitas.* *Haymo in c. 10. epist. ad Hebr.*

APOLLONIVS: Quæ est forma huius sacramenti? CAESARIVS: Forma attenditur in verbis, & in rebus: in verbis, quia cùm hæc verba proferũtur, Hoc est enim corpus meum: & post, Hic est sanguis meus, conuersio fit panis & vini in corpus & sanguinem Christi. Vnde Ambrosius; Sermone Christi hoc conficitur sacramentum, quia sermo Christi creaturam mutat, & sic ex pane fit corpus Christi, & vinum cum aqua in calicem missum fit sanguis, consecratione verbi cœlestis. APOLLONIVS: Quis est modus conuersionis? CAESARIVS: Modus est ineffabilis: panis, vt dictum est, cùm hæc verba proferuntur, Hoc est corpus

Forma. *Ambros l. 4. de sacr. ca. 4. et de ijs qui myste. initi. cap 9.* *Modus cōuersionis.*

pus

pus meum, Dei virtute per ministerium sacerdotis, transit in corpus Christi: simile intelligas de vino, manentibus tamen accidentibus, colore scilicet, pondere, & sapore. APOLLONIVS: Potest de aliquo grano, nisi de frumento, hoc sacramentum confici? CAESARIVS: Sicut sanguis non conficitur nisi de vino, & hoc expresso, ita nec corpus Christi, nisi de frumento, & hoc in panem redacto; quia Dominus grano frumenti se comparauit, necnon & pani. APOLLONIVS: Quis est modus sumptionis? CAESARIVS: Dupliciter sumitur, spiritualiter, & sacramentaliter; bonus vtroque modo manducat, malus verò sacramentaliter tantùm: sic non manducans, manducat; & econuerso.

Materia.

Ioan. 12. 6.

Modus sumptionis.

APOLLONIVS: Quare sumitur sub duplici specie, cùm sub vtraque Christus sit totus? CAESARIVS: Vt ostenderetur totam humanam naturam suscepisse, vt totam redimeret: panis enim ad corpus, sanguis ad animam refertur. Hæc tibi breuiter dicta sufficiant, quia in sententijs de his plenius tractatur. APOLLONIVS: Cùm omnia, quæ dicta sunt, credam, quatuor tamen mihi probari desidero, nō sententijs, sed exemplis. Primum est, quod sub specie panis, sit verū corpus Christi natum ex Virgine: secundum, quod sub specie vini sit verus eius sanguis: tertium, quod dignè conficientes, siue communicantes mereantur gratiam, indignè autem pœnam. CAESARIVS: Dicam tibi plura de singulis exempla, fidei nostræ satis necessaria, quæ mihi à personis probatis sunt relata.

CAPVT II.

Miracula, quibus veritas Eucharistiæ comprobatur, & primò sub specie panis.

FVit apud nos monachus quidam, Godeschalcus nomine, de castro Volmersteyne oriundus, & in maiori ecclesia Coloniæ canonicus: ante conuersionem satis extiterat lubricus, sed bene morigeratus: modica ei scientia litterarum inerat, sed spiritus scientiæ & pietatis, ad magnam vitæ perfectionem illum prouexerat. Hic cùm ante hos sex annos in die natalis Domini, ad priuatum quoddam altare, missam cum multa deuotione & lachrymis, vt ei moris erat, inchoasset, scilicet; Puer natus est nobis, factaque transsubstantiatione, non iam in manibus suis speciem panis, sed infantem pulcherrimum, imò speciosissimum illum forma præ filijs hominum, in quem & angeli prospicere concupiscunt, tenuit & vidit: cuius charitate succensus, & mira pulchritudine delectatus, complexus est eum ac deosculatus. Timens tamen moram propter circumstantes, super corporale dilectum posuit, & ille, vt missa perfici posset, formam sacramentalem resumpsit. Quamdiu beatus ille vidit speciem infantis, nullam ibi vidit speciem panis, & econuerso. Qui cùm nescio cui visionem reuelasset, tacita persona sua, & ille alijs, quodam die de autore tantæ visionis interrogatus, me audiente respondit; Certissimè illa die CHRISTVS hic visus est, & nihil plús dicere voluit. Postea duobus sacerdotibus Theoderico scilicet de Lureke, & Constantino visionem reuelauit: quod intelligens VVinandus infirmarius noster, posito

Psal. 44.
1. Petri 1.

ſito eo in infirmitorio, ait; Bone frater Godeſchalce, vidiſtis in miſſa Saluatorem? respondente illo ſimpliciter, Etiam, adiecit; In quali forma? In forma, inqt, infantis. Et ille, Quid feciſtis ei? Reſpondit, Oſculatus ſum eum ante os ſuum. Ad quod VVinandus, Et quid poſtea actum eſt? Ego, ait, ſuper altare eum poſui, & reuerſo eo in formam priorem, ſumpſi illum. Eadem die moriens confeſſus eſt Abbati noſtro domino Henrico. APOLLONIVS: Glorioſa ſunt quæ dicis, ſed miror, ſi talia aliquando reuelantur etiam malis ſacerdotibus. CAESARIVS: Sicut bonis ad bonitatis remunerationem, ita nonnunquam dominus malis ſacerdotibus ſe oſtendere dignatur ad correctionem, verbi cauſa.

CAPVT III.

CVM dominus Abbas prædictam viſionem, viſitandi gratia pergens in Friſiam, cuidam militi recitaſſet, ille Adolpho ſacerdoti de Dieferne recitata replicauit: quod vbi ille audiuit, ſuſpirans ait; Ad quid Dominus Deus viris ſanctis, & in fide perfectis, talia oſtendit? Mihi peccatori, meique ſimilibus, qui ſæpè de hoc ſacramento dubitamus, huiuſmodi viſiones deberent reuelari. Die quadam, cùm idem Adolphus miſſam celebraret, & ante Agnus Dei hoſtiam leuaſſet ad frangendum, in ipſa hoſtia virginem in ſede reſidere, infantemque in ſinu ſeruare contemplatus eſt: noſſe volens quid eſſet, ex altera parte, mox vt hoſtiam vertit, agnum in ea conſpexit; quam rurſum regirans, vidit in ea, quaſi per vitrum

 Chri-

Christum in cruce pendentem capite inclinato. Videns hoc sacerdos extimuit, diu stans & deliberans, vtrum ibi subsistere, vel sacramentum perficere deberet; cuius fletibus Dominus placatus, sacramento formam priorem reddidit, & ille missam perfecit: cumq; populus de tanta mora miraretur, ipse ambonem ascendens, cum lachrymis populo visionem retulit, & signati sunt eadem hora ab eo homines quinquaginta; erat enim octaua Apostolorum Petri & Pauli. Nec miror, si sic perspicuè, & tam iocundè, sicut Godeschalcus, eum videre non potuit, quem quotidie sibi ad iudicium immo lauit & sumpsit: habebat enim concubinam: nuper tamen audiui, quod vitam suam, occasione vt spero eiusdem visionis, emendare incipiat, & fœminam in monasterio sanctimonialium in Runengen locare proponat. Hæc mihi à Bernardo monacho nostro recitata sũt, ipsique ab eodem Adolpho. Saluator corporis sui veritatem in hoc sacramento, vt præfatus sum, bonis sacerdotibus ostendere dignatur, vt consolentur; in fidè nutantibus, vt erigantur; malè viuentibus, vt terreantur, ecce exempla.

CAPVT IIII.

VEnerabilis episcopus Liuoniæ, & magister Lambertus Decanus sanctorum Apostolorum in Colonia, cùm ante annos paucos simul ad curiam pergerent imperialem, & in via de scripturis sermocinarentur, etiam mentio habita est de corpore Christi: Decano in hoc sacramento efferente fidem Christianam, episcopus respondit; Ego noui sa-

ui ſacerdotem, qui nuper oculis corporalibus CHRISTVM in altari vidit. A quo cùm Decanus perſonam, tanta viſione dignam, extorquere tunc non potuiſſet, vltima die quando ſeparandi erant ab inuicem, epiſcopus ei confeſſus eſt, quia ipſe eſſet. Hæc idem Decanus retulit Præpoſito Pleiſenſi, & ipſe mihi. Quòd verò Deus dubitantibus de hoc ſacramento, etiam ſuam carnem oſtendat, ſubſequens ſermo declarat.

CAPVT V.

NOndum puto duos annos eſſe elapſos, quod ſacerdos quidam de ſacramento corporis Chriſti dubitans, in caſtro, cui nomen * VVickindisburg celebrauit, qui cùm in canone de tam mirabili conuerſione panis in corpus Chriſti hæſitaret, Dominus ei in hoſtia carnem crudam oſtendit: hanc cùm vidiſſet etiam vir nobilis VVidekinus, ſtans poſt tergum eius, dicta miſſa ſacerdotem in partem traxit, & quid infra canonẽ egerit, vel cogitauerit, diligenter inquiſiuit. Ille verò, tam de viſione, quàm interrogatione territus, confeſſus eſt, & non negauit, ſe eadem hora de ſacramento dubitaſſe; & retulit vterque alteri, ſe crudam carnem in hoſtia vidiſſe. Idem VVidekinus filiam habet Syfridi * rimkel in coniugio ſociatam, filiam ſcilicet ſororis Abbatiſſæ de Ryndorp, quæ mihi anno præterito eandem viſionem recitauit. Vis etiam noſſe quod malæ vitæ ſacerdotibus Dominus oſtendat, quod ab eis crucifigatur? APOLLONIVS: Volo. CAESARIVS: Audi viſionem terribilem.

* *al. VVyckinsborg.*

* *al. de Runk.*

CAPVT VI.

SAcerdos quidam luxuriosus, fœminam procabatur, & cùm illius non posset habere cõsensum, dicta missa corpus Domini mundissimum in ore tenuit, sperans, si sic illam deoscularetur, quod vi sacramenti voluntas eius ad suos libitus inclinaretur: sed Dominus, qui per Malachiam prophetam conqueritur de huiusmodi sacerdotibus dicens; Et me vos configitis gens tota die, tali ordine maleficia eius impediuit. Cùm exire vellet de ostio ecclesiæ, sic sibi crescere videbatur, vt laquear oratorij vertice pulsaret: territus miser, hostiam de ore suo extraxit, & quia mentis inops erat, in angulo ecclesiæ eam sepeliuit. Timens verò vltionem diuinam super se ocyus venturam, sacerdoti cuidam sibi familiari confessus est sacrilegium, qui simul ad locum accedentes, reiecto puluere, non repererunt speciem panis, sed formam, licet modicam, hominis in cruce pendentis; erat enim carnea & cruenta. Quid postea de ea factum sit, vel quid sacerdos egerit, non recordor, quia diu est, ex quo hæc mihi ab Hermanno cantore nostro, cui historia satis nota erat, recitata sunt. APOLLONIVS: Deterior fuit iste crucifixoribus Christi. CAESARIVS: Verum est, quia si illi cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent: Iste cognitum contempsit, & contemnendo crucifixit. Iam tibi satis probatum arbitror, quod sub specie panis, sit verum corpus Christi, & tam à malis, quàm à bonis sacerdotibus conficiatur. APOLLONIVS: Si sacerdotes omnes talia audirent, auditisque crederent,

Malach. 3.

1. Cor. 2.

rent, puto quod plus quàm modò deifica sacramenta honorarent. CAESARIVS: Satis mirabile est, quod nos homines, pro quorum salute hoc sacramentum institutum est, tam tepidi simus, cùm bruta animalia, vermes, & reptilia, in illo creatorem suum recognoscant.

CAPVT VII.

Bestiæ Christum in Eucharistia agnoscunt et venerantur.

IN villa, quæ Komele dicitur, nocte fures ecclesiam infringentes, inter cætera, etiam scrinium cum corpore Domini inde tulerunt: qui cùm nihil aliud in eo præter reliquias, & pixidem cum sacramento reperissent, nil prorsus de eis curantes, eandem pixidem super sulcum agri villæ proximi ponentes, confusi recesserunt. Manè cùm rusticus cum aratro & bobus in eodem agro araret, venissentq; animalia iuxta pixidem, stupentia steterunt; quos cùm arator stimularet, nec procederent, nunc recalcitrando, nunc exorbitando, iratus ait; Quis diabolus est in bobus istis? non enim clarè videre poterat, quia in ortu diei arabat: diligentius tamen circumspiciens, deprehendit ante pedes boum pixidem, & scrinium ecclesiæ suæ iuxta illam. Tunc causam rebellionis non ignorans, omnibus in agro dimissis, in villam recurrit, tam sacerdoti, quàm cæteris, quæ acta sunt, referens. Tunc omnes simul in agrum descendentes, cùm cruce, thuribulo, & cereis, corpus Dominicum in ecclesiam reportauerunt: huic processioni interfuit Godefridus Prior de Houene, qui mihi ista recitauit. Similem honorem ei asini exhibuerunt, de platea in lutum descendendo, sicut me dixisse recolo distinctione 4. ca. 98. audi nunc de vermiculis.

CAPVT VIII.

MVLIER quædam cùm apes multas nutriret, & illæ non proficerent, imò passim morerentur, cùm contra hoc remedium circumquaque quæreret, dictum est ei, quia si corpus Domini inter illas locaret, mox lues ipsa cessaret: quæ ecclesiam adiens, & se communicare velle simulans, corpus Domini sumpsit; quod statim à sacerdote recedens extraxit, & in vno ex alueolis illud locauit. Mira Dei potentia: vermiculi creatorem agnoscentes, de fauis suis dulcissimis hospiti dulcissimo capellulam miræ structuræ fecerunt, in qua altare eiusdem materiæ erigentes, sacratissimum corpus super illud posuerunt: & benedixit Dominus operibus eorum. Processu temporis, cùm fœmina idem vasculum aperuisset, & iam dictum oratorium considerasset, expauit, currensque ad sacerdotem, confessa est ei omnia, & quæ egit, & quæ vidit. Tunc ille assumptis parœcianis suis, ad vasculum venerunt, apes circumuolantes, & in laudem creatoris bombisantes abegerunt, capellulæ parietes, fenestras, tectum, campanile, ostium, & altare ad mirantes, corpus Domini cum laude & gloria retulerunt. Licet autem mirabilis sit Deus in sanctis suis, mirabilior tamen in his minimis prædicatur. Ne ergo aliquis de cætero tale quid præsumat, referam tibi rem terribilem, quam mihi anno præterito magistra de insula sancti Nicolai recitauit.

Psal. 67.

CAP.

CAPVT IX.

FVit in eadem insula puella quædã obsessa, laica tamen, quam & ego ibidem vidi. Requisitus diabolus à quodam sacerdote, cur tanto tempore, tam crudeliter Hardisa de Cogeme torqueretur, per os puellæ respondit: Quia bene & optimè meruit; ipsa altissimum super olera sua seminauit: qui cùm verbum minus intelligeret, nec ille exponere vellet, sacerdos fœminam adijt, quid de ea diabol⁹ dixerit exposuit, monens ne negaret, si intelligeret. Quæ statim culpam confessa est dicens; Verbum bene intelligo, quod nunquam tamen homini per me publicatum est; Quando iuuencula eram, & hortum excolendum suscepissem, nocte quadam mulierem vagam hospitio recepi; cui cùm damna horti mei exposuissem, asserens omnia olera ab erucis deuorari: respondit illa; Bonam te instruam medicinam: accipe corpus Domini, & comminue illud, sicque super olera spargas, & statim lues cessabit. Ego misera, cui maior cura erat de horto, quàm de sacramento, cùm in pascha corpus Domini suscepissem, & extractum de ore, fecissem sicut edocta fueram, quod oleribus in remedium, mihi teste diabolo factum est in tormentum.

Sacra Eucharistia abutens punitur.

APOLLONIVS: Crudelior erat mulier hæc ministris Pilati, qui IESV mortuo pepercerunt, ne ossa eius comminuerent. CAESARIVS: Idcirco vsque hodie luit maximum id peccatum, & sunt cruciatus eius inauditi. Attendant hanc pœnam, etsi non culpam, qui deifica sacramenta ad temporalia, vel, quod execrabilius est, ad maleficia conuertunt. Etiam

p 5 vermes,

vermes, si reuerentiam circa hoc sacramentum negligant, aliquando pœna mulctantur.

CAPVT X.

Animalia vim eius sentiunt.

ANno præterito, cùm quidam ex sacerdotibus nostris coram Episcopo Theoderico missam quotidianam de Domina nostra celebraret, in ipsa hora fractionis, musca grandis circa, & supra calicem volitare cœpit, ita importunè, vt quasi vi velle intrare videretur: Sacerdos timens ac tremens, cũ manus haberet occupatas, & muscam exufflaret, nec proficeret, Henricum Diaconum, qui hora eadem Episcopo pacẽ porrigebat, tussiendo crebrius aduocauit. Tunc illa alacri volatu altius labẽs, præsumptionis culpam ibi luit, quia post morulam, completa sumptione, atque ablutione, intuente sacerdote quem turbauerat, quasi lapillus, inter corporale & calicẽ extincta ruit, quam Diaconus de altari proiecit. APOLLONIVS: Satis me delectat hæc narratio. CAESARIVS: Etiam Dominus in simplici pane tanto sacramento assignato, quandoque miracula operatur.

CAPVT XI.

NOndum annus vt puto transijt, quod hostiæ plures à ministris propter fissuras, siue pustulas reprobatæ, in Eberbaco in fenestra altari contigua proiectæ sunt; accedentes verò mures omnia, quæ erant extra circulos deuorabant, litteras verò & quæ intus erant in nullo penitus lædebant. Sacrista ista considerans, reputauit pro miraculo. APOLLONIVS: Quid est quæso, quod mures, vel vermes in sacramento altaris comedunt? CAESARIVS:

Spe-

Species tantùm; In illa Christus videtur & tangitur, & ab indignis iniuriatur: corpus eius verum, quod sub illa latet, glorificatum est, & quia immortale est, non potest corrumpi; quia splendidum est, non potest à nobis videri; quia subtile est, non potest à nobis palpari: à sacerdote quidem tenetur, sed nõ tangitur, nisi mediante specie. Species ipsa videtur, tangitur, frangitur, masticatur, satiat, corrumpitur, & iniuriatur: quando aliquid horum attribuitur corpori Christi de specie debes intelligere. Tãta est gloria huius sacramenti, vt non solùm bruta, in quibus anima mutabilis est, sed & insensibilia elementa, virtutem eius sentiant, verbi causa.

CAPVT XII.

Elementa item, & primò Aqua.

TEmpore illo quando manifestari cœperunt hæreses Albienses, quidam maligni, virtute diabolica suffulti, quædã signa atque portenta ostenderunt, quibus & easdẽ hæreses roborauerunt, & multos fidelium in fide subuerterunt: super aquas ambulauerunt, & non sunt summersi. Cernens hoc sacerdos quidam fide catholicus, & vita religiosus, sciens vera signa cum falsa doctrina esse non posse, corpus Domini cum pixide ad flumen, vbi illi populis suas ostẽsuri erãt virtutes, deportauit, dixitq; in audientia omnium; Adiuro te diabole per eum, quem in manibus porto, ne in hoc flumine, ad huius populi subuersionẽ, per hos homines, tantas exerceas fantasias. Post hæc verba, illis super vndas fluminis ambulãtib⁹ vt prius, sacerdos turbatus, corpus Dominicum in flumine iactauit. Mira CHRISTI potentia, mox enim vt elementum tetigit, sacramentum

tum, fantasia cessit veritati, & pseudo illi sancti, quasi plumbum descendentes in profundũ, sunt submersi; pixis verò cum sacramento, statim ab angelis sublata est. Videns sacerdos hæc omnia, de miraculo quidem exultauit; sed de iactura sacramenti doluit: totam verò noctem in lacrymis & gemitu transigens, manê pixidẽ cum sacramento reperit super altare. Hæc nobis eodem tempore relata sunt. Aliud in mari de corpore Domini contigit miraculum, quod non silebo.

CAPVT XIII.

QVando in ista magna expeditione, naues ex omni parte Alemanniæ congregatæ mare intrauerunt, ob causas diuersas præceptum est sacerdotibus, ne in aliqua naui corpus Dominicum seruaretur. Quæ cùm omnes iussis obtemperarent, vna sola nauis Frisonum obedire noluit, quæ citius inobedientiæ pœnam soluit: Dei siquidem iudicio confracta est, & pixis seruans corpus Domini cum cæteris quæ in naui erãt eiecta, homines verò, alijs nauibus subuenientibus, liberati sunt: & ecce, vident eminus pixidem in pelago natantem, quæ tam celeri motu ad naues festinabat, vt velificare videretur: quæ cùm in nauim vnam recepta fuisset, aliud in ea visum est miraculum: Cùm operculum eius esset patulum, nec zona circa nodum firmatum; inter vndas illas procellosas, nec vna quidem guttula intrauit. Hermannus Decanus Sancti Gereonis in Colonia, qui præsens fuit, & hæc vidit, pro magno miraculo ea solet recitare. Terra etiam in hoc sacramento, suum recognoscit autorem.

CAPVT

CAPVT XIIII.

PLebanus Sanctæ Columbæ in Colonia, cũ *Terra.* in quadam solennitate paschali populum communicaret, hostia de manu eius lapsa cecidit super pauimentum lateribus stratum: vt autem Dominus se ostenderet Dominũ terræ, sicut & maris, mox vt hostia, quantum ad speciem modici ponderis, lapidem tetigit, lateris illi duritia cessit, ita vt circulus, & literę in illo apparerent, quemadmodum fieri solet, cùm molli ceræ sigillum imprimitur. Sacerdos territus, mox hostiam leuauit, & laterem eruit; in quo cùm tam ipse, quàm multi alij, tantum miraculum vidissent, & expauissent, consilij inops sacerdos, locum tam mirabiliter hostia signatum rasit, puluerẽ ponens inter reliquias. Huic miraculo Arnoldus monachus noster dicit se interfuisse. Vt etiam Dominus ostenderet in aêre potentiam suam, tale quid fieri permisit.

CAPVT XV.

IN villa, cui Haynrode vocabulum est, sacer- *Aër.* dos quidam est nomine Euerhardus, hic ante annos paucos, ad ecclesiæ eiusdem festiuitatem vicinos sacerdotes conuocauit: Solennisantibus eis in vesperis circa altare, & insanientibus, vnus ex eis pixidem, quæ super altare cum corpore Domini pendebat, casu euertit, & quinque ex ea hostias excussit. Quod vbi cõpererunt cæteri, mox organa sua suspenderunt; quærentibus eis hostias, & non inuenientibus, populo eiecto, & foribus obseratis, dum omnes angulos perscrutarentur, nec comparerẽt, vnus

vnus eorum, diuino nutu, ambitum qui erat circa murũ aſcendit, vbi eaſdem hoſtias in modũ crucis diſpoſitas attẽdit: erat enim idẽ circuitus pixide multo altior. Obſequens aër ſuo Domino, corp⁹ eius de pixide lapſum, excepit, ne ſuper terrã laberetur; vbi ab angelis ſuſceptum, in locũ illum ſublimem deportatum eſt. Hæc mihi à Methilde magiſtra de* Vſenich relata ſunt. Cognouit & ignis ſacramenti huius virtutem.

*al. Huſennich.

CAPVT XVI.

Ignis.

NON eſt diu, quod quædã eccleſia in prouincia noſtra exuſta eſt, cumque omnia, quæ cremari poterant, in cinerem fuiſſent redacta, flammis ſopitis homines intrantes, ſolam pixidem cum corpore Chriſti illæſam ſuper altare repererũt. Quod pro miraculo magno, ſicut reuera fuit, Conrado Priori loci Sanctæ Mariæ, & alijs quàm plurib⁹ referentes, Deum glorificauerunt, plurimum per hoc in fide confortati. Ecce habes ex his quæ dicta ſunt, euidentiſsima argumenta, quod omni creaturæ, rationali vt homini, irrationali vt animalibus, inſenſibili, aquæ ſcilicet, terræ, aeri, & igni manifeſtata ſit virtus huius diuini ſacramenti. APOLLONIVS: Satis mihi probatum eſt quod ſub ſpecie panis, ſit verũ corpus Chriſti: nunc autẽ verũ eius ſanguinẽ eſſe ſub ſpecie vini, ſimilibus mihi exemplis oſtendas. CAESARIVS: Noueris conſimiles cauſas eſſe ſubſequentium viſionum, quas & præcedentium: quibuſdam, vt iuſtis, forma ſanguinis oſtenditur, ad deuotionis ſuæ remunerationem: de ſacramento dubitantibus ad confortationem; malè viuentibus, ad correptionem. Ecce exempla.

CAPVT

CAPVT XVII.

Sub specie vini esse verũ sanguinem miraculis ostenditur.

BOnæ memoriæ Daniel Abbas Sconauiæ, quandoque Prior noster, cùm in die quadam missam celebraret, formam humani sanguinis in calice vidit: & quia tunc temporis non fuit sibi cõscius alicuius mortalis peccati, eandem visionem nequaquam sibi ad iudiciũ, sed ad consolationẽ concessam sperauit. Huius visionis testis est Bernardus monachus noster, aliquando cõcanonicus eius in ecclesia maiori Coloniæ. Comparetur igitur visio hæc, visioni Godeschalci, qui Dominũ vidit sub specie panis in forma infantis, sicut dictum est c. 2. Porrò quod aliquãdo forma sanguinis quibusdam de sacramento dubitantibus ostendatur ad confortationem, sermo sequens declarat.

CAPVT XVIII.

HEylardus sacerdos de Vuninsdorp, cùm die quadam in ecclesia dictæ villæ missam diceret, & de sacramento ex immissione diaboli periculosè dubitaret, quãdo ventum est ad orationem dominicã, vbi calix discoopertus deponi solet, humani cruoris speciem in illo vidit, & expauit; ac si ei diceret Dominus: Si nõ credis sacramenti veritatem, discas experimento: & cùm fides via sit ad speciem, species hæc sanguinea, te reducat ad fidem. Durauit autem forma illa vsque ad sumptionem. Interfuit eidem missæ Hyldeboldus Comes de Limberg, vir fide, & opere parũ catholicus. Heylardus verò sibi timens, magistro Ioãni Decano Aquensi visionem retulit, à quo illam ego didici. Quod autem huiusmodi visiones quãdoq; fiãt, nõ solum ex culpa sacerdotis, verùm etiã ex perfidia circũstantium, subsequẽs probat exemplum.

CAPVT

CAPVT XIX.

RETulit mihi iam dictus magister Ioannes aliam de sanguine Domini visionem satis terribilem. Cùm in ecclesia sanctę Vualburgis in * Hildesheim, vnde ipse oriúdus est, sacerdos missam celebraret nomine Albertus, ciuis quidam post tergum eius stans, cùm ea quæ ibi tractabãtur minus crederet, liquorẽ ita in calice exundare vidit, vt ad instar ollæ feruentis superefluens, totá altaris superficiem operiret. Qua visione satis est territus, & spero quod per illam ad fidem sacramenti sit reductus: habebat autem liquor exuberans formam sanguinis humani, ac si ei voce Christi diceretur; Ego in ara crucis propter te, sicut aqua effusus sum, & tu de medicina tua dubitas?

*al. Hildeschen.

Psal. 21.

CAPVT XX.

IOannes pastor de Risene, frater carnalis monachi nostri Bernardi, missam quadam die celebrauit, & ministrauit ei scholaris quidam adultus nomine Hartvvicus: qui cùm post perceptionem corporis & sanguinis Christi vinum calici infunderet, visibilis cruoris formam in eo vidit, sacerdos verò videre non potuit, & ideò fortè quia ipse in culpa non fuit. Idem adolescens, clericatũ deserens, factus est miles, & vsque hodie se Christi sanguinem fundere ostendit, quia multos deprædatur & affligit. Referam tibi aliam visionem, de qua mihi non constat vtrum propter sacerdotis aliquod meritum, siue culpam, vel circumstantium ostensa est.

CAPVT XXI.

Hildebrandus ſacerdos de Meſchede iuxta Couardiam, cùm die quadam miſſam celebraret, facta tráſſubſtãtiatione, ſanguinem ſacramẽtalem ſæpe dicto modo transformatum vidit in calice. Volens tanti miraculi habere teſtes, duos milites ex paræcianis ſuis, qui ibidem miſſæ eius intererant, aduocauit: qui cùm non vini, ſed cruoris ſpeciem cũ ſacerdote vidiſſent, expauerunt valdè, multũ tamen confortati ſunt in fide. APOLLONIVS: Satis expedit⁹ ſum de ſacerdote & circũſtãtibus, ſed miror ſi aliquando huiuſmodi miracula contingunt propter eos, qui præſentes ſunt. CAESARIVS: Etiam frequenter.

CAPVT XXII.

SAcerdos quidã in diœceſi Colonienſi quadam die miſſam celebrans, iuſto Dei iudicio calicem cum ſanguine in canone fudit ſuper corporale, quod ſtatim humani cruoris cœpit formam: cumque dicta miſſa ſacerdos nimis mœrens, ſuper calicem illud crebrius lauiſſet, rubeum colorem abluere non potuit: tunc amplius territus orationes omnibus ſuis paræcianis inſtituit, corporale lauit, ſed non profecit. Quo viſo, tollens ſecum ſacrum linteum, Rodolphum Scholaſticum Colonienſem, virum magni nominis accerſiuit, caſum expoſuit, corporale oſtendit, & quod nullo liquore color ille ſanguineus ablui, nullaque arte, ſiue oratione, poſſet deleri, conteſtatus eſt. Cui ille, ſicut vir prudens, reſpondit; Eſtne

aliquis in parœcia veſtra qui de hoc ſacramento dubitet? Reſpondit ſacerdos; Eſt quædã incluſa, quæ frequenter inde dubitat. at ille; Oſtendite illi, fortè idcirco Deus veſtigia ſanguinis in hoc corporali deleri non ſinit, quatenus eis viſis, illa in fide roboretur: quod cùm factum fuiſſet, expauit mulier, & credidit, & Deus priſtinũ colorem in linteo reformauit.

CAPVT XXIII.

SImilis caſus contigit apud nos, fine tamen diſsimili: cùm ſacerdos quidam in eccleſia, cuius nomen excidit, ſicut & ſacerdotis, Miſſam feſtinanter & negligenter diceret, calicem fudit: timẽs verò ꝑ tanta neglig ẽtia, ſi ad aures prælatorum deueniret, diutius ab altaris officio ſuſpendi, caſum ſuppreſsit: dictaq; Miſſa, corporale complicauit & abijt: æſtimabat enim quia nemo vidiſſet: erat autem ſacerdos ille, & fortè adhuc eſt, malæ vitæ, vagus & negligens valdè. Campanarius verò, quem negligentia minimè latuerat, poſt diſceſſum ſacerdotis corporale reuoluit, & ecce ſanguis rubens ac madens in omnibus partibus, per quas liquor calicis defluxerat apparuit: territus homo de tam mirabili viſione, ſtatim Coloniam cucurrit, Conradum nunc Præpoſitum maiorem, tunc Decanum, ceteroſque priores cõuenit, & quid prędicto ſacerdoti contigerit, quid ve viderit, per ordinem recitauit. Cui præceptùm eſt, vt tali die allato ſecũ corporali Coloniam rediret, vt & veritatem plenius agnoſcerent, & qualiter de tanta negligentia ſatisfaciendum eſſet, plenius deliberarent. Ego eodem tempore veni Coloniam; & recitata ſunt

mihi

mihi omnia hæc à Bernardo maioris ecclesiæ canonico. Quid verò post hæc actum sit, non intellexi. Est ne tibi adhuc satisfactum, tòt & tantis exemplis, an adhuc plura requiris?

APOLLONIVS: Sic mihi satisfecit oratio tua, vt iam non dico credam, sed quod amplius est, sciam post consecrationem sub specie vini verum esse sanguinē CHRISTI: cùm enim Apostolus dicat, fidem esse substantiam rerum sperandarum, argumentum non apparentium, quæ visu tam manifestè, vt dictū est, percipiuntur, iam non creduntur, sed sciuntur: quod sub tā multiplici testimonio visum est, me vidisse reputo. CAESARIVS: Adhuc subiungā duo exempla, per quæ cognosces, quod etiam quandoque Dominus in simplici liquore operetur miracula, ad honorem tanti sacramenti.

Hebr. 11.

CAPVT XXIIII.

Miracula, de ablutione celebrātis.

SAcerdos quidam, sicut mihi alius quidam religiosus sacerdos retulit, infirmum aliquando visitauit: erat idem infirmus laicus admodum religiosus, qui ait sacerdoti; Domine mi, hodie celebrastis? respondente illo; Etiā, AEgrotus subiunxit; Peto vt manus, quib⁹ tractastis sacrū Christi corpus & sanguinem, coram me abluatis, eritq; meæ infirmitati eadem ablutio antidotum. Quod cùm fecisset, aqua in cratera munda recepta est, de qua cùm bibisset infirm⁹, residuā in cistam reponi iussit, & diligēter operiri. Posteà cùm eandem aquam requireret, puer ad cistam accedens, non aquā in cratera, sed purum sanguinem reperit; quo illato, pro sacerdote missum est, à quo in ecclesiam deportatus, inter reliquias positus est. APOLLONI. Quid sentis de sanguine isto? CAESA.

Non credo fuiſſe Chriſti ſanguinem, quia aqua in illum minimè vertitur, nec vinum quidem abſque debita ſacerdotis benedictione: Deus verò ob deuotionem hominis, elementũ mutauit, vt oſtenderet quod eundem ſanguinem, quem ſacerdos continuè ſumit in eccleſia ſacramentaliter, fidelis quiſq; in omni loco poſſit ſumere ſpiritualiter.

CAPVT XXV.

QVædã nobilis fœmina de Entenich, ſicut à quodam edocta fuerat, tertiam ablutionem ex digitis ſacerdotis in pane recepit, credens, ſi eandem per quatuor partes agri ſui reconderet, quod nulla aêris intemperies, vel grando ſegetes læderet, panem interim in ſcrinio ſuo reponens. Dum tempore oportuno accederet, quatenꝰ eum per agrum ſuum diuideret, in ſanguinem coagulatum eum vidit cõuerſum: territa nimis, marito eum oſtendit, atque ſacerdoti. Pro qua re omnes à prioribus Colonienſibus citati, ſacerdos ſatis punitus eſt; illis vix ſe excuſantibus, quod nullum foret in cauſa maleficium. Non enim placet Deo, ſi ad aliquos vſus temporales ſacramenta illa conuertantur.

APOLLONIVS: Placet quod dicis. Nunc peto vt exempla proferas de dignè conficientibus. CAESARIVS: Prius tibi oſtendere volo, qualis eſſe debeat vita ſacerdotum dignè conficientium.

CAPVT

CAPVT XVI.

Sacerdotes quales esse debeant, vt nō indignè missam celebrent.

GLoria vitæ sacerdotalis in duobus præcipuè consistit, castimonia videlicet, & scientia: debet enim castus esse & literatus. Exemplum castimoniæ habes in Zacharia patre Ioannis, de quo Lucas sic ait; Et factum est, vt impleti sunt dies officij eius, abijt in domū suam. Vicis suæ tempore, pontifices, templi tantum officijs mancipati, nō solum à complexu vxorum, sed etiam à domo, & ingressu abstinebant: Nostris autem sacerdotibus, à quibus nō carnalis succesio, sed spiritualis perfectio quæritur, qui quotidie prȩsto debent esse altari, perpetua castitas indicitur. Quod verò literatus esse debeat, testis est Malachias, qui dicit; Angelus scientiarum est, & legem ex ore eius requirent. Hinc est quod Heli sedebat ante fores tabernaculi, vt responderet omni quærenti. Audi quid illitterato sacerdoti per Oseæ dicatur; Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne sacerdotio fungaris mihi.

Casti. *Lucæ 1.* *Docti.* *Malach. 2.* *1. Reg. 1.* *Oseæ. 4.*

APOLLONIVS: Nunquid sacerdotes illitterati repellendi sunt à Domino? CAESARIVS: Non, sed quibus deest vsus scientiæ exterioris, habeant, vt prædictum est, lumbos præcinctos, & lucernas ardentes in manibus, id est, opera bona. Quod si sibi commissos illuminare non valent verbo prædicationis, ad diuinum amorem illos accendere studeant exemplo bonæ conuersationis. Introiens sacerdos ad altare, lauare debet faciem, os & manus, id est, maculas cogitationis,

Lucæ 12. *Exod. 38.*

nis, locutionis, & operum, in labro æneo quod fecit Moises ex speculis mulierum. Aqua est contritio, manutergium confessio, quod illa abluit, ista abstergit: Specula mulierum, sunt exempla sanctarum animarum, fides scilicet Abrahæ, obedientia Isaac, lenitas Iacob, mansuetudo Moisi, humilitas Dauid, zelus Heliæ, pietas Iosiæ, castitas Danielis. In his si sacerdos se considerauerit, facilè cognoscet suam imperfectionem.

APOLLONIVS: Qualis esse debeat conficiens satis ostendisti: nunc me expedias, in quibus consistat potentia conficiendi. CAESARIVS: Quæ de his legi, vel audiui, paucis explicabo.

CAPVT XXVII.

Necessaria illi qui debet conficere Eucharistiã.

TRia exiguntur in sacerdote vt possit conficere, ordo, verba, intentio, quartum est substantia panis & vini.

APOLLONIVS: Quid si in calice post benedictionem panis, vinum per negligentiam non esset in calice? CAESARIVS: Ex consuetudine ordinis nostri, cogimur credere ibi esse corpus Christi, quia benedictionem panis non repetimus, sed calicis tantùm. Simile sentio, si sacerdos post prolationem verborum illorum, Hoc est corpus meum, subsisteret, neq; calicis benedictionem perficere posset. Magister Petrus Cantor, & sequaces eius, hoc non concedunt, dicentes; non posse fieri transsubstantiationem panis in corpus Christi, donec prolata sint hæc verba, Hic est sanguis &c. quibus multi doctorum contradicere videntur in suis

ſuis ſcriptis: ſimiliter & verba euangelica: prius Dominus panem benedixit, porrigens illum diſcipulis ad manducandum, iam non panem, ſed corpus ſuum: poſteaquam cœnatũ eſt, aliquo interuallo interiecto, benedixit calicem. Quis dicere audeat, ibi non fuiſſe corp' CHRISTI niſi calice prius conſecrato? nullus omninò.

APOLLONIVS: Eſt ne in tali caſu ſanguis Chriſti? CAESARIVS: Etiam, non in calice, ſed in corpore: non enim corpus Chriſti eſt ſine ſanguine. Nec tamen ineſt per conuerſionem, quia ante prolationem horum verborum, ſcilicet, Hic eſt ſanguis meus, vinũ non eſt conuerſum in ſanguinem.

APOLLONIVS: Da mihi exemplũ quod ſub ſpecie panis ſit corpus Chriſti, antequam calix benedicatur. CAESARIVS: Superius capit. 2. habes exemplum in viſione Godeſchalci, qui mox prolatis his verbis, Hoc eſt corpus meum, vidit Chriſtum in forma humana.

APOLLONIVS: Si ſtatim Chriſtus eſt ibi totus, ſuperfluè videtur mihi calix conſecrari. CAESARIVS: Sub duabus ergo ſpeciebus celebrat hoc ſacramentum eccleſia, vt animæ & corporis ſuſceptio in CHRISTO, & vtriuſque liberatio in nobis, ſignificetur: Nec plus ſub vtraque, nec minus ſub altera tantum ſumitur hoc ſacramentum. Eadem enim ratio eſt, vt ait Hilarius in corpore CHRISTI, quæ in manna præceſsit, de quo qui plus colligebat, non amplius habebat, nec qui minus parauerat, minus inueniebat.

Simile quid Cypr. epiſt. 76.

Exod. 16.

APOLLONIVS: Satis de his expeditus ſum. CAESARIVS: Non inutiliter his præmiſsis

videamus quantum gratiæ & gloriæ mereantur sacerdotes dignè conficientes.

CAPVT XXVIII.

Dignè celebrantium meritum & gratia.

IN Hemmenrode sacerdos quidam senex, Henricus nomine, ante paucos menses defunctus est, vir sanctus & iustus, qui annis plurimis in eodem cœnobio fuerat Sacrista: hic cū die quadā in choro cōuersorum ad altare Sancti Ioannis Baptistæ celebraret, quidā ex conuersis circumstantibus Saluatorem in effigie hominis in manibus eius contemplatus est: ipse tamen sacerdos non vidit. Hæc mihi retulit quidam ex senioribus domus illius.

CAPVT XXIX.

DVm in eodem Claustro, & ad idem, vt puto, altare dominus Hermannus die quadam missam diceret, Henricus cōuersus de Hart, cuius supra sæpè memini, in canone columbam miri candoris iuxta calicem vidit residentem. Vidit & ante sumptionem infantem pulcherrimum, qui ex manibus eius vsq; ad summitatem crucis ascendere visus est: qui mox descendens, sub specie panis à sacerdote sumptus est. Ex qua visione colligitur, quod sub specie panis sit veritas corporis Dominici, & quod illa ineffabilis transsubstantiatio, autoritate fiat Spiritus sancti: Hermannus verò, visionem non vidit.

APOLLONIVS: De malis sacerdotibus quæstio mihi nulla est; quare autem boni sacerdotes eū, quem in altari esse credūt, nō videāt, satis admiror. CAESARIVS: Vt non videndo, sed

ſed credendo amplius mereantur. Fides, vt ait Gregor. non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. Cùm idem Hermannus tunc Prior exiſtés in Hemmenrode, nocte quadam infra matutinas Deum oraſſet, vt ſibi reuelare aliquid dignaretur de ſtatu ſuo, mox vt reſidens oculos clauſit, quidam ei aſſiſtens *fotrum, in quali ſcyphi à conuiuantibus portari ſolent argentei, oſtendit. Ipſe verò, ſicut mihi retulit, orationis præmiſſæ reminiſcens, cùm intra ſe diceret; Quomodo pertinet ad ſtatum tuum viſio fotri huius? ille ſtatim ſuperiorem thecam, cuius cacumen in nodum deſinebat, manu ſuſpendit; & ecce, vidit pixidem Dominici corporis catena aurea ex eodem nodo dependentem, ſicque viſio diſparuit. Et cognouit Prior corpus fuiſſe dominicum quod iugiter in theca ſui corporis per memoriam circumferre conſueuit, ſperans ex hoc ſuum ſtatum in oculis Domini minus eſſe deſpectum. Quantum in ſacerdotibus dignè celebrantibus gratia aſcendat, & merita creſcant, viſiones ſubnixè declarant.

Greg. hõ. 26. in Euã gel.

* *al fotũ.*

CAPVT XXX.

NOVI quendam ſacerdotem ordinis noſtri, qui hanc gratiam accepit à Domino, vt quotiens cum deuotione Miſſam celebrat, per totum canonem vſque ad ſacramenti perceptionem, in aëre ad menſuram pedis vnius ſe ſtare ſentiat: Nec mirum, deuotio enim ignea eſt, & ſemper nititur ſurſum. nec magnipendo, ſi quandoque ſibi attrahat ſuum exterius domicilium: interior verò eius caſa, ſiue domicilium, mens eſt, in qua maiorem habet po-

testatem, quia illud in cœlum subleuat. Cumque tantam gratiam, ab alio quodam sacerdote eius amicissimo comperissem, scire volens veritatem, non absque timore, ab ipso cœpi sciscitari, quæ audieram: qui statim rubore perfusus, cùm me confundere nollet, ita esse confessus est. Quando festinanter & sine deuotione celebrat, vel quando strepitu circumstantium impeditur, prædicta ei gratia subtrahitur.

APOLLONIVS: Quantum ex his colligo, summum silētium sacerdotis deuotio, in missæ silētio requirit. CAESARIVS: Verum dicis: si sacerdos legalis, oraturus pro salute populi, solus intrauit in sancta sanctorum, & omnis populus, sicut de Zacharia legitur, erat foris expectans hora incensi, ne orantem impediret: quantò magis sacerdos gratiæ, qui non iam corruptibile pro vna gēte sacrificium, sed pro totius mūdi salute patri offert filium, summam in altari pacem requirit & silentium? Vnde & beatus Ambrosius post euangelium monere solebat populū, vt à tussi, & omni inquietudine se temperarent tempore canonis. Quod verò deuotio ignea sit, & sursum nitatur, vt præfatus sum, sequens visio demonstrat.

Hebr. 9.

Lucæ 1.

CAPVT XXXI.

IN Vilario Brabantiæ, ante hoc biennium monachus quidam defunctus est nomine Vlricus, iuuenis disciplinatus & valdè gratiosus, tam corpore, quàm mente virgo. Hic cùm in Namurco die quintodecimo ante mortem suam, Missam celebraret, sicut mihi retulit loci prædicti Prior, venerabilis inclusa, Vda nomine,

mine, cui Deus multa reuelare consueuit, globum igneum super caput eius conspexit, erat enim tunc temporis grangiarius. Qui cùm infirmus in extremis ageret, & Abbas deesset, dixit ei quidam ex circumstantibus; Velleris Dominum Abbatem modò videre? Etiam, inquit, valdè illum videre desidero, vt præsens congaudere posset mihi eunti ad nuptias, & adiecit; Cras habebitis propter me festum, scilicet duas Missas, quod ita factum est. Nam altera die dicta Missa in conuentu, post primam (erāt autem calendæ Octobris) animam virgineam efflauit, quæ à cælestibus paranymphis suscepta, in æthereum thalamum ad nuptias agni, & ad amplexus sponsi, deducta est. Post tertiam verò, celebrata pro eo Missa solenniter in conuentu, secundum quod ipse prædixerat, terræ commendatus est; & sicut mihi dixit dominus VVilhelmus, nunc Abbas Vilariensis, tunc Prior ibidem, ne vnum quidem peccatum mortale deprehendere potuit in eius extrema & generali cófessione: fuerat siquidem magnæ spei iuuenis, vultum habens angelicum, moribus bonis adornatus, natione Coloniensis: prædicti verò sacerdotis personam, mihi prodere non licet: est enim vir tantæ perfectionis, vt tanta gratia dignus sit, & verbis eius non credere, si tibi propalaretur, sacrilegium iudicares. APOL. Vlricū, quantum ad prædictā visionem, similem iudico S. Martino, de cuius capite cū altare benediceret, etiā globus igne' emicuit. CAES. In vtroq; signum fuit magnæ deuotionis, cuius autor Spiritus sanctus est, qui in igne super Apostolis apparuit; vnde non immeritò à sacerdote ante canonem, sursum corda habere monemur.

Sulpi. dial. 2. cap. 2.

Act. 2.

CAPVT

CAPVT XXXII.

ALium itidem noui ſacerdotem, cui accedenti ad altare, tantam Dominus ſæpè contulit deuotionem, vt eſſet venter eius, ſicut ſcriptum eſt in Iob, quaſi muſtum abſque ſpiraculo, quod lagunculaſ nouas dirumpit: &, ſicut ipſe mihi confeſſus eſt, adhuc enim viuit, tam vehementes motus nonnunquam in corde eius deuotio excitauit, vt pectus diſrumpi videretur; oportebat eum motus eoſdem propter circũſtantes reprimere. Quæ peccatorũ vincula, huiuſmodi impulſus nõ diſrũperẽt? Huic congruit id Dauidicum; Dirupiſti vincula mea, tibi ſacrificabo hoſtiam laudis &c. APOLLON. Puto quod valdè mundis manibus ſacrificent, qui tam flammeum pectus habent. CAESARIVS: Quod huiuſmodi ſacerdotes, non ſolùm mundas, ſed lucidas tempore ſacrificij manus habeant, exempla ſequentia declarant.

Iob 32.

Pſal. 115.

CAPVT XXXIII.

CVM die quadam ſacerdos quidam in monte ſanctæ VValburgis Miſſam celebraret, religioſa virgo Richmundis, cuius memini in diſtinctione octaua cap. 7. poſt tergum eius ſtans, hoſtiam in eleuatione tam lucidiſſimam vidit, & tam perſpicuam, ac ſi fuiſſet cryſtallina, & radio ſolari perluſtrata. Nec impediebant pollices ſacerdotis, quibus hoſtiam tenebat, in aliqua parte hoſtiæ claritatem, quia eadem gratia pollices dotabantur: necdum tamen factam ibi fuiſſe puto tranſſubſtantiationem; vocabatur autem ſacerdos VVilhelmus, ætate quidem iuuenis, ſed vitæ regularis in capella

pella iuxta Nussiam professus. Visionem hanc Richmundis ipsa Suppriori nostro Gerlaco retulit,& ipse mihi. APOLLONIVS: Si tanta claritas fuit in pane; vt opinaris, benedicto, puto magnum esse fulgorem in ipso corpore dominico. CAESARIVS: Hoc sequens visio prodit.

CAPVT XXXIIII.

DVM eadem Richmundis, sicut ab eius ore audiui, in prædicta ecclesia ad Missam matutinalem staret, infra canonem, circa sacramentum maximam contemplata est claritatem. Putãs primò quod radius solis per fenestram demissus altare illustraret, propius accessit,& ecce, claritas eadem sensim se oculis eius subtraxit,& intellexit statim, quia lux eadem fuisset ex claritate corporis Christi, nõ ex sole naturali, cuius ortum eadem hora longè præcesserat. De ipsa verò Richmunde, & de eius deuotione circa illud sacramentum, mira dicturus sum. Quando verò gratia communicandi accedebat ad altare, aliquando ante perceptionem, aliquando post, labebatur, tenebatur, trahebatur, nunc mentis excessum, nunc corporis defectum, incurrẽs, ita vt dicere posset cum Ieremia; Factus est in corde meo quasi ignis exæstuans, claususque in ossibus meis; & defeci, ferre non sustinens. Videntes hæc sacerdotes, sæpe turbabantur,& circunstantes admirati sunt. Hæc de sacerdotibus dignè celebrantibus dicta sufficiant. Vis nunc audire aliqua de his, qui dignè accedunt, & tamen sacerdotes non sunt?

Ierem. 20.

APOLLONIVS: Volo,& desidero valde.

de. CAESARIVS: Quantum apud Deum mereantur gloriæ & dulcedinis, quantum gratiæ & fortitudinis, quantum salutis & honoris, dignè communicantes siue communicare desiderantes, varijs tibi pandam exemplis.

CAPVT XXXV.

De dignè communicantibus.

NOndum duo anni sunt elapsi, quod quædam religiosa fœmina in Brabantia Vda nomine, de villa quę Thorinbais dicitur, ardenter nimis communicare desiderans, gratiam eandem sibi à sacerdote suo impertiri humiliter & instanter postulauit: à quo repulsam passa, dicente illo non debere fœminas laicas pro libito suo communicare, sed certo tempore, fleuit & ingemuit. Cuius ardorem summus sacerdos attendens, nō diu passus est eam fraudari à desiderio suo: eadem enim nocte, cùm in strato suo iacens vigilaret, & orationibus vacaret, Saluator cum multo splendore cubiculū eius ingressus, pixidem, in qua corpus eius in ecclesia solebat poni, proprijs manibus portabat: erat quoq; circa eum fragrantia miri odoris, & multitudo angelorum in circuitu eius, qui concorditer cantabant antiphonam, Speciosus forma præ filijs hominum &c. Cumque illa beata ad tantam gloriam stuperet, stans coram ea Dominus ait; Quia sacerdos ille corpus meum tibi negauit, nec te communicare voluit, ego meis manibus te communicabo; quod & fecit, hostiam vnā de pixide tollens, sicq; recessit. Erat autem alia fœmina religiosa eius socia in eodē cubiculo iacens, & ipsa vigilans, quæ omnia, quę dicta sunt, vidit: quod cùm ignoraret altera, æstimās eā sopore fuisse depressam,

ſam, manè ſciſcitata eſt ab ea, vtrũ nam aliquid vidiſſet; quæ reſpondit; Etiam, hæc, & hæc de te vidi. Tunc certior de viſione effecta, mox eccleſiam intrauit, altare adijt, ſacerdotē per quaſdam verborum ambages, quid de corpore Domini facere, vel vbi illud ponere ſoleret, interrogauit. cui cùm locum oſtendiſſet, ſubiecit; O ſi mihi ſemper hic liceret verſari, & reſpicere ad locum hunc ſanctum: petiuit etiam ſibi thecam reſerari, quod cùm factum fuiſſet, ait ſacerdoti: Noſtis domine, quot hic repoſueritis particulas? ſic enim hoſtias vocare ſolent: Reſpondente ſacerdote, Etiam optimè: ſubiunxit mulier; Rogo vt numeretis illas: quod cùm ille feciſſet, & vnam minus reperiſſet, ex nimio terrore penè amens effectus, corruit, & fleuit. Cuncta ſi quidem firmacula, tam ſcrinij, quàm pixidis, ſalua inuenerat. Tunc eum fœmina conſolata, quid viderit, vel quid de hoſtia actum ſit, expoſuit, monens, ne de cætero, à tanta gratia, tam vehemens deſiderium, repelleret. Hæc nobis relata ſunt à Ioanne monacho noſtro, qui eodem tempore de prædicta villa veniens, veraciter ea ibidem contigiſſe cognouit. APOLLONIVS: Benedicta ſit gloria Domini de loco ſancto ſuo. CAESARIVS: Non minoris gloriæ eſt quod ſequitur, etſi non tam manifeſtum.

Ezech. 3.

CAPVT XXXVI.

IN villa Lubbelare, quæ duobus miliaribus diſtat à Colonia, vidua quædam honeſta & religioſa erat, Hildegundis nomine, amica Domini Henrici Abbatis noſtri. Hæc, more ei⁹ viduæ euãgelicę, penè nunq̃ recedebat de tẽplo

Luc. 2.

ieiunijs

ieiunijs & obſecrationibus ſeruiens Deo. Habebat autem filium militem iuuenem, nomine VVilhelmum, à quo modicum ei impendebatur honoris, amoris & conſolationis: & cùm abundaret, immemor naturæ, ſinebat illam egere, multis modis eam exaſperans; non eſt recordatus ſcripturæ dicẽtis; Maledictus à Deo, qui exaſperat matrem. Similia perpeſſa eſt à nuru, vxore filij; quæ cùm infirmata ad extrema deueniſſet, dixiſſetque ancillæ; Fac me habere ſacerdotem vt communicem, illa verba eius detulit ad nurum dicens; Domina mea petit ſacerdotem. cui illa ſubſtomachando reſpondit; In hebdomada iſta accepit corpus Domini, & tamen videtur mihi quod adhuc viuat. & adiecit indignãdo; Vade voca illum. Qui cũ veniſſet cũ corpore Dñi, ait infirma; Quare veniſtis domine? reſpondente ſacerdote, vt cómunicem vos, reſpondit: Dominus meus, cuiꝰ corpus petiui, iam hic fuit prẹſẽtialiter, & ſuis manibus me communicauit; ex hoc nunquam ſuſcipiam illud ab homine. Poſt aliquot verò dies defuncta eſt. Et quia ſcriptum eſt; Qui non honorat patrem & matrem non lætabitur in filijs, Dominus eadem hebdomada VVilhelmi primogenitum extinxit; reliqui verò eius liberi, cùm ferè eſſent duodecim, ſecundum ordinem, infra breue tempus omnes defuncti ſunt.

Eccli. 3.

Eccli. 3.

CAPVT XXXVII.

Retulit nobis dominus Bernardus de Lippa Abbas Liuoniæ, nunc Epiſcopus ibidem, rem ſatisglorioſam: cùm quidam, ſi bene memini, conuerſus, qui nuper fidem ſuſceperat,

ceperat, monachos communicare vidisset, & sibi hoc minimè licere cognouisset, stans contra altare communicandi desiderio suspirauit: & ecce, pius Dominus, sine sacerdotis ministerio, de altari per sacramentum descendere dignatus est in os eius; qui mox hostiam aperto ore ostendens, & causam tantæ gratiæ manifestans, cunctos qui aderant in stuporem conuertit: eandem enim hostiam defuisse repererunt in altari. Simile huic contigit ante hoc biennium, quod tanto erat mirabilius, quanto sensui humano profundius.

CAPVT XXXVIII.

Erkenbaldus de Burban vir nobilis erat & potens, & tantus amator iustitiæ, vt nullam in iudicijs respiceret personam: hic cùm grauiter infirmaretur lectoque decumberet, in proxima camera tumultum, clamoresque fœmineos audiuit: qui cùm de causa sciscitaretur, nullus ei circumstantium veritatem dicere præsumpsit. Tunc mittens vnum ex pueris ait; Præcipio tibi sub interminatione oculorum tuorum vt dicas mihi meram veritatē. Cui ille pauens respondit; Domine, domicellus meus, filius sororis vestræ, fœminam vi opprimere voluit, & hæc fuit causa clamoris. Ad quod verbum valdè cōmotus, dixit militibus; Ite, & suspendite illum. Milites obedientiā simulantes, postquā egressi sunt, dixerunt ad inuicem; Si occiderimus iuuenem hūc nobilem, & dominus noster, sicut opinabile est, mortuus fuerit, vel morte mulctabimur, vel erimus extorres. Omnia tamen iuueni intimantes, & vt præsentiæ auūculi se subtraheret cōmonentes,

post horas aliquas ad dominum suum ingressi, se eius implesse mandatū affirmauerunt. Quinto verò die, iuuenis æstimans auunculum de culpa esse placatum, vel immemorem, aperto ostio introspexit: quem vt infirmus conspexit, verbis blandis iuxta se sedere præcepit, vno verò brachio collum eius stringens, & manu altera cultellum suum clam extrahens, gutturi eius infixit, & occidit. qui cum planctu & do lore multorum elatus, toti prouinciæ incussit horrorem. Sed & Erkenbaldo additus est dolor dolori, adeò vt inualescente infirmitate, pro Episcopo mitteret, petens sacrum sibi corpus deferri: qui cùm venisset, ille, cum multis lacrymis & contritione cordis, omnia peccata sua confessus est, tacita tamen iuuenis interfectione. Super quo Episcopus iratus, respondit; Quare subticetis parricidium, quod commisistis in cognatum vestrum? Dicente illo; fuitne hoc peccatum? Subiecit Episcopus; Etiam crudele nimis. Et ille; Ego neq; peccatum iudico, neque à Deo mihi remitti deposco. Respondente Episcopo; Ego vobis Christi corpus non tradam, nisi parricidium idem cōfiteamini. Subiunxit vir nobilis; Sciatis domine, me illū non occidisse ex aliquo rancore, siue motu iræ, sed solummodo ex Dei timore, zeloq; iustitiæ. Nunquam aliquis filium sororis plus diligere potuit, quàm ego illum dilexi. Si mihi corpus Domini mei negaueritis, ego illi corpus & animam meam committo. Hęc autem dixit & egit propter exemplum, ne iustitiæ, & iudicio derogare videretur. Vix enim Pontifex limen domus egressus fuerat, & ecce ægrotus eum reuocauit dicens; Reuertimini domi-

domine Episcope, reuertimini, videte si in pixide habeatis corpus Christi. Quod cùm fecisset, nec aliquid in ea reperisset, subiunxit ille; Ecce quem mihi negastis, ipse se mihi non negauit: apparuitq; hostia in ore eius, & impletū est in eo, quod per Sapientem dictum est; Diligite iustitiam, qui iudicatis terram. Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum; quoniam inuenitur ab his, qui non tentant illum: apparet autem eis, qui fidē habent in illum. Episcopus verò pauens, tantum miraculum vbique diuulgauit, per quem etiam quibusdam Abbatibus ordinis nostri innotuit, qui anno præterito illud in capitulo generali recitauerunt, cunctis Dominum glorificantibus, qui facit mirabilia magna solus. APOLLONIVS: Valdê me lætificat horum relatio. CAESARIVS: Aduerte nunc, quanta sit in corpore Christi dulcedo.

Sap. 1.

CAPVT XXXIX.

Dulcedo, quæ est in sacra Eucharistia.

NOVI quandam sanctimonialem ordinis nostri, quæ illam à Domino accepit gratiam, vt quando communicat, tantam ex ipso sacro corpore dulcedinem sentiat, ac si mel reciperet: non saporem panis, sed mellis, vt dixi, in masticatione sentit tota illa die, maximè ante perceptionem cibi corporalis, saliuam habens mellifluam. Nec mirum: legitur enim de manna, quod gustus eius fuerit quasi similæ cum melle. Est autem eadem sanctimonialis, virgo vitæ venerabilis, cuius personam supprimo, eò quod adhuc viuat, & se prodi non permittat.

Exod. 16.

CAPVT XL.

SImilem gratiam, & fortè maiorem, audiui collatam fuiſſe dominæ Alheydi, primæ Ab batiſſæ monaſterij ciuitatis Vveſtualiæ: hęc quotienſcunq; corpus Domini à ſacerdote ſuſcepit, non panis ſoliditatem inter dentes, neq; panis ſaporem intra fauces ſenſit, ſed ipſum ſacramentum, quaſi fauus mellis, ſine maſticatione, per guttur eius in ventrem defluxit, ſic vt mira ſuauitate omnia eius interiora replerentur: quando defuncta eſt, dominus Florentius Abbas de Campo ſanctæ Mariæ, qui pater eius fuerat ſpiritualis atq; confeſſor, poſt ſepulturam eius omnibus, qui confluxerant, eandem gratiam prædicauit. APOLLONIVS: Si de cadauere leonis, vt legitur in Iudicum, egreſſa eſt dulcedo; nō miror ſi de corpore Chriſti, qui eſt leo de tribu Iuda, dulcedo egreditur. CAESARIVS: Iuſtè moueris; videtur huic beatæ congruiſſe illud ſponſi in Canticis Canticorum: Fauus diſtillans labia tua ſponſa, ſubaudis, eſt tibi corpus meum. APOLLONIVS: Quæ tibi videtur fuiſſe cauſa illius dulcedinis in ſacramento, atq; liquefactionis? CAESARIVS: Ardor perfectæ charitatis, qua æſtuabat; nam cùm eſſet naturaliter, vel potius, ex abſtinētia & laboribus ſemper pallida atq; macilēta, quotiens eam communicare contigit, ita inflāmabatur, vt facies illius igneo colore reſplenderet. Legitur in Exodo, quod incaleſcente ſole liquefiebat manna. Manna ſua dulcedine, atq; albedine, ſignificat Chriſtum, qui ait; Ego ſum panis viuus, qui cœlo deſcendi: de quo & in Pſalmo ſcriptum eſt: Panem angelorū manducauit

[Margin: ...ariēfelt. / ...dic. 14. / ...poca. 5. / ...nti. 4. / ...od. 16. / ...n. 6. / ...l. 77.]

cauit homo. Sol quia calet & illuminat, perfecta charitas est. Si enim manna liquefiebat incalescente sole, non mirum si eius significatum dulcescit, & liquescit, inardescente charitate. Et licet in sacra communione huiusmodi dulcedo corporalis, siue liquefactio, sit rarior, non tamen ea dulcedine, seu liquefactione, quę in anima fit spiritualiter, est salubrior. Bene Christi dulcedinem senserat, qui ait; Dulcis & rectus Dominus. Et in alio loco; Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua, super mel ori meo. De liquefactione sponsa dicit in Canticis; Anima mea liquefacta est, vt dilectus locutus est. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Corpus dominicum manna est absconditum, omne delectamentum in se habés, & omnis saporis suauitaté. APOLLONIVS: Si tanta gratia est in sacraméto altaris, quid est quod alij alijs rarius communicant? CAESARIVS: Quidam se subtrahunt ex humilitate, indignos se iudicantes; alij minus curant, vel propter morsum conscientiæ accedere non audent: priores spiritualiter cõmunicant, sequentes magna gratia se priuant: quidam sunt, qui & libenter cõmunicant, & tanta gratia se dignos exhibent, hi beati sunt. Ponatur duos æquales esse in charitate, & vnus simpliciter ad Christi corpus accedat, alter verò simpliciter dimittat, in communicante, sicut credo, intenditur charitas, & fit in eis mox meriti inæqualitas. APOLLONIVS: Vnde hoc probas? CAESARIVS: Manna non descendit sine rore, neque Christi corpus à bonis sumitur sine augmento gratiæ. Quod bonum sit bonis communicare, duobus tibi exemplis pandam sequentibus.

Psal. 24. *Psal. 118.* *Cant. 5.* *Apocal. 2* *Sapien. 16* *Exod. 16.*

CAPVT XLI.

Bonum esse communicare.

IN Claustro, cuius sæpè memini, sicut mihi scripsit quidā ex sacerdotibus domus eiusdem, in quadam solennitate natiuitatis Domini, fratres ad sacram communionem se præparabant: cumq; pacem iam accepturi post Agnus Dei terræ, vt moris est, procumberent, vidit frater quidam puerum Iesum, non tamen quasi recenter natum, sed in cruce quasi passum, cuius omnia vulnera cruorem stillabant, quem tamen calix stans subter positus, totum recipiebat: vnde frater ille tantis sumendis sacramentis se indignum reputans, ad superiora stalla diuertit, alijsque innuentibus vt procumberet, se non processurum signauit. Prima autem cantata, alijs ad capitulum exeuntibus, ipse ad orationem faciendam, vt quidam facere solent, diuertit, veniensque ad altare sanctæ crucis, orationi intendit, & videbatur ei tempus breue, præ deuotionis magnitudine. Cumque orationem protraheret, & abire tempus nō sentiret, apparuit ei beata Dei genitrix, & alloqui eum dignata est; Cur, inquit, hodie sacrosanctum corpus & sanguinem dilecti filij mei non sumpsisti? At ille, non ore, sed corde se indignum clamabat. Ad quod beata Virgo respondit; Tu te indignū cogitas, & quis putas tanta re dignus esse potest? Hanc igitur offensam tibi condonabo, sed vide ne de cætero simile feceris. Igitur cùm orationi intentus, & confabulatione beatæ Virginis delectatus, quasi in extasi raptus esset, tandem ad se redijt, & ad capitulū post alios occurrere festinabat. Ibat, & ecce occurrebant illi aliquanti fra-

fratres, sacra altaria circumeuntes, capitulum verò finitum erat: Ipse autem nesciens, & tempestiuè ad capitulum occurrere existimans, adhuc orabat, sed subsequens monachus signum Tertiæ pulsauit. Tunc demum intelligens, quæ circa se gerebantur, se ab hac noxa illi ad absoluendum commisit, qui eum sic absentauerat.

CAPVT XLII.

IBat post hæc in Cœna Domini quidã frater ad sacram communionem, & fuit planè in maximo torpore & diffidentia, ita quod etiam, si fieri posset, vellet se sacræ communioni non interesse. Procedebat igitur ad altare, vel potius eundo se quasi subtrahebat à Deo, vt sequentibus esset molestus, ipsumq; propellerent: cumq; ventum esset ad gradum presbyterij conuersus vidit alium fratrem, de quo supra dictum est, sequentem: venitq; ei in memo riam visio quædam, quam ab illo didicerat, ac subitò mutatus in virum alterum, ibat spirans & anhelans, spiritu iudicij & ardoris accensus quasi furnus & inflammatus, ita vt se capere vix posset. In tali ergo spiritu cùm esset, & iam ad altare alacriter festinaret, vidit ille subsequens, & ex signis apparentibus, interioris hominis illius statum coniecit. Humiliante itaque se illo, vidit iste posterior speciosissimum puerum manibus sacerdotis super altare accipi, & in os illius fratris deponi: & cùm videret, terræ procumbens, ipsum, quem viderat, adorauit. Moti sunt autem super hac venia illius quidã, eò quod inordinatè fecisse videretur: & cõuenit eũ vnus, in audientia pluriũ minans, se

eum proclamaturum. At ille causam ei qui sciebat commisit, vt ab hac eum verecundia tueretur: qui immisit ei spiritum silentij & quietis, & nō mouit illum. Porrò ille, qui puerum Iesū susceperat & portabat, ibat & reuertebatur in similitudinem fulguris coruscantis; incedebat, vel potiùs ferebatur, in iubilo cordis, in ardore spiritus vehementis, & in tantam spiritus ebrietatem deuenerat, vt quasi à sensu alienatus propemodum se non sentiret, & vix ad stallum suum, sine titubatione rediret. Super hoc ab illo alio sæpè multumque conuentus, omnibus modis occultabat, donec ille tandem ei, qui de statu eius coniecerat, aperire compulsus est: & sic demum mutua sibi collatione, quod viderant, & senserant, innotuerunt. APOLLONIVS: Si se à sacra communione subtrahentes à beata Dei genitrice sic corripiuntur, si ipse Dei filius sub eodem sacramento, tam veraciter, & tam gloriosè percipitur, & ex ipsa perceptione charitas intenditur, amodo libentius communicabo. CAESARIVS: In sacra Eucharistia, quàm multiplex sit gratia, quàm multiplex virtus & medicina, subiecta declarabunt exempla.

Ezech. 1.

CAPVT XLIII.

Effectus aliquot miri S. Eucharistiæ.

MAgister Mauricius Parisiensis Episcopus antè mortem suam tam grauiter infirmatus est, vt materia rapta in cerebrū sensum ei subtraxerit; in tali defectu positus, cùm corpus Domini cum instantia postulasset, & hi qui circa eum erant, propter sensus inopiam, illud ei dare non auderent, procurauerunt cū sacerdote, vt hostiā non benedictā apportaret,

ret. Qui cũ veniſſet cũ multa reuerentia, qualiter decebat Epiſcopum communicare, mox vt limen domus ſacerdos attigit, Epiſcopus clara voce clamauit; Tolle, tolle, nõ eſt Dominus Deus. Reuelauerat deus auriculam eius, vt intelligeret quid circa ſe ageretur. Stupente ſacerdote, nec non & alijs qui aderant, reuerſus eſt, verum Chriſti corpus deferens. Quod cum verbis catholicis valde, atque compunctus adorans, deuotè ſuſcepit, cum quo & ſenſum ad Dei gloriam ſubtractum perfectè recepit. Sicque in bona confeſsione plenus fide & charitate migrauit ad Dominum.

CAPVT XLIIII.

Simile contigit cuidam infantulo, ſicut fratres eius carnales, Ludolphus & Henricus monachi noſtri, mihi narrauerunt: qui cùm infirmaretur, Spiritu ſancto afflatus, corpus Chriſti ſibi dari petiuit: cumque eum parentes compeſcerent, ille fortiter clamauit; Date mihi corpus Domini. Delatum eſt verbum ad ſacerdotem, qui cùm diceret, non eſt ſecurum tali puero, qui non intelligit quid ſit, dare corpus Domini, hoſtiam ei detulit non benedictã. Quam cùm ei porrigere vellet, & diceret; Ecce hic eſt corpus Domini, vt Dominus ex ore infantis perficeret laudem, & deſtrueret perfidiã multorũ, qui de eodem ſacramento malè ſentiunt, inſpirauit puero vt reſponderet; Quare me vultis decipere? non eſt corpus Domini quod mihi offertis. Ad quod verbum ſacerdos admirans, & puero aliquid diuinitus inſpiratum arbitrans, ſacram ei communionem attulit, quam ille deuotè ſatis ſuſcepit.

Pſal. 8.

APOLLONIVS: Sicut considero per desiderium Eucharistiæ vterq; istorum meruit spiritum prophetiæ. CAESARIVS: Tantæ virtutis est illius desiderium, vt per spiritum quidam etiam reuelationibus illustrentur. Verbi causa:

CAPVT XLV.

Marienfelt.

COnuersus quidam de campo Sanctæ Mariæ cùm in quadam solennitate peteret à magistro suo licentiam eundi ad monasterium gratia communicandi, & ille non concederet, cæteris euntibus ipse tristis remansit, habebat enim maximum desiderium communicandi. Eadē nocte & sequenti die, omnia quæ intra monasterium spiritualiter agebantur, diuinitus ei sunt relata: & licet absens esset corpore, spiritu tamen præsens fuit, communicās spiritualiter, etsi non sacramentaliter. Reuersis fratribus ipse eis per ordinem indicauit, quis Missam maiorem celebrasset, quis legisset epistolam, quis Euangelium: similiter ad vigilias qui monachi quas lectiones, vel quæ responsoria cantassent, cunctis mirantibus exposuit. APOLLONIVS: Quantum ex hoc loco conijcio, non benefaciunt qui tam salubre desiderium impediunt. CAESARIVS: Hoc verum esse, sequens narratio declarabit.

CAPVT XLVI.

QVædam religiosa virgo, secularis tamen, cùm à sacerdote suo corpus Domini peteret, ille iratus cum indignatione respondit; Vos mulieres semper vultis communicare secundum libitum vestrum, & non dedit ei. Illa verò per totā Missam, & postea, diu in ore & in gutture suo tantam sensit dulcedinem

nem, vt non dubitaret adesse totius dulcedinis auctorem. Eadē virgo cū die quadā ex remoto deferri videret corpus Domini, miri odoris sensit ex eo fragrantiam, quam tantò pleniùs percepit, quantò sacramento plus approximauit. Gerlacus Supprior noster hęc mihi retulit, dicens se ab ore prędictæ virginis ea audiuisse.

APOLLONIVS: Cùm corpus Dn̄i tantæ sit dulcedinis, tantiq; odoris, miror quare solo eius esu corpora non sustententur. CAESA. Corpus Domini licet ore percipiatur, magis tamē cibus animæ, quàm corporis est, nec nobis incorporatur, sed Christo nos incorporat. Attamen quod corpus communicantis quandoque sustentetur illo, duplici tibi pandā exemplo.

CAPVT XLVII.

Sacra Eucharistia etiam corpus cōmunicantis interdum sustentatur.

FOEmina quædā, sicut monachus noster Reinerus, quandoque Scholasticus Sancti Andreæ in Colonia, mihi recitauit, ex multa deuotione sæpe solita erat communicare: quæ quanto plus cibū cælestem cœpit appetere, tanto amplius corporalem cœpit fastidire: quod vbi sensit, ex permissione sui sacerdotis singulis dieb⁹ dominicis cōmunicauit. Cui cibus ille vitalis tantam contulit fortitudinem, vt sine omni esurie corporali proximam expectaret dominicam: hoc multo tempore actitās, gratiam sibi collatam prædicto sacerdoti confessa est. Ille verò cùm Episcopo loci rem tam mirabilem recitasset, timens Episcopus aliquid fallaciæ esse in causa, sicut vir sapiens, respondit; Cùm denuò venerit ad te; loco Dominici corporis hostiam ei porrigas non benedictam, per quam citius rei huius experieris veritatem. Quod cùm fecisset sacerdos,

foemina

fœmina tentatam se ignorans, mox vt domum redijt, tam vehementer esurire cœpit, vt morituram se crederet, si non ocyus manducaret. Currens tamen prius ad sacerdotem, & eandē famem peccatis suis imputans, pedibus eius se prostrauit, & gratiam diuinitus collatam sibi subtractā lachrymabiliter exposuit. Quod vbi ille audiuit, gauisus est valde, gratias egit Deo, qui facit mirabilia magna solus, & dedit ei verum Christi corpus; cuius virtuti, mox omnis esuries cessit, & gratia subtracta accessit; Episcopus verò hæc audiens à sacerdote, & ipse Deum glorificauit.

APOLLONIVS: Rem recitas valdè miraculosam. CAESARIVS: Si Helias propheta in fortitudine panis ordeacei ambulauit quadraginta diebus & quadraginta noctibus vsq; ad montem Dei Oreb, quid miraris si fœmina hæc incolumis potuit viuere pasta pane vitæ? Multiplex ex illo fortitudo est, non solùm animæ, sed & corporis. Aliud habes supra exemplum de virgine de Quido, quæ præter Christi corpus, nihil comedit, excepta vua quam sugebat, in distinctione septima capitulo vicesimo hoc reperies. Audi nunc rem satis gloriosam.

3. Reg. 19.

CAPVT XLVIII.

LVdowicus comes Lossensis, pater huius qui adhuc superest, etiam comiciam tenebat de Reinecke; cui propter * licentiam miles quidam ministerialis bene natus, multas inferebat iniurias, sua sibi vsurpando, & homines ad comiciā pertinentes deprædando: quod cū omnibus amicis suis comes conquereretur, & die quadam diceret cuidam nobili viro, qui

**al. absentiam.*

ab eo

ab eo bona tenebat; Quare mihi non capitis illum prædonem? Respondit; Bene eum caperem si essem securus, quod à vobis in corpore non læderetur. Quem cùm accepta fide cepisset, comes sophisma faciens, protinus sepulcrum fieri iussit, in quo militem mollibus inuolutum, sine pœna poni fecit, sicque terra opertum extinxit. Cuius cognati mox furentes, coram Imperatore Frederico, auo huius, qui nunc imperat, contra præfatum virum nobilem, cum multa vociferatione, querimoniam deposuerunt, dicentes quod accepta pecunia comiti illum tradiderit. Cumque Imperator fremeret, innocentem damnare volens, miles quidam honestus, ascenso scamno loquendi licentiam petiuit & obtinuit; Domine, inquiens, medietatem vix verborum audiuistis, si miles præsens esset, fortè bene se excusaret. Respondente Imperatore; Licentiam habeas adducendi eum: miles militem adduxit; qui cùm per aduocatum plenè se excusasset, instigantibus aduersarijs Imperator respondit; Verba sunt, nō sic pœnam euadet. Resistente ei milite, qui illum adduxerat, & dicente; Domine, si eum læseritis, nunquam de cætero verbis vestris credetur. Placatus Imperator adiecit; Modò liber abscedat, & si à me, vel à meis postea captus fuerit, traditionis pœnam exsoluet. Cumque vir nobilis venisset ad limen palatij, sciens longas regibus esse manus, stans & apud se deliberans, rediȷt ad iudicium dicens; Domine non possum effugere manus vestras, tantum præsumo de mea innocentia, & Dei misericordia, vt in instanti paratus sim me defendere secundū quod iustitia dictauerit: & cùm sim nobilis, iuri meo

cedo

cedo. Respondit Imperator, Modò loqueris sicut probus vir. Quæsitus est in parte aduersaria miles fortissimus, qui eum singulari duello impeteret: die verò altera, vir nobilis, præmissa confessione, corpus Dominicum suscepit, sicque cum aduersario suo, spem habens in eodem sacramento, circulum pugnaturus intrauit: quem cùm ille, sicut vir validissimus, impelleret & propelleret, & venissent simul ante Imperatorem, audiente tam Imperatore quàm circumstantibus principibus, pugil clara voce ait ad militem; Dic mihi, comedisti aliquid hodie? respondente illo, Etiam, corpus Domini mei comedi. Miser ille subiunxit; Etiamsi diabolum comedisses, hodie te prosternam. Vt autem pius Dominus sacramenti virtutem ostenderet, mox post verba blasphemię, vires blasphemo subtraxit, & suum militem adeò roborauit, vt illum coram se minaret vt puerum, nec stare posset. Qui tandem se reddidit, sicq; per esum Dominici corporis miles fidelis victoriam adeptus, cum multa gloria ad sua liber repedauit. Hæc nobis retulit Theodericus monachus noster, quandoque comes in VVida, qui duello interfuit, & hæc, quæ dicta sunt, vidit & audiuit. Igitur sacra communio salus est & animæ & corporis.

CAPVT XLIX.

MIles quidam nobilis terram habens & castra, apud prædictũ Fredericum Imperatorem à multis accusatus est, quod prouinciam spoliaret: quem cùm sæpius citasset, & non comparuisset, tandem proscripsit, mandans suis, vt illum caperent. Qui cùm lateret, non tamen minus rapinas exerceret, casu à

quodam

quodam ex officio captus, patibulo, secundum quod Imperator præceperat, appensus est. Tertia die miles quidam præteriens, cùm vidisset illum, ait seruo suo; Deus, quàm pulcher homo erat iste. Respondente puero; Vir ille nobilis est consanguineus vester; accesserunt propius, vt depositum sepelirent: ad quos ille de patibulo clamauit; Deponite me, adhuc enim viuo. Aestimantib⁹ illis quia fantasma esset, subiunxit; Nolite timere, quia homo Christianus sum. Depositus verò, sic ait; Modicum obsequij ego peccator Deo impendi, propter quod misertus est mei: singulis dieb⁹ tres orationes dominicas, cum totidem venijs Sanctæ Trinitati dicere consueui, angelica salutatione præmissa: quinque verò orationes, cum quinq; venijs, & Aue Maria, quinq. vulneribus Christi: simili modo vnam orationem, id est, Pater noster, angelo cui commissus sum: item eodem modo vnam corpori Christi, quod singulis diebus conficitur per vniuersum mundum, quatenus in fine vitæ meæ, tanto muniri viatico mererer. Quod & Dominus mihi pręstabit sua misericordia: vnde rogo, vt vocetis mihi sacerdotem, à quo illud suscipiam. Qui cùm venisset, confessione præmissa communicauit, moxque spiritum emittens, ad eum, cui incorporatus fuerat, feliciter migrauit: quem in cœmiterio sepelientes, tam grande miraculũ diuulgauerunt vbiq;. APOLLONIVS: Bene iam ex hoc considero quod sacra communio salus sit mentis & corporis. CAESA. Quod salus sit mentis, habes exemplũ in distinctione 2. cap. 16. de milite Remensi, qui eius esu compunctus est ad pœnitentiã. Quod verò salus sit corporis,

non

non solum exemplum est nobis præsens miles, qui eius virtute conseruatus est ne moreretur, sed & subiecto pleniùs cognosces exemplo.

CAPVT L.

ANno præterito in VVide ciuitate VVestualiæ, cùm ancilla sacerdotis de domo serò exiret, & diabolum in forma cuiusdam, à quo amabatur, conspiceret, aspectu illius horrens, se signauit, & monstrum mox disparuit. Cui diabolus iterum apparens ait; Si non fecisses hoc signum, domum viua non intrasses: quam cùm vocaret, & illa exire renueret, subiunxit; Tolle vestem istam: erat enim stragulata. Quæ tam in voce, quàm in horrore, diabolum intelligẽs, retrorsum cecidit, & sensum penitus amisit. Sacerdos verò hostiam, quasi pro remedio, mittens in os eius non benedictam, cùm nihil ei prodesset, digito saliua madefacto, corpus Domini tetigit: quem cùm in os misisset mulieris, mox illa sensum recepit, locuta est, & sana surrexit. Hæc apud nos canonicus quidam Præmonstratensis recitauit, asserens se eodem tempore fuisse in prædicta ciuitate. Prædictum miraculum audiui à quodam religioso Abbate nigri ordinis. Aduerte nunc quantum consequantur honoris Christi corpus honorantes.

CAPVT LI.

Honorantes S. Eucharistiã, honorẽ consequuntur.

TEmpore schismatis inter Philippũ & Ottonem dominus VVido Cardinalis, aliquando Abbas Cistercienfis, cùm missus fuisset Coloniam ad confirmandam electionẽ Ottonis, bonam illic consuetudinem instituit:

præ-

præcepit enim, vt ad eleuationem hostiæ, omnis populus in ecclesiá ad sonitum nolæ veniá peteret, sicq; vsq; ad calicis benedictionē prostratus iaceret. Præcepit etiam idem Cardinalis, vt quotiens deferendum esset ad infirmum, scholaris, siue campanarius, sacerdotem præcedens, per nolam illud proderet; sicque omnis populus, tam in stratis, quā in domibus, Christum adoraret. Retulit eis eodem tempore casum satis miraculosum: Miles quidam in Francia fuit tantæ deuotionis, vt quotienscunque Christi corp⁹ eleuari, siue deferri videret, prostratus illud adoraret. Contigit vt die quadam vestibus suis pretiosis indutus intraret ciuitatem, cumque platea, in qua equitabat, nimis esset lutosa, ex improuiso obuium habuit corpus Domini: quo viso, modicum intra se deliberās, ait; Quid facies modò? si in tanta profunditate te prostraueris, perdita sunt vestimēta tua hæc delicata; si verò non descenderis, saluberrimæ consuetudinis transgressorem te semper accusabit cōscientia. Quid plura? Præualescente deuotione, de equo prosiliens, in lutū se misit, in quo flexis genibus, eleuatis manibus, Christi corpus adorauit. Et quia dulcissimus Domin⁹ honorātes se, nō solū in futuro remunerat, imò etiam in præsenti nonnunquā rehonorat; hoc egit sua potentia, vt totius luti, nec vna quidē guttula vestimentis eius adhæreret. Tunc equū cū multa admiratione reascēdit, & amplius in fide confortatus, Deum glorificauit. Simile cōtigit cuidā religiosę fœminæ, in prouincia nostra. APOLLONIVS: Satis delector in istis miraculis. CAESARIVS: Hoc etiam noueris, quia sicut Dominus sua sacramenta, vt prædi-

ctum est, honorantibus rependit honorem, sic blasphemantibus illa nonnunquam in præsenti, pœnalem inducit confusionem.

CAPVT LII.

In sacram Eucharistiam sacrilegi & blasphemi puniti.

NON est diu, quod quidam sub schemate religionis venientes in diœcesim Coloniensem, in diuersis ecclesijs corpus Domini furati sunt: de reliquis verò ornamentis, calicibus scilicet, libris, siue indumentis sacerdotalibus, nulla eis cura fuit. Ex quibus vnus in prouincia nostra deprehensus, & vbinam reliquisset corpus Domini requisitus, respondit; In lutum iactaui illud. Propter quod miser suspensus, proiectus est in cloacã inferni. In proxima verò synodo, à domino Engelberto Episcopo præceptum est, vt in omnibus ecclesijs diœcesis suæ, corpus Domini sub clausura seruaretur. APOLLONIVS: Quid est quod hæretici hoc sacramentum tam vehementer persequuntur? CAESARIVS: Quia fideles illud ante omnia venerantur, & maximè honorant; idcirco hæretici, idem sacramentum corporis Christi illis in odium, maximè execrantur. Multa in distinctione quinta cap. 22. de errore hæreticorũ dixisse me recolo, & fortè nimis, timeo enim aliquos inde posse scandalisari, sed quicquid ibi dictum est, sicut testis est mihi Dominus, dixi ad gloriam Christi atque catholicorum, & ad confusionem hęreticorum. APOLLONIVS: Satisfactum mihi fateor, quantum gratiæ mereantur dignè communicantes. Nunc ad indignè conficientes sermo procedat. CAESARIVS: Prius tibi ex scripturis ostendam, quàm periculosè, & quàm grauiter peccent sacerdotes, indignè conficientes.

CAPVT

CAPVT LIII.

SIcut legitur in Regum, Oza sacerdos, bobus recalcitrantibus, ad arcam, ne declinaret, manum extendit, & mox super temeritate eum Dominus occidit: dicitur eadem nocte fuisse cum vxore sua. Si sacerdos accedens ad arcam figuralem subleuandam, ob iam dictam causam morte mulctatus est; quid putas pœnæ merentur sacerdotes adulteri, & fornicarij, manibus verum Christi corpus tangentes? Si Ioannes, vt ait Augustinus, à pueritia in heremo conuersatus, in vtero matris sanctificatus, ausus non fuit illum tremendum, & reuerendum angelis Domini verticem tangere, quomodo tu peccator & pollutus, non dico verticem, sed totum Christum, Deum & hominem, non solũ tangere, sed in ergastulo polluti corporis quasi includere, & incarcerare præsumis? Multa alia contra malos sacerdotes proferre possem testimonia, sed magis te ædificant exempla.

Sacerdotes indignè Missam celebrantes, quàm grauiter peccent.

2. Reg. 6.

CAPVT LIIII.

IN Hademare villa diœcesis Treuerensis, cùm quidam sacerdos, qui adhuc viuit, Missam celebraret, Theodericus monachus Eberbacensis in hora sumptionis, carbones nigerrimos illũ vidit masticantẽ. Est enim idem Theoderic⁹ sacerdos simplex & rect⁹, & multa ei diuinitùs reuelãtur. Existente me anno præterito cum Abbate meo in eadem villa (habet enim domus de Eberbaco grangiam in eadem villa, & ad eam spectat diuina illic procurare) retulit nobis magister grangiæ dicens; Tantũ pecuniæ oportet me dare sacerdoti

 prædicto,

prædicto, ne ecclesia diuinis careat: est enim homo vitæ peruersæ ac luxuriosus, tres Missas frequenter in die celebrans. Cui Abbas respondit; Potius ei darem pecuniam ne celebraret: qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit. APOLLONIVS: Quid significat quod carbones visus est manducare? Sumuntne mali corpus Domini? CAESARIVS: Sumunt, sicut & boni, sed tantũ sacramentaliter. Carbonẽ ignis creat, & est carbo extinctus ignis nutrimentum: qui enim indignè Christi corpus tractat & manducat, gehennã sibi præparat, &, nisi de tanta culpa pœniteat, erit in cõbustionẽ, & cibus ignis æterni.

1.Cor.11.

CAPVT LV.

Retulit mihi anno præterito Prælatus quidam religiosus de partib⁹ Frisiæ, rem nimis horrendam, de quodam sacerdote in eisdem partibus. Habet enim manus tam tremulas, vt corpus Domini, non nisi per fistulam possit sumere. Die quadam, cùm ex eius manibus sacramentum super terram cecidisset, timens ne ab aliquo possit videri, qui culpam proderet, timens etiam ecclesiæ suæ, plus quã animæ, pede illud dicitur calcasse.

APOLLONIVS: In omnibus Christi passionibus, non legi talem contemptum. CAESARIVS: Idcirco dicit Augustinus super illũ locum; Dederunt in escam meam fel, de crucifixoribus eius; Quibus similes sunt indignè, inquit, sumentes & cõficientes. Grauius enim peccant contẽnentes Christũ regnantẽ in cælis, quã qui crucifixerunt ambulantẽ in terris. Quod verò ab eis conculcetur, alibi dicit; Cõculcat Christum,

Psal.68,

ſtum, qui liberè peccat, & qui eo indignè participat. Ob huiuſmodi exceſſus his temporib⁹ grauiſsimè plagata eſt Friſia, ſicut dixiſſe me memini in diſtinctione ſeptima capitulo tertio, de pugile, qui corpus Domini ſacerdoti de manibus excuſsit. APOLLONIVS: Si mali ſacerdotes Chriſti corpus in altari, vt mihi videtur, crederent, nunquam talia præſumerent. CAESARIVS: Quidam credunt, quidam non credunt: vt enim taceam de malis, de bonis ſacerdotibus tibi referam exemplum.

CAPVT LVI.

Non credẽtes veritatem S. Euchariſtiæ.

COloniæ in ecclesia Sancti Andreæ canonicus quidam extitit, ordine ſacerdos, arte medicus, Petrus nomine. Cùm die quadam, quidam ex eius concanonicis infirmus, eo præſente eſſet communicaturus, & ei ſacerdos diceret, Credis hoc eſſe verum corpus Domini, quod natum eſt de Virgine, & pro te paſſum in cruce? Illeque reſponderet, Credo: Præfatus Petrus vtrorumque verba notans, expauit. Poſtea ſolus conueniens Euerhardũ Scholaſticum eccleſiæ, qui & ipſe communioni intererat, ait: Interrogauit ſacerdos infirmum illum bene? Et reſpondit ille; Etiam bene, inquit; qui aliter credit, hæreticus eſt. Tunc Petrus eiulans, pectuſque tundens exclamauit dicens; Væ mihi miſero ſacerdoti, quomodo hactenus Miſſas celebraui? nam vſque ad hanc horam, putabam ſpeciem panis & vini poſt conſecrationem, tantum eſſe ſacramentum, id eſt, ſignũ & repreſentationem Dominici corporis & ſanguinis. Poſteà verò ad deletionem eiuſdẽ ignorantiæ, quæ nimis erat craſſa, in honore beatæ

Mariæ Magdalene in Stolgingasse & capellam & hospitale, in quibus nunc habitant Prædicatores, ædificauit. Si verò sacerdos literatus, & bonæ admodũ vitæ, sic errare potuit, quid dicam de idiotis & malis? APOLLONIVS: Si Christus in altari tam à malis, quã à bonis tractatur & sumitur, puto quod malos valdè indignè respiciat. CAESARIVS: Respect' Christi, non potest esse sine misericordia, sed secundũ subsequens exemplum, quod periculosius est, faciem ab eis auertit.

CAPVT LVII.

De indignè Missam celebrantibus.

SAcerdos quidam, cùm Missam diceret, & Christi corpus in manibus haberet, quidam ex circumstantibus in manibus eius puerũ vidit, facie ab eo auersa: quod vbi agnouit, auersionem eandem meritò peccatis suis imputans, turbatus est, ita vt dicere posset cùm Psalmista: Auertisti faciem tuam à me, & fact' sum conturbatus. Spero quod postea vitã suam emendauerit. Quibusdam etiam sacerdotibus indignè conficientibus pius Dominus sacramentum subtrahit, ne sibi ad iudicium sumant.

Psal. 29.

CAPVT LVIII.

QVidam sacerdos, Erwinus nomine, Coloniæ in ecclesia beati Petri Apostoli, ad altare sanctæ crucis Missas celebrare consueuit: hic cùm de quadam post transsubstantiationem hostiam deponeret, de altari rotabatur: quam cùm vbique circa altare quæreret, & populus cum eo, non est inuenta. Haud dubiũ, quin per manus sanctorum angelorum perlata sit in sublime altare Dei, ne sacerdos luxurio-

sus,

ſus,eam ſumeret ad ſuam damnationem:habebat enim concubinam ſuam manifeſtè. Simile habes in diſtinctione ſecunda capitulo quinto, de ſacerdote cui columba ob fornicationẽ ſacramentum tulit. Alij ſunt ſacerdotes circa ſacramentum altaris tam negligentes, & tam indeuoti, vt ex conſuetudine conficiendi, corpus Domini à cibis alijs non diſcernant.

CAPVT LIX.

ABbas Daniel de Sconauia, cùm Prior eſſet apud nos, ſicut ipſe nobis retulit, celebrandi gratia capellam Sancti Reinoldi,quæ ſita eſt iuxta eccleſiam ſanctorum Apoſtolorum in Colonia, intrauit:qui cùm ſacerdotalibus fuiſſet indutus,& populus ad audiendam Miſſam per nolã cõuocatus, cùm calicem præpararet, particulã crudæ carnis illi intrinſecus reperit adhærentem.Territus valdè,cùm deliberaret vtrũ ſibi eſſet celebrandũ, vel ceſſandũ, populũ timẽs ſcandaliſare, ſi veſtes exueret, panem calici ſuperpoſuit, vinũ & aquã infudit, ſicque celebrans totum ſimul ſumpſit. Dicta miſſa requiſiuit ab incluſa,cui calix commiſſus fuerat, quis nouiſsimè in eodem calice celebraſſet:quæ reſpondit; Dominus talis, nomine eum deſignans. Erat enim dictæ eccleſiæ ſanctorum Apoſtolorũ Canonicus ſacerdos ſecularis nimis, modicum vel nihil habens religioſitatis,deuotionis, ſiue diuini timoris. Ego puto me eidem Miſſæ inter fuiſſe.Confeſſus eſt nobis præfatus Daniel, & ſi tunc nõ mihi,nunquam ſe in aliqua Miſſa tantum habuiſſe conſolationis, antea vel poſtea, quantum in illa. Poſtea cùm idem Bertolphus hoſpitaretur apud nos, Abbas noſter negligentiam ei

 recitauit,

recitauit, sed nescio qualiter Deo satisfecerit. APOLLONIVS: Melius esset tā miseræ vitæ sacerdotibus, de qualibus supra dictum est, tacitis verbis, & remota intentione, tantùm simulatione celebrare, quàm corpus Domini conficere, & sumere ad iudicium sibi. CAESARIVS: Plus istos quædam authoritas dicit peccare, quia nihil simulatoriè, nihil præstigiosè, vel aliter quàm institutum est in ecclesia, in hoc sacramento fieri debet. Idem sentiendum est de his, qui sine ordinibus celebrant, & more simearum alios imitantur. APOLLONIVS: Vnde hoc probas? CAESARIVS: Ozias Rex Iuda, cùm ex nimio feruore deuotionis officiū sacerdotale sibi vsurparet, à Domino lepra percussus est. Non puto quin multi sub eo essent mali sacerdotes indignè offerentes, qui tamen puniti non sunt. Sicut enim secundum quantitatem & qualitatem culpæ quantitas & qualitas pœnæ moderantur: ita econtrario ex pœna cognoscitur culpa: audi de hoc recens exemplum.

2. Par. 26.

CAPVT LX.

SIcut mihi narrauit supradictus Daniel, clericus quidam quando Parisijs studuit, horrendum satis spectaculum in ecclesia sanctę Mariæ Dei genitricis populo præbuit: Nam sacer ignis penè manus eius deuorauerat: quem secretius cùm campanarius interrogasset, cuius esset ordinis, & ille respondisset, Sacerdotij, subiunxit; Nunquam sacro Chrismate manus istæ perunctæ sunt. Sentiens ille spiritu prophetico se deprehensum, cōfessus est culpā. Quātum Christo tanta pręsumptio displiceat, sequens exemplum manifestat.

Missam dicentes non ordinati Sacerdotes puniũtur.

CAPVT

CAPVT LXI.

DIaconus quidam Steinueldensis, de ordine Præmonstratensi, Gerhardus nomine, apostatans, circa quatuor tempora se ordinem sacerdotalem suscepisse finxit, & Coloniæ in basilica sancti Michaelis, quæ in porta Martis posita est, quasi primam Missam, instruente eum sacerdote, miserrimus celebrauit. Ego eidem Missæ tunc scholaris interfui, & multas recepit oblationes; confessus est postea sacerdoti, qui ei astitit, à quo ego audiui, quod quotiens se vertit ad populum, crucifixum contra se stantem, viderit lachrymantem: est enim imago eadem antiqua, & sculpta, magna satis. Nam pius Dominus, qui olim fleuit super malitia ruituræ ciuitatis Ierusalem, etiam de præsumptione tanta, lachrymari dignatus est. Ex lachrymis verò imaginis Christi, considerans magnitudinem culpæ, pœnitentia ductus, sedem apostolicam petijt, & in eadem via vitam finiuit. Hæc dicta sufficiant de sacerdotibus indignè conficientibus. De indignè sumentibus aliqua tibi dicam exempla.

Lucæ 19.

CAPVT LXII.

De indignè communicãtibus.

IN Exodo præcepit Dominus agnum paschalem comedi assum igni, & cum lactucis agrestibus, renibusque succinctis: si de agno figurali per significationem hæc præcepta sunt, quomodo aliquis audebit accedere ad esum veri agni, sine igne charitatis, sine amaritudine cordis, & castitate corporis? Nicodemus attulit myrrhæ & aloës quasi libras centum,

Exod. 12.

Ioan. 19.

tum,& inuoluit Dominum in sindone munda, & post sepeliuit in monumento nouo, in quo nondum quisquam positus fuerat:& tu quisquis in peccatis es, sine myrrha & aloê, id est, sine amaritudine pœnitentiæ,cordisq; contritione,Dominum in sepulchro fœtido reponis? Agnus paschalis decima die mensis tollebatur, & quartadecima die immolabatur : per quod ostenditur,quod non debet accedere ad Eucharistiam,nisi qui impleuerit præcepta decalogi, & præcepta quatuor Euangeliorum. Audi nūc quid mereantur indignè communicantes.

Exod.12.

CAPVT LXIII.

IN Hemmenrode conuersus quidam fuerat nomine VViricus, hic ante conuersionem malè vixerat;& in ordine modicum se emédauerat.Die quadam cùm iret ad sacram communionē cū cæteris fratribus,in hora illa,qua ei sacerdos corpus Domini porrigebat, alius quidam conuersus religiosus, vidit in os eius mitti,non sacramentum, sed carbonem nigerrimum.Rationem supradictam, cap. 54. hic assigna de sacerdote de Hademare. Quosdam Dominus corpus suum sumere non sinit, vt culpam eorum manifestet.

CAPVT LXIIII.

VIx duo anni sunt elapsi, quod conuersus quidam de ordine nostro infirmatus est grauiter in Pictauia domo, quæ dicitur Fumoringeus: cuius confessionem cùm Abbas audiuisset,eumque satis diligenter ad emendationem conscientiæ monuisset, allatum est ei corpus Domini: quod quidem aperto ore suscepit,

cepit, sed os ad masticandum claudere non potuit. Mirantibus vniuersis, qui aderant, sacerdos sacramentum extrahens, alteri dedit infirmo, quod ille deuotè satis, sine omni suscepit impedimento. Non multò post conuersus idem mortuus est, & causa salutem eius impediens declarata est: nam quinque solidi, non argentei, sed ærei, cùm esset abluendus, circa eum inuenti sunt: non autem ei licuit habere pecuniam. Et glorificauerunt Deum videntes hæc: ad mandatum verò Abbatis, in campo sepultus est, & super eum ijdem solidi proiecti, dicentibus omnibus qui aderant, Pecunia tua, quam clam nobis contra professionem tuam possedisti, tecum sit in æternam perditionem. Hæc cùm idem Abbas recitasset in proximo capitulo generali, subiunxit; Et vt sciatis nullam fuisse infirmitatem in causa, quare corpus Domini sumere non posset, eadem die gallinam integram, vitæ gratia comedit. AEstimo tibi iam satisfactum, quod sub specie panis sit verum corpus Christi, & sub specie vini post consecrationem verus sanguis Christi, & quod dignè conficientes, atque sumentes mereantur gratiam, indignè verò culpam. APOLLONIVS: Etiamsi de his dubitassem, amodo dubitare non possem. CAESARIVS: Dicam tibi in fine nunc huius distinctionis, quantum Deo placeat, si mundè & solicitè fiant, quæ tanto sacramento fuerint necessaria.

Munda esse debere, & diligenter parari, quæ ad S. Eucharistiam pertinent.

CAPVT LXV.

Circa hoc biennium iuxta Coloniam, in villa quæ Belle vocatur, gestum est quod dico. Die quadã, cùm sacerdos Missam celebraret,

ret,& dicto Euangelio, vt secularibus mos est, ministrante scholare, hostiam patenæ superpositam, super corporale locasset, illa mox resiliuit: Putans hoc sacerdos casu accidisse, neq; hostiam bene locatam, denuò eandem superposuit, quæ remotius eo intuente resiliuit, quã prius: cumq́, tertiò id tentasset, quasi turbine impulsa, proiecta est de altari. Quo viso, territus est valdè, & se tanto ministerio indignum reputans, præcepit scholari, vt eadem hostia reseruata, aliam superponeret, quam & consecrauit. Dicta verò Missa, tollens secum hostiã prædictam, Coloniam properauit, inueniensq́ue Priores apud sanctos Apostolos, hostiam eis ostendit, quid de ea actum sit recitauit. Cũctis causam mirantibus, vnus clericorum, hostiam contra lucem leuans, maculam in ea con templatus est: quam cùm in aspectu multorum fregisset, cimex, qui vulgo pediculus parietinus dicitur, apparuit in ea decoctus: & glorificauerunt Dominum omnes qui aderant. Haud dubium quin à sanctis angelis reiecta est, qui non sunt passi, vt panis tam fœtido vermiculo corruptus, per ministerium sacerdotis, transiret in corpus Domini sui. Hellevvicus Prior montis sanctæ VValburgis, testatur se eandem hostiam vidisse: sacerdos adhuc viuit, qui mihi minus credit, interroget illum. Vides quanta sit negligentia sacerdotum nostrorum? Olim sacerdotes legales, ad panes propositionis, agros ipsi excolebant, seminabant, triturabant, molebant, pinsebant, panes formabant, & coquebant; erantque de simila mundissima: Attamen in illis panibus, sola erat figura. Heu modò panes, sub quibus est veritas, id est,

cor-

corpus Christi, post consecrationem, modò pinsunt, formant, & coquunt negligentes vxores cāpanariorum, & ideo tales eueniunt negligentiæ. Vnde cùm Abbas noster die quadam celebraturus esset Missam in quadam ecclesia, & essent hostiæ nigerrimæ, ait campanario: De quo grano sunt hostiæ istæ? Respondente illo; De auena. Noluit celebrare, valdè arguens illum dixit, quod nihil ibi fieret.

APOLLONIVS: Quid sentiendum est de spelta? CAESARIVS: Requisitus de hoc dominus Papa Honorius per litteras cuiusdam Abbatis ordinis nostri, respondit, Speltam magis pertinere ad hordeum, quàm ad triticum. De corporali verò tibi etiam referam exemplum.

CAPVT LXVI.

IN domo quadam sanctimonialium, cùm custos cœnobij eiusdem, fœmina religiosa, die quadam corporale lauisset, iuuencula quædam, quæ ei ad solatium fuerat deputata, cum ea lotum extendit ad siccandum, ad cuius tactum, mox macula sanguinis apparuit; qua visa, custos iterum corporale lauit, & maculā abluit, sed mox vt iuuēcula manum apposuit, mox eadem apparuit. Delatum est miraculum ad magistram, iniunctæ sunt orationes, reuelata est causa, quæsita est, & inuenta. Fuerat enim impregnata occultè, & ideò tactu corporalis indigna. Quantum Deo mundæ manus placeant ad idem ministerium, sequens declarat exemplum.

CAPVT

CAPVT LXVII.

GOdescalcus de Volmunsteyne, cuius suprà memini, cùm die quadã corporale cũ sacrista nostro extẽdisset ad poliendum, illudq; per medium rupisset, custos illud complicans in theca reposuit; postea autem illud explicans, cùm integrum reperisset, miratus est valdè, sanctitati prædicti sacerdotis illud adscribens. Quantum gratiæ in exiccatione vnius corporalis meruerit virgo de Quiden habes suprà in distinctione 7. cap. 20. Igitur pascha nostrum immolatus est Christus. Ipse enim verus est agnus, qui abstulit peccata mundi. Sine esu huius agni, securi non egrediemur de AEgypto, id est, de hoc mundo. Differentia, & modus comestionis, ventilata sunt; sic illum comedere studeamus, vt eius virtute, de deserto nostræ religionis, peruenire valeamus in terram veræ promissionis, in qua per ipsum, & cum ipso vltimum & æternum pascha celebrare mereamur. Amen.

1. Cor. 5.

FINIS LIBRI

noni.

CAPI-

CAPITA LIBRI decimi.

De

* *for. esoce.*

De

DE MIRACVLIS LIBRI DECIMI

CAPVT PRIMVM.

CAESARIVS:

De miraculis in genere.

NOn ſine ratione poſt ſacramentũ corporis & ſanguinis Chriſti tractandum ſuſpicor de miraculis; quia qui dignè illud conficiunt, vel eo participant, nonnunquam gloria miraculorum illuſtrantur. Licet enim omnia quæ in ſuperioribus diſtinctionibus dicta ſunt, ſatis ſint miraculoſa; attamen in præſenti diſtinctione aliqua de rebus miraculoſis dicere propoſui. Et bene hoc fieri arbitror in diſtinctione decima, eò quod AEgyptus decem plagis valdè miraculosè percuſſa eſt. APOLLONIVS: Quid eſt miraculum? CAESARIVS: Miraculum dicimus quicquid fit contra ſolitum curſum naturæ, vnde miramur: ſecundum cauſas ſuperiores, miraculum nihil eſt.

APOLLONIVS: A quo, vel à quibus, fiunt miracula? CAESARIVS: Miracula fiunt Deo auctore ſecundum quod in Pſalmo dicitur: Tu es Deus, qui facis mirabilia. Fiunt etiã miracula, tam per bonos, quàm per malos: de bonis quæſtio non eſt: de malis verò Saluator dicit in Euangelio; Multi dicent mihi in illa die, Domine Domine, nonne in nomine tuo

Pſal.76.

Matth.7.

pro-

prophetauimus, & in nomine tuo dæmonia eiecimus, & nomine tuo virtutes multas fecimus? Et confitebor illis, Quia nunquam noui vos. APOLLONIVS: Vellem mihi nunc expediri, ô Cæsari, quæ sit causa miraculorum. CAESARIVS: Causa multiplex est, mihiq; inexplicabilis: aliquando Deus miracula operatur in elementis, vt mortalibus suam ostendat potentiam: aliquando genera dat linguarum, siue spiritum prophetiæ, vt manifestet suam sapientiam: aliquando gratiam dat sanitatum, vt suam magnam nobis reuelet misericordiam.

APOLLONIVS: Satis ex dictis tuis intelligo, Deum esse causam miraculorum principalem, licet finalis causa varietur. Superest ergo, vt quàm breuiter expedias, in quibus fiant miracula. CAESARIVS: In hominibus, in elementis, igne scilicet & aëre, aqua & terra, in auibus, piscibus, animalibus, & reptilibus. Quæ vt magis tibi fiant nota, aliqua de singulis tibi tradam exempla. De sanctis qui nostris fuerunt temporibus, miracula plurima tibi dicere possem, sed scripta aliorum, silentium imponunt mihi: Aliqua tamen tibi referam vnde satis miraberis. Nostris enim contigit temporibus quod sequitur exemplum.

CAPVT II.

Miracula facta in hominibus.

IN diœcesi Leodiensi villa, quæ Elselo dicitur, laicus quidam habitabat religiosus, nomine VVinandus, matris monachi nostri VVinandi, à quo nomen traxit, auunculus. Hic tempore quodam peregrinatinonis gratia, cum quibusdam prouinciæ suæ homini-

bus Ierosolymam profectus est. In die paschæ, cùm post solennia Missarum, se ad reditum illi præpararent, eisque prædictus VVinandus, vt homo deuotus, suaderet dicens; Conueniens est fratres, vt in hac sacratissima die quiescentes, omnes eius horas peraudiamus: persuadere non potuit; festinantibus eis ad portum, ipse remansit, omniaque diei officia illius peraudiens, solus post eos die sequenti iter arripuit. Cui persona magnæ reuerentiæ, illi in equo occurrens, atque salutans, ait; Cur sic bone homo solus incedis? vel vnde venis? respondẽte eo, Ab Ierosolymis venio, & sic atq; sic mihi contigit. Ille protinus subiungit; Ascende, & sede post tergum meum, bene sequemur socios tuos: quod cùm fecisset, eadem die iuxta prædictam villam eum deposuit dicens; Cognoscis vbi sis? dicente illo, Prouinciam quidem cognosco, sed quid circa me agatur ignoro. Eques adiecit; Quia Christum honorasti, idcirco missus sum vt te reducerem; ecce domus tua, vade, & enarra mirabilia eius, quæ circa te gesta sunt. Quem cũ noti eius vidissent, dixissentq;; Vbi sunt socij tui? Respõdit; Hodie fui in Ierusalem, & reliquerunt me ibidem, præcedentes me. & non crediderunt ei, dicentes: Senex iste delirat: qui statim conciuium subsannationes declinans, cum pecunia, quæ ei super erat ex gratia cœlestis conuectoris, limina beati Iacobi Apostoli petiuit, & antequam socij eius redirent, ipse redijt. Duplici ergo testimonio glorificatus, peregrinorum videlicet, quod in Pascha in Ierusalem sit relictus; & conciuium, quod die sequenti in Elselo sit visus, ab vtrisque magnificatus est Dominus

tan-

tanta miracula vbique diuulgantes. APOLLONIVS: Si Gerhardus de Hollenbach, ſicut dictum eſt in diſtinctione octaua, capitulo quinquageſimo octauo, translatus eſt in ictu temporis ab India in prouinciam noſtram, miniſterio diaboli, Dei tamen præcepto, non hoc miror de cœleſti nuncio. Antiqua noſtris temporibus renouantur miracula: Helias Thesbites per currus & equos raptus eſt in paradiſum; hic verò non minus miraculosè, per equum & equitem, in morula temporis, tranſuectus eſt per multa ſpatia maris atque terrarum. CAESARIVS: Ego tecum ſentio. Audi nunc aliqua de perſonis ordinis noſtri miracula.

4. *Reg.* 2.

CAPVT III.

Relatione quorundam Abbatum ordinis noſtri didici, quod iam dicturus ſum. Monachus quidam per viſionem nocturnam in cœleſte templum ſe tranſpoſitum vidit, in quo alba, & ſtola indutus, coram Domino Euangelium legit: erat enim Diaconus, & idiota. Qui cùm legendi benedictionem poſtulaſſet à Domino, huiuſmodi reſponſum accepit; Ab hac hora habeas ſcientiam, & virtutem prædicandi verbum Dei, quotienſcunque tibi fuerit iniunctum. Lecto verò Euangelio, euigilans intellexit quod ſomnium eſſet. Miratus tamen de tam manifeſta viſione, dicebat intra ſe; Hodie lecturus es Euangeliũ ad Miſsã, ſi eiuſdem coloris inueneris ſtolam, qualem in cęlo vidiſti, vera eſt viſio. Nutu verò Dei factũ eſt, vt à ſacriſta ſtola conſimilis exponeretur: mox de viſione quaſi certificatus, quid viderit

Abbati exposuit, à quo iussus loqui verbũ Dei, vsque hodie impræmeditatè, tam excellenter, & tam efficaciter illud exponit, vt omnes auditores suos in stuporem conuertat: alijs siquidẽ temporibus nullius est litteraturæ. APOLLONIVS: Miraculum Salomonis, qui in somnis scientiam accepit in isto resultat. CAESARIVS: Deus enim scientiarum Dominus est: alijs scientiam, vt dictum est, miraculosè conferendo; alijs non minori miraculo habitum subtrahendo.

3. Reg. 3.
1. Reg. 2.

CAPVT IIII.

ABbas de lapide sancti Michaelis, tempore capituli generalis, per Hemmenrode transiens, casum mirabilem nimis ibidem recitauit. Fuit apud nos, inquit, clericus bonæ admodum litteraturæ: hic cùm die quadam in vena sanguinem minueret, sic omnem scientiam scripturarũ perdidit, vt eam per sanguinem effudisse videretur. Litteram ab illa hora non cognouit, latini sermonis, nec vnum quidem verbum intelligere, vel proferre potuit; & vt noueritis priuationem sensus non fuisse in causa, sed diuinam potentiam, omniũ rerum prius habitarum, plenè retinuit scientiam. Qui cũ tam mirabilẽ litteraturæ suæ iacturam cum dolore multis exposuisset, quidã ei suasit dicens; Anno reuoluto, eodem die, & eadem hora, iterum minuas, fortè subtracta recipies. Quod cùm fecisset, scientiam pristinam recepit. A Domino factum est istud, sicut & præcedentia, & est mirabile in oculis nostris. Alijs etiam per alios Dominus tribuit gratiam sanitatum.

Psal. 117.

CAPVT

CAPVT V.

IN Eberbaco conuersus quidam extitit, homo simplex & bonus,ætatis decrepitæ: huic Dominus tantam contulerat gratiam, vt tactu manus eius, diuersæ infirmitates fugarentur: quod vbi secularibus compertum est, ex vtroque sexu,tam diuites, quàm pauperes,gratia sanitatum ad monasterium confluẽtes, virtutem benedictionis eius senserunt. Ex quorũ concursu videns Abbas fratrum quietem turbari,& domum in expensis non modicum grauari, eidem conuerso, ne alicui seculari de cætero man⁹ imponeret,præcepit. Ex illa hora in eo cessauit virt⁹ miraculorũ.Hęc mihi ãte hoc biennium,cùm essem in Eberbaco, à monachis recitata sunt: ego verò virum sanctum adij, & cùm rogassem eum, vt pro me oraret, simpliciter respondit;Quotidie oro pro te, & pro toto mundo.

CAPVT VI.

REtulit nobis nuper Abbas quidam ordinis nostri de quodam monacho,cui tanta à Domino concessa est gratia, vt virtute vestimentorum eius,multi sanarentur. Sæpe,si tamen adhuc viuit, dum fratres vestes eius induunt, vel cingulo se cingunt, sanantur. Quod cùm quodam tempore eius Abbas considerasset,nec aliquid specialitatis in illo vidisset,his verbis eum secretius allocutus est; Dic mihi fili mi, quæ est causa tantorum miraculorum? Respondit ille,Nescio domine: non plus ceteris fratribus meis oro,non plus vigilo,nõ plus ieiuno,non plus laboro,sed vnum scio, quod

me non poteſt extollere proſperitas, neq; frangere aduerſitas, ſiue de perſona mea ſit, ſiue aliorum. Cui cùm dixiſſet Abbas; Nō te turbauit, quod miles talis nuper grangiam noſtram incendit? Reſpondit, Non, totum enim Deo commiſi: ſi modicum habeo, cum gratiarum actione accipio; ſi multum, iterum gratias ago. Et cognouit Abbas quod cauſa tantæ virtutis, eſſet amor Dei, & contemptus rerum terrenarũ. Sanctæ virtutes, fides videlicet, ſpes, & charitas, iuſtitia, humilitas, obedientia, zelus diſciplinæ, atque compaſsio, ſæpe gloria miraculorum remunerantur, ſicut ſubſequentibus declaratur exemplis.

CAPVT VII.

De fide.

IVxta Coloniam duæ generationes ruſticorum inter ſe graues ſatis inimicitias exercebant: ex quibus vna infirmior, in caſtrũ vicinum Hemersbach ſe tranſtulit, de quo partem aduerſam ſatis damnificans, cùm die quadam vnum ex eis cœpiſſent, volentes tres ex eis, pecuniæ aliquid ab eo extorquere, dicebāt; Si non dederis nobis pecuniam, puniemus te. Quibus ille reſpondit; Tres obulos habeo, emite ex eis cuneos, & comedite, quia nihil amplius habebitis; fidemq; habens in Deo, & in Sancto Iacobo, ſubiecit; Quinque marcas domi habeo in ciſta mea, & calciamenta noua, quibus limina petam Sancti Iacobi, non vobis dabo illam pecuniam: in die Sancti Stephani profecturus ſum, & ante ortum diei à vobis receſſurus. Mirantibus eis verborum conſtantiā, duos illi compedes impoſuerunt, & in fornacem illum mittentes, octo viros nocte illa ad cuſto-

custodiam ei deputauerunt, quem semel, ac secundò interrogantes vtrum adhuc ibi esset, & ille tot vicibus respondisset, etiam adhuc sum: his tertiò eadem sciscitantibus, nihil respondit, quia virtus fidei iam illum clausa fornace eduxerat. De spe in superioribus multa dicta sunt, virtutem verò charitatis, sequentia declarabunt.

CAPVT VIII.

De charitate.

ABbas quidam ordinis nostri, monacho suo infirmo pręcepit carnes manducare: ille mox obediens, licet inuitus, Abbati respondit dicens; Ego vos rogo in charitate eadem, vt mecum illas comedatis. Qui statim deprecanti consentiens resedit, morsellum de scutella monachi tulit, & comedit. Sequenti die, si bene memini, in ecclesiam; vbi homo à dæmonio vexabatur deuenit, rogatus à circumstantibus, vt dæmonem adiuraret, in hæc verba prorupit; Adiuro te immunde spiritus in hac charitate, qua pridię propter monachum meũ carnes comedi, vt exeas ab hoc homine: qui mox ad idem verbum exiuit, & fugit, ac si charitatis incendium sufferre non posset. Quantũ Deo charitas placeat, ex inobedientia pleniùs ostenditur.

CAPVT IX.

De inobedientia.

A'Lius quidam Abbas, cùm haberet monachũ infirmũ, vt ad recuperationẽ viriũ, carnes comederet præcepit: sed ille pertinax nimis, præcipienti non acquieuit. Vt autem Deus ostẽderet meliorem esse obedientiam quã stultorũ victimas, inobediẽs monachus

chus mox in rabiem versus, in agrum cucurrit, vbi canem mortuum inueniens, carnes eius fœtentes auidissimè comedere cœpit: & quia in carnibus peccauit, in carnib⁹ punitus est. Quid de eo postea actum sit, ignoro. Hæc duo miracula mihi narrauit magister Ioannes Decanus Aquensis, asserens sibi illa veraciter recitata. Audiant hæc monachi, & obediant, neque inconditam abstinentiam charitati præponant. Aliud adhuc referam exemplum, per quod cognosces quàm bona sit virtus charitatis, & quã periculosum vitium inobedientiæ.

CAPVT X.

NObilem quandam fœminam in Saxonia diabolus obsidens, durissimè vexauit: quam dum pro remedio sanitatis ad diuersa sanctorum limina ministeriales eius duxissent; die quadam sacerdos quidam superueniens, forma quidem despectus, sed gratia Dei præditus, vexationi illius compassus est: ex multa enim charitate Dominum exorans, dæmonium eiecit, fœminam sanitati restituens: cui dedit in mandatis, vt per 30. dies in eodem loco manens, quotidie communicaret, & singulas horas canonicas prædictorum dierum perâudiret. Quod cùm fecisset nouem diebus, nihil mali sui deinceps suspicantes, abduxerunt eam. In via turbine maximo impulsa, atque deiecta, sic totaliter confracta est à diabolo, vt omnia eius membra, humanis visceribus similia apparerent.

APOLLONIVS: Quæ fuit causa pœnæ tam crudelis? CAESARIVS: Inobedientia. Simile

Simile habes in dialogo Sancti Gregorij, de quodam clerico obsesso, & à Sancto Benedicto liberato: cui cùm præcepisset, ne vnquam ad sacros ordines accederet, & ille post multos annos transgressor existeret, mox eum diabolus inuasit, tam diu vexans, donec spiritum exhalaret.

Grego. lib. 2. dialog. ca. 16.

CAPVT XI.

De Charitate & compassione fraterna.

Abbas de Nuinburg, quæ est Abbatia ditissima nigri ordinis in Saxonia, nuper per nos transiens, retulit nobis miraculum de curatione cuiusdam obsessæ iocundissimū. Est, inquit, apud nos miles quidam religiosus, Albertus nomine, cognomento Scothart: hic ante cōuersionem in armis erat tam strennuus, in militia tam nominatus, vt penè omnes nobiles terræ nostræ certatim ei sua munuscula, dextrarios videlicet, & vestimenta pretiosa dirigerent, quatenus illum sibi associarét. Die quadam, dum quædam puella duodecim annorum, cuiusdam militis filia, in quadam sedens ecclesia, à religiosis exorcizaretur, in risum resoluta clamauit; Ecce amicus meus venit, ecce amicus meus venit. Requirentibus illis, de quo diceret? respondit illa; Bene videbitis eum. Dicebat enim de prædicto milite, qui eadem hora satis remotus erat ab ecclesia: qui quantò plus propinquauit, tantò plus illa exultauit. Qui cùm ecclesiam intraret, illa ei assurgens, & manibus plaudens, salutauit eum dicens; Ecce iste est amicus meus, cedite, cedite, sinite illum appropinquare. Erat enim indutus vestibus purpureis, atq; * cultellatis. Qui cùm accessisset ad eam, & dixisset; Sum ego amicus tuus? Respo ns

** fort. scutulatis.*

Respondit per os puellæ diabolus; Etiam amicus meus optimus, omnem enim voluntatem meam facis. De quo verbo miles satis turbatus est, licet dissimularet, subridens tamen sic ait; Tu dæmon stultus es & fatuus: si prudens esses, nobiscum ad torneamenta pergeres, in quibus homines capiuntur, & occiduntur. Vt quid sine causa vexas puellā hanc innocuam, quæ nō peccauit? Dicente diabolo; Si vis vt tecum pergam, sine vt intrem in corpus tuum: Respondit miles; Certè non intrabis in me. Et diabolus; Concede vt sedeam in sella tua. Quod cùm negasset, petiuit locum in aliqua parte equi, vel freni, quæ omnia negata sunt ei. Ad quem rursum diabolus; Nō possū pedes currere; si vis vt tecum vadam, aliquem mihi saltem locum concedas circa te. Miles verò puellæ compassus, ait dæmoni; Si illam volueris deserere, concedam tibi vnam lingulam pallij mei, tali conditione, vt in nullo me lædas, & tam diu mihi adhæreas, quamdiu torneamenta quæro: quando tibi præcepero, bona tua voluntate, sine contradictione recedes. Et iurauit ei diabolus dicēs; Non te lædam, sed promouebo. Exiensque de puella, lingulæ pallij eius insilijt, mirabili motu se prodens. Ab illa hora, tantum gloriæ in torneamentis militi accessit, vt quos lancea deijcere vellet, deijceret; quos capere, caperet; cum eunte, ibat; & cum loquente, loquebatur. Quando prolixius in ecclesia orabat, dicebat; Modò murmuras nimis. Quando aqua benedicta se aspersit, iterum aiebat; Vide ne me tāgas. Cui miles; si vna gutta te tetigerit, nō mihi placebit. Tempore illo, quo crux prædicabatur, cū miles intraret ecclesiam gratia signationis,

diabolus

diabolus eum retrahere nisús est dicens; Quid hic agis? Respondit miles; Deo propono seruire,& tibi renunciare: recede ergo à me. Hæc dicente milite, respondit sathan; Quid tibi in me displicuit? nunquam te læsi, sed ditaui, per me gloriosus factus es nimis; attamen tecum manere, nisi consentias, non potero, quia hoc tibi promisi,& iuraui, dum puellam relinquerem, quia te in nullo læderem, sed semper promouerem. Tunc dixit miles; Ecce crucem iam suscipio,& vt ilicò, nunquam reuersurus, recedas à me, in nomine crucifixi te adiuro. Et reliquit eum diabolus. Qui mox cruce signatus mare transijt, vbi duobus annis Christo militans, reuersus, hospitale magnum atque ditissimum peregrinis & pauperibus ædificauit: habebat enim annuatim plus quàm trecentas libras argenti in redditibus, teste præfato Abbate. In quo hospitali, vsque hodie, cum vxore sua in habitu religioso membris Christi seruit, religiosorum omnium, maximè ordinis nostri, susceptor deuotus; quibus in ioco dicere solet; Vos Domini Abbates,& vos monachi, non estis sancti; nos milites, torneamentis operam dantes, sancti sumus, quia dæmones nobis obediunt, & absq; vlla læsione nos sequuntur, illosq; ab hominibus eijcimus. APOLLONIVS: Nesciui dæmones sic ilocalariter eijci posse. CAESARIVS: Nō iocus, sed virtus compassionis illum eiecit. Quantum apud Deum possit charitas, atq; fraterna compassio, subiecto declaratur miraculo.

CAPVT

FRater VValterus, monachus in Hemmenrode, referre solet miraculũ mirabile, cui se interfuisse memorat. Cùm peregrini in prima expeditione obsiderẽt ciuitatem Achó, contigit quodam die, vt egreßi Saraceni manu violenta propellerent Christianos in castra sua. Erat autem tunc ibi miles quidam iuuenis Theodericus nomine, frater domini Cunonis de Rulant, qui adhuc viuit: is fluxu sanguinis adeò laborabat, & infirmabatur, quid in lecto suo non per se, sed in linteamine vertebatur. Hic audito strepitu & clamore fugientium, interrogauit quid hoc esset; & cùm audisset rem, iussit sibi afferri arma sua, & se armari in lecto sedendo. Tãdem strato dextrario suo, & accinctus ense, iussit se leuari super equum suum, & fluebat sanguis etiam per sellam: acceptaque lancea exiuit dicens; Deus adiuua me, & sanctũ sepulchrum: qui tanta vehementia prorupit in Saracenos, transiens & circumgirans, percutiens & propellens, quod omnes Christiani animati & cõfortati sunt per eum solũ, adeò quod eiecerunt hostes à castris suis. Quo facto, rediijt ad lectum infirmitatis suæ, & tertia die mortuus est. Audi nunc de iustitia miraculum satis gloriosum.

CAPVT XIII.

De Iustitia.

MIles quidam in dandis suis decimis tantæ erat deuotionis, ac iustitiæ, vt ei summum esset studium illas soluere sine mora, sine dolo, sine vexatione. Habebat autem vineam

vineam quādam, quæ circa decem carratas annuatim facere solebat. Tempore quodā, vt post patuit, magis ex Dei dispensatione, quā ex aëris intemperie, postquā collectum est, vinumq; expressum, vna tantùm inuēta est carrata. Quo audito, miles seruo suo verbum memoria dignum respondit; Quod meum erat, inquit, mihi Dominus tulit, ego illi portionem suam nō auferam, vade & da sacerdoti carratam hanc pro decima. quod & factum est. Eodem tempore militis germanus, sacerdos quidā, iuxta prædictam vineam transiens, eam vuis refertam vidit, moxque ad fratrem intrans, de negligentia illum arguit, dicens; Quare nondum collecta est vinea vestra? Respondente illo; Diu collecta est: sacerdos subiunxit, Nequaquam, iam illam plenam vidi. Quæsitum est, & inuentum, nec vnquam aliquo anno vberiores fructus fecit quàm in illo. Hæc nobis eodem tempore recitata sunt, & satis doleo, quod nomen militis, siue loci non retinui. Aliud tibi referam de humilitate miraculum satis magnum.

CAPVT XIIII.

De Humilitate.

FVit in Hemmenrode conuersus quidā bonus, Euerhardus nomine, custos mediæ portæ. Is aliquando egressus cum fratribus carpentarijs tempore hyemis in syluam, eorum vtensilia custodiebat, & cibaria præparabat. Vna dierum, cùm solito tardius surrexisset ad vigilias, egressis fratrib⁹ ad laborem, ipse orationes suas accelerabat, vt illis pulmentaria tempestiuius præparare posset. Inter orādum, apposuit ollam æream foco, sed aquam oblitus est infundere; post horam, olera impositurus,

inuenit ollam candentem, subitóq; turbatus & factus sine consilio, vt subueniret ollæ, aquam frigidam infudit: at illa, vt suæ naturæ est, statim disiliendo confracta est: aliã verò ollã, in qua laborãtibus cibũ procuraret, non habens, genua ad orationẽ flexit, & cũ lachrymis Deum suppliciter implorauit, vt misericordiã, & cõsiliũ sibi daret, quatenus pro nomine suo laborantes, expectato non priuarentur edulio. Pius Dominus humilitatem ministerij eius attendens, orationẽ eius exaudiuit: qui surgens ab oratione, ollã eandem iuxta se integram conspexit stantem. Gratias igitur agens Deo, ollã arripuit, aquam infudit, ignibus admouit, olera imposuit, & ea, quàm velocius potuit, coxit. Quibus sufficienter decoctis, horã tertiã significauit; & fratres oratione cõpleta, ad reficiendum cõsederunt. Post refectionem autem professi sunt, quia toto illo tempore, quo ibidem demorati fuerant, tam bona olera nõ comedissent, simul & mirati sunt, quod citi' solito tertiã significasset, cùm ille ex diuerso ipsos indignantes putasset, quod tardius solito eam pulsasset. Nimirũ in decoctione illã horã sibi plurimum preterijsse crediderat, quia diuinę cooperationis inæstimabilẽ dispensationem non plenè sentiebat. De obedientia verò subiungã miraculũ iam dicto excellentius.

CAPVT XV.

De obedientia.

IN præfata domo, conuersi pisa messuerant, quæ dum ad siccandum sparsa iacerent in agro, venerunt ijdem conuersi ad Priorem dicentes; Nisi totus conuentus ocyus exeat, necnon & infirmi, pisaque vertant, tota peribunt: timebant enim pluuiam imminentem.

Et præ-

Et præcepit Prior omnibus, qui ire possent, vt se præpararent. Mox ex infirmatorio conuersorum frater quidam simplex exiens, ex multo feruore obedientiæ, ante omnes festinabat. Et cùm agro, in quo pisa iacebant, propinquasset, illa mirum in modum in oculis eius per diuersa loca se vertebant. Quod vbi vidit, gratias agens Deo rediјt: cui Prior occurrens, ait; Cur reuerteris frater? Respondit ille; Domine, non est necesse vt procedatis, quia pisa totaliter versa sunt. Quis, inquit, vertit illa? Respondente humiliter conuerso; Ille, qui bene facere potuit. Prior vt ita esse comperit, non absq; multa admiratione cum conuentu reuersus est.

APOLLONIVS: Iam non ambigo, quin magna sit virtus obedientiæ, quæ tantò miraculo remuneratur. CAESARIVS: Sicut Deus obedientiam in subiectis, ita zelum disciplinæ diligit in prælatis.

CAPVT XVI.

De zelo disciplinæ.

IN Honene domo sanctimonialium ordinis nostri, quæ Abbati nostro commissa est, anno præterito quadã Abbatissa defuncta est, nomine Sophia: hæc tam feruens, & ita rigida fuit circa disciplinam, vt sorores sæpe turbatæ, quod erat virtutis, vitium iudicarẽt. Huic aliquando tenuis ceruisia, est in vinum conuersa. Quam etiam angelus Domini quadã nocte, cũ de matutinis exiret, cum lucerna antecedebat. Hæc duo miracula in extremis cõfessa est Abbati nostro domino Henrico. Hic cũ canonicus esset in ecclesia Bonnensi, & ipsa sanctimonialis in Ditkirgen, quæ est domus nigri ordinis, Deo inspirante, ille relictis omnibus,

 con-

conuerſionis gratia ad domum noſtram venit; & ipſa pro eius perſeuerãtia, quantò intentius potuit, Domino ſupplicauit: paucis diebus elapſis, cùm à fratribus ſuis carnalibus, vi fuiſſet eductus ante habitus ſuſceptionem, ipſa deſperans dimiſit orationem. Quam ipſe mox in ſomnis ob hoc arguẽs, & vt omiſſas orationes reinciperet admonens, adiecit; Primã Miſſam meam audies in ordine Ciſtercienſi. Quod ita Dei nutu factum eſt. Nam ipſe ad nos redijt, & ipſa habitum mutauit, ſicq; in monte Sanctæ VValburgis, vbi tunc temporis Prioriſſa fuit, primam eius Miſſam audiuit. APOLLONIVS: Non miror, ſi Deus huic religioſæ fœminæ prædicti potus mutauit ſaporem, cùm mihi nouitio, vt de perfectis taceam, amara quæque conuerterit in dulcorem. Melioris ſiquidem ſaporis nunc mihi videntur noſtra incondita pulmentaria, quàm ante cõuerſionem fercula carnium delicatiſsima. CAESARIVS: Farinula Elizei, id eſt, gratia Chriſti fecit hoc. Iordanus verò monachus de Hemmenrode aliquibus annis, quod magis fuit miraculoſum, ſtudio abſtinentiæ ab omni potu abſtinuit, tempore tamen meſsionis, ſiue in multo caumate, cum reliquis laborans. Vt ad prædicta redeamus, ſicut Deus bonis, & amara quæque cum gratiarum actione guſtantibus, conuertit in dulcedinem; ita aliquando ingratis, dulcia in amaritudinem.

4. Reg. 4.

CAPVT

CAPVT XVII.

De Ingratitudine.

DVM post confirmationem Ottonis in regno, tanta esset abundantia annonæ, vt in episcopatu Coloniensi maldrum quinq;, vel sex denarijs, multo tempore venderetur, contigit in quadam eiusdem diœcesis villa, cuius nomen excidit, miraculum dignum memoria. Pistrix quædam panes ad coquendum formauerat; & quia tempore abundantiæ pistores modicum lucrantur, illa cōmota clamauit ad puerum suum; Mitte hunc fimum in clibanum. Iusto Dei iudicio factum est ei secundum verbum suum, & pasta pulcherrima, per decoctionem conuersa est in fimum. Extrahens verò panes, cùm reperisset formam, non substantiam, extimuit, & fimum fimo miscens, tantum miraculum celare non potuit. Marcinannus monachus noster, tunc temporis cellerarius, partem vnius panis nobis attulit, quem curiosius considerantes, nil in eo vidimus, nisi fimū conglutinatum. Valde enim celebre factum est hoc miraculū tempore eodem: sæpe enim Deus homines in ea re, qua peccant, punit. verbi gratia.

CAPVT XVIII.

** al. Schoninburg.*

NObilis vir Otto de* Stomburg, patre suo existente ex illa parte maris in seruitio Domini, ipse iniquè egit contra Dominū & aduersus seruum eius, parentem proprium. Nam sicut ipse cum suis auxiliarijs condixerat, ciues oppidi, quod iā dicto castro attinet, dolosè, quasi aliquid cū eis tractaturus, capere, & exactionem in eos facere proponebat: qui cū

præmuniti fugissent, vxores eorum & liberos spoliauit. Et quia tam iniquè egit contra suos, Dominus plaga insanabili illum percussit; addita est pœna mirabilis. Nam in preterita quadragesima, tantum appetitum habuit carnes comedendi, vt non solùm eis carere non vellet, imò etiam cocum suum ad comedendum illas secum vi compelleret. Quas cùm pertinacius manducasset per totam quadragesimam, ventumq; fuisset ad feriam sextā ante Pascha, dixerunt ei quidam; Domine, hodie dies est Dominicæ passionis, dies Christianæ afflictionis, hodie carnes omnino comedere non licet; quibus respondit; Ego comedam hodie, sicut hactenus comedi. Mira res: in ipso sanctissimo die Paschæ, quando carnes benedicuntur, & fidelibus per sacrā communionem illas comedere licentiatur, ipse illis, ob prædictam transgressionē, iusto Dei iudicio, vesci non potuit, piscibus deinceps vtens, vsq; in diem mortis suæ. APOLLO. Iustus est Dñs. CAESA. Ad honorē Domini Saluatoris, de eius sacra imagine aliqua subnectam miracula, deinde veniam ad elementa.

CAPVT XIX.

Miracula circa sacrā imaginem crucifix.

TEmpore discordiæ inter Ottonem & Philippum, in oratorium Sancti Goari confessoris, quod situm est in territorio Treuerensi, & est firmissimum, tum propter situm loci, tum propter structuram, prouinciales se, suaq; transtulerunt. Quo cognito VVernerus de Boulant, vir potens & diues, cùm ad expugnandum illud arietes, machinasq; applicuisset, nec tamen profecisset, imaginem crucifixi ligneam, hi qui deintus erant contra hostes, in quandam

quandã fenestrã posuerant, sperantes quod ob illius venerationem loco parcerent. Quidã verò ex balistarijs, de cruce non curans, imò locanti illam indignans, telum misit, & sacram iconã in brachio profundè satis vulnerauit. Mox mirum in modũ antiqua renouantur miracula, & ad instar venæ humanæ, sanguis de loco vulneris cœpit stillare. Timore tanti miraculi, postea prædictus VVernerus cruce signatus est. Audiens tanta mirabilia dominus Philippus Abbas Ottirburgensis, locum adijt, de rei veritate inquisiuit. Cui cũ ab omnibus hoc, quod prædictũ est, diceretur, Iudæus, qui tunc casu adfuit, Abbatem in partem traxit, dicens; Verè domine, verissimũ est quod audistis. Et, sicut ipse mihi retulit, multo amplius delectabatur in testimonio inimici. Adhuc telum ibi reseruatur, adhuc vulnus, & sanguinis stigmata illic ostenduntur, vtraq; Abbas noster se vidisse testatur.

CAPVT XX.

Circa idem tempus, Otto contra Philippũ ascendens cum exercitu vsq; ad VVurzimburch peruenit, vbi satellitibus eius ecclesiarum quandam intrantibus, vnus ex illis crucifixum, in eminẽti loco positum, tunica linea, & cũ multo studio consuta tectũ, vidit & cõcupiuit. Quam cũ manu non potuisset attingere, lancea nisus est extrahere. Et quia firmiter imagini connexa fuit, in diuersis locis illam pupugit. Dominus verò, vt sibi factum ostenderet, quicquid eius imagini iniuriæ, vel contemptus irrogatur, egit sua potentia, vt de singulis punctionibus, sanguis vbertim emanaret.

 Semel

Semel adhuc mortalis cõfixus atq; lanceatus est in terris, & tamen quotidie sedens ad dexteram Patris se configi per prophetam cóqueritur dicens; Et me vos configitis gens tota die, Quanta verò pœna tales sequatur, sequens miràculum declarat.

Malach.3.

CAPVT XXI.

APud inferius Traiectum hoc anno, sacrarium in ecclesia Sancti Martini fures effringentes, quosdam thesauros, vnà cum cruce preciosissima gemmis & auro decorata, asportauerunt: qui cùm essent plures, duobus crucem committentes, ipsi cum thesauris abierunt. Manê, cùm tantum sacrilegium ad notitiam Episcopi atq; canonicorum peruenisset, dolentes valdè, maximè de cruce, ob portionem ligni Dominici, milites per diuersas vias miserunt, qui fugientes insequerentur. Hi verò, qui crucē portabãt, per stratã publicã apertè incedebant: ad quos cùm peruenissent milites, nil de eis mali suspicantes, pertransierunt, Christ⁹ verò, in quem peccauerũt, fures à sensu alienauit, gressũ fixit, ita vt à strata declinãtes paludē intrarēt, nec tamē motis pedib⁹ procedere possent. Altera verò die, prædicti milites reuersi, cùm eos penè in eodē loco, & maximè lutũ calcando vidissent, mirati dixerũt; Isti sunt quos heri hic dimisimus. Ad quos cùm vnus clamasset: Boni homines, malè inceditis, quare non ascenditis stratam tritam? responderunt illi; Bene incedimus, non vos solicitet iter nostrum. Tunc vnus ex militibus, Deo inspirante dixit ad socios; Aliquid istud portendit, forsitan rei sunt, teneamus illos: ad quos cùm descenderunt, illi crucem

paludi

paludi immerserunt: interrogati verò de furto, responderunt; Nos crucem tulimus, vbi sit scimus, sed nisi certi de vita simus, nunquam illam vobis ostendemus. Quid plura? Ducuntur ad Episcopum, gratia crucis promittitur immunitas, crux ostensa reportatur, extra prouinciam conducuntur. Et quia iustus iudex nullum peccatum relinquit inultum, & sæpè peccato punit peccatum, permisit, vt sequenti die iterum ecclesiam effringerent, in qua capti sunt, & suspensi. APOLLONIVS: Satis euidens fuit hoc miraculum. CAESARIVS: Tāta est virtus crucis, vt & suis contēptoribus, vt dictum est, inferat pœnam, & venerantibus illam, restituat sanitatem.

CAPVT XXII.

CVM Scholasticus Coloniensis Oliuerus crucem prædicaret in Flandria, sicut ipse nobis retulit, inter reliquos, signatus est ibi miles diues & honestus: quod vbi vxor eius comperit, afflicta est vsque ad mortem: erat enim vicina partui. Ad quam Oliuerus con silio mariti ingressus, inter verba consolationis, addidit & hæc; Si consilio meo acquieueris, & virum tuum Christo militare permiseris, ab imminenti periculo, sine dolore liberaberis. Cumque illa verbis eius placata fuisset, Scholasticus subiecit; Tempore partus, veste mariti tui signata te contegas, & crucis virtutem senties; solebat enim cum maximis cruciatibus parere. Mira Christi clementia: instāte horá pariendi, illa non immemor consilij, pallio viri sui se texit, & penè sine omni dolore partum effudit. Alia de cruce æquè mira-

culosa in sequentibus tibi recitabo, quia ad elementorum miracula festino. APOLLONIVS: Quot sunt elementa? CAESARIVS: Quatuor, ignis videlicet, aër, aqua, terra: in quibus videtur temporibus nostris impleri hoc, quod per Saluatorem in Euangelio dicitur; Erunt signa in sole, & luna, & stellis; & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus, præ timore, & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi, & reliqua quæ ibi sequuntur. Alibi prædicit bella; & terræmotus per loca, pestilentias, & famē, terroresq; de cœlo, & signa magna: licet hæc omnia ante diem iudicij plenius sint implenda ex parte tamen ea vidimus impleta, secundum quod subiecta declarabunt exempla. Vidimus enim signa stellarū, & pressuras gentiū, audiuimus sonitus maris & fluctuum, audiuimus etiam quod filius hominis in nubibus visus sit, terroresq; de cœlo, & signa magna. De igne, elementoq; superiori, ad quod stellæ pertinent, primo loco dicendū est, postea de cæteris per ordinem.

De elemētis in genere.

Lucæ 21.

Ibidem.

CAPVT XXIII.

Signa in sole.

** al. sexto.*

ANNO domini millesimo ducentesimo * septimo, Philippo Rege celebrante curiam solennem cum principibus, signum magnum apparuit in sole: in tres siquidem partes diuisus est; ita vt interualla essent inter partem & partem, ad instar lilij tres flores habentis. Quod vbi notari cœpit, multi concurrerunt, super tanto miraculo disputantes: Hermannus verò Lantgrauius interpretatus est, quod vnus de principibus imperij, eodem anno moriturus esset, nec erat idonea eius interpre-

pretatio. Poſt multam horam, coierunt partes, & redintegratum eſt corpus ſolare. Abbas Carolus Vilarienſis, nec non & monachus eius VVigerus, eidem curiæ interfuerunt, quæ dicta ſunt viderunt, nobis eodem tempore viſa referentes. Facta eſt hæc viſio tertio Calendas Februarij. APOLLONIVS: Quid tibi ſignificare videtur tripartita hæc ſolis diuiſio? CAESARIVS: Deus ſtatum imperij principibus congregatis oſtendere voluit: Sol videtur hoc loco deſignare Romanũ imperium: ſicut ſol magnitudine, & ſplendore præcellit vniuerſa ſidera cœli, ſic idẽ imperium Auguſtius fulget, cæteris regnis mundi. Apud Romanum imperium quandoq; fuit monarchia, vt ſicut ſtellæ lumen habent à ſole, ita reges, vt regnare poſſent, haberent ab Imperatore. Triplex ſolis diuiſio, deſignabat ſchiſma imperij in tres Principes diuiſi, qui omnes nomẽ Romani Regis ſibi vſurpabant; primus fuit Fredericus, qui adhuc patre viuente, fuit in regem à principibus electus; ſecundus Philippus; tertius Otto fuit, à Colonienſi Archiepiſcopo, ſuiſq; auxiliarijs ſubſtitutus: iſti ambo Aquiſgrani coronati fuerant in regem. Horum vno occiſo, & altero depoſito, atq; defuncto, Fredericus electus, qui hodie imperat, ſolus regnare cœpit, & quaſi ad ſuam plenitudinem ſol diuiſus redijt. In quibuſdam prouincijs eodem die viſæ ſunt quinque partes: per tres partes, ſupradictos tres reges intelligo: per duas reliquas, Bernhardum ducẽ Saxoniæ, & Bertolphum ducem Thuringiæ, qui ſatis pro imperio ambo laborabant, accipio.

CAPVT

CAPVT XXIIII.

MEnse sequenti, scilicet Calendis Martij, aliud signum apparuit in sole: non dico miraculum, quia naturale, sed magnæ rei prognosticũ. Facta est quippe eclipsis solis tam magna tempore meridiano, vt vix aliquid superesset splendoris: multi videntes extimuerunt, dicentes aliquid magni fore futurum.

APOLLONIVS: Quid tibi videtur eadem eclipsis figurasse? CAESARIVS: Non sum Daniel, & ideo non asserendo, sed opinando interpretor. Videtur mihi defectus ille solaris præsignasse mortem Philippi, qui sequenti anno occisus est, & defecit, Particula illa luminosa, quæ recrescere cœpit, & augmentari, Otto fuit, qui post Philippi mortem factus est magnus atque gloriosus. Videtur eisdem temporibus adimpletum, quod Dominus in Euangelio dicit; Nam virtutes cœlorum mouebuntur. Cœlum quandoque designat præsentem ecclesiam, & vniuersalem: Cœli verò, ecclesias particulares: Virtutes ergo cœlorum, sunt prælati ecclesiarum, Episcopi videlicet, Abbates, Præpositi. In prædicto enim schismate, nó solùm principes seculares, sed etiam spirituales moti sunt, quia tum propter pecuniam, tum propter amorem, siue timorem, instabiles facti, nunc vni, nunc alteri iurauerunt. Nam ipse princeps episcoporum, scilicet Papa Innocentius, primò Ottonem fouit & coronauit; postea ob causam multis notam, illum deponens, Fredericum eius aduersarium suscitauit. In Luna verò signa non defuerunt, duas eclipses magnas solito crebrius passa. Quod si in stellis signa queris, quod vidi referam.

Lucæ 21.

CAPVT

CAPVT XXV.

POst mortem Henrici Imperatoris, cùm de successore Coloniæ in palatio tractaretur, post meridiem visa est stella lucidissima: tunc currentibus nobis in curiam Episcopi, omnes illam vidimus, sed quid portenderet visio tam insolita, scire non potuimus. *In Stellis.*

CAPVT XXVI.

SImiliter hoc anno, per duas hebdomadas, visa est post solis occasum stella tantæ magnitudinis, vt ad instar ignis splendorem de se emitteret: Iudæi asserunt eam fuisse signum aduentus sui Messiæ. Hæc dicta sint de signis stellarum. Porrò de igne æthereo, fulmine scilicet, atque tonitruo, quæ ex collisione nubium gignuntur, aliqua proferam exempla, vt noueris secundum verba Saluatoris, terrores de cœlo, & signa magna etiam his temporibus contigisse. *Lucæ 21.*

CAPVT XXVII.

IN vigilia sancti Matthię Apostoli erit biennium, quod in Colonia contigit res satis miraculosa, & ideo miraculosa, quia insolita. In crepusculo eiusdem noctis, ignis cadens de cœlo, turrim sancti Andreæ incendit, similiter & sepem circa curiam cuiusdam canonici, quæ per multos ciuium labores extincta sunt. Eadem autem nocte, glacies fuerat congelata; vnde & miraculum reputabatur, quod tonitrua audiri, & fulmina videri poterant. Aliud tibi referam exemplum terribile satis.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

Scilicet 1222. vt habes in fra ca. 50.

SAcerdos quidam de Saxonia, nuper miraculum mihi retulit stupendum: Hoc, inquit, anno in terra nostra, in quodam theatro, fulminati sunt viginti homines, solo sacerdote euadente, fugit enim, cùm alios videret ardere: decebat enim vt ignis, quo nihil leuius est, leuitatis amatores puniret. APOLLONIVS: Miror quod sacerdos nõ est punitus, cùm ipse plus cæteris credatur peccasse. CAESARIVS: Sæpè Deus sacerdotibus parcit propter ordinem, sicut legitur de Aaron, quem non percussit lepra, sed sororem, cùm tamen non legatur sorore minus peccasse. Vel fortè in eo aliquid boni Deus præuidit, propter ꝙ illi pepercit. Quod verò aliquando ob huiusmodi leuitates Deus sacerdotes puniat, prȩsto est exemplum.

Num. 12.

CAPVT XXIX.

EST villa in Episcopatu Treuerensi, Elisatia vocata, in qua anno præterito quarta feria ante natiuitatem sancti Ioannis contigit hoc grande, & terribile miraculum. Sacerdos loci, Henricus nomine, dum sederet in taberna, facta est intemperies aêris maxima; quo festinante cum campanario suo in ecclesiam, cũ campanas pulsarent, creuit tempestas, & nebula, & inenarrabilis strepitus aëris in ecclesia, veniensq; repentè ictus turbinis, prostrauit vtrumq;, clericum scilicet & campanarium, ita quod campanarius sub clerico iacebat: campanarius verò in nullo læsus est, clerico extincto, cuius genitalia exusta sunt, reliquo corpore intacto; quæ filius eius accurrens, calcando extinxit & auulsit. ex quo patet fornicatorem illum

illum fuiſſe. Veſtimenta verò eius, ita ſunt lacerata, vt nulla particula cohæreret ſolidæ parti, nec ſolida eſſent, excepta illa particula, in qua dependere ſolebat manipulus in ſiniſtro brachio; ſed & ſtiualia ſua, quæ noua erant, ita ſunt dilacerata, ac ſi fuſcinulis diſſipata eſſent: ſoleæ verò ſic ſũt fractæ, ac ſi in aqua ferui da fuiſſent decoctæ. Campanarius aũt in maximo timore ac ſtupore iacens, vidit dæmones inſultum facientes in eccleſia; ſed & capſula, quæ erat poſt altare, proſilijt ſuper altare, & apertura facta eſt in ea, quæ adhuc ita remanet: Sancti verò, quorum reliquiæ ibi ſunt, egreſsi, fortiter reſiſtebant dæmonibus, & factum eſt inter ſanctos & dæmones vehementiſsimum certamen. Tandem deuicti dæmones, cùm corpus Domini aſportare non poſſent, partem tecti ſecum abſtraxerunt. Refert idem campanarius, quod corpus ſacerdotis, vſque ad tectum turris, ſub qua ſimul pulſantes ſteterant, & ſub qua proſtrati iacebant, violentia dæmonum aliquotiens ſit raptum, ſed beneficio ſanctorum relapſum. Aiunt, clericum eundẽ tunc de nouo acquiſiſſe coronam choriſando, quam quaſi victor iuxta domũ ſuſpendit, vt ibi ſtulti homines luderent, ducerentq; choreas. APOLLONIVS: Sicut in hoc ſacerdote conſidero, in dilaceratione veſtium atq; calceamentorum, Deus puniuit ſuperbiam; ſic in exuſtione genitalium, luxuriam. CAESARIVS: Bene ſentis, quia ſæpè pœna reſpondet culpæ. Hoc etiã ſcire te volo, & probare exemplo, quod ſicut Deus, vt dictum eſt, malos per fulmina, atque tonitrua de cœlo punit, ita per eadem aliquando bonis ſuccurrit.

CAPVT

CAPVT XXX.

RIchvvinus cellerarius noſter, cùm die quadam tempore diſcordiæ inter ſæpedictos reges, de Colonia exiret, non procul ab vrbe, plures armatos ex latere ſtratæ publicæ, in ſuis dextrarijs ſedere conſpexit: quibus viſis, cùm ſatis timeret, vnus ex eis curſu rapidiſsimo ad eum veniens, equum eius per frenum tenuit, quem his verbis ſuperbè allocutus eſt dicens; Domine monache, deſcendite, oportet me habere equum iſtum. Vix verba finiuerat, & ecce Dominus, non verbo, ſed tonitruo prædoni pro ſeruo ſuo reſpondit. Nam cùm tota illa die nulla fuiſſet audita tonitrua, ictus tam validiſsimus inopinatè perſonuit, vt equus ſatellitis genibus terram peteret, & ipſe nutantis tergo vix inhæreret: moxq́; manum à freno monachi retrahens, ait ſatis humiliter; Ite in pace, bonus enim vir eſtis. Cui ille regratians lætus proceſſit, diuinitus ſe liberatum recognoſcens. Hæc mihi idem Richvvinus ore ſuo confeſſus eſt.

APOLLONIVS: Valdè timendus eſt, cui ſic æther famulatur. CAESARIVS: Non ſolùm ignis æthereus, ſed & terrenus, qui lignis nutritur, & ab hominibus ſuccenditur, deſeruit ei: nunc ad creatoris nutum vim naturalem cohibendo, nunc in re frigida, non minus miraculosè eandem exercendo.

CAPVT

CAPVT XXXI.

De igne terreno.

IN Episcopatu Coloniensi, opido imperiali, quod Dousburg dicitur, vidua quædam ceruisiam braxare, ac vendere solebat. Die quadam, cùm ciuitas casu fuisset incensa, ipsumq; incendium domui eius appropinquasset, illa iã non habens spem in auxilio humano, ad diuinum confugit. Nam omnia sua vasa, quibus ceruisiam emptoribus mensurare solebat, ad ostium domus contra flammas ponens, in multa cordis sui simplicitate, sic orauit dicens; Domine Deus iustus & misericors, si vnquam aliquẽ hominum his mensuris decepi, volo vt domus hæc comburatur: si autem feci quod rectum est in oculis tuis, precor iustitiam tuam, vt in hac hora misericorditer respicias necessitatẽ meã, & mihi, meæque supellectili parcere digneris. Mira fides fœminæ, mira Dei humilitas: is qui dixit; Qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, ac si oratione fidelis viduæ conclusus fuisset, flammas, omnia in circuitu deuorantes, à domo eius compescuit, cunctis stupentibus, quod ignis furens, materiam cremabilem, lamberet, nec incenderet. Audi nunc alia æquę miraculosa.

Matth. 7.

CAPVT XXXII.

APud Susatiam ciuitatem diœcesis Coloniensis, ciuis quidam in hac vltima expeditione cruce signatus fuit. Eodem tempore, vt militem suum Deus tentaret, sicut legitur, de sancto Iob, permisit vt domus eius incendio periret. Flammis verò sopitis, cùm omnia, quæ incendi poterant, in cinerem fuissent redacta, particula vestis eius, quam crux

Iob 1. & 2.

occupauerat, integra intra fauillas est reperta. Et mirati sunt omnes, tantam sanctæ crucis vir tutem vbiq; dilatantes. Simile miraculum in alio loco contigit, sicut audiui à magistro Ioanne Decano Aquensi.

CAPVT XXXIII.

Retulit mihi & aliud de virtute crucis miraculum. Matrona, inquit, quædam crucem susceptam pomo circumligauit, sicque super asserem iuxta pyropum, in quo ignis ardebat, vtrumq; simul ponens, abscessit. Casu, imò, quod verius est, Dei nutu, pomum cum cruce in carbones lapsum est. Post modicum fœmina reuersa, cùm repositum quęreret, nec inueniret, tristis de cruce, ignem perscrutata est. Et ecce, pomum vidit in carbonem redactum, zonam verò leuauit intactam. Quod pro magno miraculo reputans, prædicto Ioãni recitauit. APOLLONIVS: Satis est mirabile, quod idem elementum, eodem momento, sic in re diuersa naturam suam mutauit. CAESARIVS: Hoc fieri pro diuersitate meritorum, quibusdã tibi pandam exemplis.

CAPVT XXXIIII.

* al. Gerwicus.

Gerhungus Scholasticus Bonnensis nuper veniens de studio Parisiensi, historiam retulit satis mirabilem, recentiori tempore illam asserens gestam. Familiam, inquit, cuiusdam viri nobilis atque potentis de Francia, meretrix speciosa sequebatur, cum qua cũ multi indifferenter peccarent, Clericus quidã religiosus, eiusdem nobilis capellanus, de subuersione familiæ dolens, dominum his verbis allocutus est dicẽs; Omnis penè familia vestra meretricis huius contubernio corrũpitur, quorum

rũ peccata omnia Deus de manu veſtra requiret:& hoc ſciat nobilitas veſtra,quod meo ſeruitio carebitis,ſi non fuerit amota. Mox illa vocatur,verba ei ſacerdotis intimãtur, ad quæ ſic reſpondit;Dñe ex inuidia loquitur hęc,quia voluptati eius conſentire nolui , idcirco me perſequitur.Illo reſpondente, mentiris, vir enim caſtus eſt.Illa mox ſubiũxit; Ego celerius faciã vos experiri veritatem.Statim accedens ad clericum,ſub forma pœnitentis lachrymis perfuſa,poſt fictã confeſſionem adiecit; Dñe tam vehemẽter de perſona veſtra tentata ſum,niſi mihi conſentiendo,ignẽ à vobis ſuccenſum,extinguatis,viuere non potero. Ad quod verbum,cũ ſe vir iuſtus ſignaſſet,eáq; illa hora verbis quibus poterat ſubmouiſſet, ſequenti die iterum venit,verba iam dicta repetiuit, hoc etiam adijciens; Si non feceritis quod poſtulo, ecce me ipſam interficio.Quo audito,[illegible] plurimum timeret,nec tamen aliquo modo libidine conſentire proponeret , reſpondit ; Ecce tali die , tali in loco,ſi volueris, tecum dormiam , dũmodo te non interfeceris.Sic illa lęto animo recedẽs, dominum ſuum mox adijt , & quia capellanus ſuus ſibi talia,ac talia promiſiſſet , procacibus verbis indicauit.Interim clericus ſcholari ſuo præcepit,vt in deſignato loco,lectum ex lignis planis cõponeret,ligna arida,cũ ſtramine ſubijceret,deinde linteamẽ decẽter ſuperextenderet:ꝙ & factũ eſt. Die verò ſtatuto,venit clericus,venit & mulier , ſed clericus, ſtipula prius ſuccenſa,lectũ aſcẽdit,illã vt ſimul aſcenderet vocauit:quę flãmas ex omni parte cernẽs exurgere,retrocesſit,crebriuſq; vocata,ad tam horrẽdos amplexus venire recuſauit. Cleric⁹ verò

Dei adiutus gratia, non aliter sensit illum ignem, quã ventum roris flantem, nec est adustus capillus eius, neque vestimenta eius in aliquo sunt læsa. Quod vt misera illa vidit, territa, & ad horam, de tam grandi miraculo compuncta, tam domino suo, quàm cæteris publicè cõfessa est, quod sanctum virum sine causa, ex solo rancore & inuidia, ob vindictam præmissæ accusationis, infamasset. Ipse verò vir venerabilis, non ingratus Deo, ad ordinem se transtulit Prædicatorum.

CAPVT XXXV.

REferre solet dominus Bernhardus de Lippia, quandoq; Abbas, nunc Episcopus in Liuonia, quoddam miraculum, iam dicto miraculo prorsus contrarium. Noui, inquit, piscatorem in Episcopatu Traiectensi, qui cum quadam fœmina, multo tempore fuerat fornicatus. Et quia eius peccatum nimis erat notorium, tempore quodam in synodo imminenti accusari timẽs, dicebat intra se; Quid nunc facies miser? si hac in synodo de fornicatione accusatus fueris & cõfessus, illam in matrimonio mox ducere cogeris; si autem negaueris, candenti ferro conuictus, amplius confunderis. Statimq; ad sacerdotem veniẽs, magis, vt post patuit, timore pœnæ, q̃ amore iustitiæ, peccatum confessus est, consiliũ quæsiuit, & inuenit; Si habes, inquit sacerdos, firmum propositũ nunquã peccandi cũ illa candens ferrum securè poteris portare, ipsumq; peccatum negare, spero aũt quod virtus confessionis liberabit te. Quod ita factũ est, cunctis stupentibus, quibus fornicatio innotuerat. Ecce hic ignis Dei potentia, sicut in superioribus exẽplis, contra

natu-

naturam vim ſuam reſtrinxit; &,ſicut in ſubſequentibus audies, mirabilius aqua contra naturã incanduit. Quid plura? abſoluitur homo. Poſt dies plurimos, cũ alio piſcatore officij ſui cauſa in flumine nauigans, cùm domum prædictæ mulieris vidiſſent, ait alter alteri; Valdè miror, & multi mecum, quare te in ſynodo nõ inuſſerit ferrum, cũ tã manifeſtum fuiſſet tuum peccatũ. Ille de gratia ſibi collata indignè glorians, eò quod iam voluntatem fornicãdi cum illa concepiſſet, manu aquam fluminis percuſſit, & ait; Ecce tantũ nocuit mihi ignis ille. Mira Dei iuſtitia, qui miſericorditer pœnitentem cuſtodiuit, iuſtè, & miraculosè nimis puniuit recidiuantem. Mox vt aquam tetigit, candens ei ferrum aqua fuit, quam ſtatim cum clamore valido retrahens, pellem dimiſit in aqua; omnia circa ſe geſta ſocio referens, ſera ductus eſt pœnitentia. Non diſcordat ab hoc miraculo, quod monachus noſter Lambertus recitare ſolitus eſt.

CAPVT XXXVI.

RVſticus quidam contra alium habens inimicitias, cuidam maligno homini de ordine viatorum, quales multi ſunt, pecuniam dedit, vt domum illius incenderet; quã ſub ſpecie religionis intrauit, & tempore conuenienti ſuccẽdit, immemor miſerrim⁹ hoſpitalitatis, poſtquã fuiſſet reædificata, accepto pretio, renouauit incendiũ. Turbatus homo, repente omnes, de quibus ſuſpicionem habuit, accuſauit, qui per candens ferrum ſe expurgauerunt. Denuò domus incenſa, reædificata eſt, & ferrũ idem in angulum eius proiectum eſt. Quid plura? venit rursũ pſeudouiator ille, antiqua cor-

ruptus auaritia, humanè satis susceptus, cùm ferrum iam dictum vidisset, & quis eius vsus esset interrogasset; respondit ille; Nescio quis domum hanc en altera vice succendit, & cũ de quibusdam habuissem suspicionẽ, cãdens illud portauerunt, sed non sunt exusti. Tunc ille; Ad aliquos vsus posset cõuerti. Quod cũ nutu Dei leuasset, sic in manu adustus est, vt cum clamore illud iactaret. Quod vbi paterfamilias vidit, incendiarium per vestem tenens, exclamauit; Verè tu reus es. Mox ad iudicem ductus, culpam vellet nollet confessus est, sicq; poena rotali damnatus. Multa huiusmodi miracula inuenies in distinctione confessionis. Vnde his omissis, videamus quid Deus miraculorum operatus est in aëre. Quod verò ipse Dei filius Iesus, visus sit in nubibus cœli, non tamen in maiestate, sed in humilitate, exemplis veris tibi potero demonstrare.

CAPVT XXXVII.

In aëre prodigia.

DVM Oliuerus Scholasticus, cuius verbis hic vtor, crucem prædicaret in Frisia; in dioecesi Monasteriensi, villa Bedian, mense Maio, feria sexta ante Pentecosten, sicut alibi me dixisse memini, triplex forma crucis apparuit in aëre, vna candida, versus aquilonem; alia versus meridiem, eiusdem coloris, & schematis; tertia medio colore colorata, habens crucis patibulum, & formam hominis in ea suspensam, eleuatis brachijs & extensis, cum infixione in manibus & pedibus, & capite inclinato. Hæc media fuit inter alias duas, in quibus non erat effigies humani corporis.

CAPVT

CAPVT XXXVIII.

Alia vice, & alio loco, in villa Frisiæ Sotershusen, tempore prædictæ prædicationis crucis, apparuit iuxta solem vna crux cerulei coloris.

CAPVT XXXIX.

Tertia fuit apparitio in diœcesi Traiectensi, in villa Docheym, vbi sanctus Bonifacius coronatus fuit martyrio, vbi in die martyrij eiusdem, cùm multa millia accessissent ad indictam stationem, apparuit crux alba & magna, ac si trabs ex transuerso trabis artificialiter composita fuisset. Hoc signum vidimus omnes: (verba sunt prædicti Oliueri) mouebatur autē paulatim ab aquilone ad meridiem. Huic visioni interfuerunt dominus Henricus Abbas noster, & VVinandus monachus eius, qui & ipsi viderunt.

Dockum.

CAPVT XL.

Retulit mihi quædā fœmina religiosa hoc anno, quod modico tempore ante crucis prædicationem, in villa, quæ Hellendorp dicitur, non multum distans à Colonia, post solis occasum, duas cruces viderit in aëre, vnā maiorem, & alteram minorem, quæ paulatim ab occidente mouebantur ad orientem. Volens tanti miraculi habere testes, quosdam aduocauit, qui & ipsi viderunt. Similes visiones memini me dixisse superius in distin.8. cap.17. necnon 18. primò de duobus conuersis, qui Dominum viderunt in aëre pendentem in cruce: deinde de Rudolpho conuerso de Lucka, qui Christum vidit crucifixum in aëre, & quindecim cum eo. Audi adhuc miraculum de aëre, factum terribile valde.

Anno 1222. vt habes infra ca. 50.

HOC* anno in Saxonia, nubes integra de aêre cadens, inter duo montana, multis tam in corporibus, quàm in rebus, fuit dãnosa. Tantis enim aquis abundabat, vt monasterium in valle proxima situm, peruaderet, & omnem in eo animam viuentẽ, ab homine vsque ad pecus, extingueret: officinas euertit, supellectilem deuexit, sepes destruxit: Quinque tantùm monachi in turrim fugientes, ex omnibus saluati sunt. Vocatur autem idem monasterium Vvinendenburg, & est de ordine nigrorum. Deinde idem torrens, intolerabili impetu suo ciuitatem vicinam inuadens, cuius vocabulum est* Islere, similia ibi operatus est mala; omnesque ecclesias, nec non & omnia ciuitatis habitacula, violenter intrauit, homines atque iumenta submersit. Et quia Deo non est cura de bobus, sed de hominibus, magnum atque memoria dignum, in suffocatis ostendere dignatus est miraculum: Nam omnes illi, qui transacto diluuio in ecclesijs, siue domibus reperti sunt, niueo candore nitebant; qui autem in theatris, siue in tabernis, extincti erant, carbonibus nigriores apparuerunt: tali enim charactere, Deus bonos distinguebat à malis.

*al. Islene.

APOLLONIVS: Sicut in hac plaga considero, non casu, sed Dei iusto iudicio flagellamur. CAESARIVS: Hoc plenius notare poteris in diluuio Frisiæ, in quo amplius quã centũ milia hominum simul extincta sunt, ac deinde anno tertio circa quadraginta milia. Tempus & causam eiusdem plagæ satis expressi in distin-

ctione

ctione 7. cap. 3. APOLLONIVS: Videntur mihi diluuia hæc particularia, celerem iudicis aduentum prænunciare. CAESARIVS: Verum est, quia eodem tempore impletum pro parte est, quod ipse præmisit dicens; Erit in terris pressura gentium pre confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus pretimore. Nam sicut mihi retulit Abbas Sācti Bernardi, timor tantus erat in Frisia, vt singuli singulis momentis mortē suam expectarent, & quasi arescerent præ expectatione. In qua tanta facta est pressura populorum, vt multi Frisonū prouincias peterent alienas. APOLLONIVS: Ego ista tunc temporis intellexi. CAESARIVS: Ex quo loqui cœpi de aquis, ostendere tibi volo, quanta Deus miracula, etiam nostris temporibus, operatus est in illis.

Lucæ 21.

CAPVT XLII.

In Aquis: & primò de Baptismi virtute & circa corporis sanationem.

GOdefridus magister, nouitiorum nostrorum, ante conuersionem parœciam quādam regebat: hic cùm die quadam puerū baptizaret, de cuius latere pendebat caro miri horroris, mox vt infantem in nomine Sanctæ Trinitatis tribus vicibus immersum extraxit, monstrosum illud apostema, nusquam comparuit: quo viso, hi qui aderant glorificauerunt Deum, baptismi virtutem vbique prædicantes.

CAPVT XLIII.

QVando peccatis nostris exigentibus, in obsidione Damiatę Christianus exercitus ex parte datus est in manus Saracenorū, Episcopus Beluacensis ductus est in Babylonē

captiuus, & cum eo multi: cumq; satis humanè à Soldano tractarentur, fœmina quædam pagana, ciuis Babylonica, filium sic habebat infirmum, vt nulla spes vitæ esset in illo. Nocte quadam ostensum est ei in somnis, vt si prædictus Episcopus illum baptisaret, mox omnem corporis sospitatem recuperaret. Illa solicita de filio, manê cum familia, ac parentibus ad Episcopum venit, quid viderit exposuit, baptisari illum humilter petiuit, & obtinuit; sicut retulit Henricus miles de Vlmene, qui præsens erat. Baptisterium pagani circumsteterunt, & riserunt, quorum risus, versus est in admirationem: nam adolescens, qui desperatus intrauit, baptisatus sanissimus exiuit. Spero quod hodie in fide CHRISTI perseueret, & fortè alij eius exemplo crediderunt. Sed quid baptismi virtutem in alijs commendo, cùm illam mirabiliter satis expertus sim in memetipso?

CAPVT XLIIII.

CVM adhuc scholaris paruulus, tempore quodam laborarem in acutis, & semel ac secundò post crisim recidiuassem, contigit vt puella quædam pagana, quam matertera mea pecunia comparauerat, baptisaretur: habebat enim circa decem annos ætatis. Suasum est matri meæ, vt eodem linteamine, quo illa de baptismo exierat, adhuc madido, me inuolueret, & sciret gratiam sanitatis celerius secuturam. Quod cùm factum fuisset, attactu illius aquæ sacratissimæ, mox in sudorem erupi, & conua-

conualui. Licet enim baptiſmus medicina ſit animæ, multi tamen virtute illius ſanitatem corporum conſecuti ſunt, ſicut legitur de Tranquillino & Chromatio vrbis præfecto.

In actis S. Sebaſtiani.

APOLLONIVS: Vellem aliquod audire miraculum in aquis ſimplicibus factum, quibus nec conſecratio, nec ſacri chriſmatis infuſio, tribuit virtutem. CAESARIVS: Prius tibi adhuc vnum referam de baptiſmo, cuius virtutem amplius etiam in re aduerſa cognoſces.

CAPVT XLV.

TEMPORE quodam, quidam ſcholares, ſacerdotum morem imitantes, in quodam flumine canem, ſub inuocatione trini nominis baptiſauerunt: canis verò virtutem tanti nominis ſuſtinere non valens, mox illis videntibus verſus eſt in rabiem: pueris verò, eò quod genus illud inſaniſsimum ſit, pepercit, ſciens non malitia, ſed ex ſtultitia ſacramento factam iniuriam. de aquis verò ſimplicibus habes exemplum ſuperius cap. 35. de piſcatore, quem aqua exuſsit. Habes etiam exemplum aliud in diſtinctione tertia, de homine peccatore, ob cuius vitia mare intumuit, & poſt confeſsionem tranquillum factum eſt. Simile tibi nunc recitabo, de quo ſatis miraberis.

In aquis communibus.

CAPVT XLVI.

IN prima expeditione Ieroſolymitana, Richard⁹ Rex Anglorum, cum multitudine peregrinorum, copijſque maximis transfretauit. Die quadam, circa crepuſculum orta

eſt in

est in mari tempestas validissima, ita vt naues procellis concussæ, & vi ventorum impulsæ, mortem omnibus intentarent. Rex verò, sicut & cæteri, mortem ante oculos habens, tota illa nocte clamauit; O quando erit tempus, in quo grisei monachi surgere solent ad laudandum Deum? tanta enim bona illis feci, vt non dubitem, quin mox vt cœperint pro me orare, Dominus nos respicere debeat. Mira fides regis; Domin⁹ verò qui dicit; Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, transi hinc illuc, & transibit, euidenti miraculo fidē iam dicti Regis remunerauit. Nam circa octauam horam noctis, tempore matutinali, monachorum surgentium Dominus orationibus excitatus, & ipse per potentiam consurgens, imperauit ventis & mari, & facta est tranquillitas magna, ita vt omnes de tam subita maris immutatione mirarentur. Reuersus verò idem Rex, gratia eiusdem miraculi, amplius ordinem honorauit, quasdam domus eleemosynis ditando, de nouo alias extruendo. Hæc de miraculis aquarum dicta sufficiant, quia ad miracula terræ festino.

Matth. 17.

CAPVT XLVII.

In Terra edita prodigia. Lucæ 21.

VIdetur nostris temporibus impletum, quod Dominus in Euangelio dicit; Surget gens contra gentem, & regnum aduersus regnum, & terræmotus magni erunt per loca, & pestilentiæ & fames, terroresque de cælo, & signa magna. Licet de his aliqua dixerim exempla, superaddam nunc plura. Nostris temporibus gens Saracenorum, duce Saladino

Rege Syriæ, surrexit contra gentem Christiano rum, à quo capta est Ierusalem, cum terra sancta. Contra quam gentem perfidam tres vidimus expeditiones maximas fidelium; prima fuit sub Fredetico Imperatore; secunda sub Henrico filio eius; tertia sub Frederico, qui ho die imperat. Nostris inquam temporibus gens Latinorum surrexit contra Græcos, illorum perfidia prouocata, cœpitq; Constantinopolim, & magnam partem Græciæ. Circa eadem tempora manifestari cœperunt hæreses Albiēsium: vnde zelo fidei conturbatæ sunt gentes catholicorum, & inclinata sunt regna, vtpote Franciæ & Hispaniæ, ad illius destructionem, sed nondum est finis. Vt enim taceam de regnis gentium infidelium, quãta fuerint bella inter regna fidelia, vti regna Francorum aduersum regnum Anglorum, inter regnum Alemanniæ contra Gallorum regnum, nouimus omnes. Quædam etiam gens anno præterito intrauit regna Rutenorum, & totam ibidem gentem vnam deleuit; de qua nobis non constat, quæ sit, vnde veniat, vel quò tendat. De pestilentijs, & fame, legimus satis non in libris, sed in pressuris nostris: post mortem prædicti Henrici Imperatoris, tanta fames erat, vt maldrũ silignis in Alemannia, marca Coloniensium, & in quibusdam prouincijs, decem & octo solidis venderetur, & ex magnitudine famis, populus innumerabilis extingueretur. De terræmotibus per loca, noua, & magna tibi referam miracula.

Psal. 45.

CAPVT

CAPVT XLVIII.

IN anno præsenti, qui est millesimus ducentesimus vicesimus secundus ab incarnatione Domini, sicut narrant quidam de eisdem partibus venientes, duæ ciuitates in Cypro à terræmotu corruerunt. In vna verò illarum, dum Episcopus in altari staret, Missamque celebraret, ecclesia tremefacta cecidit, & tam ipsum quàm reliquum populum extinxit.

CAPVT XLIX.

IN Aduentu Domini, hæretici Mediolanenses, hæreticis qui erant in Brixa, multa plaustra cum victualibus transmiserunt: in ipsa verò die natiuitatis Domini, dum conuiuarétur, Dominus terram concussit, & cadentibus ædificijs, plus quàm duodecim milia hominũ extinxit. Alij fugientes in campum, cùm audirent clamores morientium, non fuerunt ausi redire in ciuitatem, ad illorũ succursum. Mediolanenses verò, ciuitatem suam deserentes, plus quàm per octo dies, in tentorijs habitabant, timore eiusdem terręmotus. In Pergamo, in Cumis, in Venetia, in Cypro, in Papho, & in alijs multis prouincijs, atq; ciuitatibus, eodem tempore multos terruerunt terræmotus. Nec mirum; tot turres, tot ædificia corruerũt, vt nihil aliud, nisi finis mundi videretur instare: quod à seculo est inauditum, sicut in capite ieiunij magister Oliuer⁹ prędicauit Coloniæ, duo mótes in Papho, habentes inter se stagnũ, coierunt ita, vt efficerentur mons vnus; dominus verò terræ, dum per monté aquæ viam prępararet, cum tanta vi erupit, vt obuiantia quæque deleret.

CAPVT L.

PAruo interuallo post iam dictum terræmotum, id est, tertio idus Ianuarij, factus est Coloniæ & circa, nouus terræmotus, tam validus, vt parietes ædificiorum concussi, ruinam minarentur. Eadem hora Abbas noster in Monte Sanctæ VValburgis erat, qui ante ortũ solis Missam celebrans sic concussus est, vt ex eodem motu ecclesiam lapsuram, & altare, cui astabat, à terra deglutiendum esse formidaret. Deinde circa tempus duarum hebdomadarum Aquenses alium terræmotum senserunt. Venti etiam tam validissimi his temporibus, vt nosti, fuerunt, vt non modicum nobis timorem incuterent. In hoc eodem anno, de quo nunc loquimur, contigerunt duo miracula supradicta, scilicet conflagratio theatri, & casus nubis, & habes capitulo vicesimooctauo & capitulo quadragesimo primo.

CAPVT LI.

IN hac septimana, vigiles cuiusdam castri, Comitis de Monte, sicut veraciter audiui, contra cœlum respicientes, viderunt cœlum aperiri, ignemque de ipso exire, qui ad aërem inferiorem descendens, ad diuersa loca terribiliter satis, ac mirabiliter mouebatur, alicuius magnæ rei se portentum ostendens. APOLLONIVS: Satis me terret horũ oratio. CAESARIVS: Adhuc habeo, quod tibi dicam de miraculis terræ.

CAPVT

CAPVT LII.

IN diœcesi Treuerẽsi villa est, cuius nomẽ est VVanenbach: iuxta ecclesiam eiusdem villę duo homines in argentifodina laborabant, vnus inferius, alter verò superius in margine fossæ: interim lateribus fossæ collapsis, homo, qui in fundo erat, molibus terræ, atque petrarum obruitur; superior verò, cum illis cadens, sic contritus est, vt tertia die moreretur. Vxor autem obruti, putans eum defunctum, Missam pro eius anima celebrari fecit: & quia paupercula erat, nec sufficere potuit ad celebrationes missarum, singulis diebus in ecclesia coram altari, pro remedio animæ eius thus incendit, tribus tantùm diebus neglectis. Quod cùm fecisset per annum integrum, homines lucri caussa purgare cœperùnt fodinã, cumq; instrumentis suis obruto propinquassent, clamauit ille; Parcite, parcite; massam sic competenter reijcite, vt non obruatis me. Illi primùm putantes fantasma esse, cùm vocem eius cognouissent, fecerunt vt postulauerat. Nudatus autem, cùm interrogatus fuisset, quomodo in tanto tempore viuere potuisset, respondit; Singulis diebus, tali hora diei, quodã odore aromatico ita sufficienter refectus sum, vt tota illa die, vsque ad eandem horam, neque mãducare, neque bibere delectarer. In hoc toto anno per tres tantũ dies eodẽ carui, & tunc fame penè mortuus fui. Non tamẽ exprimere potuit virtutem, vel caussam eiusdẽ odoris. Vxor eius de hoc requisita, mox intellexit, quod pro anima eius fecerat, vt prædictum est, omnibus exposuit.

APOLLO-

APOLLONIVS: Si ſpiritualia animabus impenſa, ſic proſunt corporibus, puto quod illis in pœnis poſitis, multum poſsint prodeſſe. CAESARIVS: De hoc ſatis audies in ſequentibus. Quantum enim prodeſt humilibus in ſacramentis eccleſiæ fides & deuotio, tantū ſtultis ac ſuperbis, eorundem ſacramentorum obeſt irriſio.

CAPVT LIII.

Retulit mihi Theodericus noſter monachus, quondam Comes in VVieda, rem ſatis mirabilem. Noui, inquit, in Confluentia carnificem quendam, hominem in officio ſuo probum ſatis, nomen illius exprimens. Hic cùm tempore quodam, tertia feria ante cineres, totam penè noctem in comeſſationibus expendiſſet, manê, quaſi ad abluendas carnes, cū quodam ſuo collega tabernam intrauit, cumq́; ad officium Miſſæ pulſaretur, & fideles ad eccleſiam cōfluerent, nec non ex eadem taberna, iamq́; ſoli hi duo illic remanentes potarent, ait alter carnifici; Certè modò diu nimis expectamus, eamus ergo ad eccleſiam propter ſacros cineres. Cui ille, myſterium cinerum irridendo, reſpondit; Sede, ego tibi dabo cineres, & tu mihi. Tollenſque cineres de lare, iactauit ſuper caput eius. Et ecce, mox pœna irriſionis ſubſecuta eſt: nam ſtatim circa caput, & faciem, tantum ſenſit puluerem, ac ſi follibus ei inſufflaretur: cumq́; territus exclamaret, tantum ore cineris hauſit, vt penè ſuffocatus fuiſſet. Accurrerunt multi, plagam tam mirabilem videntes, ductûs eſt in proximam inſulam, in qua nō puluis, ſed gramen erat, ſed nihil ei profuit. In

Rheno, in pomerio, in solario, neq; in aliquo loco à turbine cinerũ se defendere potuit; à quibus tandem suffocatus, pœnam irrisionis soluit. Ecce homo, de quo supradictum est, deuotionis gratia, etiam sub terra viuere potuit; hunc in aêre, iam dicta culpa suffocauit. Duo nunc subijciam miracula; primum meruit virtus humilitatis, sequens virtus castitatis.

CAPVT LIIII.

Miraculũ obtentum humilitate.

LIsardus, cuius memini in dist. 4. cap. 4. conuersus fuit in Hemmenrode: hic, cùm esset homo bene natus, vt per humilitatem amplius mereretur, porcos monasterij pascere nõ despexit, imò precibus idem officiũ obtinuit. Die quadam, cùm iuxta nemus gregem porcorum pauisset, vidit ibi duas arbores, quæ de vno trunco processerant: cui cùm vna placuisset, dixissetque in corde suo, Deus quã idonea esset hæc arbor, ad alueos porcorum, mox cecidit, ac si securi succisa fuisset. Ecce, non oranti, sed cogitanti, lignum obediuit. Hæc de humilitate: audi aliud miraculum de castitate.

CAPVT LV.

Aliud, castitate.

ALardus nouitius noster, sicut ipse mihi retulit, habuit materteram, nomine Iuttam; quæ ante conuersionem, licet corpore fuisset casta, gestibus tamen nimis ostendebatur leuis, ac lasciua: erat enim nubilis. Hæc cùm die quadam cum sororibus luderet, germanus eius, magnæ grauitatis clericus adfuit: qui dolens de sororis leuitate, silicẽ solidissimum de flumine tulit, & ait; Prius scindetur lapis iste in manu mea, quàm soror mea Iutta, stabilis fiat, ac monialis. Deꝰ verò, vt ostẽderet ho-

hominẽ nõ esse iudicãdum secundũ faciẽ, mox silicem in manu eius scidit: quod vbi illa comperit, tum verbo fratris, tum miraculo lapidis, compuncta, nuptijs ac seculo valedixit, & in claustro sanctimonialium, cuius vocabulũ est Bethbuer, religionis habitum suscepit, eũdem lapidem, vsque hodie, in testimonium castitatis, atque conuersionis suæ reseruans. Hæc dicta sunt de elementis. Placet nunc audire aliquid miraculosi de his, quæ in illis mouentur, auibus scilicet, piscibus, animalibus, ac reptilibus? APOLLONIVS: Placet. CAESAR: Quod dicturus sum, vtrum scriptum sit an nõ, ignoro: ego enim illud non didici ex lectione, sed ex cuiusdam viri religiosi relatione.

CAPVT LVI.

Miraculũ de animalibus, & primò de auibus.

MAtrona quædam beatum Thomam Cãtuariensem plurimũ diligens, assiduis infirmitatibus laborabat, & cùm doloribus angeretur, eundem martyrem his verbis inuocabat; Sancte, inquit, Thoma, adiuua me. Habebat autem nescio cuius generis auiculam, quæ ex assiduitate audiendi, eandem absolutè satis proferre didicerat orationem. Die quadam, miluus extra domunculam eam videns, rapuit, & auolauit: in ipso raptu, dum vnguibus illius auis premeretur, cunctis qui aderant audiẽtibus, clamauit de aëre; Sancte Thoma adiuua me. Vt autem mirabilis Deus, martyris sui merita gloriosa demonstraret, miluo, vt auiculam dimitteret, præcepit: quæ statim cum multa alacritate redijt ad dominam, & ille rapinæ suæ pœnã luens, mortuus cecidit in terram.

APOLLONIVS: Quid est quod sanctus succurrit periclitanti auiculæ, & non ægrotanti famulæ? CAESARIVS: Quia illa aliam vitã non habebat, quam ista expectabat. Voluit etiã ei ostendere, quod dilatio curationis eius, non foret ex impotentia, sed ex prouidentia; quia virtus in infirmitate perficitur. Audi aliud miraculum.

2. Cor.12.

CAPVT LVII.

Miles quidam, Anselmus nomine, de villa Lisere, columbas plurimas nutrire solebat: dictũ est ei, quia grauiter nutriendo illas peccaret, eò quod sata, & granaria, læderent proximorum. Die quadam, eis ad comedendum annonam proijciens, cùm omnes essent in vnum coram eo congregatæ, clara voce, cunctis qui aderant audientibus, dicebat; Vos columbæ, si Dei voluntas est vt penes me habitetis, manete; sin autem, præcipio vobis in eius nomine, vt statim recedatis. Ad quod verbum mox omnes columbæ simul se leuantes, simul auolauerunt, neque vltra reuersæ sunt ad illa domicilia.

APOLLONIVS: Quomodo ibi manere potuerunt contra voluntatẽ Diuinã? CAESARI. Nõ fuit Dei voluntas, vt miles easdem columbas nutriret, non tamen contra Dei voluntatẽ ibi esse poterant; voluntas Dei potentia eius est, vnde in Psalmo; Omnia quæcunq; voluit Dominus fecit, in cœlo & in terra &c. Putas Deo placere cùm Nisi, Accipitres, Grues, & cæteræ huiusmodi aues, ad leuitates nutriuntur? Absit: possunt tamen aliquæ, vtputa ciconiæ, ad necessitates à religiosis nutriri, siue hospitari, de quibus propter occasionẽ miraculum tibi recitabo.

Psal.113.

CAPVT

CAPVT LVIII.

APVD Cistertium, vbi caput est ordinis nostri, plurimæ nidificant ciconiæ: quod ideo à fratribus religiosis permittitur, quia per illas, non solum monasterium, sed omnia in circuitu loca, ab immundis vermibus mundantur: hyeme appropinquante recedũt, & tempore certo redeunt. Die quadam, cùm acies suas ordinassent ad peregrinandum, ne hospitalitatis concessæ immemores esse viderentur, conuentum, qui eadem hora in agro laborabat petentes, eumque crebrius grutillando circumuolantes, omnes in admirationem verterunt, ignorantes quid peterent. Ad quos Prior; Puto quod licentiam petant recedendi, eleuansque manum benedixit eis: Mox, mirum in modum cũ multa alacritate simul auolantes, monachis exeuntibus in viam, qui regularem benedictionem accipere, siue expectare paruipendunt, magnam verecundiam incusserunt. APOLLONIVS: Quid dicturi sunt homines rationales Dei dono ingrati, cùm audierint columbas obedire, ciconias regratiari? CAESARIVS: Hoc est quod Dominus per Ieremiam Prophetam populo suo Israel improperat dicens; Turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tẽpus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. *Ierem. 8.*

APOLLONIVS: Vbi habitant aues istæ in hyeme? CAESARIVS: In locis vtiq; calidis.

CAPVT LIX.

SIcut mihi retulit quidam ſacerdos, pater aliquis familias plurimos habens nidos hirundinum in domo ſua, & hoc ipſum, de quo tu quæris, diſcere deſiderans, vnam ex eis cepit, chartulamq́; verba hæc continentem; O hirundo, vbi habitas in hyeme, pedi eius alligans abire permiſit: ſciebat enim experimento, quia ſemper loca, necnon & habitacula ſolita repeterent. Illa cum cæteris in Aſiam veniens, in domo cuiuſdam Petri nidificauit: in cuius pede, cùm propter egreſſus vel ingreſſus quotidianos prædictam chartulam contemplaretur, ſcire volens quid eſſet, auem cepit, chartulam legit & amouit, alteramq́; annectens tali modo interrogationi reſpondit: In Aſia in domo Petri. Quod cùm ſupradictus paterfamilias in reuerſione hirundinis ſuæ didiciſſet, hiſtoriam hanc pro miraculo multis recitauit. De ciconijs verò multa admiratione digna recitare tibi poſſem, ſi non ad vtiliora feſtinarem: Maſculi ſuas fœminas valdè zelant, adulteria grauiſsimè vindicant. Habent tamen fœminæ vnum remedium ſatis miraculoſum, ſi ante aduentum ſui comparis, aquis ſe immergere potuerit, culpam adulterij ille minimè cognoſcit, ſicque pœnam mortis euadit.

CAPVT LX.

IN curia cuiuſdam militis, ſicut à quodã religioſo viro veraciter audiui, nidus erat ciconiarum, maris ſcilicet & fœminæ: illa, abſente maſculo, adulterium admittens, frequẽter paludi, quæ domui proxima erat ſe immerſit. Quod cùm miles notaſſet, cauſam ſcire

volens,

volens, fossam sepibus operiri præcepit. Quid plura? cùm illa admisso scelere solitam aquam peteret, nec ei ingressus pateret, interim mas venit, crimen agnouit, adulteram rostro impetiuit: ad cuius interfectionem, cùm solus non sufficeret, cum furore auolans, & post horam rediens, multis sibi ciconijs associatis, in oculis omnium, qui in curia aderant, miseram interfecit.

APOLLONIVS: Puto istam zelotypiã aliquid in se cõtinere sacramenti. CAESARIVS: Bene putas; sæpe enim in scripturis Deus auibus se cõparat, cuius sponsa anima fidelis est, adulterium verò, omne peccatum mortale, quod ab illo separat, & diabolo cõiungit; aqua baptismus est, & pœnitentia, quæ semper reiteratur, & culpam abluit, ne Deus illã videat, vel cognoscat ad vindictam. His dictis pro exemplo, etiam de piscibus, qui de eodem elemẽto, id est, aqua facti sunt, aliquid tibi miraculosi recitabo.

CAPVT LXI.

De Piscibus.

CONRADUS Præpositus Sancti Seuerini in Colonia, etiam Præpositus erat Xantẽsis: Hic cùm tempore quodam ad idem oppidum nauigaret, & manꝰ extra nauim in flumine lauaret, annulus aureus, bonꝰ valdè, ex eius digito labens, cecidit in Rhenum. Anno verò sequenti, cùm ad iam dictũ oppidum iterum iret nauigio, circa eundem locum, in quo annulum perdiderat, piscatores obuios habuit, à quibus si aliquos haberẽt pisces captos, inquiri præcepit. Responderunt illi: Habemus * esotum vnum, qui Præposito Xantensi debetur, quem vendere non audemus.

* *cl. Esotẽ forte Esoxem.*

Quibus cùm dicerent; Ecce Præpositus præsens est, piscem ei obtulerunt. Quē cùm cocus exenteraſſet, annulus præfatus in eius viſceribus eſt repertus: quem cùm celare non poſſet, nec vellet, Præpoſito eum oſtendit, quem ille mox agnouit, & non abſque magno miraculo recepit.

CAPVT LXII.

SAcerdos quidam & monachus de ordine nigrorum, anno præterito retulit mihi de aquis & piſcibus, rem valdè miraculoſam; In prouincia, inquit, noſtra, ſicut hodie multi ſunt teſtes, tempore quodam omnes paludes & fluenta, in ſanguinem verſa ſunt, quorum amaritudinem cū piſces ſuſtinere non poſſent, relictis aquis, aridam petiuerunt; anguillæ verò ſepes aſcendentes, illiſq; inhærētes, ſic ſunt inuentæ: multitudo autem piſcium in aquis mortua eſt, ad inſtar vnius plagæ ÆEgypti. Aliquid nunc ſubijciam de animalibus & beſtijs quæ in terris gradiuntur, quod miraculoſum ſit.

CAPVT LXIII.

De quadrupedibus.

DVM VVilhelmus nouicius noſter ex prima expeditione Ieroſolymitana rediret Romam, caſum ibi tunc recentem audiuit, vnde multi mirabantur: Bubulcus quidam bubalos iuxta vrbem pauerat viginti annis & amplius; die quadam, cùm non procul à paſcentibus in agro dormiret, quatuor ex eis conuenientes, frontes quaſi ad colloquium coniungebant, & poſt horam, ad ſuum cuſtodem currentes, tum pedibus calcando, tum cornibus ventilando, eum in fruſtra diuidentes interfecerunt.

CAPVT

CAPVT LXIIII.

REtulit nobis Abbas Daniel de lupa, rem satis mirabilem: In * Carpania, inquit, vbi ſcholaſticus eram, ſcholaribus die quadam licentiatum fuerat ire ad ſyluas; qui in nemore lupæ antrum reperientes, catulos omnes eiecerunt, quorum pedes vnus bipenni ſua amputauit: quibus recedentibus, lupa redijt, & vt catulorum pedes præciſos vidit, recedentes inſecuta, ſolummodo eum, qui hoc egerat, nimium furens impetiuit. Ille verò timens, arborem aſcendit; quem cùm inſequi non poſſet, cœpit vnguibus circa radices fodere; & cùm ſic non proficeret, alios lupos aduocauit. Interim nunciantibus ſcholaribus, homines de villa cum gladijs, cuſpidibus, & baculis ei in auxilium venientes, lupos abegerunt, in medio ſui illum ducentes: Lupis inuitatis ad horam ſequentibus, & redeuntibus, illa ſola perſeuerauit vindicare ſe tentans multis conatibus: & cùm eſſent proximi villæ, lupa ſe periculo dans in vltionem catulorum, armatorum cuſtodias irrupit, & ſcholaris gulæ inſiliens, protinùs extinxit; quæ ſtatim occiſa eſt.

For. Kerpen vide, cap. 67. infra.

APOLLONIVS: Satis miror quod ſcholarem illum præ cæteris cognoſcere potuit. CAESARIVS: Multa huiuſmodi fiunt Dei iudicio, ex quibus eſt quod ſequitur.

CAPVT LXV.

HOmo quidam iuxta Aquiſgrani tres habuit liberos; Eo verò tépore, quo Philippus ibidem coronatus eſt, multi in prouincia lupi videbantur: ex quibus vnus iam di-

cti hominis infantem extra domum reperiens, rapuit, quem collo suo inijciens syluas petiuit. Miles quidam, casu per viam equitans, misertus infantis, post lupum cursitauit, eumque viuum & incolumem, ex dentibus eius excussit. Non multo post, idem puer, nescio quo Dei iudicio, à lupo rapitur, præfocatur, & comeditur. Habebat idem infans, sororem maiorem se, quæ cùm die quadam missa fuisset in agrum ad hauriendum aquam de fonte, lupus, multis videntibus, ad illam cucurrit, & antequã homines subuenire possent, puellam extinxerat, intestina eius deuorans. Sic homo ille duobus liberis priuatus, cùm tempore quodam guerræ, vxorem cùm supellectili sua in ciuitaté transtulisset, tertium puerum ad custodiam domus suæ, quoad vsq; reuerteretur, dimisit: quem reuersus non inuenit, nec postea vidit; & verisimile est, quod à lupo, sicut cæteri, fuerit raptus atq; suffocatus. Ex quo loquimur de lupis, referam tibi de lupo, quod nuper audiui, vnde satis mirabar.

CAPVT LXVI.

IVxta villam, cuius nomen excidit, lupus puellam adultam inuasit, dentibus brachiũ illius tenens: quam cũ secum traheret, quotiens illa clamare cœpit, clamantem durius pressit, & tacenti pepercit. Quid plura? ducta est ab eo in syluam ad alium lupum, cuius gutturi os fuerat infixum; qui cùm nimis torqueretur, per os alterius lupi manus puellæ in guttur hiantis mittitur, à qua os, quod inhæserat, extrahitur: sanatus verò, mox cum suo collega puellam ad villam propriam reduxit.

APOL-

APOLLONIVS: Ego quendam iuuenem vidi, qui in infantia à lupis fuerat raptus, & vsq; ad adolescentiam educatus, ita vt more luporum supra manus & pedes currere sciret, atq; vlulare. CAESARIVS: Hæc de bestijs dicta sint. Nunc verò de vermibus aliqua subiungam, sicque distinctionem concludam.

CAPVT LXVII.

De bufonibus.

IN villa Carpania diœcesis Coloniensis, cuius superius memini, homo quidam fuerat, de quo mihi non cõstat vtrum adhuc viuat, religiosus, sed cæcus Theodericus nomine cognomento Cancer. Hic tempore quodam iuuentutis suæ, dum in agro tribulos aridos leuasset, bufonem sub eis magnum offendit. Qui cùm se contra eum in pedes suos posteriores, quasi ad pugnam erexisset, ille iratus, arrepto ligno vermem occidit. Mirabile dictu: cùm Theodoricus nihil minus suspicaretur, vidit bufonem extinctum sua insequi vestigia: quem cùm denuò transfodisset, & multotiens concremando incinerasset, non tamen profecit: Non fuit locus adeò mund, adeò remotus, qui ei ad dormiendũ esset tut. Noctibus per clypeũ timore illius ad trabem suspendebatur. Cũ tempore quodam equitaret cum quodam venatore socio suo, eique tanta mirabilia conquerendo recitaret, ecce vermem eundem ille vidit, caudæ equi eius inhærentem, celeriusque ad eum scandentem: qui mox exclamauit; Caue, caue, en diabolus equum tuum ãscendit. Mox ille desiliens, occidit illum. Alio itidem tempore, sedente eo cum socijs

suis,

ſuis, conſpicatur ſæpedictum vermem in poſte proximi parietis; Ecce, inquit, vbi diabolus ille; nunquam ab eo liberabor niſi ſe vindicauerit. Moxque nudata coxa, ſinebat vermem accedere, quem cùm momordiſſet, mordentem manu iactauit, ipſumque morſum, celerius raſorio, ad hoc præparato abſcindens, longius proiecit. Mox mirum in modum ipſa præſciſura, ob infectionem veneni, ad inſtar pugni intumuit & crepuit; ſicque liberatus eſt à verme illo immundiſsimo. Poſtea idem Theodericus, à quodam milite innocenter exoculatus, tantæ effectus eſt religioſitatis, vt ſemper nudipes incederet, & ſic limina Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli, necnon & ſancti Iacobi apud Compoſtellam, multis vicibus frequentaret.

APOLLONIVS: Nunquam audiui talia. CAESARIVS: Sæpè per huiuſmodi monſtra Deus peccatores punit, vt nouerint quanta ſit in futuro, vbi vermis non morietur, & ignis non extinguetur, vanis, guloſis, necnon & luxurioſis, atque immundis, pœna præparata. De vanis, vt ſunt venatores, iam dictum eſt. De luxurioſis, exemplum habes in vita ſancti Malachiæ, vbi homo luxurioſus, per bufonem fugatus eſt à fœmina religioſa. De guloſis memini me dixiſſe in diſtinctione quarta cap. 86. vbi inteſtina gallinæ verſa ſunt in bufonem. Referam tibi de hoc etiam recens exemplum.

Iſaie 66.

CAPVT

CAPVT LXVIII.

IN Berge, villa diœcesis Coloniensis, sacerdos quidam celebrat, homo satis mirabilis, & gulæ totus deditus: nolo eum nominare, spero quod adhuc vitam suam debeat emendare. Huic consuetudo est tempore æstiuo, propter incitamenta gulæ, tantùm in phialis bibere, id est, in cyphis vitreis. Die quadam, phialam suam vino repletam tollens, cùm nescio cui ad potandum illam porrigeret, buso magnus fundo insedit. de qua visione valdè territi, mirabantur, quomodo corpus tam grande intrare potuisset, cùm eidem vasi, quod inferius diffundebatur, esset collum longum, & exile nimis. Cumq; sacerdos non posset vermem eijcere, neqne vas vellet frangere, in locum vnde illum tulerat reposuit, & post horam reuersus, nihil in eo reperit. Nimirum, liquor ille miraculosè conuersus fuerat in vermem horridum, vt eius exemplo sacerdos abhorreret ebrietatem.

CAPVT LXIX.

NOn est diu, quod per huiusmodi vermem Deus Iudæos, qui corpore, & cultu omnino immundi sunt, miraculosè satis cõfudit. In villa proxima, quæ Vvintere nominatur, tempore quodam Iudæi illic commorantes, in domo cuiusdam militis, quam conduxerant, quasdam solennitates celebrabant: cumque altare pannis multis ac mundis operuissent, tempore sacrificij vespertini simul intrantes, sacerdos ad altare accedens postquã pannos reuoluit, sub eis circa medium altaris

maxi-

maximum bufonem inuenit: qui cùm ex nimio horrore clamasset, accurrêre Iudæi, accurrerũt & Christiani, nec potuit latere visio tam monstruosa: plures enim milites, & eorum vxores ad spectaculum confluxerant, qui in risum resoluti, Iudæorum confusionem augmentauerunt: per quos etiam recitatum est tunc tẽporis domino Gerardo Abbati nostro, à quo ego audiui. APOLLONIVS: Satis delector in huiusmodi miraculis, quæ sunt destructiua erroris, atq; vitiorum, & quædam incentiua fidei atque virtutum. CAESARIVS: Noueris etiam vermes venenatos aliquas habere virtutes naturales.

CAPVT LXX.

De Serpentibus.

RETulit nobis Henricus de Foresto, miles honestus & verax, rem de serpente satis mirabilem; Satelles, inquit, quidam iuxta nos anno præterito vulneratus in latere, & malè sanatus, erumpente sanie torquebatur. Die quadam, cùm nudato latere super truncũ succisæ arboris se reclinasset, vt sanies effluerer, obdormiuit. Interim serpens aduenit, & vulnus suxit; expergefactus ille, serpentem excussit. Et licet territus fuisset propter venenum, magnum tamen mox sensit remedium. Suasum est ei, vt denuò in eodem loco prædicto modo, colubro copiam sugendi daret, fortè sanitatem omnino reciperet: quod ita factum est. Sanissimus verò effectus, in tantum à serpente cœpit diligi, vt in aliquo loco dormire non posset, quin ad eius lectum veniret: cuius consortium homo abhorrens, prouinciam

ciam mutat, interimq; per annum fere dimidium illum non vidit. Reuersum, denuò serpens sequitur, & cùm non posset intrare vbi ille cubabat, manè ante hostium repertus est. Suasum est ei vt monstrum occideret; respondente illo, Curatorem meum non occidam. Tandem importunitate serpentis exasperatus, occidit illum, sicque ab eo liberatus est.

APOLLONIVS: Melior erat serpens iste, illo serpente, de quo dictum est in distinctione sexta capitulo 22. CAESARIVS: Ille peccatum maximum puniuit, ad hoc enim creatus fuerat. Quantum serpentes hominibus parcãt, duobus tibi pandam miraculus.

CAPVT LXXI.

MAtrona quędam in Flandria, sicut nuper audiui à VVigero monacho Vilariensi, cùm infantem peperisset, circa illius corpusculum serpens maximus se complicauerat: de quo cùm disputatum fuisset, quomodo foret sine periculo infantis abstrahendus, consilio cuiusdam, gladius super eum positus est, ad cuius frigiditatem coluber territus, se erexit, & ab infante cecidit, qui baptisatus paucos superuixit dies. In orbita eundem serpentem matrona fertur bibisse.

CAPVT LXXII.

SIMILE penè contigit in diœcesi Traiectensi, in villa Dulre. Nutrix Alardi nouicij nostri, sicut ipse mihi retulit, cùm quadam die iuxta alueola apũ dormiret, ingens serpens per os ventrem illius intrauit: adueniente eius marito, vt dormientem excitaret,

taret, vidit caudam, ad mensuram digiti, eiusdem serpentis adhuc in ore superesse: quem cùm retrahere non posset, illa euigilauit dicẽs; Valdè incommodè soporata sum. & noluit ei maritus indicare quod acciderat, ne ex ipso timore moreretur: erat enim vicina partui. Cui à matre, consilio viri, lac, & dulcia quæq; ministrabantur, vt serpens eisdem potatus quiesceret: in hora verò partus, mulier cum infante serpentem effudit: quem cùm vir extracto gladio expectasset, & ille, sicut est naturaliter prudens, ad fœminam rediret, prҿoccupatis eius itineribus, occisus est. adhuc eadem mulier viuit. Si omnia recitare vellem, quæ meis temporibus miraculosè quasi, contra solitum cursum naturæ facta sunt, ante me tempus deficeret, quàm copia dicendorum. Interim ista teneas, in his delecteris, quia ad ea, quæ magis vtiliora sunt, festino. Quia scriptũ est de Deo; Mementote mirabilium eius quæ fecit, horum quæ dicta sunt recordemur, dicentes cum Propheta; Tu es Deus qui facis mirabilia solus: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Nomen patris Christus est, per quem facta sunt omnia. Cui cum eodem Patre & Spiritu sancto honor sit, & imperium per omnia sæcula sæculorum.

Psal. 104. *Psal.* 76. 135. 113.

Amen.

FINIS LIBRI
decimi.

CA-

CAPITA LIBRI vndecimi.

* *al. Vdewoldis, Vdelloldis.*

De

APOLLONIVS: Quid est quod sanctus succurrit periclitanti auiculæ, & non ægrotanti famulæ? CAESARIVS: Quia illa aliam vitã non habebat, quam ista expectabat. Voluit etiã ei ostendere, quod dilatio curationis eius, non foret ex impotentia, sed ex prouidentia; quia virtus in infirmitate perficitur. Audi aliud miraculum.

2. Cor. 12.

CAPVT LVII.

Miles quidam, Anselmus nomine, de villa Lisere, columbas plurimas nutrire solebat: dictũ est ei, quia grauiter nutriendo illas peccaret, eò quod sata, & granaria, læderent proximorum. Die quadam, eis ad comedendum annonam proijciens, cùm omnes essent in vnum coram eo congregatæ, clara voce, cunctis qui aderant audientibus, dicebat; Vos columbæ, si Dei voluntas est vt penes me habitetis, manete; sin autem, præcipio vobis in eius nomine, vt statim recedatis. Ad quod verbum mox omnes columbæ simul se leuantes, simul auolauerunt, neque vltra reuersæ sunt ad illa domicilia.

APOLLONIVS: Quomodo ibi manere potuerunt contra voluntatẽ Diuinã? CAESARI. Nõ fuit Dei voluntas, vt miles easdem columbas nutriret, non tamen contra Dei voluntatẽ ibi esse poterant; voluntas Dei potentia eius est, vnde in Psalmo; Omnia quæcunq; voluit Dominus fecit, in cœlo & in terra &c. Putas Deo placere cùm Nisi, Accipitres, Grues, & cæteræ huiusmodi aues, ad leuitates nutriuntur? Absit: possunt tamen aliquæ, vtputa ciconiæ, ad necessitates à religiosis nutriri, siue hospitari, de quibus propter occasionẽ miraculum tibi recitabo.

Psal. 113.

CAPVT

CAPVT LVIII.

APVD Cistertium, vbi caput est ordinis nostri, plurimæ nidificant ciconiæ: quod ideo à fratribus religiosis permittitur, quia per illas, non solum monasterium, sed omnia in circuitu loca, ab immundis vermibus mundantur: hyeme appropinquante recedũt, & tempore certo redeunt. Die quadam, cùm acies suas ordinassent ad peregrinandum, ne hospitalitatis concessæ immemores esse viderentur, conuentum, qui eadem hora in agro laborabat petentes, eumque crebrius grutillando circumuolantes, omnes in admirationem verterunt, ignorantes quid peterent. Ad quos Prior; Puto quod licentiam petant recedendi, eleuansque manum benedixit eis: Mox, mirum in modum cũ multa alacritate simul auolantes, monachis exeuntibus in viam, qui regularem benedictionem accipere, siue expectare paruipendunt, magnam verecundiam incussserunt. APOLLONIVS: Quid dicturi sunt homines rationales Dei dono ingrati, cùm audierint columbas obedire, ciconias regratiari? CAESARIVS: Hoc est quod Dominus per Ieremiam Prophetam populo suo Israel improperat dicens; Turtur, & hirundo, & ciconia custodierunt tẽpus aduentus sui: populus autem meus non cognouit iudicium Domini. *Ierem. 8.*

APOLLONIVS: Vbi habitant aues istæ in hyeme? CAESARIVS: In locis vtiq; calidis.

CAPVT LIX.

SIcut mihi retulit quidam ſacerdos, pater aliquis familias plurimos habens nidos hirundinum in domo ſua, & hoc ipſum, de quo tu quæris, diſcere deſiderans, vnam ex eis cepit, chartulamq; verba hæc continentem; O hirundo, vbi habitas in hyeme, pedi eius alligans abire permiſit: ſciebat enim experimento, quia ſemper loca, necnon & habitacula ſolita repeterent. Illa cum cæteris in Aſiam veniens, in domo cuiuſdam Petri nidificauit: in cuius pede, cùm propter egreſſus vel ingreſſus quotidianos prædictam chartulam contemplaretur, ſcire volens quid eſſet, auem cepit, chartulam legit & amouit, alteramq; annectens tali modo interrogationi reſpondit: In Aſia in domo Petri. Quod cùm ſupradictus paterfamilias in reuerſione hirundinis ſuæ didiciſſet, hiſtoriam hanc pro miraculo multis recitauit. De ciconijs verò multa admiratione digna recitare tibi poſſem, ſi non ad vtiliora feſtinarem: Maſculi ſuas fœminas váldè zelant, adulteria grauiſsimè vindicant. Habent tamen fœminæ vnum remedium ſatis miraculoſum, ſi ante aduentum ſui comparis, aquis ſe immergere potuerit, culpam adulterij ille minimè cognoſcit, ſicque pœnam mortis euadit.

CAPVT LX.

IN curia cuiuſdam militis, ſicut à quodā religioſo viro veraciter audiui, nidus erat ciconiarum, maris ſcilicet & fœminæ: illa, abſente maſculo, adulterium admittens, frequēter paludi, quæ domui proxima erat ſe immerſit. Quod cùm miles notaſſet, cauſam ſcire

volens,

volens, fossam sepibus operiri præcepit. Quid plura? cùm illa admisso scelere solitam aquam peteret, nec ei ingressus pateret, interim mas venit, crimen agnouit, adulteram rostro impetiuit: ad cuius interfectionem, cùm solus non sufficeret, cum furore auolans, & post horam rediens, multis sibi ciconijs associatis, in oculis omnium, qui in curia aderant, miseram interfecit.

APOLLONIVS: Puto istam zelotypiã aliquid in se cõtinere sacramenti. CAESARIVS: Bene putas; sæpe enim in scripturis Deus auibus se cõparat, cuius sponsa anima fidelis est, adulterium verò, omne peccatum mortale, quod ab illo separat, & diabolo cõiungit; aqua baptismus est, & pœnitentia, quæ semper reiteratur, & culpam abluit, ne Deus illã videat, vel cognoscat ad vindictam. His dictis pro exemplo, etiam de piscibus, qui de eodem elemẽto, id est, aqua facti sunt, aliquid tibi miraculosi recitabo.

CAPVT LXI.

De Piscibus.

CONRADUS Præpositus Sancti Seuerini in Colonia, etiam Præpositus erat Xantẽsis: Hic cùm tempore quodam ad idem oppidum nauigaret, & manus extra nauim in flumine lauaret, annulus aureus, bonus valdè, ex eius digito labens, cecidit in Rhenum. Anno verò sequenti, cùm ad iam dictum oppidum iterum iret nauigio, circa eundem locum, in quo annulum perdiderat, piscatores obuios habuit, à quibus si aliquos haberẽt pisces captos, inquiri præcepit. Responderunt illi: Habemus * esotum vnum, qui Præposito Xantensi debetur, quem vendere non audemus.

* *al. Esot: fortè Esoxem.*

Quibus cùm dicerent; Ecce Præpositus pręsens est, piscem ei obtulerunt. Quē cùm cocus exenterasset, annulus præfatus in eius visceribus est repertus: quem cùm celare non posset, nec vellet, Præposito eum ostendit, quem ille mox agnouit, & non absque magno miraculo recepit.

CAPVT LXII.

SAcerdos quidam & monachus de ordine nigrorum, anno præterito retulit mihi de aquis & piscibus, rem valdè miraculosam; In prouincia, inquit, nostra, sicut hodie multi sunt testes, tempore quodam omnes paludes & fluenta, in sanguinem versa sunt, quorum amaritudinem cū pisces sustinere non possent, relictis aquis, aridam petiuerunt; anguillæ verò sepes ascendentes, illisq; inhærētes, sic sunt inuentæ: multitudo autem piscium in aquis mortua est, ad instar vnius plagæ Ægypti. Aliquid nunc subijciam de animalibus & bestijs quæ in terris gradiuntur, quod miraculosum sit.

CAPVT LXIII.

De quadrupedibus.

DVM VVilhelmus nouicius noster ex prima expeditione Ierosolymitana rediret Romam, casum ibi tunc recentem audiuit, vnde multi mirabantur: Bubulcus quidam bubalos iuxta vrbem pauerat viginti annis & amplius; die quadam, cùm non procul à pascentibus in agro dormiret, quatuor ex eis conuenientes, frontes quasi ad colloquium coniungebant, & post horam, ad suum custodem currentes, tum pedibus calcando, tum cornibus ventilando, eum in frustra diuidentes interfecerunt.

CAPVT

CAPVT LXIIII.

REtulit nobis Abbas Daniel de lupa, rem satis mirabilem: In * Carpania, inquit, vbi scholasticus eram, scholaribus die quadam licentiatum fuerat ire ad syluas; qui in nemore lupæ antrum reperientes, catulos omnes eiecerunt, quorum pedes vnus bipenni sua amputauit: quibus recedentibus, lupa rediit, & vt catulorum pedes præcisos vidit, recedentes insecuta, solummodo eum, qui hoc egerat, nimium furens impetiuit. Ille verò timens, arborem ascendit; quem cùm insequi non posset, cœpit vnguibus circa radices fodere; & cùm sic non proficeret, alios lupos aduocauit. Interim nunciantibus scholaribus, homines de villa cum gladiis, cuspidibus, & baculis ei in auxilium venientes, lupos abegerunt, in medio sui illum ducentes: Lupis inuitatis ad horam sequentibus, & redeuntibus, illa sola perseuerauit vindicare se tentans multis conatibus: & cùm essent proximi villæ, lupa se periculo dans in vltionem catulorum, armatorum custodias irrupit, & scholaris gulæ insiliens, protinùs extinxit; quæ statim occisa est.

for. Kerpen vide, cap. 67. infra.

APOLLONIVS: Satis miror quod scholarem illum præ cæteris cognoscere potuit. CAESARIVS: Multa huiusmodi fiunt Dei iudicio, ex quibus est quod sequitur.

CAPVT LXV.

HOmo quidam iuxta Aquisgrani tres habuit liberos; Eo verò tẽpore, quo Philippus ibidem coronatus est, multi in prouincia lupi videbantur: ex quibus vnus iam di-

cti hominis infantem extra domum reperiens, rapuit, quem collo suo inijciens syluas petiuit. Miles quidam, casu per viam equitans, misertus infantis, post lupum cursitauit, eumque viuum & incolumem, ex dentibus eius excussit. Non multo post, idem puer, nescio quo Dei iudicio, à lupo rapitur, præfocatur, & comeditur. Habebat idem infans, sororem maiorem se, quæ cùm die quadam missa fuisset in agrum ad hauriendum aquam de fonte, lupus, multis videntibus, ad illam cucurrit, & antequã homines subuenire possent, puellam extinxerat, intestina eius deuorans. Sic homo ille duobus liberis priuatus, cùm tempore quodam guerræ, vxorem cùm supellectili sua in ciuitatẽ transtulisset, tertium puerum ad custodiam domus suæ, quoad vsq; reuerteretur, dimisit: quem reuersus non inuenit, nec postea vidit; & verisimile est, quod à lupo, sicut cæteri, fuerit raptus atq; suffocatus. Ex quo loquimur de lupis, referam tibi de lupo, quod nuper audiui, vnde satis mirabar.

CAPVT LXVI.

IVxta villam, cuius nomen excidit, lupus puellam adultam inuasit, dentibus brachiũ illius tenens: quam cũ secum traheret, quotiens illa clamare cœpit, clamantem durius pressit, & tacenti pepercit. Quid plura? ducta est ab eo in syluam ad alium lupum, cuius gutturi os fuerat infixum; qui cùm nimis torqueretur, per os alterius lupi manus puellæ in guttur hiantis mittitur, à qua os, quod inhæserat, extrahitur: sanatus verò, mox cum suo collega puellam ad villam propriam reduxit.

APOL-

APOLLONIVS: Ego quendam iuuenem vidi, qui in infantia à lupis fuerat raptus, & vsq; ad adolescentiam educatus, ita vt more luporum supra manus & pedes currere sciret, atq; vlulare. CAESARIVS: Hæc de bestijs dicta sint. Nunc verò de vermibus aliqua subiungam, sicque distinctionem concludam.

CAPVT LXVII.

De bufonibus.

IN villa Carpania diœcesis Coloniensis, cuius superius memini, homo quidam fuerat, de quo mihi non cōstat vtrum adhuc viuat, religiosus, sed cæcus Theodericus nomine cognomento Cancer. Hic tempore quodam iuuentutis suæ, dum in agro tribulos aridos leuasset, bufonem sub eis magnum offendit. Qui cùm se contra eum in pedes suos posteriores, quasi ad pugnam erexisset, ille iratus, arrepto ligno vermem occidit. Mirabile dictu: cùm Theodoricus nihil minus suspicaretur, vidit bufonem extinctum sua insequi vestigia: quem cùm denuò transfodisset, & multotiens concremando incinerasset, non tamen profecit: Non fuit locus adeò mund', adeò remotus, qui ei ad dormiendū esset tut'. Noctibus per clypeū timore illius ad trabem suspendebatur. Cū tempore quodam equitaret cum quodam venatore socio suo, eique tanta mirabilia conquerendo recitaret, ecce vermem eundem ille vidit, caudæ equi eius inhærentem, celeriusque ad eum scandentem: qui mox exclamauit; Caue, caue, en diabolus equum tuum ascendit. Mox ille desiliens, occidit illum. Alio itidem tempore, sedente eo cum socijs

suis,

suis, conspicatur sæpedictum vermem in poste proximi parietis; Ecce, inquit, vbi diabolus ille; nunquam ab eo liberabor nisi se vindicauerit. Moxque nudata coxa, sinebat vermem accedere, quem cùm momordisset, mordentem manu iactauit, ipsumque morsum, celerius rasorio, ad hoc præparato abscindens, longius proiecit. Mox mirum in modum ipsa præscisura, ob infectionem veneni, ad instar pugni intumuit & crepuit; sicque liberatus est à verme illo immundissimo. Postea idem Theodericus, à quodam milite innocenter exoculatus, tantæ effectus est religiositatis, vt semper nudipes incederet, & sic limina Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, necnon & sancti Iacobi apud Compostellam, multis vicibus frequentaret.

APOLLONIVS: Nunquam audiui talia. CAESARIVS: Sæpè per huiusmodi monstra Deus peccatores punit, vt nouerint quanta sit in futuro, vbi vermis non morietur, & ignis non extinguetur, vanis, gulosis, necnon & luxuriosis, atque immundis, pœna præparata. De vanis, vt sunt venatores, iam dictum est. De luxuriosis, exemplum habes in vita sancti Malachiæ, vbi homo luxuriosus, per bufonem fugatus est à fœmina religiosa. De gulosis memini me dixisse in distinctione quarta cap. 86. vbi intestina gallinæ versa sunt in bufonem. Referam tibi de hoc etiam recens exemplum.

Isaie 66.

CAPVT

CAPVT LXVIII.

IN Berge, villa diœcesis Coloniensis, sacerdos quidam celebrat, homo satis mirabilis, & gulæ totus deditus: nolo eum nominare, spero quod adhuc vitam suam debeat emendare. Huic consuetudo est tempore æstiuo, propter incitamenta gulæ, tantùm in phialis bibere, id est, in cyphis vitreis. Die quadam, phialam suam vino repletam tollens, cùm nescio cui ad potandum illam porrigeret, buso magnus fundo insedit. de qua visione valdè territi, mirabantur, quomodo corpus tam grande intrare potuisset, cùm eidem vasi, quod inferius diffundebatur, esset collum longum, & exile nimis. Cumq; sacerdos non posset vermem eijcere, neqne vas vellet frangere, in locum vnde illum tulerat reposuit, & post horam reuersus, nihil in eo reperit. Nimirum, liquor ille miraculosè conuersus fuerat in vermem horridum, vt eius exemplo sacerdos abhorreret ebrietatem.

CAPVT LXIX.

NOn est diu, quod per huiusmodi vermem Deus Iudæos, qui corpore, & cultu omnino immundi sunt, miraculosè satis cōfudit. In villa proxima, quæ Vvintere nominatur, tempore quodam Iudæi illic commorantes, in domo cuiusdam militis, quam conduxerant, quasdam solennitates celebrabant: cumque altare pannis multis ac mundis operuissent, tempore sacrificij vespertini simul intrantes, sacerdos ad altare accedens postquā pannos reuoluit, sub eis circa medium altaris maxi-

maximum bufonem inuenit: qui cùm ex nimio horrore clamasset, accurrêre Iudæi, accur rerũt & Christiani, nec potuit latere visio tam monstruosa: plures enim milites, & eorum vxores ad spectaculum confluxerant, qui in risum resoluti, Iudæorum confusionem augmentauerunt: per quos etiam recitatum est tunc tẽporis domino Gerardo Abbati nostro, à quo ego audiui. APOLLONIVS: Satis delector in huiusmodi miraculis, quæ sunt destructiua erroris, atq; vitiorum, & quædam incentiua fidei atque virtutum. CAESARIVS: Noueris etiam vermes venenatos aliquas habere virtutes naturales.

CAPVT LXX.

De Serpentibus.

RETulit nobis Henricus de Foresto, miles honestus & verax, rem de serpente satis mirabilem; Satelles, inquit, quidam iuxta nos anno præterito vulneratus in latere, & malè sanatus, erumpente sanie torquebatur. Die quadam, cùm nudato latere super truncũ succisæ arboris se reclinasset, vt sanies efflueret, obdormiuit. Interim serpens aduenit, & vulnus suxit; expergefactus ille, serpentem excussit. Et licet territus fuisset propter venenum, magnum tamen mox sensit remedium. Suasum est ei, vt denuò in eodem loco prædicto modo, colubro copiam sugendi daret, fortè sanitatem omnino reciperet: quod ita factum est. Sanissimus verò effectus, in tantum à serpente cœpit diligi, vt in aliquo loco dormire non posset, quin ad eius lectum veniret: cuius consortium homo abhorrens, prouinciam

ciam mutat, interimq; per annum fere dimidium illum non vidit. Reuersum, denuò serpens sequitur, & cùm non posset intrare vbi ille cubabat, manè ante hostium repertus est. Suasum est ei vt monstrum occideret; respondente illo, Curatorem meum non occidam. Tandem importunitate serpentis exasperatus, occidit illum, sicque ab eo liberatus est.

APOLLONIVS: Melior erat serpens iste, illo serpente, de quo dictum est in distinctione sexta capitulo 22. CAESARIVS: Ille peccatum maximum puniuit, ad hoc enim creatus fuerat. Quantum serpentes hominibus parcât, duobus tibi pandam miraculus.

CAPVT LXXI.

MAtrona quędam in Flandria, sicut nuper audiui à VVigero monacho Vilariensi, cùm infantem peperisset, circa illius corpusculum serpens maximus se complicauerat: de quo cùm disputatum fuisset, quomodo foret sine periculo infantis abstrahendus, consilio cuiusdam, gladius super eum positus est, ad cuius frigiditatem coluber territus, se erexit, & ab infante cecidit, qui baptisatus paucos superuixit dies. In orbita eundem serpentem matrona fertur bibisse.

CAPVT LXXII.

SIMILE penè contigit in diœcesi Traiectensi, in villa Dulre. Nutrix Alardi nouicij nostri, sicut ipse mihi retulit, cùm quadam die iuxta alueola apũ dormiret, ingens serpens per os ventrem illius intrauit: adueniente eius marito, vt dormientem exci-

taret,

taret, vidit caudam, ad mensuram digiti, eiusdem serpentis adhuc in ore superesse: quem cùm retrahere non posset, illa euigilauit dicẽs; Valdè incommodè soporata sum. & noluit ei maritus indicare quod acciderat, ne ex ipso timore moreretur: erat enim vicina partui. Cui à matre, consilio viri, lac, & dulcia quæq; ministrabantur, vt serpens eisdem potatus quiesceret: in hora verò partus, mulier cum infante serpentem effudit: quem cùm vir extracto gladio expectasset, & ille, sicut est naturaliter prudens, ad fœminam rediret, prçoccupatis eius itineribus, occisus est. adhuc eadem mulier viuit. Si omnia recitare vellem, quæ meis temporibus miraculosè quasi, contra solitum cursum naturæ facta sunt, ante me tempus deficeret, quàm cõpia dicendorum. Interim ista teneas, in his delecteris, quia ad ea, quæ magis vtiliora sunt, festino. Quia scriptũ est de Deo; Mementote mirabilium eius quæ fecit, horum quæ dicta sunt recordemur, dicentes cum Propheta; Tu es Deus qui facis mirabilia solus: Non nobis Domine non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Nomen patris Christus est, per quem facta sunt omnia. Cui cum eodem Patre & Spiritu sancto honor sit, & imperium per omnia sæcula sæculorum.

Amen.

*Psal.*104. *Psal.* 76. 135.113.

FINIS LIBRI decimi.

CA-

CAPITA LIBRI vndecimi.

DE

DE MORIENTIBVS LIBRI VNDECIMI

CAPVT PRIMVM.

CAESARIVS:

VNDECIMA hora diei solē trahit ad occasū: hæc est ætas decrepita, quæ morti vicina est. Nō sine mysterio in distinctione vndecima de morientibus tractandum suspicor, quia vndenarius, eò quod denarium, in quo præcepta legis diuinæ consistunt, primus transcendat, transgressionem designat: per transgressionem enim protoplastorum, mors introiuit in orbem terrarum. Vnde mors, à morsu nomen suum accepit: mox vt homo pomum vetitæ arboris momordit, mortem incurrit, & tam se, quàm totam suam posteritatem, necessitati illius subiecit. Dicitur etiam mors, ab amaritudine, quia, vt dicitur nulla pœna in hac vita amarior est separatione corporis & animæ. Sunt autem tria genera mortis, vt dicit Isidorus, acerba, immatura, naturalis; acerba infantum; immatura iuuenum; matura, id est, naturalis, senum. Et quia de morientibus loqui proponimus, noueris quatuor esse genera hominum morientium. Quidam bene viuunt, & bene moriuntur: alij & malè viuunt, & malè moriuntur: alij malè quidem vixerunt, sed

De morte in genere.

Mortis & morientiū genera.

ſed Dei gratia bene moriuntur;& ſunt, qui quidem bene vixerunt, ſed iuſto Dei iudicio malè moriuntur. Hanc diuerſitatem per Ezechielẽ Dñs expreſsit ſatis: De bene aũt viuentibus,& bene morientibus, dicit: Vir ſi fuerit iuſtus,& fecerit iudiciũ & iuſtitiã; poſt enumerationẽ multorum operũ bonorum, ita concludit; Hic iuſtus eſt, vita viuet, ſcilicet æterna, ait Dominus Deus. De malè viuente, & malè moriente, mox ſubiungit dicens; Quod ſi genuerit filium latronem effundentem ſanguinem; enumeratis multis operibus iniuſtitię, in fine ſic dicit; Nũquid viuet? non viuet. cùm vniuerſa hæc deteſtanda fecerit, morte morietur, ſcilicet ęterna, ſanguis eius in ipſo erit. De eo autem, qui malè vixit, & finaliter pœnitet, ſic ait; Si autem impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis, quæ operatus eſt, & cuſtodierit omnia pręcepta mea,& fecerit iudicium & iuſtitiam; vita viuet,& non morietur. omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, nõ recordabor: in iuſtitia ſua, quam operatus eſt, viuet. APOLLONIVS: Magna conſolatio. CAESARIVS: Non minus terribile eſt quod ſequitur; Si aũt auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem ſecũdum omnes abominationes ſuas, quas operari ſolet impius, nunquid viuet? Omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur: in peccato ſuo quod peccauit, morietur. Petrus bene vixit & bene finiuit: Simon Magus econtrario, malè vixit & malè finiuit: Latro in cruce malè quidem vixerat, ſed bene conſummauit: Nicolaus aduena creditur prius bene vixiſſe, ſed non bono fine concluſit. APOLLONIVS: Quare boni bene,& mali malè moriantur,

Ezech. 18.

riãtur, quæstio mihi nulla est: quare autem diu bene viuentes non perseuerent, & diu malè viuentes bono fine decedant nosse vellem. CAESARIVS: Non sum Chusai consiliarius Dauid: Quis enim nouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit? APOLLONIVS: Quæ est mors bona, & quæ est mors mala? CAESARIVS: Qui in charitate decedit, per lumen eius videbit lumen æternum. Hinc est quod foris morientes, lumen ardens tenent in manibus. Qui verò sine charitate moritur mittetur in tenebras exteriores: vna enim sententia omnis hæc diuersitas concluditur: Qualem, inquit, te inuenero, talem te iudicabo. APOLLONIVS: Satisfactum mihi fateor per sententias, nunc precor vt exempla subiũgas. CAESARIVS: Faciam quod hortaris, & hoc secundum ordinem prædictum. Quàm pretiosa sit in conspectu Domini mors sanctorum eius, & mors peccatorũ pessima, subiecta declarabunt exempla.

2. Reg. 15. 17.
Rom. 11.
Psal. 115.
Psal. 33.

CAPVT II.

EO tempore, quo beatissimus Dauid monachus Claustrensis ab hac luce migrauit, facta est in eadem domo, quæ alio nomine Hemmenrode vocatur, mortalitas magna, Domino eligente sibi eos quos vita commendabat sanctior, ad similitudinem columbæ, quæ melioribus granis pascitur. Erat ibi sacerdos quidam nomine Meinerus, quandoque Ecclesiæ sancti Simeonis in Treueri Canonicus, & salutari admonitione sancti Bernardi Abbatis ad ordinem cõuersus, amplius quàm 30. annos in ordine fecerat, & per plurimos labores ad

Mors bona illorũ qui bene vixerant.

ſublime ſanctitatis culmen peruenerat. Cumq; in eadem domo ob ſuam probitatem ad diuerſa electus fuiſſet officia, Prioratus ſcilicet, cellerariæ, grangiariæ, magiſterij nouitiorũ, gradatim tamen omnibus irreprehenſibiliter administratis, grauiter infirmatus, mortẽ adeſſe dolor vehemẽs indicauit: cuius dolores Abbas conſiderans, in domum ſecretiorem eum poni fecit, quatuor ad miniſterium eius deputatis. Ille verò, licet gauderet de ſolitudine, triſtabatur tamen de exhibito honore, dicens Abbati; Fratres iſti vigilãdo atq; laborando ſunt laſsi, neq; mihi ſunt neceſſarij; grata eſt mihi ſolitudo, neq; minus ſol' ero, cũ ſolus ero: nõ enim ſolus eſt, cui præſul & cuſtos Dominus adeſt: ſi careo hominum obſequio, credo quòd non deerit præſidium de cœlo. Abbate recedente, & ad ſermones eius minus attendente, ipſe fratres abire compulit, lucernamque extinguere. Media nocte, Priore iubente, in eandem domũ ad dicendas horas minuti conueniunt, & ignis accenſus eſt, quia hyems erat. Dictis matutinis, viſitauit eum Prior, fratribus lectum eius circumſtantibus: quibus ait; Tota nocte ſolenniſabam; ſi centum linguas haberem, internæ iocunditatis gaudium explicare non poſſem: vidi deificum lumen, audiui cœleſtem harmoniam, interfui choris pſallentium in cœlo. Ach quàm ordinatè, quàm diſtinctè, quàm reuerenter pſallebant: voces quidem erant multæ & diuerſæ, ſed quemadmodum in cytharà varietas chordarum vniformem reddit concentum, ita concors illa diuerſitas, in vnam conueniebat melodiam, ſupra humanum ſenſum

dele-

delectabilem : grauibus succinentibus, puellares voces ascendebant, facientes diapason : cuius organi suauitatem, humana infirmitas æstimare non potest. Admiranti mihi super his, astitit quidam in habitu venerabili, dicens; Quid miraris? hæc est laus verbi Dei. Et cùm hæc dixisset, psallentibus adiunctus est, & tota virtute psallebat. Interea gratum occurrit spectaculum. Videbā scalam speciosam super me directam, iter è terris in cœlum præbentem: vnus ex nostris, subitò de medio factus, hanc ingressus superna regna petebat, lætabundus & laudans, angelorum vallatus copijs, nullumq; passus omnino discrimen, cœlo receptus est. Veruntamen frater ille, non est mihi designatus ex nomine. Quidam autem calumniabatur fratres nostros, duo obijciens, scilicet quod defunctis fratribus debitam pensionem negligenter soluerent, & veteres tunicas, cùm nouas reciperent, non statim redderent. In altero me reprehensibile doleo, propter vrgentes enim causas, missas nondum persolui quas debeo, sed quàm plura psalteria dixi. Deo enim gratias ago, labia mea nunquam ótiosa fuerunt à laude Dei. Hæc prosecutus est, & consequenter ab hac luce subtractus, fidem fecit dictis. Aiunt de eo, quod in exterioribus agens, sæpe per diem duo psalteria dicere solitus esset. Perspicuum est, quod frater ille, qui subitò de medio factus, cum honore cœlesti deduci visus est, ipsum Meinerum satis eleganter expresit; euidenti declarans indicio, quod velocius morte subueniente, sine omni discrimine, transiturus esset de pressuris ad gloriam, de morte ad vitam, de mundo ad Christum,

 cui

cui est honor & imperium in secula seculorum amen.

CAPVT III.

AEgrotabat in eodem cœnobio scilicet Hemmenrode sacerdos, Isenbardus nomine, custos ecclesiæ, plus quàm tricesimum annũ agens in ordine, & ad extrema perductus est. Media nocte, cùm super eum ministrorum vigilaret diligentia, audiuerunt eum leui susurro verba sonare: timentesq́; ne morti proximus, aliena loqueretur, ori loquentis aure adhibita, intellexerunt verba sublimia, ædificationis plena, de gloria cœlestium, & inenarrabili lætitia sanctorum. Dignum ergo iudicantes testem his idoneum adhiberi, nunciauerunt hæc Abbati, qui & ipse graui laborabat infirmitate. Vocatus Abbas adfuit. Interim cecidit horologium, & occasione sumpta, sic fari cœpit; Ach quàm suauem noctem exegi, quàm delectabili horologio temperando operam dedi, quàm dulces, & quàm suaues concentus audiui, choris in cœlo psallentium interfui: ach quàm concorditer, quàm delectabiliter psallebant. In nostro cantu, solet esse dissonantia, tædium, lassitudo; ibi longè aliter est: in vnam omnes conueniunt melodiam, super omne quod delectat, dulciorem. Infatigabiles laudare non cessant, & quantò plus laudant, tãtò plus crescit amor laudandi, & mirabili, ac ineffabili modo hoc prouenit in vsum gratissimæ quietis, quod nunquam vacant à laude creatoris. Ibi vidi homines nostri ordinis, super homines alios eminere, claritate; & dignitate, & gratia præcellere. Qui enim magis hic humiliati sunt, mediocribus pro Christo contenti

tenti, eò gloriosius ibi exultant, abundantiorē accipientes cōsolationē, facie splendidissimi, statura celsi, veste gloriosi: cum his familiariter côuersatus sum, & amico refectˀ colloquio. Apparuerūt etiā mihi fratres nostri, dñs VVernerus Prior, & dñs Michaël, & dñs Arnoldus, & dñs Cuno, & dñs Dauid honore celsior, candidissimis induti cucullis, quorum nitor oculis meis tàm erat impenetrabilis, quàm radius fulguris coruscantis. Tanta gloria vestiū delectatus, solicitè quærebā, si talem ego habiturus essem: & dixerunt; Qui viuit irreprehensibiliter, talem vestem sperare potest: si verò vitium latuerit in conuersatione, macula apparebit in veste: culpa enim vitæ, maculam facit in veste: immaculatam ergo merebitur habere vestem, qui se à maculis seruat immunē. Et dixi: Quæ sunt maculæ? & ille, Murmuratio, detractio, inuidia, negligentia, & quicquid sinceritatem cordis maculat, & confundit: qui talia agunt, in gloria vestis maculam ponunt. Tu verò pro multis laboribus, & vitæ honestate, similem sortieris vestem. His dictis faucibˀ arefactis, viribusq; exhaustis, defecit loquens. Post modicum, instillata refocillatus aqua, resumptoque spiritu, ad loquendum se parans, spem fecit auditoribus, & ait; Vtinam differret me Dominus, vsque dum completo opere Dei, dominis nostris loqui possem. Ach quàm læti nuntij baiulus essem, quàm læta, quàm stupenda narrarem, quæ vidi, quæ audiui, & sensi, quæ paratā sunt diligentibus Deum, & in laude eius vigilantibus. Et Abbas; Frater quomodo hæc vidisti? Et ille; Quater hac nocte raptus sum ante Deū, pectus

meum

meum apertum eſt, & anima mea educta eſt, & ſtatim fui inter choros angelorum, & vidi Dominam noſtram in immenſa claritate cum ſuis ſacris virginibus, quæ ſe mihi promiſit in neceſsitate adfuturam, & Sanctum Michaelem cum multo exercitu angelorum præparatum in auxilium mihi. Nam altari, & memoriæ ſuæ, honorem ſolebam ſemper impendere, & innumerabilem multitudinem ſanctorum, & quos antea non videram, ſtatim agnoui. Rurſum ſpiritu & viribus deficiens, loqui ceſſauit. Compulſus itaq; de ſorbitiuncula pauxillũ accepit, & guſtans ait; O quàm dulcis eſt Dominus guſtantibus ſe; O quanta eſt ſuauitatis eius abundantia, quàm larga, quàm indeficiens, & omniũ deliciarum copijs affluens, quia me in hac nocte reficere dignatus eſt. O dulcedo illa, dulcedo gratiſsima, optabilis & præſtantiſsima; O quàm ſingularis, quàm excellens, & ineffabilis. Intus enim in corde vtcunque teneo, verbis autem explicare non valeo, quam ſentire potui, non poſſum effari, rei nimietate victus. Tam felici refectione paſtus, hanc ſuperaddere ſuperfluum duco: hæc breue & modicum nutrimentum præſtat; illa in perpetuum reficit & ſaginat. O quã beati ſunt qui illa ſine fine fruituri ſunt. Iubẽte Abbate, vocati ſunt quidã nouicij, viri quondam in ſeculo clari, virtute militari inſignes, quos ita conſolatus eſt; Verè felices eſtis, & terque quaterq; beati, qui de vana veſtra conuerſatione, atq; mundana vanitate per diuinam miſericordiam vocati eſtis, partem in cœlis cum iuſtis habituri: conſtat enim de ſalute veſtra, ſi tamen perſeueraueritis: Nam dominus

dominus Dauid indesinenter pro vobis preces ad Dominum fundit, quatenus quod salubriter inchoastis, feliciter compleatis. Vnum autem eorum nomine exprimens, de eo dicebat, nisi portas Claustri ingressus fuisset, mortis æternæ portas non euasisset. Aderant & hospites conuertendi gratia de sedibus suis euocati, sed nimio adhuc rerũ temporalium amore detenti, rem arduam aggredi dubitabant. Qui fiducialiter accedentes ad virũ Dei, mentisque fluctuationem confessi, quod videlicet velle adiaceret eis, perficere autem bonum nõ inuenirent, supplicabant vt orationibus eius adiuti mererentur in bono stabiliri. Et ille; Quàm diu mente adhæretis seculo, non potestis perfectè placere Deo, nec firmari in bono, habentes voluntatem fixam in malo: quapropter, recedite omninò ab his quę inutiliter amatis, & non deerit vobis gratia Saluatoris. Si vidissetis quæ ego vidi, omnem gloriam mundi vilem reputaretis. Deinde multa quærebant; ille de patre, ille de fratre, ille de suo statu futuro, ille de præsenti. Sed vir Dei ita de singulis responsum temperauit, vt secretorum reuelator, & conscientiarum inspector esse probaretur. Mox vocante Domino sancta illa anima carne soluta est, ad dolores corporis vltra non reditura, sed, vt credimus, immortalitatis luce vestienda & perenni gaudiorum suauitate reficienda. Duo hæc capitula, sicut quinque reliqua quæ sequuntur, à quodam reperi notata, qui se ea, quæ dicta sunt, vidisse & audiuisse cõmemorat, quæ perire non sum passus: habent præterea plures testes, qui adhuc supersunt.

Roma. 7.

APOLLONIVS: Prosequere obsecro residua,

dua, quia tanto sunt audientibus gratiora, quãto tuo testimonio recenter gesta, scripto sunt mandata.

CAPVT IIII.

CAESARIVS:

FVit in eadem domo monachus sacerdos nomine Sigerus, ætate iuuenis, & amator ordinis, sui corporis seuerus castigator; qui inter cætera virtutum opera, sanctam Dei genitricem ardenter diligebat, & quibus poterat modis, alios ad amorem eius accendebat. Cùm autem accersionis suæ hora imminebat, eò quod infirmaretur, & languor esset fortissimus, quidam conuersus, magna Dei gratiâ præditus, quem Dominus secretis consolationibus suis frequenter consolari dignatur, huiusmodi visionem vidit. Visa est ei tabula defunctorum pulsari, & ire cœpit ad muniendũ fratris exitum: & fortè transitum habens per palatium operis mirifici, inuenit residentem in eo matronam reuerendæ dignitatis, cuius facies angelicam præferebat gratiam, & niueũ indumenta candorem. Hærebat igitur defixis in eam luminibus, certus tam desiderabili personæ diuinum numen inesse: denique tantæ diuinitatis præsentia ausum præbente, propius accedit, non metuens offensæ periculum, & familiariter verba conserit dicens; Amantissima domina, quid causæ habes ingredi ad nos, cùm hoc non sit licitum matronis? Et illa: Speciali, inquit, iure fungor in domo ista, & venio visitare familiares & domesticos meos. Et ille, piam pro fratribus gerens solicitudinem, ait; Ecce fratres nostri viritim decedunt, iuuenes,

& senes,

& senes, & mediocres, & non est personarũ acceptio: quid inde nobis faciendũ est? Et illa; Debetis decãtare, Te Deũ laudamus. Cũ plura responderet, hæc tantũ verba retinuit, vir simplex & sine litteris. Interim verò pulsata est tabula, & cessauit visio figuratiua. Credimus piã Dei genitricem, vtpote matrem misericordiæ, fideli suo in morte non defuisse, & tale indiciũ aduentus sui dedisse.

CAPVT V.

EA tempestate, venit ad conuersionem adolescens laicus, mundi corruptelam incorruptus euadens, carnis integritate seruata, quod est magnum diuinæ miserationis beneficium. Hic cùm se capitulo præsentasset, consequenter languore correptus inunctus est: quo inuncto, alius defunctus est, cuius exequijs cùm vniuersi interessent, infirmis interim sine custode relictis, audiuit adolescens ille choros angelorũ, obsequia funeris agẽtiũ, & suauitate psallentiũ magnificè delectat' est. Insuper quidam ex ipsis præsentialiter astiterunt ei, & allocuti sunt dicẽtes; Amice, tu quid dicis? Placet ne tibi hac vice venire ad nos? Et ille; Vehemẽter cupio dissolui, & esse cũ Christo. Et angeli; Esto paratus, expletis præsentibus exequijs, statim nobiscum ibis. Ille promissi haud dubius superni, futurorum gaudiorum primitias iam corde præsentiens, lætus & hilaris, redeunti infirmario rem pandit per ordinem, & adiecit; Sternite mattam, & pulsate tabulam, & quæ præparanda sunt parate celerius, iam enim iturus sum ad Dominũ. Quod ita factum est. Porrò quidam infirmus proximus iacebat ei, & quasi contiguus, tenui tantùm

Philip. 1.

tùm pariete diuiſus ab ipſo, qui audiuit angelos cum eo loquentes, qui adhuc ſupereſt teſtis fidelis, cuius teſtimonio fidem facit vita laudabilis.

CAPVT VI.

ERat in eadem domo, Clauſtro ſcilicet, laicus conuerſus, nomine Obertus, vir moribus ornatus, & actione circumſpectus, à primis adoleſcentiæ annis deſeruiens in ordine, ad omne iubentis imperiũ hilaris, & promptus. Hic annis circiter triginta, cùm fratribus infirmis tam deuotum, quàm ſedulum exhibuiſſet obſequium, ipſe quoque diuerſa corporis inæqualitate correptus eſt, & in magnis laboribus ſuperuiuens, annis quaſi viginti, longum trahebat martyrium. Veruntamen, licet corpore inualidus, animi prouidentia, non deerat fratrum neceſsitatibus, prudenter diſponens omnia. Tandem obortæ mortalitatis vrgente procella, & languore inualeſcẽte, diem ſuum functus, vita ſimul & doloribus ereptus eſt. Nocte beati Stephani, quæ proxima eſt natali Domini, pulſata eſt tabula defunctorum pro eo, & ſurgentes feſtinanter, aduenerũt fratres, orationibus munientes fratris exitum. Iacebat autem, vt moris eſt, poſitus ſupra mattam, extremum trahens ſpiritum. Dicta letania, cùm adhuc aliquid ſpiramenti ſupereſſe videretur, incepti ſunt ſeptem Pſalmi: inter dicendũ, tãquam de leui ſomno excitatus, reuixit, circum ferens oculos, & iubente Abbate repoſitus eſt in lectum ſuum, & reuerſi ſumus. Quidam autẽ rei nouitate perculſi, manſerunt circa eum, expectantes donec conualeſceret ſpiritus eius, cupientes audire ab eo quid hoc eſſet miraculi.

Poſtquam

Poſtquam autem ſibi redditus eſt, ita dicere exorſus eſt; Hic ego quid facio? certè hic eſſe nolo: modò eram inter angelos, cœleſtis harmoniæ ſuauitate demulcebar, deputat⁹ erã beato protomartyri, gloriç ipſius conſors, & collega futurus. Hic ergo quid facio? certè redire volo. Poſt modicum, iterum tabula pulſata eſt, & feliciter obdormiens in Domino, vt credimus, non eſt fraudatus à deſiderio ſuo, partem habiturus in ſorte ſanctorum. Quod autem præoſtenſa ſibi gloria reuerſus ad horam caruit, in hoc puſillanimitati noſtræ conſultum eſſe non ambigimus, videlicet vt minus ſolicitos, deuotos faceret, & proficientes, ſtudijs melioribus accenderet.

Pſal. 77.

CAPVT VII.

IN eadem domo cœcus quidam conuerſus fuit, cui Deus interioris hominis lumen cõtulit, damnum corporis cœleſti munere cõmutans: dedit enim ei diuinas videre viſiones, aliquando gloriam ſanctorum, frequenter pœnas malorum, aſsiduè ipſum dæmonem, flammiuomos ignium globos eructuantem. Mira ſunt hæc, & munera Dei. Frequenter autem patitur dæmonum incurſus & congreſſus, ita vt ipſi impingant in eum, & ipſe vel pugno, vel baculo affligat eos. Hos aſſultus pati ſolet in quolibet loco, magis in eccleſia, maximè cùm pro defunctis orat. Ea tempeſtate, cœpit iſte in exequijs defunctorum audire choros angelorum pſallentium, modò cum monachis, modò diuiſim. Cùm autem efferebantur corpora præcedente conuentu, manebant angeli in choro, exequiarum officia cõplentes. Inter, Sanctus,

autem, & Pater noster, ineffabiles solebat audire iubilos, & supra humanam æstimationem dulces. Hæc cœlestis modulatio, post depositionem domini Dauid dulcior & magis intelligibilis audiebatur. Contigit aliquando, dominum Abbatem ædificationis causa venire ad hunc cœcum, qui inter cætera, acceptæ gratiæ beneficium confessus est, & hic diligenter ante præmonitus est ab Abbate, vt diuinæ gratiæ gratus existens, omnem humanam gloriam excluderet, diuinum apud se munus occultans, ne sanctum daret canibus. Et respondit, se tantùm hoc vnico fratri suo carnali dixisse. Et intellexit Abbas lapsum hominis. Post dies aliquot, reuerso Abbate humiliatus corã eo, cœlesti se carere beneficio lachrymosè confessus est. Et inflicta ei graui pœnitentia, quæ superbienti subtracta fuit, pœnitenti restituta est gratia.

CAPVT VIII.

DVm in extremis ageret frater Hildebrandus, tabula pulsata, conuentus accurrit: quo morientem circũstante, & exequias ex more celebrante, stetit frater quidam inter alios, cui talem visionem Domin⁹ reuelare dignatus est. Vidit, & ecce alius conuentus superuenit hominũ albatorum, qui in loco, quo moriens iacebat, speciosum valde puerum accipiens, cum gaudio magno & canticis abijt. Itaq; gemina felicis huius fratris substantia, à gemino conuentu delata, atque deducta est, anima scilicet, à conuentu albatorum ad beatam requiem: corpus verò à conuentu albandorum ad ecclesiam: vtroque sanè pro eo quod deferebant,

deferebant, in Dei laudem, quanquam differenter, concrepante. APOLLONIVS: Quid est quod in quorundam iustorum morte tam mirifica videntur, & in aliorum, qui eis in merito pares sunt, vel fortè maiores, nulla ostenduntur? CAESARIVS: Vna causa est, vt latens sanctitas morientium viuentibus manifestetur: alia, vt eorum virtutes, quibus hoc meruerunt, imitentur: tertia est, vt iustorum innocentia, si malè fuerint (vt sæpe fit) infamati, demonstretur. Verbi causa.

CAPVT IX.

IN eodem cœnobio quodam fratre fautore nomine VVernero, cōuersum aliquem, quidam ex fratribus calumniati sunt sine causa, ita vt eijceretur ab illis. Contigit post hæc, vt frater idem moreretur, & iam dictus VVernerus interesset commendationi eius. Moris autem tunc erat, vt aliquo super mattam posito, fratres sicut sine processione occurrerunt, ita sine ordine circa morientem starent, vbi cuiq; prior occursus, aut deuotio locum dedit, laicis fratribus hincinde circa monachos stantibus. Corpore igitur mortui loto & allato, vidit idem VVernerus multas cādelas in circuitu feretri statutas, & omnes ardentes: in parte autem, qua ipse stabat, omnes candelæ pariter extinctæ sunt. Vnde miratus simul & territus, cùm corpus in ecclesiam delatum fuisset, ipse dominum Sifridum traxit in partem, & confessionem fecit, extinctionem candelarū suis peccatis imputans, & innocentiæ fratris manifestandæ. Reuersus in ecclesiam, easdem candelas inuenit, & omnes ex omni parte ardentes vidit.

CAPVT X.

ANNO præterito defunctus est ibidem dominus Hertvvicus Prior, vir quidē grandæuus, & circa disciplinam feruentissimus: qui cùm serò putaretur esse moriturus, multis, q conuenerant, clara voce dicebat; Non modò moriar, sed crastina die hora nona ero ante summum iudicem, de omnibus operibus meis ibidem redditurus rationē: eadem siquidem hora expirauit. In cuius transitu, quidam confessi sunt se angelos audiuisse. Simile habes de Vlrico monacho Vilariensi in distinct. 9. cap. 31.

APOLLONIVS: Quid est quod ille prædixit se iturum esse ad nuptias, iste ad iudiciū? CAESARIVS: Ille, vt pote in adolescentia cōuersus, piè præsumebat de custodita innocentia; istum terruerunt peccata multo tempore commissa: senex enim venerat ad conuersionē.

APOLLONIVS: Beati mortui qui sic in Domino moriuntur. CAESARIVS: Quanta sit in Domino morientium beatitudo, subiecta declarabunt exempla.

Apoc.14.

CAPVT XI.

IN sæpedicto Claustro, conuersus quidam fuit nomine Mengosus, vir simplex, & religiosus, in coquina conuentus seruiens. Accidit, vt die quadam cum iuuene quodam monacho hebdomadario coquinæ, lignū incideret: qui cùm minus cautè pedem ad scindendum seruaret, monachus eundem pedem diuisit. Deportatus in infirmatorium, cùm nimis torqueretur inunctus est. Instante tempore eundi ad ca-

ad capitulum generale, dixit ei bonæ memoriæ dominus Gisilbertus Abbas; Frater Mengoze, non debes mori, sed expectabis me. Respondente illo; Si in me fuerit, faciã. subiunxit Abbas; Ego præcipio tibi. Iuit ergo ad capitulum, & moratus est diutius. Reuerso eo, & veniente ad portam, pulsata est tabula & campana. Interrogauit Abbas cui pulsaretur: dicente portario, quia fratri Mengozo. Respõdit Abbas, Ego deberem ei adhuc loqui: festinansque ad orationem, cùm venisset in infirmatorium, ille expirauerat. Et cùm se inclinasset ad mortuum, alta voce dicebat; Frater Mengoze, & non erat ibi vox, neque spiritus: cumque secundò idem nomen repetisset, respondit Prior; Nolite vos fatigare, expirauit enim. Tunc Abbas se ad illius aurem magis inclinans, clamauit dicens; Ego tibi præceperam, ne morereris donec venirem: ego tibi iterum præcipio, vt respondeas mihi. Ad quod verbum ille quasi de graui somno excitatus, oculos aperuit, & ingemuit; Och pater, inquit, quid fecisti? Bene eram, vt quid me reuocasti? Vbi, inquit, eras? Respondit conuersus? In paradiso posita erat mihi sedes aurea, secus pedes Dominæ nostræ, & cùm me reuocares, aduenit Dominus Isenbardus Sacrista noster, trahensque de sede eadem, dicebat, Non hic sedebis, inobedienter huc venisti, reuertere ad Abbatem tuum: sicq; reuersus sum: Attamen promissum est mihi, quod eadem sedes mihi foret reseruanda. Vidi eundem Isenbardum in multa gloria, in cuius pede apparuit macula, eò quod nobiscum existens, inuitus iret ad labores. APOLLONIVS: Cùm sancti sine macula sint ante thronum Dei, quid est quod

Apo. 14.

quod in gloria ciuis cœlestis visa est macula? CAESARIVS: Propter viuentes visio eadem ostensa est, vt gloria monachis viuentibus esset ad consolationem, macula verò negligentibus ad correptionem: licet enim inuitus iret cum fratribus ad laborem manuum, valdè tamen solicitus fuerat circa diuinum seruitium, libenter maturè matutinas pulsabat, libenter altè cantabat.

APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Testatus est idem Mengozus, se dominum Dauid ibidē vidisse,& alios multos,qui nuper fuerant defuncti.Dicebat etiam,infra triginta dies,aliquos de purgatorio esse liberandos.Cumque hæc & his similia recitare cœpisset,aduocati sunt nouicij, viri in seculo nominati,Gerardus videlicet,* Marcinānus,& Carolus,postea Abbas, de cuius etiam manu comedit,in signum veræ resuscitationis. Posthæc,cùm postulasset licentiam redeundi, respondit Abbas;Modò vadas in pace, & benedixit ei. Ad quod verbum mox oculos clausit, & expirauit.Hæc mihi recitata sunt à senioribus nostris,& à iā dicto * Marcinanno,qui tanto miraculo interfuerat. Cumque præfatus Isenbardus esset mortuus,& Gerardus cognomento Vvashart ad pedes illius resideret, prophetico spiritu ad stabilitatem illum hortatus est dicens;O Gerarde,vide ne exeas ordinem, quia multa millia dæmonum ante portā expectant te.Quid postea de eodē Gerardo actum sit,nouimus omnes.

* al. Marcianus.

* al. Marciano.

CAPVT

CAPVT XII.

SImile miraculum contigit in eadem domo. Cùm esset ibidem nouitius dominus Hermannus, nunc Abbas loci Sanctæ Mariæ, sicut ipse mihi retulit, venit ad eum die quadam aliquis de senioribus dicens; Venite mecum, ego faciam vos audire in cõtinenti, quæ libenter audietis. Et duxit eum ad quendam conuersum Gosbertum nomine, qui mortuus fuerat, & reuixit: quem conuersi, nescio quot, sunt secuti, sperantes quod noui aliquid essent audituri. Ad quos ille; Vos domini numeratis annos conuersionis vestræ, alius quadraginta, alius triginta, alius decẽ: Ego vobis dico, quod beatus est monach' ille, siue cõuersus, qui bene vno anno, vel mense, vel quod minus est, vna hebdomada in ordine conuersatus est. Quibus cùm amplius dicere nollet, recesserunt. Ad quem nouitius: Rogo vos bone frater, vt aliquid mihi referatis, quod me ædificet. Respondit ille; Ego cùm nuper infirmarer, essemque in doloribus maximis, venit ad lectum meum nescio quid; cumque primò tetigisset pedes meos, gradatim ascendendo, tetigit ventrem meum, ac deinde pectus, nec tamen ex eodem tactu aliquid mali sensi: tacto verò capite meo, mox expiraui, ductusque sum in locum amœnissimum, & nimis delitiosum, in quo diuersi generis arbores, ac multi coloris flores aspexi: occurrerunt mihi & iuuenes speciosissimi, à quib' officiosissimè sum salutat', & ante Dñam nostram cœli reginã, cum multa alacritate deductus. Posita est mihi sedes secus pedes eius, in qua cũ sederem cũ multa cordis mei iocũdi-

CAPVT XIII.

ANte aliquot annos in Claustro sacerdos quidam defunctus est, cuius vita talis erat: In ordine quidem nigro factus fuerat monachus, & sacerdos, in quo tantum profecerat, vt Prioratus officiũ adipisceretur. Sed faciente inuidia diaboli, & propria temeritate, desertis castitatis & innocentiæ castris, in regionem abijt dissimilitudinis pactum facere cum delectationibus suis: aliquando autem pœnitentia ductus, Præmonstratensis ordinis regularis effectus est. Rursumque circumuentus à sathana, in pristinos cecidit errores. Dehinc ad nostrum ordinem se contulit: iterumq; factus apostata, voluptatibus frena laxauit, non erubescens domesticã vxoris cohabitationem. Nouissimè diebus istis respectus à Deo patre luminum, seculum cum concupiscentijs deseruit, veniensque Hemmenrode, ingressum petiuit, & obtinuit. Mox ad arma pœnitentiæ cõuolans, confessionibus, assiduis lachrymis, oratione], & ieiunijs, omnibus ferè pœnitendi formã præbuit, & decurso breui tempore, año scilicet necdũ dimidiato, tactus molestia carnis, lecto decubuit, non tamen indulgentius se agens, cœptum viriliter consummabat agonẽ, modò psallens, modò orãs, modò sanctam Dei genitricem salutans: habebat autem quasdam ipsius salutationes, sine quibus nec vigilans, nec dormiens inueniri poterat, quas ante horã exitus sui, collo suo ipse circumligauerat, in testimonium fiduciæ, & bonæ spei suæ. Rogabat autem Dominum Abbatem sibi assistere cum paucis fratribus, quibus sic prolocutus est; Reuerende pater & domini, peccator ego

Qui post malam vitam, bene sunt mortui.

Iacob. 1.

& pœnitens, testes vos mihi apud Deum esse cupio sinceræ confessionis, & veræ pœnitentiæ: paratus enim sum ad omnem satisfactionem, quælibet tormēta, quoslibet labores subire, si Deus mihi vitā donauerit. Nihil durum, nihil difficile, nihil impossibile amanti, & verè pœnitenti. Sic verè compunctus, & verè pœnitens, benedictiones, & gratiarum actiones, adhuc in ore habens, Deo felicem reddidit spiritum: In cuius transitu, cuidam monacho talis visio reuelata est. Videbat angelos in infirmatorio, epulis, & gaudijs multis lętātes, medium autem sedere Salomonē, tam solennis lætitiæ participem, dicebatur enim Salomon: superuenerunt & alij angeli, secum adducentes sex de fratribus nostris, qui eo tempore decesserant, sacerdotes in albis pretiosis, luce clarius fulgentes, qui & dixerunt; His sex dimissa sunt peccata sua, & huic septimo; digito demonstrantes Salomonem. Interim pulsante tabula, frater, qui hæc viderat, euigilauit, & veniens inuenit eum in eodem loco exhalātem spiritū, quo viderat eum participasse conuiuijs angelorum. APOLLONIVS: Puto, quod hi, qui sunt in fruitione Dei, sæpè pro suis fratribus adhuc peregrinantibus Deum exorent. CAESARIVS: Hoc sermo sequēs declarat.

CAPVT XIIII.

FVit in eodem Claustro monachus quidam Rudingerus nomine, secundū nomen suum satis rudis in cōuersatione: in ordine siquidem minus ordinatè vixerat, &, quod deterius erat, sæpius apostatando, tempus pœnitentiæ sibi

ſibi conceſſæ, inutiliter cõſumpſerat. Circa finẽ vitæ ſuæ reuerſus, & recept⁹, hydropiſi morbo percuſſus eſt: qui dum die quadam ante lectum ſuum ſederet, & orationes aliquas diceret, beatus Dauid, ante annos decem defunctus, in effigie nota ingrediens, cum duobus æquè defunctis, ait; Frater Rudingere quid agis, aut quomodo habes? Reſpondit ille, ſicut homo pauper, & infirmus; Corpus per tumorem diſtenditur, &, quod me plus angit, multorum criminum mole conſcientia grauatur. Quem ſanctus conſolans dixit; Diu quidem malè vixiſti, ſed hodie ſcias te moriturum: ego Dominam noſtram ſanctam Dei genitricem, & reliquos ſanctos pro te rogaui, & duros eos inueni, & niſi exauditus fuero, totum cœleſtem exercitum pro te mouebo. ſicque diſparuit. Quod cùm ille domino Hermanno Abbati, quandoque ſanctorum Apoſtolorum Decano, & tunc in Clauſtro Priori, recitaſſet, reſpondit ille; Bone domine Rudingere, vos eſtis vir prouectæ ætatis, & infirmus, & citò moriemini, nolite dicere niſi veritatem. bene nouerat vitam eius. reſpondit infirmus; Si non fuero mortuus hodie, hora nona diei, falſa ſunt quæ dixi. Quid plura? Hora prædicta monachus moritur, & de viſione Prior certificatur. APOLLONIVS: Puto dæmones multum fremere, cùm tales eis ſubtrahuntur. CAESARIVS: Sicut ſancti angeli morientium animas deducere nituntur in cœlum; ſic angeli mali, eas detrudere conantur in infernum.

CAPVT

CAPVT XV.

Dæmones morientibus insidiantur.

MOrtuus est in eadem domo quidam cõuersus, nomien Gerungus: iste ante cõuersionẽ, quorũdam Episcoporũ Treuerensiũ, successiuè tamen, fuerat dispensator & durus pauperum exactor. tandem quorundam admonitione persuasus, Hemmenrode venit, vbi in habitu seculari tempore aliquanto de proprio vixit. Tactus graui infirmitate, magis timore gehennæ, quàm amore patriæ, habitũ induens, in infirmatorium cõuersorum deportatus est. Qui cùm ad extrema deuenisset, & in lecto suo solus iaceret, aspiciente quodam conuerso, nomine Ludone, vultures aduolantes, in pertica lecti eius resederunt, cum quibus homines tetri, magni, atque deformes intrantes, eundem circumsteterunt. Iam dictus Ludo, de visione primùm admirans, & post paululum, quod dæmones essent, qui morientium animas quasi escam præstolentur recogitans, alta voce clamauit; Quid statis ibi vos domini? Egredimini. Qui cùm minimè obedirent, secundò clamauit; Ego vobis præcipio in nomine Domini vt exeatis. Ad quod verbum, mox viri egredientes, & vultures auolantes, nusquam comparuerunt. Iacebat autem idem Ludo infirmus in lecto opposito, vir senex & religiosus, corpore virgo. Visio hæc, sicut & subsequentes, relata est mihi à domino Hermanno Abbate, tũc ibidem Priore. Quantum verò agonizantibus fratrum præsentium oratio prosit, eadem visione declarabitur.

CA-

CAPVT XVI.

CIrca idem tempus, alius quidam conuersus illic moriebatur, homo quidem ponderosus, & tardus, & ideò cæteris despectus: qui cùm positus fuisset super mattam, finisque eius adesset, duo corui aduolantes inopinatè, girauerunt circa illum, tandem in trabe, quæ capiti eius imminebat residentes: quos vt vidit frater Henricus, cuius sæpè in superioribus mentio facta est, dæmones illos esse suspicans, quidnam facturi essent expectauit. Interim pulsata est tabula, & accurrit conuentus, cumque crux introferretur, columba niuea illam præcedens, ostium infirmatorij Prior intrauit, & super iam dictam trabem volitans, inter eosdem coruos media resedit: cumque cum illis decertaret, hincinde alis eos verberans, tandem adepta victoria, & de domo eliminatis, ipsa in loco coruorum tamdiu erat residens, donec conuersus expirasset, & donec lotus, & feretro impositus, eodem loco restitutus fuisset: quem cùm in oratorium fratres deportarent, columba eadem auolans, crucem præcedebat, sicque nusquam comparuit.

APOLLONIVS: Quid videtur tibi fuisse columba illa? CAESARIVS: Angelica aliqua persona, quæ fratrum orationibus adiuta, pro anima morientis cum dæmonibus dimicauit, atque triumphauit. Quantus illic sit dæmonum concursus, vbi hi moriuntur qui eis seruierunt, sermo sequens ostendit.

CAPVT XVII.

CVno magnus dominus Castri de Malburg, vir potens & diues in seculo, tam valens

valens in militia, ne dicam in malitia, quàm vigens in prudentia seculari, ante finem vitæ in sæpe fato Claustro habitum suscepit regularem: & quia temporis longinquitate non poterat, morũ probitate dies suos dimidiare satagebat. vbi adeò profecit, quod cõsumatus in breui, expleuit tẽpora multa: placita enim erat Deo anima illius. Vnde & qui vocauerat eum ad suum seruitium, non solum præstitit ei veniam delictorum, sed & in tali ordine, præcognitum ei fecit finem suum. Habebat conuentus proletarium pulcherrimum, quem equariciæ suæ propter fœtum nobilem deputauerat: quem cùm vir nobilis Henricus de Isenburg concupisceret, neque precio habere posset, hoc actum est, vt absconsè subtractus ei transmitteretur: quem cùm minimè redderet, missus est prædictus Cuno, qui eidem Henrico fuerat in seculo amicissimus: & cùm nihil proficeret, videns hominem obstinatum, irruente in se, vt post patuit, spiritu Dei, ad diuinum eum iudicium appellauit, diem ei præfigens. Quid plura? Henricus appellationem cõtempsit, & Cuno domum rediens, omnibus modis quibus potuit, ad eundem diem se præparauit: dicebat igitur Abbati; Domine sexta feria crucem accepi, sexta feria transfretaui, feria sexta in capella mea me vobis tradidi, sexta feria habitũ indui regularem, Deus sexta feria laborũ meorum mihi restituet mercedem. Expletis verò iam tribus annis in sancta conuersatione, febre correptus est; visitatus ab amicis, se dixit tertia die moriturum. Illi autem recedere volebant, eò quod leuis esset eius infirmitas, & nulla adhuc signa mortis apparerent, sed ipse rogabat,

Sap. 4.

gabat, ne solennitati suæ deessent. Et factum est vt moreretur die tertio, hoc est, in vigilia Sancti Iacobi, sicut ipse prædixerat. Eo sanè tempore erat mulier obsessa in villa Meyne, quæ hora mortis eiusdem Cunonis liberata est, & venit ad sacerdotem suum dicens dæmonem exisse: post paululum verò rediens diabolus, grauius vexare miseram cœpit: adducta est igitur ad sacerdotem, qui quasi concionando cū diabolo, cœpit interrogare eum & dicere; Miser tu exieras? Ita est, inquit. Et vbi, ait, fuisti infelix? Ad quod diabolus; Cuno ibi super mattam iacebat, & debebat mori, ad cuius transitum festinantes, penè quindecim milia sociorū, meorū cū maximo tripudio hîc transibāt; & videbar mihi nunquam gaudium aliquod habiturus, nisi iuissem cum eis. Sciens autem vas istud mihi traditum, me amittere non posse, reliqui illud ad tempus, & iui cum eis. Dixitque sacerdos; Quid actum est ibi? Respondit diabolus: Superuenerunt maledicti tonsurati illi, & circumstantes cadauer, ita validè populare cœperunt, quod nullus nostrum propius accedere ausus fuit. Dixit iterum sacerdos; Et vbi deuenit anima? Respondit diabolus; Ad pedes altissimi: & videte boni homines, quanta nobis iniuria sit illata; homo iste nobis seruierat plus quàm quadraginta annis, ad omnem voluntatem nostram nocte ac die paratissimus, & modò tribus annis tantùm alteri seruiuit domino, & ille nobis abstulit eum. Cùm igitur nobis anima auferretur, furore cõmoti, in inuicem tota debacchatione grassati sumus, & ego modò nõ habeo vbi me vindicem, nisi in hoc vasculo; quod

quod mihi traditum est. Transactis autem paucis diebus, postquam res præmissa comperta est in Claustro, Hervvic⁹ quidā monachus, per partes illas transitum habebat, qui sciens quia diabolus mendax est & pater mendacij, experiri voluit huius rei veritatem. Diuertens igitur ad obsessam mulierem indicium quo credi posset quæsiuit à dæmone. At ille primò noluit confiteri, sed à monacho iuramentis constrictus, dixit; Quia Abbatulus tuus manum morientis in manu sua tenuit: cuius rei monachus ille conscius, alijs eius verbis credi posse consensit. Henricus verò de Isenburch, audiens eū præfixo die defunctū, pelli suæ valdè ꝓtimuit, & cum multa festinatione ad Claustrum veniens, dextrarium superbè retentum, nudis pedibus, manu propria, ad defuncti sepulchrū adduxit, pœnitentiam agens apud illum. Hęc mihi de obitu monachorum Claustrensium comperta sunt. APOLLONIVS: Si dæmones electis in morte sic sunt importuni, quid fit de reprobis, quorū peccata, sanctorū Angelorum impediunt præsidia? CAESARIVS: De hoc satis dicturus sum in sequentibus. Mors Cunonis, aliorum militum obitus ad memoriā mihi reuocat, qui malè quidem vixerunt, sed felici fine decesserunt.

Ioan. 8.

CAPVT XVIII.

ERat quidam miles in Saxonia, Ludolphus nomine, sed tyrannus actione: hic cùm die quadam vestibus nouis, atque scarlatis indutus in via equitaret, rusticū cum curru obuium habuit; cuius cùm vestiméta ex rotarum impulsu luto aspergerentur, ipse, vtpote miles super-

ſuperbus, commotus valdè, extracto gladio homini pedem amputauit; qui poſtea, Deo miſerante, de peccatis ſuis dolens, in domo ordinis noſtri, quæ Porta vocatur, factus eſt monachus. Non multo poſt, in grauem infirmitatem incidens, cùm quotidie à ſe mala commiſſa deplãgeret, & maximè abſciſionem iam dicti pedis, infirmario ſe conſolanti reſpondit; Non potero conſolari, niſi videro ſigna Iob in corpore meo. Et ecce, poſt dies paucos cicatricem, inſtar fili coccinei, contemplatus eſt circa talum ſuum, in eodem pede, & in eodem loco, vbi ruſtico pedem truncauerat, qui paulatim cœpit computreſcere, ita vt vermes de eo ſcaturirent. Tunc repletus gaudio ait; Modò de venia ſpero, quia video ſigna Iob in corpore meo: ſicque in multa cordis contritione, atque gratiarum actione, inualeſcente morbo, ſpiritum reddidit. Hæc mihi relata ſunt ab Abbate Liuoniæ, qui filius eſt domus ſupra dictæ.

CAPVT XIX.

Alterius cuiuſdam militis mortem valdè pretioſam, retulit mihi Adam monachus de Lucka, cuius in ſuperioribus memini. Erat, inquit, in Saxonia miles quidam Alardus nomine, qui vir fuerat tantæ probitatis, vt in primo torneamento, in quo miles factus eſt, manu propria quatuordecim dextrarios acquireret: qui, ſicut vir prudẽs, eundem honorem temporalem, non ſuis viribus, ſed Deo aſcribens, omnia reſtituit, & ſodalibus cum ſeculo valedicens, in Lucka monaſterio, noſtræ religionis habitũ ſuſcepit. Et quia electos ſuos probat Dominus, tanta illum infir-

mitate flagellauit, vt vermes de eius corpore indesinenter scaturirent; quorum fœtorem simul & horrorem, cùm ministri sustinere non possent, ait Abbas prædicto Adæ; Quid faciemus frater cum homine isto? Respondit ille; Dentur mihi quatuor linteamina, & ego pro Christi nomine curam illius suscipiam. Quod cùm factum fuisset, assidua pannorum mutatione, fœtorem temperauit, tam sibi quàm ægroto. Cumque dies adesset remunerationis tantæ patientiæ, ait Adæ; Sternite mihi mattā, & pulsate tabulam, quia Dominus vocat me: & fecit sic. Veniente conuentu, post dictam letaniam; cùm omnes penè ad lachrymas verbis valdè compunctiuis mouisset, subiunxit; Modò ite domini mei dilectissimi, & dicite missas vestras, quia Saluator mundi, & gloriosa eius genitrix, cum angelis, & multitudine sanctorum illuc venturi sunt, post reuertimini cum eis, quia animam meam suscipient. Interim dum Missas dicerent, sicut mihi retulit sæpè dictus Adam, Alardus spiritu prophetico, omnia quę in oratorio agebantur, indicauit dicens; Tales Missæ, à talibus sacerdotibus, ad talia altaria celebrantur. Et miratus est valdè de homine laico. Reuertente conuentu, ille vultu iucundo, sic ait; Ecce Christus cum matre, & sanctis suis præsens est, habētes manus sub mēto meo, & iam suscipient animam meam, nec mihi credatis, si in instanti mortuus nō fuero. Ad quod verbū mox expirauit, morte verba confirmās. De cuius corpore statim tantus odor exiuit, vt omnes illius suauite reficerentur circūstantes. APOL. Valdè me recreat horum oratio. CAESAR. Ex quo sermo est de militibus, referam vnde

vnde amplius ædificeris, iterumque reuertar ad personas religiosas.

CAPVT XX.

Miles quidā sceleratissimus, ab inimicis suis captus est,& occisus, qui cùm moreretur, hæc ei verba vltima fuerunt; Domine, miserere mei. In cuius morte obsessus liberatus est, quem cùm post dies paucos atrocius vexaret, sicut supra dictum est de Cunone, capitulo 17. interrogatus de hoc respondit; Multi congregati fuimus in morte militis illius, sed quia nihil ibi obtinuimus, amplius in hoc modico vasculo me vindico. Requisitus de causa subiecit; Tria tantū heu verba moriens protulit, propter quæ potestatem nostram euasit. Ecce huic prædoni, ob inuocationē diuini nominis, sicut latroni in cruce, tormentum versum est in martyrium. APOLLONIVS: In hoc exemplo satis considero, quod pœnitentia vera, nunquā sit sera. CAESARIVS: Duo subiungam exempla, per quæ cognosces, quod extrema contritio sit ex multa misericordia Dei.

CAPVT XXI.

IN Frisia nuper homo quidam diues infirmatus est; habebat autem filium monachum & sacerdotem in Clarocampo, domo ordinis nostri, pro quo cùm misisset, quasi pro salute animę suæ, nescio quo Dei iudicio, sine confessione, sine viatico, & sine inunctione mortuus est.

CAPVT XXII.

CIrca idem tempus in eadem prouincia, alius quidam Friso, hostibus suis occurrens;

rens, vulneratus est ad mortem, & occisi sunt duo filij eius, cumque patrem occisores æstimarent mortuum, abierunt: Comperto tanto scelere, magister grangiæ in Bethvverde, adducto plaustro, occisos superposuit, & cùm patrem adhuc spirare vidisset, clamauit; Viuitis adhuc domine? cumque ille minimè responderet, timens hostes esse, subiecit conuersus; Ego sum, ne timeatis. Tunc ille; Ego enim adhuc viuo. Mox leuatus in vehiculo, deportatus est ad grangiam, peccata sua confessus est, communicauit, inunctus est, sicque spiritum reddidit. Ecce prior cùm tempus haberet pœnitendi, & filius eum de salute quotidie moneret, omnia neglexit, moriens impœnitens: alter verò semimortuus, oleo misericordiæ, & vino pœnitentiæ, veri Samaritani consotus, de stabulo transiuit ad palatium. Et est in his impletum quod scriptura dicit: Cui vult miseretur, gratiam infundendo, & quem vult indurat, gratiam non apponendo.

Luc.10.

Rom.9.

CAPVT XXIII.

IN diœcesi Traiectensi, miles quidam extitit nomine VVigerus in actibus militiæ nominatissimus, in prima expeditione, Dei munere compũctus, cruce signatus mare transiuit, tam fortiter, & tam instanter Saracenos impugnans, vt tam Regi Ierosolymitano, quàm cæteris Christianis dilectus esset & acceptus, & inimicis Christi nimis odiosus. Qui cùm per annum integrum Saluatori ibidem strenuè, vt dictum est, militasset, & repatriare cogitasset, die quadam in oculis eius in conflictu seruus eius occisus est, cuius animam in specie columbæ cœlos videns penetrare, compũctus de vi-

de visione, dicebat intra se; Quid agere proponis ô miser? si reuersus fueris, vitia repetes dimissa, & erunt nouissima tua peiora prioribus. Ex tunc fortius agens solito, die quadam conflictum intrauit, & occubuit, cuius caput Saraceni procidentes, cum multa gloria circumtulerunt, Christiani verò, corpus rapientes atque sepelientes, Ecclesiam super ipsum fabricauerunt.

CAPVT XXIIII.

CIrca illa tempora Theodericus de Rulāt, vir potēs & diues, deuotionis gratia profectus est Ierosolymam. Prostratus ante sepulchrum Dominicum huiusmodi fudit orationem; Domine Iesu Christe, qui omnia nosti, si non habeo me emendare à vitijs pristinis, non me permittas redire in terram meam, sed vt hic mihi mori liceat concede. Audiuit hanc orationem alius miles, compater eius, & ait; Orastis ne bene hodie cōpater? Etiam, inquit: dicente illo; Et cui vultis dimittere vxorem & liberos vestros? Respondit Theodericus; Melius est vt illos deseram quàm animam meā perdam. Quid plura? Exaudita est oratio religiosi militis, & post dies paucos defunctus, cōiunctus est ciuibus Ierusalem cœlestis. Quàm prope sit Dominus omnibus inuocantibus eū in veritate, mors alterius cuiusdam demonstrāt. *Psal. 144.*

CAPVT XXV.

IN Ostburg monasterio Traiectensis diœcesis, monachus quidam fuit tenax iustitiæ, zelum habens disciplinæ: cumque mortuo illius temporis Abbate, is, qui hoc anno defunctus est, ei per electionem substitueretur, ille

ſciens eum virum ſecularem, atque incontinentem, ingemuit dicens; Heu modò diſciplina domus huius peribit: eſt enim de ordine nigro monaſterium, aliquãdo diues ſatis, & ait; Domine Ieſu Chriſte, peto ne ſinas me diutius viuere, ne videam deſolationem huius monaſterij. Cumque induci non poſſet vt eundem eligeret, ſiue profeſsionem faceret, ait ad eum mente trãquilla; Deus nouit, quia diligam vos, ſed ſcio quod religio domus huius deſtruetur per vos. Manè, dicta Miſſa, ab eodem Abbate ſe inungi petiuit, & vix obtinuit, contradicente Abbate, eò quod ſaniſſimus videretur, reſpondit; Hodie oportet me mori. Deinde ſtrata matta, ſe in ea repoſuit, & per tabulam conuentum aduocari fecit. Dictis orationibus, cùm minimè moreretur, ſurrexit, ſtolamque in qua Miſſas dicere conſueuerat collo imponẽs, coram altari, more agonizantium ſe repoſuit, hanc orationem fundẽs; Domina ſancta virgo Maria, ſi vnquam per hanc ſtolã Miſſam celebraui tibi placentem, ſuſcipe animam meam in hac hora. Exauditus eſt iuſtus, & expirauit, & ſecundum prophetiam eius, domus illa, tam in ſpiritualib⁹, quàm in corporalibus, valdè defecit. Hæc mihi relata ſunt à quodam Abbate ordinis noſtri, necnon ab Euerhardo monacho & ſacerdote eiuſdem cœnobij. APOLLONIVS: Non miror ſi Deus quandoque iuſtos tollit, ne peccata dimiſſa repetãt, vel ne mala imminentia videant, vt Ioſiam, ſed hoc me terret; quod iuſti aliquãdo ſubitò rapiuntur; vel, quod horribilius eſt, igne, aquis, vel præcipitio pereũt. CAESARIVS: Iuſti quacunque morte præoccupati fuerint, in refrigerio erũt: multis enim

4. Reg. 23.

Sap. 4.

cauſis

causis omissis, quæ assignari possent, quare id Dominus permittat, vna est, vt virtutes eorum occultæ patefiant.

CAPVT XXVI.

ANte hoc quinquénium, qui nunc est dux Baioariæ, vnum ex Abbatibus ordinis nostri ad se vocauit, nescio quid cum eo tractaturus: nocte præparatus est ei lectus in horreo, qui cùm dicto complètorio isset cubitum, lumen, quod à conuerso posti fuerat infixum, in stramẽ cecidit, & in flammas profecit: à quibus Abbas excitatus, cùm ostium exire nõ posset, in modum crucis se in terram prosternens, exitum suũ Domino commendauit. Comperto incendio, dux cum militibus, & omnibus qui aderant accurrit, reiectisque lignis ac stipulis, Abbatem semiustum, atque extinctum extraxerunt: & ecce circa pectus eius apparuit capsella cum reliquijs, ventrem verò eius catena ferrea stringebat; quib⁹ visis, dux compũctus dicebat; Videte quod sancto isti viro, vestimentorum asperitas sufficere nõ potuit, nisi etiã catenam superadderet. Sepultusq; est Ratisbonæ in Ecclesia maiori. Post dies paucos, cùm duo milites in eodem loco Missam audirent, vnus sepulcrum eius ascendit. Vt autem Deus ostenderet, qualis esset meriti illic tumulatus, miles tam vehementer in pedibus ardere cœpit, vt desiliens clamaret: quo comperto, alter respondit; Sepulchrum est illius combusti Abbatis. Ex illa die, habitus est in eadem Ecclesia in magna veneratione.

Iustos interdum violenta morte interire.

Mors bona eorum, qui aliquando malè vixerant.

IN ecclesia Sancti Maximini in Colonia temporibus meis, quidam fuit inclusus cœnobij eiusdem initiator: est enim illic congregatio sanctimonialium. Hic ante conuersionē concubinam habuerat, & quia simul peccauerant, similem susceperunt pœnitentiam adeò duram, vt vterque circulo ferreo ventrem suū ligaret. Ipse verò in prædicto loco se includēs, Missas suas celebrando, Domino vacabat, cui illa foris in habitu religioso ministrabat necessaria. Adueniente tempore vocationis eius, dominum Enfridum Decanum Sancti Andreæ, cuius vitam in distinctione sexta ca.5. descripsi, vocauit, cōfessionem fecit, vitam reuelauit: cui ille in virtute sanctæ obedientiæ præcepit, vt circulum sineret deponi, quod & fecit, sicq; eo defuncto, mulier post paucos dies cœpit infirmari: & quia timuit quod sacerdoti acciderat, secretum suum prodere noluit, cuius virtutem Deus non sinebat esse occultam. In hora verò qua expirauit, vinculū eius dirupit; cumque fines ligaturæ illius ferreæ, tunicam in qua moriebatur, ex vtroque latere suspenderent, multæ matronæ, fœminæ sanctæ exitum presto lantes, postquam rem cognouerunt, de tanto miraculo Deum glorificauerunt. Hæc mihi relata sunt à filia sororis prædicti sacerdotis.

Vincula ista reuocant mihi ad memoriam, mortem cuiusdam sanctimonialis pretiosam.

CAPVT

CAPVT XXVIII.

IN Brabantia apud Niuelliam monasterium Sanctæ Gertrudis virginis, puella quædam nobilis extitit, Clementia nomine: hæc cùm suadente diabolo lapsum carnis incurrisset, tunicā innocentiæ quā polluerat, quotidianis lachrymis mundare satagebat: sic dedita erat operibus misericordiæ, vt omnes suos redditus pauperibus erogando, nihil penè sibi retineret. Tempore quodam circa hyemis principium, cùm fere nuda esset, nimisque egeret, sedens iuxta altare Sanctæ Gertrudis, sic orauit; O dulcissima domina; quomodo tibi seruiam in hyeme hac, cùm nihil habeam? Eadem hora superueniens quidam peregrinus, cùm ad memoriam iam dictæ virginis orasset, quinque solidos in sinum Clementiæ iactauit, & abijt. Hoc quasi pro miraculo ipsa VVigero monacho Vilariensi retulit, & ipse mihi. Cùm autem moreretur, inuenti sunt circa corpus eius nouem circuli ferrei.

APOLLONIVS: Mirabilia operatur Deus in sexu fragili CAESARIVS: Licet propositi mei sit in hac distinctione tantū tractare de morientib⁹, referā tibi tamen, per occasionem huius sanctimonialis, fortem pœnitentiam alterius cuiusdam mulieris.

CAPVT XXIX.

NON est diu quod virgo quædam Leodiensis, Osilia nomine, ciui cuidam nupserat Metensi, quo mortuo, quia pulchra erat valdè, canonicus quidam Leodiensis illam duxit, in tantum eam amans, vt per clausuram ab

humanis aspectibus eam remoueret. Post cuius mortem, illa de peccatis suis dolens, iuxta ecclesiam Sancti Seuerini se reclusit, vbi ex nimia contritione, sæpe lachrymas sanguineas profudit: insuper & vinculis ferreis se ligari fecit, cum quibus cùm stetisset in oratione, omnia dirupta sunt. Timens verò eadem vincula Deo non esse accepta, secundò ligata est: quod cùm confessa fuisset Abbati Sancti Lamberti, dolentem consolans ait; Qui dixit Mariæ Magdalenæ, Dimissa sunt tibi peccata tua, ipse vincula dirupit tua, sicque consolata est.

Lucæ 7.

APOLLONIVS: Si qua residua sunt de morte iustorum, vt explicentur oro. CAESARIVS: Quædā tibi adhuc de his referam, in quibus consoleris simul & terrearis.

CAPVT XXX.

Ante hoc quadriennium Gerbrandus Abbas Claricampi in Frisia, cum Abbate nostro de capitulo rediens generali, in via infirmari cœpit, ita vt cum maximo labore Foniacum perueniret: ibique diem clausit extremum. In ipsa die mortis eius, sanctimonialis quædam de Sion, quæ domus est ordinis nostri pertinens ad Clarum campum, facta in mētis excessu, vidit animam eius ab angelis in cœlum deferri: expresit etiam domum & locum sepulturæ eius, nec nō & habitum, in quo sepultus est. Vidit insuper successori eius Iuoni, duos dari baculos, scilicet virgas pastorales, ex quibus primā abiecit, alteram retinuit. Idem Iuo Prior fuerat in Clarocampo, de quo assumptus est in Abbatem Sancti Bernārdi: deinde post breue tempus mortuo prædicto Gerbrando,

brãdo, qui vir fuerat grãdæuus, & iuſt⁹, & diſciplinatus, idẽ Iuo, Abbate meo præſente, nec nõ & me, factus eſt Abbas Claricampi: ſicq; ſecundum quod de illo præoſtenſum fuit, primum baculum abiecit, alterum adhuc retinens.

CAPVT XXXI.

IN monte Sanctæ VValburgis, ſanctimonialis quædam fuit * Vdewolt nomine, fœmina bona, & ſatis feruens in religione; Hæc cũ iã agonizaret, ſicut audiui à ſororib⁹ quæ præſentes erant, manum extendit contra oſtium dicens; Ecce nuncius Dei foris ſtat expectans animam meam, ſicque poſt modicum reddidit ſpiritum, ab eodem angelo deducenda in paradiſum. Hoc etiam ſcias quod ſæpe à mortuis viui vocantur. Verba cauſa.

* *al. Vdelolt.*

CAPVT XXXII.

Viui à mortuis vocantur.

ANte paucos annos Heidenricus ſacerdos, & cellerarius noſter maior, in ſomnis apparens ſucceſſori ſuo Conrado, tunicam propriam ei tradidit induendam; quam cùm ille induiſſet, infirmitate præuentus, poſt dies paucos defunctus eſt.

CAPVT XXXIII.

NOndũ annus elapſus eſt, quod Lambert⁹ monachus noſter, nocte dominica in choro obdormiẽs, Richwinũ noſtrũ Cellerarium, ante aliquot annos defunctum, chorum intrantem conſpexit: & cùm annueret ei manu, dicens; Frater Lamberte, veni ſimul ibimus ad Rhenum. Ille ſciens eum mortuum, renuit & ait; Credite mihi non ibo vobiſcum. A quo cùm repulſam pateretur, ad oppo-

ad oppositum chorum se vertens, quendam senem monachum Conradum nomine, qui circa quinquaginta annos militauerat in ordine, simili signo, ac verbo vocauit: quem ille mox secutus est, caputio capiti imposito. Eadem die post cœnam, cùm Prior quosdam ex nobis vocasset, & idem Conradus præsens esset, ait ei, me audiente, iam dictus Lambertus; Verè domine Conrade, vos citò moriemini: in hac enim cuculla vidi vos hac nocte Richwinum sequentem, referens ei visionem per ordinem: cui ille respondit; Non curo, modò vellem esse mortuus. Sequenti die, si bene memini, infirmari cœpit, & post breue tempus defunctus, in eadem cuculla sepultus est.

CAPVT XXXIIII.

FOemina quędā religiosa de Armenia, cum filio & filia veniens Coloniam, in ecclesia maiori ieiunijs, & orationibus Deo seruiebant: vocabatur autem filius Gregorius, homo simplex & sacerdos; nomen autem sororis Maria. Anno autem præterito, matre defuncta, infra tricenarium etiam Gregorius ad extrema deductus est, cumque soror coram illo sedens lachrymaretur valdè, ille consolans eam ait; Noli flere, quia mater nostra vocat me. Et illa; Vbi est? Respondit; Ecce coram me stat, sicq; anima illa sancta, carne soluta est: corpus verò eius, cum multo honore, inter canonicos eiusdem ecclesiæ sepultum est.

APOLLONIVS: Valdè mihi videntur esse perfecti, quorum animæ carne resolutæ, mox ascendunt ad requiem. CAESARIVS: Verum dicis, neque hoc te lateat, quod valdè parua sunt

ua ſunt iudicio hominum, quæ perfectos, maximè clauſtrales, ab introitu gloriæ quandoque retardant.

CAPVT XXXV.

Peccata minuta religioſos ſæpè impedire, ne rectà hinc in cœlum euolent.

** al. Tinna.*

CONuerſus quidam de *Cynna, quæ domus eſt ordinis noſtri, cùm die quadam miſſus ab Abbate ſuo, nauigio tranſiret per fluuium Albim, qui fluit per Saxoniam, nauta ab eo naulum requiſiuit; qui cùm diceret, nihil ſe ad manum habere de pecuniâ, reſpondit ille; Date mihi pro pignore cingulum, vel cultellũ veſtrum. Non poſſum, inquit, carere his; & adiecit; Ego promitto vobis cum ordine meo, quod dimidium denarium vobis remittam, & dimiſit eum nauta. Recedens ab eo conuerſus, eò quod res modica videretur promiſſum paruipendit, nihil remittens. Non multò poſt infirmatus, cùm omnibus qui aderant mortuus videretur, anima egreſſa, cùm ad requiem aſcendere vellet, prædictum dimidium denarium, cuius in confeſsione non meminit, ante oculos habebat, qui adeo creuit, vt mundo maior videretur: cumque ſurſum nitenti ſemper obſiſteret, neque aliud eſſet, quod impediret, ad angelorum petitionem permiſſa eſt redire ad corpus. Mirantibus cunctis, viſionem retulit, & miſſus eſt ab Abbate nautæ integer denari⁹, ſub omni celeritate; quem, vt ille recepit, eadẽ hora ſecundum conſiderationem cõuerſus expirauit. Hæc mihi narrauit Abbas Liuoniæ, aſſerens ſibi recitata à prædicto Abbate. Vnde religioſi, quanto ſecularibus maius præmium ſperant, tanto eſſe debent ſoliciti, ne morientes aliquid pulueris ſecum trahant.

CAPVT

CAPVT XXXVI.

ANte annos paucos in regno Francorum, quadam domo ordinis Ciſtercienſis, monachus quidam bonæ vitæ laborabat in acutis: qui dum duplici calore torqueretur, infirmitatis ſcilicet & aëris, rogauit infirmarium, quatenus ſibi liceret cucullam exuere, & induere ſcapulare: quod ille conceſsit, compaſſus infirmo. Qui cùm abiret, reuerſus, infirmũ repperit expiraſſe: non modicũ ex hoc turbat⁹, domũ clauſit, ſcapulare extraxit, reinduit ei cucullam, ſicq; in matta illũ ponens, tabulã pulſauit. Deportatus in oratorium, proxima nocte, cùm monachi ſecundum conſuetudinẽ circa corpus Pſalmos legerent, ille in feretro ſe erigens, & circumſpiciens, monachos aduocauit: qui cùm territi fugerent omnes in dormitorium, excepto Suppriore, qui conſtantior erat, ait illi; Nolite timere, ego ſum ille frater veſter, qui mortuus fui, & reuixi, vocate mihi Abbatem. Interim ſignantibus monachis, qui fugerant, quia ſurrexiſſet mortuus, factus eſt in dormitorio magnus motus, atq; concurſus. Accedente Abbate ad feretrum, ait ille; Domine confiteor vobis, quod ſic, atq; ſic mortuus ſum; ductus verò ab angelis ad paradiſum, cùm putarem me liberè poſſe intrare, acceſsit ad oſtiũ Sanctus Benedict⁹, & ait; Quis enim es tu? Reſpondente me; Ego ſum monachus ordinis Ciſtercienſis: ſubiecit ſanctus; Nequaquã, ſi monachus es, vbi eſt habitus tuus? Iſte locus eſt quietis, & tu vis intrare cum habitu laboris? Qui cùm circumgyraſſem muros eiuſdem feliciſsimæ manſionis, & per feneſtras ſeniores

quoſdam

quoſdam magnæ reuerentiæ illic cõſpexiſſem, vni illorum, qui cæteris benignior videbatur, vt pro me intercederet, ſupplicaui; cuius interuentu, permiſſus ſum ad corpus redire, vt ſic habitu à te recepto, merear ad prædictam beatitudinem introire. Quo audito Abbas cucullam, in qua iacebat, ei extraxit, cucullã, quam in infirmitate exuerat, ei reinduẽs: ſicq; accepta benedictione, rurſum expirauit. Vocatur autem domus, in qua cõtigerunt, * Szere: Abbas de Relashuſen, per nos tranſiens, nobis retulit hoc miraculũ, dicens ſe audiuiſſe à Priore & conuentu iam dictæ domus.

*al. Szele.

CAPVT XXXVII.

SImile ex parte contigit hoc anno apud Strasburg. Cùm quidam ciuis ibi defunct⁹ fuiſſet, & in feretro poſitus, anima ad corpus reuerſa eſt; & cùm clamaret, Quomodo veni huc? quomodo veni huc? Vocata eſt vxor eius: ad quam ille; Dei miſericordia reductus ſum, & hoc tibi dico, niſi omnia quæ habemus relinquamus, nõ poterimus ſaluari. Sicq; omnibus, prout poterat, ſalubriter diſpoſitis, infra triduum mortuus eſt: fuerat eorum ſubſtãcia de malo acquiſita.

APOLLONIVS: Quid eſt quod maximè morientibus poſsit ſubuenire? CAESARIVS: Confeſsio pura, atque contritio. Ecce exemplum.

CAPVT XXXVIII.

MAgiſter Thomas theologus, cũ in præſenti expeditione in caſtro peregrinorum in camera quadam lecto decumbens

eſſet

Sulpit. in epistola ad Bassulam.

esset moriturus, vidit diabolum in angulo stantem: quem cùm cognouisset, voce Martini allocutus est eum dicens; Quid hic astas cruenta bestia? Dic mihi quid est quod maximè vobis noceat? Cumque ille nihil responderet, scholasticus subiunxit; Adiuro te per Deum viuum, qui iudicaturus est viuos & mortuos, & seculum per ignem, vt dicas mihi huius interrogationis veritatem. Ad quod dæmon respondit; Nihil est in ecclesia, quod tantũ nobis noceat, quod sic virtutes nostras eneruet, quàm frequens cõfessio: quando enim homo in peccatis est, peccatis dico mortalibus, omnia eius membra ligata sunt, & non potest se mouere: cùm verò peccata eadem confitetur, statim liber est, & mobilis ad omne bonum. Quo audito doctor ille bonus, & crucis Christi fidelis prædicator, lætus expirauit.

APOLLONIVS: De confessione non dubito quin valde sit bona, secundum quod tertiæ distinctionis plurima probant exempla. CAESARIVS: De morte iustorum hæc dicta sufficiant, de quibus etiam in superioribus multa exempla redundant, quæ recapitulare supersedeo, quia ad mortes malorum festino. Quàm miserè, quàm horribiliter moriantur vsurarij, auari, pecuniosi, dolosi, superbi, prædones, homicidæ, contentiosi, luxuriosi, vicijsque similibus subiecti, quæ Apostol⁹ appellat opera carnis, quibusdam tibi pandam exemplis.

Gal. 5.

CAPVT XXXIX.

De morte malorum, & primò Vsurariorum.

IN ciuitate Metensi, sicut mihi narrauit Abbas quidam ordinis nostri, vsurarius quidã defunctus est, auarus nimis: qui cùm moriturus

turus esset, supplicauit vxori suæ, vt crumenã denarijs refertã iuxta se poneret in sepulchrũ. Quod cùm illa fecisset, quanto secretius potuisset, tamen latere non potuit. Accedentes aliqui sepulchrum latenter aperuerunt,& ecce duos ibi conspicantur busones, vnum ex ore crumenæ,alterum in pectore: ille denarios ore de crumena extrahebat, iste suscipiens extractos cordi eius immittebat,ac si dicerent; Nos pecunia satiabimus cor tuum insatiabile. Quibus visis,illi timore per culsi, terram reijcientes fugerunt. Quid putas animam huius pati in inferno à vermibus immortalibus, si tam horrenda in eius corpore demonstrata sunt in sepulcro? Nõ minus horrendũ est quod sequitur.

CAPVT XL.

IN villa Frechene, quæ ad vnum miliare distat à Colonia, matrona quędam morabatur Iutta nomine, moribus quidem satis composita, sed vsuraria: de quo vitio cũ sæpius argueretur à Suppriore nostro Gerlaco, qui tũc temporis ecclesiam iam dictæ villæ regebat, emendationem quidem promisit, sed non seruauit. Tandem in peccatis suis mortua est: & propter tumorem corporis, ne fœteret, posita est super terram. Et ecce, diabolus manus eius & brachia mouit, ad instar numerantis pecuniam: missum est pro Gerlaco, vt diabolum à vexatione corporis exorcismis cohiberet: quod cùm fecisset, corpus quieuit; & cùm adiurare cessaret, illud non cessauit, nunc crura, nunc manus mouendo. Tunc tollens aristas, aquæ benedictæ intinxit, & ori eius immisit, quas illa auidissimè masticare cœpit: tandem

tollens stolam, cum exorcismo collo eius circũligauit, sicque dæmones ab eius corpore cõpescuit. Erat ibi tempore eodem rusticus quidam, qui dicebat sacerdoti; Sciatis dñe, quod diabolus in hac nocte stupenda operabitur in hoc corpore. Referam enim vobis simile, quod temporibus contigit pueritię meæ.

CAPVT XLI.

FVerat in Bacheim villa proxima, famosa quædam vsuraria: hæc cùm moritura esset, campum totum coruis, ac cornicibus vidit repletum, & clamauit fortiter; Ecce modò appropinquant foris ad me. Et adiecit; ô wi, ô wi, modò sunt in tecto, modò in domo, modò pectus meum laniant, modò animam meam extrahunt; sicque cum vlulatu efflauit spiritum, à dæmonibus ad inferos deducẽdum: qui eadem nocte corpus de feretro, multis, qui aderant, vidẽtibus tollẽntes, vsq; ad tectũ leuauerunt, & cũ trabi impingerent, iuxta limen ostij illud cadere sinentes, confregerunt. Extincta sunt luminaria, fugerunt homines, manê in iã dicto loco corpus reperientes, quod bestiali sepulturæ tradiderunt.

CAPVT XLII.

IN diœcesi Coloniensi ante paucos annos, miles quidam defunctus est, nomine Theodericus, vsurarius admodum nominatus: hic tandem infirmatus, materiã ascendente in cerebrum, factus est phreneticus: qui cũ quotidie dentes & os moueret, dixerunt ei ministri sui; Quid comeditis domine? Respondit ille; Denarios ego mastico. Visum ei fuerat quod denarios ori eius dæmones infunderent; Non possum, inquit, sustinere dæmones istos,

portate

portate me ad monasterium Rode, boni illic homines sunt, fortè auxilio illorum ab his diabolis liberabor. Quò cùm delatus fuisset, clamauit; Reportate me, reportate me; plures enim hic dæmones video, quàm in domo mea: erat enim de villa VVurme. Sic miser relatus, & à dæmonibus agitatus, expirauit, quàm execrabile vitium sit vsura, in suis tormẽtis multis ostendens. Quidam dixerunt, se in ore, & in gutture eius denarios vidisse. APOLLONIVS: Bene Apostolus auaritiam idolorum appellat seruitutem, cui sic dæmones famulantur. CAESARIVS: Auaritia heu, non solùm in secularibus, sed etiam in personis ecclesiasticis regnat, eisque famulatur.

Coloss. 3.

CAPVT XLIII.

De Auaris

LVtharius Præpositus Bonnensis, clericum habebat nimis auarum, Monasteriensis ecclesiæ canonicum: & quia ex eius consilio idem Præpositus pendebat, multam pecuniam VValterus congregauerat: qui cùm moreretur, nec vnum quidem denarium pro anima sua legauit. In ipsa hora mortis eius, Godefridus ecclesiæ Sancti Andreæ in Colonia canonicus, coram domino suo Adolpho, tunc maioris ecclesiæ Decano, & postea Archiepiscopo, in porta clericorum dormiuit, cui talis visio ostensa est. Visum est ei, quod prędictus VValterus pecuniam de magno cumulo in tabula numeraret; & quod dæmon ex altera parte in æthiopis effigie residens, illius computationem diligentissimè considераret: in ipsa computatione VValterus frequenter ex ipsa pecunia aliquid furtiuè vesti

 propriæ

propriè submisit, qua numerata, dæmon in hæc verba prorupit; Computat argentum VValterus subtrahit illud. Deinde manibus complosis, cum multo cachinno, subiecit; Plus quàm ducentas subtraxit VValtero marcas (sic enim ex quadam superbia vocari solebat.) Excitans dominum suum Godefridus, quid viderit recitauit. Et compertum est quod eadem hora expirauit. Præpositus verò, omnē illius pecuniam tulit, asserens illam suam fuisse.

CAPVT XLIIII.

GOdefridus verò non minus miserè defunctus est: erat siquidem auarus valdè, & magnam in curia pecuniam collegerat. Die quadam tempore Philippi Regis Romani, magnum in domo sua debitoribus domini sui fecerat conuiuium, ex pecunijs eiusdem Philippi, quas Adolpho pro coronatione dederat, illis accommodata restituere proponens: ante enim quàm de eodem conuiuio gustasset, apoplexia tactus obmutuit, & sine confesione, atque sacra communione, spiritum exhalauit. Post cuius mortem, cuidam sacerdoti talis de eo visio ostensa est: Vidit eum Coloniæ ante monetam incudi impositum, quem Iacobus Iudæus, imò Iudæorum episcopus, cui fuerat familiaris, malleo extendit vsq; ad denarij tenuitatem. Et bene concordabat pœna culpæ; fuerat enim magister monetæ, & monetariorum socius, & quia multam ibi congregauerat pecuniam, luere ibidem visus est auaritiæ pœnam. Quæ de morte Hermanni, secundi Decani in Colonia, percepi non tacebo.

CAPVT

CAPVT XLV.

ERat idem Hermannus homo multum auarus, & amator pecuniæ: accidit ante hoc biennium, vt canonicus quidam Bonnensis VVynricus nomine cognomento Stempel moreretur: qui statim post mortem Erwino maioris in Colonia ecclesiæ canonico, in somnis apparens ait; Rogo te, vt ad diem meum venias, ante capellam Sancti Nicolai. Quod cùm Erwinus renueret, sciens eum mortuum, subiecit ille; Peto vt hoc ipsum dicas secundo Decano, quia dies erit octauo die. Ille euigilans, & de visione satis admirans, quid viderit, vel quid VVinricus mandauerit, manê Decano recitauit. Qui statim visum intelligens, respondit; Ego satis timeo, quod diem eius citò obseruare debeam, quia homo senex sum, & debilis. Statim eadem die peius cœpit habere, ita vt prædicto die moreretur. Quod vbi comperit Erwinus, timens quia & ipse moriturus esset, cœpit se per confessionem, atque sacram communionem ad mortem præparare. Ad quem maior Præpositus; Cras in conuentu dicite ei missam solennem, & sepelite, sicque satisfecistis petitioni eius. Quod ita factum est, atque iuxta capellam prædicti confessoris ab eo sepultus. Adhuc idem Erwinus viuit, à cuius ore audiui, quæ dicta sunt. Inter auaros pœnas soluent etiam aduocacati, qui modò solaria pinguia recipiunt, & causas subuertunt.

CAPVT XLVI.

De Aduocatis malis.

NArrauit mihi ante paucos menses aliquis sacerdos de Saxonia, dicens; Nuper in terra nostra quidam decretista nominatus mortuus est; qui cùm hiaret, lingua in ore defuncti non est inuenta. Et meritò linguam perdidit moriens, qui illam sæpe vendiderat viuens. APOLLONIVS: Simile dixisse te recolo de Henrico Ratione in distinct. 6. capitu. 28. CAESARIVS: Recordor nunc cuiusdam verbi, de huiusmodi aduocatis ironicè dicti. Eodem tempore, quo iam dictus Henricus obijt, mortuus est & magister* Falco Treuerēsis, mortui sunt & plures nobiles terræ; Rectè, inquit quidam canonicus, faciunt nobiles isti, quod morientes secum ducūt aduocatos istos, erunt enim eis necessarij.

al. F olco*

APOLLONIVS: Non ibi valebit Saxo neq; Ratio, quia sine lingua, siue clauso ore, verba minimè formantur. CAESARIVS: In illo diuino examine, vbi aperti erunt libri, & Ierusalem scrutabitur in lucernis, nullus aduocatorum neque pro se, neque pro alijs, assignare poterit aliqua falsa loca ex legibus, siue decretis. Et hæc dicta sint de auaris. De dolosis verò, cui coniuncta est auaritia, nunc aliqua subiungam exempla.

Sopho. 1.

CAPVT XLVII.

De Dolosis.

IN diœcesi Coloniensi, villa Bude, rusticus quidam fuit Henricus nomine: hic cū morti proximus esset; lapidem grandem & ignitum supra se in aêre pendere conspexit. Ex cuius ardore cùm æger nimis æstuaret, voce clamauit

mauit horribili; En lapis capiti meo imminēs totum me incendit. Vocatus est sacerdos, confitetur, sed nihil profuit illi; Recogita, inquit, si aliquem lapide isto defraudaueris. Ad quod verbum ille in se reuersus, ait; Recordor me eundem, vt agros meos ampliarem, in alienos terminos transtulisse. Respondente sacerdote; Hæc est causa: ille culpam confitetur, satisfactionem pollicetur, sicq; à terribili illa visione liberatur.

CAPVT XLVIII.

Simile cōtigit in villa cui * Recheym vocabulum est. Cùm rusticus quidam ibidem moriturus esset, diabolus assistens, palum igneum ori eius immittere minabatur: ille culpam non ignorans, quocunque se vertebat, semper diabolū cū palo præsentē habebat. Palū siquidē eiusdem quātitatis & formæ, de agro suo, in agrū cuiusdā honesti militis eiusdē villæ, Godefridi nomine transtulerat, sibi addendo, quod illi subtraxerat. Ad quē, cogēte iā dicta necessitate, suos misit, ablata restituere promisit, per quos vt reo ignosceret, supplicauit. Quibus respōdit miles; Nō ignoscā, sinite filiū mulieris bene torqueri. Iterū terretur vt pri⁹, iterū nūcios mittit, sed veniā nō consequitur. Tertiò eis cū lachrymis veniētib⁹, & dicētibus; Rogam⁹ vos dn̄e intuitu Dei, vt vestra recipiatis, & misero culpā remittatis, q̄a mori nō potest neq; viuere licet. Respōdit: Modò bene vindicatus sum, modò remittā. Ab illa hora, terror omnis diabolicus cessauit. Ex his exēplis satis colligitur quod secundū qualitatē culpæ, etiā Deus formet qualitatē pœnæ. Audi nunc, quod te, tibiq; similes consoletur, de diuitibus atq; superbis.

* *al. Recheim.*

CAPVT XLIX.

De diuitibus atque superbis.

FVit in regno Francorum clericus quidam, nobilis & diues, quæ duo sæpè hominem extollunt, multisque vitijs subijciunt: qui cùm mortuus fuisset, & in feretro positus, multitudine populi circumsidēte, tam ex clericis, quàm ex laicis, ipse se erexit, cunctis audientibus, in hęc verba prorumpens; Iustus iudex iudicauit, iudicatum condemnauit, condemnatum tradidit in manus impiorum. quibus dictis, se reclinans iterum, non obdormiuit, sed de requie transiuit ad laborem, de delicijs ad miseriam.

CAPVT L.

IN eodem regno alius quidam clericus fuit, & ipse vitiosus valdè, sicut & superior: qui cùm admonitus fuisset ab amicis de confessione, essetque ei allatum corpus Domini à sacerdote, accipère noluit, vertensq; se ad parietem, sic ait; Tuba canit apud inferos, eamus hinc: sicque expirans, tubam secutus est infernalem. APOLLONIVS: Si sic Deus execratur diuitias atque superbiam, puto quòd valdę puniat blasphemiam. CAESARIVS: Valdè Deus punit quandoque illud vitium, etiam in infidelibus, sicut nuper didici ex relatione cuiusdam monachi Vilariensis, qui circa hæreticos Albienses, cum domino Conrado Cardinali satis laborauit.

CAPVT LI.

De blasphemis.

COmes Fulkensis hæreticus, & hæreticorum coadiutor, cùm vltimum castrum suum rehaberet, in tantam erupit blasphemiam,

phemiam, vt diceret; Velit nolit Deus, velit nolit Ecclesia Romana, & omnes sancti, ego terram meam rehabebo: moxque de equo, cui insidebat, ruēs, horribiliter torquebatur, & cùm à militibus esset eleuatus, denuo ruit, pœnam soluens blasphemiæ. Reductus verò in domum suam, primùm torqueri cœpit in pedibus, deinde in cruribus, postea in pectore, & cùm ei relictum fuisset officium linguæ, si fortè pœnitere vellet, ipsamq; cōfessionem prorsus contemneret, circa quatuor menses, à die qua percussus est, impænitens expirauit. Hæc de diuitijs, superbia, atque blasphemia dicta sint. Quanta verò pœna prædonibus præparata sit, finis vnius ostendat.

CAPVT LII.

De Prædonibus.

CIrca illud tempus, quo Philippus rex inimicabatur Coloniensibus propter Ottonem, satelles quidam Ioannes nomine, cognomento Danus, prouinciam deprædatus est. Hic cùm post multa mala moriturus esset, diabolus morienti nimis importunus fuit: in cuius aspectu pallens ac tremens, ad circumstantes clamabat; Date mihi gladium, vt repellam à me hunc, qui infestat me virum nigerrimum. Dicentibus eis; Neminem hic videmus, inuoca Deum, miser ille desperatus, respondit; Quid mihi posset prodesse, si modò illum inuocarem? Multum, inquiunt. Tunc ille; Deus, si potes, adiuua me, sicque expirauit. Et satis timeo quod modicum ei profuerit tam infirma, & tam extorta inuocatio.

CAPVT LIII.

EOdem tempore, seruus quidam, aliquando cursor Ottonis Archidiaconi Leodiensis, officium suum deserens, multitudini prædonum, quæ Rutta vulgò dicitur, se associauit: inter quos episcopum se nominans, & episcopum per infulam repræsentans, socijs facere cõsueuerat peccatorum absolutionem. Die quadam, duobus ex eis videntibus, duos canes dominus ei immisit, à quibus totús laceratus & extinctus, pœnam soluit deprædationis, atque irrisionis diuinorum sacramentorum. Quia prædam homicidia frequenter sequuntur, aliqua tibi proferam exempla de morte miserabili homicidarum.

CAPVT LIIII.

De Homicidis.

VIX duo anni elapsi sunt, quod ciuis quidam Monasteriensis defunctus est: Hic cùm domum, & pecunias multas filio suo vnico dimisisset, ille luxuriosè viuẽdo cũ meretricibus, & in tabernis, omnia sua mobilia consumpsit: domum verò sororio suo vendens, & abiens, pretium illius in breui dilapidauit. Necessitate cõpellente, ad eũdem suum sororium rediens, ab eo, tum propter vxorem, tum propter venditam possessionem, detentus est. Quem cùm primùm honestè satis, ac deinde negligentius tractaret, ille ex indignatione eum deserens, domum venditam repetiuit, se circũuentum conquerens. A quo, cùm nihil per iustitiam, siuè per minas, obtinere posset, bipenni illum in medio foro occidit. Mox in Ecclesiam sancti Pauli fugiens, clericis cantantibus clamare cœpit; Vos domini, defendite

fendite libertatem vestram; quod & fecerunt, Venientes ad eum viri honesti, in fide sua cum educere voluerunt, volentes inter ipsum & occisum, seu occisi amicos, componere, misertí illius. Quod cùm primùm acceptasset, mox habito secũ consilio respondit; Non egrediar, nisi absoluti sitis à pollicito iuramẽto. Quem post paululum, vnus ex sodalibus vocans ait; Exi Bernarde, exi, vinum optimum in tali venditur taberna: quos secutus, post modicũ proditus est, & captus. Requisitus cur exisset de Ecclesia, respondit; Ita mihi ardere videbatur pauimentum sub pedibus meis, vt sustinere non possem. Posito eo in rota, cùm manè scholares ad eum venissent, & dicerent; Bernarde, viuis adhuc? fuerat enim literatus. Respondit; Adhuc viuo, moxque subiecit; in nocte transacta campum istum plenum vidi dæmonibus. Nullum tamen signum, vel verbum pœnitudinis ab eo audire, vel videre potuerunt.

CAPVT LV.

DVM tempore quodam tres latrones iuxta Coloniã rotali pœna plexi fuissent, ego altera die cum cæteris scholaribus accurrens, quæ ab vno illorum, qui adhuc viuebat, dicebantur audiui. Requisitus, qua hora mortui fuissent socij sui, respondit; Hac nocte, quãdo mortuus est iste, qui iuxta me sedet, totus campus coruis fuerat repletus. quos dæmones intellexímus in specie coruorum animam egressam expectãtium. Et cùm hæc miser ille vidisset, nec vna quidem vice nobis audientibus DEVM inuocauit, nihil habens

con-

contritionis. Ex quo colligitur quod hi, qui malè viuunt, sæpissimè malè finiunt, indigni misericordia, tam in præsenti, quàm in futuro. Quàm crudele peccatum sit sanguinem fundere, & dissensiones fouere, præsens est exemplum.

CAPVT LVI.

Discordiã fouentes.

IN episcopatu Coloniensi, duæ generationes rusticorum inimicitias mortales exercebãt; Habebant autem duo capita, duos videlicet rusticos magnanimos ac superbos, qui semper noua bella suscitabant, suscitata fouebant, nullam fieri pacem permittentes. Diuino igitur nutu factum est, vt ambo vno die morerentur; & quia de vna erant paræcia nomine Nueenkirchen, quia sic Domino placuit, qui per illos dissensionis malum ostendere voluit, in vna fossa corpora eorum sunt posita. Mira res; & ii audita, cunctis qui aderant videtibus, corpora eadem dorsa verterunt ad inuicem, capitibus, calcibus, ipsisque dorsis tam impetuosè collidentibus, vt caballos indomitos putares. Mox vnum extrahentes, remotius in alio sepulchro tumulauerunt, & facta est rixa eorundem mortuorum, causa pacis & concordiæ viuorum. APOLLON. Puto animas eorum, magnã habuisse in inferno rixã. CAESA. De hoc quæstio nulla est. APOLLONI. Si Deus sic discordiis, rixas, & iras punit in secularibus, puto quod eadem vitia plurimum abhorreat in personis claustralibus. CAESAR. Hoc vno tibi ostendam exemplo.

CAPVT

CAPVT LVII.

NON est diu; quod in quadam domo ordinis nostri, ædificium quoddam ad vsus monachorum factum est: quod quidam conuersorum videns, & inuidens, diabolo cor eius inflammante, aliquos ad deiectionem eiusdem operis incitauit. Qui cùm venissent cum instrumentis suis ante refectorium monachorum, auctor tantæ cõspirationis corruit, & expirauit. Quo viso, cæteri valdè timentes, cum multa festinatione, & humilitate, venerunt ad pedes Abbatis, peccatum suum confitentes, à quo pœnitentiam susceperunt; corpus verò conspiratoris, in campo sepultum est. Postea ad petitionem conuersorum, sicut nobis retulit Abbas noster, qui audiuit, prędictus Abbas petiuit veniam in capitulo generali, vt liceret ei corpus proiectum ponere in cœmiterio; sed non recordor, vtrum fuerit ei concessum vel negatum. Referam tibi nunc aliqua exempla de vitio luxuriæ; quæ luxuriosos satis queant terrere.

CAPVT LVIII.

APud Traiectum inferius ante annos paucos, sicut mihi retulit eius cõcanonicus, clericus quidam defunctus est, qui sanctimonialem velatam corruperat. Vt autem Christus ostenderet, quàm grauis sit culpa, ipsius sponsam violare, tale signum in defuncti genitalibus posuit, quod cunctis, qui videre, vel audire poterant, esset terrori. Nolo autem illud exprimere, parcens verecundiæ fœminarum, quæ fortè lecturæ sunt quæ conferimus.

De luxuriosis.

CA-

CAPVT LIX.

IN villa quadam diœcesis Coloniensis, quæ *Lucheym dicitur, puella quædam, cuiusdã honestæ matronæ ancilla, ante aliquos annos defuncta est; satis enim erat luxuriosa, satis vaga, & valdè secularis. Nocte quadam in somnis ante Christi tribunal rapta est, in cuius circuitu vidit angelos & Apostolos, martyres, & reliquorum ordinum sanctos infinitos. Animabus in medium deductis, illæ ad gloriam, istæ ad supplicia iudicabantur; cumq; hæc ancilla videret & tremeret, accusante conscientia, manus suppliciter ad iudicem tetendit: cuius ille misertus, ait; Quid me oras? da mihi minimum digitum tuum, & ego dabo tibi manus meas. ac si diceret; Da mihi modicam fidẽ, quod te de tuis vitijs emendes, & ego tibi dabo gratiam meam, sicque euigilauit. Quæ cùm visum retulisset cuidam religiosæ matronæ, nomine Aleydi, quæ adhuc superest de villa *Gynzennich, respondit illa; Misera, emenda vitam tuam, satis commonita es. Illa primũ quidem timuit, sed timor idem citius cessauit: cumque vt prius vitijs pristinis subiaceret, admonitioni flagella adduntur: Nam cùm post acerrimas infirmitates expirasset, & nudata super aream, tecta tantũ linteamine posita fuisset, duo canes ante domum in curia se momorderunt; superuenit tertius, & quartus, deinde omnes canes villæ, qui se inuicem mordendo, domum intrantes, linteamen superpositum abstrahentes, dentibus suis comminuerunt: qui vix à rusticis fustibus expulsi sunt. Cadauere verò sepulto, canes fugati redeuntes, super eius tumulum

* al. Luzenkeim.

* al. Gurzennich.

lum interrupta bella renouauerunt: timeo enim quod anima modicū habuerit pacis, ficut interpretati sunt. Et quia huiusmodi mulieres sæpe magicis insistunt artibus, vt vehementius possint amari, contra idem vitium satis horrendum tibi proferam exemplum.

CAPVT LX.

IN * Hallo villa diœcesis Traiectensis, fœmina quædam misera, die quadam pedes suos pelui imponens, & extra illā retrorsum saltans, sic ait; Hic salto de potestate Dei, in potestaté diaboli: quā diabol⁹ mox rapiēs, & in aêra sustollēs, multis qui aderāt in villa, siue extra villam, videntibus, vltra altitudines nemorū transtulit, ita vt vsq; in hodiernum diem nusquam compareret. Hæc mihi de malè viuentibus & malè morientibus comperta sunt. De his verò qui bene videbantur vixisse, nec tamē bene consummati sunt, vnum tibi referam exemplum, quod nuper audiui.

*al. Hasto.

CAPVT LXI.

De eo qui bene vixit, nec tamen bene consummauit.

HOC anno, cùm Abbas noster iret ad capitulum generale iuxta. Vitriacū à quodam hospitalario, tam ipse quàm Abbas de Stymenu, charitatiuè satis suscepti sunt. Comedentibus eis, idem hospitalarius (erat enim hospitalis magister) sedebat ad latus Henrici cellerarij nostri: qui post prandium dicebat iam dicto Abbati; Est vobis notus homo iste? Etiam, inquit, homo bonus est, & religiosus. Respōdit Hēricus; Credite mihi, in malo statu est, iam in mensa visum habuit infernalem. Manê verò cellerario dicente missam, Abbas, nescio quo instinctu, sicut ipse nobis referebat

referebat, nihil aliud per totam missam orabat, nisi hoc; Domine da mihi bonum finem. Eadem nocte, præfatus hospitalarius ad vicinum flumen solus vadens, vestes exuit, & de ripa in aquas saltauit: & cùm ibi mergi non posset, altius ascendit, locum profundiorem quærens. Vigiles de castro videntes hoc, clamabāt; Bone homo non est tempestiuum tali hora balneari: erat enim nox natiuitatis dominæ nostræ. Quid plura? Miserrimus de littore se præcipitans, limo profundi infixus est, atque submersus. Et territi sunt valdè audientes hæc, scientes hominem plus quā triginta annis pauperibus seruiuisse. Simile contigit cuidam cōuerso in ordine nostro, qui pro sanctissimo viro ab omnibus habebatur.

APOLLONIVS: Satis factum fateor interrogationi meæ; sed adhuc vnum est, quod nosse vellem. Quidam putant mortem esse personam; quibus concordat; quod mors in specie hominis cum falce, in picturis repræsentatur. CAESARIVS: Huic fabulæ cōsentiunt Iudæi, qui dicunt vnum esse angelum, à quo interficitur omne genus humanum. Trahunt autem autoritatem ab eo loco, vbi per angelum percussa sunt omnia primogenita AEgypti. Quid autem sit mors, satis dictum est in capitulo primo huius distinctionis: referam tibi tamen aliqua occasione tuæ interrogationis, vnde satis mireris.

Exod. 12.

CAPVT LXII.

Mors apparet.

SIcut veraciter audiui, matrona quædam nobilis in episcopatu Coloniensi, ante annos paucos infirmata est: quæ cùm in extremis agere videretur, multæq; matronę tā ex ordine nobilium

nobilium quàm ministerialium circumstarēt, inuncta est. In vltima verò collecta, vocās ad se cognatā suam, cùm tamen vix loqui posset, ait; Ne timeas, non moriar modò, vidi enim mortem recedere à me, & inuadere clericū istum, digito eum demonstrans. Mirum in modum in ipsa hora fœmina desperata, cœpit meliorari, & clericus infirmari, adeò vt die octaua moreretur. APOLLONIVS: In qua forma vidit mortem? CAESARIVS: Nescio: si formam requiris, audi quod sequitur.

CAPVT LXIII.

IN Episcopatu Coloniensi villa cui vocabulū est Stamheym, duo milites habitabāt, ex quibus vnus Guntherus, alter Hugo vocabatur. Nocte quadam, cùm iam dictus Guntherus esset in partibus transmarinis, ancilla pueros eius, antequam irent cubitum, ad requisita naturæ in curiā ducebat: quæ cùm staret iuxta illos, ecce species quædā mulieris in veste niuea, & facie pallida, contrà ipsos vltra sepé respexit. Quæ cùm nihil loqueretur, & ancilla in aspectu eius horreret, monstrū idem, possessionem Hugonis, quæ proxima erat adiens, vltra sepé illius prædicto modo respexit; deinde ad cœmiteriū, de quo venerat, rediens. Post paucos verò dies, infans Guntheri maior infirmatus, ait; Septimo die moriar: post alios dies septem, morietur Dirina soror mea; deinde post hebdomadā; morietur soror mea minor. quod ita factum est. Post mortem verò infantum, mater & ancilla, de qua supra dictum est, defunctę sunt. Eodem tempore obijt Hugo miles, & filius eius. Horum testis fidelis est Gerlacus Supprior noster.

CAPVT LXIIII.

SImile contigit in Ecclesia Bonnensi. Tēpore quodā, dictis vesperis, cùm scholares in ipso crepusculo ludos exercerent in claustro, viderūt de vno sepulchrorum, in quibus canonici solent sepeliri, speciem quandam humanę formę egredi, quę super aliqua sepulchra deambulans, in quoddā sepulchrum se demisit. Post breue tempus, mortuus est quidam canonicus, & in eodē tumulo, de quo fantasma illud egressum est, positus. Deinde, post paucos dies alter canonicus in eadē Ecclesia moritur, & in loco vbi ingressum fuerat sepelitur. Christianus Bōnensis, monachus noster, eidem visioni interfuit. Huiusmodi visionibus quandoque futura præsignantur. APOL. Secundum hæc quæ dicta sunt, beati quos Dominus inuenerit vigilantes. CAESARIVS: Occasione huius verbi referam quod nuper audiui.

Luc.12.

CAPVT LXV.

Vigilandum.

DVM in Alna, domo ordinis nostri, diaconus legisset Euangeliū de confessoribus, scilicet Vigilate, quia nescitis qua hora dominus vester venturus sit, verbis eisdem completis, quidā monachus in choro cecidit, & expirauit. Et timuerunt omnes verborū Domini effectum considerantes. Vnde fratres, quia nescimus qua hora Dominus noster vēturus sit, vigilemus fide, vigilemus & opere, vt cùm verit, & per mortem pulsauerit, confestim, & læti aperiamus ei. Quod nobis pręstare dignetur Dominus noster Iesus Christus, qui venturus est iudicare viuos & mortuos, & seculum per ignem. Amen.

Matt.24.

FINIS LIBRI XI.

CAPITA LIBRI Duodecimi.

* *Panormitano.*

De

DE

DE POENIS ET GLORIA MORTVORVM LIBRI DVODECIMI

CAPVT PRIMVM.

CAESARIVS:

SICVT hora vndecima diem ad occasum trahit, ita duodecima eundem concludit: bene autem in distinctione duodecima tractandum de præmijs mortuorum arbitror, quia die completo, laborantes in vinea remunerantur: vnicuique hominum dies suus est præsens vita, videat quomodo laboret in vinea, id est, in Ecclesia. Dies hæc quibusdam breuior, quibusdam longior, quibusdam clarior, quibusdam obscurior efficitur: dies hęc alijs est hyemalis, his scilicet qui in infirmitate sunt, & in angustijs; alijs æstiualis, eis videlicet qui in gloria viuunt & delicijs: alijs verò vernalis, qui in flore sunt iuuentutis; nonnullis autumnalis, id est, eis qui ætate matura pondere defluunt senectutis. Duo sunt loca æternaliter à Deo præparata, in quibus labor diurnus remuneratur, cœlum scilicet & infernus: in cœlo, merces est iustorũ: in inferno, merces reproborũ. De illo iudex in fine bonis & iustis dictur⁹ est; Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis præparatũ est ab origine mundi: de isto verò; Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus

De pœna & gloria mortuorũ in genere.

Matth. 20

Matth. 25

ratus est diabolo, & angelis eius. Quanta sit merces iustorũ, quàm ineffabilis, quàm inenumerabilis, Isaias breui sermone comprehendit dicens; Oculus non vidit Deus absque te, quæ præparasti diligentibus te. De pœnis inferni, quæ innumerabiles sunt, nouem specialius notantur, quæ sequenti versiculo comprehenduntur; Pix, nix, nox, vermis, flagra, vincula, pus, pudor, horror: Hæc tormenta nouem fine modoque carent. Est adhuc tertius locus post hanc vitam, quibusdam electis ad purgandum deputatus, & à re Purgatorium vocitatus, hic temporalis est, durans vsque ad diem iudicij. Quanta verò sit futura gloria bonorum, siue pœna malorum, quibus etiam suffragijs iuuari posfint hi, qui in pœnis sunt purgatorijs, & si non plenè, quod prorsus est impossibile, ex his tamen quæ sequuntur exemplis, maiora poteris perpendere.

Isaiæ 64.

APOLLONIVS: Primùm mihi ostendas tormenta reproborum, deinde pœnas purgatorias bonorum, nouissimè gloriam & gaudium iustorum, vt sic nostra collatio cum lætitia finiatur. CAESARIVS: Quanta sint tormenta tyrannorum, exactorum, vsurariorum, adulatorum, superborũ, siue aliorum qui grauiter Deum offenderunt, nec pœnituerunt, secundum quod à religiosis didici personis, quibusdam tibi pandam exemplis.

CAPVT II.

Tyrannorum pœna.

LOdewicus Lantgrauius maximus tyrannus fuit, de quo supra dictum est in distinctione prima capitulo tricesimoquarto: hic cùm moriturus esset, præcepit amicis suis dicens;

dicens; Mox vt mortuus fuero, cucullã ordinis Cystercienſis mihi induite, & ne hoc fiat me viuente diligentiſsimè cauete. Obedierunt illi, mortuus eſt, & cucullatus. Quod vbi miles quidam vidit, commilitones ironicè allocutus eſt dicens; Verè non eſt ſimilis domino meo in omni virtute, quando miles erat, non habuit parem in actibus militiæ; factus verò monachus, omnibus factus eſt forma diſciplinæ, videte quàm diligenter cuſtodit ſilétium ſuum, nec vnum quidem verbum loquitur. Anima verò eius cùm educta fuiſſet de corpore, principi dęmoniorum pręſentata eſt, ſicuti cuidam manifeſtiſsimè reuelatum eſt: ſedente eodem tartarico ſuper puteum, & ſcyphum manu tenente, huiuſmodi verbis Lantgrauium ſalutauit; Bene veniat dilectus amicus noſter, oſtendite illi triclinia noſtra, apothecas noſtras, cellaria noſtra, ſicque eum huc reducite. Deducto miſero ad loca pœnarũ, in quibus nihil aliud erat, niſi planctus, fletus, & ſtridor dentium, & reducto, ſic princeps pŕincipem affatur; Bibe amice de ſcypho meo: Illo valdè reluctante, cùm nihil proficeret, imò coact' biberet, flamma ſulfurea de oculis naribuſque eius erupit. Poſt hoc ſic infit; Modò conſiderabis puteum meum, cuius profunditas ſine fundo eſt, amotoque operimento, eum in illum miſit, & remouit. Ecce iſtę eſt puteus, in quo eum clericus vidit, ſicut prędictum eſt in diſtinctione prima capitulo triceſimoquarto.

CAPVT III.

NON eſt diu, quod alter quidam princeps Alemanniæ mortuus eſt, poſt cuius obitum, cùm quidam ſacerdos, cui multa

bona fecerat, die noctuque lachrymis & gemitu Deo pro illius anima supplicaret, nescio quis sanctorũ ei in oratione assistens, ait; Quare tantum laboras pro homine hoc damnato? Nihil enim illi prodest, imò magis obest, eò quod anima eius in profundũ inferni dimersa sit. Respondente sacerdote: Domine, multa bona fecit mihi, multum enim illi teneor: Sãctus subiũxit; Cessa pro eò orare, quia anno integro antequã sepeliretur mortuus est, cuius corpus malignus spiritus loco animæ vegetabat. Fuerat idem princeps tyrannus maximus, vir magnanimus, modicum habens timoris Domini. APOLLONIVS: Non putaui corpus humanum sine anima posse comedere, bibere, vel dormire. CAESARIVS: Simile legitur in vita Sancti Patricij Hibernensis Episcopi, de quodam homine, qui aurigam eius occidit, in cuius corpore diabol⁹ multis annis pro anima habitans, cùm ad nutum sancti exisset, corp⁹ corruit, & in puluerẽ redactum est. Item simile audiui à monacho nostro Gerardo quõdam Bonnensi scholastico.

CAPVT IIII.

Clericus quidam tam egregiã, & tam dulcẽ vocẽ habebat, vt audire illã deliciæ reputarentur; Die quadam religiosus vir quidã superueniẽs, & citharæ illius dulcedinẽ aure percipiens, ait; Vox ista hominis non est, sed diaboli. Cunctis verò admirantibus, dæmonem adiurauit, & exiuit, cadauere mox corruente, ac fœtente: & intellexerunt omnes, idem corpus à dæmone diu fuisse ludificatum.

APOL-

APOLLONIVS: Non dubito, quin dæmones valdè illorum animas torqueant, quorum corpora in præsenti sic ludificant. CAESARIVS: Verum dicis. Nunc reuertamur ad tormenta tyrannorum, quia hæc per occasionem dicta sunt.

CAPVT V.

IN villa Endenig, quæ in territorio Bonnensi est sita, miles quidam nobilis VValterus nomine habitans, erat tam domui nostræ, quã ordini, satis obsequiosus. Hic cùm tempore quodam grauiter infirmaretur, solusq́ue iaceret, diabolus illi ad pedes lectuli visibiliter apparuit: erat autem, sicut ipse nobis retulit, facies eius ad instar simeæ disposita, cornua habens caprina: in cuius aspectu cùm terreretur, postea confortatus ait; Quis, vel quid es, vnde venis, vel quid quęris? Respondit monstrum; Diabolus sum, animam tuam tollere veni. Dicente milite: Recede leccator, certè animam meam non tolles, Christo me commendo. Subiunxit ille; VValtere, si mihi consenseris, homagiumq́ue feceris, non solùm incólumitati te restituam, quinetiam super omnem tuam progeniem te ditabo. Respõdit miles; Satis habeo, de diuitijs tuis fallacibus non curo: vnde ergo tibi thesauri? Infra terminos, inquit, curiæ tuæ, infiniti occultantur. Cum quo cũ miles iam loqui delectaretur ait; Dic mihi vbi est anima domini mei VVilhelmi comitis Iuliacensis nuper defuncti? Respondit diabolus; Nosti castra vicina VVolkenburg & Drachenfels? Noui inquit. Et ille; Per fidem meam tibi dico, si ferrea essent, tam castra, quàm

quàm eorum montana, & in illum locum mitterentur, vbi anima VVilhelmi est, antequam supercilium superius inferiori iungi posset, liquefierent. Quo dicto, mox cachinnãdo subiunxit; Ardor iste, balneum lacteum ei est, in futuro, quando corpus suum anima resumet, tunc primùm pœnam debitam recipiet. Requisitus de anima Henrici comitis Seynensis, respondit; Certè nos illam habemus; de pœna tamen illius nihil expresit. Adiecit etiam interrogare illum de patre suo: ad quod respondit ille; Viginti annis & vno illum habuimus, sed monocula illa, & caluus ille, atque pediculosus, qui in solario iacet, nobis eum abstulerunt. monoculam vocauit vxorem eius, quæ pro anima eius iugiter lachrymando, oculum vnum perdiderat: caluum dixit filium eius Theodericum monachum nostrum, qui ad videndum germanum eodem tempore aduenerat. Interrogatus verò de prædicta matrona, respondit; Verè nunquam potestati nostrę addicta est, eò quod mulier bona esset ac sancta; Fratrem autem tuum Lambertum sic sellauimus, vt nostrum ius euadere non posit. Qui ante paucos annos defunctus est, vir auarus, & pecuniosus. Dicente iterum milite; Dic mihi, de quo loco venisti nunc ad me? Respondit dæmon; Ego & socij mei eramus in exequijs cuiusdam Abbatissæ nigri ordinis, egressum animæ eius præstolantes. Tunc miles; Quot eratis ibi? Respondit dæmon; Nosti nemus in Cottinforst? Optimè, inquit, noui. Et ille; Non sunt tot folia in arboribus, quot illic fuimus congregati. Non est tam grandis sylua in prouincia nostra. Et quid, ait, obtinuistis ibi? Respondit;

pondit; Heu nihil, fœmina fuit religiosa, sed & Michael Archangelus superueniens cum fuste ferreo, sic nos cæcidit, & cædendo fugauit, vt dispergeremur, quemadmodum puluis qui à turbine impellitur.

APOLLONIVS: Si tot dæmones congregati sunt in egressu vnius animæ, constat innumeros esse, quia per latitudinem mundi quotidie multi moriuntur. CAESARIVS: Licet maligni spiritus ita sint in vno loco, quod non sint in alio, attamen tam agilis sunt naturæ, vt vno momento, diuersa transeant spatia terrarum. Vel dici potest quod cũ fortiori numero insistant iustis morientibus, quàm malis, de quibus certi sunt. APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Requisitus etiam si esset in obitu domini Geuardi Abbatis nostri, tunc recenter mortui; Respondit; Non est tantum arenę in littore maris, quot ibi fuimus; sed modicum ibi obtinuimus, quia pediculosi illi, more porcorum in humo iacendo grunnientes, non sinebant propius nos accedere: habent præterea domum quandam susurrij (capitulũ notans) in qua omnia nobis, quæ delinquunt, subtrahuntur. Et dixit miles; Quomodo stultissime ausus fuisti ad obitum viri tam iusti venire? Ausus, inquit; Ego præsens fui, vbi Dei filius expirauit, sedens super brachium crucis. Hoc verbum à dæmone prolatum, & à laico recitatum, maximè mihi fidem fecit dictorum, eò quod in glosa legatur super Thobiam. Dicente VValtero: Quæ fuit portio vestra in Christi morte? Respondit; Nulla, malo nostro illic venimus, quia virtute morietis turbati, & agitati, detrusi sumus in infernum. Multa alia cũ

Glosa ordi. in c. 6. Tobiæ.

dæmone,

dæmone, quotiens solus erat, conferebat, quæ postquam conualuit multis recitauit. Vis nũc audire, qualis prædicti comitis finis fuerit & pœna?

APOLLONIVS: Etiam. CAESARIVS: Infirmatus verò in castro suo Niedecke, pro quadam contumelia sibi illata venit Coloniam: qui cùm rediret, in via defectum cordis incurrit, & ait; Och nunquam de cætero videbo Coloniam. Cui in terram deposito, cũ medicus diceret, mortẽ esse in ianuis, subiecit; Cõsulo tibi, vt vxorẽ tuã recipias. Respondente illo; Non faciam. Supplicauit ei pro quodam milite, quem diu incarcerauerat; Nequaquam, inquit, egredietur me viuente. Tunc medicus; Ergo ante diem crastinum egredietur. Quod ita factum est. Cùm verò moriturus esset, in sinu cuiusdam matronæ, quam viro proprio tulerat, iacebat: cui cùm illa diceret; Domine, quid faciam post mortem vestram? Iuueni, inquit, nubere debes militi. Hæc ei verba vltima fuêre. Eadem nocte, sicut mihi retulit Abbas quidam ordinis nostri, sanctimonialis quędam Sancti Mauritij in Colonia, in loca pœnarum transposita est, in quibus puteum magni horroris, igneo tectum operculo, inter flammas vidit sulphureas: de quo cùm suum ductorem interrogasset, respondit ille; Duæ tantùm animæ in illo sunt, anima scilicet Maxentij Imperatoris, & anima VVilhelmi comitis Iuliacensis. Manê visum recitans, cùm eadem die rumor insonuisset Coloniæ de morte eiusdem comitis, visionem fuisse veram intellexit.

APOL-

APOLLONIVS: Miror, qua de causa sociatus fuerit Maxentio in pœnis, tot annis interpositis, & tot tyrannis ante ipsum defunctis? CAESARIVS: Propter similem culpam: iustum fuit, vt qui pares erant in culpa, conformes fierent in pœna. Vtriusque vitam noui, Maxentij ex lectione, VVilhelmi ex multorum relatione: Vterque tyrannus, vterque supra modum luxuriosus. Sicut legitur in chronicis, nulla fuit in vrbe Romana, siue extra vrbem, matrona tam nobilis, tam pudica, dummodo oculis Maxentij placeret, quin de domo mariti sublatā corrumperet: similia faciebat de virginibus & viduis. Viderunt ista viri, & ingemuerunt; parentes, & tacuerunt: tanta erat illius crudelitas, vt cùm nimio dolore cordis afficerentur, tristitiam tamen dissimularent. Tanta eius extitit tyrannis, vt passim Senatores, ciues, milites, occideret, de quibus aliqua habebatur suspicio. VVilhelmus verò, non dissimilia operabatur his, etsi non pari potestate, non tamen impari voluntate: sicut audiui, ita deditus erat luxuriæ, & incestui, vt vix aliquem haberet ministerialium, cuius vxorem, aut filiam non attentaret violare, nullam habens differentiam inter matrem & filiam, inter legitimam & absolutam. Quantæ fuerit circa subiectos, siue comprouinciales crudelitatis, omnis nouit episcopatus Coloniensis. Maxentius vxorem propriam occidit, iste inclusit; ille persecutus est ecclesiam multos perfidè occidendo; iste tempore schismatis imperij Romani persecutus est sedi apostolicæ obediētes, sacerdotes de suis sedibus eijciendo, quosdam mutilando, & bona

Euseb. l. 8 histo. cap. 26. & l. 1. vitæ Cōstan. c. 27.

bona ecclesiarum diripiendo. Hæc acta sunt in temporibus Innocentij Papæ. Anno præterito canonicus quidam Aquensis retulit mihi de eodem VVilhelmo visionem satis terribilem; Post mortem, inquit, suam cuidam inclusæ, cui bene fecerat, visibiliter apparens, vultu lurido, ac macilento ait; Ego sum miser ille VVilhelmus quandoque comes Iuliacensis. quem dum illa interrogasset de statu suo, respondit; Totus ardeo: & cùm leuasset vestem vilissimã, qua indutus videbatur, mox flamma erupit, sicque cum eiulatu disparuit. Huic adhuc viuenti Deus, qui misericors est, vt eum à peccatis reuocaret, aliquid gloriæ suæ ostendit. In die quadam natalis sui, in canone prioris missæ, voces suauissimas, cum melodia dulcissima, quasi in cœlo eũ audire permisit: qui mox interrogans dominum Engilbertum, tunc maioris ecclesiæ in Colonia Prępositum, nunc Archiepiscopum, si voces easdem audiret, & ille se audiuisse negaret, amplius mirabatur. In canone verò secundæ Missæ, nec non & tertiæ, easdem voces, quæ diuersæ erant ætatis, audiuit. Cùm hæc recitata fuissent domino Hermãno Abbati loci Sanctæ Mariæ, comitem adijt, ex ore eius, quæ dicta sunt, audiens: inuocauitque idem comes testem Deũ, nihil se mentiri, hæc addens cum iuramẽto; Quia si adhuc semel mihi talia cõcederentur audire, omnibus meis paratus essem abrenunciare. Modicum tamen cœlestis hæc consolatio illi profuit, peccatis eius maximis impedientibus. Puteus in quem missus est comes iste, ad memoriam mihi reuocat pœnam cuiusdam mali sacerdotis.

CAPVT

CAPVT VI.

ERat in quadam villa sacerdos quidam miserrimus, luxuriæ & comessationibus vacans, animasque sibi commissas omninò negligens: qui cùm mortuus fuisset, parochiani sub eo defuncti, saxis comprehensis, in locis infernalibus illum actare cœperunt, & dicere; Tibi cōmissi fuimus, tu nos neglexisti, & cùm peccaremus, nec verbo, neque exemplo reuocasti nos, tu occasio nostræ damnationis fuisti: quem cùm agitarent, lapides post eum mittendo, ille in puteum cadens, nusquam comparuit. Hæc cuidam religioso de illo sunt ostensa.

CAPVT VII.

De monte Vulcano.

TEmpore quodam Sueuis quibusdam peregrinationis gratia profectis Ierosolymā, cùm in reditu nauigarent juxta montem Vulcanum, cuius perpetua sunt incendia, voces huiusmodi de illo resonuerunt; Bene veniat, bene veniat amicus noster Schultetus de Kolmere, frigus est, ignem ei copiosum præparate. Illi personam cognoscentes, diem & horam notauerunt, & cùm ad propria rediissent, eundem Schultetum, die & hora eadem, defunctū repererūt. Tunc accersentes eius vxorem, quid audierint indicauerunt. Quibus illa respōdit: Si sic res se habēt, dignum est vt illi succurram: moxque omnibus relictis, loca circuiuit sanctorum eleemosynis & orationibus pro anima illius Deo supplicando.

CAPVT VIII.

ALio tempore quidam Flamingi, cùm mare transirent, de eodem monte Vulcano

vocem huiusmodi audierunt; Bonus amicus noster Siwardus hic venit, suscipite illum; qui cùm multo stridore missus est in Vulcanũ: nam & ipse schultetus fuerat in Leggenich. Illi notantes tempus, & nomen personæ, reuersi villam iam dictã intrauerũt, & cùm de schulteto requirerẽt, eum eadem die & horâ, qua vocem audierunt in mari, obijsse repererunt: nam & ipse homo pessimus erat, sicut & superior.

CAPVT IX.

SImile est quod sequitur. Cùm tẽpore quodam Conradus sacerdos de Rinkassel, cum alijs prouinciæ nostræ peregrinis mare transiret, ante sæpè dictum Vulcanum, vox talis in eo audita est; Hic venit Bruno de Flitirt, suscipite illum. Quæ vox cùm ab omnibus fuisset audita, ait prædictus sacerdos confratribus; Testes estis vos omnes huius vocis; & statim notauit in tabula eis præsentibus diem & horã dicens; Reuera dominus Bruno mortuus est. Cùm verò redirent Ierosolyma, obuios habuerunt quosdam peregrinos prouinciæ suæ, quos cùm interrogassent de statu prędicti Brunonis, acceperunt ab eis, quod mortuus esset; de tempore autem sciscitantes, diem eundem inuenerunt, quo vocem prædictam in Vulcano audierunt. Conradus verò, non multò post factus est monachus in Bergis.

CAPVT X.

IDem Bruno nominis sui filiũ reliquit, quem plenius suis vitijs, quàm possessionibus hæreditauit: erat enim, sicut & pater, auarus

valdè,

valdè [illegible]uperum exactor, & supra modum luxuri[illegible]. Ipse est Bruno de Flittere, pincerna comitis de Monte; vix tres menses elapsi sunt quod mortuus est. In cuius obitu obsessa quædam à dæmone liberata, cùm die quinta denuò vexaretur, dixerunt quidam ad diabolum; Dic nobis vbi fuisti, vel quare reuersus es? Respondit ille; Verè maximum postea habuimus festum, ad obitum Brunonis congregati fuimus ad instar pulueris terræ; cuius animam cum gaudio deducentes ad inferos, locauimus eam in sede debita, poculum infernale ei propinantes.

CAPVT XI.

EOdem tempore mortuus est in eadem prouincia alius miles Euerhardus nomine, & ipse vir criminosus sicut superior. Media nocte diabolus corpus eius erigens in feretro; cunctis qui aderant terrorem incussit; timentes amici eius ludificationem dæmonum, corpus ligantes, ante Missam illud sepelierunt.

CAPVT XII.

EOdem tempore, quo Henricus Imperator subiugauit sibi Siciliam, in ecclesia * Palernensi quidam erat Decanus, natione, vt puto, Theutonicus: hic cùm die quadam suum, qui optimus erat, perdidisset palefredũ, seruũ suum ad diuersa loca misit ad inuestigandum illum: cui homo senex occurrens, ait; Quò vadis, aut quid quæris? Dicente illo; Equum domini mei quęro; subiunxit homo; Ego noui vbi sit. Et vbi est, inquit? Respondit, In monte Giber; ibi eum habet domin⁹ meus rex Arcturus.

De monte Giber.

* *Panormitana.*

Idem mons flammas euomit sicut Vulcanus. Stupente seruo ad verba illius, subiunxit; Dic domino tuo vt ad dies quatuordecim illuc veniat, ad curiam eius solennem; quod si dicere omiseris, grauiter punieris. Reuersus seruus, quę audiuit domino suo exposuit, cum timore tamē. Decanus ad curiam Arcturi se inuitatum audiens, & irridēs, infirmat⁹ die præfixo mortuus est. Hæc Godeschalcus canonicus Bonnensis nobis retulit, dicens se eodem tempore ibidem fuisse. APOLLONIVS: Mirabilia sunt quæ recitas. CAESARIVS: aliqua tibi adhuc de eodem monte dicturus sum.

CAPVT XIII.

Circa hoc triennium, homines quidam ambulantes iuxta eundem montem Gyber, vocem validam in hæc verba audierunt; Præparate focum. Modico autem facto interuallo, idem clamatum est; cumque tertiò clamaret, præpara focum magnum, respondit nescio quis; Cui præparabo? Et ille; Dilect⁹ amicus noster hic venit, dux Zeringiæ, qui plurimum nobis seruiuit. Illi notātes diem & horam, per literas audita regi Frederico mandauerunt, interrogantes, si aliquis in eius imperio mortuus fuisset dux Zeringiæ: & compertum est, eadem die & hora, Bertolphum ducem Zeringiæ fuisse defunctum. Erat autem idem dux tyrannus, immanis, tam nobilium, quàm ignobilium exhæreditator, & fidei Catholicæ desertor. Qui cùm non haberet prolem, instigante vitio auaritiæ, plurimam congregauerat pecuniam: Cùm autem moriturus esset, rogauit sibi familiares, vt omnes suos thesauros confla-

rent in maſſam. Requiſitus de hoc, reſpondit; Ego noui quod cognati mei de morte mea gaudentes ſibi diuident theſauros meos: ſi autem in maſſam fuerint redacti, inuicem ſe occidēt. Vides quanta inuidia? Hæc mihi à duobus Abbatibus relata ſunt, ex quibus vnus fuit de ducatu Zeringiæ, alter aſſeruit ſibi eadem narrata à quodam Abbate, qui literas ſupra dictas audiuit, cùm legerentur coram rege Frederico.

APOLLONIVS: Quid ſentiendum eſt de his montibus, Vulcano ſcilicet, Aethna, & monte Gyber? Cùm animæ in eos mittātur, eſtne ibi purgatorium, ſiue infernus? CAESARIVS: Os dicunt eſſe inferni, quia nullus electorū, ſed reprobi tantū in eos mittūtur, ſicut legitur in dialogo de Theoderico rege Gothorū. Infern', putatur eſſe in corde terræ, ne mali lumen cæli videant. Referam tibi nunc aliqua exempla de pœnis prædonum.

Gregor. l. 4. dial. c. 30.

CAPVT XIIII.

De prædonum ſuppliciis.

CIuis quidam Andernacenſis, Erkinbertus nomine, pater Ioannis monachi noſtri, cùm die quadam ante lucem iret ad quoddam placitum, quidam ei occurrit in dextrario nigerrimo, de cuius naribus fumus & flāma procedebat: nunc viam tritam tenebat, nunc exorbitans in campum diſcurrebat. Hæc videns Erkinbertus, primùm valdè territus eſt, & quia declinare non poterat, ſe ipſum confortans, cruce ſe ſignauit contra diabolum, dexteram armans gladio contra hominem: ignorabat enim quid eſſet. Cui cùm propinquaſſet, cognouit eum quendam fuiſſe militem nominatū, nuper defunctum Fredericum nomine, de villa

Kelle oriundum. Videbatur enim circumamictus pellibus ouinis, molem terræ gestans in humeris. Ad quem Erkinbertus; Estis vos dominus Fredericus? Respondente illo; Ego sum. subiecit; Vnde venitis, quidúe significant ista quæ video? Ego, inquit, in maximis pœnis sum, pelles istas cuidam viduæ tuli, quas nunc ardentes sentio: similiter partem cuiusdam agri mihi iniustè vendicaui, cuius pondere modò premor: si filij mei ista restituerint, multum pœnam meam alleuiabunt. Sicq; ab oculis eius euanuit: qui cùm recitasset die altera verba patris filijs, maluerunt illum æternaliter in pœnis manere, quàm dimissa restituere.

APOLLONIVS: Similia te recordor dixisse in distinct. 2. cap. 7. de Helia de Ryningen. CAESARIVS: Ecce aliud exemplum.

CAPVT XV.

IN Treuerensi episcopatu, in quo & superior visio facta est, alter quidam miles erat Henricus nomine, cognomento Nodus. Nam & ipse malitiosus valdè erat, rapinas, adulteria, incestus, periuria, hisque similia, virtutes iudicans. Hic cùm mortuus fuisset in prouincia Meneuelt, in pellicio nouo, quo vti solebat viuus, multis apparuit, domũ filiæ maximè frequẽtãs: nõ crucis signo, nõ gladio poterat fugari, gladio sæpe cædebatur, sed nõ poterat vulnerari, talẽ ex se sonũ emittẽs, ac si mollis lect' percuteretur. Cuius amici cũ super hoc cõsulerent dominum Episcopum Treuerensem Ioannem, dedit consilium, vt aqua clauo dominico superfusa domus, & filia, nec non & ipse, si adesset, aspergerentur: quod cùm factum fuisset, de

cætero

cætero non comparuit. Eandem filiam genuerat de ancilla sua, cùm tamen haberet legitimam, quam cùm fuiſſet adulta, miſer corrupit; non eſt diu ex quo iſta contigerunt.

APOLLONIVS: Quid ſentiendum eſt de his, qui in bellis ſiue torneamentis moriũtur? CAESARIVS: Si iuſta ſunt bella, vt defenſio patriæ, nihil eis oberit, qui defendendo ſe moriuntur. Quantum autem delectentur dæmones in mortibus illorum, qui innocentes impetunt, ſubſequens declarat exemplum.

CAPVT XVI.

De ijs qui ſectantur haſtiludia.

SEquenti nocte quando exercitus ducis Louanij à Leodienſibus occiſus eſt, ſeruus quidam comitis Loſenſis iuxta Montenacke, locum ſcilicet occiſionis tranſiens, circa noctis principium, maximum ibi vidit torneamentum dæmoniorum. Neq; immundis ſpiritibus æſtimo tantam fuiſſe exultationem, ſi nõ magnam illic cœpiſſent prædam. De his verò, qui in torneamentis cadunt, nulla quæſtio eſt, quin vadant ad inferos, ſi non fuerint adiuti beneficio contritionis.

CAPVT XVII.

SAcerdos quidam de Hiſpania anno præſenti prope caſtrum comitis Loſenſis, dum in crepuſculo noctis tranſiret de villa in villam, vidit in campo vicino torneamentum maximum mortuorũ valide clamantium; Domine VValtere de Milene, domine VValtere de Milene: Erat idem VValterus in militia nominatus, nuperque defunctus. Intelligens ſacerdos illos eſſe, qui militum nundinas exe-

crabiles repræsentabant, subsistens, circulum circa se fecit: cumque visio cessaret, & ipse procederet, iterum illos videns, fecit vt prius, sic vsque ad lucem laborans. Hæ duæ visiones mihi relatæ sunt à VVigero monacho Vilariensi. Referam tibi nunc exemplum de pœna vsurariorum.

CAPVT XVIII.

De Vsurariorum pœnis.

MIles quidam moriens, bonis de vsura conquisitis, filium suum hæreditauit: nocte quadam ad ostium fortiter pulsans, cùm puer occurreret, & quid ibi pulsaret interrogaret, respondit; Intromitte me, ego sum dominus huius possessionis, nomen suum exprimens. Puer per foramen sepis prospiciés, eumque cognoscens, respondit; Certè dominus meus mortuus est, non vos intromittam. cumque mortuus pulsando perseueraret, nec proficere[illegible] nouissimè dixit; Defer pisces istos, quibus ego vescor, filio meo, ecce ad portam illos suspendo. Manê exeuntes, repererunt in quodam ligamine multitudinem bufonum, atque serpẽtum. Reuera iste est cibus infernalis, qui igne sulfureo decoquitur.

APOLLONIVS: Quid sentis de his, qui malè viuunt, & tamen eleemosynas multas faciunt? CAESARIVS: Nihil eis prodest ad vitã æternam.

CAPVT XIX.

NOn multi anni sunt elapsi, quod quidã ditissimus ministerialis ducis Baioariæ defunctus est: Nocte quadam castrum, in quo vxor eius dormiebat, sic concussum est, vt

terræmotus

terræmotus fuisse videretur. Et ecce, ostio cameræ, in qua illa iacebat, aperto, quodam gigã te nigerrimo * cum capillis impellente, maritus eius ingressus est: quem cùm vidisset & nouisset, ad se illũ vocãs, super sedile lecti sui residere fecit. Nihil verò territa, eò quod frigus esset, & illa sola camisia induta fuisset, partem operimenti sui scapulis eius superposuit: quem cùm de statu suo interrogasset, tristis respondit; Pœnis æternis deputat⁹ sum. Ad quod verbũ illa territa nimis, respondit; Quid est quod dicitis? Nonne eleemosynas magnas fecistis? ostium vestrum peregrinis omnibus patuit: Non prosunt vobis beneficia ista? Respondit ille; Nihil mihi prosunt ad vitam æternam, eò quod ex vana gloria, non ex charitate à me facta sunt. Quem cùm de alijs interrogare vellet, iterum respondit; Concessum est mihi tibi apparere, sed non licet morari: ecce ductor meus diabolus, foris stat expectans me: si enim omnia folia arborum verterentur in linguas, tormenta mea exprimere non possent. Post hæc euocatus & impulsus, in eius abcessu, totum castrum, vt prius, concutitur, voces eiulatus eius diutius audiuntur. Visio hæc valdè celebris fuit, & est in Baioaria, sicut testis erat Gerhard⁹ monachus noster, quandoque canonicus Ratisponensis, qui nobis illam recitauit. Ecce in his omnibus quæ dicta sunt, impleta est scriptura, quæ dicit; Potentes potenter tormenta patientur.

al. cum scapulis.

Sapien. 6.

APOLLONIVS: Hæc & huiusmodi exempla potentibus debent prædicari. CAESARI, Quia ipsi sacerdotes ex magna parte malè, & incontinenter viuunt, potentes non pungunt,

sed vngunt. Quàm graue sit peccatum luxuria sacerdotum, subsequens probat exemplum.

CAPVT XX.

De incontinentia ecclesiasticorum.

Concubina cuiusdam sacerdotis, cùm esset moritura, sicut à quodam religioso didici, cum multa instãtia calceos sibi nouos, & bene * taccumatos fieri petiuit, dicẽs; Sepelite me in eis, valde enim erunt mihi necessarij. Quod cũ factum fuisset, nocte sequenti, lõgè ante lucem, luna splendente, miles quidam cũ seruo suo per viam equitans, fœmineos eiu latus audiuit: mirantibus illis quidnam hoc esset; Ecce mulier rapidissimo cursu ad eos properans clamauit; Adiuuate me, adiuuate me. Mox miles de equo descendens, & gladio circulum sibi circũducens, fœminam bene notam infra illum recepit: sola enim camisia & calceis prædictis induta erat. Et ecce, ex remoto vox quasi venatoris terribiliter buccinantis, nec non & latratus canum venaticorũ præcedentium, audiuntur. Quibus auditis, illa dum nimis tremeret, miles cognitis ab ea causis, equum seruo committens, tricas capillorũ eius brachio suo sinistro circũligauit, dextera gladium tenens extentũ. Approximante infernali illo venatore, ait mulier militi; Sine me currere, sine me currere, ecce appropinquat. Illo fortius illam retinente, misera diuersis conatibus militem pulsans, tandem ruptis capillis effugit: quam diabolus insecutus, cœpit, equo suo eam inijciens, ita vt caput cum brachijs pẽderet ex vno latere, & crura ex altero: post paululũ, militi sic obuians, captã prædam deportauit. Qui manè ad villã rediens, quid viderit

*al. taccimatos.

derit exposuit, capillos ostendit, & cùm minus referenti crederent, aperto sepulchro, fœminā capillos suos perdidisse repererunt. Hæc contigerunt in Episcopatu Moguntinensi.

APOLLONIVS: Si Deus sic punit peccatū fornicationis in concubinis, puto quod multo durius illud puniat in sacerdotibus, qui illas peccare faciunt. CAESARIVS: Verum dicis. Prætereà peccatum multū aggrauant ordo & scientia: in eodem genere peccati, plus peccat sacerdos, quàm laicus, plus monachus, quā secularis. Idem intelligas in sexu fœmineo.

CAPVT XXI.

SAnctimonialis quædam de quodam monasterio nobis vicino, quod nominare nolo, cùm tempore quodam concepisset, ne proderetur eius stuprum, partum intra se necauit: postea infirmata grauissimè, ob nimiam verecundiam, cōfessis omnibus peccatis alijs, stuprum & parricidium tacuit, sicque expirauit. Pro cuius anima cùm quędam eius cognata plurimum laboraret, defuncta ei in oratione visibiliter apparēs, infantem igneum in manibus gestauit, dicens; Infantem hunc concepi & parturiui, animatum interfeci, vnde illum indesinenter in tormentis circumfero, & est mihi ignis ardens & deuorans: quod si de hoc maximo peccato moriens confessionem fecissem, gratiam inuenissem. Ex quo colligitur, quod peccata quæ hic detecta non fuerint per confessionem, in futuro per pœnalem detegantur confusionem.

APOLLONIVS: Quando anima egreditur de corpore, nouit statim quid de se sit futurum?

CAESA.

CAESARIVS: Hoc videtur probari scriptura dicente in persona reproborum: Ducunt in bonis dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Ex quo probatur quod electorũ animæ, qui agilioris sunt naturæ, mox sunt ante Deũ. Quod si aliquid in eis purgãdum est, simili velocitate deducuntur in purgatorium, in quo saluationis certitudo est.

Iob 21.

APOLLONIVS: Huic diuersæ visiones contradicere videntur, in quibus legitur, quod opera bona, necnon & mala, in statera posita ponderentur. His etiam consentire videtur quædam visio in dialogo Sancti Gregorij, quã ipse minimè diffinit, de quodam, qui in ponte positus, manib⁹ ab angelis trahebatur sursum, propter opera misericordiæ; coxis verò & cruribus deorsum; propter opus luxuriæ: quibus tamen victoria cesserit, dicit videntem ignorasse. CAESARIVS: Licet autoritas scripturarum præferenda sit huiusmodi visionibus, referam tamen quod nuper audiui.

Gregor. l. 4. dialogo. cap. 36.

CAPVT XXII.

ANTE annos paucos Romæ quidam Cardinalis defunctus est, nomine Iordanus: de ordine quidem Cisterciensi assumpt⁹ fuerat, sed vita ordini in eo minimè concordabat; erat enim auarus valde, sicut à quodam Abbate audiui. Habebat autem notarium nomine Pandolphum: hunc cùm pro quodam negocio, nescio quo, misisset, interim expirauit. Eadẽ hora, cũ ille expleto negocio rediret, manè ante lucem, cateruam miserabilem in agro contemplatus est: sedebant homines in iumentis, in ore caudas habentes, versis dorsis ad capita

pita

pita illorum: quos Iordanus, cucullà indutus, nudis pedibus sequebatur, duobus dæmonib⁹ se ducentibus. In quorũ aspectu dum notarius nimis horreret, clamauit Cardinalis; Pandolphe, Pandolphe: subsistente clerico, & dicente; Quis es; aut quid clamas? Respondit ille; Ego sum Iordanus dominus tuus, & mortuus sum. dicente illo, quò ducimini? Respondit, ante tribunal Christi. Et ille; Nostis quid de vobis sit futurum? Non noui, inquit, Deus scit; sed cùm illuc venero, beatus Petrus de cardinalia mea, pro me redditurus est rationem, sanctus verò Benedictus, de cuculla: quod si illam mihi obtinere poterit, saluabor; sin autem, damnabor. Sicque oculis eius subtractus est.

APOLLONIVS: Non mihi placet in illo ducatu præsentia dæmonum, & absentia sanctorum angelorum. CAESARIVS: Hæc dicta sunt de pœnis reproborum. APOLLONIVS: Licet huiusmodi visiones sæpe sint veræ, magis tamen ei crederem, qui reuertens ab inferis visa recitaret. CAESARIVS: Hoc fieri posse Iob contradicit; Sicut, inquit, consumitur nubes, & pertransit; sic qui descenderit ad inferos, nõ ascendet: nec reuertetur vltra in domũ suam, neque cognoscet eum amplius locus eius. Referam tibi tamen quod ante biennium audiui.

Iob 7.

CAPVT XXIII.

THeodericus Traiectensis Episcopus de castro Nureberg oriundus, seruum quendã habebat, * Euerwach nomine, prouidum satis, qui in diuersis locis bona illius dispensauit: erat in commisso fidelis, in administratione vtilis, diligẽs ac circũspectus, propter

quod

quod à domino suo amabatur. Vnde quidã ex officialibus ei detrahentes, ex inuidia accusabãt illũ apud Episcopũ, dicentes; Dñe nõ fideliter, vt æstimatis, Euerwachus bona vestra dispensat, consulim⁹ vt cũ eo cõputetis. Quod cũ factũ fuisset, tã rationabiliter cõputauit, vt omnem Episcopo tolleret suspitionẽ: habebat enim omnia notata in chartula. Sciscitantibus accusatoribus de cõputatione, cũ Episcop⁹ respondisset; Optimè cõputauit, dixerunt illi; Nequaquam, sed computet nobis audientibus, & conuincetur maximũ vobis damnum intulisse. Quod cũ ei intimatum fuisset ab Episcopo, ille timens æmulorum insidias, maximè quia chartulam perdiderat, ait intra se; Si aliquid modò in cõputatione titubauero, necesse erit me vel in corpore torqueri, vel carceris squalore vsq; ad mortẽ cruciari. Immissione igitur diaboli, cuius instinctu ab inuidis indebitè vexabatur, campum solus intrauit, ipsumque diabolum aduocans, sic affatur dicens; Domine si mihi succurreris in tanta necessitate posito, homagium tibi faciam, & in omnibus parebo. Cui diabolus respõdit; Si abrenunciaueris altissimo, matrique illius, te suscipiam, & de omnibus periculis, cum multa tuorum confusione æmulorum, à me liberaberis. Quid plura? Abrenunciat miser Christo, homagium facit diabolo, prosperè succedit computatio. Ab illo tempore cœpit diaboli virtutes magnificare, CHRISTVM blasphemare, adeò vt diceret; qui seruiunt Deo, miseri sunt & egent; qui autem sperant in diabolo, prosperis successibus gaudent. Et, sicut mihi retulit Bernhardus monachus noster, qui eum tunc temporis nouit;

ita

ita totus deditus erat artibus magicis, vt si aliquem nosset scholarem eiusdem disciplinæ, nummis eum redimeret, vt aliquid ab illo discere posset. Qui cùm vndecim annis in hac blasphemia perseuerasset, accidit vt magister Oliuerus Scholasticus Coloniensis, in episcopatu Traiectensi crucem prædicaret: cuius prædicationi ille in tantum restitit, vt die quadam commotus Oliuerus, diceret ei in audientia totius populi; Tace infelix: vas enim diaboli es, & diabolus loquitur per os tuum; cùm tamen statum eius ignoraret. Euerwachus nullum arbitrans gratius obsequium se posse præstare domino suo, quàm vt inimicum eius occideret, tribus diebus ad diuersas stationes secutus est magistrum, longo ad hoc cultello præparato, transfodere illum proponens, si fortè sine turbis inueniretur. Et ecce, tertia die subita infirmitate præoccupatus, post paucos dies impœnitens decessit, & defunctus est, & ab eo, cui se reddiderat, ad loca pœnarum inferni deductus est. Primo loco, sicut ipse resurgens à mortuis confessus est Ioanni Scholastico Xantensi, à quo ego, quæ dicturus sum, audiui, missus est in ignem tam intolerabilis ardoris, vt diceret, si ex omnibus mundi lignis vnus ignis esset confectus, mallem in eo vsque ad diem iudicij ardere, quàm per spacium vnius horæ, illum sustinere. Ex quo extractus, iactatus est in locum tam frigidissimum, vt optaret redire in ignem. Deinde deductus est in tenebras palpabiles, tãti horroris, vt diceret intra se; Si seruiuisses centũ annis Deo, bene te remunerasset, dũmodo liceret tibi redi-

re ad

re ad frigus. In hunc modum sex reliquas pœnas, quas scriptura enumerat pertransiuit. Quo in extrema pœna posito, Dominus opera eius priora considerans, & vt passa, vel visa, viuentibus recitaret, misertus illius, angelum suum misit ad eum, qui diceret; Ecce talem mercedem recipiunt, qui seruiunt diabolo, subiunxitque; Si tibi liceret ad vitam redire, velles pro peccatis tuis satisfacere Deo? Ad quod verbũ ille suspirans, respondit; Domine, si hoc esset posibile, nullam abnuerem satisfactionem. Tunc angelus; Domino placet, vt ad corpus redeas, & quia in cruce peccasti, per crucem satisfacias. Mox se in feretro erigẽs, omnes, exceptis duobus iuuenibus, qui constantiores erant, in fugam conuertit: quibus & ait; Ne timeatis, quia ego sum: statimque sacerdotem accersens, peccata sua confessus est, crucem suscepit, & cum domino Ottone Episcopo, prædicti Theoderici successore, transfretauit. In via, singulis diebus in pane & aqua ieiunauit, iuxta equũ suũ, in quo vestes eius, & arma portabantur, nudis pedibus cucurrit; & cùm petris secantibus, sanguis perfluens viam cruentaret, satis à confratribus arguebatur: quibus respondit; Maiora horum sustinui. Qui cùm penè omnia sua in Christi seruitio expedisset, cùm prædicto Episcopo, & magistro Ioanne rediens, mare transiuit, de quo cùm nauta naulum requireret, nec haberet, ait; Ego vobis seruiam quoadusque volueritis: ad petitionem tamen prædictorum virorum dimissus est à nauclero. Qui cùm reuersus fuisset ad vxorem suam, sacro igne tactus est, cui ardenti, quadam nocte in somnis dictum est, quia si ad ecclesiã sancti

Nicolai

Nicolai accederet, statim conualesceret: vbi dum orans quatuordecim orationes dixisset, nec cõualuisset, desperatus ait; Sancte Nicolae, quid moraris? Mox vt quintamdecimam orationem incepit, perfectè integreque cõualuit, & est vsque hodie calor ignis in eius corpore, sine omni dolore. Quam Ecclesiam, quæ in villa sancti Nicolai sita est, de suo patrimonio reædificans, in habitu religioso cum vxore sua Deo, & sancto Nicolao in ea deseruit.

APOLLONIVS: Vellem scire perfectè, vtrum iste reuocatus sit de inferno, siue de purgatorio. CAESARIVS: Satis inde disputatum est: quod non fuerit in purgatorio, ex hoc probatur, quod locus electorum sit, in quem nullus ingreditur, nisi in charitate decesserit. Si obijcitur illud; In inferno nulla est redemptio; potest dici, de illis intelligẽdum esse, qui non sunt reuersuri ad corpus, quibus nulla ad redemptionem prosunt beneficia. Vna est lex omnium contrariorum: si Deus quorundam animas, sicut legitur in dialogo, quandoque reuocat ad corpus de gaudijs paradisi, quare non, à simili, malorum animas de pœnis inferni? Sicut dictum est in distinctione prima capitulo tricesimoquarto, clericus quidam, custodiẽte se diabolo, corporaliter ad pœnas infernales est deductus, & incolumis reductus.

Gregor. l. 8. moral. c. 14. & l. 9. c. 45. & 46.

APOLLONIVS: Placet quod dicis. CAESARIVS: Nunc de pœnis purgatorij aliqua tibi proferam exempla, ab acrioribus ascendens ad mitiores, causas purgatorij vtiles satis subnectendo.

CAPVT XXIIII.

De purgatorij pœnis auarorum.

VSurarius quidã nostris temporibus apud Leodium defunctus est, & ab Episcopo de cœmiterio eiectus: vxor verò illius sedem Apostolicam adiens, cùm pro cœmiterio supplicaret, & Papa non annueret, in hunc modum pro eo allegauit; Audiui domine, quia vir & mulier vnum sint, & quod Apostolus dicat, Virum infidelem, posse saluari per mulierem fidelem: vnde quicquid minus factum est à viro meo, ego, quæ pars corporis eius sum, libentissimè supplebo: parata enim sum pro illo includi, & Deo pro eius satisfacere peccatis. Supplicantibus verò pro ea Cardinalibus, ad mandatum domini Papæ cœmiterio restituitur: iuxta cuius sepulchrum, illa domicilium fieri fecit, in quo se includens eleemosynis, ieiunijs, orationibus, & vigilijs, die noctuque Deum pro illius anima placare studuit. Septem verò annis expletis, ille ei apparens in veste pulla, gratias egit, dicens; Reddat tibi Dominus, quia propter tuos labores erutus sum de profundo inferni; & de pœnis maximis: quod si adhuc alijs septem annis similia beneficia mihi impẽderis, omninò liberabor. Quod cùm illa fecisset, iterum ei in veste alba, & facie iocunda apparens, ait; Gratias Deo, & tibi, quia hodie liberatus sum. APOLLONIVS: Quomodo dixit se liberatum de profundo inferni, cùm nulla in eo sit redemptio? CAESAR. Profundum inferni, acredinem vocauit purgatorij. Simile est illud, quod ecclesia orat pro defunctis; Domine Iesu Christe rex gloriæ, libera animas omnium fidelium defunctorum, de

1. Cor. 7.

In Offertorio Missæ pro defunctis.

de manu inferni, & de profundo lacu,&c. Non orat pro damnatis, sed pro saluandis, & accipitur ibi manus inferni, profundum laci, siue os leonis, pro acredine purgatorij. Nequaquam prædictus vsurarius fuisset à pœnis liberatus, si nõ habuisset finalem contritionem. Quantum verò vitium auaritiæ Deus in suis electis in purgatorio puniat, sequens sermo declarat.

CAPVT XXV.

IN monasterio Claræuallis Prior quidam mortuus est nostris temporibus, vir admodum religiosus,& amator disciplinæ præcipuus: hic post mortem visibiliter apparens ancillæ Dei Aczellinæ, forma & habitu statum suum satis ostendit: erat enim facies eius pallida, ac macilenta, cuculla tenuis, & attrita: quem cùm interrogasset, quomodo haberet, respondit; In magnis pœnis hactenus fui, sed gratia cuiusdam fratris, qui mihi plurimum astitit, in proxima solennitate Dominę nostrę liberabor. Stupente illa ac dicente; Nos putauimus vos esse virum valdè sanctũ: Respondit; Nihil aliud Deus in me punit, nisi quia nimis fui sollicitus ampliare possessiones monasterij, sub specie virtutis, vitio auaritię deceptus. Hæc dicta sint de pœna auaritiæ: audi aliquid de pœna luxuriæ.

CAPVT XXVI.

Luxuri[osorum].

ANte hoc triennium, cùm dominus Henricus Abbas noster visitasset in Clarocãpo, tempore quadragesimali, etiam sorores in Nazareth visitauit. Eadẽ nocte, dictis

matutinis, cùm ſe modicum reclinaſſet, huiuſmodi viſionē vidit: Videbatur ſibi eſſe in quodam loco parietibus clauſo, in quo quidé grauiſsima ſuſpiria, & gemitus audiuit, ſed cùm diligentius circumſpexiſſet, neminem ibidem videre potuit: cumque audita ſuſpiria durarent, cauſam admirans, ſic ait; Adiuro te per Dominum noſtrum Ieſum, vt quid tu ſis, edicas mihi. Cuius cùm nullum audiſſet reſponſum, adiurationem iterauit. Tūc quaſi aliquid accedere propius ſentiens, nil tamen videns, huiuſmodi audiuit reſponſum; Ego ſum vna miſera anima. Et ille; Satis miſerè gemis, cùm tamen ignorem quæ ſit cauſa miſeriæ. Reſpondit illa; In acerbiſsimis ſum pœnis. Ad q̄ Abbas; Quę eſt cauſa pœnarum tuarum? Quia non ſeruaui caſtitatem meam. Et ille; fuiſti mas, an fœmina? Reſpondit; Fœmina. Et quod, inquit, tibi nomen? Dicente illa; Maria. Mox ſubiūxit; Poteris ne iuuari? Ad quod illa non reſpondit; ſed ad preces conuerſa, ſic ait; Rogo vos per omnipotentem Deum, vt dicatis mihi pſalterium vnum, & inſuper aliquot Miſſas. Cuius precibus cùm libēs annuiſſet dominus Abbas, protinus ſubiecit, poſſem ne videre te? Et ecce, hoc ſermone completo, vidit coram ſe ſtare pulchram iuuenculam tonſuratam, more clauſtralium, in ſubnigra tunica: quam cùm plura interrogare vellet, tam de ſtatu eius, quàm de ſtatu aliarum quarundam, excitatus eſt. Dicta verò prima, quid viderit, Abbati Claricampi, & quibuſdam monachis eius, nec non & mihi, qui tunc præſens eram, retulit, nec erat qui viſum intelligeret, vel interpretari poſſet. Recitata eſt viſio ſororibus de Nazareth, ſed non

eſt

est inuenta Maria. Sciens verò sæpè dictus Abbas, tam manifestam visionē sibi sine causa minimè ostēsam, cùm venisset in Syon, quæ etiam est domus sanctimonialium ordinis nostri, sicut & Nazareth, post verba exhortationis, somnium retulit, Mariam suam inuestigans. Et ecce, vna sanctimonialium, matertera eiusdem Mariæ, hæc audiens, & admirās, secretius Abbati locuta est, dicens; Domine Maria hæc, filia sororis meæ fuit, sanctimonialis in quodam Claustro Frisiæ nigri ordinis, quod Bredehorn vocatur, & est ante octo annos defuncta; quæ cùm fuisset in quadam grangia monasterij, quidam clericus eam corrupit, & impregnauit. Cùm verò in partu periclitaretur, vocans patrem, & matrem, & duas sorores maritatas, nec non & filiam materteræ suæ de Syon, confessa est eis peccatum suum cum gemitu cordis, sicque expirauit. Illi verò de animæ eius salute desperantes, nihil ei beneficij impenderunt. Audiens hæc dominus Abbas gratias egit Deo, qui non tradit bestijs animam confitentem sibi, & animam pauperis sui non est oblitus in finem, sciens in ea completum; In quacunque hora peccator ingemuerit, saluus erit. Cuius hortatu, parentes spe concepta, cœperunt ei beneficia impendere, sed & ipse Abbas, tam in monasterijs Frisiæ, quàm in religiosis domib' prouinciæ nostræ, Missas, & orationes, atque psalteria plurima ei obtinuit, exceptis his, quæ ipse ei specialiter impendit.

Psalm. 73.

CAPVT XXVII.

Magiæ pœna *al. Bertradam.*

MIles quidam veniens ad sororé * Gertrudem inclusam de Volmensteyn, sicut ab eius ore audiuit Daniel Abbas Sconauiæ, qui nobis audita recitauit, pro anima vxoris suæ nuper defunctæ illi supplicauit. Cui oranti illa apparens, in pœnis magnis se esse conquesta est: quæ dum causam requireret pœnarũ, eò quod pro honesta, & bona muliere haberetur, respondit illa; Pro arte magica: timui enim ne vir meus cum alijs mulieribus peccaret, si me odiret, & ego illi causa essem adulteriorum: vnde quibusdam artibus, sicut edocta fueram, aliquid ad amorem meum illum inflammaui; & quia in causa non erat libido, sed pia intentio, bene potero iuuari. Hæc cùm relata fuissent militi, vxori valdè condolens, orationibus, ieiunijs, & eleemosynis illi succurrere studuit, animam eius, quibuscunq; poterat, commendans.

APOLLONIVS: Terribile est, quod Deus iudicio nostro tam minima, tam grauiter punit. CAESARIVS: De hoc referam exemplum.

CAPVT XXVIII.

Minuta puniri delicta.

MOnachus quidam ordinis nostri nuper cuidam post mortem apparens, requisitus de statu suo, sic respondit; Nunquã putabam Dominum fuisse tam districtum: nã minima, quæ hic non fuerint per satisfactioné deleta, obseruat: deinde subiũxit & hoc; Deus, inquit, ignoscat prælatis nostris, quia magnis & multis sæpe nos subijciunt pœnis, valdè illorũ præcepta ligant: quando enim indiscretè aliquid præcipiunt, & subditi hoc minus attendunt,

dunt, vel paruipendunt, futuro iudicio reseruatur. APOLLONIVS: Quid dicis de monachis pertinacibus? CAESARIVS: Pertinacia vitium est pœna dignum, etiam si fuerit bona, contra præcepta prælatorum.

CAPVT XXIX.

Pertinacia.

IN regno Franciæ, domus est, quæ Pruli dicitur, ordinis Cisterciensis: in hac recenter contigit res satis mirabilis, sicut retulerunt nobis Abbates nostri anno præterito reuertẽtes de generali capitulo: nam quidã ab Abbate, in quo visio facta est, se audiuisse testati sunt; Adolescens quidam in eadem domo factus est nouitius, quem magister suus mox secutus est, qui cùm factus fuisset monachus, ita districtè se habuit, ita singularis fuit, vt ei Abbas timeret, & pro indiscreto feruore sæpius argueret. Ille verò salutaribus monitis non acquiescens, in pertinacia sua perseuerauit, sicque post aliquot annos defunctus est. Nocte quadam, cùm Abbas quarta feria ad laudes in stallo suo staret, & contra presbyterium respiceret, tres personas, quasi tres candelas ardentes, ad se venire contemplatus est; quibus propius accedentibus, cognouit omnes: medius fuit prædictus scholasticus, & ex vtroq; eius latere duo cõuersi, omnes nuper defuncti. Tunc Abbas memor pertinaciæ scholastici, interrogauit eum dicens; Quomodo habes? respondente illo bene: mox subiunxit; Nunquid passius es pro inobedientia tua? Etiam, inquit, multa, & maxima tormenta, sed quia intentio mea bona, licet indiscreta

 fuerat,

fuerat, Dominus mei misertus est, necdum damnatus. Et ait Abbas; Quid est quod iste conuersus, digito eum demōstrans, altero clarior est, cùm ipse apostatauerit, & alter nunquā ex quo ad ordinem venit, grauiter excesserit? Respondit monach⁹; quia iste post lapsum fortius surrexit, & altero multo feruentior fuit. Interim choro cantante versiculum, Pedes sanctorum suorum seruabit, & impij in tenebris conticescent, scholasticus signa suæ præsentiæ ibi relinquere volens, tabulam pedibus psallentium substratam tam fortiter calce percussit, vt frāgeretur, sicque disparuit. Abbas verò in testimonium tam manifestæ visionis, tabulam fractam reparari, vel mutari non permisit.

1. Reg. 2.

APOLLONIVS: Ista recitari deberent monachis, qui ex indiscreto feruore sibi, & alijs inutiles fiunt. CAESARIVS: propter eos Sanctus Benedictus in regula dicit, octauum gradum humilitatis esse, vt nihil agat monachus, nisi quod communis monasterij regula, vel maiorum cohortantur exempla. APOLLONIVS: Sicut quidam in rigore suo nimis sunt pertinaces, ita alij verbis, vel signis, nimis sunt leues. CAESARIVS: Et hi pœna digni sunt.

S. Benedict. cap. 7 Regulæ suæ.

CAPVT XXX.

Leuitas.

SAcrista quidam apud Vilarium meis temporibus defunctus est, nomine Ioannes, hic quidem religiosus satis fuit, sed in verbis, atque signis, leuem admodum se exhibuit. Die quadam post mortem eius, cùm dominus Vlricus, tunc Abbas, intraturus esset oratorium, & vnum pedem posuisset introrsum, clara luce

prædictus

prædictus Ioannes illi apparens, ad pedes eius procidit, orationes postulans: quo viso Abbas territus, pedem retraxit, ostium post se claudens. Et iudicatum est à fratribus, causam purgatorij eius maximè fuisse leuitatem.

APOLLONIVS: Quid si ipsi Abbates ordinem suum minus custodierint? CAESARI. Sicut subiecto probabitur exemplo, & ipsi pœnæ subiacebunt.

CAPVT XXXI.

Laborum fuga.

Recitauit mihi nuper Henricus maior cellerarius de Claustro, visionem notabilē satis; Contigit, inquit, vt die quadam haberem socium viæ monachum quendam ordinis nostri, cumque simul cōferremus de ædificatorijs, dixit mihi; Ego vobis referam quid nuper contigit in domo nostra; Habebamus Abbatem virum in disciplina ordinis satis perfectum, excepto hoc solo, quod nunquam penè cum fratribus exire voluit ad labores manuū: hic cùm moriturus esset, & monachus quidam, quem familiarius præ cæteris diligebat, ei seruiret, ait ei idem monachus; Domine, rogo vos intuitu charitatis, vt infra hos triginta dies mihi apparendo, de statu vestro me certificetis. Respondit Abbas; Si mihi concessum fuerit, libenter faciam: sicq; defunctus est. Monachus verò, quia multa fecerat ei bona, quotidianis lachrymis in oratione Deum pro illius excessibus ante aliquod altare placare studebat. Tricesima die, cùm iam monachus de Abbatis reditu desperasset, illi oranti apparens, ait; Ecce hic sum sicut promisi tibi. Erat autem à cingulo, & sursum, tam corpore quàm veste

clarus valdè, crura verò eius vlcerosa, & ad instar carbonum nigerrima. Requisitus de statu suo, respondit; Tormenta quæ in cruribus sustinui, nulla lingua posset exprimere. Dicēte monacho; Quæ fuit causa tantorum tormentorū? Ille subiunxit; Quia frequēter de labore māsi, nulla sæpissime certa necessitate, vt est hospitum, siue audiendarum confessionum, me detinente. In residuo corpore nil pœnarum passus sum: roga igitur ex parte mea conuentum, vt aliquas orationes pro me Deo offerat, & spero me citius fore liberandum. Vnde, inquit, sciam vos esse liberatum? Respondit ille; Ante hoc altare tibi apparebo. Dicta sunt hæc Priori, iniunguntur orationes, apparet iterum monacho, ab omnibus pœnis se ereptum gratulatur. APOLLONIVS: Miror vtrum plus mortuis valeant orationes, vel eleemosynæ. CAESARIVS: Audi de hoc solutionem cuiusdam mortui.

CAPVT XXXII.

An mortuis plus prosint orationes, quàm eleemosynæ.

Qvidam post mortem amico suo apparēs, cùm ab eo interrogaretur, vtrum sibi magis vellet impendi orationes, siue eleemosynas. Respondit; Eleemosynas, eleemosynas; orationes enim tepidæ sunt. Hic deuotæ iustorū orationes excluduntur, quæ penetrant cœlos. APOLLONIVS: Quid sentis de Missis? CAESARIVS: Nulla oratio, nulla eleemosyna, ad ereptionem animarum, missæ potest comparari. In Missa Christus orat, cuius corpus & sanguis eleemosynæ sunt. Has eleemosynas pauper quædam anima sibi dari post mortem rogauit, sicut sequens docet exemplum.

Ecli. 35.

CAPVT

CAPVT XXXIII.

Missæ sacrificium quantum prosit defunctis.

ADolescens quidã nobilis ad Claramuallem veniens, receptus est in cõuersum: qui non alta sapiens, sed humilibus consentiens, *Rom. 12.* ad quandam grangiam missus, factus est ibi opilio ouium. Qui cùm die quadã oues sibi cõmissas in agro pasceret, apparuit ei quidam suus consobrinus in adolescentia sua defunctus, de cuius inopinato aduentu dum admiraretur, & diceret; Vnde tam citò aduenis, & quid quæris? Respondit ille; Mortuus sum, & pœnis maximis crucior. Et conuersus; Poteris iuuari necne? Respondit; Si potero habere tres Missas in ordine vestro, mox liberabor. Audiens hoc conuersus, cum licentia magistri sui ad Clarãuallem festinauit, & quid viderit, vel audierit Priori reuelans, tres Missas, iam dicto impendi defuncto, eius gratia supplicauit: cui Prior gratanter annuens respondit; Ego vnam celebrabo, alias duobus sacerdotibus iniungam. Dictis verò Missis, mortuus iterum conuerso apparens in prædicto agro, gratias egit, & dixit; Beneficio trium Missarum, quæ pro me dictæ sunt, ab omnib⁹ pœnis meis liberatus sum. Nec mirari debes, si tantum valet Dominici corporis immolatio, cùm quibusdam animabus ad liberationem prosit breuis verborum absolutio.

CAPVT XXXIIII.

Oratio breuis prodest.

DVm moreretur bonæ memoriæ Christianus monach⁹ noster, cuius memini in distinctione quarta capitulo tricesimo, Abbas Geuard⁹ domi nõ fuit: qui cũ septima die capitulo præsideret, & cantor diceret secundum conlue-

Respōdit illa; Verè nihil, qui mihi astitit, sanct⁹ pater noster Benedictus fuit: ipse enim genua sua pro me flexit ante Deum.

APOLLONIVS: Cùm vix aliquis euadat purgatorium, valdè me terret, quod quidam dicunt, minimam pœnam in purgatorio, maiorem esse omni pœna, quæ excogitari potest in hoc mundo. CAESARIVS: Requisitus de hoc verbo à me quidam magnus theologus, respondit; Falsissimum est, nisi intelligatur de eodem genere pœnæ, verbi gratia; Ignis ille, acutior est nostro, frigus frigore nostro, & sic de cæteris: quibus à certiori subsequentes visiones concordant.

CAPVT XXXVI.

De diuersis pœnis purgãdorum.

CIrca hoc triennium puella quædam paruula, nouem vt puto annorum, in monte Sancti Saluatoris, quæ domus ordinis nostri est, in aduentu ipsius Saluatoris mortua est: defuncta verò, clara die, conuentu stãte in choro, ipsa chorum intrauit; intrans, ante altare satis profundè inclinauit, sic in locum suum, vbi stare solita erat, secedens. Quã iuxta se alia puella, penè eiusdem ætatis, stare vidēs, & mortuam sciens, tanto horrore concussa est, vt notaretur. Requisita verò à domina Benigna Abbatissa, à cuius ore audiui, quæ dictur⁹ sum, cur ita in choro concuteretur, respondit; sic & sic soror Gertrudis in chorum venit, & cùm dictis vesperis commemoratio fieret dominæ nostræ, ad collectam se in terram, stans iuxta me, prostrauit: finita verò collecta, se[illegible]gens, abijt: hæc fuit causa horroris mei. Abbatissa, timens illusiones diabolicas, ait puellæ; Soror

Marga-

Margaretha(hoc ei nomen erat) si denuò venerit ad te soror Gertrudis, dic ei; Benedicite: & si responderit tibi; Dominus; interroga vnde veniat; vel quid quærat. Sequenti die illa venit, & salutata, cùm respondisset, Dominus, puella subiunxit; Bona soror Gertrudis, vnde tali hora venis, vel quid apud nos quæris? Respondit illa; Ad satisfactionem huc veni, quia libenter tecum in choro susurraui, semiplenè verba proferens, idcirco in eodem loco iussa sum satisfacere, vbi me contigit peccare: & nisi tibi de eodem vicio caueas, eandem pœnam moriens sustinebis. Cùm quarta vice prædicto modo satisfecisset, ait consorori; Modò satisfactionem meã compleui, de cætero non me videbis: quod ita factum est: Nam ea aspiciente, tendebat versus cœmiterium, mirabili virtute murum eius transcendens. Ecce tale fuit purgatorium huius virginis.

APOLLONIVS: Non est sanæ mentis, qui huiusmodi pœnam omni pœna huius mundi dixerit acutiorem. CAESARIVS: De hoc plenius in sequenti cap. disputabitur: Margareta verò ex comminatione defunctæ sic territa est, vt infirmata, ad extrema deueniret: quæ rapta in excessum mẽtis, sic iacuit, vt omnibus defuncta videretur; post horam reuersa, quasdam ex sororibus in præsentia dominæ nostræ se vidisse, quasdam se illic non vidisse testata est: Dicebat etiam, quia eadem gloriosa virgo Maria, coronam in manu haberet, quam Stepponis sacerdotis esse dicebat: Idem Steppo presbyter fuit valdè religiosus, & mirè charitatiuus in eodem monte Deo, prædictisque

sororibus

ſororibus ſeruiens. Vt autem noueris non eſſe curandum, quacunque morte iuſtus moriatur, idem Steppo, cùm in acutis laboraret anno præterito, materia rapta in cerebrum, totus factꝰ eſt phreneticus, ita vt multas blaſphemias euomeret. Defuncto eo atque ſepulto, Dominus merita eius volens oſtendere, miracula ad eius tumbam dignatus eſt operari: Infirmi, ſicut audiui, ſuper illam dormiunt, & ſani ſurgunt.

APOLLONIVS: Nunc ediſſeras, quæ reſidua ſunt de purgatorio. CAESARIVS: Quibuſdam ſola carentia diuinæ viſionis purgatoriū eſt, ſicut in hoc patet exemplo.

CAPVT XXXVII.

Ante hos duodecim annos, monachus quidam VVilhelmus nomine apud nos defunctus eſt; puer quidem ad ordinem venit, & verè puer, quia purus & impollutus, genere nobilis erat, ſed virtus mentis magis illū nobilitabat. Cōpleto anno probationis, ſequēti die cœpit infirmari, & poſt paucos dies, ſancto fine decedēs, expleuit tempora multa. Qui ſtatim poſt mortē, cuidā monacho apparēs, cū de ſtatu ſuo requireretur: reſpōdit ſe eſſe in pœnis. De quo verbo, cū ille territus fleret, & diceret; Si tu es in pœnis, qui nunquam peccaſti, quid fiet de me peccatore, meique ſimilibus? Conſolans eum defunctus ait; Noli flere, quia nullam aliam patior pœnam, niſi quod nondum vidi Deum: ipſam dilationem gloriæ, pœnam reputans, nec immeritò; Spes quæ differtur affligit animam. Et adiecit; Ach quàm clarum erit quod ſtatim veniet ante Deum.

Prouer. 13.

Rogate

Rogate, inquit, ex parte mea dominũ Abbatem, vt in capitulo orationes iniungat pro me ad tempus, & vt ipse pro me dicat collectam, sicque liberabor. Dicente monacho; Vnde erit collecta illa? Respondit; De sancto Michaële. Manè cùm visio recitata fuisset domino Henrico Abbati nostro, ipse de eodem Archangelo statim missam celebrauit, in capitulo Psalmum, Quemadmodum desiderat ceruus ad fontes aquarum, dicendum per septem dies omnibus pro eo iniungens. Mira virtus orationum; Conrado, nunc Priore loci Sanctæ Mariæ, stãte in choro, cùm in vno versiculo illius psalmi, Deus Deus meus, ad te de luce vigilo, leuiter dormitaret, sæpe dictum VVilhelmum sub pallio beatæ Dei genitricis stare conspexit, cũ multa gratulatione dicentem; Modò omnino liberatus sum. Eodẽ tempore prædicto monacho secundò apparens testatus est tantũ septem diebus se fuisse in purgatorio, id est, in carentia diuinæ visionis, multa illi de statu quarundam animarum reuelans. APOLL. Secundũ hoc paradisus terrestris purgatoriũ est. CAESAR. Reuera, si in eo animæ sunt corporibus exutæ, & eis visio Dei negatur, idem locus deliciosus, eis est purgatorium: cui cõsentire videtur quod Sanctus Gregorius in dialogo dicit sub his verbis: Nam sunt quorundã iustorũ animæ, quæ à cœlesti regno quibusdã adhuc mansionibus differuntur. In quo dilationis damno, quid aliud innuitur, nisi quod de perfecta iustitia aliquid minus habuerunt? Sicut audiui à quodam magno theologo, quod quidam tam iusti sunt, vt post mortem puniri non mereantur, nec tamen statim Dei visione fruantur, propter puluerem venialium.

Psal. 41.

Psal. 62.

Gregor. l. 4. dialog. c. 25.

CAPVT

CAPVT XXXVIII.

LOquamur nunc aliquid de purgatorio. APOLLONIVS: Vbi eſt purgatorium? CAESARIVS: Quantum ex varijs colligitur viſionibus, in diuerſis locis huius mundi. Paſchaſius, teſte Gregorio, in calore termarum purgabatur. Monachus quidam ſancti Eucharij, in rupe quadam iuxta Treuerim poſt mortem anno integro ſtetiſſe, & aêris inclementiã ibidem ſuſtinuiſſe, narratur. Qui verò de purgatorio dubitat, Scotiã pergat, purgatorium ſancti Patritij intret, & de purgatorij pœnis amplius non dubitabit.

De purgatorio S. Patritij.

Gregor. l. 4. dial. c. 40.

Videtur hic auctor confundere Scotiam & Hiberniam.

APOLLONIVS: Vellem aliquid certi noſſe de eodem purgatorio, quid, vel quę cauſa illius extiterit. CAESARIVS: Cùm ſanctus Patritius gentem illam conuerteret, & de pœnis futuris dubitarẽt, precibus obtinuit à Deo locum illum. Eſt autẽ foſſa humilis, muro vallata, & ſunt ibi Regulares: nõ eſt peccator adeo magnus, cui alia ſatisfactio iniungatur, quàm vt vna nocte in eodem ſit purgatorio. volẽtem intrare, præmiſſa confeſsione communicant, & inungunt, thurificant, & inſtruunt; Videbis, inquiunt, hac nocte inſultus dęmonum, & pœnas horribiles, ſed non poterunt te lædere, ſi nomen Ieſu ſemper habueris in ore: Quod ſi dæmonibus blandientibus, ſiue terrentibus, conſenſeris, & Ieſum inuocare neglexeris, peribis. Quem in veſpera ponentes ſuper foſſam, locum claudunt, & manê reuertentes, ſi non comparuerit, vltra non expectatur: Multi ibi perierũt, multi etiam reuerſi ſunt, quorum viſiones à prædictis fratribus conſcriptæ ſunt, & volentibus intrare oſtenduntur.

CAPVT XXXIX.

NVper monachus quidam ordinis nostri, sicut didici ex relatione cuiusdam Abbatis, ex licentia proprij Abbatis purgatorium sancti Patritij intrare volens, dissuadẽtibus secundum morem fratribus & Priore, super marginem fossæ positus est in vespera: mox locus versus est in baratrum, & ecce dæmones quasi de abysso bullientes, dixerunt monacho; Si vis intrare ad nos, depone crucem, (cucullam ad instar crucis formatam sic vocantes,) quibus respõdit; Vestem meam non deponam, paratus sum intrare, paratus sum vobiscum cõtendere, sed non sine veste professionis meæ. Cumque tota nocte in hunc modum cum eo verbis disceptarent, nec tamen tangerent, manê in eodem loco, vbi fuerat dimissus, repertus est.

Dimissio peccatorum post hanc vitam.

Matth.12.

APOLLONIVS: Vnde habes autoritatem, quod post hanc vitam peccata remittantur? CAESARIVS: Dominus dicit in euangelio; Qui dixerit verbum in Spiritum sanctũ, non remittetur ei, neque in hac vita, neque in futura. Ex quo colligitur, quod post mortem peccata venialia, necnon & mortalium pœna, q̃ purgatorio essent puniẽda, meritis & precibus sanctorum suffragantibus, vel orationibus, eleemosynis, alijsque misericordiæ operibus ecclesiæ militantis intercedentibus, remittantur. Vnde Iudas Machabæus duodecim millia dragmas argenti misisse legitur Ierosolymam pro peccatis occisorum. Et hæc de purgatorio dixisse sufficiat. Hoc etiam scire debes, quod summè boni & martyres, talibus post mortem

2.Macha.12

non

non indigent; summè malis, vt infidelibus nihil prosunt; mediocriter verò bonis,& mediocriter malis, prosunt quidem, sed differenter: illis, vt citius liberentur; istis, vt mitius puniantur, quorum tamen pœna interminabilis est.

APOLLONIVS: Vellem nunc audire aliquid de gloria iustorum. CAESARIVS: Prius tria de pœnis reproborũ præmittã exempla, locis suis neglecta, vt sic nigro colore subtracto, albus magis elucescat.

CAPVT XL.

Reproborum & primò ebriosorum pœnæ.

TEmpore schismatis inter Ottonem & Philippum reges Romanorũ, peregrinus quidam de transmarinis veniens partibus, sclauiniam suam pro vino, quod in illis partibus fortissimum est, exponens, in tantum bibit, vt inebriatus à mente sua alienaretur, sic vt mortuum eum æstimarent. Eadem hora ductus est spiritus eius ad loca pœnarum, vbi super puteum igneo operculo tectum, residere conspexit ipsum principem tenebrarum. Interim inter cœteras animas adductus est Abbas Corueye, quem ille multum salutans, cum calice igneo poculum sulfureum ei ministrauit: qui cùm bibisset, amoto operculo, missus est in puteum. Peregrinus verò cũ ante limina infernalia staret, & talia videndo tremeret, diabolus fortiter clamauit; Adducite etiam mihi dominum illum qui foris stat, qui serò vestem peregrinationis suæ pro vino exponẽdo inebriatus est. Quo audito, peregrinus ad angelum Domini, qui eum adduxerat, respiciens, promisit quia nunquam inebriaretur, dũmodo illa hora de imminenti periculo liberaret eũ: qui

mox ad se reuersus, diē & horā notauit rediensque in terrā suam, eodem tempore prædictum Abbatem obijsse cognouit. Ego eundem Abbatem Coloniæ vidi, eratque homo valdè secularis, magis se conformans militi, quàm monacho. APOLLONIVS: Qui hic dediti sunt ebrietati, puto, quòd in inferno malè potentur. CAESARIVS: De hoc aliud tibi referam exemplum.

CAPVT XLI.

IN diœcesi Coloniensi, non procul à Colonia, miles quidā erat nomine Rudingerus, sic totus deditus vino, vt diuersarum villarum dedicationes, tantùm propter bona vina frequentaret. Hic cùm infirmatus moriturus esset, filia eum rogauit, vt infra triginta dies sibi appareret: quo respondente; Hoc faciam si potero, expirauit. Post mortem verò, filiæ per visum apparēs, ait; Ecce præsēs sum sicut postulasti; portabat enim vas paruū & fictile, quod vulgò cruselinum dicitur, in manu sua, in quali in tabernis potare solebat. Dicente filia; Pater quid est in vase illo? respondit; Potus meus ex pice & sulfure confectus, semper ex illo bibo, nec eum epotare valeo: sicque disparuit. Et statim intellexit puella, tam ex præcedenti vita, quā ex pœna, modicā, vel nullam esse spē saluationis eius. Vinum quidem hic blandè ingreditur, sed nouissimè mordebit vt coluber.

Prouer. 23.

APOLLONIVS: Hoc tam in prædicto Abbate, quàm in Rudingero impletum considero. CAESARIVS: Sclauinia peregrini, qui eundem Abbatem in pœnis vidit, visionem satis mirabilem, ad memoriam mihi reducit.

CAPVT

CAPVT XLII.

ANTE illud tempus, quo occisus est Conradus Episcopus Hildinshemensis, peregrinus quidam in villa quadam moriẽs, sclauiniam suam sacerdoti legauit, animam suã illi cõmendas: quã vestem sacerdos quidẽ suscepit, sed de anima modicum curauit, serui verò, siue pueri, noctibus se illa tegebant. Non multò post, idem sacerdos in ordine nostro factus est nouitius: Nocte quadam in dormitorio iacens, & dormiens, per visionem raptus est ad loca pœnarum, in quibus maximus erat dæmonum concursus, & occursus; alij animas adducebant; alij adductas suscipiebant; alij susceptas tormentis debitis immittebant. Magnus illic erat clamor, & tumultus, gemitus, & planctus. Interim prædictus Episcopus claustris infernalibus præsentatur, sed princeps tenebrarum, scilicet Lucifer, voce lugubri præsentantes sic affatur, dicens; Reducite, reducite illum; non enim noster est, innocenter occisus est. Sacerdos talia videns, & pauens, post ostiũ se occultauit. Videns diabolus prædictam in angulo quodam sclauiniam, dixit; Cuius est vestis illa? respõderũt, sacerdotis illius, qui stat post ostium; quam cùm à quodam peregrino in eleemosyna recepisset, nihil beneficij animæ illius impendit. Ad quod diabolus: Valdè occupati sumus, expediamus nos statim ab illo: tollensque vestem, quasi in fœtidum atque bulliens lixiuium intinxit: De qua cùm faciem & collum sacerdotis percussisset, ille excitatus fortiter clamauit; Adiuuate, adiuuate. Quem cùm signo vocis compescerent: respondit; En

morior, en incendor. Tunc surgentes, inuenerunt caput eius totum inustum, sicque in infirmitorium deportauerunt semiuiuum: nullam enim fecerat de eadẽ negligentia confessionẽ.

APOLLONIVS: Valdè terrere debet hæc visio illos, qui multas habent ecclesias, & multas quotidie recipiunt eleemosynas, & non deseruiunt. CAESARIVS: Neque nos sine timore esse debemus. His ergo quæ tristitiæ sunt omissis, veniamus ad præmia patriæ cœlestis.

CAPVT XLIII.

De gaudijs cœlestis patriæ.

IN monasterio sanctimonialium, quod Dytkirchen dicitur, quod in Bonnensi ciuitate situm est, Abbatissa quædam fuit, nomine Irmendrudis. Erat enim virgo corpore, amatrix, imò in domo eadem reparatrix, disciplinæ, & totius norma iustitiæ: cùm verò moritura esset, passionem Domini coram se legi faciebat, & cùm ventum fuisset ad locum illum; In manus tuas commendo spiritum meum, ex multa pietate cordis, hæc verba, quæ ei vltima fuerunt, dixit; O amantissime virorum: statimque agonizans, cũ CHRISTO, & in manus CHRISTI spiritum emisit. Quæ cùm post mortem beatæ Aczellinæ apparuisset, & illa de statu eius sciscitaretur: respondit; Statim in ipsa hora, quando anima mea egressa est de corpore, fuit ante Deum. Et illa; Quare soror non apparuisti mihi per hos triginta dies? Respondit Abbatissa; Ego fui in gloria, & tu circa reliquias sanctarum virginum vndecim milium eras occupata, nec te volui impedire. Huius sepultura cuidam sorori, diu antequam

Lucæ 23.

quam Abbatissa efficeretur, præostensa est. De alia siquidem domo, propter religiositatem, ab Episcopo Philippo assumpta fuerat, eratque soror Cæsarij monachi nostri, quondam Abbatis Prumiensis.

CAPVT XLIIII.

HAEC Aczellina, habebat quandam spiritualem sororem in congregatione vnicè dilectam: quæ cùm moritura esset, rogata est à beata Aczellina, vt sibi post mortem appareret, quod & fecit: Nam cùm die quadam staret in oratione Aczellina, soror defuncta apparens ei in sphæra ignea, sciscitanti de suo statu, versiculo Dauidico respondit, dicens; Sicut audiuimus, sic vidimus in ciuitate Domini virtutum, in ciuitate Dei nostri &c. nihilque aliud loquens, oculis eius subtracta est. APOLLONIVS: Satis breuiter, satisque plenè, tam suum præmium, quàm supernæ ciuitatis gloriam ostendit. CAESARIVS: Cùm mortuus esset beatæ memoriæ Dauid monachus Claustrensis, cuius vita signis & virtutib⁹ valde extitit illustris, data est prędictæ Aczellinæ vna ex tunicis eius, quam cùm propter viri sancti amorem veneraretur valdè, ille quadam die ei apparens dixit; Bona soror, tunica mea non est tibi necessaria, sed quidam peccator conuersus est in Claustro, Gerardus nomine, cognomento VVasbart, illi des eam. quod & fecit. Sciens hoc frater eius carnalis Fredericus monachus noster, partē sibi dari petiuit ex eadem tunica, quam ille per medium scindēs, partem sibi retinuit, reliquā fratri transmisit,

Psal. 47.

per quam plurimæ ſanitates apud nos perfectæ ſunt. Cũ quanta celeritate iuſtorum animæ cœlos penetrent, adhuc alio tibi pandã exemplo.

CAPVT XLV.

MOnachus quidam ordinis noſtri, alteri cuidam monacho, ſibi familiari, poſt mortem apparens, in gloria multa, cùm de ſtatu ſuo requireretur, reſpondit; Nunquam ſagitta de arcu emiſſa, tam citò volare potuit ad locum deſtinatum, quàm citò anima mea de corpore egreſſa, fuit ante Deum; nec mirum, quadraginta enim annis Chriſto in ordine ſeruierat, ad inſtar ſagittæ multos ſalubriter vulnerans exemplo rectæ conuerſationis, pennis ſubleuatus contẽplationis. In ſagitta tria ſunt, lignum, pennæ, ferrum: in ligno, propter fructum, exprimitur boni operis plenitudo: per pennas, gemina, id eſt, Dei & proximi dilectio: in ferro, quod acutum eſt, extrema compunctio. Nota quod ſagitta non rectè ducitur, niſi ſit pennata, neque peruenire poteſt ad locum deſtinatum: ſic anima, etiamſi fuerit innumeris operibus bonis, id eſt, de genere bonorum, bene decorata, & ferro acutiſsimi doloris, timore peccatorum affecta, nunquam tamen ſine alis charitatis, ad locũ perueniet æternæ quietis. De hoc loco Dauid dicit in Pſalmo; Quis mihi dabit pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam? APOLLONIVS: Sæpè in ſpecie columbæ iuſtorum animę leguntur cœlos penetraſſe. CAESARIVS: Verum dicis: nam & vnum exemplum recentiori tempore geſtum, de hoc tibi referam.

Pſalm. 54.

CAPVT

CAPVT XLVI.

IN ciuitate Bonnẽsi quædam inclusa erat habitans, religiosa satis atque deuota: hæc cùm nocte quadam rimulis cellæ suæ splẽdorem immitti cerneret, & diem esse putaret, territa propter horas nondum dictas, surrexit, fenestram versus cœmiterium aperuit: & ecce, iuxta caput sepulchri cuiusdam scholaris recenter illic sepulti, miri decoris fœminam stare conspexit: gloria corporis eius eandem lucem creauerat; stabat & columba niuea super tumulum, quam illa rapiens, misit in sinum suum. Inclusa verò, licet iam intelligeret quæ esset, tamen cum reuerentia, quænam foret requisiuit. Cui illa; Ego sum mater Christi, & animam scholaris huius, qui verè martyr est, tollere veni. Reuera scholares, si innocenter viuunt, & libenter discunt, martyres sunt: quod si postea artes doctas in charitate, maximè in Dei seruitio, exercuerint, magnam ex hoc mercedẽ consequentur. de hoc audias exemplum.

CAPVT XLVII.

IN Arnisberg monasterio ordinis Præmonstratensis, sicut audiui à quodam sacerdote eiusdem congregationis, scriptor quidam erat Richardus nomine, Anglicus natione; hic plurimos libros in eodẽ cœnobio manu propria conscripserat, mercedem sui laboris præstolans in cœlis. Hic cùm fuisset defunctus, & in loco notabili sepultus, post viginti annos, tumba eius aperta, manus eius dextra tam integra, & tam viuida est reperta, ac si recenter de corpore animato fuisset præcisa, reliqua caro in puluerem redacta fuit. In testimonium

tanti miraculi, manus eadem, vſque hodie in monaſterio reſeruatur. Bene erat manus huius ſcriptoris pennata, id eſt, opus eius charitatē informatum. APOLLONIVS: Satis Deus oſtē-dit in inſtrumento, quanta fuerit merces laboris in cœlo. CAESARIVS: audi aliud.

CAPVT XLVIII.

* al. vita.
* al. Fontenella.

MAgiſter Petrus Cantor Pariſienſis verbo, * voto, & exemplo plures ædificauerat. Hic in * Pontenella domo ordinis noſtri factus eſt nouitius, & infra annum probationis defunctus eſt, & in capitulo ſepultus: cumq́ue poſtea, neceſsitate ædificiorum, corpus eius eſſet transferendum, aperto ſepulchro, tam magnus, & tam ſuauiſsimus ex illo odor efferbuit, vt nares omnium illius fragrātia reficerentur. Odor ille, ſignûm erat eximiæ eius doctrinæ, cuius mercedem receperat in cœlo. Quantum verò gratiæ, quantumúe gloriæ, doctores, ſiue prædicatores, poſt hanc vitam mereantur, ſubſequens ſermo declarat.

CAPVT XLIX.

SAcerdoti cuidam ordinis Præmonſtratenſis in hac, quæ modò fuit, expeditione, præceptum erat contra Saracenos crucem prædicare: cumq́ue in ipſa prædicatione corporali moleſtia tactus hominem deponeret, cuidam ſocio ſuo poſt mortem apparuit: Quem cùm ille interrogaſſet, quomodo haberet, vel ſi aliquid moleſtiæ moriens pertuliſſet. reſpondit; Videbatur mihi pœna mea ſatis longa, cumq; morerer,

morerer, non nisi dæmones circa me vidi, qui animam egredientem cœperunt abducere: ex quibus vnus dixit; Nunquam bene seruasti pro fessionem, tuam neque obedientiam Abbati tuo promissam. Et subiunxit statim alter; Nunquam prædicasti syncerè Dominum tuum, id est, gratis, & intellexi statim accusante conscientia quia vterque verum dixisset. Cumque in hunc modum diuersi diuersa contra me propo nerent, & ego iam positus fuissem in desperatione, eò quod non esset qui pro me responderet, maximè cùm circũspiciens, neque beatam Dei genitricem, neq; aliquem angelorum, siue aliorum sanctorũ vidissem, ecce Christus adueniens manu tenuit me, dicens; Sequere me, quia tu prædicasti me. Mox turba omnis spirituum illorum immundorum disparuit ad instar fumi, & ego Christum secutus sum ad gloriam, nullam enim aliam pœnam, excepto illo terrore, passus sum. His etiam qui libenter orant, referam exemplum satis incentiuum.

CAPVT L.

CIVIS quidam Coloniensis habebat illam consuetudinem, vt quotiens solus esset; semper oraret; eundo ad ecclesiam, siue redeundo, vel in curia sua deambulando, angelicam maximè ruminabat salutationem. Qui cùm mortuus esset; cuidam nepti suæ in habitu splendido apparebat, in quo, maximè tamen in caligis, & in calceis, scriptum erat per totum versiculus;

Aue Maria

Aue Maria gratia plena etc. quia, vt dixi, eundem versiculum deambulando frequentauerat, cruribus eius, & pedibus, crebrius inscriptus apparebat. Ex his quæ dicta sunt, colligitur quod sicut Deus secundum qualitatem & modum punit peccatum, ita remunerat & meritũ, maximè in illis membris ostendẽs signum gloriæ, per quæ illa meretur.

APOLLONIVS: Vnde est quod humana natura tantum abhorret mortem, cùm tanta sit ei à Deo gloria præparata? CAESA. Ipse rex gloriæ Iesus Christus Deus & homo, in tantum secundum sensualitatem mortem abhorruit, vt timore illius sanguinem sudaret. Anima naturaliter appetit esse in corpore, nec potest ab illo separari, sine magna acerbitate.

Lucæ 22.

CAPVT LI.

ANte hoc quadriennium, cùm Prior quidam de ordine regularium in quadam corte monasterij sui hospites collegisset, & iam mensa esset præparata, ipse tanto sopore cœpit affici, vt nisi ocyus dormiret, moreretur. Qui cũ in lecto se reclinasset, mox quidam eius cõuersus, qui alteri grangiæ præerat, dormitanti adfuit dicens; Domine cũ licentia vestra vado: Et ille, Quò vadis. Respõdit conuersus, Ad Deum vado, quia mortuus sum in hac hora. Et Prior; Cùm multi perfecti viri trãseãt per purgatoriũ, quid est, quod tu tã absolutè dicis te statim esse iturũ ad Deum? Ad quod ille respondit; Habebã consuetudinem, vt quotiens transirem coram crucifixo, hanc dicerem orationem; Domine per illam amaritudinem,

quam sustinuisti propter me in cruce, maximè quando anima tua egressa est de corpore tuo, miserere animæ meæ in egressu suo:& exaudiuit orationem meam Dominus, meique misertus est. Et dixit Prior; Quomodo fuit tibi morienti? Respondit; Videbatur mihi in agonia, quod totus mundus esset lapis vnus, & premeret pectus meum.

APOLLONIVS: Verba huius conuersi illis concordant, qui dicunt nullam pœnam in hoc mundo amariorem separatione corporis & animæ. CAESARIVS: Sicuti alibi dixi, de incertis non audeo iudicare: scio enim quod viri perfecti propter vitam futuram quandoq; valdè ardenter desiderant mortem.

CAPVT LII.

TRes iuuenes de ciuitate Bonnensi conuersionis gratia ad nouum castrum, domum ordinis nostri venientes, omnes ibidem recepti sunt: ex quibus vnus, Theodericus, alter Guntherus, tertius vocabatur Sigerus. Primo mortuo, Guntherus reminiscens suæ peregrinationis, & supernæ beatitudinis, ad quam suum comitem iam vocatum crediderat, quotidie ad illius tumulum fleuit. Quem die quadam vox de sepulchro his verbis allocuta est; Consolare frater, cõsolare, quia citius venies ad me. Cuius vultum cũ Abbas tristem cerneret, & tristitiæ causam ab eo requireret, & ille dicere renueret, vix ab eo, quæ dicta sunt, extorquere potuit. Paucis diebus elapsis, precibus, vt puto, Theoderici adiutus, & ipse vocatus est, illi coniunctus in cœlo, cui post multas lachrymas, vt dictum est, associari desiderauit.

derauit in mundo. Hæc à Sigero Bonnæ recitata sunt. APOLLONIVS: Puto quod merces iustorum multa sit in cœlo. CAESARIVS: Hoc tibi ostendam in sequenti capitulo.

CAPVT LIII.

Conuersus quidam ordinis nigri ante paucos annos defunctus est; die quadam, duobus monachis cœnobij sui in cõclaui sedentibus, ille ostio latenter aperto ingressus est ad eos. Quo viso, cùm terrerentur, scientes eum mortuum, ait ille; Cognoscitis ne me? Respondentibus illis, Bene te cognoscimus, tu es talis frater noster. Cœperunt eum interrogare de statu quarundam animarum: quos ille de singulis expediuit, dicens quasdam esse malè, quasdam valde malè, quasdam etiam bene, quasdam valde bene. Quem cũ etiam interrogassent de griseis monachis. Respondit; Præmium illorum maximum est, & lucet sicut sol in regno cœlorum. Hæc mihi relata sunt à quodã Abbate nigri ordinis. APOLLONIVS: Huic visioni concordat, quod dictum est superius in distinctione 7. capitulo 60. vbi ordo noster sub mantello beatæ Dei genitricis congregatus est. CAESARIVS: Verum dicis.

Matth. 13. APOLLONIVS: Quod iustis repromissum est à Domino; Fulgebunt iusti sicut sol in regno patris eorum, nescio vtrum intelligendum sit de corpore, vel de anima. CAESARIVS: Corpora electorum post resurrectionem lucebũt, vt credimus, sicut sol, non sicut modò lucet, sed sicut luxit ante lapsum, hoc est, septempliciter tantum vt modò, teste Isaia; Et erit, ait, lux lunæ, vt lux solis, & lux solis septempliciter vt lux septẽ dierum: anima verò multò plus lucebit quàm corpus.

Isaiæ 30.

APOL-

APOLLONIVS: Claritatem corporum vellem mihi aliquo exemplo probari. CAESAR. Vt enim taceam de transfiguratione Dominici corporis, referam tibi exemplum, quod nuper audiui. *Matt. 17.*

CAPVT LIIII.

MAgister quidam Parisiensis infirmatus, cùm de glorificatione corporum cogitaret, & hæsitans in corde suo diceret, quomodo poterit esse, vt corpora ista fictilia, & putrida, lucere possint in futuro sicut sol, ad pedes suos, quos de operimento erexerat, respexit. Et ecce, tantus splēdor de illis exiuit, vt oculi eius reuerberati, eos intueri nequirent: moxque ad se reuersus, gratias egit Christo, cuius virtute, antequam moreretur, ad fidē resurrectionis reductus est. APOLLONIVS: Quomodo poterunt oculi tantum fulgorem sustinere? CAESA. Vt dicit Augustinus; Longè erunt tunc alterius potentiæ, quàm modò; nam & ipsi glorificabuntur. *August. l. 22. de ciuitate Dei c. 29.*

CAPVT LV.

DVm sanctæ recordationis dominus Dauid monachus Claustrensis adhuc esset in corpore, sæpe sedens in labore, in ipsum globum solarem irreuerberatis oculis, ad instar aquilæ, respexit. Huius rei testes sunt seniores nostri, qui ea, quæ dicta sunt, sæpius viderunt. Si enim Deus tantam virtutem tribuit oculis infirmis, quid hoc miraris de oculis glorificatis?

APOL.

APOLLONIVS: Dic quæso, quæ erit gloria corporum, vel quæ gloria animarum? CAESARIVS: Vtriusque hominis gloria nobis inexplicabilis est.

CAPVT LVI.

De dotibus beatorum. *1. Cor. 15.*

IN nouissimo die, vt dicit Apostolus, omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur: soli electi immutabuntur, per glorificationem vtriusque hominis. Gloria corporis cõsistit in quatuor dotib9, id est, in subtilitate, claritate, immortalitate, agilitate. Quatuor erunt dotes corporis, vt omnis eius natura glorificetur: corp9 cõstat ex quatuor cõplexionibus, id est, sanguine, cholera, melancholia, flegmate: quæ cũ quatuor elementis cõcordant; sanguis cõcordat cũ aêre, cholera cum igne, melancholia cum terra, flegma cum aqua. Est adhuc alia horum cũ ætatibus, & temporibus concordãtia, quæ huic loco non est necessaria. Quicquid enim corpus humanum habet de aêre, transibit in subtilitatem; quod de igne, in claritatẽ; quod de terra, in immortalitatem; quod de aqua, in agilitatem. De his quatuor dotibus scriptum est; Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent. Fulgebunt, ecce claritas; & tanquam scintillæ, ecce subtilitas; nihil subtilius scintilla; in arũdineto discurrẽt, ecce agilitas, discursus agilitatẽ exprimit. Per hoc quod sequitur; Et regnabunt in æternum, exprimitur immortalitas, vel impassibilitas. Dotes verò animæ sunt, agnitio, dilectio, fruitio: anima beata Deum agnoscet, agnitum diliget, fruetur dilecto. Post resurrectionem

Corporum. *Sapien. 3.* *Animarum.*

generalem,

generalem, ſeptenarius iſte, trinitati perſonarum iungetur, & felix tunc ille denarius, electis repromiſſus, perficietur. Erit tamẽ in diſpari claritate, par gaudium, vt ait Auguſtinus, quod non eſt intelligendum de affectione cordium, ſed de rebus, de quibus gaudetur, vnuſquiſque ibi gaudebit de gloria alterius. Quod dotes debeant inæquales eſſe, dicit Apoſtolus; Sicut, inquit, ſtella à ſtella differt in claritate, ita erit & reſurrectio mortuorum.

Matt. 28.

Auguſt. l. 22. de ciuit. Dei cap. 30.

1. Cor. 15.

APOLLONIVS: De die iudicij vellem nunc aliquid certificari. CAESARIVS: De die illo, nemo ſcit, quia dies Domini ſicut fur in nocte, id eſt, inopinatè, & improuiſè, ita veniet. APOLLONIVS: Vbi erit iudicium? CAESARIVS: Super vallem Ioſaphat in aëre. APOLLONIVS: Quot erunt ordines in judicio? CAESARIVS: Quatuor, quidam vt ſummè boni iudicabunt & ſaluabuntur; ſummè mali ſine iudicio dãnabuntur; mediocriter boni iudicabũtur, & ſaluabũtur; mediocriter mali iudicabũtur, & damnabuntur.

Matt. 20.

1. Theſſ. 5.

APOLLONIVS: In qua forma apparebit Chriſtus? CAESARIVS. In forma ſerui omnibus apparebit, ſed glorificata. APOLLON. Exhibebit omnibus eundem vultum? CAESARIVS: Non, bonis apparebit mitis, malis terribilis: hoc tibi oſtendam per exemplum.

CAPVT LVII.

CIRCA hoc biennium, ſacerdos quidam mortuus eſt in Briſeke villa diœceſis Colonienſis, de ordine templariorum, nomine Einolphus, vir ſatis religioſus. Quæ de illo dicturus ſum, ipſe mihi ore ſuo, non ſe-

mel,sed sæpius recitauit. Cùm adhuc puer esset in domo materteræ suæ infirmatus,sacram communionem suscepit: & cùm se inungi peteret, quibusdam dissuadentibus dilatum est, sicq; sine eodem sacramento expirauit. Adfuit & angelus Domini, qui dixit; Malè actum est cum puero isto,eò quod sine sacra inunctione obierit,& inunxit eum,iam tamē anima egrediente. Egressam verò, diuino vultui præsentauit, quem vultum, puer quasi per velamen contemplabatur, eiq; seuerus valdè videbatur. Et ecce, mox diabol⁹ adfuit, qui cùm puerum accusare vellet,nec causam inueniret,ait ad Deum; Domine, puer iste obulum germano suo furabatur, nec vnquam inde egit pœnitentiam: iustus es, & iustè iudicare debes, non dimittes reatum, quia non restituit ablatum. Cui Dominus respondit; Velles vt pro tantillo puerum hunc damnarem? mea iustitia,nō est absq; misericordia. Supplicantibus pro anima vigintiquatuor senioribus, qui in circuitu sedis erant, culpa remittitur, moxq; ad præceptū Dei deducta in puteum igneum proiecta est, in quo tantam pœnam pertulit, vt postea verbis explicare nequiret. Post horam ab angelo, à quo missa fuerat, extracta, iudici præsentata est: cuius faciem tunc amoto velamine perspicuè vidit, tantam familiaritatem, iocunditatem, atque dulcedinem, puero exhibens, vt eam deosculari potuisset, si voluisset. Et cùm ante culpam in humana forma Christum vidisset,post purgatorium, in diuinitate eundem meruit contemplari. Iuxta quem vidit gloriosam eius genitricem in solio splendido residentem, & in

Apocal.4.

circuitu

circuitu eorum multitudinem Angelorum, Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, Confessorum, Virginũ, aliorumq; iustorum. Diabolus verò timens animam perdere, ait ad Deum; Bonum est vt reducatur ad corpus, vt amplius adhuc tibi seruiat. Cui Dominus respondit; Hoc non dicis propter eius salutem, sed propter tuam nequitiam: speras enim quod per corpus peccando, cedere possit in partem tuam. Data tamen sententia, anima corpori restituitur. Mirantibus cunctis, qui aderãt, quia per signa, quæ in puero viderunt, verbis eius credere compulsi sunt. Puer verò tum amore, tum timore pœnæ patriam suam deserens, conuersionis gratia ad quandã domum ordinis nostri venit: cuius desideriũ, cùm conuersus homo nequã ac superbus, qui hospitio præerat, cognouisset, eo audiente sic ait; Videte, quando tales garciones monachi fuerint effecti, statim volunt esse domini nostri. In cuius verbis, adeò puer scandalisatus est, vt à proposito resiliret, & ad ordinem tẽplariorum se transferret. APOLLON. Multæ visiones de consummatione seculi quotidiè recitantur, nescio si eis fides sit adhibenda. CAESA. Quia de aduentu Antichristi, & consummatione seculi, multi sunt decepti, quæ de eis audiui, scribere nolui. Forte, imò non fortè, propter orationes sanctorũ, iudicij tempus differtur, sicut ex sequenti visione colligitur.

CAPVT LVIII.

IN Claraualle sacerdos quidam est, VVilhelmus nomine, cuius mentionem feci in distinctione octaua, capitulo quadragesi-

monono: huic diuinitùs multa reuelantur. Anno siquidem præsenti, cùm in oratione staret, factus in excessu mentis, raptus est ad tribunal Christi: ad cuius dexteram, angelum cum tuba stare conspexit, quem Christ⁹ clara voce, cunctis cœlestis patriæ exercitibus audientibus, sic allocutus est; Buccina. Quod cũ factum fuisset, tam valida erat vox eiusdem tubæ, vt totus mundus quasi folium de arbore tremere videretur. Cui cùm secundò diceret; Buccina adhuc semel, Mater misericordiæ Virgo Maria, sciens mundum, si denuò buccinaret, consummari, cœteris sanctis tacentibus, surgens ad pedes filij procidit, & vt sentẽtiã differret, mundo parceret, cum instantia multa supplicauit: cui Christus respondit; Mater, mundus in tam maligno iam positus est, & sic quotidie me suis peccatis irritat, vt vel sententiam suspendere, vel homini parcere meritò non debeam. Non solùm laici, sed etiam clerici, & monachi, vias suas prorsus corruperunt, & me de die in diem offendunt. Tunc illa; Parce dilecte fili me, etsi non propter illos, saltem propter amicos meos, personas ordinis Cisterciensis, vt se præparent. Abbates nostri hoc anno de capitulo generali reuertentes nobis ista retulerunt. APOLLONIVS: Quantum ex hac visione colligo, valdè malis prodest iustorum cohabitatio. CAESARIVS: Si decem iusti fuissent in Sodomis, Dominus multitudini pepercisset. APOLLONIVS: Visio hæc concordat miraculo capituli secundi septimę distinctionis, vbi imago Dei genitricis sudasse dicitur, timore imminentis iudicij. CAESARIVS: Diem iudicij esse in

Gene.18.

ianuis,

ianuis, terræmotus per loca, & alia signa, de quibus supra dictum est, declarant. Sed valdè consolatur quod Saluator his fieri incipientibus, iustos admonet, dicens; Leuate capita vestra, id est, exhilarate corda, quia appropinquat redemptio vestra. *Lucæ 21.*

CAPVT LIX.

FEstinemus ergo ingredi in ciuitatem illã, in qua nulli sunt terræmotus, nulli gemitus vel suspiria, sed Dei laus asſidua; in qua nulla pericula, sed securitas firma; in qua non est mortalitas, sed vita æterna; in qua rancor nullus, discordia nulla, sed pax plena; in qua nullus esurit, nullus sitit, quia satietas illic perfectiſsima. Quatuor hæc bona in trib⁹ versiculis propheta comprehendit dicens; Lauda Ierusalem Dominum, lauda Deum tuũ Sion, lauda corde, lauda ore. Quare? Quóniam confortauit seras portarum tuarum: ecce securitas. Benedixit filijs tuis in te: ecce immortalitas. In dextera illius, longitudo dierum. Qui posuit fines tuos pacem: ecce pax & concordia. Et adipe frumenti satiat te: ecce satietas. De gaudio ciuium huius beatæ ciuitatis in alio loco idem dicit Psalmista; Sicut lætantiũ omnium habitatio est in te. Comprehendit breuiter, quod longis sermonibus explicari non poterat. Non enim erit lætitia qualis hic agitur, vbi de filiorum susceptione lætamur, vel de munere diuitiarum, vel bonorum gratulamur. Quod igitur explicari non potuit, sumpta qualicunq; similitudine, dixit vt potuit: Sicut lætantium, inquit, id est, verè lætantium, vt sit expreſsio veritatis, & non nota similitudinis, vt ibi, Tanquam vnigeniti à patre,

De gaudio beatorum.

Psal. 147.

Prouer. 3.

Psal. 86.

Ioan. 1.

tre, id est, verè vnigeniti. Istorum lætantium septiformis est actio: viuunt vita infinibili, sapiunt arcana Dei, amant Deum & proximũ, laudant quod oculus non vidit, quia sunt inuisibilia, & quod auris non audiuit, quia sunt in pace quietissima, nec in cor hominis ascendit, quia sunt incomprehensibilia. Gaudent gaudio ineffabili, veloces sunt & securi. Beati sunt illi qui illuc, ducente Domino perueniunt, vbi omnis cogitatio vincitur, & omnia desideria superantur, vbi talis felicitas accipitur, quæ nulla contrarietate perdatur.

1. Corint. 2.

APOLLONIVS: Miseri sunt, qui ad tantam lætitiam non suspirant. CAESAR. Quia dialogo nostro finis imponendus est, simul Christum, qui omnis consummationis finis est, deprecemur, vt ea quæ tua interrogatione, siue mea responsione, confecta sunt, legentibus, necnon & audientibus, ad meritum proficiant, vt sic ædificatio proximorum, nostrorum fructus fiat laborum. Quod nobis præstare dignetur ipse, de quo loquimur, Dominus noster Iesus Christus mundi redemptor, electorum confrater, rex angelorum, &, vt breuiter concludam, vita, merces, & lætitia omniũ sanctorum, cui cum patre & spiritu sancto sit laus, honor & imperium per infinita secula seculorum. Amen.

FINIS LIBRI XII.

INDEX RERVM MEMORABILIVM, QVAE PASSIM IN HIS DVODECIM CAESarei libris inueniuntur: numerus prior voluminis partes, posterior paginam designat.

A.

Arbitriū

S. Catha-

Coronæ

I.

Ieroso-

L.

M.

N.

O.

S. Sab-

S.

T.

S. Tha-

Tristitia

LOCA

LOCA ALIQVOT SACRAE SCRIPTVRAE

in hisce libris paßim explicata.

Ezechiel.

FINIS.